JC.19.Pl.6.

Digitized by Google

37
29 B
17

A10 15 h

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ,

DE

AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO,

Quas in Scholis Sorbonicis habuit

HONORATUS TOURNELY

SACRÆ FACULTATIS PARISIENSIS Doctor, Socius Sorbonicus, Regius & Emeritus Profeſſor, Sacroſanctæ Capellæ Regii Palatii Pariſienſis Canonicus.

VENETIIS,
Apud NICOLAUM PEZZANA.

MDCCXXXI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIÆ CANDIDATIS
PRÆFATIO.

DE venerabili ac divino Euchariſtiæ Sacramento dicturi, dilectiſſimi Candidati, ſtatim in admirationem rapti, cum Auguſtino exclamamus, *O Sacramentum pietatis! O ſignum unitatis! O vinculum charitatis!* T.26 in Joan. O Sacramentum pietatis! T.3.p.2. pag.499 in Deum ſcilicet Patrem, cui unigenitus filius, homo factus ac verus Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, proprii ſui corporis & ſanguinis piaculari oblatione cultum & honorem infinitum rependit. O ſignum unitatis! tùm Fidelium cum Chriſto, in quo manducatione carnis ejus, intimè uniuntur ac incorporantur, unum quid cum ipſo facti. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*, ait ipſemet Chriſtus, *in me manet & ego in illo*. Joan.6. v.57. Tùm Fidelium inter ſe, quos communi quodam vinculo fidei, ſpei, amoris & dilectionis arctiſſima connexione copulare ſimul & adſtringere debet unius panis & calicis participatio, *Calix benedictionis cui benedicimus*, ait Apoſtolus, *nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? Quoniam unus panis & unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*. 1.Cor. 10. v. 16. O vinculum charitatis! tùm noſtræ erga Chriſtum, cui tanquam capiti noſtro nexu indiſſolubili alligari nos & adhæreſcere neceſſe prorſus eſt; tùm maximè ipſiuſmet Chriſti erga nos, quæ tanta eſt, tam immensè ac liberaliter effuſa, ut ſatis ipſi non fuerit vilem & abjectam carnem redemptionis ac ſalutis noſtræ cauſa in ſe ſuſcepiſſe, verùm etiam ſeipſum, & proprii corporis ſui ac ſanguinis ſubſtantiam, in ſpiritualem animorum noſtrorum alimoniam communicare nobis dedignatus non fuerit, ipſomet atteſtante, *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*. Joan.6. v 56. Et rurſus, *Panis quem ego, dabo caro mea eſt pro mundi vita*. Ib.v.52.

Myſteriorum omnium Chriſti quaſi ſumma & compendium quod-

Digitized by Google

dam eſt Euchariſtia, in qua divitias omnes ac theſauros potentię ſuę, virtutis, amoris ac benevolentiæ in genus humanum, tanta pompa explicat ac diffundit. Per incarnationem datus nobis à Deo eſt, *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ac pro nobis omnibus traderet illum*; ita nos à ſervitute peccati & dæmonis tyrannide liberos Deo Patri æternùm aſſeruit, factus *propitiatio pro peccatis noſtris*. In Euchariſtia verò novo quodam incarnationis modo, novo & inaudito infiniti amoris argumento ſeipſum nobis intimiùs inſerit & incorporat, propria ſua carne animos paſcit ac confortat. In Incarnatione, cùm in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, factus *obediens* Patri *uſque ad mortem*. In Euchariſtia verò non tantùm in forma Dei, ſed & in ipſa forma ſervi obducto velo ita totus tegitur & obſcuratur, ut totum fidei, nihil aut fermè nihil judicio ſenſuum hìc relinquatur; Deo Patri non tantùm, ſed & voci hominis Sacerdotis obſequens, de Cœlo in terras advolat, ut ſe altaribus noſtris ſiſtat præſentem & cordibus inſerat.

Joan. 3. 16. Rom. 8. v. 32.

Commune hoc quidem eſt SS. Euchariſtię, cum cęteris Sacramentis, ajunt Patres Tridentini, *ſymbolum eſſe rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ formam viſibilem; verùm illud in ea excellens & ſingulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm ſanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur*. In Euchariſtia ipſe ſanctitatis auctor ante uſum eſt. In aliis Sacramentis adeſt Chriſtus per derivatam à ſe interioris gratiæ ac virtutis ſubminiſtrationem; in Euchariſtia verò fons ipſe ſubſtantialis omnium cœleſtium donorum & gratiarum totum ſe effundit ac communicat: atque inde tanta Euchariſtię ſupra cętera omnia Sacramenta dignitas & excellentia; tot & tanta quę in nos derivantur ac defluunt divini amoris beneficia. *Sacramentum hoc*, ait idem Concilium, *ſumi voluit Chriſtus tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo aluntur & confortantur viventes vita illius qui dixit*, Qui manducat me, & ipſe vivet propter me; *& tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus præſervemur. Pignus præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicitatis; adeoque ſymbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquam membra, arctiſſima fidei, ſpei, charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, ut id ipſum omnes diceremus, nec eſſent in nobis ſchiſmata*.

Seſſ. 13. c. 3.

Ibid. c. 2

Mira profectò facundia exultant ſancti Eccleſię Doctores in celebranda Sacramenti noſtri ſublimitate, virtute ac efficacia. *Nos*, ait S. Joan. Chryſoſtomus, *Chriſtus ſecum velut in unam maſſam redigit, nec ſolùm fide, ſed & reipſa corpus unum efficit*. Addit Hom. 45. in Joan. *ſacrum hunc ſanguinem* (qui in Euchariſtia propinatur) *vivam ac ſpirantem in nobis regis noſtri effigiem reparare: hunc ſanguinem peren-*

Hom. 83. in Matth.

rennibus undis animam irrigare ac fovere, cujus eximiam pulchritudinem ac nobilitatem marceſſere ac degenerare non ſinit: hunc ſanguinem dignè guſtatum dæmones fugare, & longè à nobis profligare; Angelos verò, & Angelorum Dominum ad nos allicere: hunc ſanguinem animarum noſtrarum ſalutem eſſe; hoc recreari animum, hoc ornari, hoc inflamari, atque ipſo igne clariorem reddi & auro ſplendidiorem. Ab hac menſa ſalire fontem fluvios ſpirituales diffundentem, juxta quem non ſteriles ſalices adnaſcantur, ſed arbores, quæ cœlum ipſum attingunt, ac tempeſtivos ſemper, & nunquam marceſcentes fructus afferunt.

Saluberrimum hunc gratiarum omnium fontem miſerè ſibi occludunt & exſiccant Novatores, verborum Chriſti, non minùs quàm ſalutis ſuæ immemores ac inimici. Verbis ſole ipſo clarioribus Chriſtus declarat, Euchariſtiam quam Apoſtolis ſuis in ultima Cœna diſtribuit, eſſe corpus ſuum & ſanguinem, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt calix ſanguinis mei.* Non ita eſt, pronuntiant ex adverſo Novatores, Euchariſtia verè non eſt corpus & ſanguis Chriſti, ſed mera figura, imago, typus ac ſymbolum corporis & ſanguinis. Figuris ergo & umbris nos adhuc paſcit Chriſtus in media evangelica Lege, ſicut olim veteres paſcebantur Judæi, quibus omnia in figura contingebant; ergo ſub nube adhuc ſumus, nec figuræ veritas, & umbrę corpus non ſucceſſit?

Tantam nihilominus ac ſplendidam lucem verba Chriſti pręſeferunt, tam apertum præſentię realis ſenſum menti objiciunt, ut Lutherus ipſe reſiſtere ipſi non potuerit; qui verò contumaciùs obſtitere, ii quaſi inviti ac propria reclamante conſcientia, ad deliria & impia deluſę imaginationis figmenta confugere coacti fuerint.

Lutherus in Epiſtola ad Argentinenſes fatetur quidem ſe diu multùmque animo volviſſe, qua via poſſet fidem præſentię realis convellere; atque ſe plurimùm ei debiturum pollicetur, qui viam hanc aperiret: nihilominus tamen perſpicuitate verborum Chriſti ſe victum ac ſuperatum ingenuè agnoſcit; ac compulſum fateri, verè ac realiter corpus Chriſti pręſens eſſe in Euchariſtia, quamquam ſimul cum panis & vini ſubſtantia, quod *conſubſtantiationem* appellat: in quo ſpecialis ejus error verſabatur. Dubius quidem & anceps viſus eſt aliquando Lutherus, utrum cum corpore Chriſti, ſimul ineſſet anima ejus ac divinitas, atque idcirco adorari poſſet vel deberet: at utrumque ſubinde admiſit & ad mortem uſque propugnavit. Anno 1526. aut 1525.

Zuinglius Librum quidem ſcripſit adversùs realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia, quam contendit meram ac nudam eſſe corporis Chriſti figuram & imaginem: nihilominus non diſſimulat ſe per plures annos ignoraſſe, iſta verba, *Hoc eſt corpus meum*, expo- *Epiſtola ad Pomeranum.*

ni debere per iſta, *Hoc ſignificat corpus meum*, quam explicationem ſeu figuræ clavim didicit tantùm ex Epiſtola Batavi cujuſdam nomine Hunnii, ſibi communicata per Joannem Rhodium & Gregorium Saganum.

Quin Libro de ſubſidio Euchariſtiæ ſcribit, *ſe biduo diſputaſſe in ſenatu Tigurino contra Miſſam & Euchariſtiam, nec tamen fidem facere potuiſſe, (reſiſtente ſibi Scriba quodam)* Eſt, *accipi pro* ſignificat; ſed tandem nocte ſequenti dormienti ſibi adſtitiſſe neſcio quem (*ater*, inquit, *an albus fuerit, nihil memini) qui moneret, eum locum Exodi* 12. *arriperet*, Eſt enim phaſe, *id eſt tranſitus Domini*; *ubi verbum*, eſt, *accipitur pro* ſignificat. Egregia profectò probatio, ſomniantis hominis delirium! Hæc tamen inſulſa & putida figmenta ſunt, hę fabulę, quibus innixi Calviniſtę apertam verborum Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, veritatem, ad figuratum & tropicum ſenſum detorquent.

Calvino non omnino arriſit cruda hęc ac jejuna nimis Zuinglii figura, quaſi nihil aliud ſubſidii afferret Euchariſtia, quàm ut paſſionem & mortem Chriſti in memoriam noſtram otiosè ac ſteriliter revocaret. Noverat longè aliam ſemper fuiſſe Chriſtianorum omnium mentem, atque uberiores ex cœleſti illa alimonia fructus eos ſperare: quapropter, ut mirus erat ille fallendi artifex, verbis in ſpeciem ita catholicis aliquando de Euchariſtia loquitur, ut à Zuinglio totus recedere, ac Bucero & Luthero conſentire prorſus videretur. Bucerus quippe, vir callidus, ſinuoſus, ac rebus ſuis ſtudens, metu Caroli V. Imperatoris, ne illum offenderet ac in ſe concitaret, realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam cum Luthero verbis clariſſimis aliquando expreſſit: in Comitiis enim Auguſtanis anno 1529. ubi Lutherani celebrem ſuam fidei profeſſionem ediderunt, ac Imperatori obtulerunt, formulam Argentinenſem propoſuit, in qua articulo 18. profitebatur Chriſtum in Euchariſtia dare Fidelibus *verum* ſuum corpus, *verumque* ſuum ſanguinem, *verè* ab iis manducandum & bibendum in cibum potumque animarum: cui formulæ expoſitionem adjecit, in qua damnata dumtaxat capharnaitica manducatione, admittit ſimul cum pane dari *verum* corpus Chriſti. Vide Hoſpinianum parte 2. pag. 101. Deinde poſt iſta Comitia eò proceſſit ut diceret, nullam eſſe inter Lutheranos & Sacramentarios, niſi de nomine, controverſiam, ut refert Hoſpinianus ibidem pag. 111. & 117. atque quidquid Lutherus per *eſſentialiter*, *realiter*, vel *corporaliter* intellexit, hoc totum per particulam *verè* reddi ac exprimi. Ibidem pag. 136. & pag. ſequenti 137. Melanchtoni reſpondet, corpus Chriſti *verè ac ſubſtantialiter* à nobis accipi, cùm Sacramento utimur.

Cal-

Calvinus ergo ut tutiùs incautos deluderet, iſthæc omnia ſibi quantùm ad verba adoptanda eſſe putavit. In confeſſione ad Bucerum, apud Hoſpinianum pag. 171. ait, *carnem Chriſti verè nobis eſſe cibum, & ſanguinem eius verè potum..... ita ut nos illa carnis ac ſanguinis Domini ſubſtantia verè ad immortalitatem paſcat, & eorum participatione vivificet*. Et in brevi admonitione de Cœna Domini, inter Epiſtolas pag. 595. dicit, *nos illic recipere corpus ác ſanguinem Domini, non phantaſia, aut apprehenſione mentis; ſed reipſa ita nobis offerri, ut vera ſubſtantialique unitate cum ipſo cohæreamus*. In ſecunda verò defenſione adversùs Vveſtphalum aſſerit, *in eo à nobis diſtare veteres Patriarchas, quòd ſubſtantialis hodie manducatio eſt, quæ tunc eſſe non potuit.... ut vitam ex ejus ſubſtantia hauriamus*. Denique Lib. 4. Inſt. c. 27. n. 10. docet, *rem ſignatam (hoc eſt corpus Chriſti) offerri & exhiberi omnibus, qui ad illud ſpirituale epulum accumbunt (etiam indignis, ab iiſque percipi) quamquam à Fidelibus ſolis cum fructu percipitur*. Eodem cap. n. 11. *Non intelligentia dumtaxat*, inquit, *aut imaginatione res tranſigitur, ſed participes ſubſtantiæ eius nos ſimus*. Et nu. 32. agnoſcit arcanum in Euchariſtia latere miraculum, quod & naturę fines & humani ingenii captum longè ſuperet; ſublimius illud eſſe, quàm ut ingenio comprehendi aut verbis enarrari poſſit. Hinc Calviniani in Synodo Ruppellenſi anno 1571. agentes adversùs eos, qui non recipiunt *ſubſtantiæ* vocabulum; & adversùs eos qui à Cœna ſubſtantiam ipſam carnis Chriſti excludebant, *Damnamus*, inquiunt, *eos qui non recipiunt ſubſtantiæ vocabulum*.

Quapropter Calvinus Auguſtanam Lutheranorum Confeſſionem probavit an. 1529. ut patet ex ejus Epiſtola ad illuſtriſſimum quemdam Germaniæ Principem, pag. 324. & anno 1536. juravit & ipſe quoque in concordiam à Bucero cum Lutheranis initam Vvittembergę. Anno pariter 1549. pari flexibilitate ſocietatem pepigit cum Tigurinis.

Ab illa ſpecioſa verborum Calvini forma cavete vobis diligenter, dilectiſſimi Candidati, tota enim inſidioſa eſt, fraudis & doli plena pro innata Hęreticorum omnium indole ac ingenio. Totus à Zuinglio ſe recedere doloſus ille fingit, & cum Lutheranis agnoſcere Euchariſtiam non nudam eſſe ac vacuam corporis Chriſti figuram, imò ipſam corporis *ſubſtantiam* unà cum ſymbolis nobis in ea porrigi: at fallit; ſubſtantiam quippe non intelligit realiter ſeu corporaliter præſentem, ſed præſentem dumtaxat per fidem aut virtutem à Chriſto ipſo diffuſam. Quapropter Concilium Tridentinum ad omnem præcavendam fraudem, & ipſi occludendam quamcumque elabendi viam, docet, Chriſtum in Euchariſtia præſentem adeſſe *verè*,

rea-

realiter ac ſubſtantialiter: verè, non per figuram & imaginem; *realiter*, non objectivè tantùm ac per fidem; *ſubſtantialiter*, non tantùm per efficaciam & virtutem à Chriſto diffuſam.

Qua etenim fronte *ſubſtantiam* corporis Chriſti realiter in Euchariſtia præſentem admittere ſe aſſeverare poteſt perfidus hæreſiarcha, qui ex profeſſo docet ac contendit

I. Cum Zuinglio, iſta Chriſti verba, *Hoc eſt corpus meum*, de figura & ſigno intelligenda eſſe; Lib. 4. Inſtit. c. 17. n. 1. *eos proinde qui in ſolemnibus Cœnæ verbis*, Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus. *Præcisè litteralem ſenſum urgent, eius tanquam præpoſteros interpretes à ſe repudiari; ſe enim extra controverſiam ponere, figuratè accipienda eſſe, ut panis & vinum dicantur id quod ſignificant: neque verò novum aut inſolens videri debere, ut per metonymiam ad ſignum transferatur rei ſignificatæ nomen, cùm paſſim in Scripturis eiuſmodi locutiones occurrant:* ſicut ipſemet loquitur in concordia cum Tigurinis inita anno 1549. apud Hoſpinianum pag. 212.

II. *Quòd carnis ſuæ eſu ac ſanguinis ſui potione quæ hìc figurantur, Chriſtus animas noſtras per fidem Spiritus ſancti virtute paſcat, id non proinde accipiendum, quaſi aliqua fieret ſubſtantiæ vel commixtio vel transfuſio; ſed quoniam ex carne ſemel in ſacrificium oblata & ſanguine in expiationem fuſo vitam hauriamus.* Ibidem.

III. Chriſtum, quatenus homo eſt, non alibi quàm in cœlo, nec aliter quàm in mente ac fidei intelligentia eſſe quærendum; atque ita Chriſtum à nobis tanto locorum intervallo diſtare, quantùm cœlum abeſt à terra. Ibidem.

IV. Inter opiniones, quæ rejici & repudiari debent collocat eam, quæ aſſerit, corpus Chriſti *realiter & ſubſtantialiter* adeſſe in Cœna. Ita in defenſione contra Vveſtphalum, pag. 77. inter Opuſcula.

V. Qua fide ac ſinceritate cum Tigurinis concordiam & ſocietatem inire Calvinus potuit, quos non ignorabat nullum in Euchariſtia peculiare miraculum agnoſcere, nec ferre poſſe ut diceretur, *ſubſtantiam* Chriſti in ea percipi, aut Chriſtum ſubſtantialiter comedi? Ibidem apud Hoſpin.

VI. Denique, ſi Chriſtum ſubſtantia corporis præſentem agnoſcunt in Euchariſtia, ut quid Catholicos, qui ſic credunt, ac Chriſtum præſentem adorant, velut idololatras traducunt ac criminantur?

Agnoſcite hìc, dilect. Cand. quæ ſit hæreſeos & Hæreticorum indoles ac ingenium, quàm leve ac inconſtans, quàm ſibi ipſi contrarium ac malè cohærens. Si Calviniſtis licuit ſenſum figuratum verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, affingere; quidni pariter Socinia-

nis,

nis, quos illi tamen tam durè exagitant & inſectantur, licitum erit, hanc Chriſti ſententiam, *Ego & Pater unum ſumus*, de figurata & metaphorica unione, affectus ſcilicet & amoris, non naturæ atque ſubſtantiæ, interpretari? maximè cùm apud illos omnes ratum ac conſtitutum ſit, fidei controverſias non ex publica Eccleſiæ auctoritate ac judicio, ſed ex privatorum ſpiritu ac ſenſu dirimenda eſſe; unde tot errorum monſtra, tot fanaticorum hominum deliria enaſcuntur: nullus quippe illorum eſt qui non glorietur ſe privato illo Dei ſpiritu duci ac dirigi. Quis ergo inter eos judex ſedebit? Quis pullulantes in dies de Religione diſcordias ſedabit? nullus profectò; unde æternas illas eſſe ac interminabiles, & uniuſcujuſque arbitrio Religionem permitti omnino neceſſe erit. Quis porro ſanæ mentis credat unquam, tam improvidè à Chriſto Domino conſtitutam Eccleſiam ſuam, ut nulla ſit in ea publica & aperta regula, ſemper ſubſiſtens, vivens ac ſpirans, cujus auctoritate ac imperio ſuperbi animorum motus, & lites circa Religionem componi ac comprimi poſſint? Habemus obligatam Chriſti fidem ac certam promiſſionem, *Vobiſcum ſum omnibus diebus. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi adverſus eam non prævalebunt.* Suprema autem illa fidei regula, quænam eſt? Scriptura & Traditio. Scripturæ verò ac Traditionis ſenſum legitimum nobis aperire ac declarare, ad quos pertinet? Ad privatum cujuslibet hominis arbitrium? apage delirium. Ergo ad Romanum Pontificem qui viſibile eſt Caput Eccleſię, qui primas partes habet in rebus fidei definiendis; ad Epiſcopos Capiti ſuo adunatos & cohærentes, quos *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*; quos *qui audit, Chriſtum audit, qui ſpernit, Chriſtum ſpernit*: ad quos Chriſtus ipſe immorigeros ac contumaces, ut corrigantur, remittit. *Dic Eccleſiæ. Quòd ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Quotquot igitur vivam hanc ac certiſſimam fidei noſtræ regulam non audiunt nec ſequuntur, ii, non alio, quàm proprio ſuo ac privato ſenſu ducuntur; & quamquam exteriori quodam vinculo corpori Eccleſiæ adhæreſcant adhuc, intus tamen, animo atque ſententia, coram Deo, & in foro, ut ajunt, conſcientiæ, ab eo præciſi ſunt & alieni; quales eſſe Hæreticos omnes occultos, communis & trita eſt apud Theologos ſententia. Verùm his obiter hic prælibatis, de quibus fuſiùs à nobis alibi diſputatum eſt,

Joan. 10. v. 30. — Mat. 28. 20. — Ib. 16. 18. — Act. 20. 28. — Luc. 10. 16. — Mat. 18. 17. — De Eccleſia T. 1. q. 3. p. 277. & ſequ.

Obſervate, dilect. Candidati, Calviniſtas non modò ſubſtantiam, ſed & originem ipſam catholici dogmatis realis præſentiæ novo, & ad nos uſque inaudito, figmento corrumpere & adulte-

rare tentaſſe; quamquam diſcordes ſint inter ſe in fingenda prima hujuſce dogmatis apud nos origine.

I. Fingunt eorum nonnulli cum Blondello, Anaſtaſium Sinaitam circa annum Chriſti 636. & Epiphanium Diaconum octavo ſæculo in Concilio generali Nicæno II. Actione 6. dogma præſentię realis primùm invexiſſe. Claudius verò aliis factus audacior, illius originem ducit à Paſchaſio Radberto Corbejenſis Monaſterii Abbate, in Libro quem *de corpore & ſanguine Domini* ſcripſit verſùs annum 831. Somniabat ergo ſanctiſſimus Martyr & Epiſcopus Ignatius, vir Apoſtolis coævus, qui etiam Chriſtum ipſum in carne ſe aliquando vidiſſe teſtatur, ſomniabat, inquam, cùm ſcribens ad Smyrnęos contra ſui temporis Hęreticos Simonianos, Menandrianos &c. ex ipſa Euchariſtia demonſtrabat veram, non phantaſticam, non fictam & umbratilem carnem in Chriſto fuiſſe. *Ab Euchariſtia*, inquit, *& oratione* (ſeu ut alii legunt,) *oblatione abſtinent, eo quòd non confiteantur Euchariſtiam carnem eſſe Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt.* Somniabat & Juſtinus Philoſophus & Martyr ſecundo ſæculo, cùm Apologia ſecunda pro Chriſtianis ſcripta anno 150. deſcribens Chriſtianorum hujus ævi conventus, ait: *Alimentum hoc apud nos vocatur Euchariſtia .... Non ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus, ſed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit; ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi eius ab ipſo profecti gratiæ acta ſunt, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus.* Tùm oſtendit Chriſtum verbis iſtis, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, panem & vinum conſecraſſe, ac præcepiſſe Apoſtolis ut idem ipſi ſubinde obſervarent ac facerent. Nihil profectò clarius, diſertius nihil proferri poteſt, & quidem longè ante tempora Anaſtaſii, Epiphanii Diaconi, & Paſchaſii. Longè pariter antea dixerat D. Chryſoſtomus paulò antè hìc laudatus, *Chriſtus nos ſecum velut in unam maſſam redigit, nec ſolùm fide, ſed & reipſa corpus unum efficit.*

Martyr obiit an. 108.

Edit. Cotel. p. 874.

Martyr an. 161.

Pag. 97.

Homil. 83. in Matth.

Atque ut multa hujuſcemodi alia hìc prætermittam, quæ in decurſu hujus controverſiæ vobis exponemus, dilect. Candidati, quid, quæſo, aliud, quàm Euchariſtiam ſubindicabat vetus illa & pervulgata Gentilium in Chriſtianos criminis infanticidii accuſatio? Quid *infans ille farre contectus & occiſus, cuius Chriſtiani ſitienter ſanguinem lambunt, & certatim membra diſcerpunt!* ſicut accuſat Cœcilius apud Minutium Felicem in Octavio. Quid

Minut. Fel. p. 8.

illę

illę Thyeſteæ cœnę, & inceſtuoſi Oedipi concubitus, de quibus Chriſtiani veteres a ſervis ſuis rei traducebantur, quaſi ſuis in conventibus nocturnis promiſcuè commixti carnem infantis comederent? Quid, inquam, accuſatio illa deſignabat? niſi uſum Euchariſtiæ, de qua confusè ac ſubobſcurè nonnihil à delatoribus audiverant. Ita fieri ſolet in iis rebus, quę fama tantùm ac rumore quodam confuſo circumferuntur, in quibus eſt aliquid veri falſo admixtum. Fundamentum ſeu potius occaſio intentatę adversùs Chriſtianos infanticidii accuſationis, verum ſupponebat, nempe à Chriſtianis verum manducari corpus Chriſti & bibi ſanguinem. En ipſa rei veritas, quam multis falſis ac putidis fabulis Gentiles adulterabant, aſſerendo vivum corpus in partes dilaniari ac modo cruento ad manducandum diſcerpi: quæ putida calumnia nihil falſius, abſurdius nihil, & à moribus Chriſtianorum magis alienum poterat excogitari.

Apud Euſeb. Lib. 5. Hiſt. c. 1.

II. Fingunt cum Claudio pſeudo Evangelii apud Carentonenſes olim Adminiſtro, rem omnium abſurdiſſimam; Paſchaſium ſcilicet Radbertum primum dogmatis realis pręſentię auctorem fuiſſe nono ſęculo, ejuſque doctrinam, faventibus ſęculi decimi tenebris, quo ſcelus & ignorantia in totam Eccleſiam exundarunt, omnium Chriſtianorum animos ſenſim ita occupaſſe, ac tam altas egiſſe radices uſque ad initium ſęculi undecimi, ut Berengarium, qui primęvam fidem, ut fingit Claudius, excitare conatus eſt, tanquam novatorem & hęreticum hominem exagitaverint ac proſcripſerint. En fabella quam excogitavit & arte ſumma exornavit Claudius, ut ſuos detineret ac falleret.

Verùm quàm frivola & vana illa ſit, vel hoc uno aperto ac ſimplici argumento demonſtratur. Omnis in avita fide immutatio, ſua novitate ſemper perturbat & univerſam commovet Eccleſiam. Ubi primùm Arius Chriſto, Macedonius Spiritui ſancto divinitatem detrahere; Neſtorius duas in Chriſto perſonas, Eutyches unam naturam, contra publicam & receptam fidem prędicare tentarunt, univerſa ſtatim inſurrexit & reclamavit Eccleſia, commoti Epiſcopi, celebrata Concilia, diviſi ab Hęreticis Catholici. Nihil porro tale contigiſſe legimus quando Paſchaſius Librum ſuum de corpore & ſanguine Chriſti evulgavit; nullus adversùs ipſum tumultus, nullus inſurrexit Epiſcopus, nulla convocata, ut damnaretur, Synodus. Id verò moraliter fieri non poſſe (ſi Paſchaſius in fide innovavit) judicabit, quiſquis vel minimum habuerit rerum humanarum uſum, & ad nativam ingenii humani conditionem vel leviter attenderit; maximè verò in myſterio Euchariſtiæ, quod non ad meram & ſimpli-

plicem fidei ſpeculationem, ſed ad uſum & praxim pertinet, ſumendo nempe, adorando. In hypotheſi autem Calviniana, neneſſe eſt ſupponere Fideles ante Paſchaſium, novem ſæculorum tractu credidiſſe Chriſtum in Euchariſtia realiter pręſentem non adeſſe, ſed ab illa abſentem, nec conſequenter adorandum: medio verò ſæculo nono, de repente, promovente Paſchaſio, fidem illam immutatam fuiſſe, ac de uno extremo Fideles ad aliud extremum tranſiiſse, à denegata ſcilicet pręſentia reali, ad eam apertè profitendam; à non adoranda Euchariſtia, ad illius adorationem. Quis verò facilè ſibi unquam perſuaſerit, populum Chriſtianum in rebus ad Religionem pertinentibus adeò tenacem ac fervidum, patienti ac pacifico animo ſuſtinuiſse, ſe ad novam fidem, novumque adorationis cultum tam ſubitò ac de repente transferri? Quis putet Summos Pontifices, Epiſcopos, Paſtores, univerſam denique Eccleſiam ſiluiſſe & obdormiiſse? Tam ſingulari privilegio caruit profectò Religionis chriſtianæ prędicatio ac propagatio, contradicentibus ſcilicet & undequaque frementibus Paganis & Hęreticis; caruere Apoſtoli, virique Apoſtolici, tot laboribus, perſecutionibus ac immanibus ſuppliciis ad mortem uſque attriti. Unus ſcilicet Paſchaſius, ſimplex primùm Monachus, deinde Abbas Corbejenſis, ſine ullo vel miraculorum, vel armorum, pecuniarum, aut Magnatum pręſidio, ſine arte, coitione, pręhenſatione haud dubiè, in omnium Fidelium animos tacitè illapſus, tantam novitatem placidè invehere potuit, momento obliterata veteri & contraria doctrina tot ſęculorum tractu confirmata. O rem incredilem! ò inauditum prodigium! Quàm longè alia fuit Berengarii ſors ac conditio! Cùm ille ſęculo undecimo Paſchaſii doctrinam circa realem pręſentiam, ab uno dumtaxat ſæculo (ſi fabellæ Claudii locus ſit) inductam, cœpit impugnare, undequaque, vel ipſis Calvinianis fatentibus, univerſa reclamante Eccleſia oppugnatus, multiſque in Conciliis tanquam hęreticus publicè damnatus ac proſcriptus fuit. Quidni pariter reclamaſſet Eccleſia, ubi Paſchaſius novum pręſentię realis (ut putant) errorem induxit? Cur tam durè exagitatus Berengarius, qui primęvam & avitam, ut Claudio videtur, fidem ac doctrinam Euchariſtię revocabat; è contra verò tam benignè, imò & honorificè exceptus Paſchaſius, qui doctrinam hanc tam ſtrenuè oppugnabat? Verùm fabulas mittamus, dilect. Candidati, avitam, quam à Patribus accepiſtis pręſentię realis fidem ac doctrinam omni exploſa novitate ſtrenuè propugnate. *In ipſa enim Catholica Eccleſia*, ait egregiè Vincentius Lirinenſis, *magnopere curandum* (Commonit. c. 3.)

eſt,

eſt, ut id teneamus, quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt. Et Tertullianus, *Hoc eſt*, inquit, *teſtimonium veritatis..... ex ipſo ordine manifeſtatur, id eſſe dominicum & verum, quod ſit priùs traditum; id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum.* De Præ. ſcrip. p. 213.

Unum hìc ad veſtram informationem prætermitti non debet, ab ipſo ſcilicet realis Chriſti in Euchariſtia pręſentię capitali dogmate, tanquam à radice ac fundamento, Catholicam de incruento Miſſę ſacrificio, quo nihil pręſtantius, ſalubrius nihil nobis eſſe poteſt, fidem ac doctrinam pendere. Nulla unquam fluxit ętas, nulla extitit tam barbara natio, quę non cenſuerit Deo ſacrificandum eſſe; eſt nimirum ſacrificium divinitatis cenſus. *In qualibet ætate, & apud quaslibet hominum nationes*, ait Sanctus Thomas, *ſemper fuit aliqua ſacrificiorum oblatio.* Et Sanctus Auguſtinus Lib. 10. de civit. Dei cap. 4. *Quis*, ait, *ſacrificandum cenſuit, niſi ei quem Deum aut ſcivit, aut putavit, aut finxit? Quàm porrò antiquus ſit in ſacrificando Dei cultus; duo illi fratres Cain & Abel ſatis indicant, quorum majoris Deus reprobavit ſacrificium, minoris aſpexit.* Et cap. 19. *Nec ob aliud*, pergit, *fallaces illi* (ſpiritus) *ſuperbè ſibi hoc exigunt, niſi quia vero Deo deberi ſciunt.* 2. 2. q. 85. art. 1. T. 7. p. 241. Ib p. 255.

Denique L. 20. contra Fauſtum Manichæum cap. 21. *Quamvis in Memoriis Martyrum*, inquit, *conſtituamus altaria, quis Antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit; Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? ſed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronavit*, quam doctrinam egregiè confirmavit Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 3. T. 8. p. 347.

Jamdiu Prophetarum oraculis Deus prædixerat abroganda fore ſacrificia vetera, & novum longè præſtantius ſubſtituendum illis eſſe. *Polluent Romani*, ait Daniel cap. 11. v. 31. *ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium, & dabunt abominationem in deſolationem.* Et Malach. c. 1. v. 10. & 11. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum; & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus; & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Præſens hìc, *offertur*, pro futuro, more Prophetarum, ſumitur. Ad iſtud Malachiæ vaticinium reſpexiſſe videtur Chriſtus, cùm Mulieri Samaritanæ dicebat, Joan. 4. v. 21. *Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hieroſolymis adorabitis Patrem.* Et v. 23. *Venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Manifeſtum certè eſt, Chriſtum

eò loci non loqui de ſola ſimplici & interiori adoratione, quæ ubique licita eſt, nec loco alligata, ſed de adoratione publica atque ſolemni per ſacrificium, quod futurum aſſerit 1. non in carne & ſanguine, ut apud Judæos, ſed *in ſpiritu*. 2. *in veritate*, non in typo, figura & errore, ut apud Samaritanos.

Quæ porro eſt *oblatio illa munda, quæ omni loco debet offerri?* An mera figura ſeu imago, repræſentatio & commemoratio paſſionis ac mortis Chriſti, ſicut Novatores, & cum ipſis nuperus Scriptor F. le Courayer, contendunt? non ita certè. Pronis auribus & animis excipite, dilect. Cand. verba Concilii Trid. Seſſ. 22. cap. 1. *Dominus noſter*, inquiunt Concilii Patres, *etſi ſemel ſeipſum in ara crucis morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur, quia tamen per mortem ſacerdotium eius extinguendum non erat, in cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ, viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, ejuſque memoria in finem uſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent tradidit; & eiſdem eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem; *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit & docuit*.

Et rurſus cap. 2. *Quoniam*, ait Concilium, *in divino ſacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur* (aures hìc arrigat F. le Courayer) *& incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſemetipſum cruentè obtulit; docet ſancta Synodus, ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut, ſi cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit*. Rationem ſtatim profert Synodus, *Una enim*, pergit, *eademque eſt hoſtia; idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa*.

Aurea profectò verba & ſole ipſo ſplendidiora, ad errorem Novatorum confodiendum, & in perpetuas tenebras amandandum.

dum. Quippe ſi Chriſtus Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ſi idem ipſe natura & ſubſtantia Chriſtus in noſtro ſacrificio continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemetipſum modo cruento & ſanguineo obtulit; ſi una & eadem eſt utrobique hoſtia, unus & idem offerens, ſola offerendi ratione diverſa, quàm projectæ temeritatis & audaciæ eſt F. le Courayer, cùm ſcribit ſacrificium altaris eſſe dumtaxat nudam figuram, imaginem, repręſentationem, ac commemorationem ſacrificii crucis, atque ipſa etiam ſepoſita & excluſa reali Chriſti præſentia, totam & eſſentialem ſacrificii Miſſæ ſubſtantiam in integro ſubſiſtere? *T. 1. c. 4. p. 160. 161. & 162. &c.*

Juſſit equidem Chriſtus ut in ſui commemorationem incruentum offerremus ſacrificium: at non dixit unquam, ſacrificium illud nudam ac meram eſſe ſacrificii crucis figuram & imaginem; nuſquam dixit, commemorationem præteriti ſacrificii crucis excludere rei pręſentis, id eſt oblationis Chriſti incruentæ, veritatem ac ſubſtantiam. Chriſtus in altari pręſens velut in ſtatu quodam mortis conſtitutus, ſpeciebus panis & vini totus obvolutus, verbis conſecrationis, quaſi myſtico ac ſpirituali gladio immolatur, quę immolatio ſi ſubſtantiam Chriſti ſpectaveris, eadem eſt cum immolatione cruenta quę in cruce peracta fuit, *una enim & eadem* utrobique *eſt hoſtia*, *idem & offerens*, *ſola offerendi ratione diverſa*. Concludite igitur mecum, dilect. Cand. & altiùs mentibus veſtris infigite, ſacrificium Miſſę, tametſi commemorativum ac repræſentativum crucis, verum nihilominus eſſe, reale ac propriè dictum, quo fructus ſacrificii Chriſti nobis applicatur; ac conſequenter commemorationem illam quam perpetuò Novatores nobis opponunt, eſſe quidem motivum vel finem noſtri ſacrificii, non integram ejus naturam aut ſubſtantiam.

INDEX
QUÆSTIONUM.

QUÆSTIO PRIMA. *De nominibus, figuris ac definitione Euchariſtiæ.* pag. 2.

ARTICULUS PRIMUS. *De variis nominibus Euchariſtiæ.* ibid.

Ab actione per quam conficitur Euchariſtia. ibid.

A materia ex qua conficitur Euchariſtia. 5

A re quæ continetur in Euchariſtia. ibid.

A tempore inſtitutionis. 6

A loco inſtitutionis. 7

A ſuſcipientibus. ibid.

Denique ab effectibus. 9

ARTICULUS II. *De variis Euchariſtiæ figuris.* 10

ARTICULUS III. *Definitio Sacramenti Euchariſtiæ.* 12

QUÆSTIO SECUNDA. *De veritate & exiſtentia Sacramenti Euchariſtiæ; ſeu de vera, reali & ſubſtantiali præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia.* 13

ARTICULUS PRIMUS. *De Hæreticis à quibus impugnata & negata fuit præſentia realis Chriſti in Euchariſtia.* ibid.

ARTICULUS II. *An vera, realis & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia probari poſſit ex verbis quibus promittitur Joan. 6. capite. Prænotanda.* 16

CONCLUSIO. *Vera, realis, & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia efficaciter probatur ex promiſſionibus Joan. 6.* 18

PRIMUM ARGUMENTUM. *Ex ſacro Contextu.* ibid.

SECUNDUM ARGUMENTUM. *Ex Traditione.* 19

TERTIUM ARGUMENTUM. *Ex abſurdis quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia.* 21

Solvuntur Objectiones ex Scriptura. 22

Solvuntur Objectiones ex SS. Patribus. 26

ARTICULUS III. *An vera, realis, & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia efficaciter probari poſſit ex verbis inſtitutionis Matt. 26. &c.* 30

CONCLUSIO. *Ex verbis inſtitutionis efficaciter probatur vera, realis & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia.* 31

Solvuntur Objectiones Novatorum adverſus probationem ex verbis inſtitutionis 35

Solvuntur aliæ Objectiones, quas Novatores ex circumſtantiis inſtitutionis Euchariſtiæ, tùm ex aliis Scripturæ teſtimoniis colligunt. 46

ARTICULUS IV. *An vera, realis & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia probari poſſit efficaciter ex conſtanti, antiqua, & univerſali SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione.* 51

CONCLUSIO. *Vera, realis & ſubſtantialis præſentia Chriſti in Euchariſtia efficaciter probatur ex conſtanti, antiqua, & univerſali SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione.* 53

PRIMUM ARGUMENTUM. *SS. Patres aſſerunt panem euchariſticum non eſſe communem, ſed eſſe corpus Chriſti, quod verbis ejus perficitur, ſeu præſens ſiſtitur in Euchariſtia.* ibid.

SECUNDUM ARGUMENTUM. *SS. Patres aſſerunt Euchariſtiam verum eſſe ac proprium Chriſti corpus, & hoc ipſum quod ex B. Virgine Maria natum eſt,*

Digitized by Google

eſt, paſſum, mortuum pro nobis, & à morte ſuſcitatum. 56
TERTIUM ARGUMENTUM. SS. Patres aſſerunt Euchariſtiam ita eſſe verum & proprium Chriſti corpus, ut negent eſſe tantùm figuram & imaginem illius. 58
QUARTUM ARGUMENTUM. SS. Patres iis exemplis utuntur in probandâ veritate Euchariſtiæ, quæ realitatem corporis & ſanguinis Chriſti neceſſariò important. 59
QUINTUM ARGUMENTUM. SS. Patres aſſerunt myſterium Euchariſtiæ ſtupendum eſſe, inacceſſum ſenſibus, ſolâ fide credendum; ac Fidelium circa illud dubia, propoſita ſummâ Dei virtute ac potentiâ, reſolvunt. 60
SEXTUM ET ULTIMUM ARGUMENTUM. Ex ſuppoſitâ reali Chriſti præſentiâ in Euchariſtia, multa neceſſariò ſequuntur, quæ cùm admittant SS. Patres, neceſſe eſt eos realem hanc præſentiam agnoviſſe. 62
Solvuntur Objectiones Novatorum ex SS. Patribus. 64
Solvuntur Objectiones ex S. Irenæo. ibid.
Solvuntur Objectiones ex Tertulliano. 68
Solvuntur Objectiones ex Origene. 74
Solvuntur Objectiones ex S. Auguſtino. 77
Solvuntur Objectiones ex Facundo. 86
Solvuntur Objectiones ex Synodo Iconomachorum. 88
Solvitur Objectio Novatorum ducta ex ſilentio Paganorum. 90
ARTICULUS V. An probari poſſit impoſſibilis realis præſentia ex humana ratione ſenſuumque judicio. 93
CONCLUSIO. Probari non poteſt impoſſibilis realis præſentia Chriſti in Euchariſtia, ex humana ratione ſenſuumque judicio. ibid.
Solvuntur Objectiones ex rationis & ſenſuum humanorum judicio. 94
Solvitur Objectio ducta ex impoſſibili præſentia ejuſdem corporis in pluribus locis. 95
Solvitur Objectio ducta ex quantitate, aliiſque veri corporis proprietatibus. 99
Solvitur Objectio ducta ex accidentibus, quæ non poſſunt eſſe ſine ſubjecto proprio. 101
Solvitur Objectio ducta ex eo quòd panis euchariſticus nutriat, corrumpatur &c. quod ſubſtantiæ proprium eſt, non accidentium; atque ex aliis abſurdis, quæ Novatores opponunt. 105
ARTICULUS VI. An facta ſit in fide circa præſentiam realem inſenſibilis quædam mutatio nono Eccleſiæ ſeculo, ut fabulantur Novatores Albertinus & Claudius. 108
CONCLUSIO. Fabuloſa eſt ac prorſus impoſſibilis mutatio illa inſenſibilis, quam in fide circa Euchariſtiam nono Eccleſiæ ſeculo factam fuiſſe Novatores ſomniarunt. ibid.
ARTICULUS VII. De Paſchaſio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto. 112
Rabanus Maurus. 116
Ratramnus. 118
Joannes Scotus. 123
QUÆSTIO TERTIA. De modo præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, ſeu de tranſubſtantiatione. 124
ARTICULUS PRIMUS. De nomine tranſubſtantiationis, ejus antiquitate & neceſſitate; variiſque tùm erroribus quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tùm opinionibus Scholæ in eo exponendo. ibid.
Errores circa tranſubſtantiationem. 126

Digitized by Google

Impanatores. ibid.
Conſubſtantiatores. 127
Opiniones Scholæ. 128
ARTICULUS II. *De veritate catholici dogmatis circa tranſubſtantiationem.* 130
CONCLUSIO. *Mirabilis ac planè ſingularis fit, per verba conſecrationis, totius ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti converſio ſeu tranſubſtantiatio.* ibid.
ARTICULUS III. *De mente S. Joannis Chryſoſtomi, Theodoreti, Gelaſii Summi Pontificis, & Ruperti circa fidem tranſubſtantiationis.* 136
Solvitur Objectio ex S. Chryſoſtomo. ibid.
Solvitur Objectio ex Theodoreto. 140
Solvitur Objectio ex Gelaſio S. Pontifice. 144
De Ruperto. 145
Proponuntur & ſolvuntur nonnullæ quæſtiones, quæ ſequuntur ex dogmate realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, & tranſubſtantiationis. 149
QUÆSTIO QUARTA. *De natura, materia, & forma Sacramenti Euchariſtiæ.* 153
ARICULUS PRIMUS. *An Euchariſtia ſit Sacramentum; & quid in ea præciſè rationem habeat Sacramenti.* 154
PRIMA CONCLUSIO. *Euchariſtia verum eſt ac propriè dictum Sacramentum.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Neque conſecratio, neque uſus ſeu ſumptio, neque ſpecies conſecratæ ſolæ, neque corpus Chriſti ſolum, ſed ſpecies ſimul cum corpore & ſanguine Chriſti, ſeu corpus & ſanguis Chriſti prout ſub ſpeciebus panis & vini continentur, præciſè habent rationem Sacramenti in Euchariſtia.* 155
Solvuntur Objectiones. 156
ARTICULUS II. *An Euchariſtia conſiſtat in re permanenti, vel in uſu tantùm & actione tranſeunte.* 157
CONCLUSIO. *Sacramentum Euchariſtiæ non conſiſtit in uſu & ſumptione, ſed in re permanenti.* 158
Solvuntur Objectiones. 164
ARTICULUS III. *An Euchariſtia ſit unum ſpecie Sacramentum; & unde repetenda ſit unitas illius numerica & individualis.* 169
PRIMA CONCLUSIO. *Sacramentum Euchariſtiæ eſt unum ſpecie.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Sacramentum Euchariſtiæ numero multiplicari poteſt. Eſt contra Suarem in 3. partem q.75. diſp.39. ſect.4.* ibid.
TERTIA CONCLUSIO. *Unitas numerica & individualis Sacramenti Euchariſtiæ videtur meliùs repetenda ex morali conjunctione ſpecierum, & earum ad unam refectionem ſpiritualem ordinatione.* 170
Solvuntur Objectiones. ibid.
ARTICULUS IV. *An panis & vinum ſint materia Sacramenti Euchariſtiæ: & quæ in illis requirantur conditiones. Errores.* 172
PRIMA CONCLUSIO. *Solus panis triticeus, & ſolum vinum de vite ſunt materia idonea Sacramenti Euchariſtiæ.* 174
SECUNDA CONCLUSIO. *Ad ſubſtantiam Sacramenti perinde eſt, panis azymus ſit, vel fermentatus: uterque verus panis; in utroque valida conſecratio. Suum unaquæque Eccleſia uſum retinere poteſt, illæſa fide.* 177
ARTICULUS V. *De antiquitate uſus panis azymi apud Latinos, & fermentati apud Græcos.* 178

PRI-

PRIMA CONCLUSIO. *Græcos azymo pane in conſecranda Euchariſtia primis temporibus uſos interdum fuiſſe, probabiliter conjici, demonſtrari certò non poteſt.* 179
SECUNDA CONCLUSIO. *Antiquum eſſe & à primis temporibus uſum fermentati panis apud Græcos, probabile eſt: nullum tamen extat ante finem ſexti ſæculi invictum & evidens ea de re teſtimonium.* 181
TERTIA CONCLUSIO. *Probabile eſt Latinam Eccleſiam primis ſæculis azymo & fermentato pane promiſcuè & indiſcriminatim uſam fuiſſe: neque certò poteſt demonſtrari, in ea, excluſo fermentato, azymum antè nonum ſæculum ubique & communi lege receptum fuiſſe.* 183
ARTICULUS VI. *De aqua vino calicis admiſcenda: quo jure, qua neceſſitate, & quâ quantitate ſit admiſcenda.* 189
Errores & opiniones. ibid.
CONCLUSIO. *Paululum aquæ naturalis calici euchariſtico debet infundi, non ex neceſſitate Sacramenti, aut præcepti divini, ſed eccleſiaſtici dumtaxat.* 191
Solvuntur Objectiones. 195
ARTICULUS VII. *An, & quomodo aqua convertatur in ſanguinem Chriſti; mediatè, vel immediatè.* 200
PRIMA CONCLUSIO. *Aqua vino mixta in calice, reipſa convertitur in ſanguinem Chriſti.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Probabilius longè nobis videtur, aquam immediatè, vi verborum conſecrationis, converti in Chriſti ſanguinem.* 201
Solvuntur Objectiones. 202
ARTICULUS VIII. *De forma Euchariſtiæ.* 205
Errores & opiniones. 206
PRIMA CONCLUSIO. *Chriſtus verbis uſus eſt, non ſola interiori & occulta benedictione; nec poteſtate excellentiæ, ſed poteſtate miniſteriali primaria cùm Euchariſtiam conſecravit.* 209
SECUNDA CONCLUSIO. *Verba quibus Chriſtus conſecravit, ac juſſit ut conſecraremus, iſta ſunt eſſentialia, quæ formæ rationem habent,* Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus, *vel*, calix ſanguinis mei: *non preces, ſive quæ præcedunt apud nos, ſive quæ ſequuntur apud Græcos; quæ licèt vim ſuam habeant ad divinam opem & virtutem ſupra propoſita dona impetrandam, atque religiosè retinendæ ſint, non tamen neceſſariæ ſunt neceſſitate Sacramenti ac validæ conſecrationis, ſed neceſſitate dumtaxat præcepti.* 210
TERTIA CONCLUSIO. *Sola hæc verba,* Hoc eſt corpus meum, *in conſecratione panis; & iſta,* Hic eſt ſanguis meus, *vel,* calix ſanguinis mei, *ſunt eſſentialia in conſecratione calicis.* 215
Solvuntur Objectiones. ibid.
QUÆSTIO QUINTA. *De cauſis Euchariſtiæ.* 225
ARTICULUS PRIMUS. *De auctore Euchariſtiæ; an & quando Chriſtus Euchariſtiam inſtituit.* ibid.
Prænotanda. ibid.
Opiniones variæ. 226
CONCLUSIO. *Chriſtus Sacramentum Euchariſtiæ pridie mortis inſtituit poſt cænam legalem, cujus nec ipſe tempus antevertit, nec Judæi diſtulere, ſed omnes exeunte Luna 14. ad ſecundam veſperam communi Paſchatis officio defuncti ſunt.* 228
Solvuntur Objectiones. 232
ARTICULUS II. *De miniſtro Euchariſtiæ.* 242

De

De miniſtro conſecrationis & diſpenſationis Euchariſtiæ. An ſoli Sacerdotes poteſtatem habeant conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam: an Diaconi jus illud aliquando uſurpare tentaverint. ibid.

PRIMA CONCLUSIO. *Soli Sacerdotes poteſtatem habent conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam.* 243

SECUNDA CONCLUSIO. *Miniſter ordinarius diſpenſationis Euchariſtiæ eſt Epiſcopus & Presbyter; extraordinarius verò & ex licentia, Diaconus. Ex antiquis vero Conciliorum Arelatenſis, Ancyrani & Laodiceni Canonibus inferri certò non poteſt, Diaconos olim arrogaſſe ſibi poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti.* 245

Solvuntur Objectiones. 248

ARTICULUS III. *De ſubjecto Euchariſtiæ, ac diſpoſitionibus in eo prærequiſitis.* 255

De diſpoſitionibus in recipiente Euchariſtiam prærequiſitis. 260

Diſpoſitiones ex parte corporis. ibid.

Diſpoſitiones ex parte animæ. 263

QUÆSTIO SEXTA. *De neceſſitate Euchariſtiæ.* 265

ARTICULUS PRIMUS. *Utrum Euchariſtia neceſſaria ſit omnibus, ſive parvulis ſive adultis, neceſſitate medii ad ſalutem. Prænotanda.* ibid.

Errores & opiniones. 267

CONCLUSIO. *Sacramentum Euchariſtiæ neque in re, neque in voto ſaltem proprio, neceſſarium eſt neceſſitate medii ad ſalutem, ſive parvulis, ſive adultis.* 268

Solvuntur Objectiones. 271

ARTICULUS II. *Utrum detur præceptum divinum ſumendi Euchariſtiam ſub utraque ſpecie.* 279

Errores & opiniones. 280

CONCLUSIO. *Nullum extat divinum præceptum, quo Laici & Clerici non conficientes obligentur ad Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumendam; ſed alterutrius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficit. Juſtiſſimis verò gravibuſquè de cauſis Eccleſia divinitùs inſpirata uſum calicis Laicis interdixit, ſolius panis ſpeciei communione permiſſa. Ita Conc. Trid. Seſſ. 21. cap. 1. & 2. & Can. 1. & 2.* 282

PRIMA PROBATIO. *Ex Scriptura.* ibid.

SECUNDA PROBATIO. *Ex uſu & diſciplina veteris Eccleſiæ.* 283

Communio infirmorum ſub una ſpecie. 284

Communio infantium ſub una ſpecie. 289

Communio domeſtica ſub una ſpecie. 290

Communio publica ſub una ſpecie. 291

TERTIA PROBATIO. *Ex Conciliis.* 297

QUARTA PROBATIO. *Ex rationibus theologicis.* 298

Solvuntur Objectiones Novatorum. 301

ARTICULUS III. *Utrum detur præceptum divinum & eccleſiaſticum ſumendi Euchariſtiam ſub una ſpecie.* 308

QUÆSTIO SEPTIMA. *De effectibus Euchariſtiæ.* 312

Errores & opiniones. 313

PRIMA CONCLUSIO. *Sacramentum Euchariſtiæ per ſe ac directè non remittit peccatum mortale, nec conſequenter primam ſanctificantem gratiam producit, ſed eam in ſuſcipiente præſupponere debet.* 314

SECUNDA CONCLUSIO. *Probabilior nobis videtur eorum opinio, qui ne quidem indirectè & per accidens peccatum mortale per Euhariſtiam remitti affirmant.* 316

TERTIA CONCLUSIO. *Euchariſtia directè ac per ſe remittit peccata venialia.* 317

Sol-

Solvuntur Objectiones. 326
QUÆSTIO VIII. *De ſacrificio Miſſæ.* 323
De ſacrificio generatim ſumpto. ibid.
Quid ſit ſacrificium. ibid.
Sacrificii definitio. 324
Quotuplex ſit ſacrificium. 326
Neceſſitas ſacrificii. 327
DE SACRIFICIO MISSÆ. 328
ARTICULUS PRIMUS. *De nomine & exiſtentia veri ac propriè dicti ſacrificii Miſſæ.* ibid.
Errores circa ſacrificium Miſſæ. 329
CONCLUSIO. *Euchariſtia verum eſt ac propriè dictum ſacrificium quod in Miſſa offertur.* 333
PRIMUM ARGUMENTUM. *Ex vaticiniis Prophetarum.* 334
SECUNDUM ARGUMENTUM. *Ex ſacerdotio Chriſti ſecundùm ordinem Melchiſedech.* 337
TERTIUM ARGUMENTUM. *Ex figura, quæ præceſſit, Agni paſchalis.* 341
QUARTUM ARGUMENTUM. *Ex inſtitutione Euchariſtiæ, uſu & praxi Apoſtolorum.* 344
QUINTUM ARGUMENTUM. *Ex Traditione SS. Patrum.* 346
SEXTUM ARGUMENTUM. *Ex doctrina & definitione Concilii Tridentini.* 347
SEPTIMUM ARGUMENTUM. *Ex conditionibus ad verum ſacrificium requiſitis, quæ omnes in ſacrificio Miſſæ occurrunt.* 348
OCTAVUM ARGUMENTUM. *Ex miraculis, quæ Deus in confirmationem ſacrificii altaris edidit.* 349
Solvuntur Objectiones Novatorum adversùs veritatem ſacrificii. 357
ARTICULUS II. *De natura ſeu eſſentia ſacrificii: in quo præcisè reponenda ſit.* 360
Utrum tota ſacrificii Miſſæ natura reponenda ſit in mera commemoratione ac repræſentatione ſacrificii crucis. 361
CONCLUSIO. *Sacrificium Miſſæ non in ſola reponi debet mortis Chriſti commemoratione ac repræſentatione, ſed in oblatione incruenta & myſtica Chriſti realiter præſentis ſub ſpeciebus panis & vini.* 363
Solvuntur Objectiones. 369
In quo præcisè reponenda ſit eſſentia ſacrificii Miſſæ. 378
PRIMA CONCLUSIO. *Chriſtus ſub ſpeciebus ſacramentalibus panis & vini realiter præſens, primò ac principaliter Deo in ſacrificium offertur; ſpecies verò ſacramentales non pertinent ad ſacrificium, tanquam partes, ſed tanquam conditiones.* 379
SECUNDA CONCLUSIO. *Eſſentia ſacrificii poſita non videtur in oblatione quæ fit, vel ante, vel poſt conſecrationem.* 380
TERTIA CONCLUSIO. *Fractio & commixtio hujus Sacramenti non pertinet ad eſſentiam ſacrificii.* 381
QUARTA CONCLUSIO. *Sacramenti conſumptio, ut à populo ſit, non eſt pars ſacrificii; ut autem ſit à Sacerdote ſacrificante, pars eſt eſſentialis, ſed non tota eſſentia.* ibid.
QUINTA CONCLUSIO. *Conſecratio Euchariſtiæ ad eſſentiam ſacrificii pertinet.* 383
ARTICULUS III. *Utrum ad eſſentiam ſacrificii neceſſaria ſit utriuſque ſpeciei conſecratio.* 387

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO. *Utriuſque ſpeciei conſecratio ad eſſentiam ſacrificii pertinet.* 388
ARTICULUS IV. *Utrum incruentum Miſſæ ſacrificium ſit propitiatorium.* 390
CONCLUSIO. *Incruentum Miſſæ ſacrificium verè propitiatorium eſt ac impetratorium.* 390
ARTICULUS V. *De effectibus ſacrificii Miſſe, & de modo quo producuntur: an ex opere operato, an tantùm ex opere operantis.* 393
ARTICULUS VI. *Utrum valor ſacrificii Miſſæ finitus ſit, vel infinitus.* 399
ARTICULUS VII. *Pro quibus offerri debeat ſacrificium: an pro ſolis viventibus, an etiam pro defunctis.* 401
De viventibus. ibid.
De Defunctis. 402
ARTICULUS VIII. *De Miſſis privatis.* 409
ARTICULUS IX. *De miniſtro ſacrificii. Quis in eo ſit principalis offerens.* 412
ARTICULUS X. *De precepto quo tenentur & Sacerdotes offerre ſacrificium, & Fideles ipſi intereſſe.* 415
An, & quo jure, Fideles teneantur ſacrificio Miſſe intereſſe. ibid.
Utrum peccatores à ſacrificio Miſſe arceri debeant; & que in ipſis diſpoſitiones neceſſarie ſint, ut ſine peccato interſint Miſſe ſacrificio. 417
Diſpoſitiones ad Miſſam debitè audiendam neceſſariæ. 419
An teneantur Sacerdotes offerre Miſse ſacrificium, & poſſint honorarium aliquod pro illa celebratione percipere. 421
De ſtipendio ſeu honorario Miſsarum. 427
ARTICULUS XI. *De diſpoſitionibus ad Miſse celebrationem requiſitis.* 431
ARTICULUS XII. *De tempore & loco quibus celebrare licet Miſse ſacrificium.* 432
ARTICULUS XIII. *De ceremoniis Miſſe. Error Novatorum.* 435
Diviſio ceremoniarum Miſſe. 437
De ceremoniis, que Miſſam præcedunt. De veſtibus ſacris. 438
Amictus. 440
Alba. 441
Cingulum. 442
Manipulus. ibid.
Stola ſeu Orarium. 443
Caſula ſeu Planeta. 444
De veſtibus Diaconorum, ſtola, dalmatica. 445
De Templis. 447
De altaribus. 450
De vaſis ſacris. 451
De cereis. 453
De thure ſeu incenſo. 456
De ceremoniis, quæ Miſſam comitantur & in actione conſiſtunt. 457
De iis, quæ in Miſſa recitantur. 458
De Pſalmo Judica me, *& confeſſione.* ibid.
De Introitu. 459
De Gloria Patri &c. 460
De Kyrie eleiſon. ibid.
De Gloria in excelſis. 461
De Dominus vobiſcum. ibid.
Collecta. 462

De

De voce Amen.	463
De Epiſtola.	ibid.
De Graduali, Tractu & Proſa.	464
De lectione Evangelii.	ibid.
De Symbolo.	465
De Offertorio.	ibid.
De Præfatione.	467
De Canone Miſſæ.	468
Nomen Canonis.	ibid.
Auctor Canonis.	469
Antiquitas Canonis.	471
Veritas Canonis: an ſit ab omni errore purus.	472
Prima oratio.	473
Seeunda Canonis oratio.	476
Tertia oratio.	ibid.
Quarta oratio.	478
Quinta oratio.	481
Sexta oratio Canonis.	ibid.
De oratione Dominica, & ſequentibus orationibus.	482

FINIS INDICIS.

Digitized by Google

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento. Seſſione XIII.

CAn. 1. *Si quis negaverit, in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem unà cum anima & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum; ſed dixerit tantummodò eſſe in eo, ut in ſigno, vel figura, aut virtute; anathema ſit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis & vini, unà cum corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, negaveritque mirabilem illam & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini; quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè tranſubſtantiationem appellat; anathema ſit.*

Can. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri; anathema ſit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, peracta conſecratione, in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed tantùm in uſu, dum ſumitur, non autem ante vel poſt; & in Hoſtiis ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſervantur vel ſuperſunt, non remanere corpus Domini; anathema ſit.*

Can. 5. *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema ſit.*

Can. 6. *Si quis dixerit, in ſancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum unigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec feſtiva peculiari celebritate venerandum, neque in Proceſſionibus, ſecundùm laudabilem & univerſalem Eccleſiæ ſanctæ ritum & conſuetudinem, ſolemniter circumgeſtandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores eſſe idololatras; anathema ſit.*

Can. 7. *Si quis dixerit, non licere ſacram Euchariſtiam in Sacrario reſervari, ſeu ſtatim poſt conſecrationem aſtantibus neceſſariò diſtribuendam: aut non licere, ut illa ad infirmos honorificè deferatur; anathema ſit.*

Can. 8. *Si quis dixerit, Chriſtum in Euchariſtia exhibitum, ſpiritua-*

tualiter tantùm manducari, & non etiam ſacramentaliter ac realiter; anathema ſit.

Can. 9. *Si quis negàverit, omnes & ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum juxta præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ; anathema ſit.*

Can. 10. *Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum; anathema ſit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem ſumatur; ſtatuit atque declarat ipſa ſancta Synodus, illis quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia Confeſſoris neceſſariò præmittendam eſſe Confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè dubitando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.*

CANO-

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De communione ſub utraque ſpecie, & parvulorum, Seſſione XXI.

CAn. 1. *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere; anathema ſit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, ſanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe; anathema ſit.*

Can. 3. *Si quis negaverit, totum & integrum Chriſtum omnium gratiarum fontem & auctorem, ſub una panis ſpecie ſumi, quia, ut quidam falsò aſſerunt, non ſecundùm ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur; anathema ſit.*

Can. 4 *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem; anathema ſit.*

Duos verò articulos, aliàs propoſitos, nondum tamen excuſſos, videlicet, An rationes, quibus ſancta Catholica Eccleſia adducta fuit, ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, ſub una tantùm panis ſpecie; ita ſint retinendæ, ut nulla ratione Calicis uſus cuiquam ſit permittendus: &, An, ſi honeſtis & Chriſtianæ charitatis conſentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel regno Calicis uſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit; & quænam ſint illæ, eadem ſancta Synodus, in aliud tempus, oblata ſibi quamprimum occaſione, examinandos, atque definiendos reſervat.

CANO-

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De ſacrificio Miſſæ, Seſſione XXII.

CAn. I. *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum & proprium ſacrificium, aut quòd offerri non ſit aliud, quàm nobis Chriſtum ad manducandum dari; anathema ſit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes; aut non ordinaſſe, ut ipſi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & ſanguinem ſuum; anathema ſit.*

Can. 3. *Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere; anathema ſit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti ſacrificio, in Cruce peracto, per Miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema ſit.*

Can. 5. *Si quis dixerit, impoſturam eſſe, Miſſas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit; anathema ſit.*

Can. 6. *Si quis dixerit, Canonem Miſſæ errores continere, ideòque abrogandum eſſe; anathema ſit.*

Can. 7. *Si quis dixerit, ceremonias, veſtes, & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis, quàm officia pietatis; anathema ſit.*

Can. 8. *Si quis dixerit, Miſſas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideòque abrogandas; anathema ſit.*

Can. 9. *Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſſa voce pars Canonis, & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe; aut lingua tantùm vulgari Miſſam celebrari debere, aut aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, eo quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem; anathema ſit.*

Digitized by Google

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di Reviſione, & Approbatione del P. F. Tomaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro intitolato *Prælectiones Theologicæ de Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, quas in Scholis Sorbonicis habuit Honoratus Tournely*, non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, & buoni coſtumi, concedemo Licenza a Nicolò Pezzana, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, & di Padoa.

Dat. 22. Febbraro 1729.

{

{ *Andrea Soranzo Proc. Ref.*

{ *Piero Grimani Kav. Proc. Ref.*

Agoſtino Gadaldini Segr.

PRÆ-

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

SANCTUS Thomas 3. parte à q. 73. ad 83. omnem de Sacramento Euchariſtiæ controverſiam complexus eſt, quam ad iſtas Quæſtiones revocamus.

Prima eſt de nominibus, figuris, ac definitione Euchariſtiæ.

Secunda, de veritate & exiſtentia Euchariſtiæ, ſeu de vera, reali & ſubſtantiali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia.

Tertia, de modo hujus præſentiæ, ſeu de tranſubſtantiatione.

Quarta, de natura, materia, & forma Sacramenti Euchariſtiæ.

Quinta, de cauſis Euchariſtiæ.

Sexta, de neceſſitate Euchariſtiæ.

Septima, de effectibus Euchariſtiæ.

Octava, de Sacrificio Miſſæ.

Hanc verò octavam Quæſtionem in multos diſtribuemus Articulos, quibus omnem de incruento Miſſæ ſacrificio controverſiam complectemur, nihil, ut ſperamus, omiſſuri ad plenam Candidatorum noſtrorum, quod unum intendimus, inſtructionem ac informationem.

QUÆSTIO PRIMA.

De nominibus, figuris, ac definitione Euchariſtiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

De variis nominibus Euchariſtiæ.

PRo varietate rerum ac circumſtantiarum quæ in celebratione ac diſpenſatione auguſtiſſimi hujus Sacramenti occurrunt, variis inſignitur nominibus, quæ repetuntur, vel ab actione per quam conficitur; vel à materia in qua conficitur; vel à re quam continet; vel à tempore inſtitutionis; vel à loco in quo celebratur; vel à ſuſcipientibus; vel ab effectibus quos producit, & fine ad quem deſtinatur.

Inter illa autem varia nomina, quædam ſunt in ſacris Litteris expreſſa, quædam ex illis deducta: plurima Patrum religio ac pietas addidit, quæ Eccleſia uſu ſuo conſecravit. De his omnibus ſtrictim hìc agendum.

Ab actione per quam conficitur Euchariſtia.

Dicitur 1. Εὐλογία. In uſu autem ac phraſi Scripturæ, εὐλογεῖν, *benedicere*; *ſeu* εὐλογία, *benedictio*; *&*, Εὐχαριστεῖν, *gratias agere*; *ſeu* Εὐχαριστία, *gratiarum actio*, idem ſignificant, ut videre eſt in multis Scripturæ locis.

Eulogia autem iſta, ſeu benedictio, & gratiarum actio duo reſpicit, Deum ſcilicet, & ſymbola ſacra: Deum directè ac primariò, tanquàm fontem omnium bonorum, cui pro collatis beneficiis gratias agimus, & à quo nova ſemper poſtulamus; ſymbola ſacra ſecundariò & quaſi indirectè, quia effectum noſtræ ad Deum orationis ipſis apprecamur, poſtulantes ut ea Deus ſanctificet, immutet, & ab uſu communi ad ſacrum, divinum ac religioſum traducat, ea in corpus ac ſanguinem ſuum convertendo: quo ſenſu dixit
P. 301. Apoſtolus 1. Corinth. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne com-*
col. 1. *municatio ſanguinis Chriſti eſt? Benedictio quippè*, inquit Eſtius in hunc locum, *eſt bona precatio, qua ſcilicet rei alicui vel perſonæ benè precamur. Quæ quidem benedictio, quatenus precatio, Deum reſpicit: ipſum tamen benedicendi verbum tranſit in rem, vel perſonam, quæ, vel cui benedicitur.* Hinc eſt quòd Scriptores Eccleſiaſtici dicant, benedictione fieri ſeu confici corpus Chriſti: in ipſa autem benedictione includùnt verba quibus conſecrari ſolet Euchariſtia, partem pro toto uſurpando, ſed de his inferiùs.

Illud autem diſcriminis eſſe inter benedictionem Dei & hominum obſervant Scriptores Eccleſiaſtici, quòd Dei benedictio, ſicut & ejus dictio, ſeu verbum & imperium, ſemper ſit efficax. *Dixit, & facta ſunt.* Pſal. 32. v. 9. Benedictio verò hominum, cùm in precibus ſit poſita, non ſemper effectum aſſequitur, exceptis tamen Sacramentis quorum forma in oratione poſita eſt: tunc enim oratio id certò efficit, quod ſignificat. Chriſtus autem in conficienda Euchariſtia uſus eſt benedictione ſupra panem & vinum, tùm quia ſolebat eam præmittere, cùm maxima edere vellet miracula, ut in multiplicatione quinque panum &c. maximum autem editurus erat in Euchariſtiæ Sacra-

cramento, convertendo ſcilicet panem & vinum in proprium corpus &
ſanguinem ſuum. Tùm quia moris erat apud Judæos, cùm cibum capere
vellent, precationem antè recitare: morem hunc retinuere Chriſtiani. Tùm
quia ſolebant iidem Judæi convivium illud in quo edebatur agnus paſcha-
lis, poculo claudere quod dicebatur ποτήριον ὑμνήσεως, *poculum benedictionis*;
vel, ut loquitur S. Paulus, ποτήριον εὐλογίας, *poculum laudis*: quò reſpexit
Syrus interpres, cùm verba Apoſtoli ita vertit, *poculum laudationis*.

Aliquando verbum *benedicere* accommodatur iis rebus quæ ſanctifican-
tur ad uſus humanos. Sic S. Paulus 1. ad Timoth. 4. v. 4. ait: *Omnis creatura
Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: ſan-
ctificatur enim per verbum Dei & orationem.*

Eulogiæ vocantur à Scriptoribus Eccleſiaſticis illæ conſecratæ Euchari-
ſtiæ partes, quæ in ſignum mutuæ communionis ac charitatis ad abſentes
Epiſcopos & Presbyteros per Parochias mitti olim ſolebant. Morem hunc
autem à Melchiade S. Pontifice inductum fuiſſe, narrat in ejus vita Da- *Euſeb.*
maſus: eum indigitat S. Irenæus apud Euſebium Lib. 5. Hiſt. cap. 24. In- *p. 193.*
noc. I. Epiſtola ad Decentium, & Synodus Laodicena, quæ illum in *Tom. 2.*
Oriente abrogat. *Sancta*, inquit Can. 14. *nullo modo, cauſa Eulogiarum* *Conc. p.*
tempore paſchalis feſti, ad alias Parochias debent deſtinari. Concilium quo- *1247. B*
que Alexandrinum relatum parte prima Concilii generalis Epheſini, Eu- *Tom. 1.*
chariſtiæ partes vocat *myſticas benedictiones*, græcè εὐλογίαι. Ita quoque S. *Conc. p.*
Cyrillus Alexandrinus Libro 10. in Joannem. *1511. A*

Vocarunt etiam *Eulogias*, ſuperſtites ex Fidelium oblatione partes pa- *Tom. 3.* *Conc. p.* *404. A.*
nis, quas Sacerdos ſingulari benedictione ſanctificabat, & expletis Sacris *Tom 4.*
iis diſtribuebat, loco Euchariſtiæ, qui ob aliquod impedimentum ad ſacram *p 862.*
menſam accedere non potuerant, & ad abſentes quoque in ſignum commu- *& 863.*
nionis mittebat. Talium Eulogiarum mentionem faciunt Clemens Roma- *Tom. 1.*
nus, aut quiſquis auctor eſt Conſtitutionum Apoſtolicarum Lib. 8. cap. 31. S. *Conc. p.*
Dionyſius cap. 3. Hierarchiæ; Concilium Laodicenum citatum Can. 49. Con- *496. B.*
cilium Namnetenſe Can. 9. Theophilus Alexandrinus Can. 7. Græci vocant,
antidora, quia dantur loco doni, ſeu Euchariſtiæ, cujus vices utcumque *Tom. 9.*
ſupplebant. Illis autem dumtaxat diſtribui poterat panis ille benedictus, *Conc. p.*
qui jus habebant ad communionem; cæteris negabatur, quibus vel non- *470.*
dum patebat aditus ad Euchariſtiam, vel ob aliquod crimen interclu-
ſus erat, quales erant Catechumeni, pœnitentes, & abſtenti à commu-
nione. Ita expreſſè mandat Theophilus Alexandrinus Can. 7. Catechume-
nis revera aliqua Eulogia concedebatur, ut colligimus ex S. Auguſtino L. 2.
de peccatorum meritis & remiſſione cap. 26. *Quod accipiunt*, inquit, *quam-
vis non ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quàm cibi quibus alimur,* *To. 10. p.*
quoniam Sacramentum eſt (laxiori ſcilicet ſenſu.) Verùm incertum planè eſt, *62. E. F.*
quidnam illud fuerit, an panis benedictus, an tantùm ſal quod Catechu-
menis dari ſolebat, ut ex eodem S. Auguſtino L. 1. Confeſſ. cap. 11. & Con-
cilio III. Carthaginenſi Can. 5. colligimus, an utrumque ſimul.

Illarum Eulogiarum aliæ erant publicæ, quæ in publicum communionis ſi-
gnum à miniſtris publicis deferebantur; aliæ privatæ, quas amici ad ſe mutuò
mittebant, de quibus loquitur S. Auguſtinus Epiſtola 31. aliàs 34. ad Paulinum. *Tom. 2.*

Dicitur 2. uſitato ac communi nomine, *Euchariſtia*, cujus nominis uſus *p. 38. C.*
perantiquus eſt in Eccleſia, & in SS. Ignatio Epiſtola ad Philadelphios,

 Juſti-

Juſtino Apolog. 2. Irenæo L. 4. c. 34. Cypriano Epiſtolis 10. & 11. Cyrillo Hieroſolymitano Catecheſi prima myſtagogica, Origene L. 8. contra Celſum, Concilio Nicæno I. Generali Can. 13. S. Auguſtino, & in aliis benè multis legitur.

Duo ſignificat, nempè gratiarum actionem, & bonam gratiam: uterque ſenſus & græco vocabulo, & Sacramento noſtro maximè accommodatus eſt.

I. Euchariſtiæ Sacramentum rectè dicitur *gratiarum actio*, tùm quia in ejus inſtitutione Chriſtus gratias egit. 1. Cor. 11. v. 24. *Et gratias agens fregit & dixit, Accipite &c.* Tùm quia ad gratias Deo pro univerſis ab eo acceptis beneficiis referendas, nihil hoc Sacramento ipſi acceptius, nihil opportunius. *Propterea*, inquit S. Chryſoſtomus Hom. 26. in caput 8. S. Matthæi, *reverenda ac ſalutaria illa myſteria, quæ in omni certè Eccleſiæ congrega-*
Ed. Cō-mel. pa. 259. B. *tione celebramus, Euchariſtia (id eſt gratiarum actio) nuncupantur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipſum divinæ erga nos charitatis oſtendunt, noſque faciunt debitas Deo gratias ſemper exolvere.*

II. Appoſitè dicitur, *bona gratia*: tùm quia dignè accedentibus novam & uberiorem gratiam infundit; tùm quia gratiarum omnium fontem, Chriſtum continet; tùm denique, quia ad vitam æternam promovet, de qua dicitur Rom. 6. v. 23. *Gratia Dei, vita æterna.*

Dicitur 3. à Græcis, λειτουργία, *Liturgia*; ab ea ſcilicet Officii Eccleſiaſtici parte quæ Liturgia dicitur, in qua conſecratur Euchariſtia. Liturgia quippè generatim ſignificat Officium publicum, ſive ſacrum, ſive prophanum: in uſu autem Eccleſiaſtico, uſurpatur tantùm ad ſignificandum quodcumque Officium publicum pietatis; quo ſenſu Rom. 15. v. 27. & 2. Corinth. 9. v. 12. miniſterium quod erga pauperes exercetur, per λειτουργίαν exprimitur: ſed propriè uſurpatur ad ſignificandum miniſterium ſacrum in rebus ſeu myſteriis divinis celebrandis; quo ſenſu Hebr. 10. v. 11. Sacerdotes veteris Teſtamenti dicuntur λειτουργεῖν, *miniſtrare*. Et c. 8. v. 2. Chriſtus dicitur, λειτουργὸς τῶν ἁγίων, *miniſter ſanctorum*. Hinc λειτουργίαι apud Veteres dictæ ſunt deſcriptiones quædam ordinis ſervandi in Sacris celebrandis. Strictè verò ac maximè propriè vox λειτουργία ſignificat eam Officii divini partem in qua Sacramentum Euchariſtiæ celebratur: unde Juſtinianus deſcribens Liturgiam, duas ejus partes recenſet, nempè recitationem ſanctæ Cœnæ, & communionem. Apud Græcos idem ſignificant *Myſtagogia*, *Synaxis*, *Telete*, *Anaphora*, *Proſphora*, *Oeconomia*, id eſt, ſecreta actio, unio, ſeu collectio, perfectio, elevatio, oblatio, adminiſtratio, de quibus nominibus lege Cardinalem Bona, rerum Liturgicarum Lib. 1. c. 3.

Dicitur 4. ob eandem cauſam, nempè actionem per quam conficitur Euchariſtia, à Latinis, *Miſſa*, *Sacrificium*, *Oblatio*, *Communio*, *Fractio panis*, *Collecta*, de quibus lege eundem, eodem Libro cap. eodem.

Cùm verò in celebranda Miſſa plures eſſent actiones, ac plures ad Deum orationes funderentur, nec Catechumenis ac pœnitentibus fas eſſet integræ ſacrificii incruenti celebrationi intereſſe, ſed poſt quaſdam Orationes ante conſecrationem ſolerent à Diaconis foras expelli, hinc ea pars Miſſæ cui intereſſe illis permittebatur, dicta eſt Miſſa Catechumenorum, Miſſa pœnitentium: ſed de his fuſiùs Theologi, ubi de ſacrificio Miſſæ diſſerunt.

Ami-

A materia ex qua conficitur Euchariſtia.

Dicitur 1. *panis* 1. Corinth. 10. v. 16. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Joan. 6. v. 52. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Et v. 48. *Ego ſum panis vitæ.*

Dicitur 2. *panis cœleſtis* à S. Auguſtino Epiſtola 120. ad Honoratum; *panis myſticus*, L. 20. contra Fauſtum Manichæum cap. 13. *panis Dominicus*, Tract. 39. in Joan. *panis Chriſti*, Tract. 6. in Joan. *panis animæ ſuperſubſtantialis*, Serm. 185. de tempore, nunc 182. in Append. *panis quotidianus*, Epiſtola 130. aliàs 121. ad Probam; *panis Angelorum*, ab Eccleſia in Officio corporis Chriſti; *panis ſanctus vitæ æternæ, calix ſalutis perpetuæ*, ab Eccleſia in Canone Miſſæ &c.

Varias hujuſce appellationis rationes profert Lanfrancus Lib. de Sacramento Euchariſtiæ c. 20. *Corpus*, inquit, *Chriſti vocatur panis, vel quia ex pane conficitur; ſeu quia contuentium oculis, cùm caro ſit, panis videtur; ſive quòd corporali & viſibili pani ſimilitudine quadam conjungitur. Nam ſicut iſte materialis panis diſcretè ſumptus humanam carnem nutrit & ſuſtentat, ſic ſpiritale & inviſibile corpus Chriſti animam dignè ſumentis alit & vegetat.* Bibliot. PP. To. 18. pag. 775. C.

Eadem de cauſa, nempè à materia, Euchariſtia dicitur, *alimonia, convivium, cœna*, nempè ob analogiam quam habet Euchariſtia cum convivio corporali ac communi.

Dicitur 3. à Græcis τὰ δῶρα, τὰ ἅγια δῶρα, *dona, ſancta dona*, vel quia Euchariſtia ſolebat olim confici ex iis donis ſeu oblationibus panis & vini, quas Fideles ad ſacram communionem & in uſum Euchariſtiæ afferebant; vel quia cætera dona Chriſti dignitate ac præſtantia ſuperat.

A re quæ continetur in Euchariſtia.

Dicitur *corpus Chriſti*, Matth. 26. *corpus Domini*, à Tertulliano L. de Oratione cap. ultimo; *Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti*, à Theodoreto Dialogo 3. *celebratio corporis & ſanguinis Chriſti*, à S. Auguſtino L. de Doctrina Chriſtiana cap. 9.

Atque ex hac radice exurgit ineffabilis hujus Sacramenti dignitas, quæ factum eſt, ut quemadmodum olim apud Judæos locus Templi ſecretior & maximè venerabilis dictus fuit *Sancta Sanctorum*, ita Sacramentum Euchariſtiæ, quod apud Chriſtianos ſummam inter omnia myſteria venerationem meretur, dictum fuerit, *Sacramentum ſacramentorum, Myſterium myſteriorum, perfectio perfectionum, Sanctum Domini*, atque etiam, *Sancta Sanctorum, Sacramentorum omnium conſummatio.* Dionyſius Alexandrinus Epiſtola Canonica Can. 2. Cyprianus Tract. de lapſis; Heſichius L. 2. in Leviticum. Hinc & vulgò dicitur, *ſanctum, auguſtiſſimum Sacramentum*; imò per antonomaſiam ſimpliciter & abſolutè *Sacramentum*, quaſi nempè cætera ejus comparatione ad Sacramenti dignitatem non accederent. Hinc interdum plurali numero dicitur, *Myſteria*, quia infinita penè myſteria in ſe continet: qua de re legi poteſt S. Ambroſius L. 4. de Sacramentis cap. 3. & L. 5. c. 2. & 3. Quin & multa atque eximia epitheta accumulant SS. Patres: appellant enim, *ſancta & impolluta myſteria, divina, admirabilia, vivifica, perfecti-*

va, terribilia, arcana, & abſcondita. Hinc aliquando deſignatur Euchariſtia per iſtas tantùm voces, *norunt Fideles*, quia nempè ſolis Fidelibus abſconditi hujus Sacramenti arcana veritas exponebatur, quam ſub obſcuris verbis involvebant divini Concionatores, cùm ad plebem verba faciebant, ne fortè ab impiis & infidelibus irrideretur.

A tempore inſtitutionis.

Dicitur 1. *Cœna Dominica*: tùm quia à Chriſto veſpere in cœna fuit primùm inſtituta & celebrata Euchariſtia; tùm quia eſt commemoratio poſtremæ Cœnæ Domini; tùm quia accedentes ad hoc Sacramentum, corpore & ſanguine Domini reficiuntur. Hinc nonnullarum Eccleſiarum nata conſuetudo, Euchariſtiam ſero poſt cœnam celebrandi, de qua lege S. Auguſtinum Epiſtola ad Januarium 54. aliàs 118. Prævaluit tamen antiquus Eccleſiæ uſus, de illa ante omnem cibum & à jejunis percipienda.

Novatores *Cœnæ* præſertim nomine abutuntur, ut probent 1. nonniſi pluribus ſimul diſcumbentibus & participantibus celebrari poſſe ac debere Euchariſtiam. 2. eam non eſſe ad ægrotos deferendam. 3. à quibuslibet etiam non jejunis licitè percipi poſſe. Inde nonnulli Catholici, ut Genebrardus in Liturgia Apoſtolica cap.8. Sanctesius Repetitione 6. cap.1. Vaſques in 3. partem qu.73. art.4. nomen illud rejiciendum putarunt; ne, inquit Vaſques, communia ſint vocabula cum Hæreticis. Negant quoque hunc Apoſtoli locum 1. Cor. 11. v. 20. *Convenientibus vobis in unum, jam non eſt Dominicam Cœnam manducare*, quo teſtimonio præcipuè gloriantur Hæretici, negant, inquam, de Euchariſtia intelligi debere. Nonnulli etiam, ut Maldonatus in caput 26. S. Matth. negant *Cœnæ* nomen à veteribus SS. Patribus uſurpatum ad deſignandam Euchariſtiam.

Verùm neutris aſſentiri poſſumus. Non primis, quia etſi multis orthodoxis terminis abutantur Hæretici, non idcircò tamen illi ab uſu Eccleſiaſtico removendi ſunt: non poſtremis, quia *Cœnæ* nomen uſurpatum legimus ad Euchariſtiam deſignandam, à Tertulliano L. de Spectaculis cap. 13. S. Gregorio Nyſſeno Orat. 2. de Reſurrectione Chriſti; S. Chryſoſtomo Hom. 24. in priorem ad Corinthios; S. Hieronymo in caput 11. 1. ad Corinth. S. Auguſtino, de Sermone Domini in monte L. 2. & Epiſtola 54. aliàs 118. S. Baſilio in Regulis brevioribus, Regula 310. Uſum hunc Patribus familiarem fuiſſe agnoſcit Catechiſmus Romanus parte 2. de Euchariſtiæ Sacramento n. 5. *Vetuſtiſſimi Patres*, inquit, *auctoritatem Apoſtoli ſecuti, Cœnæ etiam nomine ſacram Euchariſtiam interdum vocarunt, quòd in illo noviſſimæ Cœnæ ſalutari myſterio à Chriſto Domino ſit inſtituta.*

Dicitur 2. *Paſcha*: tùm quia Chriſtus tempore Paſchatis Euchariſtiam inſtituit; tùm quia continet Chriſtum qui eſt Paſcha noſtrum. 1. Cor. 5. v. 7.

Dicitur 3. *novi Teſtamenti Sacramentum*, per excellentiam; quæ appellatio deſumpta eſt ex verbis Chriſti Lucæ 22. v. 20. & 1. Cor. 11. v. 25. quatenus ſcilicet Teſtamenti nomine intelligitur diſpoſitio qua Chriſtus moriturus poſtrema ſua voluntate bona ſua hæredibus relinquit, ſuoque Teſtamento nobis ſuum in Euchariſtia corpus legavit.

A lo-

A loco inſtitutionis.

Dicitur 1. *Menſa Domini*, 1. Cor. 10. v. 21. *Non poteſtis menſæ Domini participes fieri, & menſæ dæmoniorum*. Sic autem nuncupatur, quia Chriſtus menſæ recumbens cum Apoſtolis, Sacramentum hoc inſtituit.

Græci duplicem menſam habent in celebratione Euchariſtiæ, unam quam appellant *protheſim, ſeu*, propoſitionis, *in qua*, inquit Goarius in ſuis ad Euchologium Græcorum ſeu Rituale notis, *ſacra dona primò immolanda proponuntur: & priuſquam in altari conſecranda deponantur, primam hîc ſanctificationem precibus Sacerdotis, & ſacro ritu circa ea peracto, aſſumunt*. Alteram vocant, *Apotheſim*, ſeu, *menſam depoſitionis*, in qua ſcilicet ſacra dona deponuntur & conſecrantur. *P. 116. col. 1.*

Dicitur 2. ob eandem cauſam, *Sacramentum altaris*, à S. Auguſtino Epiſtola 185. aliàs 50. & aliis paſſim, quia nempè in altari conſecratur, & offertur in ſacrificium.

Immeritò igitur Novatores citato Apoſtoli loco 1. Cor. 10. abutentes, contendunt Apoſtolos non altari, ſed menſa uſos fuiſſe; per menſam enim altare intelligit Apoſtolus, interprete Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 1. Et certè id poſtulat ejus contextus: agit enim de immolatitiis; immolatio autem fieri ſolebat in altari. Præterea vocat eo loci Apoſtolus *menſam Domini*, ſicut *menſam dæmoniorum*; at certum eſt idololatras altaribus uſos fuiſſe.

Dicitur 3. ἀγάπη, *agapa*; id eſt, *dilectio*. Agapæ verò erant convivia fraterna, Eccleſiaſtici conventus, quorum finis erat vel generalis, ut per illa foveretur inter Chriſtianos mutua dilectio, quod nomen ipſum oſtendit; vel ſpecialis, ut pauperes iſto refrigerio juvarentur. Quia verò conjungebatur cum iis celebratio Euchariſtiæ, ideo nomen *Agapæ* Euchariſtiæ datum, præſertim cùm illa ſummæ Dei in nos dilectionis eximium ſit argumentum, & mutuæ atque fraternæ inter Chriſtianos charitatis ſymbolum. Aliquando convivia illa Chriſtianorum præcedebant ipſam Euchariſtiæ celebrationem, ut colligitur ex S. Paulo 1. ad Cor. cap. 11. v. 20. ubi carpit abuſum Corinthiorum: aliquando & frequentiùs ſequebantur illam, cùm lex eſſet univerſæ Eccleſiæ, ut Euchariſtia ante omnem cibum à jejunis ſumeretur: poſtea tandem propter varios abuſus ſublata ſunt & abrogata ejuſmodi publica in Eccleſiis convivia, ut colligimus ex Can. 28. Concilii Laodiceni. *Tom 1. Conc. p. 1511.*

A ſuſcipientibus.

Dicitur 1. à Græcis σύναξις, *ſinaxis*; id eſt, *collectio, congregatio, adunatio.* Tùm quia ſimul convenire ac in unum congregari ſolebant Chriſtiani, ut ſacræ menſæ participes fierent. Ita colligimus ex S. Juſtino Apol. 2. ex Tertull. L. de fuga in perſecutione cap. 14. ex Conc. Carthagin. II. Can. 3. cui concinit illud Apoſtoli 1. Cor. 11. v. 20. *Convenientibus ergo vobis in unum, jam non eſt Dominicam cœnam manducare*. Tùm maximè quia per illam participationem Fideles cum Chriſto ac inter ſe, tanquam ejuſdem corporis membra, communi charitatis vinculo colligabantur. *Quoniam*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 10. v. 17. *unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*. Unde meritò S. Auguſtinus Tract. 26. in Joan.

To.3. p. 2. pag. 499. E. exclamat, *O Sacramentum pietatis! o ſignum veritatis! o vinculum charitatis!* Eandem ob cauſam, à Latinis

Dicitur 2. *Collecta*, quia colligitur in unum populus, ut Sacrificio interſit. Veteres aliquando *collectæ* nomine pro quovis ſolemni conventu ſignificando utebantur.

Dicitur 3. *Communio*, quod nomen à Veteribus uſurpatur, tùm pro jure ſocietatis, commercii, atque conſortii Fidelium in iiſdem Eccleſiæ conventibus, precibus & officiis ſacris; tùm maximè pro jure participandæ To.1. p. 273. B. Euchariſtiæ, quæ *communio appellatur*, inquit S. Joan. Damaſcenus L. 4. de fide orthodoxa cap. 13. aliàs 14. *& revera eſt, quia per eam Chriſto communicamus, ejuſque carnem ac divinitatem percipimus, quin etiam alii aliis communicamus ac copulamur. Nam quia ex uno pane participamus, omnes unum Chriſti corpus, & unus ſanguis, aliique aliorum membra efficimur, dum unius corporis ſumus*. Atque hinc factum, ut qui ab Euchariſtiæ perceptione ob crimen prohibebantur, excommunicati dicerentur.

Triplex generatim in veteribus monumentis occurrit communionis ſpecies, eccleſiaſticæ, ſcilicet, laicæ, & peregrinæ. Litigant Eruditi, quid his vocibus deſignare mens Veteribus fuerit; an ſola cum Fidelibus ſocietas atque commercium; an Euchariſtiæ participatio: neque minor eſt diſſentio, ut aſſignent rationem diſcriminis inter illas varias communionis ſpecies; in quo v.g. poſita foret communio laica, ad quam Clerici in pœnam criminum remitti ſæpius legimus, & in quo diverſa foret à communione eccleſiaſtica.

Generatim communio eccleſiaſtica ea dicitur, quæ Clericis & Eccleſiæ miniſtris propria erat; ſicut laica, quæ laicis; & peregrina, quæ viatoribus ac peregrinis Clericis, non habentibus Epiſcopi ſui Litteras commendatitias.

Miſſa verò eorum opinione qui aſſerunt, communionem laicam ab eccleſiaſtica in eo diſtinctam fuiſſe, quòd Clerici utramque ſumerent ſpeciem Euchariſticam, aut ſecum domum aſportarent, Laici verò nonniſi unam vel ſumerent, vel ſecum deferrent; adeoque Clericos ad communionem laicam dejectos ac damnatos, in eo maximè punitos fuiſſe, quòd unam tantùm cum Laicis ſpeciem ſumerent: miſſa, inquam, hac opinione, quæ nullum habet in antiquitate fundamentum, tùm quòd, quibus temporibus leguntur Clerici ad communionem laicam redacti, utraque ſpecies omnibus Fidelibus laicis porrigebatur; tùm quòd non legimus communionem ſub unica ſpecie punitionis ac vindictæ loco impoſitam unquam fuiſſe.

Probabilior longè eſt opinio Illuſtriſſimi Albaſpinæi Lib. 1. Obſervationum c. 4. Clericos nimirum lapſos communione laica puniri, nihil eſſe aliud quàm eos clericali munere quo fungebantur, & iis officiis, quæ muneris erant, abdicatos, omnique honoris & miniſterii gradu dejectos, ad Laicorum ſtatum atque conditionem dejici ac devolvi; adeoque eos non amplius ut Clericos, ſed ut merè Laicos ſacris conventibus, precibus, interfuiſſe, ac Euchariſtiæ participes factos eſſe, ea ipſa ratione qua ſolebant Laici. De illa Clericorum ad communionem laicam dejectione loquitur S. Cyprianus Epiſtolis 52. & 68. Si quæras verò quid foret diſcriminis inter modum quo Clerici, & quo Laici ad ſacram menſam admittebantur, reſpondebo diſcrimen fuiſſe maximè quoad locum & ornatum. Clerici enim intra cancellos & ſepta altaris, menſæ ſacræ fiebant participes, ut colligimus ex Concilio Toletano IV. cap. 8. & Orario induti debebant Sacramentum corporis Chriſti percipe-

cipere. Ita ſtatuit Concilium Bracarenſe IV. cap. 4. Lege Goarium in Notis ad Miſſam S. Chryſoſtomi, ubi diſcrimen illud affert & exponit.

Dicitur 4. *Sacramentum Fidelium*: tùm quia ſolis Fidelibus diſpenſatur; tùm quia diligenter cavebant Veteres, ne dum Sacramenti hujus fidem exponebant, alii, quàm Fideles, adeſſent. Ita ſanctus Auguſtinus Epiſtola 140. aliàs 120. c. 24. & Epiſtola 130. aliàs 121. cap. 11.

Dicitur 5. *fractio panis*, tùm quia Chriſtus cùm Euchariſtiam inſtituit, panem fregit, ac Diſcipulis diſtribuit; tùm quia Apoſtoli Act. 2. v. 42. dicuntur perſeveraſſe in *communicatione fractionis panis*; tùm denique, quia frangere panem idem eſt ac diſtribuere: frangi enim priùs ac dividi ſolebat eadem hoſtia ſeu panis conſecratus, ut multis diſtribueretur. Dicitur autem panis frangi potius quàm ſcindi, quia Hebræi placentulis utebantur, quæ frangebantur potiùs quàm cultro ſcindebantur. Fiebat autem ea panis fractio, primùm quidem à Presbyteris, deinde verò à Fidelibus, quibus Euchariſtia inter manus aliquando data eſt, ut eam vel in ipſo cætu, vel etiam in privatis domibus diſtribuerent inter ſe: atque propter hanc fractionem & ſpecierum diviſionem factum eſt ut corpus Chriſti, quod totum & integrum eſt ſub qualibet parte, nonnunquam à SS. Patribus appelletur *pars*. Hoc ſenſu loqui videtur S. Auguſtinus Serm. 131. aliàs 2. de verbis Apoſtoli.

Denique ab effectibus.

Dicitur 1. *Gratia*, *Sacramentum gratiæ*, *gratia ſalutaris*, à Cypriano Tract. de lapſis; Cyrillo Hieroſolymitano Catecheſi IV. myſtagogica, Auguſtino Tractatu 27. in Joannem. Tùm quia abundantiſſimam gratiam confert Euchariſtia; tùm quia Chriſtum fontem totius gratiæ continet; tùm quia procedit ex affectu perfectiſſimæ charitatis Chriſti in nos.

Dicitur 2. *Euchariſtia*, *communio*, *pax*, *charitas &c.*

Dicitur 3. *Viaticum*. Veteres non rarò Sacramenta vocant *viatica*, quaſi dicas, viæ ſubſidia: namque hæc vita, ſtylo Scripturæ, via quædam eſt. Ita Baptiſmum *viaticum* appellat S. Baſilius Hom. in ſanctum Baptiſma, & S. Gregor. Nazianz. in Oratione ejuſdem argumenti. Ita quoque in veteribus Canonibus abſolutio ſacramentalis quæ moribundis dabatur, *viaticum* appellatur. Sed nomen iſtud Euchariſtiæ, inter cætera, maximè accommodatum eſt, eique datum à Patribus Nicænis an. 325. Can. 13. & à Concilio Carthaginenſi IV. an. 398. Can. 77. & 78. Rationem reddit S. Thomas 3. p. q. 73. art. 4. *Quia*, inquit, *hoc Sacramentum præfigurativum eſt fruitionis Dei, quæ erit in patria: & ſecundùm hoc dicitur viaticum, quia hic præbet nobis viam illuc perveniendi.*

Tom. 2. Conc. p. 35. C. Ibid. p. 1206. B

Dicitur denique, *Metalepſis*, à S. Juſtino, Apolog. 2. à S. Damaſceno L. 4. de fide cap. 14. ſive intelligatur per hoc verbum, cum S. Thoma, *aſſumptio*; & hoc ſenſu ſignificat nos aſſumi per Euchariſtiam ad unionem cum Chriſto: ſive intelligatur *participatio*, ut vertit doctiſſimus Billius ad citatum S. Damaſceni textum; & hoc ſenſu ſignificat nos fieri divinitatis participes: ſive intelligatur *tranſmutatio*, & congruit etiam Euchariſtiæ, tùm ob tranſmutationem ſeu tranſubſtantiationem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti; tùm ob eorum, qui eam recipiunt, in Chriſtum ſpiritualem transformationem.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De variis Euchariſtiæ figuris.

IMmeritò Lutherus Lib. de abroganda Miſſa, irridet diligentiam ac pietatem Angelici Doctoris aliorumque Theologorum, in enumerandis & exponendis variis figuris quibus in veteri Lege adumbrata fuit Euchariſtia; atque virulentiſſimis ſcommatibus inſanit in Officium corporis Chriſti à S. illo Doctore tam piè ac eruditè elaboratum, & ab Urbano IV. an. 1261. approbatum, quòd præſertim in eo plures enumeret Euchariſtiæ figuras. Namque

I. Totum vetus Teſtamentum figura fuit novi: *Omnia enim illis in figura contingebant*, inquit S. Paulus 1. Corinth. 10. v. 11.

II. In novo Teſtamento, Euchariſtiæ tanquam veritati nonnulla accommodantur, quæ præceſſerant in veteri, tanquam figuræ & umbræ. Sic 1. ad Corinth. 5. v. 7. Chriſtus appellatur *Paſcha noſtrum*. Et cap. 10. v. 1. dicitur: *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt.... omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt.*

III. Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 1. ſub finem, loquens de ſacrificio Eucha-
To. 14. Conc. p. 853. B. C. riſtiæ, ait *illud per varias ſacrificiorum naturæ & Legis tempore ſimilitudines figuratum fuiſſe, ut pote cùm bona omnia per illa ſignificata, velut illorum omnium conſummatio atque perfectio complectatur.*

IV. Quæ præſtantiſſima ſunt, & ad credendum difficilia, variis figuris adumbrari priùs debuere, ut ad eorum fidem paulatim homines præpararentur ac diſponerentur, ut veritati faciliùs ac promptiùs acquieſcerent.

V. Denique ex figuris Euchariſtiæ non leve ducitur argumentum pro præſentia reali corporis Chriſti: ſiquidem, ut aptè S. Hieronymus in caput 1. ad
To. 4. p. 1. p. 418 Titum, *tantùm intereſt inter panes propoſitionis & corpus Chriſti, quantùm inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem; inter exemplaria futurorum, & ea ipſa quæ per exemplaria figurabantur.*

Quæres igitur 1. quænam fuerint in veteri Lege figuræ Euchariſtiæ.

Reſp. omnes illas figuras in quatuor claſſes meritò diſtribui à S. Thoma hic qu. 73. art. 6. in corpore.

Ratio eſt, quia cùm tria ſint quæ conſiderari poſſunt in Sacramento Euchariſtiæ, nempè 1. id quod eſt Sacramentum tantùm, panis ſcilicet & vinum, ſive illorum ſpecies. 2. id quod eſt res Sacramenti & Sacramentum ſimul, ſcilicet verum Chriſti corpus ſub ſpeciebus contentum. 3. id quod eſt res tantùm, ſive effectus hujus Sacramenti; atque hæc tria duobus modis ſpectari poſſint, vel ſingula ſeorſim ac diſtributivè, vel omnia ſimul & collectivè, hinc fit ut omnes figuræ Euchariſtiæ revocentur ad quatuor capita, earum ſcilicet quæ petuntur ex parte panis & vini; earum quæ petuntur ex corpore & ſanguine Chriſti; earum quæ petuntur ex effectu Euchariſtiæ; & earum quæ petuntur ex iſtis omnibus ſimul ſpectatis.

Quæres 2. quænam fuerint figuræ Euchariſtiæ ex parte panis & vini.

Reſp. I. figuratam fuiſſe Euchariſtiam per oblationem Melchiſedech, qui Gen. 14. v. 18. legitur obtuliſſe panem & vinum, cùm eſſet Sacerdos Dei altiſſimi. Ita docent SS. Patres Chryſoſtomus Hom. 25. in Gen. Ambroſius L. 4. de Sacramentis c. 3. Hieronymus in caput 26. S. Matthæi.

II. Per panes propoſitionis, qui ſolùm ab hominibus mundis & ſanctificatis comedi poterant, ut legimus L. 1. Regum cap. 21. Ita S. Hieronymus in caput 1. Epiſtolæ ad Titum, & S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4.

III. Per

III. Per panes primitiarum, de quibus Levitici 23. v.10. ad quæ alludens S. Irenæus L.4. c.17. aliàs 32. Euchariſtiam appellat panem primitiarum in novo Teſtamento. P. 249. n. 5.

IV. Per panem ſubcinericium quem Elias L.3. Regum c.19. v.8. manducavit, & in cujus fortitudine ambulavit per 40. dies uſque ad montem Dei Horeb. Chriſtus quippè eſt panis vivus è cœlo delapſus, ſub cinere noſtræ mortalitatis afflictionis igne coctus, in cujus fortitudine ad Dei montem, id eſt, cœleſtem patriam pervenimus.

Quæres 3. quænam fuerint figuræ Euchariſtiæ ex parte corporis & ſanguinis Chriſti.

Reſp. 1. quantùm ad ipſum corpus, figuratam fuiſſe Euchariſtiam per omnia ſacrificia veteris Legis, ſed præſertim per ſacrificium *expiationis*, quod in Lege moſaica erat omnium maximè ſolemne, in quo immolabantur duo arietes in holocauſtum, vitulus pro peccato Sacerdotis, & hircus pro peccato populi, ut conſtat ex cap. 16. Levitici. Ita Tertullianus Lib. 1. contra Judæos cap.9. ſanctus Auguſtinus L.17. de Civitate Dei cap. 20. S. Leo Serm. 8. de Paſſione Domini. 2. quantùm ad ipſum Chriſti ſanguinem, figurata fuit Euchariſtia per *ſanguinem teſtamenti*, de quo agitur Exodi 24. unde in inſtituenda Euchariſtia Chriſtus iiſdem fermè verbis uſus eſt, quibus Moyſes in dedicatione veteris Teſtamenti, & ſuam Legem tunc propoſuit, ſicut & propoſuerat Moyſes. Ità Tertullianus L.4. contra Marcionem cap. 40.

Neque eſt quòd dicant Novatores, figuras illas impletas fuiſſe in Paſſione Chriſti. Namque ſicut unum & idem myſterium pluribus figuris poteſt adumbrari, ita quoque nihil vetat unam & eandem figuram ad plura myſteria ſecundùm diverſas conſiderationes referri. Adde quòd omnes teſtamenti conditiones conſpirant in cœnam, nullæ in crucem. 1. enim qui teſtatur, vivere debet uſque ad obſignatum teſtamentum. 2. ſui juris eſſe debet. 3. aliqua promittit & relinquit, ac nominatim perſonas exprimere ſolet. 4. teſtes adhibet, ac diſtinctè teſtamentum ſe condere affirmat: quæ omnia egregiè conveniunt Chriſto Euchariſtiam inſtituenti, non in cruce patienti.

Quæres 4. quænam fuerint figuræ Euchariſtiæ, ex parte effectus.

Reſp. figuratam fuiſſe 1. per lignum vitæ quod plantaverat Deus in paradiſo, quaſi pharmacum immortalitatis. 2. per manna quod datum eſt Hebræis in deſerto; hancque figuram diſertè afferunt poſt Apoſtolum 1. Corinth. 10. SS. Patres: inter alios, S. Chryſoſtomus in caput 6. S. Joannis, & S. Ambroſius L. 3. de Sacramentis cap.1. Et ſanè tanta eſt ſimilitudo inter manna & Euchariſtiam, ut res ipſa clamet illud hujus typum ac figuram fuiſſe, ut intelligere quiſquis poterit, ſi attendat ad originem mannæ, ejuſque ſuavitatem &c.

Quæres denique, quænam fuerint figuræ Euchariſtiæ, quantùm ad hæc omnia ſimul ſpectata, nempè panem, vinum, & corpus ac ſanguinem Chriſti, ac effectum ſanctificantis gratiæ.

Reſp. figuratam fuiſſe per agnum paſchalem. Ita docent SS. Patres, S. Hieronymus in caput 26. S. Matth. S. Chryſoſtomus Hom. de perditione Judæ, S. Auguſtinus L.2. contra Litteras Petiliani cap.37. S. Leo Serm. 7. de Paſſione Domini, ubi obſervat, ideo poſt manducatum agnum paſchalem inſtitutam fuiſſe Euchariſtiam, ut ſignificaretur antiquam obſervationem novo Sacramento fuiſſe adimpletam atque ſublatam.

Porrò cùm in ritu agni paſchalis tria ſint præcipuè obſervanda. 1. ipſemet

agnus.

agnus. 2. ſanguis ejus quo liniebantur ſuperliminaria poſtium. 3. panis azymus cum quo manducari deberet, his tribus aptè deſignantur tria illa de quibus agitur, & quæ potiſſimùm elucent in Sacramento altaris. Namque 1. agnus ille ſignificabat Chriſtum, non tantùm ut hoſtiam, ſed etiam ut cibum; quia neceſſe erat agnum illum non tantùm immolari, ſed etiam manducari. 2. ille agni ſanguis denotabat effectum redemptionis Chriſti applicatæ nobis per iſtud Sacramentum, quo ſcilicet à devaſtante Angelo, & duriſſima ſervitute peccati, ſicut olim Hebræi à jugo ſervitutis Ægyptiacæ, liberamur. 3. denique, panis azymus optimè repræſentat materiam noſtri Sacramenti: atque eam ob cauſam ſanctus Thomas hìc articulo ſexto, docet agnum paſchalem omnium præſtantiſſimam fuiſſe Euchariſtiæ figuram.

ARTICULUS III.

Definitio Sacramenti Euchariſtiæ.

EUchariſtia rectè definitur: Sacramentum novæ Legis à Chriſto Domino inſtitutum, ad cœleſtem animarum noſtrarum alimoniam, in quo corpus & ſanguis ejus verè, realiter ac ſubſtantialiter continentur.

Dicitur 1. Sacramentum, id eſt ſignum aliquod exterius, ſenſibile: ſignum autem illud ſunt ipſæ ſpecies panis & vini ſub quibus præſens latitat Chriſtus. Tria autem potiſſimùm ſignificat Euchariſtiæ Sacramentum. 1. paſſionem Chriſti præteritam, dicente ipſomet Chriſto Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*. Et Apoſtolus 1. Cor. 11. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*. 2. divinam & cœleſtem gratiam. *Qui manducat ex hoc pane vivet in æternum....* Et, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Joan. 6. 3. futuram in Cœlis gloriam nuſquam finiendam, *Vivet in æternum*. Deinde noſtri officii nos admonet, grati ſcilicet & memoris animi erga Chriſtum pro tanto ac ineffabili beneficio, & unionis ac charitatis ſervandæ cum fratribus. Unum enim corpus ſumus, & de uno pane participamus.

Dicitur 2. Sacramentum novæ Legis à Chriſto Domino inſtitutum; quod Euchariſtiæ commune eſt cum aliis Sacramentis.

Dicitur 3. ad cœleſtem animarum noſtrarum alimoniam, in qua poſitus eſt hujus Sacramenti effectus.

Dicitur 4. in quo corpus & ſanguis Chriſti verè, realiter, ac ſubſtantialiter continentur. Quibus verbis eſſentialis differentia Euchariſtiæ ab aliis Sacramentis exprimitur. Hæc autem verba, verè, realiter, ſubſtantialiter, diſtinctè uſurpavit Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 1. nec hìc ſynonima ſunt, ſed totidem perverſis Novatorum noſtrorum interpretationibus refellendis ac præcavendis aptiſſimè opponuntur. Particula *verè*, excludit præſentiam tantùm per figuram & imaginem; particula *realiter* præſentiam tantùm per fidem; particula *ſubſtantialiter*, præſentiam tantùm per virtutem à Chriſto diffuſam. Ex quibus facile eſt colligere, Sacramentum Euchariſtiæ his potiſſimùm duobus capitibus à cæteris differre. 1. quia ipſum Chriſtum ſubſtantialiter præſentem continet. 2. quia illa Sacramenta [illegible] perficiuntur & in actione fluente conſiſtunt, Euchariſtia verò in re [illegible] permanente.

QUÆ-

QUÆSTIO SECUNDA.

De veritate & exiſtentia Sacramenti Euchariſtiæ; ſeu de vera, reali & ſubſtantiali præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia.

QUæſtionem hanc in ſeptem Articulos diſtribuemus.

Primus aget de Hæreticis à quibus impugnata fuit & negata præſentia realis Chriſti in Euchariſtia.

Secundus, an probari poſſit hæc realis præſentia ex verbis promiſſionis, Joa. 6.

Tertius, an probari poſſit ex verbis inſtitutionis, Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22.

Quartus an probari poſſit ex antiqua, conſtanti & univerſali SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione.

Quintus, an probari poſſit impoſſibilis realis præſentia, ex ratione humana, ſenſuumque judicio.

Sextus, an facta ſit in fide inſenſibilis mutatio circa præſentiam realem nono Eccleſiæ ſæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus, Claudius &c.

Septimus, de Paſchaſio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.

ARTICULUS PRIMUS.

De Hæreticis à quibus impugnata & negata fuit præſentia realis Chriſti in Euchariſtia.

INter illos Hæreticos alii indirectè & ex conſequenti tantùm, alii directè & aperta fronte realem in Euchariſtia præſentiam impugnarunt.

Sociniani, Manichæi, aliique veritatis carnis Chriſti hoſtes.

Inter primos recenſendi ſunt ii omnes qui negarunt veritatem carnis Chriſti. Tales fuere Simoniani, Menandriani, Manichæi &c. Illos indigitat ſanctus Ignatius in ſua ad Smyrnenſes Epiſtola, *Ab Euchariſtia*, inquit, *& Oratione abſtinent, eo quòd non confiteantur Euchariſtiam carnem eſſe Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater benignitate ſua ſuſcitavit.*

Ed. Cotel. pa. 874. C. Conc. Aurelian. an. 1017. Tom. 9. Conc p. 830. E. ibid.

Iis accenſendi ſunt nonnulli Manichæi, qui ex Bulgaria in Gallias decimo ſæculo labente irrepſerant; quique ducibus Liſojo & Heriberto, duobus Clericis Aurelianenſibus, dixerunt, *non eſſe Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti in conſecratione Sacerdotis*. Ita referunt Acta Concilii Aurelianenſis anni 1017. à quo damnati illi & proſcripti fuere. Illos autem Hæreticos è ſecta Manichæorum fuiſſe, non verò, ut nonnullis recentioribus placet, Berengarii diſcipulos, colligi certò poteſt ex aliis eorumdem placitis quæ ibidem referuntur, & Manichæiſmum apertè redolent, qualia ſunt iſta, *Chriſtum de Virgine Maria natum non fuiſſe, neque pro hominibus paſſum, nec verè in ſepulchro poſitum, nec à mortuis ſurrexiſſe.* Hi ſunt in Galliis noſtris Calviniſtarum anteceſſores: tales profectò parentes eis non invidemus.

Lapſus Banagii.

Neque perſuadere cuiquam cordato viro poterit unquam Banagius Evangelii Pſeudo adminiſter, in Opere quod ſcripſit contra Hiſtoriam Variationum ab Illuſtriſſimo Meldenſium Epiſcopo adornatam, Tom. 1. pag. 107. Concilium illud Aurelianenſe multa & falſa, & planè contradictoria illis Sectariis impo-

impoſuiſſe. Quibus enim habenda potius fides, quàm & iis qui ex profeſſo Sectariorum dogmata expendunt, ac damnant; & ipſiſmet Sectariis, qui errores ſuos apertè declarant ac profitentur?

Gūdulſiani.

Anno 1025. in Synodo Atrebatenſi, præſide Gerardo Cameracenſi ſimul & Atrebatenſi Epiſcopo, damnati ſunt Sectarii Gundulfiani à Gundulfo Italo ſic dicti. Reſpuebant illi Baptiſmum & Sacramentum altaris. Extant hujus Synodi Acta Tomo 3. Spicilegii.

Inter illos verò qui directè fidem præſentiæ realis aggreſſi ſunt

Joan. Scotus. Herigena dictus, id eſt Hibernus. Hibernia enim patrio nomine dicitur Erin ſeu Eri.

Primus occurrit Joannes Scotus Herigena, qui obiiſſe creditur an. 884. Scripſit ille Librum de Euchariſtia, qui amplius non extat; in eo docuit, referente Hincmaro L. de Prædeſt. c. 31. *Sacramenta altaris non eſſe verum corpus & verum ſanguinem Domini, ſed tantùm memoriam veri corporis & ſanguinis*; *ſeu*, ut ait Aſcelinus Monachus in ſua ad Berengarium Epiſtola, *Sacramenta ſpecie tantùm geri, non rei veritate*. Adversùs hunc Librum Adrevaldus Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus, veterum Patrum ſententias collegit. Extat ea collectio Tom. 12. Spicilegii pag. 30.

Joannes Cellotius Societatis Jeſu, in Opuſculis quæ excudi curavit in Appendice Hiſtoriæ Gotteſchalchi, in notis ad Opuſculum octavum ſectione 4. fatetur quidem erraſſe Scotum illum circa Euchariſtiam, ſed ait incertum planè eſſe quodnam fuerit erroris illius caput. Pluribus in Conciliis damnatus fuit Liber Joannis Scoti: in Vercellenſi an. 1050. teſte Lantfranco, Lib. de corpore & ſanguine Domini cap. 4. in Pariſienſi circa idem tempus, teſte Durando Troarnenſi Abbate, Lib. de corpore & ſanguine Domini; in Romano an. 1059. ubi propria manu Berengarius flammis ultricibus Librum comburere coactus eſt quem impenſiùs laudaverat.

Berengarius.

Sæculo undecimo Berengarius Turonenſis, & Eccleſiæ Andegavenſis Archidiaconus, hauſtum ex Libro Joannis Scoti venenum ſparſit apertiùs, ac latiùs diffudit, unde tanquam primus Sacramentariorum parens vulgò traducitur. Multa de ejus moribus, ingenio, vitæ inſtituto, pœnitentia, narrant auctores coætanei, quorum Opera extant Tom. 18. Bibliothecæ Patrum Edit. Lugd. à quibus recenſendis hìc abſtinebimus, ne plus quàm par ſit, excreſcat hic Tractatus. Obſervo tantùm, in eo fuiſſe Berengarii errorem, quòd diceret, Euchariſtiam non eſſe verum ac ſubſtantiale corpus Chriſti, ſed ejus dumtaxat figuram & imaginem. Ita colligimus ex tertia fidei formula, cui in Synodo Romana an. 1079. ſubſcripſit ipſe Berengarius, ex Deoduino Leodienſi Epiſcopo in Epiſtola ad Henricum I. Galliarum Regem; Durando Troarnenſi, Lib. de corpore & ſanguine Domini, & aliis; unde non tantùm tranſubſtantiationem negavit Berengarius, ſed & præſentiam realem. Nonnulli quidem ſubtiliores ejus diſcipuli, referente Guitmundo L. 1. admiſſa præſentia reali, tranſubſtantiationem negarunt tantùm, aſſerentes Chriſtum latenter in pane contineri, & in eo *impanari*. Idem refert Algerus in prologo Librorum de Sacramento corporis & ſanguinis Domini.

Bibliot. PP. To. 13. pag. 441. H.

Damnatio Berengarii.

Damnatus fuit Berengarius multis in Conciliis: in Romano, an. 1050. vel 1053. Brionenſi ejuſdem anni; Vercellenſi, Pariſienſi, Turonenſi an. 1055. Romano 1059. Rothomagenſi an. 1073. Pictavienſi an. 1075. duplici Romano ſub Gregorio VII. an. 1078. & 1079. ubi ſubſcripſit Formulæ fidei quæ ab his verbis incipit, *Ego Berengarius &c.*

Ejurata hæreſi ac pœnitentia acta, in pace Eccleſiæ quievit Berengarius anno

anno Domini 1088. Philippi primi Francorum Regis an. 28. Urbani Papæ an. 4. Ita colligitur ex codice manuſcripto Eccleſiæ ſancti Martini Turonenſis.

Adversùs illum adhuc viventem ſtylum exacuere Adelmannus, ejus olim ſub Fulberto condiſcipulus, Brixienſis poſteà Epiſcopus; Hugo Epiſcopus Lingonenſis; Lantfrancus Prior Cœnobii Beccenſis, deinde Cadomenſis Abbas, & Cantuarienſis demum Archiepiſcopus: Durandus Abbas Traornenſis in Neuſtria: Guitmundus, ex Monacho Abbatiæ Crucis ſanctis Leufredi in Normannia, Averſanus in Italia Epiſcopus; Deoduinus Leodienſis Epiſcopus. Illorum omnium lucubrationes habes Tom. 18. Biblioth. Patrum Edit. Lugd. Poſt illos, & annis circiter 40. ab obitu Berengarii, in eandem hæreſim ſcripſit Algerus, ex Leodienſis Eccleſiæ Scholaſtico, monachus Cluniacenſis Ordinis Benedictini. Extat ejus opus Tom. 21. ejuſdem Bibliothecæ. Quidam quoque anonymus, quem publici juris fecit Pater Chifletius Societatis Jeſu, ſcripſit de multiplici damnatione Berengarii. Extat ejus Opus Tom. 18. citatæ Bibliothecæ. Impugnatores Berengarii.

Sæculo undecimo & duodecimo Petrus de Bruis, à quo dicti ſunt Petrobruſiani, & Henricus ejus diſcipulus, à quo dicti Henriciani, negarunt non tantùm veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ, ſed & Sacramentum iſtud nihil eſſe, nec Deo offerri debere contenderunt. Ita teſtatur auctor coætaneus Petrus Cluniacenſis, in Epiſtola ad Archiepiſcopum Ebrodunenſem, alioſque Præſules. Petrobruſiani.

In eundem errorem lapſi ſunt Albigenſes & Toloſani, à locis in quibus hæreſeos virus diſſeminabant ita nuncupati. Illos autem è ſecta Manichæorum fuiſſe, non obſcurè colligitur ex Concilio Aurelianenſi jam citato an. 1017. Illorum Hiſtoriam compendio redactam lege apud Illuſtriſſimum Meldenſium Epiſcopum Tom. 2. Hiſtoriæ variationum &c. à pag. 161. ad pag. 212. Albigenſes.

Ibidem oſtendit Illuſtriſſimus Auctor, Valdenſes præſentiam realem corporis Chriſti in Euchariſtia admiſiſſe; ac in eo potiſſimùm illos peccaſſe, quòd affirmarent non poſſe à malo Sacerdote conſecrari corpus Chriſti, poſſe verò à Laico, ſi vir probus fuerit.

Anno 1525. aut 1524. Carloſtadius Archidiaconus Witembergenſis, Librum edidit contra Eccleſiæ fidem de præſentia reali Chriſti in Euchariſtia, quo in capite à ſuo præceptore Luthero receſſit: is enim in Epiſtola ad Argentinenſes, fatetur quidem ſe diu multùmque animo volviſſe, qua via poſſet fidem hanc convellere; atque ſe plurimùm ei debiturum pollicetur, qui viam hanc aperiret: nihilominus tamen perſpicuitate verborum Chriſti ſe ſuperatum ingenuè agnoſcit, ac compulſum fateri, verè & realiter corpus Chriſti præſens eſſe in Euchariſtia, quamquam ſimul cum panis & vini ſubſtantia, in quo ſpecialis ejus error verſabatur. Carloſtadius. Lutherus.

Eodem anno Zuinglius Librum ſcripſit contra præſentiam realem, ubi contendit Euchariſtiam meram & nudam eſſe corporis Chriſti figuram & imaginem: non diſſimulat ſe per plures annos ita credidiſſe, licèt ignoraret, ut ait in Epiſtola ad Pomeranum, *iſta verba*, *Hoc eſt corpus meum*, *exponi debere per iſta*, *Hoc ſignificat corpus meum*, quam explicationem, ſeu figuræ clavim didicit tantùm ex Epiſtola Batavi cujuſdam nomine Hunnii, ſibi communicata per Joannem Rhodium & Gregorium Saganum. Quin Libro de ſubſidio Euchariſtiæ, ſcribit *ſe biduo diſputaſſe in Senatu Tigurino contra Miſſam & Euchariſtiam, nec tamen fidem facere potuiſſe*, (*reſiſtente ſibi* Zuinglius. T. 2. perget. p. 29

ſcri-

ſcriba quodam) eſt, *accipi pro*, ſignificat; *ſed tandem nocte ſequenti dormienti ſibi adſtitiſſe neſcio quem* (*ater*, inquit, *an albus fuerit, nihil memini*) *qui moneret, eum locum Exodi* 12. *arriperet, Eſt enim Phaſe, id eſt, tranſitus Domini; ubi verbum, Eſt, accipitur pro, ſignificat*. En quo modo ad Oecolampadius. ineptas fabulas & aberrationes mentis confugit Zuinglius, ut his Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, figuratum ſenſum affingat. Zuinglio comes acceſſit Oecolampadius.

Bucerus. Anno 1530. Bucerus Romanæ fidei apoſtata, Zuinglii doctrinam amplexus eſt, quam tamen in multis temperavit, ne Lutheranos offenderet, cum quibus ſocietatem inire cupiebat.

Calvinus, mirus, ſi quis unquam fuit, fallendi artifex, verbis in ſpeciem ita catholicis de Euchariſtia aliquando loquitur, ut totus à Zuinglio recedere videatur, & agnoſcere, Euchariſtiàm non nudam & vacuam eſſe corporis Chriſti figuram, ſed virtute ac efficacia plenam; imò ipſam corporis Chriſti ſubſtantiam realiter unà cum ſymbolis nobis in ea porrigi, interdum aſſerit. Sed fallit doloſus ille, reipſa etenim non aliam quàm figuratam præſentiam, per fidem nimirum, vel virtutem à Chriſto diffuſam agnoſcit. Quapropter, ut jam monuimus, Conc. Trid. ad omnem præcavendam & elidendam fraudem & aſtutiam, docet Chriſtum *verè*, *realiter*, *ac ſubſtantialiter* in Euchariſtia præſentem eſſe: *verè*, non per figuram; *realiter*, non tantùm objectivè per fidem; *ſubſtantialiter*, non tantùm per virtutem à Chriſto diffuſam.

Sociniani. Sociniani à Calviniſtis in nonnullis diſſident circa præſens argumentum. Etſi enim in eo conſentiant omnes, corpus Chriſti verè, realiter ac ſubſtantialiter præſens non eſſe in Euchariſtia, diſſentiunt tamen 1. quòd Sociniani negant Euchariſtiam eſſe verum ac propriè dictum Sacramentum. 2. finem ejus eſſe, ut in memoriam revocetur mors Chriſti. 3. huic ritui aliquam annexam eſſe gratiæ promiſſionem; ſed contendunt illi Euchariſtiam purum eſſe, ſterile ac vacuum ſignum, cujus effectus ſpiritualis, ſi quis ſit, ſoli fidei ſit adſcribendus. *Euchariſtia*, inquit Wolkelius L. 4. de vera Religione cap. 22. *Sacramentum non eſt, quia nec ullam nobis Dei gratiam donat, nec obſignat, ſed jam donatæ obligationem adumbrat; & ideo inſtituta eſt ut iſta Dei benignitas ſolemni commemoratione ac gratiarum actione commemoretur*. Idem docuerat Socinus Tractatu *De uſu & fine Cœnæ Domini*. Tom. 1. pag. 753. & in Epiſtola ad Petrum Statorium, ibid. pag. 433. His præmiſſis, ad probationem catholici dogmatis accedendum eſt.

ARTICULUS II.

An vera, realis & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia probari poſſit ex verbis quibus promittitur Joan.6. capite.

Prænotanda.

COmmunis eſt Novatorum opinio, Joan. 6. cap. non de Euchariſtia, aut manducatione orali ac reali corporis Chriſti, ſed vel de Incarnatione tantùm, vel de ſpirituali dumtaxat carnis Chriſti per fidem manducatione ſermonem eſſe. Nihilominus tamen iidem Novatores ex eodem cap. 6. S. Joannis urgent teſtimonium iſtud, *Niſi manducaveritis carnem filii homi-*

Digitized by Google

hominis, *& biberitis ejus ſanguinem &c.* ut impugnent Catholicorum communionem ſub unica ſpecie, ac probent utramque ſpeciem neceſſariam eſſe jure divino. Videant illi qua ratione hæc conciliari poſſint.

Ut verò iſtud Novatorum argumentum nonnulli ex noſtris declinarent ac eluderent, contenderunt citatum cap. *6.* S. Joan. de ſpirituali dumtaxat, non de ſacramentali perceptione Euchariſtiæ exponendum eſſe. De qua opinione in utramque partem diſputatum eſſe in Concilio Trident. narrat Pallavicinus L. 17. Hiſtoriæ hujus Concilii c. 11. aliis contendentibus, neceſſe eſſe ut Concilium definiret, citato in capite oralem & ſacramentalem intelligendam eſſe carnis Chriſti manducationem; aliis è contra propugnantibus, talem definitionem contrariam fore multorum SS. Patrum Doctorum Catholicorum expoſitioni, ut pote quæ excluderet manducationem ſpiritualem: quibus ex utraque parte auditis ac perpenſis, Concilium rem indeciſam reliquit, generatim tantùm affirmando, quacumque ſuppoſita interpretatione, non poſſe colligi communionem ſub utraque ſpecie jure divino neceſſariam eſſe, quod unum tunc temporis demonſtrandum habebat adversùs Novatores. Unde ne neutri parti præjudicium inferret, proponente ac urgente Granatenſi Epiſcopo, iſta verba, ſine quibus paratum primò fuerat Decretum, *utcunque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur*, (nempe cap. 6. S. Joannis) addita ſunt in cap. 1. Seſſ. 21. quibus verbis videtur Concilium utramque explicationem admittere, nullam rejicere. Hinc Suares in 3. par. q. 75. art. 1. ſect. 2. Eſtius in 4. diſt. 10. parag. 1. & alii nonnulli cenſent non ita certum atque efficax pro reali præſentia colligi poſſe argumentum ex verbis promiſſionis Joan. *6.* quàm ex verbis inſtitutionis, ob varias ſcilicet SS. Patrum ac Doctorum interpretationes. *Tō. 3. p. 63. & ſeq.*

Neque verò eſt, quòd Novatores, Albertinus imprimis Lib. 1. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 30. noſtrorum Theologorum patrocinio hac in parte glorientur, ſuorumque invidiam inde elevent. 1. Quia noſtri bono & ſimplici animo, ſine pertinacia, ut Huſſitis ac Lutheranis pro communione ſub utraque ſpecie tam acriter pugnantibus ex c. *6.* S. Joannis, reſiſterent, citatum caput de ſpirituali dumtaxat carnis Chriſti manducatione interpretati ſunt; Novatores autem animo pertinaci & in Eccleſiam rebelli. 2. Quia Eccleſiæ fides non ex paucorum hominum opinione æſtimanda eſt, ſed ex antiquorum conſtanti Traditione, ac Conciliorum placitis: quin & inter recentiores Catholicos, multò plures ſtant pro noſtra interpretatione, quàm pro oppoſita, quam acriùs perſtringunt. Audiatur inter alios Maldonatus Commentario in caput 6. S. Joan. n. 53. *Scio*, inquit, *Catholicos, ſcio doctos, religioſos ac probos viros eſſe: ſed minimè profectò utilem atque fidelem in hac re operam Eccleſiæ navaverunt, quòd contra Scripturæ ſenſum, contra Patrum omnium interpretationem, contra tacitum, imò minimè tacitum, ſed ſatis ſuperque explicatum conſenſum Eccleſiæ, dixerint atque contenderint, hoc loco de Sacramento non agi. Quod, ut benigniſſimè dicam, eſt temerarium; gravioribuſque condemnarem verbis, niſi compertum haberem, homines benè Catholicos errore magis animi, quàm vitio in Hæreticorum ſententiam impegiſſe.* Ita Maldonatus. *Edit. Muſſi p. 1596. T. 2. pag. 713. E. F.*

Obſerva quòd cùm Orthodoxi contendunt, Joan. *6.* cap. mentionem fieri de ſacramentali carnis Chriſti manducatione, mens illorum non ſit,

toto illo capite de Euchariſtia ſermonem eſſe; norunt quippe, ibidem Evangeliſtam loqui de miraculis panum, de fide, de Incarnatione &c. hoc unum volunt, nempe ab iſtis verbis versùs 52. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, Chriſtum loqui de Euchariſtia & ſacramentali ejus manducatione; quamquam non excludant manducationem ſpiritualem per fidem. Itaque ſit

CONCLUSIO.

Vera, realis, & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia efficaciter probatur ex verbis promiſſionis Joan. 6. cap.

Probatur triplici argumento.

I. Ex ſacro Contextu.

II. Ex Traditione Eccleſiæ.

III. Ex variis abſurdis quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex ſacro Contextu.

Quatuor potiſſimùm obſervari poſſunt in illo ſermone Chriſti Joan. 6. ex quibus efficaciter colligimus, à v. 52. mentionem fieri oralis & ſacramentalis manducationis carnis Chriſti.

Prima circumſtantia hæc eſt: Quoties Chriſtus majora myſteria ac ſtupenda miracula, quæ vel ad omnium ſalutem, vel ad univerſam ſpectarent Eccleſiam, perpetrare volebat, ſuos priùs Diſcipulos monuit ac veluti præparavit, ut faciliùs ea crederent cùm adimplerentur. Hanc rationem Chriſtus ipſe ſuppeditat, Joan. 14. v. 29. *Et nunc dixi vobis*, inquit, *priùs quàm fiat, ut cùm factum fuerit credatis*. Et cap. 16. v. 1. *Hæc locutus ſum vobis, ut non ſcandaliſemini*. Sic antequàm Baptiſmum inſtitueret, Joan. 3. v. 5. dixerat: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*. Pariter antequàm morti traderetur, Diſcipulis ſæpius prænuntiat, *ſe tradendum eſſe Gentibus ad illudendum, flagellandum & crucifigendum; & ſe tertia die reſurrecturum*. Matth. 20. v. 19. Ita etiam ad Aſcenſionem ſuam eos præparavit his verbis, *Modicum & videbitis me, & iterum modicum & non videbitis me, quia vado ad Patrem*. Joan. 16. v. 16. Ita & Spiritum ſanctum priùs illis promiſit, quàm mitteret. *Ego*, Joan. 14. v. 16. *rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum*. Veriſimile igitur eſt, idem obſervaſſe Chriſtum circa inſtitutionem Sacramenti Euchariſtiæ, quæ inter omnia prodigia & miracula ſummum eſt haud dubiè ac præſtantiſſimum, tantò ad credendum difficilius, quantò ſupra omne rationis ac ſenſuum judicium poſitum eſt. Præceſſit ergo hujus Sacramenti quędam promiſſio: at nullibi profectò, niſi capite 6. S. Joannis.

Secunda circumſtantia colligitur ex loquendi ratione qua uſus eſt Chriſtus, cùm promiſit ſe daturum carnem ſuam. 1. ait, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*. At ſi loqueretur vel de ſua Incarnatione, vel de ſpirituali duntaxat per fidem carnis manducatione, non dixiſſet in futuro, *panis quem dabo*; ſed potiùs, *panis quem dedi*: jam enim incarnatus erat, jam multi in eum crediderant, & ſpiritu per fidem carnis ejus facti fuerant participes. Loquitur

quitur igitur de carne ſua in Sacramento Euchariſtiȩ nobis verè ac ſubſtantialiter tradenda. 2. Chriſtus diſtinguit ibidem carnem ſuam & ſanguinem per modum veri cibi & potus. V. 56. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*. At diſtinctio hæc in ſola orali & ſacramentali manducatione Euchariſtiȩ locum habere poteſt: in ipſa enim ſpirituali per fidem manducatione nihil intereſt inter cibum & potum; unde ibid. v. 54. jam dixerat Chriſtus, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: quæ certè verba non de unica dumtaxat manducatione ſpirituali per fidem, ſed etiam de reali & ſacramentali exponenda ſunt; aliàs Socinianum contendentem iſta verba Chriſti, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto &c.* non de vera, reali, & exteriori aquæ ablutione, ſed de interiori dumtaxat ac metaphorica exponi debere, quomodo revincere poterit Calviniſta? 3. ait v. 59. *Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt*: quibus certè verbis ſignificat Chriſtus ſe Fidelibus aliquid eximium daturum, quod Veteribus datum non fuerat, & manna ipſo veteri longè præſtantius. At niſi veram & ſubſtantialem ejus carnem in Sacramenno Euchariſtiæ intelligas, nihil erit ſingulare quod Veteribus ipſis conceſſum non ſit, quibus datum eſt fide & ſpiritu carnem Chriſti manducare; *Omnes enim eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & eundem potum ſpiritualem biberunt: bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus*. 1. Corinth. 10. v. 3.

Tertia circumſtantia petitur ex perſona Judȩorum, ac Diſcipulorum Chriſti. De primis dicitur v. 53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* De poſtremis dicitur v. 61. *Multi ergo audientes ex Diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Illa porrò tùm Judȩorum obmurmuratio, tùm offenſio Diſcipulorum, apertè ſignificat eos ex his Chriſti verbis, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.* animo concepiſſe aliquid planè novum, inſolitum ac ſtupendum: quam eorum opinionem confirmavit Chriſtus, nedum correxit, ut conſtat ex v. 62. & 63. Porrò ſi de ſola fide in Chriſtum hic ſermo fuiſſet, vel de ſola manducatione carnis ejus per fidem, quid adeo mirum ac inſolitum fuiſſet, unde turbari & offendi debuiſſent, ſive Judæi, ſive Diſcipuli Chriſti? Nonne centies neceſſitatem fidei eis commendaverat Chriſtus?

Quarta denique circumſtantia petitur ex collatione & comparatione verborum quibus hic promittitur Euchariſtia, cum iis quibus poſtea inſtituitur; mirè enim conſentiunt inter ſe. Sicut enim hic dicitur, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*: ita Matth. 26. v. 26. dicitur: *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum*. Sicut promiſit Chriſtus ſe daturum carnem in cibum, & ſanguinem in potum; ita inſtituens Euchariſtiam utriuſque diſtinctionem exprimit, *Manducate, Bibite*. Sicut igitur veram carnem & verum ſanguinem dedit inſtituens hoc Sacramentum, Matth. 26. ita veram quoque carnem, verumque ſanguinem promiſit Joan. 6. capite.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex Traditione.

Conſtat hæc Traditio, 1. ex Conciliis. 2. ex SS. Patribus. 3. ex ritu veteris Eccleſiæ concedendi infantibus Euchariſtiam.

I. Quotquot ex Conciliis verba hæc quæ extant *6.* cap. S. Joan. v. 54. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.* laudarunt, de Sacramento Euchariſtiæ dicta eſſe confirmarunt. Ex multis iſta ſatis ſint.

Concilium Alexandrinum Præſide S. Cyrillo, in ſua ad Neſtorium Epiſtola, quæ lecta eſt & approbata in Concilio Epheſino, quod eſt generale III. an. 431. cujus idcirco ſententiam Oecumenica Synodus ſuam fecit, Concilium, inquam, Alexandrinum in citata Epiſtola n. 7. relata in 1. part. Concilii Epheſini, ſic loquitur: *Confitemur incruentum in Eccleſia ſacrificium nos celebrare, atque ad myſticas eulogias, ſeu benedictiones accedere, & ſanctificari; utpote participes ſacræ carnis, & pretioſi ſanguinis Chriſti.* Deinde adducto citato teſtimonio Joan. *6.* *Niſi manducaveritis &c.* probat carnem illam propriam eſſe Dei carnem, vivificam &c.

Tom. 3. Conc. p. 404. A.

In Concilio Nicæno II. quod fuit generale ſeptimum an. 787. Actione *6.* Epiphanius Diaconus ſic legit: *Nullus aliquando tubarum ſpiritus, ſanctorum videlicet Apoſtolorum, aut illuſtrium Patrum noſtrorum; incruentum noſtrum ſacrificium, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri ac omnis diſpenſationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino ſic dicere vel confiteri, ſed audiunt Evangelicè dicentem eum, Niſi manducaveritis carnem*, & alia quæ referuntur cap. *6.* S. Joannis. Exploratum igitur ac perſuaſum fuit illorum Conciliorum Patribus, ſermonem Chriſti, qui refertur illo *6.* cap. de Euchariſtia & orali atque ſacramentali carnis ejus manducatione intelligendum eſſe; neque enim alibi extant laudata verba.

Tom. 7. Conc. p. 447. D. & E.

Denique Conc. Trid. etſi definire noluerit, ut conſtat ex prænotatis antea, citato c. *6.* S. Joan. ſermonem eſſe de manducatione reali & ſacramentali corporis Chriſti, per excluſionem manducationis ſpiritualis per fidem, (utramque ſupponit, & nullam rejicit,) tamen tùm Seſſ. 13. cap. 2. tùm Seſſ. 21. c. 1. ex illo cap. *6.* multa teſtimonia ad comprobandam Euchariſtiæ veritatem adducit. In priori loco ait, *Sacramentum Euchariſtiæ ſumi tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius qui dixit, Qui manducat me & ipſe vivet propter me*, quæ verba extant Joan. *6.* v. 59. In poſteriori, adductis & ſimul conciliatis nonnullis ex eodem cap. teſtimoniis, oſtendit contra Novatores, communionem ſub utraque ſpecie jure ac mandato Domini neceſſariam non eſſe, quia ſpiritualem Euchariſtiæ effectum Chriſtus modò uni, modò alteri, modò utrique ſpeciei adſcribit.

Tom. 11. Conc. p. 805. D.

II. Antiqui Patres tùm Græci tùm Latini de Euchariſtia interpretati ſunt cap. *6.* S. Joannis. Illos hic indicaſſe ſufficiat.

Ex Græcis, S. Irenæus Lib. 4. c. 4. Origines Hom. 16. in Numeros; S. Baſilius Lib. 1. de Baptiſmo cap. 3. & in Regulis moralibus, Regula 21. cap. 1. & 2. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. S. Chryſoſtomus Hom. 45. in Joan. ſanctus Epiphanius hæreſi 55. S. Cyrillus Alexandrinus Commentario in Joan. Theodoretus Lib. 4. Hiſt. Eccleſ. cap. 4. S. Damaſcenus Lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 14.

Ex Latinis, S. Cyprianus Lib. de Oratione Dominica; S. Ambroſius L. de initiandis c. 8. & Lib. de Sacramentis cap. 1. S. Hilarius Lib. 8. de Trinitate; S. Auguſtinus Serm. 2. de verbis Apoſtoli, & in caput *6.* S. Joan. S. Leo Hom. *6.* de jejunio ſeptimi menſis. Unius S. Hilarii verba hic dabimus ex L. 8. de Trinitate n. 13. pag. 955. ubi adversùs Arianos oſtendit Filium.

Digitized by Google

lium eſſe in Patre ſecundùm ſubſtantiam ſuam, quemadmodum eſt in nobis per ſubſtantiam, cùm Euchariſtiæ participes ſumus. *Si verè igitur*, inquit, *carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille, qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, noſque verè ſub myſterio carnem corporis ſui ſumimus, (& per hoc unum erimus) quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas perfectæ Sacramentum ſit unitatis .... de naturalis in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo didicimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait, Caro mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus &c. .... de veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus*. Verba autem illa extant Joan. *6.* v. *56.*

Jam verò horum omnium antiquorum auctoritatem & conſenſionem in explicando c. *6.* S. Joan. plùs momenti ac ponderis habere, quàm Thomam Valdenſem, Cajetanum, Janſenium Gandavenſem & alios nonnullos recentiores, nemo Catholicus, opinor, inficiabitur.

III. Viguit uſque ad duodecimum ſæculum multis in Eccleſiis, conſuetudo dandi infantibus Euchariſtiam, ſicut ex dicendis inferiùs conſtabit: at non alio fundamento nixa fuit hæc diſciplina, quàm iſto Chriſti teſtimonio Joan. *6.* v. *54.* *Niſi manducaveritis &c.* Ita disertè colligimus ex S. Auguſtino Lib. 1. de pecc. mer. & rem. c. 20. Innocentio I. in Epiſtola ad Patres Concilii Milevitani, inter Auguſtinianas 182. aliàs 93. Gelaſio S. Pontifice Epiſtola ad Epiſcopos per Picænum. Verba referemus infrà ad Quæſtionem 12. quando de neceſſitate Euchariſtiæ diſputabimus.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex abſurdis quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia.

Primum eſt, ex oppoſita ſententia conſequi Chriſtum nuſquam expoſuiſſe fructum & efficaciam Euchariſtiæ, cùm nullum extet eam in rem teſtimonium præter quàm in cap. *6.* S. Joan. Quod enim ajunt nonnulli, in his Chriſti verbis, *Accipite, hoc eſt corpus meum*, contineri promiſſionem gratiæ, tam abſurdum eſt, ut refelli vix mereatur: his quippe verbis, Euchariſtiæ inſtitutio deſignatur, non ejus promiſſio, aut fructus.

Secundum abſurdum eſt, quòd in oppoſita ſententia S. Joannes de Euchariſtia nullibi in tota Evangelii Hiſtoria quam ſcripſit, meminerit: nuſquam enim iſtud argumentum attingit, præterquam in laudato toties c. *6.* At conſequens T. 3. p. 2.
iſtud abſurdum eſſe judicat S. Auguſtinus Lib. *3.* de conſenſu Evangeliſtarum p. 100.
cap. 1. ubi obſervat S. Joannem nihil ſcripſiſſe de poſtrema Chriſti Cœna in proprio ſuo loco, quemadmodum cæteri Evangeliſtæ, quia plura de hoc argumento ſcripſerat antea, videlicet cap. *6.*

Tertium eſt, quia ſequitur nullum à Chriſto expreſſum datum fuiſſe de ſumenda Euchariſtia præceptum, ſi verba illa Joan. *6.* *Niſi manducaveritis &c.* non ſint de reali & ſacramentali manducatione intelligenda. Quod enim dixit in ultima Cœna, *Accipite, manducate, bibite*, iis ſolis dixit qui tunc preſentes erant; quod verò addidit, *Hoc facite in meam commemorationem*, præcepti formam non habet, ſed explicationem tantùm continet finis propter quem fieri debeat quotieſcunque fiet.

Quartum, ſi liceat Calviniſtis ad ſenſum figuratum ſpiritualis per fidem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

manducationis verba hæc Chriſti, *Niſi manducaveritis &c.*, adducere, quidni & Socinianis licitum erit, iſta de Baptiſmo verba, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto &c.* pariter interpretari ſenſu metaphorico de interiori lotione Spiritus ſancti interiùs lavantis & abluentis per modum aquæ; non verò de lotione ſeu Baptiſmo exteriori per aquam naturalem & elementarem? Par hinc & inde videtur ratio: nec juris quidquam arrogare hîc ſibi poteſt Calviniſta, quod ſibi pariter Socinianus non arroget.

Solvuntur Objectiones ex Scriptura.

Multa congerit Albertinus L. 1. de Euchariſtia c. 32. ut probet Joan. 6. cap. de ſola dumtaxat ſpirituali carnis Chriſti per fidem manducatione ſermonem eſſe. Præcipua hîc referemus ac ſolvemus. Itaque

Objicies 1. De illa carnis ſuę manducatione agit Chriſtus v. 52. & ſequentibus, de qua jam egerat verſibus antecedentibus: atqui certum eſt prioribus verſibus cap. 6. S. Joan. Chriſtum de ſola dumtaxat fide, ſeu manducatione ſpirituali per fidem, egiſſe. Cùm enim v. 27. dixiſſet: *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam*; dixerunt Judæi: *Quid faciemus ut operemur opera Dei? Reſpondit Jeſus & dixit eis: Hoc eſt opus Dei ut credatis in eum quem miſit ille.* Et v. 35. *Ego ſum panis vitæ*, inquit: *qui venit ad me, non eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet unquam*, quibus certè verbis apertè declarat Chriſtus, cibum, de quo ſæpius hoc in capite, non alium eſſe, quàm ſpiritualem per fidem.

Confirmatur. Quia promiſit Chriſtus ſe eum panem daturum, quem ſuis de facto obtulit auditoribus ad manducandum: atqui non obtulit Chriſtus Capharnaitis, quos alloquebatur, veram carnem ſuam ad manducandum modo reali & ſacramentali, ſed ſpirituali dumtaxat per fidem.

Reſp. nego maj. Neque enim contendimus manducationem oralem & ſacramentalem carnis Chriſti, unicum eſſe argumentum de quo ſermo fit citato c. 6. S. Joannis. Triplicem in eo partem diſtinguimus. In prima uſque ad v. 25. agitur de cibo materiali, nempe de multiplicatione quinque panum, quibus ſaturati ſunt in deſerto quinque hominum millia. In ſecunda uſque ad v. 52. agitur de cibo merè ſpirituali, nempe fide in Chriſtum incarnatum. In tertia tandem, ſcilicet à v. 52. uſque ad finem capitis, agitur de manducatione reali & ſacramentali carnis Chriſti. Unde peccat argumentum Albertini, in eo quòd ſupponat unicum eſſe hujus capitis 6. argumentum, & concludat à parte ad totum: nempe v. 52. & ſequentibus de ſola ſpirituali per fidem manducatione Chriſtum loqui, quia de illa egerat verſibus prioribus; quaſi de utraque in prolixo illo capite non egiſſet. Porrò verba in Objectione citata antecedunt v. 52. quo primùm de Euchariſtia, & ſacramentali ejus perceptione mentionem fieri contendimus.

Ad confirmationem, dico reipſa Chriſtum auditoribus ſuis aliquem panem obtuliſſe, quem promiſit ſe daturum; ſed non omnem, quem promiſit, tunc dedit. Obtulit fidei gratiam, ſeu manducationem ſpiritualem per fidem, ſed non manducationem realem & ſacramentalem, cùm nondum tunc inſtituta foret Euchariſtia. Quamquam Chriſtus eò loci totam alloquebatur Eccleſiam, non ſolos Capharnaitas, ut ſupponit Albertinus: neque enim dixit, Panis *quem ego dabo vobis*; ſed abſolutè, *Panis quem ego dabo*, aſque ulla particula

ticula ſermonem determinante & reſtringente ad perſonas quas præſentes alloquebatur. Porrò toti Eccleſiæ dedit corpus ſuum inſtituendo Euchariſtiam, Matth. 26. quod promiſerat Joan. 6.

Objicies 2. Laudato cap. 6. Chriſtus nihil dicit de ſymbolis Euchariſticis; nihil de fractione panis & diſtributione; nihil de teſtamento, aut paſſionis ſuæ memoria &c. non ergo de Euchariſtia loquitur.

Reſp. nego conſeq. Neceſſe quippe non erat, ut in eo loco, in quo promittit tantùm ſe daturum carnem ſuam, exponeret quidquid ad iſtud Sacramentum pertinebat: hoc enim ad ejus inſtitutionem magis ſpectat, quod reipſa expoſuit diſtinctiùs, cùm Sacramentum Euchariſtiæ Chriſtus inſtituit.

Objicies 3. Multa Chriſtus c. 6. S. Joan. dixit, quæ Euchariſtiæ, ac reali & ſacramentali Euchariſtiæ manducationi accommodari non poſſunt.

I. v. 55. ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Sed ea verba intelligi non poſſunt abſolutè & ſimpliciter de manducatione orali, ſed de ſpirituali dumtaxat Euchariſtiæ: quàm multi enim ſunt, qui ore ſumunt Euchariſtiam, *& judicium ſibi manducant & bibunt, non dijudicantes corpus Domini?* 1. Cor. 11. n. 29.

II. v. 54. Chriſtus ait: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quæ verba, ſi de reali & ſacramentali manducatione intelligantur, evincent, tùm ſimpliciter & abſolutè neceſſariam eſſe ad ſalutem Euchariſtiam, tùm jure divino utramque ſumendam eſſe ſpeciem, quod utrumque caput negant Orthodoxi.

III. v. 57. Chriſtus ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* At manſio hæc corporalis non eſt, ſed ſpiritualis dumtaxat; ergo & manducatio: talis quippe, inquit Albertinus, eſt manducatio, qualis manſio.

IV. Chriſtus loquitur de illa manducatione quæ fieri poterat tum cùm loquebatur, ab iis quibus loquebatur: ait quippe in præſenti, *Qui manducat*. Atqui manducari tunc temporis ſacra mentaliter & realiter non poterat Euchariſtia, cùm inſtituta nondum eſſet, ſed ſpiritualiter dumtaxat per fidem. Deinde alloquebatur Chriſtus Judæos, quibus immediatè antè dixerat: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.* præceptum verò iſtud comminatorium illuſorium planè fuiſſet, niſi tum illi potuiſſent carnem Chriſti manducare; fieri enim poterat, ut illorum quamplurimi ante inſtitutionem Euchariſtiæ diem ultimum obiiſſent, imò etiam vi hujus comminationis vita privarentur ob defectum manducationis, quod iniquum prorſus foret.

V. denique, verba iſta Chriſti, *Niſi manducaveritis &c.* ſenſum habent generaliorem & humaniorem minùs durum, atque etiam intellectu factuque faciliorem, ſi de ſola dumtaxat manducatione ſpirituali per fidem intelligantur: quia, inquit Albertinus, ſi de manducatione orali & ſacramentali exponantur, multas neceſſariò patientur reſtrictiones. Accipienda enim erunt tantummodo de hominibus ſub novo Teſtamento pro Euchariſtiæ inſtitutionem viventibus; item de adultis ſolis, & de ſumptione, non actu ſimpliciter, ſed interdum voto ſeu deſiderio; ac etiam de manducatione digna, non verò indigna; quæ certè reſtrictiones locum non habent, ſi prædicta verba intelligantur de manducatione ſpirituali dumtaxat per fidem.

Reſp. nego antecedens.

Ad primam probationem, Verba citata intelligenda ſunt cum ea cautione,

de qua Apoſtolus 1. Corinth. 11. v. 28. *Probet autem ſeipſum homo* : neque enim Sacramenta vim ſuam exerunt, cùm aliquo ex parte recipientis ſeu ſubjecti obice virtus illa retardatur & impeditur.

Ad ſecundam, ergo ex citatis verbis, *Niſi manducaveritis &c.* ſequi, vel ſimpliciter quoad ſubſtantiam neceſſariam eſſe ad ſalutem Euchariſtiam, vel neceſſariam quoad modum ſumendi illam ſub utraque ſpecie. Non primum, quia verba laudata continent tantùm neceſſitatem præcepti obſtringentis tantùm eos qui talis præcepti ſunt capaces, nempe ſolos adultos, quos Chriſtus alloquebatur, ut inferiùs oſtendemus. Non etiam ſecundum: ut enim rectè obſervat Conc. Trid. Seſſ. 21. cap. 1. Chriſtus in eo cap. 6. S. Joan. vitam æternam aliquando corpori & ſanguini, aliquando corpori ſoli tribuit: ſed de hoc argumento inferiùs.

Ad tertiam: Chriſtus per Euchariſtiam & corporaliter & ſpiritualiter in ſuſcipientibus manet, unde S. Cyrillus Alexandrinus L. 10. in Joan. vocat eos cum Chriſto *concorporales*, propter ſcilicet *myſticas Eulogias*, quarum participes facti ſunt, ideſt, propter Euchariſtiam. Hinc ruit ratiocinium Albertini, & contra illum meritò retorquetur. Talis enim eſt manducatio, qualis manſio: atqui corporis ſui ſubſtantiali præſentia manet Chriſtus in iis qui Euchariſtiæ conſortes fiunt, ergo ab iis verè, ore, & in Sacramento manducatur.

Tom. 1. p. 862. & 863.

Quamquam meritò dicere poſſumus, parem non eſſe conditionem manducationis carnis Chriſti & manſionis illius in nobis: iſta enim illius effectus eſt; ac proprium illud eſt Sacramentis noſtris, ut exteriori ac ſenſibili actione effectum ſpiritualem in anima operentur. Unde ſicut omnino malè ratiocinaretur qui diceret, talem eſſe Baptiſmi ablutionem, v. g. qualis eſt ſalus & mundatio per illam producta: atqui ſalus illa & mundatio planè ſpiritualis eſt; ergo & ablutio. Ita profectò ineptum eſt iſtud Albertini ratiocinium, Talis eſt manducatio corporis Chriſti, qualis ejus in nobis manſio: in utroque enim Sacramento aliquid eſt exterius, ſymbolum nempe & actio ſenſibilis; in Baptiſmo aqua & ablutio, in Euchariſtia ſpecies panis & manducatio; & aliquid interius ac planè ſpirituale, in Baptiſmo gratia regenerans, in Euchariſtia gratia reficiens ac confortans.

Ad quartam: Chriſtus de utraque manducatione agit; & de ſpirituali, fidem ſuis verbis adhibendo, quæ tunc fieri poterat; & de reali ac ſacramentali adimplenda poſt inſtitutam Euchariſtiam: non enim tantùm tempore præſenti ait, *Qui manducat*; ſed etiam ad futurum reſpiciens, *Niſi manducaveritis*.... Et, *Si quis manducaverit ex hoc pane*. Sicut igitur cùm Chriſtus dixit, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Cœlorum*, non ſignificabat eos qui ante inſtitutum Baptiſmum & plenè promulgatam Legem Evangelicam, Baptiſmum non ſuſcepiſſent, à regno Cœlorum excludendos fore propter defectum Baptiſmi, ſed eos tantùm qui poſt promulgatam Baptiſmi legem, ei obſequi neglexiſſent; ita pariter cùm dixit, *Niſi manducaveritis*, non reſpiciebat niſi eos, qui poſt inſtitutionem hujus Sacramenti, carnem ſuam & ſanguinem in Sacramento non reciperent. Neque obſtat quòd ad Judæos loqueretur tum in Synagoga præſentes, quorum plurimi prius ex hac vita migraturi erant, quàm inſtitueretur Euchariſtia. 1. quia comminatio de qua Chriſtus citato cap. ejuſmodi homines non ſpectat, ſed in futurum proſpicit. 2. quia Chriſtus toti Eccleſiæ loquebatur in perſona Diſcipulorum ſuorum: toti enim Eccleſiæ ſuum promiſit corpus, cui revera conceſſit.

Adi

Digitized by Google

Ad quintam: Verba quæ præceptum important in Scriptura ſacra, non ſunt ſemper intelligenda ſecundùm ſenſum generaliorem, ſed accommodatè ad perſonas quibus datur, ad tempus pro quo datur, & maximè ad voluntatem illius qui dat præceptum. Sic v.g. verba hæc, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* ſenſum generaliorem habent, ſi de ſola regeneratione per fidem intelligantur, quàm ſi de Sacramento in exteriori per aquam ablutione conſiſtente: an idcirco rectè concludet Socinianus, Sacramentum Baptiſmi neceſſarium non eſſe? non conſentient noſtri adverſarii. Reſtrictiones autem de quibus in Objectione Albertinus, non ab hominibus, ſed à Chriſto ipſo legislatore poſitæ ſunt: legem verò extendere nefas eſt ultra voluntatem legislatoris, neque noſtrum eſt ei obloqui, ſed obſequi potius.

Objicies 4. Chriſtus in poſtrema parte citati cap. 6. S. Joan. apertè declarat ſe de ſpirituali dumtaxat carnis ſuæ manducatione loquutum fuiſſe. Reſpondens enim interrogationi Judæorum v. 53. *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* eorumque carnalem cogitationem reprehendens, ait v. 64. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quidquam.* Unde ſic arguit Albertinus.

Quæ manducatio carnis Chriſti per ſe non prodeſt, ea tanquam inutilis & ſuperflua haberi debet: at manducatio oralis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat, benè verò manducatio quæ fit ſpiritu per fidem; tùm quia ſic expreſsè declarat Chriſtus v. 64. tùm quia brutæ animantes, canes, mures, imò & multi impii carnem Chriſti ore comedunt, quibus tamen nihil prodeſt ad vitam æternam.

Reſp. diſt. hanc propoſitionem, Caro non prodeſt quidquam, ſenſu Capharnaitarum exiſtimantium Chriſtum daturum eſſe carnem ſuam per fruſta diſciſſam ad manducandum, quomodo manducantur cæterorum animalium carnes, concedo: non prodeſt quidquam, ſenſu vero ac ſacramentali quem intendit Chriſtus, nego. Diſtingui adhuc poteſt eadem propoſitio, Caro non prodeſt quidquam, ſi ſola ſit à ſpiritu vivificante ſejuncta, ut intelligebant carnales illi homines, concedo: ſi ſit cum ſpiritu vivificante conjuncta, nego. Utraque ſolutio eſt S. Auguſtini Tract. 27. in Joan. Audiatur. *O Domine, magiſter bone,* inquit, *quomodo caro non prodeſt quidquam, cùm tu dixeris, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quidquam? & propter quid ſumus quod ſumus, niſi ut habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid eſt ergo, Caro non prodeſt quidquam? Non prodeſt quidquam, ſed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt, Caro non prodeſt quidquam; quomodo dictum eſt, Scientia inflat. Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? abſit. Et quid eſt, Scientia inflat? ſola, ſine charitate. Ideo adjunxit, Charitas verò ædificat. Adde ergo ſcientiæ charitatem, & utilis erit ſcientia, non per ſe, ſed per charitatem. Sic etiam nunc, Caro non prodeſt quidquam, ſed ſola caro: accedat ſpiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad ſcientiam, & prodeſt plurimùm. Nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro fieret, ut inhabitaret in nobis.* T. 3. p. 2. p. 503. D.

Quòd autem his verbis, *Caro non prodeſt quidquam*, voluerit dumtaxat Chriſtus excludere carnalem ac durum Capharnaitarum ſenſum, non veritatem carnis ſuæ in Euchariſtia, multa demonſtrant. 1. Occaſio in qua hæc dixit Chri-

Chriſtus, ut nimirum corrigeret illorum hominum cogitationem planè carnalem; unde meritò ſubjicit, *Spiritus eſt qui vivificat*. 2. Mos Scripturæ, quæ nomine carnis, cogitationem ſeu intelligentiam carnalem; & nomine ſpiritus, ſanam ac ex fide rectam intelligit cogitationem. Hoc ſenſu dicitur Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Bar Jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus.* Et cap. 26. v. 41. *Spiritus promptus eſt, caro autem infirma.* Multa alia congerit Maldonatus Tom. 1. de Euchariſtia q. 2. 3. Quia immediatè poſt iſta verba, *Caro non prodeſt quidquam*, addit Chriſtus: *Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*; quibus certè declarat removendam eſſe interpretationem illam duram & carnalem, qua meritò turbati fuerant & offenſi Judæi. 4. Verba iſta, *Caro non prodeſt quidquam*, ſi abſque ulla interpretatione ac limitatione ſumerentur, probarent nihil omnino nobis profuiſſe Chriſti carnem, nihil etiam prodeſſe per fidem ſumptam, quæ omnia meritò rejiciunt adverſarii noſtri, tanquam falſa & impia. Ea igitur exponere neceſſe eſt: at nulla magis eſt loci, temporis & perſonarum circumſtantiis accommodata expoſitio, quàm orthodoxa Auguſtini, quam adduximus. 5. denique, expoſitio adverſariorum explicantium citata verba Chriſti de ſola manducatione ſpirituali per fidem, expoſitio, inquam, illa nihil habet captu difficile, nihil quod ſæpius non audiviſſent à Chriſto ejus Diſcipuli; & tamen poſtquam eam adduxit Chriſtus, notat S. Joannes v. 67. *multos diſcipulorum ejus abiiſſe retro, & jam non cum illo ambulaſſe*. Igitur verba iſta Chriſti, *Spiritus eſt qui vivificat*, non tantam præſeferunt lucem pro manducatione dumtaxat ſpirituali per fidem, quantam in illis deprehendunt Novatores.

Hinc patet ſolutio ad argumentum Albertini, cujus minor propoſitio pro ſua duplici parte falſa eſt. Primæ falſitas ex mox dictis apparet: quod verò addit de canibus, muribus, & hominibus impiis, qui ore manducant corpus Chriſti, & nullum ex eo fructum reportant, futile eſt; quis Catholicorum ignorat, ſolos homines, eoſque debitè præparatos, poſſe cum fructu Euchariſtiam percipere?

Solvuntur Objectiones, ex SS. Patribus.

Objicies 1. SS. Patres citatum caput 6. S. Joan. etiam à v. 54. exponunt de manducatione ſpirituali per fidem corporis & ſanguinis Chriſti.

S. Clemens Alexandrinus L. 1. Pædagogi, per carnem & ſanguinem Chriſti intelligit *verbum Dei, quo ſpiritualiter reficimur*.

S. Baſilius Epiſtola 141. intelligit *doctrinam Chriſti & myſticum ejus adventum*.

S. Hieronymus in Pſal. 147. exponit *de Scripturis ſacris*.

S. Auguſtinus Tract. 26. in Joan. hunc cibum & potum interpretatur de *membris Chriſti, nempe Eccleſia in prædeſtinatis vocatis & juſtificatis*.

Innocentius I. Epiſtola ad Patres Concilii Milevitani, iſta verba, *Niſi manducaveritis &c.* ſic interpretatur, *ut velit ea in parvulis, dum baptiſantur, impleri*.

Reſp. hæc & ſimilia SS. Patrum teſtimonia, ne vel minimùm quidem Concluſioni noſtræ adverſari. Cùm enim Scripturæ verba ut plurimùm litteralem ſimul & myſticum ſenſum patiantur; qui unum affert, non propterea alium negare & excludere cenſendus eſt. Igitur etſi laudati SS. Patres ſenſu myſtico inter-

interdum exponant ea quæ Chriſtus de carnis ſuæ manducatione dixit Joan. 6.
non tamen veram, oralem, & ſacramentalem manducationem excludunt
aut rejiciunt; ſed utramque ſimul agnoſcunt. Donec autem adverſarii ex-
preſſa proferant teſtimonia, quibus SS. illi Doctores diſertè excludant illam
realem & oralem carnis Chriſti manducationem, nihil omnino proficient ad-
versùs nos qui unum ſenſum ſic admittimus, ut alium non excludamus.

Obſervabis autem ſolitos fuiſſe SS. Patres in ſuis publicis ad populum con-
cionibus, morali & myſtico ſenſu ut plurimùm exponere, quæ de carnis ſuæ
manducatione dixit Chriſtus, Joan. 6. quia ſcilicet Catechumenis, qui ade-
rat, tanti myſterii veritatem aperire non expediebat, cujus nondum capaces
erant. Ita S. Auguſtinus Tract. 11. in Joan. ubi exponens hæc verba, *Jeſus* T. 4. p.
non ſe credebat eis, ait: *Tales ſunt autem omnes Catechumeni: ipſi jam cre-* 2. p. 376.
dunt in nomine Chriſti, ſed Jeſus non ſe credit eis. Intendat & intelligat cha- D.
*ritas veſtra. Si dixerimus Catechumeno, Credis in Chriſtum? reſpondet, Cre-
do, & ſignat ſe. Ecce credidit in nomine ejus. Interrogemus eum, Manducas
carnem filii hominis, & bibis ſanguinem filii hominis? neſcit quid dicimus,
quia Jeſus non ſe credidit ei.*

Objicies 2. SS. Patres, Auguſtinus imprimis, ſic ſpiritualem ex fide in-
telligunt carnis Chriſti manducationem, de qua Joan. 6. capite, ut planè
realem, oralem & ſacramentalem excludere videantur.

S. Auguſtinus Tract. 25. in Joan. ad illa verba, *Operamini eſcam quæ non* Ibid. p.
perit, ait; *Hoc eſt ergo manducare cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam* 489. E.
æternam. (nempe credere in Chriſtum) *Ut quid ergo*, inquit, *paras dentes
& ventrem? Crede, & manducaſti.*

Et Tract. 26. exponens iſta Chriſti verba, *Hic eſt panis de cœlo deſcendens,* Ibid. p.
ut ſi quis manducaverit ex ipſo, non moriatur. Quod, inquit, *pertinet ad virtu-* 499. A.
tem Sacramenti, non quod pertinet ad viſibile Sacramentum: qui manducat B.
intus, non foris: qui manducat in corde, non premit dente. Excludit igitur
S. Doctor oralem & ſacramentalem carnis Chriſti manducationem.

Et in Pſalmum 98. ſic Chriſtum inducit loquentem de manducatione
carnis ſuæ: *Spiritualiter intelligite quod locutus ſum: non hoc corpus quod* T. 4. p.
videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt qui 1066. A.
*me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritualiter intelle-
ctum vivificabit vos.*

Denique Lib. 3. de Doctrina chriſtiana, proponens generalem regulam
ex qua dignoſci poſſit, quænam litteralis, quæ verò figurata ſit Scripturæ
interpretatio, hanc cap. 10. ſic ſtatuit. *Quidquid in ſermone divino neque* To. 3. p.
ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figura- 1. p. 45.
tum eſſe cognoſcas. D.

Deinde cap. 16. hanc alteram ſtatuit regulam: *Si præceptiva eſt locutio,* Ib. p. 52.
aut flagitium, aut facinus vetans, aut beneficentiam jubens, non eſt figurata: ſi B. C.
*autem flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam
vetare, figurata eſt.* Hac poſita regula ſic pergit: *Niſi manducaveritis carnem* Ibid.
*filii hominis &c. facinus vel flagitium videtur jubere: figura ergo eſt, præci-
piens paſſioni Dominicæ eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in
memoria recondendum, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.*

Mirum quantùm in hoc proponendo & urgendo argumento, quod Al-
bertinus palmarium vocat, exultent Novatores. Namque, inquiunt, jux-
ta S.

ta S. Auguſtinum, iſta Chriſti verba, *Niſi manducaveritis &c.* flagitium jubent, adeoque figuratam continent locutionem: figura autem non eſt in vocabulis carnis aut ſanguinis; neque enim negavit unquam ſanctus Doctor, veritatem carnis & ſanguinis Chriſti, aut carnem eſſe manducandam, & bibendum ejus ſanguinem, cùm id ad vitam neceſſarium eſſe Dominus ipſe profiteatur; eſt igitur figura in verbis *manducandi* & *bibendi*, quæ metaphoricè hìc uſurpantur, ac proinde non realem & oralem, ſed ſpiritualem dumtaxat ſignificant manducationem.

Reſp. nego antecedens.

Ad primum teſtimonium ex Tract. 25. in Joan.

Reſp. 1. S. Doctorem verba Chriſti interpretari quidem de manducatione carnis illius ſpirituali per fidem, ſed non excludere realem & ſacramentalem: de priori autem dumtaxat hìc loquitur, quia nondum pervenit ad verſum 52. quo primùm de Euchariſtia mentio fit. Exponit ſiquidem ibi ſanctus Doctor, qua ratione Judæi, qui in deſerto panibus miraculoſis nutriti fuerant, alium cibum à Chriſto petere deberent, qui nunquam periret: hunc autem cibum ſeipſum eſſe declarat, in quem credere debent Judæi, ut vitam æternam aſſequantur; neque ad hanc fidem, dentibus opus eſſe ait, ſicut opus fuit ut panem in deſerto comederent, ſed corde tantùm, ſeu animo ad credendum benè præparato & affecto.

Eadem eſt ſolutio ad ſecundum teſtimonium ex Tract. 26. Ibi enim explicat S. Doctor, quomodo Patres veteris Teſtamenti eandem nobiſcum eſcam ſpiritualem manducaverint; eandem ſcilicet in effectu ſpirituali; non verò in Sacramento & ſigno ſenſibili: ſed non propterea negat fideles Chriſtianos carnem Chriſti verè, ore, & ſacramentaliter comedere.

Reſp. 2. S. Auguſtinum diſtinguere meritò duplicem modum manducandi carnem Chriſti, unum tantùm in ſigno, ſeu Sacramento; alterum ſpiritu, & cum gratiæ ſanctificantis fructu: ac meritò docere, non ſatis eſſe ad ſalutem, ſi quis ore & ſacramentaliter particeps fiat carnis Chriſti, ſed præterea neceſſe eſſe ut cum fide intus carnem illam comedat, & anima ab omni labe peccati mortalis purgata, hujus Sacramenti ſpiritualem effectum percipiat. Neque enim prodeſt, imò nocet, oralis & ſacramentalis carnis Chriſti manducatio, ſi ſola ſit, & ab animæ benè præparatæ ſanctitate ſejuncta. Duplicem illum modum expreſsè affert S. Doctor citato Tractatu 26. in Joan. *Nos*, inquit, *accipimus viſibilem cibum: ſed aliud eſt Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Quàm multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur? Unde dicit Apoſtolus, Judicium ſibi manducat & bibit.* Et infrà utramque manducationem carnis Chriſti, quæ nempe fit ore & corde, clarè adhuc exponit: *Hoc eſt ergo*, inquit, *manducare illam eſcam, & bibere potum, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere. Ac per hoc qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, procul dubio nec manducat ſpiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus ſanguinem, (licèt carnaliter & viſibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti:) ſed magis tantæ rei Sacramentum ad judicium ſibi manducat & bibit, quia immundus præſumpſit ad Chriſti accedere Sacramenta.* Nihil poteſt afferri diſertius, ut oſtendatur S. Auguſtinum non excluſiſſe, ſed conceptis verbis admiſiſſe non tantùm ſpiritualem, ſed etiam oralem & ſacramentalem carnis Chriſti manducationem.

T. 3. p. 2. p. 498. C.

Ibid. p. 501. A.

Ad ter-

Ad tertium teſtimonium in Pſalm. 98. ſpirituale ibi opponit ſanctus Doctor, non realitati & veritati carnis Chriſti in Euchariſtia contentæ, ſed carnali cogitationi Capharnaitarum de qua diximus paulò antè, & de qua loquitur S. Auguſtinus in Pſalm. citatum, ut ex lectione contextus certiſſimè colligitur. *Acceperunt*, inquit, *illud ſtultè, carnaliter illud cogitaverunt, & putarunt quòd præciſurus eſſet Dominus particulas quaſdam de corpore ſuo, & daturus illis, & dixerunt, Durus eſt hic ſermo.* Quin in hoc ipſo loco qui objicitur, diſtinctè ſacramentalem Chriſti carnis manducationem agnoſcit ſimul cum ſpirituali: immediatè enim poſt verba citata in Objectione, ait: *Etſi neceſſe eſt illud Sacramentum viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi.* To. 4. p. 1065. F. Ibid. p. 1066. B.

Ad quartum ex Lib. 3. de Doctrina chriſtiana, diſtinguo hanc primam propoſitionem, Iſta verba, *Niſi manducaveritis &c.* flagitium & facinus videntur jubere, in ſenſu Capharnaitarum, concedo: in ſenſu Chriſti & Orthodoxorum, ipſiuſque adeo S. Auguſtini, nego. Solutio ex jam dictis manifeſta eſt.

Secundam pariter hanc propoſitionem, Quod flagitium & facinus videtur jubere, figuratum eſt, diſtinguo: qua parte flagitium & facinus videtur exprimere, concedo: qua parte illud flagitium non exprimit, iterum diſtinguo: figuratum eſt, ita ut veritatem rei non ſemper excludat, imò ſæpius præſupponat, concedo: ita ut ſemper excludat, nego. Itaque verba hæc Chriſti, *Niſi manducaveritis &c.* intellecta ſenſu Capharnaitarum, flagitium & facinus imperitis ac rudioribus ſonare videntur, ut ait S. Auguſtinus Lib. 3. de Doctrina chriſtiana cap. 12. adeoque figuram continent omni veritate deſtitutam; neque enim caro Chriſti eo modo à nobis comedenda eſt, quo exiſtimabant craſſi illi & carnales homines: ſed intellecta ſenſu Chriſti & Orthodoxorum omnium, nec flagitium nec facinus jubent; figuram tamen aliquam continent, tùm quia Sacramentum ſignificant, Sacramentum autem figura eſt ſeu ſignum; tùm quia mortem & paſſionem Chriſti adumbrant; figura autem illa inerſ non eſt, vacua, & veritate rei deſtituta, imò potius eam ſupponit & includit. Quod ut intelligas,

Obſervabis, locutiones figuratas duplicis ordinis diſtingui in Scriptura. Aliæ ſunt, in quibus verba non ſignificant id ad quod ſignificandum ſunt primitus inſtituta, ſed ad aliud planè transferuntur, quomodo Chriſtus dicitur *lapis angularis, leo de Tribu Juda, vitis, oſtium, ovis &c.* illæ autem figuræ litteralem ſenſum excludunt; neque enim Chriſtus eſt verus lapis, verus leo, vitis &c. ſed metaphoricè tantum. Locutiones figuratæ.

Aliæ ſunt, in quibus verba ſignificant quidem id ad quod ſignificandum ſunt inſtituta, ſed tamen id quod exprimunt, alterius rei figura eſt, quam non ſtatim menti offert earum ſignificatio; & tales figuræ rei veritatem non excludunt. Sic v. g. Galat. 4. v. 22. Apoſtolus ait ſcriptum eſſe, quòd Abraham duos habuerit filios, *unum de ancilla, & unum de libera.... quæ ſunt*, inquit, *per allegoriam dicta*: neque tamen ſenſum litteralem & hiſtoricum excludit. Sic 1. Corinth. 10. v. 11. dicit idem Paulus, *omnia Judæis in figura contigiſſe*; non quòd reipſa non contigerint eo ipſo modo quo referuntur in Hiſtoria ſacra, ſed quòd figuræ forent rerum quæ in Lege Evangelica eventuræ erant. Sic ipſe S. Auguſtinus c. 12. citati Lib. 3. de Doctrina chriſtiana, ait, *Unctionem qua mulier unxit pedes Chriſti, & matrimonium* T. 3. p. 50. G. & 51. A.

quod

quod Oſeas contraxit cum muliere fornicaria , fuiſſe figuras rerum aliarum; neque tamen excludit veritatem, tùm unctionis, tùm matrimonii.

Pariter, ut rectè obſervat Eminentiſſimus Perronius, multa ſunt in Scripturis mandata, quæ facinus & flagitium videntur jubere, & quæ aliquo ſenſu figurata ſunt, quæ tamen rei præceptæ veritatem non excludunt, ſed continent. Talis eſt immolatio Iſaac, Gen. 22. ſpoliatio Ægyptiorum, Exodi 12. deſtructio Amalecitarum, 1. Regum 15. juſſio facta Oſeæ, de meretrice in conjugem aſſumenda. Etſi igitur iſta Chriſti verba, *Niſi manducaveritis &c.* facinus ſonare videantur Capharnaitarum auribus, non tamen idcirco veritatem & realitatem manducationis carnis Chriſti excludunt; ſed modum dumtaxat manducationis, quem ex craſſo errore ſibi finxerant carnales illi. Figuram igitur continent hæc verba, ſed figuram plenam veritate rei quam exprimunt, non vacuam & inanem.

Non alium porrò eſſe S. Doctoris ſenſum inde conſtat, quòd loco citato loquens de Patribus veteris Teſtamenti, ut, quam attulerat, regulam confirmet, ait: *Quidquid ibi tale narratur, non ſolùm hiſtoricè, ſed etiam figuratè ac propheticè acceptum, interpretandum eſt*. Mens igitur illius non eſt, quòd quælibet figurata Scripturæ locutio rei enuntiatæ veritatem excludat, imò potius quòd ſæpiſſime eam includat. Unde retorqueri adversùs Novatores, atque in confirmationem dogmatis Catholici urgeri meritò poteſt hoc ipſum S. Auguſtini teſtimonium, iſto nempe ratiocinio: Quoties præceptiva locutio Scripturæ flagitium ſonat, toties figurata eſt locutio: atqui iſta verba, *Niſi manducaveritis &c.* in rei veritate flagitium nec ſonant, nec præcipiunt; ergo in rei veritate figuratam non continent locutionem; ergo in ſenſu proprio, naturali & obvio debent uſurpari, pro vera ſcilicet & reali carnis Chriſti manducatione, excluſo dumtaxat modo carnali Capharnaitico.

ARTICULUS TERTIUS.

An vera, realis, & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia efficaciter probari poſſit ex verbis inſtitutionis Matth. 26. &c.

Conſtat apud omnes tam Hæreticos, quàm Catholicos, Chriſtum Dominum his verbis inſtituiſſe Sacramentum Euchariſtiæ, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, quæ referuntur à S. Matth. cap. 26. v. 26. & ſequentibus; à S. Marco cap. 14. v. 22. & ſeq. à S. Luca c. 22. v. 14. & ſeq. & à S. Paulo 1. ad Corinth. 11. v. 23. & ſeq.

Orthodoxi ſenſu naturali & obvio quem præſeferunt verba hæc interpretantur de præſentia reali, vera & ſubſtantiali corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia. Ita ſemper intellexit per Orbẽ univerſum diffuſa Chriſti Eccleſia.

Lutherus nihil non tentavit, ut prædicta verba ad ſenſum figurativum, excluſivum præſentiæ realis inflectere poſſet; ſed manifeſta eorum evidentia victus ac ſuperatus, realẽ Chriſti in Euchariſtia præſentiam admittere coactus eſt.

Zuinglius diu quoque ſe ignoraſſe fatetur, verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, idem ſonare, ac, *Hoc ſignificat*, ſeu, *Hoc eſt figura corporis mei*.

Calvinus tandem & omnes ejus diſcipuli ſumma audacia & pertinacia contendunt, in citatis verbis figuram eſſe excluſivam ſubſtantiæ corporis Chriſti: ſed non conſentiunt inter ſe, aut de ipſo figurato ſenſu, aut de ſede, ſeu

verbo in quod cadit figura quam hìc fingunt; aliis typum & figuram ſtatuentibus in pronomine *hoc*, aliis in verbo *eſt*; aliis in nomine, *corpus*; aliis tandem in pronomine *meum*; idque tam ſtupenda ſententiarum diſcrepantia & confuſione, ut quatuor vocularum interpretationes, ſeu potius depravationes, apud eos ſuperiori ſæculo uſque ad ducentas excreverint. Lege Bellarminum L. 1. de Euchar. c. 8. Vaſqueſium in 3. partem S. Th. q. 75. art. 1. c. 6.

Neque eſt quòd Albertinus L. 1. de Euch. c. 8. tanto faſtu exaggeret noſtrorum etiam Theologorum diſſenſiones ac pugnantes ſententias, in figenda ſignificatione pronominis *hoc*, & aliorum verborum hujus propoſitionis, *Hoc eſt corpus meum*.

Namque variæ illæ expoſitiones ad eundem collimant ſcopum, nempe ut realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia demonſtrent ac tueantur: non ita Novatorum expoſitiones. Itaque adversùs eos ſit

CONCLUSIO.

Ex verbis inſtitutionis efficaciter probatur vera, realis & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia.

Probatur. Quia verba illa efficaciter probant illam Chriſti præſentiam, quæ proprio, naturali & obvio ſenſu quem præſeferunt, intelligenda ſunt, non figurato, improprio, & metaphorico: atqui verba Chriſti inſtituentis Euchariſtiam, proprio, naturali & obvio ſenſu quem præſeferunt, intelligenda ſunt, non improprio, figurato, ac metaphorico; ergo efficaciter probant realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam.

Tota hujus argumenti difficultas in minori propoſitione poſita eſt.

Minor itaque propoſitio

Probatur 1. Quia Scripturæ verba proprio & naturali ſenſu intelligenda ſunt, quoties nihil continent *quod aut ad morum honeſtatem, aut ad fidei veritatem referri non poſſit*: certiſſima eſt Auguſtini regula Lib. 3. de Doctrina Chriſtiana c. 10. At qui verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, ſenſu præſentiæ realis intellecta, nihil continent, quod non poſſit referri aut ad morum honeſtatem, aut ad veritatem fidei. *To. 3. p. 1. p. 45. D.*

De morum honeſtate ac ſanctitate certum eſt, nec diffitentur adverſarii, hanc enim maximè promovet & extitat fides præſentiæ realis, cùm doceat mundos eſſe oportere, & omni mortali peccato vacuos eos omnes qui Euchariſtiæ participes fieri volunt.

De veritate fidei conſtabit ex ſolutione Objectionum, ubi oſtendemus dogma præſentiæ realis nullis aliis fidei Chriſtianæ capitibus adverſari.

De rationis ac ſenſuum humanorum judicio nihil dixit in adducta regula S. Auguſtinus: noverat enim fidei noſtræ myſteria non ex ratione aut ſenſibus æſtimanda eſſe & dignoſcenda, ſed ex ſola revelatione Dei, interprete Eccleſia.

Probatur 2. eadem minor propoſitio, ex variis circumſtantiis inſtitutionis Euchariſtiæ, quæ certè omnes conſpirant in ſenſum proprium & naturalem præſentiæ realis.

Prima circumſtantia petitur ab Evangeliſtis qui inſtitutionis verba referunt: nullus ſiquidem eorum vel minimùm quidem inſinuat, figuratè loquutum eſſe Chriſtum; quod certè in re tanti momenti, ex qua graviſſimi erroris (ſi

Calvi-

Calviniſtas audiamus) periculum erat, & ex qua tot diſſenſiones orituras aliquando fore, prævidebat Spiritus ſanctus, omittere non debuiſſent: præſertim cùm, ubi ſubeſt aliqua dictionis ambiguitas, mutuam ſibi lucem afferant Evangeliſtæ, ut quod ab uno vel obſcurè, vel figuratè expreſſum eſt, id alius magis propriè, & pleniùs explicet. Sic v.g. S. Joſeph non ſemel pater Chriſti appellatur: at ne falleremur dictionis ambiguitate, & naturalem patrem intelligeremus, S. Lucas addidit, *ut putabatur*. Sic quando dixit Chriſtus, cavendum eſſe *à fermento Phariſæorum*, expoſuit Evangeliſta, *de hypocriſi*. Cùm pariter dixit, *Solvite templum hoc*, S. Joannes exponit de templo *corporis ejus*. Joannem quoque Baptiſtam, quem S. Matthæus Eliam dixerat, S. Lucas exponit talem fuiſſe *ſpiritu & virtute*. Quidni igitur idem præſenti negotio obſervaſſent Evangeliſtæ?

Secunda circumſtantia deſumitur ex parte Chriſti loquentis & inſtituentis Euchariſtiam. Scilicet, ſi per hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, ſignificare voluiſſet ſe corporis ſui figuram dumtaxat dare, non verum corpus, contra proprium & naturalem verborum ſenſum & receptas ſermonis leges loquutus fuiſſet; atqui graviſſimi erroris occaſionem præbuiſſet Apoſtolis ſuis, quod certè & cum ſapientia, & cum ejus bonitate ac clementia non cohæret.

I. contra proprium verborum ſenſum & receptas ſermonis leges loquutus eſſet, quia cùm locutio ſeu ſermo ſit inſtitutus, ut homines ſibi mutuò ſuas manifeſtent cogitationes; qui loquitur, debet ita loqui ut poſſit intelligi: ad hoc autem neceſſe eſt eum uti verbis quorum ſenſum & ſignificationem novit auditoribus ſuis perſpectum, & uſu receptum. At nemo unus eſt qui hanc audiens propoſitionem, *Hoc eſt corpus meum*, figuratum hunc ſenſum animo concipiat, *Hoc*, id eſt, *panis*, *ſignificat corpus meum*. Quid ita? quia vox iſta *panis*, deſtinata non eſt ad ſignificandum corpus Chriſti; & ſi illud ſignificat, hoc habet tantùm ex libera loquentis deſtinatione: & niſi velit pro ridiculo haberi & irriſore, antequam in ſermone publico ſenſum hunc ſingularem uſurpet, debet priùs auditores ſuos monere. Sic v.g. qui apud ſe tacitus ſtatuiſſet, leonem in ſermone uſurpare ad ſignificandum Alexandrum magnum, nec priùs de hoc ſuo conſilio auditores monuiſſet, ineptè admodum diceret, *Leo eſt Alexander magnus*; aut ſimpliciter, *Leo debellavit Darium*, per leonem intelligendo Alexandrum. Quid ita? quia vox iſta, *leo*, ex ſe abſoluta eſt, minimè deſtinata ad ſignificandum Alexandrum; & nemo eſſet qui talem ſenſum poſſet ſubodorari. Non ita fit in rebus quæ ex communi ac recepta hominum deſtinatione uſurpantur ad alias ſignificandas: tunc enim auditores in fraudem induci non poſſunt, cùm ſoleant rem iſtam conſiderare ut alterius ſignum & figuram. Sic v.g. qui oſtendens imaginem Cæſaris, aut Chartam geographicam Galliæ, diceret, En Ceſar, En Gallia, non abſurdè loqueretur, & facilè intelligeretur quid ille vellet; quia ſcilicet tabella Cæſaris & Charta geographica Galliæ, ex uſu deſtinantur ad repræſentandum Cæſarem & Galliam. Ex ſolo igitur uſu æſtimari debet, an apta & idonea ſit, an inepta & ſubdola locutio. Jam verò certum eſt, vocem hanc, *panis*, ex ſe, aut hominum uſu deſtinatam non eſſe ad ſignificandum corpus Chriſti, quam ſignificationem ſi habeat, ex ſola Chriſti loquentis voluntate ac deſtinatione habet: debuit igitur Chriſtus monere priùs Apoſtolos, ſe *panis* nomine uti, ad ſignificandum corpus ſuum. Porrò nullibi Chriſtus Apoſtolos monuit de hac ſua ſingulari deſtinatione; igitur contra proprium & na-

tura-

turalem verborum ſenſum loquutus fuiſſet; quod certè non patitur ſumma ejus ſapientia & æquitas.

II. Graviſſimi erroris occaſionem dediſſet Apoſtolis ſuis Chriſtus, ſi per iſta verba, *Hoc eſt corpus meum*, ſignificare voluiſſet ſe figuram dumtaxat & imaginem corporis ſui dare: quia verba hæc ex ſe realis præſentiæ ſenſum ſtatim menti offerunt, non verò ſenſum figuratum excluſivum hujus præſentiæ, qui certè ſenſus nonniſi per vim & obliquè elici poteſt ex citatis verbis; pronum igitur erat ut Apoſtoli (qui moniti priùs non fuerant) ſenſum hunc realitatis intelligerent & crederent, & conſequenter præſentem in Euchariſtia Chriſtum adorarent; qui error certè graviſſimus eſt, in ſententia Calviniſtarum, & periculo idololatriæ exponit: porrò divinam non decet bonitatem ac clementiam, iis verbis uti quæ proprio ac naturali ſenſu accepta in fraudem & errorem inducant.

Neque eſt quòd dicas, ſequi ex hoc noſtro ratiocinio, debuiſſe Chriſtum tam claris ac perſpicuis verbis ſemper uti, ut nullam unquam dubitandi vel errandi occaſionem reliquerint, quod tamen conſtat eſſe falſum; omnes enim errores ex verbis Scripturæ aut obſcuris, aut obliquè detortis, orti ſunt: ita imprimis hæreſis Ariana maximè abuſa eſt his Chriſti verbis, *Pater major me eſt*.

Namque aliud longè eſt Chriſtum verbis tam perſpicuis loqui, ut nullus ſuperſit dubio vel errori locus; & aliud, Chriſtum iis verbis uti, quæ in proprio, naturali & recepto ſenſu accepta, in fraudem & errorem auditores ex ſeſe inducant. Prius non ſemper obſervat Chriſtus, nec tenetur, imò potius pertinet ad providentiæ illius leges, ut permittat hæreſes eſſe, quibus & Catholica veritas magis illuſtratur, & Fidelium religio ac fides confirmatur & probatur: at poſterius nunquam fecit Chriſtus, nec potuit. Neque exemplum adductum ex his verbis Chriſti, *Pater major me eſt*, aptum eſt, & ad rem noſtram; vera quippè eſt propoſitio hæc, ſenſu limitato quem ipſe Chriſtus intelligebat & aliis inſinuabat; ſcilicet, Patrem ſe, ut homine, majorem eſſe: unde immeritò Ariani hoc teſtimonio uſi ſunt in erroris ſui præſidium & confirmationem.

Tertia circumſtantia petitur ex ipſis Chriſti verbis, quæ, ut diximus, in proprio, naturali & obvio ſenſu debent exponi: illa autem realem præſentiam cuilibet audienti ingerunt.

Et certè extra omne dubium eſt, potuiſſe Chriſtum nobis verum & reale corpus ſuum dare in Euchariſtia; *non enim impoſſibile eſt apud ipſum omne verbum*; neque difficilius ipſi eſt ſubſtantiam panis in proprii corporis ſui ſubſtantiam convertere, quàm aut aquam in vinum mutare, aut mundum ipſum ex nihilo educere. Potuit igitur: at fortè noluit? Sed dicant adverſarii, an, ſi voluiſſet, potuiſſet verbis ſignificantioribus, & expreſſioribus hanc ſuam voluntatem adimplere, quàm iſtis, *Hoc eſt corpus meum*, quæ profectò æquè clara ſunt & invicta ad oſtendendam præſentiam realem, quàm iſta, *Ego & Pater unum ſumus*, ad comprobandum, contra Socinianos, unitatem eſſentiæ Chriſti cum Patre. Quòd ſi prioribus verbis Calviniſtæ caliginem obtendunt per figuratum ſuum ſenſum, non minori audacia & temeritate poſteriora obſcurare conantur Sociniani, ea de unitate affectus & voluntatis interpretando. Quod ſi prius Calviniſtis liceat, contra naturalem & obvium verborum ſenſum; quidni & poſterius licebit Socinianis? quo enim jure figuræ uſum, qui apud ipſos tam frequens eſt in exponendis, vel potius

Luc. 1. v. 37.

adulterandis Scripturæ verbis, illis eripere tentabunt Calviniſtæ, quo ipſimet abutuntur ut planum ac facilem iſtorum verborum ſenſum. *Hoc eſt corpus meum*, ad figuram & metaphoram detorqueant?

Adde, quòd nullum eſt in hac Chriſti propoſitione verbum, quod ſenſum illum figuratum pati poſſit, ut ex ſolutione Objectionum perſpicuum fiet.

Quarta circumſtantia petitur à materia de qua agitur. Scilicet, Chriſtus inſtituens Euchariſtiam, dogma fidei propoſuit, Sacramentum inſtituit; præceptum dedit, teſtamentum denique condidit: atqui hæc omnia poſtulant ut verba Chriſti ſenſu proprio & naturali, non autem figurato & metaphorico ſumantur.

I. Dogmata fidei, ſi non verbis ſemper clariſſimis proponantur, ſaltem nunquam iis, quæ proprio & naturali ſenſu uſurpata in fraudem & errorem inducant, qualia ſunt laudata verba Chriſti, ſi realem præſentiam non exprimant de facto, quam tamen juxta communem verborum ſignificationem exprimunt.

II. Eadem de cauſa Sacramenta inſtitui debent per verba naturali, obvio & proprio ſenſu accepta, ne ſcilicet detur occaſio errandi in eorum Sacramentorum uſu: hinc eſt quòd nullum Sacramentum inſtitutum legamus verbis figuratis & metaphoricis. Quòd ſi contingat aliquando, Scripturam, cùm de Sacramentis agit, aliquo verbo figurato uti, iſtud non Sacramenti inſtitutionem ſpectat, ſed ejus dumtaxat vel effectum, ut v. g. cùm Joan. 3. Chriſtus loquens de Baptiſmo, utitur verbo *renaſcendi*; vel myſticam ſignificationem, ut cùm circumciſio carnis uſurpatur ad ſignificandam cordis circumciſionem; vel denique tam clara & aperta eſt figura dictionis, ut nullus ea falli poſſit: v. g. cùm S. Lucas dixit, *Calicem pro nobis effundi in remiſſionem peccatorum*; quis enim tam ſtupidus eſt, qui non videat ibi continens pro re contenta uſurpari, vas ſcilicet pro ſanguine qui vaſe continetur?

III. Præceptum debet claris & propriis verbis enuntiari, ne detur occaſio fallaciæ & prævaricationi, ne incerta pro certis, falſa pro veris, noxia pro ſalutaribus obſerventur.

IV. Denique, teſtamentum debet verbis minimè ambiguis, ſed maximè propriis, ſimplicibus ac claris concipi, ne inter hæredes litis & diſſenſionis detur occaſio. Ita quodcunque in veteri Teſtamento refertur morientis teſtamentum, ut Jacobi Gen. 49. Davidis L. 3. Regum c. 2. Tobiæ ſenioris Lib. Tobiæ c. 4. Mathatiæ L. 1. Machabæorum c. 2. &c. planis ac maximè propriis verbis conceptum eſt, niſi fortè quædam in ipſo includatur prophetia, ut Gen. 49. tunc enim, quod ipſa prophetiæ conditio fert, ut plurimùm nonnulla occurrit figurata expreſſio. Chriſtus igitur qui ſuprema ſua voluntate morti proximus ſuum nobis corpus in Euchariſtia relinquere voluit, verbis non figuratis & metaphoricis uſus eſt, ſed propriis.

Quinta circumſtantia quartæ affinis maximè, petitur ex tempore quo Chriſtus Euchariſtiam inſtituit, morti ſcilicet proximus, tum cùm ſolent homines verbis perſpicuis amicos affari, & intima cordis arcana reſerare: tunc, ut canit Lucretius,

Cùm veræ voces pectore ab imo
Eliciuntur, eripitur perſona, manet res.

Sexta denique circumſtantia ex Apoſtolis, quos alloquebatur Chriſtus, deſumitur: quos amicos vocat, quos ut magiſtros totius Orbis futuros præforma-

formabat, quibus antea Joan. 16. v. 25. dixerat, *Venit hora cùm jam non in proverbiis loquar vobis*; quibus denique parabolas explicare ſolebat. An verò credibile eſt, ſi quis fuiſſet in verbis ſuis tropus, ſi quæ figura, ipſis non expoſuiſſe Chriſtum; præſertim cùm, ut antè diximus, verba quibus utitur ex uſu ſuo naturali ac recepto deſtinata non eſſent ad figuratum ſenſum ingerendum?

Solvuntur Objectiones Novatorum adverſus probationem ex verbis inſtitutionis.

Objicies 1. Illud tantùm verè & realiter in Euchariſtia reperitur, quod Chriſtus accepit, benedixit, fregit, deditque Diſcipulis, dicens, *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum*. Atqui quod accepit Chriſtus, quod benedixit, fregit & dedit Diſcipulis, panis erat; ergo ſolus panis in Euchariſtia tanquam ſignum & figura corporis Chriſti reperitur.

Reſp. 1. iſtud argumentum retorqueri facilè poſſe adversùs noſtros adverſarios, quibus, perinde ac nobis ſolvendum eſt. Namque ſi valeat adductum iſtud ratiocinium, efficiet in Euchariſtia non eſſe niſi panem communem & ordinarium, nulla gratia, nulla efficacia & virtute plenum: ſiquidem illud tantùm reperitur in Euchariſtia, quod Chriſtus accepit, quod benedixit ac dedit; illud autem fuit panis communis & ordinarius; ergo &c. an verò conſequentiam illam admittent Novatores?

Sicut igitur tenentur reſpondere, panem quidem illum quem accepit Chriſtus communem & ordinarium fuiſſe ante benedictionem & conſecrationem Chriſti, poſteà verò illum ſanctum ac divinum panē evaſiſſe; ita & nos reſpondemus.

Reſp. 2. diſt. maj. Illud tantùm eſt in Euchariſtia, quod Chriſtus accepit, benedixit &c. immutatum & converſum in corpus Chriſti per verba ipſius, concedo: non mutatum, neque converſum, nego. Pariter diſt. min. Accepit Chriſtus panem, quem mutavit & convertit in corpus ſuum per hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, concedo: quem non mutavit neque convertit, nego. Quæ ſolutio ut facilius intelligatur.

Obſervandum eſt, duplicis ordinis diſtingui debere propoſitiones; alias ſcilicet ſpeculativas, alias verò practicas.

Propoſitio ſpeculativa illa eſt, quæ objectum ſuum ſupponit, non facit; quales ſunt iſtæ, *Dies eſt. Sol lucet. Deus eſt omnipotens &c.*

Propoſitio practica ſeu operativa eſt, quæ facit id quod ſignificat: ſic cùm dixit Deus, *Fiat lux*; cùm alicui liber datur, dicendo, *Hic liber eſt tuus*; propoſitio practica eſt, quia id ipſum operatur, quod ſignificat.

In ejuſmodi verò propoſitionibus duplex diſtinguitur terminus, unus à quo, alter ad quem fit mutatio: unde uterque ille terminus in propoſitione exprimitur, prout illa conſideratur ſecundùm ſuam ſignificationem, aut completam & perfectam; aut tranſitoriam tantùm ac fluentem. Si propoſitio ſpectetur antequam ſit perfecta & completa, tunc terminus à quo fit mutatio ſuam adhuc retinet naturam & denominationem; ſi verò ſpectetur ut completa & perfecta, & ſecundùm ſuam ſignificationem permanentem, tunc terminus *à quo* planè immutatus & converſus ſupponitur in terminum *ad quem*. Res in exemplo clarior fiet. Supponamus v.g. Chriſtum, cùm aquam in vinum convertit, dixiſſe, *Hoc eſt vinum*, propoſitio illa practica

fuiſſet & operativa, cujus duplex eſt terminus, unus à quo, nempè aqua; alter ad quem, nempè vinum in quod mutata fuit aqua. Si propoſitio ſpectetur ut nondum completa, & ſecundùm ſignificationem ſuam fluentem & tranſitoriam, nondum aqua concipitur converſa in vinum, ſed ſuam adhuc naturam habere ac denominationem ſupponitur; mutatio quippè non cenſetur fieri, niſi cùm abſoluta eſt ac completa propoſitio. Si quis igitur contenderet aquam non fuiſſe in vinum converſam, & ſic argueret: Illud tantùm eſt in hydriis, quod Chriſtus afferri juſſit: atqui juſſit afferri hydrias aqua plenas; ergo in illis eſt tantùm aqua: quid reſponderent Calviniſtæ? non aliud profectò, niſi ſolam aquam fuiſſe quidem in hydriis, quando allatæ ſunt, antequam Chriſtus virtute ſua illam in vinum convertiſſet; ſed poſt illam converſionem, non eſſe amplius aquam, ſed vinum. Idem & in præſenti miraculo Euchariſtiæ reſpondemus. Antequam Chriſtus dixiſſet, *Hoc eſt corpus meum*, quod præ manibus tenebat erat merus panis communis; ſed poſt abſolutam iſtam propoſitionem, vi & efficacia illius, panis ille converſus fuit & mutatus in proprium Chriſti corpus.

Inſtabis 1. Si quis tabellam Regis oſtendens diceret, *Hic eſt Rex*, non ſequeretur eſſe ipſum Regem, ſed tantùm ejus figuram & imaginem, ergo pariter, quando Chriſtus tenens præ manibus panem dixit, *Hoc eſt corpus meum*, non ſequitur, panem eſſe revera corpus Chriſti, ſed tantùm ejus figuram & imaginem.

Reſp. magnum diſcrimen eſſe inter utramque propoſitionem. In prima qui ſic loquitur, aliud non poteſt in animo habere, quàm figuram Regis oſtendere; & qui illum ſic loquentem audiunt, non poſſunt niſi de ſimplici figura Regis cogitare. Quid ita? quia ſcilicet tabella ex ſe ſignum eſt ac figura perſonæ quam repræſentat. In altera verò propoſitione, panis non poteſt aſſumi ad repræſentandum & ſignificandum Chriſti corpus, quia ad hoc minimè factus eſt, niſi peculiaris accedat loquentis intentio, quam declarare priùs debet, ſi velit auditoribus non illudere, ſed ab illis intelligi. Porrò nunquam declaravit aut monuit Chriſtus, ſe panem aſſumere ut ſit figura & ſignum corporis ſui: quando igitur dixit, *Hoc eſt corpus meum*, dicendo, panem revera fecit corpus ſuum, per veram unius in alterum tranſmutationem ſeu tranſubſtantiationem.

Inſtabis 2. Etiam prolata & completa iſta propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, panis non convertitur in corpus Chriſti, ſiquidem idem omninò apparet qualis erat ante propoſitionem, & panis etiam vulgato nomine appellatur.

Reſp. veritatem myſteriorum non ex ſenſibus & rationis judicio judicandam eſſe, ſed ex verbo Dei, interprete Eccleſia: aliàs Sociniani adversùs myſteria Trinitatis & Incarnationis tanta audacia inſurgentes, quomodo refelli poterunt à Calviniſtis? Apparet quidem idem panis, quia remanent eadem illius accidentia, etſi doceat fides non remanere ſubſtantiam. Et certè, juxta adverſarios, quædam mutatio fit in pane per benedictionem: per illam enim de pane communi & prophano fit panis ſanctus, divinus, ſacramentalis, virtute quadam & efficacia Chriſti plenus. An poſt completam propoſitionem & factam benedictionem, ſenſibilis fit hæc immutatio? minimè: idem enim omninò videtur panis, qualis antea. Pariter igitur, etſi mutatio ſubſtantialis quæ fit in pane, ſenſibus deprehendi non poſſit, non ideo tamen neganda.

Idcircò autem poſt ipſam conſecrationem Euchariſtia vocatur panis: tùm

quia

quia ex pane facta eſt; ſolet autem Scriptura etiam poſt factam mutationem rei alicujus, nomen quod priùs habebat retinere. Sic exodi 12. v.7. virga Aaronis, etſi verſa in ſerpentem, vocatur *virga*. Sic Marci 14. v.3. Simon vocatur leproſus, quia talis antea fuerat. Tùm quia panis ſpecies & accidentia retinet: ita Scriptura Exodi 2. & Deut.4. vocat Deum, *ignem conſumentem*, quia in ſpecie ignis apparebat; & Abraham Angelos vocat *homines*, quia formam & ſpeciem hominis induerant. Tum quia idem præſtat Euchariſtia in anima, per gratiam confortantem, quod panis materialis in corpore, per virtutem nutrientem.

Objicies 2. In iſta Chriſti propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, pronomen demonſtrativum, *hoc*, panem ipſum quem Chriſtus tenebat, demonſtrat: atqui panis non poteſt dici corpus Chriſti, niſi per figuram; non enim eſt corpus naturale, duo quippè ſunt valdè diſparata. Ubi autem, inquit Albertinus L.1.c.13. diſparatum de diſparato prædicatur, aut figurata eſt, aut falſa enuntiatio; aperta igitur eſt in citatis Chriſti verbis figura, & ſola terminorum apprehenſione opus eſt, ut detegatur in ipſo nomine *panis*. **Objectio ex pronomine; hoc.**

Major propoſitio probatur. Vel enim pronomen, *hoc*, nihil demonſtrat, vel panem demonſtrat, vel ſpecies panis, vel aliquid diſtinctum ab illis: atqui ridiculum foret aſſerere pronomen demonſtrativum nihil planè demonſtrare. Dici quoque non poteſt, eo pronomine demonſtrari panis ſpecies; illæ quippè nec ſunt, nec dici poſſunt Chriſti corpus: non etiam demonſtratur Chriſti corpus, tùm quia, juxta nos, pronuntiata tantùm hac voce, *hoc*, nondum eſt corpus Chriſti; tum quia propoſitio iſta, *Hoc eſt corpus meum*, juxta nos, practica eſt & operativa: at ſi pronomen *hoc* demonſtraret corpus Chriſti, propoſitio ſpeculativa foret. Denique, pronomen *hoc* non demonſtrat aliquid diſtinctum à pane, aut ſpeciebus panis, aut corpore Chriſti: neque enim dici poteſt quid ſit illud diſtinctum ab his omnibus; ergo ſupereſt ut pronomen *hoc* demonſtret in propoſitione Chriſti, panem ipſum.

Reſp. 1. cum Card. Perronio L.3. de Euchar. cap. 27. ejuſmodi logicarum ſeu ſophiſticarum argutiarum ineptias facilè deprehendi, ſi ad alia exempla transferantur. Si Moyſes v.g. convertendo aquas in ſanguinem, aut virgam in ſerpentem, dixiſſet, *Hic eſt ſanguis*, *Hic eſt ſerpens*: ſi Deus uxorem Loth in ſtatuam ſalis, Chriſtus aquam in vinum mutans, dixiſſet, *Hic eſt ſal*, *Hoc eſt vinum;* ſimiliter quæri poſſet ab adverſariis, quid pronomen *hoc* demonſtret in adductis propoſitionibus: eadem quippè eſt difficultas quæ occurrit in præſenti Euchariſtiæ argumento.

Quod verò reponit Albertinus L.1. de Euchar. cap.8. fore, ut ſi vel Moyſes, vel Chriſtus voluiſſent tales mutationes ad ultimum inſtans quorumdam verborum operari, nunquam hiſce loquendi modis uſi fuiſſent, profectò vanum eſt ac planè fictum: ubi enim eſt impoſſibilitatis & implicantiæ ratio? Num limites habet divina virtus? An hoc ipſi difficilius eſt, quàm lucem ex tenebris eruere per hæc verba, *Fiat lux*, aut per iſta, vel ſimilia, *Hoc eſt lux?* quibus enim vult, & quomodo vult, verbis ſuam virtutem Deus exerit & imprimit. Videant igitur quid ad propoſitiones factas reſponderent Calviniſtæ, & idem nos propoſitæ difficultati reſpondebimus.

Si dicant, pronomen *hoc*, ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, id eſt ſpectando miraculum ut nondum factum, ſed mox faciendum, aquam, virgam mulierem, demonſtrare; ſecundùm autem ſignificationem permanentem,

id eſt ſpectando miraculum ut jam completum & factum, demonſtrare ſanguinem, ſerpentem, ſtatuam ſalis, vinum: ſimiliter & nos dicimus, pronomen *hoc* in verbis Chriſti, demonſtrare panem, ſecundùm ſignificationem ſuam tranſitoriam & fluentem, ſpectando ſcilicet converſionem ut nondum factam, ſed mox faciendam ubi completa erit propoſitio; demonſtrare verò corpus, ſecundùm ſignificationem permanentem, ſpectando ſcilicet converſionem factam & completam, poſt abſolutam verborum pronuntiationem.

Ratio eſt, quia, ut antea jam obſervavimus, in propoſitionibus practicis & operativis, in quibus tranſitus fit ab uno termino ad alium, terminus à quo fit tranſitus, ſuam naturam & denominationem retinet, donec mutatio completa fuerit & abſoluta.

Reſp. itaque 2. pronomen *hoc*, in iſta propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, ſpectari poſſe duobus modis: ſcilicet, vel in eo inſtanti quo profertur; necdum completa eſt propoſitio; vel in inſtanti quo completa eſt propoſitio. Si priori modo ſpectetur, neque panem, neque ſpecies panis, neque corpus Chriſti, neque quidquam aliud ab his diſtinctum clarè & determinatè demonſtrat, ſed confusè tantùm & indeterminatè ſubſtantiam aliquam præſentem.

Ratio eſt, quia pronomina in eo differunt à nominibus, quòd hæc per ſe ſignificant; illa verò ex ſe & ſola nihil determinatè demonſtrant: debent igitur cum nominibus conjungi, ut ſignificatio clara ſit, diſtincta & determinata. Unde in hac propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, ſi pronomen *hoc* ſolitariè, & quaſi avulſum ab aliis ejuſdem propoſitionis terminis, ſpectetur, nihil determinatè ſignificat, ſed generatim tantùm & confusè ſubſtantiam præſentem.

Si verò poſteriori modo ſpectetur, nempè in eo inſtanti quo completa eſt propoſitio, pronomen *hoc* determinatè Chriſti corpus demonſtrat.

Ratio eſt, quia demonſtratio individui in confuſo, per adjectionem nominis evadit determinata, quia tunc pronomen *hoc*, quod ex ſe confusè tantùm demonſtrat, componitur cum nomine quod ſignificat corpus Chriſti.

Præterea in iſta propoſitione Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, pronomen *hoc* vel ſumitur ſubſtantivè, vel adjectivè: atqui utroque ſenſu demonſtrat Chriſti corpus.

Si enim ſumatur ſubſtantivè, ſenſus propoſitionis iſte eſt. Hoc quod vobis trado, eſt corpus meum: iſtud pronomen *hoc* ſupponere ibi non poteſt pro pane. 1. quia dici non poteſt *hoc* in neutro genere, de re quæ cernitur & apertè cognoſcitur, niſi ſit genere neutra, qualis non eſt vox *panis* apud Græcos. 2. quia reipſa panis non eſt corpus Chriſti, & falſa eſſet Chriſti propoſitio, ſi pronomine *hoc*, panem vellet demonſtrare. 3. quia additur, *quod pro vobis tradetur*: at panis non traditus fuit pro nobis, ſed corpus Chriſti. 4. quia inepta foret & ab uſu communi planè abhorrens loquendi ratio Chriſti, ſi vellet panem eſſe corpus ſuum, ſignificatione dumtaxat; ſiquidem, ut ex ante dictis planum eſt, panis deſtinatus non eſt ad ſignificandum corpus, niſi accedat peculiaris Chriſti loquentis intentio & deſtinatio, de qua omninò tacuit.

Si verò adjectivè ſumatur, demonſtrat id quod ſignificat ſubſtantivum: ſubſtantivum autem in adducta propoſitione, non poteſt eſſe nomen *panis*, quia

Digitized by Google

quia eſt generis maſculini, iſtud verò τοῦτο neutrum eſt; igitur ſubſtantivum eſt nomen σῶμα, *corpus*, quod neutrum eſt. Unde ſenſus non eſt, *Hic panis eſt corpus meum*, ſed, *Hoc corpus*, *eſt corpus meum*, ſeu, eſt illud corpus meum, quod pro vobis tradetur &c. in Græco enim habetur, τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου, *hoc eſt illud corpus meum &c.*

Inſtabis 1. Pro eo inſtanti quo pronomen *hoc* pronuntiatur, propoſitione nondum completa, demonſtrat aliquid præſens ad ſenſum, & ſupponit, ut ait Maldonatus, pro re diſtincta & determinata: at tunc non demonſtrat Chriſti corpus.

Reſp. diſt. maj. Demonſtrat aliquid præſens confusè, indiſtinctè & indeterminatè, concedo: clarè & determinatè, nego. Patet ſolutio ex mox dictis.

Inſtabis 2. Pronomen *hoc*, etiam nondum finita propoſitione, profertur à pronuntiante modo ſignificativo & efficaci ad conficiendum Sacramentum; ergo cùm efficacia Sacramentorum fundetur in verborum ſignificatione, neceſſe eſt ut pronomen *hoc* aliquid ſignificet pro eo inſtanti quo profertur.

Reſp. diſt. maj. profertur à pronuntiante modo ſignificativo, confuſo & indeterminato: id eſt, pronomen *hoc*, nondum completa propoſitione, demonſtrat confusè & indeterminatè ſubſtantiam aliquam præſentem, concedo: profertur modo ſignificativo diſtincto & determinato; id eſt, ſignificat determinatè Chriſti corpus, nego.

Ad id quod additur de efficacia verborum ſacramentalium fundata in eorum ſignificatione.

Reſp. partes formæ ſacramentalis ſeorſim ſumptas & ſeparatas, practicè non ſignificare, ſed unam ſimplicem eſſe illarum omnium ſignificationem practicam, prout ſcilicet componunt unam totalem & perfectam orationem.

Inſtabis 3. Pronomen *hoc* diſtinctè ſignificat quod Chriſtus accepit: ſed accepit panem, non corpus ſuum; ergo &c.

Reſp. diſt. maj. Diſtinctè ſignificat quod accepit, niſi immutavit per verba ſua, concedo: ſi immutavit quod accepit, nego Diſt. min. Accepit Chriſtus panem, quem immutavit & convertit in corpus ſuum, concedo: quem non mutavit neque convertit, nego. Solutio patet ex reſponſione ad primam Objectionem.

Inſtabis 4. Si pronomen *hoc*, etiam ſpectatum in inſtanti quo completur propoſitio, ſignificat corpus Chriſti, iſta Chriſti propoſitio, *Hoc eſt corpus meum*, eſt prorſus identica & nugatoria, in qua ſcilicet idem foret prædicatum & ſubjectum; & ſenſus eſſet, *Hoc corpus meum*, *eſt corpus meum*.

Reſp. nego maj. Propoſitio enim identica ea dicitur, in qua non tantùm idem eſt ſubjectum & prædicatum, ſed etiam eſt idem ſignificandi modus: aliàs iſtæ propoſitiones Scripturæ, *Hic eſt Filius meus dilectus*, *Hic eſt Jeſus Propheta*, *Hic eſt agnus Dei &c.* identicæ forent & nugatoriæ. Pariter propoſitiones in quibus definitio prædicatur de definito, v.g. iſta, *Homo eſt animal rationale*, eſſet identica, quia in ejuſmodi propoſitionibus idem eſt ſubjectum & prædicatum; non tamen ſunt identicæ & nugatoriæ, quia non eſt idem ſignificandi modus: quod enim per pronomen *hoc* vel *hic* confusè ſignificatur, diſtinctiùs exprimitur per ſequentes voces. Adde quòd cùm non ſit idem exiſtendi modus corporis Chriſti in Euchariſtia, & in ſtatu ſuo naturali, rectè

C 4 dici

dici poteſt, *Hoc corpus eſt corpus meum*, ſeu, juxta græcum, *Hoc corpus eſt illud corpus meum*, *quod* nempè *pro vobis tradetur &c.* quæ propoſitio minimè identica eſt, cùm innuat alium eſſe modum exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia, & alium in proprio & naturali ſtatu, licèt quo ad ſubſtantiam idem planè ſit corpus.

Inſtabis denique. Catholici ipſi non conſentiunt inter ſe de ſignificatione pronominis *hoc*, ſed in varias diſtrahuntur opiniones. Innocentius III. Catharinus & alii nonnulli putant quidem iſto pronomine corpus Chriſti ſignificari; ſed negant iidem, Chriſtum per iſta verba, *Hoc eſt corpus meum*, conſecraſſe panem, ſed volunt arcana benedictione factam eſſe conſecrationem: alii volunt pronomine *hoc* demonſtrari panem, ut S. Bonaventura, Beſſario Cardinalis: alii ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem confusè demonſtrari, ut S. Thomas, Durandus: alii denique, corpus ipſum Chriſti demonſtrari cenſent, ut Richardus, Alenſis, Maldonatus, Vaſques &c. Nihil igitur certum ac fixum eſt apud nos, circa ſignificationem pronominis *hoc*.

Vide Forbeſium L. 11. c. 8. p. 558. & Albertin. L. 1. de Euch. c. 8.

Reſp. varias illas noſtrorum opiniones Novatorum errori pariter infenſas eſſe, cùm omnes realem & ſubſtantialem Chriſti in Euchariſtia præſentiam agnoſcant. De prima & ultima certum eſt: quòd verò Innocentius III. Catharinus & alii nonnulli exiſtiment, Chriſtum arcana benedictione, non iſtis verbis, *Hoc eſt corpus meum*, panem conſecraſſe, ſingularis eſt opinio, quam tamen non damnavit Synodus Tridentina, ut ex dicendis poſteà conſtabit. Alii autem qui per pronomen *hoc* ajunt ſignificari panem, ſignificationem ejus fluentem & tranſitoriam; qui verò docent ſignificari corpus Chriſti, completam ac permanentem ſignificationem conſiderant. Denique, qui pronomine *hoc* ajunt demonſtrari ſingularem ſubſtantiam, ii quoque ajunt ſubſtantiam illam eſſe panem, ſi propoſitio conſideretur ut nondum completa; eſſe verò corpus Chriſti, ſi conſideretur ut perfecta & completa. Nihil igitur ex illis variis apud Catholicos pronominis *hoc* expoſitionibus conſequi poſſunt Novatores.

Objectio ex verbo *eſt*, ponitur pro *ſignificat*.

Objicies 3. In iſta propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, verbum *eſt* uſurpatur pro *ſignificat*; & ſenſus eſt, *Hoc*, id eſt, *panis ſignificat*, ſeu, *figura quod eſt corporis mei*.

Antecedens probant adverſarii multis Scripturæ teſtimoniis, in quibus verbum *eſt* ponitur pro *ſignificat*.

Ex veteri Teſtamento.

Geneſeos 17. v. 10. Circumciſio vocatur fœdus, id eſt, *ſignum fœderis*.

Et cap. 41. v. 26. *Septem boves pulchre, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt*; id eſt, *ſignificant*.

Exodi 12. v. 11. Agnus paſchalis dicitur *Phaſe* id eſt, *tranſitus Domini*; nempè quia erat ſignum tranſitus.

Ezechielis 37. v. 11. de oſſibus aridis Deus ait: *Oſſa hæc univerſa domus Iſrael eſt*.

Danielis 2. Propheta ſomnium explicans Nabuchodonoſoris v. 38. ait; *Tu es ergo caput aureum*; id eſt, ſignificaris per illud caput aureum.

Et cap. 7. v. 17. aliud explicans ſomnium, ait: *Hæ quatuor beſtiæ magnæ, quatuor ſunt regna quæ conſurgent de terra*; id eſt, ſignificant quatuor regna &c.

Ex novo Teſtamento adducunt

Matth.

Matth. cap. 13. v. 37. ubi Chriſtus ait: *Qui ſeminat bonum ſemen eſt Filius hominis: Ager autem eſt mundus: bonum verò ſemen, hi ſunt filii regni: zizania autem filii ſunt nequam.*

Joan. 10. v. 7. *Ego ſum oſtium.* Et cap. 15. v. 1. *Ego ſum vitis vera, & Pater meus agricola eſt*, inquit Chriſtus.

1. Ad Corinth. 10. v. 4. loquens Apoſtolus de veteribus Judæis, ait: *Bibebant de conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus*; id eſt, ſignificabat Chriſtum.

Denique, Apocalypſeos 17. v. 9. *Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, Reges ſeptem ſunt*; id eſt, ſignificant. Et v. 15. *Aquæ quas vidiſti, ubi meretrix ſedet, populi ſunt, & gentes, & linguæ.*

Reſp. nego antecedens.

Ad probationem ex Scripturis

Reſp. 1. vitioſam eſſe admodum iſtam arguendi rationem; Verbum *eſt* in aliquibus Scripturæ teſtimoniis uſurpatur pro verbo *ſignificat*; ergo & in iſta propoſitione Chriſti, *Hoc eſt corpus meum.* Namque pariter dicent Sociniani: Verbum *eſt* uſurpatur ſæpius ſenſu tropico & figurativo in Scripturis; ergo in iſtis quoque propoſitionibus, *Chriſtus eſt Deus. Hic eſt Filius meus dilectus. Verbum caro factum eſt.* An ferrent Calviniſtæ? non puto. Ad ſubjectum itaque argumentum, de quo ſermo fit, variaſque loci circumſtantias attendere neceſſe eſt, ex quibus perſpicuum fiet, inter adductas propoſitiones & iſtam, *Hoc eſt corpus meum*, ſummum eſſe diſcrimen.

Reſp. itaque 2. in iis locis in quibus verbum *eſt* uſurpatur pro *ſignificat*, figuratum ſenſum aut diſertè in iiſdem Scripturis exprimi, aut ex ſubjecta materia, variiſque ejus circumſtantiis tam apertè elici, ut nullus eſſe poſſit fraudi & errori locus. Conſtabit iſtud, ſingula teſtimonia ſtrictim percurrendo.

Geneſeos 17. Circumciſio vocatur *fœdus*: tùm quia eſt conditio fœderis, ut diſertè colligitur ex his verbis versùs 10. *Hoc eſt pactum meum quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te: circumcidetur ex vobis omne maſculinum.* Tùm quia eſt ſignum fœderis, ut conſtat ex verbis immediatè ſequentibus. *Circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit ſignum fœderis inter me & vos.* Exponit igitur expreſsè ſacer Contextus, cur Circumciſio dicatur fœdus, quia ſcilicet eſt ſignum fœderis. Porrò adducant, ſi poſſunt, adverſarii, aliquod Scripturæ teſtimonium in quo panis dicatur ſignum corporis Chriſti. Reſpódetur teſtimoniis ex cap. 17. Geneſeos.

Capite verò 41. ejuſdem Geneſeos, agitur de exponendo ſomnio Pharaonis, in quo boves & ſpicas aliquid aliud ſignificare & innuere noverat ipſe Pharao, quarum ſenſum inquirit; unde appoſitè ad illius mentem, reſpondet Joſeph: *ſeptem boves pulchras, & ſeptem ſpicas plenas, eſſe*, id eſt, *ſignificare ſeptem annos ubertatis.* De illa enim ſignificatione, ſeu de interpretatione ſui ſomnii ſollicitus & perterritus, ut dicitur ibid. v. 8. *interrogabat Rex ariolos & ſapientes regni ſui.* Ex ſubjecta itaque materia & circumſtantiis loci manifeſtum eſt, Joſephum verbum *ſunt* uſurpaſſe pro *ſignificant.* Quòd ſi cuipiam alteri de ſomnio Pharaonis nihil cogitanti, ex abrupto dixiſſet Joſeph: Septem boves pulchræ, ſunt ſeptem anni ubertatis, ridiculè profectò & imprudenter contra ſermonis leges locutus fuiſſet; quod feciſſe Chriſtum, in hypotheſi adverſariorum neceſſe eſt fateri: ſiquidem non monitis priùs Apoſtolis de ſuo conſilio, ac deſtinatione panis ad figurandũ corpus ſuum dixit: Ex cap. 41 Gen.

Hoc

Digitized by Google

Hoc eſt corpus meum, volens tantùm innuere, *hoc*, id eſt, panem, *figurare corpus ſuum.* Iſtud verò fingere & cogitare de Chriſto, non patitur Chriſtiana pietas.

Ex cap. 12. Exodi. Exodi 12. Agnus paſchalis dicitur *Phaſe Domini*, id eſt, *tranſitus*: quod certè & ſine figura, ſervato ſenſu proprio & naturali verbi *eſt*, poteſt intelligi; & cum figura, abſque ullo planè periculo, cùm eodem in loco tam diſtinctè ſit expreſſa.

I. In hac propoſitione, *Agnus eſt phaſe ſeu tranſitus*, verbum *eſt*, in proprio & naturali ſenſu ſumitur: ſubintelligi quippè debet vox *ſacrificium*, vel, *victima*; ita ut iſte ſit ſenſus, *Agnus eſt victima tranſitus*, à Deo ſcilicet præcepta in memoriam & gratiarum actionem liberationis primogenitorum Iſrael, qui ſenſus apertè colligitur ex verſu 26. & 27. ejuſdem capitis, *Cùm dixerint vobis filii veſtri*, (inquit Deus per Moyſen) *Quæ eſt iſta religio? Dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt*. En explicatio hujus propoſitionis, *Agnus eſt tranſitus*. Porrò familiare eſt Scripturæ, vocem ſacrificii, aut victimæ, per quoddam ſermonis compendium ſupplere. Ita Sacerdotes dicuntur *comedere peccata populi*; id eſt, res oblatas in ſacrificium expiatorium. Ita Chriſtus ipſe dicitur *factus pro nobis peccatum*; id eſt, hoſtia pro peccato.

II. Etſi ſupponatur quædam eſſe figura in verbo *eſt*, in iſta propoſitione, *Agnus eſt phaſe ſeu tranſitus*, atque uſurpetur pro *ſignificat*, quia Agnus eſt figura & ſignum tranſitus; tamen hæc figura adeo facilis eſt, conſpicua, loci, rei, & perſonarum circumſtantiis adeo accommodata, ut cæcus ſit oporteat, qui eam non deprehenderit. Agebatur ſcilicet de magno quodam cæremoniarum apparatu in comedendo Agno paſchali, quo excitari ac commoveri Judæorum curioſitatem (ut aſſolet) pronum erat, ut ſtatim inquirerent, quis tandem foret illarum ſcopus, quis finis, quæ ſignificatio; quam eorum diſpoſitionem non obſcurè indicat Scriptura his verbis v. 26. citati capitis, *Cùm dixerint vobis filii veſtri, Quæ eſt iſta religio? Dicetis &c.* Igitur ſic animo præparati erant Judæi, ut Agnum illum tanquam figuram & ſignum rei alterius ſpectarent: unde nihil periculi fuit, ne in fraudem & errorem inducerentur, cùm Moyſes dixit, *Agnum eſſe tranſitum Domini*, id eſt, ſignificare tranſitum Domini. At non ita eſt de propoſitione Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*: neque enim Apoſtoli, ut diximus antea, panem tanquam figuram corporis Chriſti habuerunt unquam, de qua eos nunquam monuit Chriſtus.

Ex cap. 37. Ezechielis. Ezechielis 37. refertur viſio Prophetæ, qua in patenti campo maxima oſſium exſiccatorum congeries ei oſtenſa fuit, cujus viſionis myſterium explicatur: nimirum oſſa illa omnia, quæ primùm arida, tùm ſpiritum vitæ reſumentia vidit Propheta, futuram repræſentabant corporum reſurrectionem; quod ibidem v. 12. declarat Deus; *Ecce ego*, inquit, *aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris*. Igitur ex ſubjecta materia & circumſtantiis hujus viſionis clarum eſt, in hac propoſitione, *Oſſa hæc univerſa domus Iſrael eſt*, verbum *eſt*, poni pro *ſignificat*; iſtud quippè exigit argumentum de quo ſermo eſt.

Ex cap. 2. & 7. Danielis. Daniel citato capite interpretatur ſomnium Nabuchodonoſoris: in ſomniis autem res una ad aliam ſignificandam objicitur; nihil igitur mirum, ſi verbum ſubſtantivum *eſt*, ſumatur pro *ſignificat*. Conſtat ſolutio ex reſponſione ad cap. 41. Geneſeos.

Ex cap. 13. S. Matt. Quæ ex novo autem Teſtamento proponunt, facilè quoque ſolvuntur. Matthæi cap. 13. proponitur parabola, ut ex ſola lectione clarum eſt: at parabo-

rabola figurata eſt ex ſe; unde v. 3. obſervatur, Diſcipulos hujus figuræ ſeu parabolæ ſenſum non intellexiſſe. Sed quid commune habere poſſunt ejuſmodi loca, cum inſtitutione Euchariſtiæ? An contendent adverſarii, parabolam propoſuiſſe Chriſtum, cùm inſtituit Sacramentum corporis ſui? non puto. Inutilia igitur ſunt, neque ad rem exempla hæc.

Joan. 10. & 15. Chriſtus dicitur, *oſtium*, *vitis*, *panis*: ita eſt: ſed quis ſtatim animo non concipiat, figuratas eſſe has expreſſiones, & per easdeſignari aliquam virtutem Chriſti, quæ analogiam quamdam habeat cum oſtio, vite, pane? Oſtium dicitur Chriſtus, quia per illum nobis aditus aperitur ad vitam æternam: vitis, quia occulta gratiæ ſuæ ſubminiſtratione animæ vitam tribuit, ſicut vitis palmitibus: panis, quia animas noſtras doctrinæ & gratiæ pabulo reficit, ſicut panis corpus. Has proprietates ipſemet Chriſtus exponit: *Sicut palmes*, inquit, *non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite; ſic nec vos, niſi in me manſeritis.... Per me ſi quis introierit, ſalvabitur; & ingredietur, & paſcua inveniet.... Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet unquam.* In his igitur propoſitionibus aperta eſt metaphora, quam ipſe Chriſtus expoſuit. Ex cap. 10. S. Joan.

Quamquam ut adductæ propoſitiones accommodatæ forent ad ſcopum & propoſitum adverſariorum, oporteret eas invertere, & demonſtrando oſtium, vitem, panem, dicere, *Hoc eſt Chriſtus*; ſicut in Euchariſtiæ inſtitutione dixit, *Hoc eſt corpus meum*: at nullus eſt qui ſtatim abſurditatem & falſitatem illarum propoſitionum non ſentiat. Quis enim ita ſtupidus eſt, qui putet oſtium, vitem &c. eſſe verum Chriſtum?

Apoſtolus 1. Corinth. 10. appellat Chriſtum *petram*, *Petra erat Chriſtus*, inquit: quod certè & ſine, & cum figura, ſed abſque ullo periculo, exponi poteſt. Ex cap. 10. 1. ad Cor.

I. Si intelligatur ſpiritualis petra, nulla eſt figura in verbo *eſt*, ſed tantùm in nomine *petræ*; Chriſtus enim verè & propriè erat illa petra ſpiritualis, de qua biberunt Judæi veteres: omnes enim de ejus plenitudine acceperunt, & quidquid ſupernaturalis auxilii illis Veteribus indultum fuit, per Chriſtum, intuitu meritorum ejus, fuit indultum. Alludit autem Apoſtolus ad materialem petram, ex qua fluxerunt aquæ ad potandos Iſraelitas in deſerto, ut inde ſignificet benignam & ſemper attentam in Judæos divinam providentiam; quæ de omnibus ad ſalutem neceſſariis iis abundè ſemper providit.

II. Si intelligatur petra materialis, quæ ſenſu myſtico ſignificabat Chriſtum, petram ſpiritualem; fateor figuram tunc reperiri in verbo *eſt*: ſed figura eſt obvia, clara, & aperta; ex circumſtantiis textus ſacri, ex qua nullum omninò fraudis & erroris periculum timeri poteſt. Nemo enim non videt, ſcopum Apoſtoli eſſe explicare Corinthiis quid ſignificarent quæcunque Iſraelitis contigerant, (quibus, ut ipſe ait, *omnia in figura contingebant*) atque eorum occaſione, illos à ſimilibus peccatis deterrere: unde animos eorum tota ſermonis ſerie præparaverat, ut petram tanquam ſignum aliquod ſpectarent. Jam enim Chriſtianorum Baptiſma figuris maris ac nubis, in veteri Teſtamento adumbratum dixerat; manna & aquam de petra ſcaturientem exhibuerat, ut cibum ac potum ſpiritualem, non quidem in re, ſed ſignificatione; petram ipſam, unde profluxerant aquæ, ſpiritalem appellaverat, ne ſecundùm materiam dumtaxat attenderetur: neceſſe igitur non erat,

ut

ut diſertè & in terminis diceret, petram eſſe ſignum ſeu figuram Chriſti, quod ex ſerie ſermonis ultro audientium & lectorum menti occurrit. Facilis igitur eſt, plana & obvia figura in verbo *eſt*, citato Apoſtoli teſtimonio: verùm non ita eſt, ut dixi ſæpius, in hac Chriſti propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*.

Ex cap. 17. Apocalypſis. Denique, Apocalypſis multarum rerum obſcuriſſimarum & ſymbolicarum eſt expoſitio ſeu revelatio facta Joanni, qui cùm varias illas viſiones, tanquam ſigna & figuras aliud deſignantes ſpectaret, nihil mirum ſi Angelus ad mentem illius reſpondens, explicando viſiones dicat: *Septem capita, ſeptem montes ſunt. Aquæ ſunt gentes & linguæ.*

Ex his omnibus manifeſtum eſt, adverſarios nullam propoſitionem ex Scriptura huic ſimilem, *Hoc eſt corpus meum*, attuliſſe, in qua verbum *eſt*, uſurpetur pro *ſignificat*.

Objectio ex nomine corporis. Objicies 4. Nomen *corpus*, in hac Chriſti propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, verum & naturale Chriſti corpus non ſignificat, ſed figuratum dumtaxat & typicum, ſeu ſacramentale expreſſum in pane: tùm quia de illo ait S. Paulus 1. Cor. 11. v. 24. *quod frangitur*. Vulgatus quidem Interpres vertit, *quod pro vobis tradetur*; ſed in Græco textu legitur, *quod pro vobis frangitur*: τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον; *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis frangitur*. Atqui verum & naturale corpus Chriſti non frangitur, ſed figura tantùm illius, nempè panis. Tùm quia ſi cum vulgato Interprete legamus, *tradetur*, ut hìc 1. Cor. 11. v. 24. vel loquendo de ſanguine, *effundetur*, Matt. 26. v. 28. Marci 14. v. 24. Lucæ 22. v. 20. ſenſus eſt, panem eſſe ſignum corporis Chriſti, quod pro nobis tradendum eſt & patibulo crucis affigendum; ſimiliter vinum, ſeu calicem ſignum eſſe ſanguinis, qui pro nobis effundendus eſt in ara crucis.

Reſp. nego antecedens. Solet enim Scriptura, cùm Chriſti corpus non naturale, ſed myſticum intelligit, diſtinctim exprimere. Sic poſtquam Apoſtolus dixit, Coloſſ. 1. v. 24. *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore ejus*; ſtatim addit, *quod eſt Eccleſia*. At nihil eſt in propoſitione Chriſti, quod innuat corpus eſſe intelligendum non naturale & proprium, ſed figuratum & ſymbolicum; imò contrarium planè ex verbis Chriſti eruitur: ait enim corpus illud pro nobis dari, in præſenti tempore, apud S. Lucam c. 22. v. 19. *quod pro vobis datur*. Addunt alii Evangeliſtæ loquentes de calice, *Qui pro vobis funditur in remiſſionem peccatorum*, ἐκχυνόμενον, in præſenti: at figura corporis aut ſanguinis pro nobis in remiſſionem peccatorum non traditur, ſed verum corpus & verus ſanguis.

Ad primam probationem, verbum *frangitur*, apud S. Paulum, idem ſignificat ac *datur*, apud S. Lucam: frangere enim panem, in phraſi Scripturę, idem eſt ac *dare*, *diſtribuere*. Iſaiæ 58. v. 7. *Frange eſurienti panem tuum*. Jeremiæ Lamentationum cap. 4. v. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Act. 2. v. 42. *Perſeverabant in communicatione fractionis panis*. Et 1. Cor. 10. v. 16. *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Inanis igitur eſt ac puerilis hæc adverſariorum objectio. Quamquam nec immeritò corpus Chriſti naturale frangi ſeu dividi in Sacramento dici poteſt: invaluit enim uſus apud Auctores Eccleſiaſticos, ut quod de ſpeciebus ſacramentalibus dicitur, de ipſo Chriſti corpore ſub illis contento dicatur diviſis igitur & fractis ſpeciebus, ipſum Chriſti corpus

dividi

dividi & frangi dicitur: ipſum verò proprium & naturale Chriſti corpus in ſe nunquam fractum fuit, nec frangitur. Joan. enim 19. v. 33. tanquam myſterium annotatur, latronibus confracta fuiſſe crura, Chriſto autem non fuiſſe, quia ſcriptum erat, *Os non comminuetis ex eo*.

Ad ſecundam: ſive cum græco textu legamus in tempore præſenti de corpore, *quod traditur*, vel, *datur*; & de calice ſeu ſanguine, *qui effunditur*: ſive cum Vulgata in futuro, *tradetur*, *effundetur*, ſanus eſt & catholicus ſenſus, veritati præſentiæ realis minimè contrarius. Juxta enim priorem lectionem, ſignificatur oblatio incruenta, quam in Cœnaculo Euchariſtiam inſtituens fecit Chriſtus: juxta poſteriorem, ſignificat cruentam & violentam Chriſti mactationem in ara crucis, cujus Euchariſtia eſt commemoratio quædam ac renovatio; & ita ſenſus propoſitionis Chriſti iſte eſt, Hoc corpus quod vobis trado in Sacramento, ipſummet corpus eſt quod brevì pro vobis in veritate cum effuſione ſanguinis cruenta morti tradetur. Eſt quippè utrobique corpus idem, ſed non idem exiſtendi, & immolandi modus.

Objicies 5. In verbis quibus uſus eſt Chriſtus conſecrando calicem, duplex evidens occurrit figurata locutio. Referentibus enim S. Luca cap. 22. v. 20. & S. Paulo 1. Cor. 11. v. 25. dixit: *Hic eſt calix, novum Teſtamentum*; ſeu, *novi Teſtamenti*, apud S. Matth. *c. 26.* v. 28. ſed utraque vox tùm calicis, tùm teſtamenti figurata eſt: calix enim ibi pro liquore, ſeu ſanguine contento, & teſtamentum, pro ſigno ſupremæ voluntatis Chriſti uſurpatur. Quidni igitur & in conſecratione panis figurato ſenſu dixit Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum?* Objectio ex terminis *Calicis*, & *Teſtamenti*, qui figurati sūt.

Reſp. nego conſequentiam. Quæ enim ex voluntate & arbitrio Chriſti loquentis pendent, non ſunt ex opinione noſtra & voluntate definienda. Uſus eſt Chriſtus aliquibus in locis figurata loquendi ratione; non uſus eſt in aliis, unde? Quia ſic voluit. Nonnunquam enim & ſubjecta materia, de qua loquebatur, & receptus ſermonis uſus exigebat, ut vel proprio & naturali verborum ſenſu, vel tropico & figurato uteretur. In conſecratione quidem calicis, tùm *calicis*, tùm *teſtamenti* vox figurata eſt, ſed tam aperta & popularis figura, ut nullus ſit de plebe tam ſimplex & ſtupidus, qui eam ſtatim non percipiat. Quis enim neſciat calicem pro re in ipſo contenta poni? & quis tam bardus, qui ſi ad hauriendum vini aut aquæ calicem invitetur, putet ſibi vas ipſum deglutiendum eſſe? Quòd ſi figura illa haberet aliquid reconditum, (quod non habet) explicatio illius petenda foret ab ipſis Evangeliſtis, qui ſeſe mutuò exponunt: quem enim *calicem ſanguinis* dixerunt SS. Lucas & Paulus; SS. Matthæus & Marcus ſimpliciter dixerunt *ſanguinem*. *Hic eſt ſanguis meus*, inquit Chriſtus apud eos: quibus certè exponunt quid nomine *calicis* debeat intelligi, ſanguis ſcilicet in eo contentus. Addunt de calice; *Qui pro vobis funditur*, juxta græcam, vel, *fundetur*, juxta verſionem vulgatam: at certum eſt non vas, ſed quod in eo continetur, fundi.

Pariter Euchariſtia *teſtamentum* appellatur; tùm quia inter omnia Sacramenta præcipuum eſt inſtrumentum authenticum, quo applicatur nobis hæreditas & gratia in hac vita, & gloriæ in altera; tùm quia Chriſtus ſuprema ſua voluntate brevì moriturus nobis legavit in Euchariſtia corpus ſuum; tum quia continet apertam repræſentationem effuſionis ſanguinis Chriſti, quo novum fœdus, ſeu teſtamentum ſancitum fuit. In hac autem figurata locutione nemo decipi poteſt, & in errorem induci: at non ita eſt, ſi per iſta verba, *Hoc*

eſt

eſt corpus meum, Chriſtus figuram duntaxat corporis ſui exprimere, & nobis relinquere voluiſſet; nullum ſiquidem extat in univerſa Scriptura talis locutionis exemplum, quod omnes humani & recepti ſermonis leges evertit.

Solvuntur aliæ Objectiones, quas Novatores tùm ex circumſtantiis inſtitutionis Euchariſtiæ, tum ex aliis Scripturæ teſtimoniis colligunt.

Ex circumſtantiis quatuor ſeligunt: materiam ſubjectam, nempè Sacramentum; perſonam loquentem, nempè Chriſtum; eos ad quos loquitur, nempè Apoſtolos; tempus denique ipſum in quo Euchariſtiam inſtituit, nempè Paſchatis celebrationem.

Objicies itaque 1. Ex natura & conditione rei à Chriſto inſtitutæ iſtud ſequi videtur, ut figuratam loquendi rationem uſurpaverit: 1. Quia Sacramentum inſtituebat: omne autem Sacramentum eſt ſignum & figura; iſta igitur verba quibus Euchariſtiam Chriſtus inſtituit, *Hoc eſt corpus meum*, ſacramentalia ſunt; ergo ſenſu ſacramentali, id eſt tropico & figurato debent intelligi. 2. Quia Sacramentum hoc inſtituit Chriſtus in ſui memoriam: at memoria rerum eſt abſentium, non præſentium: 3. denique, quia quod inſtituit, dedit Diſcipulis ut comederent; *Accipite*, inquit, *& comedite*. Atqui verum & naturale Chriſti corpus dentibus teri & comedi non poteſt, ſed figuratum tantummodo & ſacramentale, panis ſcilicet ipſe qui eſt figura corporis Chriſti.

Reſp. nego ant.

Ad primam probationem, diſtinguo hanc propoſitionem, Sacramentum eſt ſignum, efficax rei præſentis, concedo: ſignum vacuum rem abſentem ſignificans, nego. Sic columba ſignum fuit Spiritus ſancti præſentis: item & linguæ igneæ, quæ in die Pentecoſtes apparuerunt diſpertitæ ſupra capita Apoſtolorum, repræſentabant Spiritum ſanctum, non abſentem quidem, ſed præſentem: ita pariter Sacramentum Euchariſtiæ ſignum eſt Chriſti, ſed præſentis, quem vere & realiter continet. Iſta igitur verba, *Hoc eſt corpus meum*, ſacramentalia quidem ſunt, & ſenſum habent ſacramentalem, ſignificantem & figurantem Chriſtum realiter & verè præſentem, quamquam non modo ſuo connaturali; ſignificantem etiam mortem & paſſionem Chriſti, in quo ratio ſigni ad aliud cognoſcendum ducentis conſiſtit. Quòd verò ratio ſigni in Sacramentis, rei ſignificatæ præſentiam non excludat, imò ſupponat potius, ſeu meliùs eam efficiat; conſtat ex aliis Sacramentis, v.g. ex Baptiſmo: quando Chriſtus Baptiſmum inſtituit, præcipiens Apoſtolis ut *baptiſarent omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, an ſenſu merè figurativo loquutus eſt? An interior animæ ablutio, quæ Baptiſmi præcipuus effectus eſt, per Sacramentum ſignificata & figurata, excludi veritatem ablutionis exterioris quæ fit per veram & elementarem aquam? non profectò. Igitur neque in Sacramento Euchariſtiæ ratio ſigni aliud repræſentantis excludit rem ipſam quam repræſentat.

Ad ſecundam, dico 1. memoriam non rei abſentiæ, ſed oblivioni eſ-
Act.17. v.18. ſe contrariam: rerum ſiquidem præſentium, v.g. Dei *in quo vivimus, movemur, & ſumus*, obliviſcimur.

II. Sicut dantur ſigna inſtituta ad ſupplendam rei præſentiam, ita ad ſupplendam rei præſentis evidentiam ſeu apparentiam. Sic flamma in rubo arden-

ardenti, & columba in deſcenſu Spiritus ſancti ſupra Chriſtum, ſupplebat non præſentiam rei, præſens enim aderat Deus in flamma, & Spiritus ſanctus in columba; ſed ejus apparentiam.

III. Euchariſtia rei abſentis & præteritæ memoria eſt ac repræſentatio, ſcilicet mortis & paſſionis Chriſti. Ita S. Paulus 1. Cor. 11. v. 26. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, mortem Domini annuntiabitis.*

Ad tertiam, vere & realiter manducatur corpus Chriſti proprium & naturale, non quidem in ſe ipſo immediatè, ſed in Sacramento quo continetur & obvolvitur, quo mediante dentibus teri, in ſtomachum trajici, uno verbo, dicitur manducari.

Objicies 2. Chriſti loquentis circumſtantia oſtendit figurato ſenſu excipienda eſſe illius verba.

I. Quia ſeparavit panem & vinum, tanquam duo ſymbola corporis & ſanguinis: ſed tunc nulla facta eſt realis ſeparatio corporis à ſanguine Chriſti.

II. Panem accepit, benedixit & fregit: at proprium ſuum corpus non accepit, non benedixit, non fregit.

III. De eodem pane, & eodem calice quem Apoſtolis porrexit, Chriſtus comedit & bibit: at quis dixerit, Chriſtum ſemetipſum & comediſſe & bibiſſe?

IV. Denique, Chriſtus poſt conſecrationem calicis appellat liquorem in eo contentum, vinum ſeu genimen vitis. *Dico autem vobis*, inquit Matth. 26. v. 29. *non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem illum cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.*

Reſp. ad primum, nullam revera tunc factam eſſe realem ſeparationem corporis & ſanguinis Chriſti, tùm quia brevì futura erat in cruce: tùm quia Euchariſtiam in ſignum & memoriam perpetuam talis ſeparationis cruentæ in patibulo crucis faciendæ inſtituebat, unde debuit utrumque ſymbolum diſtinguere, & ſeparare ſeparatione incruenta & ſacramentali ſuum corpus à ſuo ſanguine: hoc enim poſtulat ratio ſacrificii quod inſtituebat.

Ad ſecundum: panem quem Chriſtus accepit & benedixit, ſuum proprium corpus fecit, & ſic factum Diſcipulis dedit: unde multiplex ibi diſtingui debet actio Chriſti, non confundi. Panem quidem communem accepit, benedixit; ſed poſt benedictionem & verba conſecrationis, non amplius panis fuit communis, ſed corpus Chriſti: unde benedictio quatenus eſt conſecratio, ad panem; diſtributio verò ad corpus Chriſti referenda eſt.

Ad tertium: Veteres omnes tanquam magnum miraculum ſpectant Chriſtum in ultima Cœna fuiſſe convivam ſimul & convivium, comedentem & qui comedebatur, hoſtiam & Sacerdotem. Si verò cauſam poſtules cur Chriſtus proprium ſuum corpus in Euchariſtia manducaverit? Reſpondebo 1. noſtrum non eſſe voluntatis Chriſti rationem reddere. 2. nonnullas à Theologis proferri rationes: tùm quia ſacrificium inſtituebat Chriſtus; in illo autem neceſſe eſt Sacerdotem participem fieri hoſtiæ immolatæ: tùm quia Chriſtus primus obſervare voluit, quod Apoſtolis in mandatis dabat: tùm denique quia qui alios ad manducandum invitat, debet ipſe quoque manducare. Vide Hieronymū Ep. 150 q. 2. Chryſoſtomum Hom. 83. in Matth.

Ad quartum: ſi cum multis Scripturæ Interpretibus, atque cum S. Fulgentio ad Ferrandum Diaconum, de quinque quæſtionibus, quæſtione 5. duos à Chriſto ſumptos calices diſtinguamus, unum paſchalem ritu judaico, alterum Euchariſticum ritu ſacramentali, verba citata de calice paſchali interpre- S. Aug. in Pſ. 33. P. 261. & ſeq.

terpretari facile eſt ac expeditum. Et certè Paſcha ritu judaico celebraſſe Chriſtum, antequam Euchariſtiæ Sacramentum, quod eſt novum Chriſtianorum Paſcha, inſtitueret, infrà certiſſimis argumentis demonſtraturi ſumus. In illo igitur convivio uſuali & paſchali calicem vini pro more hauſit Chriſtus, & de illo dixit, *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*; quæ verba de calice proprii ſui ſanguinis intelligi non debere conſtat ex iis quæ ſequuntur, *donec bibam illud novum in regno Patris mei*: at ſanguinem ſuum nec propriè, nec metaphoricè in cœlo (quod eſt regnum Patris) Chriſtus bibiturus eſt; ſed vinum ſenſu metaphorico & figurato, *Ego enim*, inquit ad Diſcipulos Lucæ 22. v. 29. *diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater regnum, ut edatis & comedatis ſuper menſam meam in regno meo*. Ita S. Fulg. q. 5. citata.

Quòd ſi verba hæc, *non bibam amodò de hoc genimine vitis*, referre placeat ad calicem Euchariſticum; facile eſt reſpondere, ſanguinem appellari vinum, quia de vino factus eſt, & vini ſpeciem, proprietates ac virtutes retinet: ſicut de pane Euchariſtico diximus antea in reſponſione ad ſecundam inſtantiam primæ Objectionis adversùs verba inſtitutionis.

Objicies 3. Ex Apoſtolorum, quos alloquitur Chriſtus, circumſtantia, colligitur eum figuratè locutum fuiſſe.

I. Quia tam frequenter parabolas eis propoſuerat, ut huic loquendi rationi aſſuefacti eſſent.

II. Si alium, quàm figuratum ſenſum in his verbis, *Hoc eſt corpus meum*, intellexiſſent, turbati haud dubiè fuiſſent rei novitate; atque myſterii explicationem, ut ſolebant, à Chriſto poſtulaſſent.

III. Si Chriſtum reipſa in Euchariſtia præſentem credidiſſent, quare proni in terram non adorarunt?

Reſp. ad primum: fateor multas à Chriſto propoſitas fuiſſe Apoſtolis parabolas; ſed an omnis ejus ſermo parabolicus fuit? imò, declarat Chriſtus Joan. 16. v. 25. *veniſſe horam, cùm jam in parabolis non loqueretur*. Hora autem illa, ſeu tempus maximè illud eſt, quod proximè mortem ejus anteceſſit; tùm certè cùm ſimplicioribus & clarioribus terminis uti ſolent homines.

Ad ſecundum: ideo turbati non ſunt Diſcipuli, quia jam Joan. 6. edocti & præparati fuerant, cùm ſæpiùs repetiit Chriſtus ſe daturum illis carnem ſuam ad manducandum, & ſanguinem ad bibendum. Revera cùm primùm hoc eis propoſuit ac promiſit Chriſtus Joan. 6. turbati ſunt rei novitate: at poſtquam ea in fide confirmati fuerunt, ubi viderunt Chriſtum adimplentem quod promiſerat, obloquuti non ſunt, non murmurarunt, nec momento quidem ad credendum hæſitarunt.

Ad tertium, Chriſtum in Euchariſtia præſentem adorarunt Apoſtoli, licèt genibus flexis eos procubuiſſe non legamus: neque enim in illa exteriori conformatione corporis præcipuè conſiſtit adoratio, ſed maximè in interiori reverentia ac demiſſione animi, ſive affectu voluntatis ſeſe Deo propter ſummam ejus excellentiam ſubjicientis: quem affectum in Apoſtolis erga Chriſtum in Euchariſtia præſentem, fuiſſe meritò confidimus, tametſi propter circumſtantias temporis & loci, quia ſcilicet menſæ accumbebant, ſeſe pronos in terram non dejecerint.

Objicies 4. Chriſtus in celebritate Paſchatis veteris, quod multis figuris refertum erat, ſuam Euchariſtiam inſtituit; pronum igitur fuit ut figuratè loqueretur.

Reſp. nego conſequentiam. Imò potius cùm veteres figuras vellet abrogare, eiſque veritatem ſubſtituere, veteri Paſchati legali & umbratico ſubſtituit verum noſtrum Paſcha, Sacramentum ſcilicet Euchariſtiæ continens Chriſtum qui eſt Paſcha noſtrum, 1. Cor. 5. v. 7.

Objicies 5. Ex Apoſtolo 1. Corinth. 10. v. 3. *Patres veteris Teſtamenti eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & eundem potum ſpiritualem biberunt*: (nobiſcum ſcilicet) atqui illi non manducarunt ore corpus Chriſti, neque ore biberunt ejus ſanguinem, ſed fide dumtaxat; ergo neque nos Chriſtiani alio modo quàm fide manducamus & bibimus corpus & ſanguinem Chriſti.

Reſp. 1. Apoſtolum non dicere, Judæos veteres eandem nobiſcum eſcam ſpiritualem manducaſſe, ſed eandem tantùm inter ſe; id eſt, tam eos qui ſervati ſunt, ut Joſue & Caleb, quàm eos qui perierunt; ſic boni & mali percipiunt Euchariſtiam, ſed eventu planè diſſimili.

Reſp. 2. per eſcam & potum ſpiritualem Apoſtolum intelligere, non corpus Chriſti, ſed manna, & aquam quæ de petra fluxerat: ita autem nuncupatur, vel quia guſtus varios operabatur manna; vel quia erat à Deo, qui per excellentiam Spiritus vocatur, Joan. 4. v. 24. vel quia petra ſpiritualem habebat ſignificationem, unde ſubjungit Apoſtolus, *petra autem erat Chriſtus*.

Reſp. 3. Judæos veteres eandem reipſa nobiſcum eſcam ſpiritualem manducaſſe, id eſt, eandem nobiſcum Chriſti gratiam participaſſe, ſed non per eadem media ſeu inſtrumenta: neque enim nobis in illis pares ſunt, ut & in multis aliis: in quibus longè melior eſt & felicior Chriſtianorum conditio.

Objicies denique: Dogma præſentiæ realis conciliari non poteſt cum multis aliis Scripturæ teſtimoniis, qualia ſunt iſta.

I. Matth. 15. v. 17. Chriſtus ait: *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit & in ſeceſſum emittitur*. Atqui corpus Chriſti in ſeceſſum emitti non poteſt; ergo ore & realiter non comeditur.

II. Ejuſdem c. 24. v. 23. idem Chriſtus ſic Diſcipulos admonet: *Si quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere*. Ergo credendum non eſt Catholicis, cùm affirmant, Ecce in hoc & illo altari, in hac & illa hoſtia eſt Chriſtus.

III. Ejuſdem cap. 26. v. 11. *Semper pauperes*, inquit Chriſtus, *vobiſcum habebitis, me autem non ſemper habebitis*. Atqui ſi Chriſtus in Euchariſtia præſens eſt, falſa eſt Chriſti propoſitio.

IV. Marci ultimo v. 19. *Aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei*. Et Act. 3. v. 21. *Oportet illum cœlum ſuſcipere, uſque in tempora reſtitutionis omnium*. Ergo falſum eſt Chriſtum ſæpius in terras deſcendere, ut præſens ſit in Sacramento Euchariſtiæ. Pugnat igitur dogma præſentiæ realis, cum dogmate aſcenſus Chriſti in cœlum.

V. Lucæ 24. v. 39. *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*, quibus verbis, inquit Calvinus, veritas carnis probatur aſpectu & contactu: at in Euchariſtia nihil videtur aut tangitur niſi panis.

VI. Act. 7. v. 48. & c. 18. v. 25. *Deus non in manufactis templis habitat*. Ergo cùm Chriſtus ſit Deus, non eſt incluſus in ſingulis Templis, in quibus ſervantur conſecratæ in pixide hoſtiæ.

Reſp. nego ant. Teſtimonia quippe adducta non ſunt ad rem noſtram, nec dogma realis præſentiæ vel minimùm quidem attingunt.

Non primum: certum quippe eſt ex ſerie contextus & inſtituto Chriſti,

eum loqui de cibis communibus & ordinariis, quorum hæc conditio eſt, ut quidquid craſſum ſupereſt & impurum, poſt factam corporis nutritionem, ad quam ordinantur, in ſeceſſum mittatur. Phariſæos ſcilicet ibi inſequitur Chriſtus, qui Deum labiis honorant, & cor habent ab illo longè alienum; quippe exteriorem quamdam munditiem in frequentibus baptiſmatum lotionibus affectabant, dum interiùs pleni erat dolis, rapinis, homicidiis, adulteriis &c. adversùs quos meritò Chriſtus citato c. v. 17. 18. 19. & 20. ait: *Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum mittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem: de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ; hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.* Porrò Euchariſtia cibus eſt communis, neque ad corporis, ſed animæ nutritionem deſtinatur; obnoxia igitur non eſt cæterorum ciborum legi & conditioni; & ſi quid corruptionis accidat, totum in ſpecies, quibus involvitur Chriſtus, recidit, non in Chriſtum ipſum; qui, ſicut incipit eſſe ſub ſpeciebus poſt conſecrationem, ita deſinit ſub illis eſſe poſt earum corruptionem, ſine ulla ex parte ſui læſione aut detrimento.

Non ſecundum: Patet enim ex lectione, Chriſtum eò loci præmunire Diſcipulos ſuos adversùs fraudem multorum Pſeudoprophetarum & Pſeudochriſtorum, qui noviſſimis temporibus excitabuntur, atque tot ſignis & prodigiis oculis hominum illudent, ut etiam electos, ſi fieri poſſet, in errorem inducturi ſint, ut ait eodem cap. Chriſtus v. 24. quibus certè, cùm dicent, *Ecce hic Chriſtus*, fides habenda non eſt. At quid commune habet cum præſentia Chriſti in Euchariſtia locus ille? nihil profectò: niſi velint Calviniſtæ, pro Pſeudoprophetis & Pſeudochriſtis habere Lutheranos, qui præſentiam illam realem cognoſcunt, cum quibus tamen Religionis ſocietate & communione junguntur.

Non tertium: Loquitur ſcilicet eò loci Chriſtus de præſentia ſua corporali & viſibili, & ſecundùm eum ſtatum in quo aliquid utilitatis corporalis ab hominibus percipere poteſt. Loquitur ſcilicet de effuſione unguenti facta à Magdalena: piæ mulieris officium Judas præ avaritia indignè ferebat, *Ut quid perditio hæc?* dicebat: *Potuit enim unguentum illud venundari multò, & dari pauperibus.* Chriſtus verò mulieris apologiam ſuſcipiens, reſpondet, *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me: nam ſemper pauperes habebitis vobiſcum, me autem ſemper non habebitis*; nempe eo ipſo modo, quo pauperes, & in eo ſtatu, in quo poſſitis in me charitatis opera exercere: quæ ſanè Chriſti reſponſio apta erat & accommodata facto præſenti hujus piæ mulieris, de quo Judas conquerebatur.

Non quartum: Utrumque enim fidei noſtræ caput, tùm præſentiæ realis, tùm aſcenſus Chriſti in cœlum, rectè ſimul cohæret in ſententia Catholicorum.

I. Quia fatentur humanam Chriſti naturam cœlos aſcendiſſe, ibique remanere uſque ad diem ultimi Judicii; atque negant neceſſe eſſe, ut Chriſtus cœlum deſerat & motu locali deſcendat, cùm in Euchariſtia præſens ſiſtitur: quemadmodum ut appareret Paulo Act. 9. & Petro, cùm dixit, *Vado Romam iterum crucifigi*, cœlum non deſeruit, ſed tantùm ſe conſtituit præſentem. Qua ratione verò fieri poſſit, ut idem Chriſtus ſimul ſit in pluribus locis, ſi quærant Novatores, divinam interrogent potentiam, & ei limites, ſi poſſunt,

poſſint, aſcribant. Meminerint tantùm articuli 36. Confeſſionis ſuæ, ubi diſertè docent, *myſterium Euchariſtiæ altitudine ſua omnem ſenſum ſupergredi; omnem naturæ ordinem ſuperare: uno verbo, eſſe cæleſte, neque niſi per fidem apprehendi poſſe.* *Article 36. de la Confeſſion des Calviniſtes.*

II. Dicunt varium eſſe modum exiſtendi Chriſti in cœlo, & in Euchariſtia: in cœlo, modo ſenſibili, extenſo, naturali, in Euchariſtia verò, modo inviſibili, inextenſo, & ſacramentali præſenseſt. Cùm autem res aliqua præſens non eſt modo ſuo naturali, quem habere conſuevit, ſtylo & phraſi Scripturæ ſimpliciter dicitur non eſſe. Sic Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam Lucæ 24. v. 44. ait: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum*, quaſi verò tunc non eſſet, cùm hæc dicebat; ſed intelligit ſcilicet, ſe non eſſe eo modo quo antea, paſſibili nempe ac mortali. Pariter Chriſtus dicitur non eſſe in terris, ſed in cœlo; non quòd ſimpliciter non ſit in terris, ſed quòd non ſit modo viſibili, extenſo, locali & naturali, ſicut erat antequam cœlos repeteret.

Non quintum: Tùm quia fidei myſteria ex ſenſibus judicanda non ſunt: tùm quia loquitur Chriſtus Apoſtolis, quos, ut de veritate corporis ſui poſt Reſurrectionem confirmet, invitat ut tangant & palpent, nec exiſtiment ſe phantaſma eſſe aut ſpiritum qui carnem & oſſa non habet: tùm quia valet quidem hæc conſequentia, *Hoc palpatur & videtur; ergo corpus eſt*: ſed non valet iſta, *Hoc non palpatur, nec videtur; ergo corpus non eſt*: quia nempe fieri poteſt ut verum ſit corpus præſens, nec tamen videatur, vel quia alio corpore involutum eſt; vel quia Deus impedit ne videatur, quomodo Lucæ 4. v. 30. *Chriſtus tranſiens per medium illorum, ibat*; à quibus tamen cognitus non fuit: vel denique, quia non eſt in loco præſens modo ſenſibili & extenſo, ut contingit in Euchariſtia.

Non denique ſextum: Illa enim & ſimilia teſtimonia intelligi debent propriè de divinitate, quæ licèt ſit ubique, & peculiari modo in templis, verè tamen dicitur in templis non habitare manufactis, quia nempe habitare in loco, ſignificat tùm indigentiam loci, tùm concluſionem in loco; quæ duo vero Deo repugnant, & conveniebant tantùm falſis Gentilium diis. Unde S. Paulus Act. 17. v. 24. ait, *Deum non habitare in templis*, ut eum ſcilicet diſtingueret ab idolis; & S. Stephanus Act. 7. v. 48. Judæos, qui Deum Templo ſuo delectari, eique quaſi affixum putabant, refellit, cùm ait, Deum, ut pote excelſum, non habitare propriè in templo manufacto, ſed in ſe ipſo, ſua divinitate, & immenſitate, quamquam per ſuam operationem & immenſitatem ubique præſens ſit.

ARTICULUS QUARTUS.

An vera, realis & ſubſtantialis præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia probari poſſit efficaciter ex conſtanti, antiqua & univerſali SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione.

ETſi verba inſtitutionis Euchariſtiæ, à nobis Articulo præcedenti diſcuſſa, obſcuritatis aliquid præſeferrent, certè privatorum non eſſet ad arbitrium illa interpretari & exponere, ſed unius Eccleſiæ, quæ concreditæ ſibi à Chriſto ſponſo ſuo veritatis cuſtos eſt ac fidelis interpres. Conſulenda

igitur eſt antiqua & univerſalis illius doctrina & fides: *Ex ipſo enim or-*
13. *dine manifeſtatur*, inquit Tertullianus L. de Præſcriptionibus c. 31. *illud eſſe Dominicum & verum, quod ſit prius traditum: illud autem extraneum & falſum, quod ſit poſterius immiſſum.*

Duplici via probari poteſt veritas Euchariſtiæ: præſcriptionis ſcilicet, & diſcuſſionis ſeu examinis. Via præſcriptionis, ex novitate erroris oppoſiti, antiqua, publica & conſtanti veritatis profeſſione, ac impoſſibili mutatione, quam in fide hujus noſtri myſterii Novatores inductam fabulantur octavo & nono ſæculo. Atque hoc illud eſt invictum ac peremptorium præſcriptionis argumentum quo Catholici Novatores Lutheranos & Calviniſtas debellant, de quo poſtea uberiùs dicemus. Sufficiat jam viam examinis ſeu diſcuſſionis ingredi ac diſcutere.

Examen iſtud non refugiunt, ſed ultro amplectuntur Novatores, rati totam veterem Eccleſiam verba inſtitutionis ſenſu figurato, excluſivo præſentiæ realis, intellexiſſe, oppoſitumque præſentiæ realis dogma ſeriùs invectum fuiſſe; quamquam de primo ejus auctore non conſentiant inter ſe.

Blondellus vult Anaſtaſium Sinaitam, circa annum Chriſti 636. prima hujus opinionis jeciſſe fundamenta, ſicut & Epiphanium Diaconum octavo ſæculo, in II. Concilio generali Nicæno, Actione 6.

Claudius, apud Carentonenſes olim Evangelii Pſeudo-adminiſter, contendit primum auctorem dogmatis præſentiæ realis fuiſſe Paſchaſium Radbertum Corbejenſis Monaſterii Abbatem, in Libro quem circa annum Chriſti 831. de corpore & ſanguine Domini conſcripſit; ejuſque doctrinam, faventibus tenebris ſæculi decimi, quo ſcelus & ignorantia in totam Eccleſiam exundarunt, omnium animos ſenſim occupaſſe, ac tam altas egiſſe radices uſque ad initium ſæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam (ut Claudio placet) fidem excitare conatus eſt, tanquam novatorem & hæreticum hominem proſcripſerint. En fabella quam excogitavit Claudius, ut oſtenderet nono Eccleſiæ ſæculo mutari incæpiſſe antiquam Eccleſiæ fidem circa Euchariſtiam. Commentum hoc poſtea exſufflabimus.

Hoc unum hìc tentabimus & perficere conabimur, ſcilicet, conſtantem ac diſtinctam ſemper in Eccleſia viguiſſe fidem præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtia: quod quidem perfici meliùs non poteſt, quàm ſi SS. Patres avitæ fidei cuſtodes, teſtes, & vindices, hìc appellemus. Cùm autem omnes & ſingulos pro qualibet Eccleſiæ ætate hìc enumerare, expendere, & à conatibus Albertini vindicare, laboris foret immenſi, & longioris operæ, quàm ut unius voluminis ſpatio concludi poſſet, cùm aliunde copioſè & eruditè partes illas impleverint Eminentiſſimi Cardinales Perronius, Bellarminus, & Auctor Operis de perpetua fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam, gallico idiomate conſcripti; nobis hìc ſatis erit ad Candidatos noſtros informandos, ſi ad certa quædam argumenta compendioſè revocemus præcipuas probationes quæ ex SS. Patribus colligi poſſunt pro fide realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia. Itaque ſit

CON-

CONCLUSIO.

Vera, realis, & ſubſtantialis præſentia Chriſti in Euchariſtia efficaciter probatur ex conſtanti, antiqua, & univerſali SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione.

PRIMUM ARGUMENTUM.

SS. Patres aſſerunt panem euchariſticum non eſſe communem, ſed eſſe corpus Chriſti, quod verbis ejus perficitur, ſeu præſens ſiſtitur in Euchariſtia.

S. Ignatius S. Joannis diſcipulus & Epiſcopus Antiochenus (Romæ martyr occubuit an. 108.) in Epiſtola ad Smyrnæos quæ una eſt ex ſeptem legitimis & genuinis, contra ſui temporis Hæreticos ſic ſcribit: *Ab Euchariſtia & Oratione*, ſeu, ut alii legunt, *oblatione abſtinent, eo quòd non confiteantur Euchariſtiam carnem eſſe Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt.* Igitur Eccleſia tunc temporis, hoc eſt primo ſæculo, adversùs ejuſmodi Hæreticos credebat Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Hæretici autem illi erant Simoniani, Menandriani, & alii qui cùm non veram, ſed phantaſticam dumtaxat in Chriſto carnem admitterent, conſequenter Euchariſtiam veram eſſe Chriſti carnem negabant. Edit. Cotell. p. 874. C.

S. Juſtinus Philoſophus, primò Gentilis, tum Chriſtianus & Martyr ann. 161. Apolog. 2. quæ tamen verè prima eſt, ſcripta ann. 150. deſcribens Chriſtianorum cætus, ac celebrationem Euchariſtiæ, ait: *Alimentum hoc apud nos vocatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licitum eſt quàm veram eſſe doctrinam noſtram credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Chriſtus tradidit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus, ſed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus ſervator noſter, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ habuit; ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ actæ ſunt, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus.* Poſtea oſtendit Chriſtum his verbis, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*, panem & vinum conſecraſſe, & Apoſtolis præcepiſſe ut idem facerent. P. 97. F.

In hoc S. Martyris teſtimonio hæc notanda. 1. Euchariſtiam non eſſe panem & potum communem, ſed carnem & ſanguinem Chriſti, non quidem figuratè & ſymbolicè, ut placet Calviniſtis, ſed verè, & propriè, quod evincit comparatio Incarnationis & Euchariſtiæ adducta; Euchariſtiam ſcilicet eſſe carnem Chriſti, quemadmodum Chriſtus per Incarnationem eſt caro factus, vult ſanctus Doctor: at verè, propriè, & ſubſtantialiter Chriſtus eſt caro factus. Qua in comparatione, terminum dumtaxat mutationis, nempe veritatem carnis Chriſti in Euchariſtia, attendit ſanctus Doctor, (quam unam poſtulat ejus inſtitutum) non modum & rationem mutationis: neque enim ſtat in omnibus comparatio. In Incarnatione quippe, neque Deus mutatus eſt in hominem, neque homo in Deum, ſed utraque natura ſalva, integra, & inconfuſa perſeverat; in ipſa verò Euchariſtia, panis ſubſtantia mutatur & convertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti. Stat igitur in eo tantùm comparatio, quòd ſicut in Incarnatione Chriſtus veram & realem

Digitized by Google

realem carnem & verum ſanguinem aſſumpſit, ita in Euchariſtia vera continetur illius caro, veruſque ſanguis. 2. Notandum, mutationem hanc panis in Euchariſtia, precibus, id eſt, verbis Chriſti attribui. 3. Corpora noſtra Euchariſtia per mutationem nutriri, non quidem per mutationem corporis Chriſti, ſed per mutationem noſtri: quod intelligi poteſt, vel de mutatione per gratiam ſpiritualem, vel de mutatione per incorruptionem & immortalitatem corporibus noſtris in communi omnium noſtrum reſurrectione concedendam, cujus nobis ſemen & quaſi pignus datur in Euchariſtia, ut docent SS. Patres, Irenaus imprimis mox referendus.

S. Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, diſcipulus S. Polycarpi, (ſcripſit circa an. Chriſti 180. & obiit an. 201.) L. 4. adversùs hæreſes cap. 18. aliàs 34. diſputans adversùs Valentinianos negantes reſurrectionem mortuorum, ſic
P. 261. loquitur: *Quomodo*, inquit, *dicunt carnem in corruptionem venire, & non per-*
n. 5. *cipere vitam, quæ à corpore Domini, & ſanguine alitur? . . Quemadmodum enim qui eſt à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia, ex duabus rebus conſtans, terrena & cæleſti; ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, jam non ſunt corruptibilia, ſed ſpem reſurrectionis habentia.*

Audis corpora noſtra ali corpore & ſanguine Domini, & Euchariſtiam poſt invocationem Dei, id eſt verba Chriſti, non eſſe communem panem. Quid igitur? corpus illud & ſanguinem illum Chriſti quo noſtra corpora aluntur. Per illam verò rem terrenam, qua conſtare Euchariſtiam ait S. Doctor, intelligi debet non ſubſtantia panis, ſed ejus ſpecies: niſi malueris interpretari de re ex qua fit Euchariſtia, quæ certè panis eſt, qui, accedente Dei verbo,
P. 249. fit corpus Chriſti. Et c. 17. aliàs 32. *Tum*, inquit, *qui ex creatura panis eſt, ac-*
n. 5. *cepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt meum corpus.* Et Libro 5. c. 2. *Quando er-*
P. 294. *go & mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, & fit Euchariſtia*
n. 3. *ſanguinis & corporis Chriſti.*

Tertullianus (floruit an. 215.) Lib. 4. contra Marcionem c. 40. *Acceptum*, inquit, *panem, & diſtributum diſcipulis, corpus illud ſuum fecit, Hoc eſt corpus*
P. 457. D. *meum dicendo.* Et Libro de pudicitia c. 9. loquens de converſione filii prodi-
P. 562. B. gi, *Annulum*, inquit, *accipit tunc primùm, quo fidei pactionem interrogatus obſignat, atque ita exinde opimitate Dominici corporis veſcitur, Euchariſtia ſcilicet.*

S. Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus & Martyr an. 258. Epiſtola 63. ad Cœcilium, comparans vinum commune quod inebriat, cum vino euchariſtico, ait: *Quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & anima rela-*
P. 103. *xatur, & triſtitia omnis exponitur; ita epoto ſanguine Domini & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſæcularis, & mæſtum pectus ac triſte, quod priùs peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur.* Igitur, juxta S. Doctorem, vinum euchariſticum opponitur vino communi, tùm quia Chriſti ſanguinem continet, & eſt potus ſalutaris; tùm quia non eam gignit ebrietatem & lætitiam, quam
Ibid. vinum commune: *Ebrietas enim*, inquit paulò ante verba mox citata, *Dominici calicis & ſanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſæcularis.*

Et Epiſtola 54. ad Cornelium, oſtendit imminente perſecutione armandos
Pag. 76. eſſe & præmuniendos Fideles, perceptione corporis & ſanguinis Domini. *Quomodo enim*, inquit, *docemus, aut provocamus eos in confeſſione nominis*

ſangui-

ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs ad bibendum in Eccleſia poculum Domini iure communicationis admittimus? Igitur perſuaſum erat S. Cypriano, Euchariſtiam Chriſti ſanguinem continere: at parum profectò roboris habuiſſet Euchariſtia ad Chriſti milites ita roborandos & excitandos, ſi figura dumtaxat ſanguinis Chriſti eſſet, non verus ejus ſanguis.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus creatus Epiſcopus circa an. Chriſti 356. obiit an. 386. Catecheſi 4. myſtagogica informans recens baptiſatos de fide Euchariſtiæ, ait: *Ne conſideres tanquam panem nudum & vinum nudum: corpus enim* p. 237. D. *eſt & ſanguis Chriſti, ſecundùm ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet, ne ex guſtu rem iudices; quin potius habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata corpus & ſanguinem.* Nihil diſertius afferri poteſt. Non ait panem & vinum eſſe figuram & imaginem corporis & ſanguinis, ſed corpus & ſanguinem Chriſti. Non ait ſenſibus hic credendum, ſed unam audiendam fidem. Antea dixerat: *Cùm Chriſtus ipſe ſic affirmet, atque dicat de pane, Hoc eſt corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante ac dicente, Hic eſt* Ib. A. *ſanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem?* His igitur verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, exiſtimat S. Cyrillus panem & vinum fieri corpus & ſanguinem Chriſti.

S. Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis, baptiſatus & ordinatus an. 374. obiit ann. 396. Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. ſic loquitur: *Tu fortè dicis: Meus panis eſt uſitatus. Sed panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum:* T. 2. p. 358. C. *ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.... Quomodo poteſt qui panis eſt, eſſe corpus Chriſti? conſecratione. Conſecratio autem quibus verbis eſt, & cujus ſermonibus? Domini Jeſu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur in ſuperioribus, à Sacerdote dicuntur: laudes Deo deferuntur..... Ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed utitur Chriſti ſermo-* Ibid. p. *nibus. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum.* Et poſtea: *Ante conſe-* 396. A. *crationem non erat corpus Chriſti; ſed poſt conſecrationem dico tibi quòd jam* B. *eſt corpus Chriſti.*

Et Lib. de initiandis cap. 9. *Ipſe clamat*, inquit, *Dominus Jeſus, Hoc eſt* Ibid. p. *corpus meum. Ante benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur,* 339. E. *poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc eſt, verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.*

Denique S. Gregorius Nyſſenus frater S. Baſilii, floruit an. 395. Oratione To. 2. p. catechetica cap. 37. ſic loquitur: *Rectè Dei verbo ſanctificatum panem in* 536. C. *Dei Verbi corpus tranſmutari credo.... Et hic ſimiliter panis, ſicut ait Apoſtolus, ſanctificatur per verbum Dei & orationem, non eo quidem quòd cibo mediante in Verbi corpus evadat; ſed quòd ſtatim per verbum in corpus tranſmutetur, ſicut dictum eſt à Verbo, Hoc eſt corpus meum.*

Ex his & ſimilibus aliis teſtimoniis quæ brevitatis causâ prætermitto, duplex & quidem efficax argumentum eruimus.

Primum eſt; SS. Patres, cùm agunt de Euchariſtia, aſſerunt eam non eſſe panem & potum communem, ſed corpus & ſanguinem Chriſti: ſed ſi verba inſtitutionis ſenſu figurato, excluſivo præſentiæ realis intellexiſſent,

non dixiſſent Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti, ſed potius eſſe figuram & imaginem corporis Chriſti, quod certè poſtulabat tùm oppoſitio illius cum pane communi, tùm rei neceſſitas, ac periculum erroris. Nemo enim eſt qui ex his loquendi formulis ſtatim de reali præſentia locutos eſſe SS. Patres non percipiat; qui ſenſus ſi falſus eſt, ut placet Novatoribus, incautos fallit, & in errorem inducit: at ſolent SS. Patres, cùm aliquod Scripturæ teſtimonium verſant, quod figurato ſenſu debeat intelligi, illud exponere, ac de illo auditores monere.

Secundum: Ajunt S. Patres citati, panem fieri, ſeu mutari in corpus Chriſti, & vinum in ſanguinem, per hæc Chriſti verba, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus*. Atqui non mutaretur in corpus & ſanguinem, ſi panis & vinum eſſent tantùm figura corporis & ſanguinis; neque ad talem mutationem ſumma Dei virtute & potentia opus eſt, ſicut ajunt opus eſſe, ut convertatur panis in corpus, & vinum in ſanguinem.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

SS. Patres aſſerunt Euchariſtiam verum eſſe ac proprium Chriſti corpus, & hoc ipſum quod ex B. Virgine Maria natum eſt, paſſum, mortuum pro nobis, & à morte ſuſcitatum.

Id manifeſtè oſtendit S. Ignatius argumento primo laudatus. Probat enim veritatem carnis Chriſti incarnati ex veritate carnis ejus quæ in Euchariſtia continetur. Unde Hæretici quos refellit, ne cogerentur fateri cum Catholicis Chriſtum veram & propriam, non umbratilem ac phantaſticam habuiſſe carnem, conſequenter ab Euchariſtia & oblatione abſtinebant; adeo nempe perſuaſum erat hujus ætatis Fidelibus, Euchariſtiam continere ve-
P. 251. ram & propriam Chriſti carnem. Quapropter S. Irenæus nonnullos alios
n. 5. Hæreticos, qui ſimul & veram Chriſto carnem negabant, & Euchariſtiam celebrabant, contradictionis arguit. *Ergo*, inquiebat, L. 4. adverſus Hæ-
P. 294. reſes cap. 18. aliàs 34. *aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ præ-*
n. 2. *dicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ; & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram.* Et L. 5. c. 2. *Eum calicem*, inquit, *qui eſt creatura, ſuum ſanguinem qui effuſus eſt (proprium) & eum panem, qui eſt à creatura, ſuum (proprium) corpus confirmavit.* Hoc ipſum teſtantur qui ſubſecuti ſunt SS. Eccleſiæ Doctores.

S. Hilarius L. 8. de Trinit. n. 13. *Si verè*, inquit, *Verbum caro factum eſt, &*
P. 954. D. *nos verè Verbum carnem cibo dominico ſumimus; quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt?* Quemadmodum igitur Verbum veram, propriam & naturalem carnem aſſumpſit, ita veram, propriam & naturalem ejus carnem in Euchariſtia ſumimus.

T. 2. p. 379. A. S. Ambroſius L. 6. de Sacramentis c. 1. *Sicut*, inquit, *verus eſt Dei Filius, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam ſed quaſi Filius ex ſubſtantia Patris, ita vera caro, ſicut ipſe dixit, quam accipimus.*

Edit. Cem. p. 754. S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. *Quis*, inquit, *paſtor unquam membris ſuis oves nutrivit poſt partum? Multæ matres poſt partum aliis mulieribus infantes dederunt; quod ipſe facere noluit, ſed proprio corpore nos alit.*

S. Cyrillus Alexandrinus in Epiſtola ad Neſtorium, quæ ſynodica eſt Concilii.

cilii Alexandrini cui præfuit S. Cyrillus, de carne Chriſti quæ ſumitur in Eucharistia ſic loquitur. *Non illam ut carnem communem ſuſcepimus.... ſed tanquam verè vivificam, ipſiuſque Verbi propriam..... Quamvis ergo ad nos dicat: Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis &c. neutiquam tamen illam communem, hoc eſt, hominis cujuſpiam noſtræ conditionis carnem eſſe exiſtimare debemus, (quomodo enim hominis caro ſecundùm ſuam ipſius naturam vivifica eſſe queat?) ſed verè illius propriam, qui noſtri cauſa filius quoque hominis & factus & appellatus eſt.* Tom 3. Conc.p. 404. B.

S. Aug. ſerm. 71. aliàs 11. de verbis Domini, eodem ſenſu ait, *impios ipſam carnem manducare, & bibere ipſum ſanguinem;* quod idem eſt ac ſi diceret verum ac proprium corpus & ſanguinem. Ex quibus iſtud neceſſariò conſequens eſt, corpus Chriſti quod in Euchariſtia continetur eſſe hoc ipſum corpus individuale quod ex Maria Virgine natum eſt, paſſum, mortuum &c. neque enim duplex eſt, ſed unicum ac individuale corpus Chriſti proprium ac naturale; ſicut unus eſt Chriſtus; unum & idem numero ſacrificium, una & eadem hoſtia ſeu victima in ſingulis hoſtiis conſecratis, quæ quidem nec numero, nec individuali natura, ſed ſola Sacerdotis conſecrantis actione externa, variæ ſunt ac multiplices.

S. Ambroſius L. de initiandis c. 9. *Hoc*, inquit, *quod conficimus corpus ex Virgine eſt.... Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta.* To. 2. p. 339.

S. Iſidorus Peluſiota Epiſtola 109. Lib. 1. panem menſæ appellat *proprium Incarnationis Verbi corpus.* P. 34.

S. Petrus Chryſologus ſerm. 67. *Ipſe eſt panis*, inquit, *qui ſatus in Virgine, fermentatus in carne, in cruce confectus, in fornace coctus ſepulchri, in Eccleſiis conditus, illatus altaribus, celeſtem cibum quotidie fidelibus subminiſtrat.* P. 190.

S. Chryſoſtomus Hom. 24. in 1. ad Corinth. *Id quod eſt in calice, eſt id quod fluxit è latere, & illius ſumus participes.* Verus autem ac proprius ſanguis de latere fluxit. Edit. Com. p. 532.

S. Auguſtinus L. 12. contra Fauſtum c. 20. vocat Euchariſtiam Sacramentum ſpei, quo in hoc tempore conſociatur Eccleſia, quamdiu bibitur quod de Chriſti latere manavit.

Denique in formula fidei cui Berengarius ſubſcripſit anno 1079. dicitur, *panem & vinum per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri Redemptoris ſubſtantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris, & verum ſanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantùm per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed in proprietate naturę & veritate ſubſtantiæ.* To. 10. Conc. p. 378.

Publicam illam fuiſſe Eccleſiæ fidem teſtantur quotquot ex Veteribus formam referunt verborum quibus tùm miniſter porrigens, tùm Fidelis accipiens Euchariſtiam utebantur. Dicebat miniſter, *Accipe corpus Chriſti*, vel, *Eſt verum & proprium corpus Chriſti*: reſpondebat Fidelis; *Amen*, ideſt, verè ita eſt. Sic teſtatur Tertullianus L. de ſpectaculis. S. Ambroſius L. de initiandis c. 9. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 5. myſt.

Ex his omnibus invictum argumentum conficitur. Scilicet, docent SS. Patres Euchariſtiam non tantùm eſſe corpus Chriſti, ſed etiam verum, proprium, & illud ipſum quod ex Maria Virgine natum eſt, quod paſſum & mortuum.

Ergo

Ergo ſenſu proprio & naturali verba inſtitutionis, *Hoc eſt corpus meum*, non autem figurato & improprio intellexerunt.

Re vera nono Eccleſiæ ſæculo diſputatum fuit an idem omnino foret corpus Chriſti in Euchariſtia, quod ex Maria Virgine natum fuit & in cruce ſuſpenſum; ſed patebit ex dicendis inferiùs, controverſiam non fuiſſe de ſubſtantia corporis Chriſti, ſed tantùm de modo quo exiſtit in Euchariſtia.

TERTIUM ARGUMENTUM.

§ 5. Patres aſſerunt Euchariſtiam ita eſſe verum & proprium Chriſti corpus, ut negent eſſe tantùm figuram & imaginem illius.

Omnis figuræ ac ſigni ratio excludi ab Euchariſtia non poteſt, ſiquidem Euchariſtia Sacramentum eſt, adeoque ſignum aliquod exterius: porrò ſignum in re noſtra præſenti nudum non eſt, nec inane ac vacuum, ſed plenum ea ipſa re quam ſignificat. *Quomodo*, ait S. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. *dicunt aliqui: Vellem formam & ſpeciem eius, vellem ipſa veſtimenta, vellem calceamenta videre? Ipſum vides, ipſum tangis, ipſum comedis .... ſeipſum tibi tradit, non ut videas ſolùm, verùm etiam ut tangas & in te habeas*. Deſignat eò loci ſanctus Doctor veritatem & realitatem corporis Chriſti per pronomen *ipſum*, & opponit figuræ & imagini. Cenſet igitur Euchariſtiam non nudam & ſimplicem continere corporis Chriſti figuram, ſed verum, proprium ac reale corpus.

Tom. 7. Conc. p. 447. D. E. Epiphanius Diaconus Actione 6. Synodi VII. ſic loquitur: *Nullus aliquando tubarum ſpiritus, ſanctorum videlicet Apoſtolorum, aut illuſtrium Patrum noſtrorum, incruentum ſacrificium noſtrum, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri, ac omnis diſpenſationis eius efficitur, dixit imaginem corporis eius.*
Ibid. p. 450. A. *Neque enim acceperunt à Domino ſic dicere & confiteri, ſed audiunt evangelicè dicentem eum, Niſi manducaveritis &c..... Et non dixit, Accipite & comedite imaginem corporis mei.*

Bib. PP. To. 9. p. 855. E. F. Anaſtaſius Sinaita, Monachus ſancti montis Sina, in Tractatu quem inſcripſit, *Via Dux*, circa annum Chriſti 635. cap. 23. ſic reſpondentem Gajanitam inducit: *Abſit, ut dicamus ſacram communionem eſſe tantùm figuram corporis Chriſti, aut nudum panem; ſed ipſum corpus & ſanguinem Chriſti Filii Dei incarnati.....* Orthodoxus reponit: *Sic credimus, & ſic confitemur juxta dictum Chriſti ad Diſcipulos in Cena myſtica dantis illis vivificum panem, Accipite, comedite, Hoc eſt corpus meum..... Hic eſt ſanguis meus. Non dixit, Hoc eſt figura, ſeu quid vices gerens corporis & ſanguinis mei.* Nihil diſertius afferri poteſt, neque hanc doctrinam primus excogitavit Auctor ille, quidquid dicant Novatores, ſed quam à majoribus acceperat, eandem expoſuit ac propugnavit.

Synodus Iconomachorum coacta adversùs imagines an. 754. & reprobata à Synodo Nicæna II. generali an. 787. etſi Euchariſtiam Chriſti imaginem, imò & unicam eſſe imaginem ſæpius affirmet, tamen ſic imaginem eſſe ait, ut veritatem contineat; adeoque negat ſimplicem eſſe & nudam figuram ſeu imaginem.
Tom. 7. Conc. p. 447. B. In definitione ſic loquitur: *Sicut carnem quam ſuſcepit* (Chriſtus) *propria ſecundùm naturam ſanctificatione ex ipſa unitione deificavit, ſimiliter & Euchariſtiæ panem, non ut falſam imaginem naturalis carnis, per ſancti Spiritus adven-*

adventum ſanctificandum, divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote.

S. Joannes Damaſcenus Lib. 4. de fide orthodoxa cap. 13. aliàs 14. To.2.p.
Nec verò, inquit, *panis & vinum, Chriſti corporis & ſanguinis figura ſunt,* 171.A.
(abſit) ſed ipſum Domini corpus deitate dotatum. B.

Referri huc poſſunt & illa SS. Patrum teſtimonia, quibus aſſerunt tantùm intereſſe inter Euchariſtiam & panes propoſitionis, quantùm inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem. Ita S. Hieronymus Comm. in c. 1. Epiſt. ad Titum, S. Auguſtinus Lib. 17. de Civit. Dei cap. 20. S. Iſidorus Hiſpalenſis Lib. 1. de Officiis Eccleſiaſticis cap. 18. & alii.

Ex his ſic arguimus.

Qui aſſerunt Euchariſtiam non eſſe ſimplicem, nudam, inanem & falſam corporis Chriſti figuram, ſeu imaginem, ſed eſſe verum Chriſti corpus, illi verba inſtitutionis ſenſu non figurato & tropico, excludente præſentiam realem, ſed vero & proprio, illam præſentiam importante, interpretati ſunt: atqui ita SS. Patres; ergo &c.

QUARTUM ARGUMENTUM.

SS. Patres iis exemplis utuntur in probanda veritate Euchariſtiæ, quæ realitatem corporis & ſanguinis Chriſti neceſſariò important.

I. utuntur exemplo myſterii Incarnationis, in quo Verbum divinum veram & propriam aſſumpſit naturam humanam. Ita

S. Juſtinus Apolog. 2. antea laudata in primo argumento.

S. Hilarius: *Verè*, inquit Lib. 8. de Trinit. n. 13. *Verbum caro factum eſt,* P. 954.
& nos verè Verbum carnem cibo dominico ſumimus. D.

S. Ambroſius L. de initiandis c. 9. *Incarnationis exemplo*, inquit, *aſtrua-* To.2.p.
mus myſterii veritatem. Deinde probat; quod antea citavimus, *illud ipſum* 339.C.
Chriſti corpus eſſe in Euchariſtia, quod ex Virgine natum eſt.

Et Libro 6. de Sacramentis cap. 1. comparationem ducit ex veritate
divinitatis Chriſti. *Sicut*, inquit, *verus eſt Dei Filius Dominus noſter Je-* Ibid. p.
ſus Chriſtus.... ita vera eſt ejus caro quam accipimus. Eadem comparatio- 379.A.
ne uſus eſt S. Irenæus Lib. 5. cap. 2.

S. Chryſoſtomus Hom. 24. in 1. ad Corinth. *Quemadmodum*, inquit, Edit.
corpus illud unitur Chriſto, ſic & nos ei per panem hunc unimur. Comm. p.533.

S. Gregorius Nyſſenus Oratione Catechetica cap. 37. aſſerit panem Eucha- To.2.p.
riſticum tranſire per verbum Dei in corpus Chriſti, ſicut panis quo Chriſtus in 536.C.
terris degens alebatur, tranſibat in naturam ipſius corporis. D.

II. utuntur exemplo rerum quas Chriſtus pro ſua ſuprema poteſtate in alias commutavit. Ita

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtagogica. *Aquam*, inquit, P. 237.
aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galileæ B.
ſola voluntate; & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in ſanguinem ſuum tranſmutaſſet? Si enim ad nuptias corporeas invitatus ſtupendum miraculum operatus eſt, an non multò magis corpus & ſanguinem ſuum filiis ſponſi dediſſe illum confitebimur?

S. Ambroſius L. de initiandis c. 9. jam citato, poſtquam panem & vinum Euchariſticum cum manna & petra, tanquam veritatem cum umbra & figura contu-

To. 2. p. 338. C. D. contulit, ſic interrogantem inducit: *Quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam?* Sic reſpondet; *Hoc nobis adhuc ſupereſt ut probemus...... non hoc eſſe quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit; majoremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ: quia benedictione etiam natura ipſa mutatur. Virgam tenebat Moyſes: projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam ſerpentis & virgæ?* Et poſt alia multa exempla tùm ſanguinis ex fontium venis erumpentis, tùm cruoris ad priorem aquæ naturam reverſi: aquarum Maris rubri, quæ ſolidæ inſtar mu-
Ibid. p. 339. B. rorum conſtiterunt ex utraque parte diviſæ, ſic pergit: *Quòd ſi tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? ... Quòd ſi tantùm valuit ſermo Eliæ, ut ignem de Cœlo deponeret, non valebit Chriſti ſermo, ut ſpecies mutet elementorum? ....De totius mundi operibus legiſti. Quia ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandavit, & creata ſunt: ſermo ergo Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare, quàm mutare naturas.*

Clariora ſunt iſta S. Doctoris verba, quàm ut commentario indigeant.

Ex quibus ſic arguimus: Tam verè corpus Chriſti eſt in Euchariſtia, juxta SS. Patres, quàm verè corpus in Incarnatione aſſumpſit, quàm verè mutata eſt aqua in vinum in Cana Galileæ, virga in ſerpentem &c. atqui Chriſtus verum corpus aſſumpſit in Incarnatione, aqua verè converſa eſt in vinum, ſicut virga in ſerpentem; ergo quoque in Euchariſtia verum eſt Chriſti corpus, & panis verè in illud mutatur, ſeu, ut loquitur, tranſubſtantiatur.

QUINTUM ARGUMENTUM.

SS. Patres aſſerunt myſterium Euchariſtiæ ſtupendum eſſe, inacceſſum ſenſibus, ſola fide credendum; ac Fidelium circa illud dubia, propoſita ſumma Dei virtute ac potentia, reſolvunt.

Nihil tam obvium ac frequens occurrit apud SS. Patres, ubi de myſterio Euchariſtiæ loquuntur, quàm illud ſtupendum eſſe virtutis divinæ miraculum, altum, reconditum, ad credendum difficile, ſupra omnem rationem ac ſenſum poſitum &c. ex quo certè duo ſequi neceſſe eſt: primum, dubia quædam in animis Fidelium ſuboriri circa veritatem Euchariſtiæ, quid nempe illa ſit, an verum Chriſti corpus, an illius figura dumtaxat & imago: alterum, debuiſſe SS. Patres dubia illa expugnare, ac clarè & diſtinctè exponere, an reipſa Euchariſtia Chriſti corpus contineat, vel tantùm ejus figuram; an ſenſibus hìc credendum, an ſola ſit audienda fides: quæ duo revera contigerunt. Dubitarunt Fideles, & dubia illorum non alia ratione expugnarunt ac ſolverunt SS. Patres, quàm proponendo ſummam Dei virtutem & potentiam, ac diſtinctè probando veram & realem præſentiam Chriſti in Euchariſtia; ac conſequenter non ſenſuum judicio, ſed uni fidei hìc adhærendum eſſe.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtagogica jam citata, *cùm*
P. 237. A. *Chriſtus ipſe*, inquit, *ſic affirmet atque dicat de pane, Hoc eſt corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente, Hic*

eſt

Digitized by Google

eſt ſanguis meus; quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem?
En dubium, quod deinde ſolvit divinæ potentiæ conſideratione, & exemplis
à nobis ex S. illo Doctore laudatis in argumento quarto. Poſtea aſſerit ibi-
dem, non ex ſenſibus, ſed ex Dei verbis de hocce myſterio judicandum eſſe,
Ne ergo, inquit, *conſideres tanquam panem nudum, & vinum nudum;* Ibid. D.
*corpus enim eſt & ſanguis Chriſti, ſecundùm ipſius Domini verba, Quamvis
enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet, ne ex guſtu rem ju-
dices: quin potius habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubita-
tio, eſſe tibi donata corpus & ſanguinem.*

S. Hilarius L. 8. de Trinit. n. 14. poſtquam de Euchariſtia n. 13. dixit quæ nos
retulimus in argumento ſecundo, rationis & ſenſuum obloquentium judicium
ſic impugnat & reprimit: *Non eſt humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquen-* P. 955.
dum: neque per violentam atque imprudentem prædicationem, cœleſtium dictorum B.
*ſanitati, alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcri-
pta ſunt legamus.* Deinde oſtendit, ſatis eſſe ad fidem tanti hujus myſterii fa-
ciendam, quòd Chriſtus Deus ſit, adeoque nihil ipſi ſit impoſſibile.

S. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. poſt medium, ſic loquitur: *Credamus* Edit.
ubique Deo nec repugnemus, etiamſi ſenſui & cogitationi noſtræ abſurdum eſ- Comm.
ſe videatur quod dicit; ſuperet & ſenſum & rationem noſtram ſermo ipſius, P. 703.
quod in omnibus & precipuè in myſteriis faciamus, non illa quæ ante nos D.
*jacent ſolummodo aſpicientes, ſed verba quoque ejus tenentes. Nam verbis
ejus defraudari non poſſumus, ſenſus verò noſter deceptu facillimus eſt: illa
falſa eſſe non poſſunt, hic ſæpius atque ſæpius fallitur. Quoniam ergo ille di-
xit, Hoc eſt corpus meum, nulla teneamur ambiguitate; ſed credamus &
oculis intellectus id perſpiciamus.*

Gaudentius Brixienſis, Tractatu 2. in Exodum: *Quod annuntiatum eſt*, in-
quit, *credas: quia quod accipis, corpus eſt illius panis cœleſtis, & ſanguis* Obiit
eſt illius ſacræ vitis. Nam cùm panem conſecratum, & vinum diſcipulis ſuis an. 418.
*porrigeret, ſic ait: Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus. Credamus,
quæſo, cui credimus: neſcit mendacium veritas.*

Unde ſic arguimus.

I. Myſterium Euchariſtiæ ſtupendum eſt miraculum quod difficilè creditur,
quod non ſenſuum judicio, ſed ſola fidei & Dei loquentis auctoritate cognoſci
poteſt & æſtimari: atqui ſi eſſet tantùm figura corporis Chriſti, excludens ejus
veram, realem & ſubſtantialem præſentiam, nihil haberet captu difficile;
quis enim facilè non intelligat, qua ratione v. g. Agnus paſchalis figura fuit
Chriſti? nullus eſſet fidei locus, cùm ex ſenſibus feratur judicium, juxta ad-
verſarios; nullum denique ſtupendum hic occurreret miraculum, cùm nul-
la fieret ſubſtantiæ mutatio, ſed ſola Chriſti deſtinatione panis aſſumatur ut
ſit figura & imago corporis ſui.

Neque eſt quòd regerant adverſarii, miraculum in eo eſſe, quòd
magna ſit panis euchariſtici virtus & efficacia.

Namque 1. in eorum mente tota efficacia & virtus à fide oritur, quam
externum ſymbolum dumtaxat movet & excitat. 2. Laudati hactenus SS.
Patres in eo præſentis myſterii altitudinem ac ſtupendam magnitudinem re-
ponunt, quòd per verba Chriſti, panis fiat, ſeu mutetur in corpus ejus,
non figuratum & ſymbolicum, ſed verum, proprium & naturale, quale
ex B. Virgine natum eſt, paſſum & mortuum; quod aliarum mutationum
exem-

exemplo illuſtrant, in quibus res una in aliam tranſit & commutatur, ſicut audivimus ex S. Cyrillo Hieroſolymitano, Ambroſio & aliis citatis in argumento quarto: non igitur de ſola virtute & efficacia loquuntur, ſed de vera mutatione panis in corpus Chriſti; neque verò aliunde tanta Euchariſtiæ virtus hic oritur, quàm ex ipſo Chriſti corpore.

II. Juxta SS. Patres tam arduum eſt ac captu difficile iſtud myſterium, ut proclive fuerit nonnulla dubia Fidelium animis occurrere circa veritatem illius. At ejuſmodi dubium minimè potuit excitari circa virtutem & efficaciam Euchariſtiæ, ſed circa unam dumtaxat realem Chriſti præſentiam: quid ita? quia quos alloquuntur SS. Patres citati, Fideles erant jam baptiſati, quibus apprimè perſpecta erat Baptiſmi & aliorum Sacramentorum vis & efficacia: ſæpius enim audiverant, non ſolam aquam exteriùs lavantem attendi debere, ſed internam præſertim Spiritus ſancti virtutem & operationem. Unde igitur circa Euchariſtiam dubium? ex præſentia reali, quæ certè nullius in mentem venire unquam poſſet, adeo captum omnem ſuperat, niſi expreſſa eſſet Chriſti revelatio.

III. SS. Patres, ut illud Fidelium dubium ſolvant, non ajunt Euchariſtiam eſſe figuram & imaginem corporis Chriſti, quod certè reponere debuiſſent, in ſententia adverſariorum; hoc enim poſtulabat occaſio ſubjecta, & unico verbulo, quidquid obſcuri eſt, ac difficilè hic concipitur, illuſtraſſent ac diluiſſent. Præterea debuiſſent hortari Fideles, ſicut faciunt noſtri Calviniſtæ, ut à ſenſuum judicio non recederent: attamen iidem SS. Doctores continuò inculcant Euchariſtiam verum & proprium eſſe Chriſti corpus, non meram ejus figuram & imaginem reali præſentia vacuam; utque fidem tanti prodigii faciant, non ſenſibus, à quibus mens hic revocanda eſt, ſed uni Chriſti verbo & auctoritati adhærendum, atque ad ſummam Dei potentiam confugiendum eſſe docent, ut ex ſola fide credamus Euchariſtiam eſſe verum Chriſti corpus, & verum ejus ſanguinem: longiùs igitur aberant illi, ut exiſtimarent verba inſtitutionis ſenſu tropico & figurato eſſe exponenda.

SEXTUM ET ULTIMUM ARGUMENTUM.

Ex ſuppoſita reali Chriſti præſentia in Euchariſtia, multa neceſſariò ſequuntur, quæ cùm admittant SS. Patres, neceſſe eſt eos realem hanc præſentiam agnoviſſe.

Si Chriſtus realiter & ſubſtantialiter eſt in Euchariſtia, ut revera eſt, hæc ſequuntur.

I. Cùm Chriſtus Deus ſit, adorari debet præſens in Euchariſtia; & reipſa ita docent SS. Patres, Chryſoſtomus Hom. 61. ad populum Antiochenum, & Lib. de Sacerdotio cap. 6. Theodoretus Dialogo 2. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 5. myſtagogica; Gregorius Nazianzenus, Oratione funebri ſororis ſuæ Gorgoniæ; Ambroſius Lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 12. Auguſtinus Epiſtola 120. & in Pſalm. 98.

II. Cùm præſens exhibetur nobis Euchariſtia, oportet corpus & ſanguinem nobis eſſe propoſita, & in altari reſidere: at illud ipſum fatentur & docent SS. Patres. S. Chryſoſtomus Oratione de S. Philogonio, *Hæc menſa*, inquit, *vicem implet præſepis. Nam & hic ponetur corpus dominicum.*

To. 1. p. 493. A.

Opta-

Optatus Milevitanus Lib. 6. contra Parmenianum, *Quid enim eſt altare,* P. 91.
inquit, *niſi ſedes corporis & & ſanguinis Chriſti? . . . Quid vos offenderat* n. 1.
Chriſtus, cujus illic, per certa momenta corpus & ſanguis habitabat?

III. Si præſens eſt Chriſtus ſubſtantiali præſentia ſub ſymbolis euchariſticis, debuere ſumma cura & diligentia Fideles præcavere, ne quid irreverenter & indecorè fieret cùm manibus exciperent Euchariſtiam, ne fortè quid in terram decideret: at de hoc maximè ſollicitos eos fuiſſe teſtantur

Tertullianus L. de corona militis c. 3. *Calicis,* inquit, *aut panis noſtri ali-* P. 102.
quid decuti in terram anxiè patimur. A.

Origenes Hom. 13. in Exodum. *Noſtis,* inquit, *qui divinis myſteriis in-*
tereſſe conſueviſtis, quomodo cùm ſuſcipitis corpus Domini, cum omni cautela To. 1. q.
& veneratione ſervatis, ne ex eo parum quid decidat, ne conſecrati muneris 63. B.
aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & rectè creditis, ſi quid inde per negligentiam decidat.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 5. myſtagogica, *Accedens,* inquit,
non expanſis manuum volis accede, neque cum disjunctis digitis, ſed ſiniſtram, P. 244.
veluti ſedem quamdam, ſubjicias dextræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt, & C.
concava manu ſuſcipe corpus Chriſti, dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter oculis, tam ſancti corporis contactu, communica. Cave autem, ne quid inde excidat tibi; quod enim amittas, hoc tanquam ex proprio membro amiſeris. . . Tum verò poſt communionem corporis Chriſti, accede & ad calicem ſan- P. 245.
guinis illius, non extendens manus, ſed pronus adorationis in modum & venera- A.
tionis, dicens, Amen. Sanctificeris eo ſanguine Chriſti, quem aſſumis; & cùm adhuc eſt humiditas in labiis tuis, manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua ſenſuum organa conſecra.

IV. Si verè & ſubſtantialiter præſens eſt Chriſtus in Euchariſtia, ſequitur nos verè & realiter manducare corpus Chriſti, nos fieri cum illo *concorporales,* corpus ejus intra viſcera noſtra admitti & recipi. Atqui hæc omnia agnoverunt SS. Patres.

S. Irenæus Libro 4. contra hæreſes cap. 18. aliàs 34. citato antea argumento
primo, ait nos corpore & ſanguine Chriſti ali & nutriri. P. 151.
Tertullianus Libro de reſurrectione carnis c. 8. *Caro,* inquit, *corpore & ſan-* n. 5. P. 330.
guine Chriſti veſcitur, ut anima de Deo ſaginetur. B.

S. Cyrillus Alexandrinus in Epiſtola ad Neſtorium ait, *nos per Euchariſtiam* To. 3.
ſacræ carnis & pretioſi ſanguinis Chriſti participes fieri & ſanctificari. Conc. p. 404. A.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtagogica, *Sub ſpecie panis,* P. 236.
inquit, *dantur tibi corpus, & ſub ſpecie vini ſanguis, ut ſumpto corpore &* B.
ſanguine Chriſti, efficiaris ei comparticeps corporis & ſanguinis. Sic Chriſtophori erimus, hoc eſt, Chriſtum ferentes, cùm ejus corpus & ſanguinem in membra noſtra receperimus.

Denique S. Gregorius Nyſſenus Oratione catechetica c. 37. *Oportet,* inquit, T. 2. p. 534. B.
ſicut exitiale, ita etiam ſalutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut
per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem. . . Et fieri Ibid. D.
non poteſt, ait ibid. *ut ſit aliquid aliter intra corpus, niſi per eſum & potionem miſceatur viſceribus.*

V. denique, ſi Chriſtus realiter & ſubſtantialiter præſens eſt in Euchariſtia, ſequitur 1. Chriſtum, cùm hoc Sacramentum inſtituit, ſemetipſum propriis portaſſe manibus, quod expreſsè docet S. Auguſtinus in Pſalm. 33. Sequi-

quitur 2. nos manibus Chriſtum ipſum contrectare; & iſtud quoque docent S. Chryſoſtomus Hom. 51. & 83. in Matth. & 24. in Epiſtolam ad Corinthios, & Lib. 3. de Sacerdotio; & S. Cyrillus Alexandrinus Commentario in Joan. Sequitur 3. vaſa ipſa quibus continetur corpus Chriſti, contactu ipſo ſanctificari quodammodo, quod docet S. Hieronymus Epiſtola ad Theophilum. Sequitur denique, Chriſtum corpore in terris præſentem eſſe, & id docet S. Chryſoſtomus locis mox citatis.

Ex iſtis porrò argumentum efficax eruere facile cuique eſt. Argumenta autem ſex adducta mutuam ſibi lucem & opem ſubminiſtrant, atque unam veluti totalem & integram, eamque invictam demonſtrationem in præſenti noſtro argumento evidentiſſimam efficiunt.

Solvuntur Objectiones Novatorum ex SS. Patribus.

Infiniti eſſemus, ſi quas Albertinus grandiori volumine de Euchariſtia, & alii paſſim Novatores ex SS. Patribus objectiones colligunt, hic recenſere ſingulas vellemus: quamquam & ſuperfluum illud ac planè inutile videtur; centies enim & ad faſtidium uſque eadem illi ſemper recoquunt ac repetunt, quibus una & eadem ſolutione occurrendum eſt. Sufficiet igitur nobis, eorum SS. Patrum ſelegiſſe teſtimonia, quæ Calviniſtæ cauſæ ſuæ potiſſimùm favere gloriantur, & adversùs nos urgere vehementiùs ſolent.

Solvuntur Objectiones ex S. Irenæo.

Albertinus à pag. 297. ad pag. 314. diſputat de mente S. Irenæi, quem totum ſuum eſſe perperam ille contendit.

Objicies itaque 1. Scopus & inſtitutum S. Irenæi, Lib. 4. cap. 34. nunc 18. poſtulat ut velit panem & vinum Euchariſticum figuram eſſe dumtaxat & ſignum corporis & ſanguinis Chriſti, non verum & proprium ejus corpus & ſanguinem.

Impugnat ſcilicet Valentinianos qui negabant 1. Chriſtum eſſe Filium Dei creatoris mundi. 2. illum terreſtre habuiſſe corpus. 3. Deum Patrem creaſſe panem & vinum. Adversùs illos oſtendit S. Doctor, ex oblatione Euchariſtica panis & vini quæ Deo Patri fit in Eccleſia, & ab ipſis quoque Valentinianis uſurpatur, Deum Patrem condidiſſe panem & vinum, & Chriſtum ejus eſſe filium; probat autem, quia Chriſtus Patri ſuo obtulit panem & vinum; non poſſunt autem offerri Deo niſi quæ ejus ſunt. Atqui ſi per panem & vinum quæ in Euchariſtia offeruntur, intelligat S. Doctor ſubſtantiam ipſam panis & vini quæ ſit figura corporis & ſanguinis Chriſti, intentum ſuum aſſequitur: non ita ſi intelligat verum Chriſti corpus & ſanguinem. Namque panis & vinum creaturæ ſunt terrenæ, quæ ſi Deo offerantur, neceſſe eſt ut ab illo ſint conditæ; neque enim aliena ipſi offerri poſſunt (aliàs, inferebant Valentiani, inops eſſet & indigus.) Chriſtus aliunde, juxta illos Hæreticos, non terreſtre, ſed cœleſte corpus habebat; ex oblatione igitur talis corporis non rectè probaſſet Irenæus, Deum Patrem conditorem eſſe rerum terrenarum. Ut ergo ſcopum & intentum ſuum obtineat, neceſſe eſt ut ſupponat, in Euchariſtia offerri Deo Patri terreſtrem panis & vini ſubſtantiam, quę ſit figura dumtaxat & imago corporis & ſanguinis Chriſti.

Reſp.

Reſp. 1. ex praxi Valentinianorum circa oblationem Euchariſtiæ, inferri manifeſtè eos realem admiſiſſe Chriſti præſentiam, quam ſententiam ex Eccleſia, unde diſceſſerant, hauſerant. Namque certum eſt ex S. Irenæo citato L. 4. c. 34. Valentinianos Euchariſtiam obtuliſſe: certum eſt ex eodem, ejuſmodi Hæreticos exiſtimaſſe terrenas panis & vini creaturas non debere Deo Patri offerri, cùm ab eo non ſint conditæ; nihil autem extraneum Deo debet offerri. Exiſtimabant igitur panem & vinum tranſire & mutari in corpus & ſanguinem Chriſti, ut poſſent Deo offerri, quod quidem in eis non reprehendit S. Irenæus; ſed tantùm advertit, ut mox referemus, parum ſecum cohærere Valentinianorum praxim & ſententiam.

Reſp. 2. S. Irenæum optimè intentum ſuum aſſequi adversùs Valentinianos. Namque duo maximè probanda ſuſcepit: primum, Deum Patrem conditorem eſſe creaturarum panis & vini; alterum, Chriſtum eſſe Filium Dei conditoris rerum omnium: utrumque verò rectè demonſtrat ex Euchariſtia, quam ipſimet Valentiniani Deo offerebant. Primum quidem: quia Euchariſtiam ex pane & vino illi (ſicut Eccleſia Catholica) conficiebant, & ſic confectam ſeu conſecratam offerebant Deo; atque ita factis ipſis comprobabant, quod tamen ex errore non fatebantur, Deum conditorem eſſe panis & vini; unde rectè obſervat loco citato S. Irenæus eos non ſibi conſtare. *Ergo*, P. 252. inquit, *aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ prædicta ſunt*. n. 3. *Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram. Offerimus enim ei quæ ſunt ejus.* Præterea, cùm Chriſti corpus quod in Eccleſia offertur, ſit quid terrenum, rectè adhuc oſtendit ſanctus Doctor, ex rebus terrenis fieri Deo oblationes. Nec refert quòd Valentiniani negarent Chriſtum habere corpus terrenum: namque cùm id invictè alibi probaſſet ſanctus Doctor, meritò hic ſupponit.

Alterum quoque rectè demonſtrat. Namque Chriſtus panem & vinum aſſumpſit, ut ſuum efficeret corpus & ſanguinem, Deoque Patri offerret: at ſi Chriſtus panis & vini conditorem, tanquam ſibi adverſarium, (ut putabant Valentiniani) habuiſſet, quomodo ex pane & vino ſuam perfeciſſet Euchariſtiam? Eum igitur non ut adverſum ſibi, ſed ut Patrem ſuum hoc facto agnovit & profeſſus eſt. Deinde non minoris eſt virtutis ac potentiæ, ex pane & vino corpus ſuum & ſanguinem efficere, quàm ex nihilo mundum creare: prius fecit Chriſtus; ergo & poſterius; adeoque verus eſt Filius Dei conditoris rerum omnium, imò & conditor ipſe ſeu creator rerum omnium ſimul cum Patre. Ita contra Valentinianos diſputare S. Doctorem, facilè deprehendet qui ejus Opus evolverit.

Inſtabis 1. Eodem citato cap. 34. L. 4. S. Irenæus aſſerit ſacrificia non ſanctificare hominem. *Non enim*, inquit, *indiget Deus ſacrificio: ſed conſcientia* P. 250. *ejus qui offert, ſi pura eſt, ſanctificat ipſum ſacrificium*. n. 3. Atqui intelligi iſtud non poteſt de corpore & ſanguine Chriſti, ſi verè & realiter continerentur in Euchariſtia: corpus enim Chriſti ſanctum eſt, nec ſanctitatem ab alio externo trahere poteſt, ſed hanc ex unione hypoſtatica cum perſona Verbi mutuatur & contrahit; igitur de panis & vini ſubſtantia, quæ ſit figura dumtaxat corporis & ſanguinis Chriſti, id dixit ſanctus Doctor.

Reſp. generatim ibi S. Doctorem loqui de diſpoſitionibus neceſſariis in eo qui ſacrificium offert, ut Deo gratum & acceptum eſſe poſſit, & homini utile: P. 251. nempe, ut ipſe ait, *offerri debet in ſententia pura, & fide ſine hypocriſi*, n. 4.

in ſpe firma, *in dilectione ferventi*, talem autem oblationem puram ſola Eccleſia Catholica offert Deo creatori ſuo; non verò Judæi, quorum manus ſanguine plenæ ſunt, neque Hæreticorum ſynagogæ. Diſtinguo igitur hanc propoſitionem: Sacrificia non ſanctificant hominem, ſi abſque fide & ea qua par eſt pietate ac religione offerantur, concedo: ſecus, nego.

Pariter diſtinguo hanc aliam propoſitionem: Conſcientia pura ſanctificat ſacrificium, reſpectu offerentis qui fructum ſpiritualem ex eo percipit, concedo: ſanctificat ſacrificium in ſe ipſo ſpectatum ſanctitate abſoluta, ſaltem ſi de Euchariſtia ſermo ſit, nego.

Inſtabis 2. Eodem cap. S. Irenæus ait hanc oblationem, nempe Eucharí-
Ibid. ſtiam, Deo offerri per Chriſtum. *Judæi*, inquit, *non receperunt Verbum*, *per quod offertur Deo*. Atqui abſurdum eſt dicere Chriſtum offerri Deo per Chriſtum: de pane autem & vino rectè id dici poteſt.

Reſp. S. Doctorem de omni oblatione loqui, non de ſola Euchariſtia; meritòque dicere quamlibet oblationem Deo per Chriſtum offerri: non habemus enim acceſſum ad Deum, niſi per Chriſtum qui mediator eſt Deum inter & homines; nihil ergo abſurdi habet S. Irenæi propoſitio. Conſtans quippe eſt SS. Patrum ſententia, Chriſtum in ſacrificio crucis & Miſſæ, ſimul eſſe ſacerdotem & hoſtiam, adeoque Chriſtum Deo per Chriſtum offerri; ſicut Chriſtus homo in cruce pendens pro nobis Patri ſuo & ſibi ut Deo ſatisfecit, quod rectè conciliatur in ipſo propter diverſas, quibus conſtat, naturas, divinam ſcilicet & humanam. Et mirum eſt iſtud non vidiſſe Albertinum, qui poſt adductum argumentum quaſi triumphum agens, ait: *Ad hoc argumentum ita conceptum non vidi reſponſionem adverſariorum.*

Ib n. 5. Objicies 2. S. Irenæus tùm L. 4. c. 34. tùm L. 5. c. 2. ait *corpora noſtra*
& p. *nutriri*, *augeri*, *conſiſtere corpore & ſanguine Chriſti*. Atqui de vero & na-
293 4. turali Chriſti corpore dici illud non poteſt, rectè autem de pane & vi-
2. & 3. no, figuris corporis & ſanguinis illius.

Reſp. 1. ſolemne eſſe Auctoribus Eccleſiaſticis, ut dicant corpora noſtra nutriri corpore & ſanguine Chriſti, quæ loquendi ratio ex manducatione reali & orali corporis Chriſti, adeoque ex reali ejus ſub ſymbolis Euchariſticis præſentia, quaſi ſponte naſcitur. Sic enim comparati ſumus, ut iis cibis nutritionem fieri dicamus, qui ore in ſtomachum demittuntur; talis igitur cenſenda eſt nutritio facta per corpus Chriſti, qualis ejus manducatio. Cùm autem propriè & accuratè loquendo, corpus Chriſti in ſe ac immediatè non teratur dentibus neque manducetur, ſed tantùm ratione ſpecierum quibus involvitur, & cum quibus intimè conjungitur, pariter ratione earumdem ſpecierum dicitur nutrire, augere corpora noſtra; ſpecies enim illæ retinent vim nutriendi, qualem habebant ante conſecrationem ipſamet panis & vini ſubſtantia. Si verò quæras qua ratione id fieri poſſit, ignorantiam facilè confitebor; eſt enim myſterium à ſenſibus & ratione longiùs remotum. Neque ſanè Deo modus deeſt, quo ſupplere poſſit vim nutriendi quæ ſubſtantiæ panis & vini propria eſt: qui enim potuit res omnes ex nihilo educere, & res alias in alias commutare, quidni poterit ſine panis & vini ſubſtantia, remanentibus ſolis accidentibus, corpora noſtra nutrire & augere?

Idcirco verò Euchariſtię, ſeu ſpeciebus panis & vini, vim nutriẽdi, quę propria eſt ſubſtantię panis & vini, conſervavit Chriſtus, quia nullum hìc ſenſibile miraculũ voluit operari, ſed totus latere voluit in myſterio, ac fidẽ noſtrã exercere.

Reſp.

Reſp. 2. cum Cardinali Perronio, corpora noſtra nutriri & augeri corpore & ſanguine Chriſti, non quidem nutritione & augmento tranſitoriis, quæ ex vulgaribus cibis fiunt, ſed nutritione & augmento permanente, quibus ſcilicet juſtorum corpora ex conjunctione reali cum Chriſti corpore in Euchariſtia manducato, incorruptionis & glorioſæ immortalitatis ſemina recipiunt. Hoc illuſtrat doctiſſimus Cardinalis, exemplo auri, quod licèt inconſumptibilis materiæ ſit, ægrotorum tamen infuſum juſculis nutrire dicitur: non quòd in eorum ſubſtantiam converti exiſtimetur, ſed quòd in illorum corporibus qualitatem quamdam imprimat idoneam ad reparandam & roborandam virtutem vitalem, corruptionique reſiſtendum. Pariter caro Chriſti dicitur noſtra corpora nutrire, non quòd in eorum convertatur ſubſtantiam, ut cibi communes; ſed quòd contactu ſuo occultam vitæ impreſſionem in nobis efficiat, ratione cujus nos vivificare & ad vitam æternam nutrire dicitur.

Objicies 3. Citato Lib. 4. c. 34. expresſè ac conceptis terminis S. Irenæus ait, *Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare, terrena & cœleſti.* At res illa terrena eſt panis & vini ſubſtantia; res autem cœleſtis, eſt virtus & efficacia huic ſubſtantiæ impreſſa. p. 251. n. 5.

Reſp. nego min. Res enim terrena eſt id quod ſenſu percipitur, nempe accidentium congeries; res verò cœleſtis, eſt corpus Chriſti, quod per modum ſpiritus inextensè continetur ſub ſpeciebus. Quòd autem res illa terrena non ſit, in mente S. Irenæi, ipſa panis & vini ſubſtantia, conſtat evidenter, quia panem & vinum ait eſſe proprium Chriſti corpus & ſanguinem; quod intelligi non poteſt, niſi propter converſionem ſeu mutationem ſubſtantiæ panis & vini: quamdiu enim ſuam propriam ſubſtantiam retinent, nunquam proprium Chriſti corpus & ſanguis dici poſſunt. Res verò illa cœleſtis non eſt ſola virtus & efficacia diſtincta à corpore & ſanguine Chriſti, tùm quia planè ficta eſt ejuſmodi virtus ſejuncta & ſeparata; tùm quia de illa ne vel leviſſimum quidem apud S. Irenæum veſtigium: tùm denique, quia virtus illa ſeparata non ſufficit, ut Euchariſtia ex re terrena & cœleſti conſtare dicatur: aliàs, & aqua Baptiſmi, & oleum Confirmationis, quòd per benedictionem virtutem quamdam ſpiritualem contrahunt, dici poſſent conſtare ex duabus rebus, terrena & cœleſti, quam loquendi rationem nullus uſurpaſſe legitur.

Claudius Sanctesius & Card. Perronius, per rem terrenam ajunt ab Irenæo intelligi ſubſtantiam corporis Chriſti, quod terreſtre vocat ſanctus Doctor, ut directè explodat Valentinianorum figmentum de corpore Chriſti cœleſti; per rem verò cœleſtem, intelligi ſpiritum Chriſti.

Inſtabis 1. cum Albertino: Si per rem terrenam S. Irenæus intellexiſſet accidentia panis & vini, ſine propria eorum ſubſtantia, haud dubiè Valentino inſultandi occaſionem dediſſet, graviſſimumque iſtud ei ſuppeditaſſet argumentum, nempe ideo ſubſtantiam panis & vini ab Euchariſtia abeſſe, ac in illorum locum ſubſtitui corpus & ſanguinem Chriſti, quia (ut loquebantur Valentiniani) *ex defectione, & ignorantia, & paſſione illæ factæ ſunt*, eaque de cauſâ Patri offerri non debent.

Reſp. nego ſequelam maj. Ipſi ſiquidem Valentiniani ex pane & vino Euchariſtiam ſuam conficiebant & conſecrabant, & Deo Patri offerebant; exiſtimabant igitur panis & vini ſubſtantiam mutari & converti in corpus & ſanguinem Chriſti: aliàs numquam Deo Euchariſtiam obtuliſſent. In eorum enim principiis non debet offerri Deo, niſi quod ab illo eſt: panis autem & vinum

E 2 non

non ſunt à Deo Patre condita, ergo &c. Unde, ut antea obſervavimus, ſecum non cohærebant illi Hæretici; ac factis confitebantur, quod ex errore negabant.

Inſtabis 2. cum eodem Albertino pag. 312. Si Catholici diſputantes adverſus Valentinianos ſuppoſuiſſent corpus Chriſti verè contineri in Euchariſtia, quomodo corpus illud ſpiritale, quod Valentiniani Chriſto affingebant, improbare & refellere potuiſſent, cùm Chriſti corpus quod eſt in Euchariſtia, ſit per modum ſpiritus, non localiter, non extenſivè & quantitativè?

Reſp. veritatem corporis Chriſti naturalis & terreni non probaſſe Catholicos ex Euchariſtia directè, ſed ex iis Scripturæ teſtimoniis quibus Chriſtus homo dicitur, paſſus, mortuus &c. neque illa duo confundi debent, ſicut confundit Albertinus. Utrumque myſterium, veritas nempe corporis Chriſti naturalis & terreſtris, & illius præſentia in Euchariſtia, ſuas habet ex ſcriptura probationes: prius, ut dixi, ex teſtimoniis quæ affirmant Chriſtum eſſe hominem ex Virgine natum, omnibus humani corporis infirmitatibus, doloribus, ſiti, fami, morti ipſi fuiſſe obnoxium; poſterius verò, ex verbis inſtitutionis Euchariſtiæ: unde mirum non eſt, ſi Valentiniani doctrinam Catholicorum circa realem præſentiam non traxerint ad probandum figmentum ſuum de corpore Chriſti ſpiritali & cœleſti; ipſi ſiquidem Orthodoxis conſentientes erant circa dogma realis præſentiæ.

Solvuntur Objectiones ex Tertulliano.

Objicies 1. cum Albertino pag. 321. Tertullianus Lib. 1. adverſùs Marcionem probat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum contrarium non eſſe Deo creatori, quia in ſuis perficiendis myſteriis uſus eſt rebus ab eo creatis. *Uſque*

P. 372. B. *nunc*, inquit cap. 14. *nec aquam reprobavit creatoris, qua ſuos abluit; nec oleum, quo ſuos ungit; nec mellis ac lactis ſocietatem, qua ſuos infantat; nec panem, quo ipſum corpus ſuum repræſentat; etiam in Sacramentis propriis egens mendicitatibus creatoris*. Ex quibus ſic arguit Albertinus: Repræſentatio rei non eſt idem cum re quam repræſentat; ſignum enim non poteſt dici propriè res ſignata: atqui ex Tertulliano, panis Euchariſticus eſt repræſentatio corporis Chriſti; ergo non eſt verum illius corpus.

Reſp. diſt. majorem argumenti. Repræſentatio ſumpta pro ſigno, figura & imagine vacua rei alicujus, non eſt quid idem cum reipſa quam repræſentat, concedo: repræſentatio ſumpta pro rei exhibitione & præſentia, nego. Diſt. min. ad ſenſum majoris.

Itaque verbum *repræſentare*, in quo vim facit Albertinus, apud Auctores tùm prophanos tùm Eccleſiaſticos uſurpatur aliquando pro nuda & ſimplici rei alicujus imagine & figura, atque fruſtra laborat ille, ut hoc probet, quod ultro fatemur: ſed fateatur etiam neceſſe eſt, verbum *repræſentare* ſæpius ſignificare, rem præſentem ſiſtere, exhibere. Sic apud Juriſconſultos repræſentare pecuniam, idem eſt ac præſentem numerare; repræſentare ſe ad pœnam, idem ac ſe præſentem ſiſtere ad pœnam. Sic Eccleſia in Miſſa pro defunctis orat ut Archangelus Michael *repræſentet animas in lucem ſanctam*, ideſt, ut Deo ſiſtat & reipſa præſentes exhibeat.

P. 171. C. Hoc poſteriori ſenſu verbum *repræſentare* multis in locis uſurpaſſe Tertullianum colligitur ex Lib. de Oratione cap. 5. ubi ait nos in Oratione dominica

regni.

regni dominici *repræſentationem* poſtulare; ideſt adventum & præſentiam P.335.
regni cœleſtis. Et Lib. de reſurrectione carnis cap. 14. ait, *plenitudinem* C.
perfectionemque judicii nonniſi de totius hominis repræſentatione conſtare;
ideſt, totius hominis exhibitione atque præſentia. Et Lib. denique 4. P.437.
contra Marcion. cap. 22. ait, *Deum* Patrem *repræſentaſſe* filium quem pro- A.
miſerat, in monte Thabor; ideſt, revera præſentem exhibuiſſe, cùm di-
xit, *Hic eſt filius meus*.

Porrò citato in Objectione loco Tertullianum verbum *repræſentare* uſurpaſſe
pro præſentem reipſa facere, certò inde debet colligi, quòd Lib. 4. contra P.458
Marc. c. 40. expreſsè aſſerat, Chriſtum *panem feciſſe corpus ſuum*, *dicendo*, A.
Hoc eſt corpus meum. Non igitur eſt tantùm figura & imago corporis.

Inſtabis 1. cum Albertino: Si panis repræſentat, ideſt exhibet reipſa præſens corpus Chriſti; ergo remanet panis ſubſtantia ſimul cum Chriſti corpore.

Reſp. nego conſeq. Chriſtus enim, ex mox dictis, panem ſuum corpus fecit; ideſt, mutavit & convertit in corpus ſuum; ergo non remanet amplius panis ſubſtantia.

Sed, inquit Albertinus, quid igitur per panem intelligit Tertullianus, cùm ait illum repræſentare corpus Chriſti? An panis accidentia? An panis ſubſtantiam?

Reſp. Utrumque ſub diverſo reſpectu: panis ſubſtantiam intelligit, antecedenter ad conſecrationem; panis verò accidentia, poſt conſecrationem. Sed contra

Inſtat Albertinus.

I. Accidentia panis, non ſunt panis ipſe.

II. Nulla eſt ratio cur per panem accidentia illius potius deſignet, quàm per aquam, oleum, mel & lac, de quibus ibidem loquitur Tertullianus, intelligat eorum accidentia: imò in exemplis adductis, in quibus verbum *repræſentare* ſignificat præſentem exhibere, non rerum accidentia, ſed ipſa ſubſtantia intelligitur; v. g. cùm Pater cœleſtis filium repræſentavit, non ejus dumtaxat imaginem, & ſimilitudinem quamdam, ſed veram ejus exhibuit ſubſtantiam præſentem.

III. Quia Tertullianus ex permanentia accidentium ſubjecti alicujus ſubſtantialis, perpetuò ſupponit contra Marcionem ſubjecti illius permanentiam & veritatem: v. g. ex apparentia carnis in Chriſto, veram carnis illius ſubſtantiam probat L. 3. contra Marc. cap. 8. at ſuppoſita noſtra explicatione facilè repoſuiſſet Marcion, ex apparentia & appellatione carnis Chriſti, non meliùs probari carnis illius veritatem, quàm ex appellatione & apparentia panis in Euchariſtia, probetur veritas ſubſtantiæ panis.

IV. denique, quia ſi Tertullianus exiſtimaſſet poſt conſecrationem panis ſubſtantiam ab Euchariſtia abeſſe, Marcioni locum dediſſet hypotheſi ſuæ congruenter inferendi, panis ſubſtantiam ex Euchariſtia fuiſſe à Chriſto eliminatam, quòd illam malam eſſe ſciret, & à malo principio productam: probabile verò non eſt ita ſtupidum fuiſſe Tertullianum, ut Marcioni arma ſuppeditaret & occaſionem inſultandi. Ita Albertinus.

Reſp. nullius planè momenti eſſe hæc Albertini argumenta.

Ad primum, dico accidentia panis non quidem eſſe panem ipſum, rectè tamen appellari & denominari panem, quia illius ſunt ſpecies & accidentia, ſubſtantiam autem ab ejus accidentibus denominare ſolemus.

Ad ſecundum, mirum eſt diſparitatem horum exemplorum non vidiſſe, aut ſaltem diſſimulaſſe Albertinum. An unquam de aqua, oleo, lacte aut melle dixit Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum*, ſicut dixit de pane? An unquam Tertullianus ſcripſit, Chriſtum feciſſe aquam, oleum &c. *corpus ſuum*, ſicut de pane ſcripſit? Igitur ex ſubjecta materia rectè inferimus, per panem Tertullianum intelligere, non panis ſubſtantiam, ſed ſpecies & accidentia. Exemplum verò Chriſti à Patre repræſentati in ipſa ſubſtantia, non in figura tantùm, imprudenter omnino & incautè commemorat Albertinus, cauſæ enim illius jugulum petit. Sicut enim Pater verum & naturalem filium præſentem exhibuit, cùm dixit, *Hic eſt filius meus*; ita Chriſtus verè & propriè corpus ſuum panis ſpecie præſens fecit, cùm dixit, *Hoc eſt corpus meum*.

Neque eſt quòd regerat Albertinus, panis ſubſtantiam præſentem eſſe debere in Euchariſtia, ſicut præſens fuit Chriſti ſubſtantia in monte Thabor. Quàm enim iſta diſtant! Chriſtus enim in ſe immediatè non in ſigno aliquo & Sacramento videri voluit præſens in monte: at in Euchariſtia præſens quidem quoad ſubſtantiam voluit eſſe, ſed modo quodam inſenſibili, totus ſigno & Sacramento obvelatus; quod ut obtineret, neceſſe fuit remanere panis ſpecies, quibus tanquam velo tegi poſſet & oculis noſtris ſubduci: ut enim antea dictum eſt, nullum ſenſibile miraculum in Euchariſtia voluit Chriſtus operari, ſicut operatus eſt, quando in monte tanta gloria circumfuſus apparuit.

Ad tertium, dico rectè quidem Tertullianum ex apparentia carnis Chriſti, veritatem illius inferre L. 3. contra Marc. c. 8. ab exemplo autem Euchariſtiæ immeritò argumentum contra duxiſſet Marcion, tùm quia, juxta Orthodoxos, corpus Chriſti modo inviſibili & inextenſo præſens eſt in Euchariſtia: at Marcion viſibilem, licèt ſimulatam & phantaſticam, in Chriſto carnem admittebat: tùm quia in Libro 1. contra Marc. cap. 14. unde teſtimonium in Objectione citatum petitur, inſtitutum Tertulliani non eſt ut probet veritatem carnis Chriſti, ſed tantùm Chriſtum non eſſe contrarium Deo creatori, cujus creaturas in uſus ſuorum Sacramentorum aſſumpſit: tùm denique, quia ideo ex apparentia ſeu permanentia accidentium panis in Euchariſtia non poteſt inferri ipſius ſubſtantiæ panis permanentia, quia Chriſtus panem corpus ſuum fecit: at fieri non poteſt ut panis ſubſtantia, quamdiu talis remanet, fiat proprium Chriſti corpus: ergo neceſſe eſt eam mutari in corpus Chriſti, ſolis remanentibus accidentibus. At verò ex apparentia carnis Chriſti rectè probatur ejus veritas, quia & Scriptura & ratio id oſtendit: *Palpate & videte*, inquit Chriſtus ad Apoſtolos Lucæ 24. v. 39. *quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*. Adde quòd id Marcion non objecit, quod fingit Albertinus; & ſi objeciſſet, non minùs firma ſtetiſſet orthodoxa veritas.

Ad quartum, nego id ſequi quod infert Albertinus. Quòd ſi iſtud Marcion intuliſſet, immeritò & contra ſua propria intuliſſet principia: (quod Hæreticis ſatis familiare eſt) tùm quia ipſe Marcion, ut poſtea dicemus, exiſtimabat Chriſtum pro vero corpore aſſumpſiſſe panem; igitur hoc ipſo fateri videbatur, Chriſtum non ſpectaſſe panem, tanquam rem malam: tum quia in Euchariſtia Chriſtum aſſumpſiſſe panem, ille non negabat.

Objicies 2. Tertullianus vult panem Euchariſticum eſſe dumtaxat figuram abſen-

abſentis, non verò exhibitionem præſentis corporis Chriſti. Namque Lib. 3. adversùs Marc. cap. 19. inſurgens adversùs figmentum illius circa contrarietatem Scriptorum veteris & novi Teſtamenti, oſtendit utriuſque perpetuum conſenſum, aitque in his veteris Teſtamenti verbis, *Venite, mittamus lignum in panem ejus*, per panem figuratè deſignatum eſſe corpus Chriſti: Chriſtum autem filium auctoris novi Teſtamenti, hancce figuram in noſtro Teſtamento expoſuiſſe, & impleviſſe aſſumpto reipſa pane in corporis ſui figuram; quod certè non feciſſet, niſi novum Teſtamentum cum veteri conſentiret. Sic loquitur: *Hoc lignum & Jeremias tibi inſinuat, dicturis prædicans Judæis, Venite, mittamus lignum in panem ejus, utique in corpus. Sic enim* P. 408. *Deus in Evangelio quoque veſtro* (ideſt in Evangelio ſecundùm Lucam, quod C. ſolum admittebant Marcionitæ) *revelavit, panem corpus ſuum appellans,* Jer. 11. *ut & hinc jam eum intelligas corporis ſui figuram pani dediße, cujus retro* v. 19. *corpus in panem Prophetes figuravit, ipſo Domino hoc Sacramentum poſtea interpretaturo.*

Ex quo teſtimonio duo infert Albertinus, quæ pugnare exiſtimat cum reali præſentia Chriſti in Euchariſtia.

I. Dominum in Evangelio panem appellaſſe corpus ſuum; ergo, inquit, interprete Tertulliano, pronomen, *hoc*, panem indigitat.

II. Dominum pani dediſſe corporis ſui figuram; ergo, inquit, non eſt proprium Chriſti corpus.

Reſp. ad primum, diſt. propoſitionem: Chriſtus panem appellavit corpus ſuum, eumque revera fecit corpus ſuum, concedo: & eum non fecit corpus ſuum, nego. Se ipſum ſic explicat Tertullianus L. 4. contra Marc. c. 40. Adde quòd inſtitutum & ſcopus Tertulliani in Libro unde Objectio ſumitur, hunc ſenſum poſtulet. Oſtendere quippe vult, utrumque Teſtamentum ſecum conſentire ac rectè conciliari; panem ſiquidem quem Propheta Jeremias aſſumpſit ut Chriſti corpus deſignaret, Chriſtus ipſe in novo Teſtamento aſſumpſit quoque ad Sacramentum Euchariſtię: aſſumpſit autem, ut ipſe ait loco ſæpius citato Lib. 4. contra Marc. cap. 40. illum corpus ſuum efficiendo.

Ad ſecundum, diſt. propoſitionem: Dominus dedit pani figuram corporis ſui in veteri Teſtamento per Jeremiam Prophetam, & veritatem in novo per ſemetipſum, concedo: dedit figuram corporis ſui in novo Teſtamento, nego. Verba quippe iſta in textu Tertulliani, *ut hinc jam eum intelligas corporis ſui figuram pani dediſſe*, referuntur ad tempus veteris Teſtamenti, & ſumenda ſunt in ſenſu præteriti pluſquam perfecti, quaſi diceret alloquens Marcionem, Ut intelligas novum Teſtamentum rectè cum antiquo conſentire, jam olim panem elegit Chriſtus ut eſſet figura corporis ſui, quando dixit Jeremias, *Venite, mittamus lignum in panem ejus*; quem panem in novo fecit reipſa corpus ſuum.

Inſtabis cum Albertino: Si his verbis, *ut & hinc eum intelligas &c.* reſpexit Tertullianus ad tempora Jeremiæ, ſequitur eum abſurdè omnino & tautologicè locutum fuiſſe; idem enim per idem dixiſſet, ſiquidem verbis immediatè ſequentibus idem repetit, *Cujus*, inquit, *retro corpus in panem Prophetes figuravit*; & ſenſus foret, jam à tempore Jeremiæ panem fuiſſe figuram corporis Chriſti, cùm Jeremias corpus in pane figuravit, quæ ſanè abſurda eſt repetitio.

Reſp. Albertinum Tertulliani mentem aſſecutum non fuiſſe; neque ſatis

diſtinguere inter iſtas duas ejus propoſitiones; in quarum prima ait, voluiſſe Chriſtum ut vel ipſo Jeremiæ tempore panis ſignificaret ſuum corpus; in ſecunda verò ait, Jeremiam reipſa per panem deſignaſſe corpus Chriſti. Prior ſignificat, Chriſtum tanquam Dominum ea quæ facta ſunt in veteri Teſtamento ſtatuiſſe: poſterior, Jeremiam tanquam Chriſti miniſtrum ejus voluntatem fuiſſe executum, quæ ſubordinatio Jeremiæ ad Chriſtum, rectè oſtendit conſonantiam & concordiam veteris & novi Teſtamenti.

Objicies 3. celebre ex L. 4. contra Marcionem c. 40. teſtimonium, ubi conceptis terminis Euchariſtiam vocat figuram corporis Chriſti. Sic loquitur :

P. 457. D. *Profeſſus itaque ſe concupiſcentia concupiſſe edere Paſcha, ut ſuum, (indignum enim ut quid alienum concupiſceret Deus) acceptum panem & diſtributum Diſcipulis corpus ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum dicendo, ideſt, figura corporis mei. Figura autem non fuiſſet, niſi veritatis eſſet corpus.*

Quibus verbis patet, inquit Albertinus, ſenſum horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, in mente Tertulliani eſſe, *Hic panis eſt figura corporis mei*.

Confirmat ille ex ſcopo & inſtituto Auctoris. Scilicet adversùs Marcionem phantaſticam in Chriſto carnem agnoſcentem, veram & naturalem eſſe probare aggreditur, argumento ducto ex Euchariſtia, in hunc ferè modum: Rei phantaſticæ non datur imago & figura, ſed tantùm rei veræ ac ſubſiſtentis: atqui datur imago & figura carnis Chriſti, nempe Euchariſtia; ergo caro Chriſti vera eſt ac ſubſiſtens, non umbratilis tantùm & phantaſtica.

Reſp. triplicem afferri poſſe huic celeberrimo teſtimonio ſolutionem, eamque accommodatam triplici errori Marcionis, quem perſtringit Tertullianus.

I. Aſſerebat Marcion, Chriſtum contrarium eſſe auctori veteris Teſtamenti: hoc verò refellit Tertullianus, quia figuras veteris Teſtamenti Chriſtus adimplevit in novo; quare verba hæc, *ideſt, figura corporis mei*, referenda ſunt ad tempus veteris Teſtamenti, per figuram quam Rhetores vocant hyperbaton, ita ut ſit hic ſenſus, Panis qui ſub Lege figura fuit corporis mei, in Evangelio eſt corpus meum. Hunc eſſe Tertulliani ſenſum conſtat

I. ex ejus ſcopo & inſtituto mox expoſito.

II. ex modo loquendi: *figura enim non fuiſſet*, inquit, *niſi veritatis eſſet corpus*: verbum autem præteriti temporis, *fuiſſet*, apertè innuit reſpicere Tertullianum ad tempus veteris Teſtamenti, in quo panis fuit figura corporis Chriſti; & iſta, *Panem corpus ſuum fecit, dicendo, Hoc eſt corpus meum*, clariſſimè probant, Chriſtum panem, qui in veteri Teſtamento fuit figura corporis ſui, in novo reipſa feciſſe corpus ſuum per benedictionem ſeu conſecrationem, dicendo, *Hoc eſt corpus meum*.

III. Verba quæ ſubjungit ibidem Tertullianus, ut oſtendat Marcionem veterem non intellexiſſe figuram corporis Chriſti, decretoria ſunt pro hac noſtra

P. 458. A. prima reſponſione, *Non intelligens*, inquit, *veterem fuiſſe iſtam figuram corporis Chriſti, dicentis per Jeremiam.... Venite, conjiciamus lignum in panem eius, ſcilicet crucem in corpus ejus. Itaque illuminator antiquitatum, quòd tunc voluerit ſignificare panem, ſatis declaravit, corpus ſuum vocans panem.* Et paulò poſt, ſicut per Jeremiam corpus Chriſti in pane præfiguratum, ſic Gen. 49. per vinum præfiguratum eſſe ſanguinem in benedictione Judæ, oſtendit. *Lavabit*, inquit, *in vino ſtolam ſuam, & in ſanguinæ uvæ*

Ibid. B. *amictum ſuum; ſtolam & amictum carnem demonſtrans, & vinum ſanguinem*, inquit.

inquit Tertullianus. *Ita & nunc ſanguinem ſuum in vino conſecravit, qui tunc vinum in ſanguine figuravit.* Ex quibus ſanè perſpicuum eſt, Tertulliani ſenſum eò loci hunc eſſe, nempe vinum, quod in veteri Lege figura fuit ſanguinis Chriſti, nunc, id eſt in nova Lege, fieri revera ſeu conſecrari ſanguinem Chriſti; & panem qui in veteri Lege figura fuit corporis Chriſti, in nova fieri revera corpus illius, ut umbra in corpus, & figura in veritatem tranſiret. Panem igitur figuram corporis Chriſti appellavit Tertullianus, non Evangelicam, ſed Legalem; non Chriſti inſtituentis Euchariſtiam, ſed Jeremiæ illam præfigurantis; uno verbo, figuram appellavit reſpiciens ad tempus veteris, non novi Teſtamenti.

Secunda reſponſio oppoſita errori Marcionis hæc eſt, ſcilicet Tertullianum per figuram corporis, idem intelligere quod Orthodoxi per Sacramentum corporis. Sicut igitur per Sacramentum corporis intelligimus ſpeciem externam quæ ſenſibus obverſatur, non quidem vacuam & inanem, ſed plenam ipſo præſente Chriſti corpore, ita Tertullianus figuram intellexit plenam. Idcirco autem Euchariſtiam figuram appellavit, denominatione ſumpta à parte exteriori & ſenſibili Sacramenti, potius quàm corpus Chriſti, quia refellendum habebat Marcionis errorem de phantaſtica Chriſti carne, quem, ut directè explodat, argumentum petit ab Euchariſtia, quæ cùm ſit figura, ſeu ſymbolum & Sacramentum corporis Chriſti, ſupponit Chriſtum habere verum corpus; umbræ enim & phantaſmatis non datur figura, ſed rei veræ ac ſubſiſtentis. *Cæterum*, inquit Tertullianus loco in Objectione citato, *vacua res, quòd eſt phantaſma, figuram capere non poſſet.* P. 458. A. Argumentum autem iſtud, ut concluderet, debuit ex ſymbolis externis ſeu figura & Sacramento corporis Chriſti deſumi, non verò ipſo corpore Chriſti in Euchariſtia revera inexiſtente: à veritate enim proprii & naturalis corporis Chriſti in Euchariſtia exiſtentis, quam negabat Marcion, rectè non intuliſſet Tertullianus veritatem corporis Chriſti in ſe; hanc igitur etſi ſupponat, non tamen ex ea, ſed ex ejus figura & Sacramento meritò arguit: unde Lib. 5. adversùs eundem Marcionem c. 8. idem Tertull. ait: *Panis & calicis Sacramento jam in Evangelio probavimus corporis & ſanguinis dominici veritatem, adversùs phantaſma Marcionis.* P. 470. D.

Tertia ſolutio eſt, Tertullianum appellaſſe panem euchariſticum figuram corporis Chriſti, per excluſionem ſenſus erronei Marcionis, qui panem eſſe proprium & naturale Chriſti corpus per ſummam dementiam affirmabat, concedo: per excluſionem ſenſus orthodoxi, præſentiæ ſcilicet realis, nego. Scilicet cùm Marcion vellet Chriſtum veram non habuiſſe carnem, ſed loco veri & naturalis corporis, adoptaſſe ſibi panem, conſequens erat ut in Euchariſtia verum agnoſceret corpus Chriſti, verum, inquam, non natura, ſed adoptione; nullumque hujus corporis ſignum, nullam figuram, nullum Sacramentum eſſe vellet. Quæ enim fuiſſet? Panis? at ille, juxta Marcionem, erat ipſummet verum Chriſti corpus. Non igitur illius erat figura & ſymbolum. Meritò igitur Tertullianus ad hoc erroris Marcionis caput reſpiciens, dicebat panem eſſe figuram, id eſt Sacramentum corporis Chriſti, non verò corpus Chriſti ſenſu Marcionis: ſenſu enim orthodoxo dixerat, Chriſtum feciſſe panem corpus ſuum conſecratione. Ita poſſe Tertulliani mentem exponi, colligitur ex errore Marcionis quem ita refellit citato Lib. 3. cap. 40. *Si propterea, inquit, panem corpus ſibi finxit, quia* P. 458. A.

corpo-

corporis carebat veritate; ergo panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur: quod certè figmentum riſu potius excipi debet, quàm ſeriò refelli.

Ex triplici hac reſponſione patet ſolutio ad argumentum Albertini, ejuſque confirmationem antea adductam.

Solvuntur Objectiones ex Origene.

Objicies 1. cum Albertino pag. 349. celebre teſtimonium Origenis depromptum ex illius Commentario in caput 15. S. Matth. quod extat Tomo 1. editionis Huetianæ, ubi multa congerit dogmati præſentiæ realis omnino adverſa.

I. ait Euchariſtiam ex ſe non ſanctificare comedentem, ſed totam ſan-
Edit. Huet. T. 2. p. 253. E. ctificationem ex pura & munda conſcientia oriri. *Quemadmodum*, inquit, *inquinato & incredulo nihil purum eſt, non quidem per ſe, ſed propter illius contaminationem & incredulitatem, ita id quod ſanctificatum eſt per verbum Dei & orationem non ex ſe utentem ſanctificat.* At qui falſa eſſet hæc propoſitio, ſi Euchariſtia verè & ſubſtantialiter contineret Chriſti corpus.

II. Aſſerit neque comedendo, aliquo bono nos augeri, neque non co-
Ibid. p. 254. A. medendo, aliquo bono privari. *Sic autem*, inquit, *neque bono aliquo privamur, ex eo quòd non comedamus de pane per verbum Dei & orationem conſecrato, nempe propter ipſam ab eſu abſtinentiam; neque ex eo quòd comedamus, bono aliquo abundamus: nam cauſa privationis, malitia eſt, & peccata; & abundantiæ cauſa, juſtitia eſt & rectè facta.*

III. Aſſerit panem illum ſanctificatum per verbum Dei & orationem, retinere ſuum eſſe naturale, id eſt à propria ſua ſubſtantia non diſcedere, ac
Ibid. B. in ſeceſſum mitti. *Cibus ipſe*, inquit, *per verbum Dei & orationem conſecratus, ſecundùm illud quidem ipſum quòd materia conſtat, in ventrem abit, & in ſeceſſum ejicitur; ſecundùm orationem autem quæ illi acceſſit, juxta proportionem fidei, utilis eſt.*

IV. Panem illum conſecratum appellat corpus Chriſti typicum & ſymboli-
Ibid. C. cum, *Et hæc quidem*, inquit, *typico & ſymbolico corpore.*

V. Diſertè corpus illud Chriſti typicum & ſymbolicum diſtinguit à vero & naturali. Poſtquam enim dixit, *Et hæc quidem de typico ſymbolicoque corpore*, addit: *Multa autem dici queant de ipſo Verbo quod caro factum eſt*; id eſt, de naturali & ſubſtantiali corpore Chriſti; ergo verbis antecedentibus agendo de Euchariſtia, non verum & naturale intellexit corpus Chriſti.

Reſp. 1. cum doctiſſimo Huetio, Origenianorum L. 1. q. 14. pag. 179. partis primæ, fruſtra Sixtum Senenſem, Bibliothecæ Lib. 6. annotatione 66. ſuſpicatum fuiſſe textum citatum Origenis ab Hæreticis fuiſſe depravatum; fruſtra ab Eraſmo interprete corruptum conjectatos Genebrardum & Perronium, cùm integritatem loci manuſcriptorum Codicum Græcorum conſenſus apertè probet.

Reſp. 2. nihil ex citato teſtimonio inferri poſſe à Novatoribus contra dogma Catholicorum realis præſentiæ.

Ad primum, diſt. Euchariſtia non ſanctificat ex ſe comedentem, ſi malè ſit affectus ac reus alicujus mortalis peccati, concedo: ſecus, nego. Non
Ibid. p. 253. E. aliam eſſe Origenis mentem demonſtrant evidenter hæc illius verba in loco citato, *Quod ſanctificatum eſt*, inquit, *per verbum Dei & orationem, non ex ſe uten-*

nitentem ſanctificat. Nam ſi ita eſſet, ſanctificaret & illum qui indignè Domino comedit, nec ullus propter cibum hunc infirmus factus fuiſſet, aut imbecillis, aut mortuus . . . Ac proinde in pane Domini utilitas eſt ei qui utitur, cùm intemerata mente & pura conſcientia panis fit particeps.

Ad ſecundum, diſtinguo. Abſtinentes ab Euchariſtia, quia vel ſatis non ſunt præparati, vel alicujus peccati ſibi ſunt conſcii, non fraudantur aliquo bono, concedo: qui ſimpliciter abſtinent, nego.

Pariter qui ad illam accedunt, aliquo bono non abundant, ſi minùs præparati, aut peccati conſcii accedant, concedo: qui ſimplicer ea privantur, nego. Solutionem in mente Origenis ſic exponit doctiſſimus Huetius loco mox indicato: *Quia*, inquit, *cùm homo nondum ſatis ſibi probatus, vel alicujus criminis ſibi conſcius, ſi ad altaris Sacramentum accedat, judicium ſibi manducet & bibat, atque ex hoc eſu & potu mortem animæ ſuæ conſciſcat, nedum fructum aliquem inde percipiat, ſequitur ut ſi hæc reformidans Sacramento abſtineat, bono aliquo non privetur, dum non ſumit corpus Chriſti, cùm malum tantum fuiſſet nacturus, ſi ſumpſiſſet.* *Ib. p. 17 p. 178. A*

Ad tertium, diſtinguo. Panis ſanctificatus retinet ſuum eſſe naturale, id eſt ſpecies viſibiles, ſeu accidentia quæ in hoc Sacramento habent rationem materialis, & quæ corrupta à ſtomacho, & in novam converſa ſubſtantiam, vel in ſeceſſum abeunt, vel humani corporis formam induunt, concedo: retinet ſuum eſſe naturale, id eſt propriam ſubſtantiam, ſeu formam panis, quaſi non mutetur in ſubſtantiam corporis Chriſti, nego. Species igitur viſibiles, ut obſervat Bellarminus, habent rationem materialis, non quidem reſpectu formæ naturalis, ſed reſpectu ſanctificationis & ſignificationis; & præterea ex accidentibus euchariſticis præcipuum eſt quantitas, quæ ad materiam potius, quàm ad formam pertinet.

Ad quartum, ſymbola panis & vini rectè dicuntur corpus Chriſti typicum & ſymbolicum, quia ſunt Sacramentum, ſignum, imago, figura corporis Chriſti, non quidem abſentis, ſed præſentis: nomen autem rei ſignificatæ ſæpius datur ipſi ſigno. *Præterea, ipſum verum Chriſti corpus*, ait ibid. Huetius, *ut eſt in Euchariſtia, eſt typus ac ſymbolum ſui ipſius extra Sacramentum, ut fuit olim in cruce, & nunc eſt in Cœlo; vel typus dicitur reſurrectionis noſtræ, juxta Nicænum Concilium; vel unius illius corporis, cujus ipſe (Salvator) caput exiſtit, cuique nos tanquam membra, arctiſſima fidei, ſpei & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, juxta Patres Tridentinos Seſſ. 13. cap. 1. & 8. vel denique fidei & promiſſionis, juxta S. Clementem Alexandrinum L. 1. Pædagogi.* Multiplici de cauſa Euchariſtia dicitur figura corporis Chriſti.

Atque ita facilè ſolvuntur ea SS. Patrum teſtimonia quæ tanta pompa congerunt Novatores, in quibus Euchariſtia dicitur Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, ſignum, figura, typus, ſymbolum, imago &c. quibus certè terminis, non Veteres modò ante exortam Berengarii hæreſim uſi ſunt; ſed etiam ii qui, fatentibus adverſariis, Berengarium data opera impugnarunt, ut Paſchaſius, Lantfrancus &c.

Hanc expoſitionem Origenis excerptis ab eo ſimilibus quibuſdam loquendi formulis confirmat illuſtriſſimus Huetius; & oſtendit Origenem ſæpe res quaſdam ſymbolicas appellare, non quòd veritatem non contineant, ſed quia rerum inſuper aliarum ſunt ſymbola.

Ad quintum. Origenes diſtinguit corpus typicum à vero & naturali Chriſti corpo-

corpore, quoad exiſtendi modum, & extra Sacramentum, concedo: quoad ſubſtantiam, quaſi vellet non eſſe idem corpus, nego.

Inſtabis cum Albertino: Loco citato negat Origenes corpus Chriſti ab impiis manducari in Euchariſtia: at ſi reipſa præſens illud ſupponeret, proculdubio non negaret ab iis manducari, licèt indignè manducarent non dijudicantes corpus Domini.

Reſp. nego ant. Negat enim tantùm impios cum fructu manducare corpus Chriſti. Imò cùm ibidem Origenes agnoſcat impios indignè manducare Chriſti corpus, neceſſe eſt ut, ipſo fatente Albertino, agnoſcat verè præſens eſſe illud corpus; aliàs quomodo impii illud manducare indignè poſſent?

Urgebis cum eodem: Si dicerem impios non participare Spiritum ſanctum, ſenſus non foret eos non utiliter eum participare, ſed ſimpliciter & abſolutè non participare: cùm igitur dixit Origenes, impios non manducare corpus Chriſti, voluit eos nullatenus manducare.

Reſp. nego conſequens & paritatem. Diſparitas eſt, quia cùm unus ſit modus accipiendi Spiritum ſanctum, nempe per inhabitationem ipſius in cordibus noſtris, nec ſub aliquo Sacramento ſecundùm ſubſtantiam ſuam ac perſonam realiter contineatur, neque corporaliter accipi poſſit, qui totus eſt ſpiritus, hinc fit quòd non poſſit quis eum habere, niſi cum fructu; non enim haberi poteſt & poſſideri, niſi per gratiam quam vel diffundit primò in cordibus, vel jam diffuſam auget: at caro Chriſti poteſt duplici modo manducari, corporaliter tantùm, & corporaliter ſimul ac ſpiritualiter, ore & corde, dignè & indignè, ad vitam vel ad judicium & condemnationem.

Objicies 2. Idem Origenes Tom. 32. in Joan. ait, buccellam, quam Chriſtus Judæ porrexit, ejuſdem fuiſſe conditionis cum ea quam dedit cæteris Apoſtolis dicens, *Hoc eſt corpus meum*. Atqui buccella Judæ porrecta, fuit merus panis.

T. 1. p. 85.

Reſp. nego min. In mente enim ac ſententia Origenis, ſicut & multorum aliorum, buccella illa fuit verum Chriſti corpus: quamquam id negant alii, exiſtimantes Chriſtum Apoſtolis corpus ſuum dediſſe, non verò Judæ, qui è menſa diſceſſerat eum traditurus, priùs quàm inſtituta fuiſſet Euchariſtia.

Objicies 3. Hom. 7. in Leviticum, exponens præceptum Aaroni cæteriſque Sacerdotibus traditum, ne ad altare acceſſuri vinum biberent, ait, Chriſtum, cùm ad altare, id eſt crucem eſſet acceſſurus, non bibiſſe vinum, juxta illud, *Non bibam amodò de hoc genimine vitis &c.* Apoſtolos verò bibiſſe vinum, quia nondum ad altare crucis erant acceſſuri. Cenſet igitur Origenes, Chriſtum Apoſtolis ſuis in ultima Cœna dediſſe vinum, cùm accipiens calicem benedixit, & dedit dicens, *Accipite & bibite ex hoc &c.* iſta enim verba refert Origenes, quibus ſignificat ſe de vino euchariſtico loqui.

Reſp. nego conſequens. Supponit quidem ex privata ſua opinione Origenes, Chriſtum non bibiſſe vinum in poſtrema, quam cum Apoſtolis ſuis celebravit, Cœna: ſed cùm ait Apoſtolos vinum bibiſſe, vel intelligi debet de calice uſuali cœnæ communis, vel ſi de calice euchariſtico, vinum appellat, quòd ejus proprietates & accidentia, etiam poſt conſecrationem retineat, liceat revera vinum illud in Chriſti ſanguinem ſit converſum. Neque enim ejus conſilium eſt in hac Homilia de Euchariſtia differere, & Scripturam exponere, ut ipſe profitetur, ſed Eccleſiam ædificare; unde comparatio vini, cu-

Digitized by Google

ni, cujus uſus prohibitus fuit Aaroni aliiſque Sacerdotibus cùm ſacra munia obire deberent, ipſis Apoſtolis cæteriſque Sacerdotibus adaptata, valet & obtinet quantùm ad prohibitionem vini, non quantùm ad conditionem illius.

Objicies 4. Eadem Hom. ſic ait; *Si litteram ſequaris, hoc ipſum quod dictum eſt, Niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, occidit hæc littera.* Ergo non credidit Origenes, Chriſti carnem & ſanguinem verè ac realiter manducari & bibi. *Ib. p. 1. 8. F.*

Reſp. diſt. ant. Occidit hæc littera, ſenſu carnali Capharnaitarum, de quo antea diximus, concedo: ſenſu orthodoxo realis præſentiæ, nego. Porro declarat ibidem Origenes, ſe loqui in ſenſu eorum qui dicebant, *Quomodo dabit nobis hic carnem ſuam ad manducandum?* *Ibid.*

Objicies 5. Idem Origenes L. 8. contra Celſum ſic loquitur: *Nos qui rerum omnium conditori placere ſtudemus, cum precibus & gratiarum actione pro beneficiis acceptis oblatos panes edimus.* Ergo Euchariſtia eſt tantùm panis. *T. 1. p. 324. K.*

Reſp. nego conſeq. 1. quia fatetur ipſe Albertinus, probabile non eſſe Origenem eò loci agere de Euchariſtia. Propoſitum enim illi erat impugnare Celſum affirmantem panem & vinum & ſimiles alios terræ fructus nobis à dæmonibus adminiſtrari; adeoque illis referendas eſſe gratias: quem his verbis refellit, *Celſus Deum neſciens, vota perſolvit dæmonibus: Nos verò qui rerum omnium,* & alia ut in Objectione.

II. Locus ille Origenis dogma Catholicum quod hìc propugnamus confirmat. Namque poſt adducta verba ſic ille pergit: *Oblatos panes edimus; corpus jam per precationem factos ſanctum quoddam, & ſanctificans utentes eo cum ſano propoſito.* Quod verò eſt corpus illud ſanctum, quod ſanctificat eo utentes, niſi corpus Chriſti? Revera indefinitè & indiſtinctè appellat ibi Origenes corpus quoddam ſanctum, diſtinctè non exponens cujus illud ſit; quia nimirum cum Pagano diſputabat, cui Religionis noſtræ altiora myſteria aperire nefas erat, ne irriſioni ac contemptui exponerentur.

Objicies denique. Hom. 16. in Numeros, Origenes ait *nos bibere Chriſti ſanguinem, cùm ſermones ejus recipimus.* *T. 1. p. 148. K.*

Reſp. hoc in loco & aliis ſimilibus non excludere Origenem oralem & ſacramentalem corporis Chriſti manducationem; ſed hoc unum velle, nempe corporis & ſanguinis Chriſti fructum animo percipi poſſe, ſi quis mandata ejus obſervet & ſermones ſequatur. Manducatio porro hæc ſpiritualis non excludit oralem & ſacramentalem, ut diximus antea, cùm de verbis promiſſionis Euchariſtiæ ageremus, in ſolutione Objectionum.

Solvuntur Objectiones ex S. Auguſtino.

Objicies 1. Sermonem S. Auguſtini ad recens baptiſatos, quem integrum refert S. Fulgentius Epiſtola 12. ad Ferrandum c. ultimo, ex quo tria inferri poſſunt contra dogma realis præſentiæ.

Primum, *Hoc,* inquit ſanctus Doctor, *quod videtis in altare Dei, etiam tranſacta nocte vidiſtis; ſed quid eſſet, quid ſibi vellet, quàm magnæ rei Sacramentum contineret, nondum audiſtis. Quod ergo videtis, panis eſt & calix; quod vobis etiam oculi veſtri renuntiant. Quod autem vobis fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus; calix, ſanguis Chriſti.* Atqui, inquit Albertinus, panis non poteſt eſſe corpus Chriſti per naturam, neque per ſua acciden- *Oper. S. Fulg. p. 266. n. 25.*

cidentia; ſupereſt igitur ut ſit corpus Chriſti per figuram & repræſentationem.

Secundum, Proponit ibidem objectionem S. Auguſtinus, quomodo ſcilicet panis ſit corpus Chriſti. *Poteſtis*, inquit, *dicere mihi: Præcepiſti ut credamus; expone ut intelligamus. Poteſt enim in animo cujuſquam hæc cogitatio oboriri, Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem, de Virgine Maria. . . . In Cœlo eſt modò ſedens ad dexteram Patris. Quomodo eſt panis corpus ejus; & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* En objectio, cui ſic reſpondet S. Auguſtinus. *Iſta, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.*

Ibid. p. 227.

Jam verò, ait Albertinus, ſi credidiſſet S. Auguſtinus panem & vinum per conſecrationem fieri propriè & realiter corpus & ſanguinem Chriſti, ad propoſitam quæſtionem clarè & diſtinctè proculdubio reſpondiſſet, maximo miraculo fieri ut panis & vini ſubſtantia mutetur in corpus & ſanguinem Chriſti, manentibus utriuſque proprietatibus & accidentibus, adeoque ſimul eſſe in Cœlo & in terra: atqui tamen nihil horum reſpondet ſanctus Doctor, licèt & propoſita quæſtio, & auditorum inſtructio id poſtularet.

Tertium, Explicans quid intelligendum ſit per corpus Chriſti, ſic loquitur: *Corpus ergo Chriſti ſi vis intelligere, Apoſtolum audi dicentem fidelibus: Vos eſtis corpus Chriſti, & membra. Si ergo vos eſtis corpus Chriſti & membra, myſterium veſtrum in menſa Domini poſitum eſt, myſterium Domini accipitis. Ad id quod eſtis, Amen, reſpondetis, & reſpondendo ſubſcribitis. Audis ergo, corpus Chriſti, & reſpondens, Amen. Eſto membrum corporis Chriſti, ut verum ſit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hic de noſtro adferamus, ipſum Apoſtolum item audiamus. Cùm ergo de iſto Sacramento loqueretur, ait: Unus panis, unum corpus multi ſumus. Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas.... Recolite enim quia panis non fit de uno grano, ſed de multis.* Ex quibus manifeſtum eſt, S. Auguſtinum non aliud in Euchariſtia Chriſti corpus agnoviſſe, quàm myſticum & ſpiritale, quod in unione Fidelium, tanquam membrorum cum Chriſto, tanquam capite, poſitum eſt.

Ibid.

Reſp. ad primum, panem eſſe corpus Chriſti per conſecrationem, ſeu per ſui converſionem & mutationem in corpus Chriſti, non verò per ſuam ſubſtantiam aut accidentia. Cùm enim impoſſibile planè ſit panem verum & naturalem eſſe corpus Chriſti, neceſſe eſt ut ſi corpus illud ſit, mutetur & convertatur ejus ſubſtantia in ſubſtantiam corporis Chriſti: atqui verbis citatis expreſsè ait Auguſtinus, panem eſſe corpus Chriſti, *Quod fides veſtra*, inquit, *poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti*. Ergo ſupponit panis ſubſtantiam converti in ſubſtantiam corporis Chriſti: unde primum iſtud argumentum Albertini cauſæ catholicæ multum favet, nedum nocet.

Ad ſecundum, dico noluiſſe S. Doctorem diſtinctè reſpondere, quia non erant auditores capaces: tùm quia ſermonem habebat ad recens baptiſatos, quibus lac doctrinæ propinandum erat, non abſtruſiora myſteria reſeranda, quorum altitudinem aſſequi non potuiſſent; ſatis igitur erat, ſi nudè ac ſimpliciter exigeretur ab iis fides in Chriſtum præſentem in Euchariſtia, hanc enim ſimul cum Baptiſmo, pro diſciplina hujus temporis ſuſceperat: ſed plenior expoſitio & explicatio hujus myſterii, ſeu modi quo panis fit corpus Chriſti, in aliud tempus reſervabatur, cùm ſcilicet in fide ac bonis operibus creviſſent; hinc eſt quòd ſanctus Doctor tranſeat à corpore natu-

Digitized by Google

naturali Chriſti, ad myſticum. Tùm quia ſolebant Veteres in publicis ad populum concionibus, involutis & ſubobſcuris verbis de difficilioribus fidei noſtræ Sacramentis loqui, ne fortè adeſſet aliquis Paganus & non initiatus qui ea irrideret, & Chriſtianis vitio verteret. Hinc ſæpius S. Auguſtinus myſterium altaris his tantùm verbis deſignat, *Norunt fideles quid dico.*

Ad tertium, propter rationem mox adductam, poſtquam S. Auguſtinus à recens baptiſatis hoc poſtulavit, ut crederent panem euchariſticum eſſe corpus Chriſti, in quo myſterii hujus ſumma poſita eſt, ſtatim convertit ſe ad explicationem corporis myſtici Chriſti, ut recens illos baptiſatos inſtruat de ſignificatione myſtica & ſpirituali ſymbolorum Euchariſtiæ, hincque occaſionem habeat eos ad unionem inter ſe, tanquam unius & ejuſdem corporis membra, fovendam & conſervandam: myſtica autem hæc expoſitio non excludit veram & litteralem, imò hanc ibidem ſupponit manifeſtè ſanctus Doctor verbis in reſponſione ad primum citatis, quamquam ibi eam clariùs & explicatiùs non evolvat, ob rationem mox adductam. Unde incaſſum laborat Albertinus, ut oſtendat ſcopum & ſubjectam materiam, de qua ſanctus Doctor, poſtulare ut realem hanc corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam exponeret: imò & conditio eorum quos alloquitur, & temporis ac loci circumſtantia exigebat, ut ſtrictim propoſita fide realis præſentiæ, ad morales & myſticas expoſitiones ſermonem ſuum converteret, ex quibus inſtrui & informari faciliùs poterant recentes illi Chriſtiani. Probent igitur, ſi poſſunt, adverſarii, S. Auguſtinum ad moralem corporis Chriſti myſtici expoſitionem confugiſſe, quia litteralem excluſit & negavit. Niſi hoc probaverint, nihil efficient: ut enim antea diximus, qui inter multas explicationes rei ejuſdem, unam aſſumit, alias non cenſetur excludere, niſi diſertis verbis id declaraverit.

Objicies 2. S. Auguſtinus Epiſtola 98. aliàs 23. ad Bonifacium, docens qua ratione infantes dici poſſunt fideles, ac poſſint ſuſceptores eorum nomine reſpondere, *Credo*; ſic obiter de Euchariſtia loquitur: *ſi Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent. Ex hac autem ſimilitudine plerumque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo ſecundùm quemdam modum Sacramentum corporis Chriſti corpus Chriſti eſt, Sacramentum ſanguinis Chriſti ſanguis Chriſti eſt, ita Sacramentum fidei fides eſt. Nihil autem eſt aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cùm reſpondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & ſe convertere ad Deum, propter converſionis Sacramentum.* T. 2. p. 267. F.

Ex quo teſtimonio triplex iſtud argumentum videtur poſſe elici adverſùs dogma realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia.

Primum eſt, S. Auguſtinum affirmare Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti *ſecundùm quemdam modum*; non igitur cenſet eſſe verè & ſubſtantialiter corpus Chriſti.

Secundum eſt, quia exponens quis ſit ille modus ſecundùm quem Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti dicitur corpus & ſanguis ejus, non aliunde eum deſumit, quàm ex generica ſignorum & Sacramentorum natura, quæ vulgò dicuntur eſſe res illæ, quas ſignificant; non quòd res illas natura & ſubſtantia verè contineant, ſed quia earum ſigna ſint, & ſimilitudinem quamdam cum iis habeant.

Tertium

Tertium eſt, quia ſe habet Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ad corpus & ſanguinem, ſicut Sacramentum fidei ad fidem: atqui Sacramentum fidei non eſt ſignum fidei actualis præſentis; ergo nec Sacramentum corporis Chriſti ſignum præſentis corporis.

Reſp. ad primum; His verbis, *ſecundùm quemdam modum*, non excludit S. Auguſtinus realem & ſubſtantialem præſentiam Chriſti, ſed tantùm innuere vult Sacramentum ſecundùm ſpeciem externam quam ingerit ſenſibus, non eſſe propriè ac ſubſtantialiter corpus Chriſti, ſed tantùm ſecundùm quemdam modum, nempe denominativè, quia ſcilicet ſigna earum rerum nominibus appellantur ſæpius, quarum ſunt ſigna. Probatur autem 1. ex ſcopo & inſtituto S. Doctoris citata Epiſtola ad Bonifacium: nempe vult probare qua ratione infantes dici poſſint credere, hancque adducit, quia nimirum recipiunt Sacramentum fidei, nempe Baptiſmum; Sacramentum autem ſeu ſignum fidei, dicitur fides, dando rei ſignificatæ nomen ipſi ſigno. Pariter Sacramentum corporis Chriſti, ideſt, ſymbolum & ſignum exterius, dicitur corpus Chriſti, licèt non ſit revera corpus Chriſti, ſed illud ſub ſe contineat. 2. ex aliis ejuſdem S. Doctoris locis, in quibus ſimili loquendi ratione, *ſecundùm quemdam modum*, utitur, nec tamen rei veritatem excludit, ſed ſupponit. Sic v. g. Epiſtola 137. aliàs 3. ad Voluſianum cap. 3. num. 12. ait, *Verbum divinum voluiſſe ſuſcipere hominem, & cum illo uniri quodammodo*. Et Epiſtola 166. aliàs 28. ad Hieronymum cap. 2. initio ait, *animam hominis eſſe ſecundùm quemdam modum immortalem*, neque tamen mens illius fuit, negare tùm veram & hypoſtaticam Verbi divini cum humanitate conjunctionem, tùm animæ rationalis veram immortalitatem; ſed tantùm innuere voluit, ex multis unionis modis, ac rationibus, eam ſelegiſſe Verbum, quæ perſonalis eſt, nullamque ſuppoſiti mutationem importat: ſimiliter certam quamdam immortalitatis ſpeciem animæ rationali tantùm convenire, videlicet eam quę excludit mortem phyſicam & realem ex pugna contrariorum provenientem, non verò eam quæ aut mortem ſpiritualem & myſticam, quæ eſt à peccato, non admittit, aut abſolutam deſtructionem & annihilationem, Deo, ſi vellet, concurſum ſuum ſubtrahente. Pariter igitur cùm dixit ſanctus Doctor, Sacramentum corporis Chriſti eſſe corpus Chriſti *ſecundùm quemdam modum*, non excludit veram & ſubſtantialem corporis Chriſti ab Euchariſtia præſentiam, ſed hoc unum intendit, Sacramentum ipſum ſeu ſignum exterius ac viſibile non eſſe corpus Chriſti, niſi ſecundùm quemdam modum, quatenus ſcilicet nomen rei ſignificatæ tribuitur ipſi ſigno. Neque enim, ut diximus, ſymbolum exterius verè & propriè eſt corpus Chriſti, licèt illud contineat ſub ſe, illiuſque ſit ſignum, & eam ob cauſam dicatur corpus Chriſti; quemadmodum Sacramentum fidei dicitur fides, non quòd revera ſit fides, ſed quia illius eſt ſignum, & quidem efficax & practicum. Hinc facilis eſt ſolutio ad ſecundum & tertium.

Vid. p. 407. A. ibid. p. 584. A.

Ad ſecundum, dico conſilium & inſtitutum S. Auguſtini citato in loco, hoc unum ab eo poſtulaſſe, ut ſecundùm genericam ſigni rationem exponeret quomodo Sacramentum corporis Chriſti ſit corpus Chriſti, quia nèmpe illius eſt ſignum: neque inſtituti ratio exigebat, ut fuſiùs ibi declararet qua ratione corpus Chriſti eſt in Sacramento.

Ad tertium, diſt. maj. ſe habet Sacramentum corporis Chriſti ad corpus, ſicut Sacramentum fidei ad fidem, in aliquibus, ac in eo præſertim quod inten-

Digitized by Google

intendebat S. Auguſtinus; nempè utrumque Sacramentum denominari à re quam ſignificat, Sacramentum ſcilicet fidei, fidem; & Sacramentum corporis Chriſti, corpus appellari, concedo: in omnibus, nego. Neque enim comparationes quas adducunt SS. Doctores in omnibus accuratæ ſunt, & urgendæ, ſed ex eorum ſcopo ac inſtituta diſputatione penſandæ ſunt & æſtimandæ. Sic v.g. comparatio transfuſionis peccati originalis, cum infuſione fidei in parvulis, quam adhibet S. Auguſtinus L. 3. de peccatorum meritis ac remiſſione c. 2. in omnibus æqua & accurata non videtur: aliàs colligere quis poſſet, peccatum originale merè imputari parvulis, non autem verè in illis eſſe; ſicut fides actualis Eccleſiæ per quam dicuntur credere, verè in illis non eſt, cujus ſunt incapaces; ſed tantùm iis quaſi imputatur, dum habitualem ſaltem fidem per Baptiſmi Sacramentum recipiunt. Cùm igitur comparat ſanctus Doctor Sacramentum corporis Chriſti cum Sacramento fidei, certum eſt ſimilitudinem ac paritatem omni ex parte non eſſe; ſiquidem Sacramentum corporis continet ſub ſe actu, vere & realiter corpus Chriſti, Sacramentum autem fidei in parvulis non ſupponit fidem actualem: in eo igitur tantùm attendi debet & ſtat comparatio, ad quod probandum fuit adducta. Porrò ad hoc unum à S. Doctore fuit adducta, ut oſtenderet ſigna ſeu Sacramenta ſæpè appellari earum rerum nominibus, quarum ſigna ſunt & Sacramenta; atque ita Sacramentum corporis Chriſti dici corpus Chriſti, ſicut Sacramentum fidei dicitur fides: unde concludit ſanctus Doctor, infantes propter Sacramentum fidei quod ſuſcipiunt, meritò poſſe fideles appellari, de quo uno fuerat à Bonifacio interrogatus.

T. 10. 72. C. D

Objicies 3. Idem S. Auguſtinus Enarratione in Pſalm. 3. expreſsè aſſerit tantam fuiſſe Chriſti Domini patientiam, ut etſi perverſas Judæ traditoris cogitationes non ignoraret, eum tamen admiſerit ad convivium, in quo Diſcipulis ſuis corporis & ſanguinis ſui figuram commendavit & tradidit. Porrò, inquit Albertinus, figura non eſt veritas, ſed imitatio veritatis.

Tom 4. p. 7. E.

Reſp. diſtinguo propoſitionem: Dedit figuram plenam ipſa veritate, quæ deſtinata tantùm erat ad ſupplendam rei apparentiam & viſibilitatem, concedo: dedit figuram vacuam, ac deſtinatam ad ſupplendam rei abſentiam, nego. Utriuſque figuræ naturam & exempla lege ſuperiùs in reſponſione ad primam Objectionem Novatorum contra realem præſentiam, ductam ex circumſtantiis inſtitutionis Euchariſtiæ. Vide etiam paulò ſuprà in ſolutione Objectionum ex Origene ad 1. n. 4. quibus de cauſis Euchariſtia dicitur figura.

Inſtabis 1. cum Albertino: Abſurdum eſt dicere rem unam & eandem ſui ipſius figuram eſſe & imaginem; eſt quippè inter imaginem & rem cujus imago eſt, relativa oppoſitio, ad quod probandum nonnulla profert SS. Patrum teſtimonia, ut Tertulliani L. 2. contra Marc. cap. 9. & L. contra Praxeam cap. 26. S. Athanaſii L. contra hypocriſim Meletii; S. Gregorii Nyſſeni L. de anima & reſurrectione; S. Ambroſii L. 1. de fide cap. 4. S. Auguſtini L. 7. de Trinit. c. 1.

Reſp. diſt. ant. Abſurdum eſt rem unam & eandem ſub eodem planè reſpectu ac ſtatu ſui ipſius eſſe figuram & imaginem, quo ſenſu loquuntur SS. Patres laudati, concedo: ſub diverſo reſpectu, nego. Sic, juxta S. Auguſtinum Tractatu 32. in Joan. Chriſtus in cruce unum latronem juſtificans eique paradiſum promittens, alterum verò reprobans, ſui ipſius in ſupremo Judicio imago erat, cùm electos à reprobis ſecerneret. Nihil igitur incommodi eſt, Chri-

Digitized by Google

ſtum in Euchariſtia præſentem ſui ipſius ut in cruce pendentis &c. eſſe figuram.

Inſtabis 2. Imago debet ſub aſpectum ducere id cujus eſt imago; hoc autem non poteſt ſignum exterius Euchariſtiæ. Quomodo enim corpus ſub accidentibus panis latens, demonſtrare poteſt illud ipſum corpus in cruce pendens? Quis unquam audivit, rei viſibilis inviſibilem eſſe imaginem?

Reſp. rem inviſibilem, cùm per formam exteriorem cui conjuncta eſt, fit viſibilis, alterius rei ſeu viſibilis, ſeu inviſibilis ſignum eſſe poſſe, quamvis ex inviſibili, quamdiu manet inviſibile, cognitio viſibilis effici non poſſit. Sic conceptus noſtri natura ſua ſunt inviſibiles, ſed cùm vocibus induuntur, ingenii ac morum conditionem repræſentant & oculis veluti ſubjiciunt: ſic igitur corpus Chriſti ſigno ſenſibili in Euchariſtia circumveſtitum, ſeipſum in cruce expanſum repræſentat & exhibet oculis noſtris, non quidem corporis, ſed animæ per fidem elevatæ.

Objicies 4. S. Auguſtinus Lib. contra Adimantum Manichæum cap. 12. ait Chriſtum non *dubitaſſe dicere, Hoc eſt corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui*. Ergo, inquit Albertinus, Euchariſtia, in mente S. Auguſtini, eſt tantùm ſignum corporis, non corpus ipſum Chriſti.

To.8.p. 114. E.

Reſp. 1. diſt. cùm ſignum daret corporis ſui, plenum, continens reverà corpus Chriſti, concedo: vacuum & excludens corpus Chriſti, nego. Quòd verò eo in loco clariùs non expreſſerit ſanctus Doctor, quale ſignum eſſet corporis Chriſti Euchariſtia, nihil mirum eſt, cùm hanc expoſitionem non poſtularet ejus inſtituti ratio; ſed tantùm ut proferret exempla in quibus nomen rei ſignificatæ ſæpius ipſi ſigno & figuræ tribuitur, quod unum oſtendendum habebat adverſus Adimantum.

Scilicet, ille è ſecta Manichæorum, duo prima principia, ſeu duas naturas æternas admittebat, unam boni, alteram mali. A principio mali dicebat datam eſſe Legem Moyſis; à principio verò boni, Legem Evangelicam: ut autem probaret oppoſita eſſe ac contraria inter ſe ejuſmodi duo principia, Legem cum Evangelio pugnare multis teſtimoniis confirmare nitebatur. Varias ejuſmodi antitheſes & oppoſitiones expendit ſanctus Doctor L. contra illum Adimantum Manichæum: in citato verò cap. 12. expendit hunc locum Deuteronomii cap. 12. v. 23. in quo dicitur: *Hoc ſolùm cave ne ſanguinem comedas, ſanguis enim eorum pro anima eſt; & idcircò non debes animam comedere cum carnibus*, quem locum contendebat Adimantus adverſari hiſce Chriſti Domini verbis quæ referuntur à S. Matthæo c. 10. v. 28. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. Quomodo enim*, inquiebat Hæreticus, *ſi ſanguis eſt anima, non poteſt hominis interfector nocere animæ, cùm tantam habeat in ſanguinem ejus poteſtatem?*

Ibid. p. 123. D.

Huic Adimanti objectioni duobus modis reſpondet S. Auguſtinus.

I. In Deuteronomio ſermonem eſſe de anima pecoris; in Evangelio de anima hominis: hanc eſſe immortalem, adeoque humanum ſanguinem non eſſe pro anima; illam verò mortalem, quæ in ſanguine poſita eſt.

II. Præceptum illud in ſigno eſſe poſitum; hoc eſt, ſanguinem appellari animam, non quòd propriè ſit anima, ſed quia ſignum eſt animæ; nomen verò rei ſignificatæ ſæpius tribuitur per quamdam accommodationem ipſi ſigno: quod ut probet, adducit exemplum Euchariſtiæ; in quo ſignum exterius ac viſibile dicitur corpus Chriſti, non quòd reverà propriè ſit corpus Chriſti, ſed quia illius eſt ſymbolum, & illud reipſa ſub ſe continet. Unde

compa-

Digitized by Google

comparatio illa ſanguinis cum anima , & Euchariſtiæ ſeu ſymboli exterioris cum corpore Chriſti, adverſariis nocet maximè, ſicut enim ſanguis eſt ſignum animæ præſentis, ita Sacramentum Euchariſtiæ ſignum eſt præſentis corporis Chriſti.

Neque eſt quòd regerat Albertinus, hanc loquendi formam , *Non dubitavit &c.* non ſolere uſurpari in locutionibus propriis, ſed figuratis dumtaxat, quando id quod datur reipſa tale non eſt natura & ſubſtantia, ſed tantùm repræſentatione & figura. V.g. nemo dixerit, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt aurum, Hoc eſt aqua,* ſi verè aurum daret vel aquam.

Namque hæc loquendi forma rectè uſurpatur , quando res quæ datur eam non habet figuram & conformationem exteriorem quam naturaliter debet habere. Porrò corpus Chriſti latens ſub ſymbolis Euchariſticis non habet naturalem ſuam ſpeciem ac exiſtendi modum; neque unquam ſuſpicari potuiſſent Apoſtoli, ſub ſpeciebus panis & vini latere verum Chriſti corpus: potuit igitur Chriſtus meritò aſſerere, ſignum illud eſſe corpus ſuum, quia illud in ſe continet.

Reſp. 2. cum Cardinali Perronio, dici poſſe S. Auguſtinum non ex propria ſua ſententia, ſed ex hypotheſi Manichæorum locutum fuiſſe : ſcilicet, ut oſtenderet ſanctus Doctor, quod ſibi propoſuerat, poſſe ſanguinem animam idcircò appellari, quia illius ſignum eſt, arguit ex ipſa Manichæorum ſententia, ducto ab Euchariſtia exemplo. Quaſi diceret, Juxta vos, ò Manichæi, panis eſt figura corporis Chriſti, & tamen panem illum non dubitavit Chriſtus appellare ſuum corpus; ergo potuit Moyſes ſanguinem appellare animam, quia illius ſignum eſt . Quam doctiſſimi Cardinalis ſolutionem ut intelligas,

Obſervabis 1. Manichæos veram in Chriſto carnem non admiſiſſe , ſed ſimulatam tantùm & phantaſticam , ludificandis humanis ſenſibus idoneam . *Ibid. p. 15. F.* Ita S. Auguſtinus hæreſi 46. *Ibid. p. 341. D.*

Obſervabis 2. ex eodem ſancto Doctore L. 20. contra Fauſtum cap. 1. Manichæos duplicem Chriſtum diſtinxiſſe, alium impaſſibilem, cœleſtem & ſpiritualem per Solem & Lunam diſtentum , qui corpus habuit tantum umbratile & phantaſticum in quo viſus eſt pati, mori, licèt reipſa nec paſſus, nec mortuus fuerit; alterum verò paſſibilem eumque terrenum & elementarem, qui ſingulis momentis virtute Spiritus ſancti producitur in pomis , herbis, & ſimilibus, ita ut ejuſmodi rebus incorporetur & cum illis ſimul comedatur. *Dicitis*, inquit S. Auguſtinus Lib. de fide contra Manichæos c. 34. *magno errore, ſed tamen dicitis, Chriſtum quotidie naſci, quotidie pati, quotidie mori in cucurbitis, in pomis &c.* *Ib. Append. p. 32. A.*

Obſervabis 3. juxta eoſdem Manichæos corpus Chriſti patibilis , quod erat quilibet terræ fructus, ac proinde etiam panis ſecundùm eorum fabulas, ſignum eſſe corporis apparentis, ſub Pontio Pilato crucifixi , ejuſque in cruce ſuſpenſionem repræſentaſſe pendendo ex omnibus arboribus quaſi ex totidem crucibus; unde citato Libro contra Fauſtum cap. 11. notat S. Auguſtinus, Manichæos aſſeruiſſe omnes arbores eſſe crucem Chriſti. *Ibid. p. 340. B.*

Obſervabis 4. Manichæos Catholicis objeciſſe, ſuam cum ipſis doctrinæ conſonantiam circa panem Euchariſticum. *Quapropter*, inquiebat Fauſtus , *& nobis circa univerſa, & vobis ſimiliter erga panem & calicem par religio eſt , quamvis eorum acerrimè oderitis auctores* , id eſt; ficut nos Manichæi credi-

mus patibilem Jeſum eſſe realiter in omni ligno, eumque ibi adoramus ita & vos Chriſti corpus & ſanguinem in pane & calice Euchariſtiæ revera contineri creditis, ibique adoratis.

Neque verò S. Auguſtinus reponit, Manichæos falſum Catholicis imponere, ſed duplex tantùm affert diſcrimen.

Primum eſt, Manichæos abhorrere à communione ſub ſpecie vini quòd aſſererent fel eſſe principis tenebrarum.

Secundum eſt, quia naſcebatur apud illos, conſecrabatur corpus Chriſti; Ibid. p. 343. B. non verò ita eſt apud Catholicos. Ita S. Auguſtinus L. 20. contra Fauſtum cap. 13.

Ex quibus ita obſervatis, facile eſt colligere S. Auguſtinum appellaſſe Euchariſtiam ſignum corporis Chriſti, non in propria ſua ſententia, ſed in hypotheſi Manichæorum.

Et certè, ut optimè urget Card. Perronius, ſi mens S. Doctoris hæc fuiſſet, Chriſtum dediſſe nudum ſignum corporis ſui, facilè ſatisfeciſſet Fauſto objicienti parem eſſe Catholicis cum Manichæis religionem circa panem & calicem, dicendo non in duobus tantùm diſcrepare Catholicos à Manichæis, in uſu ſcilicet vini & conſecratione, ſed in eo etiam maximè, quòd Manichæi cenſerent verum Chriſti ſui patibilis corpus ore comedi, quando panis comeditur; contra verò Catholicos nonniſi figuram & ſignum corporis Chriſti comedere: quam rationem diſcriminis cùm non adduxerit S. Auguſtinus, ſequitur eum hac in parte Manichæis aſſenſiſſe, nempè corpus Chriſti verè & realiter percipi in Euchariſtia.

Objicies denique. S. Auguſtinus exiſtimavit corpus Chriſti in Cœlo glorioſum non habere ſanguinem; igitur non credidit vinum Euchariſticum converti in verum & proprium ſanguinem Chriſti.

Antecedens probat Petrus Alix, olim Carentoni Pſeudominiſter, in ſua de ſanguine Chriſti Diſſertatione, ex Epiſtola S. Auguſtini 205. aliàs 146. ad Conſentium qui ab illo quæſierat, *Utrum nunc corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* cui ſic reſpondet ſanctus To. 2. p. 767. F. Doctor: *Ego Domini corpus ita in cælo eſſe credo, ut erat in terra, quando* Ibid. p. 768. A. B. *aſcendit in cælum:.... Niſi fortè de ſanguine requirendum eſt, quia cùm dixiſſet,* (Chriſtus) *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, non addidit, ſanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere, & de compendio, ſi placet, finita ſit quæſtio. Fortaſſis enim, accepta occaſione ſanguinis, urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet, Si ſanguis, cur non & pituita, cur non & fel flavum & fel nigrum, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam medicinæ diſciplina teſtatur? Sed quodlibet quiſque addat, corruptionem addere caveat, ne ſuæ fidei ſanitatem caſtitatemque corrumpat.* Ex his ſic arguit Calviniſta.

Qui requiſitus à Conſentio, an corpus Domini in Cœlo degens haberet ſanguinem, reſpondet de hac quæſtione inquirendum non eſſe, quia nihil de illa dixit Chriſtus, ille certè aut negat, aut ſaltem dubitat corpus Chriſti jam ſanguinem habere: atqui ita reſpondet S. Auguſtinus.

Reſp. nego ant. Ad probationem diſt. maj. argumenti. Qui requiſitus à Conſentio an corpus Domini haberet ſanguinem ſecundùm ſubſtantiam, ac reſpondet de illa quæſtione non eſſe inquirendum, ille aut negat aut ſaltem dubitat Chriſtum jam habere ſanguinem, concedo: qui requiſitus

an

an Chriſti corpus haberet ſanguinem tantùm ſecundùm eaſdem qualitates ſeu humores quos habebat dum Chriſtus in vivis hìc eſſet, nego. Diſtinguo min. atqui Conſentius quæſivit à S. Auguſtino, an Chriſti corpus haberet ſanguinem ſecundùm eaſdem qualitates & humores, quos, cùm in hac vita degeret, habebat, concedo: ſanguinem ſecundùm ſubſtantiam, nego.

Itaque, neque Conſentius abſolutè dubitavit utrum corpus Chriſti oſſa & ſanguinem haberet ſecundùm ſubſtantiam, neque id in dubio reliquit S. Auguſtinus, ſed utrum haberet in Cœlo ſanguinem iiſdem qualitatibus, ſeu humoribus permixtum, quibus hac in vita mortali permiſcebatur. Ratio dubitandi erat, quam ſatis ſubindicat S. Auguſtinus citata Epiſtola, quia ex illis humoribus contrariis naſcitur corruptio: certum autem eſt corpus Chriſti glorioſum in Cœlis nulli omninò corruptioni obnoxium eſſe. Unde ſanctus Doctor hæc Apoſtoli verba, *Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt*, quæ Conſentius exponebat de operibus carnis & ſanguinis docet aptiùs intelligenda eſſe de corruptione carnis & ſanguinis, *Hoc ergo loco*, inquit ſanctus Doctor, *nomine carnis & ſanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit*. Ibid. p. 771. E. Idem probat Lib. 1. Retract. cap. 17. *Conſtat*, inquit, *Apoſtolum non carnis ſubſtantiam negaſſe in regno Dei futuram, ſed aut homines qui ſecundùm carnem vivunt, carnis & ſanguinis nomine nuncupaſſe, aut ipſam carnis corruptionem, quæ tunc utique nulla erit.* To. 1. p. 28. B.

Igitur non negat ſanctus Doctor, Chriſti corpus in Cœlo glorioſum habere ſanguinem ſecundùm ſubſtantiam, ſed dubius eſt an habeat qualitates illas & humores contrarios quibus hac in vita permixtus erat. Quòd ſi quis moroſus vellet contendere, ejuſmodi qualitates & humores à ſanguine ſecundùm ſubſtantiam ſumpto inſeparabiles eſſe, adeoque eos in ſanguine Chriſti perfuſos eſſe ac permixtos, ſi verus eſt quoad ſubſtantiam ſanguis, non renueret S. Auguſtinus, modò inde quis non inferat, Chriſti ſanguinem jam corruptioni obnoxium eſſe, quod unum ea in Epiſtola probandum ſuſceperat. *Quodlibet*, inquit, *quiſque addat, corruptionem addere caveat, ne ſuæ fidei ſanitatem caſtitatemque corrumpat.* Unde refellit ibid. iſtud nonnullorum argumentum, *Si caro eſt, & ſanguis eſt; ſi ſanguis, & cæteri humores; ergo & corruptio*, quam ultimam conſequentiam negat S. Auguſtinus, & ejus falſitatem demonſtrat ex ſimili ratiocinio, quod quis efformare poſſet. To. 2. p. 768. C. *Eo modo diceret quis*, inquit, *Si flamma eſt, & ardet; ſi ardet, & urit; ſi urit, ergo virorum trium in fornacem ignis ab impio Rege miſſorum corpora incendit*, quam tamen conſequentiam falſam eſſe teſtatur ſacer Contextus. Hinc concludit ſanctus Doctor, tam poſſe Deum à ſanguine vero & naturali ejuſque humoribus auferre corruptionem, quàm ab igne vim comburendi. Ibid. *Valet igitur*, inquit ſanctus Doctor, *divina potentia de iſta viſibili atque tractabili natura corporum, quibuſdam manentibus, auferre quas voluerit qualitates: ac per hoc valet etiam membra mortalia formæ lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortua, ſtabili vigore firmare, ut abſit labes, adſit effigies; adſit motio, abſit fatigatio; adſit veſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas.*

Quòd verò agnoverit ſanctus Doctor in Euchariſtia verum eſſe ac ſubſtantialem Chriſti ſanguinem, conſtat apertè ex illius Libro 12. contra Fauſtum cap. 10. ubi ſic loquitur: *Habet magnam vocem Chriſti ſanguis in terra, cùm eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur, Amen. Hæc eſt clara* To. 8. p. 231. F.

vox ſanguinis, quam ſanguis ipſe exprimit ex ore fidelium eodem ſanguine redemptorum. Et cap. 20. Euchariſtiam vocat *Sacramentum ſpei, quo in hoc tempore conſociatur Eccleſia, quamdiu bibitur quod de Chriſti latere manavit*. Porrò ſanguis qui de latere Chriſti manavit & quo redempti ſumus, eſt verus & ſubſtantialis ſanguis: ſed ex S. Auguſtino talis ſanguis eſt in terra, & bibitur à Fidelibus cùm Euchariſtiam percipiunt; ergo ſupponit Chriſtum in Cœlis jam degentem habere verum quoad ſubſtantiam ſanguinem.

Ibid. p. 237. H.

Quæ ex eodem S. Doctore ſolent Novatores objicere tùm ex L. 3. de Doctrina chriſtiana c. 16. tùm ex Tractatu 25. in Joan. ſuprà retulimus & ſolvimus, ubi de verbis promiſſionis Euchariſtiæ diſputatum eſt.

Solvuntur Objectiones ex Facundo.

Facundus Hermianenſis Epiſcopus in Africa floruit circa an. Chriſti 550. Duodecim Libros ſcripſit pro defenſione trium Capitulorum, quæ non poſſe abſque injuria fidei, & Synodi Chalcedonenſis everſione condemnari, falsò perſuaſum habebat.

Albertinus pag. 889. ex Lib. 9. cap. ultimo iſta verba excerpit, quæ pugnare contendit cum fide realis præſentiæ. *Adoptionem quoque filiorum*, inquit Facundus, *ſuſcepiſſe Chriſtum, ſi antiqui Doctores Eccleſiæ dixiſſe monſtrarentur, nec ipſi, nec omnis Eccleſia, quæ tales Doctores habuit, judicari deberent hæretici. Nam Sacramentum adoptionis ſuſcipere dignatus eſt Chriſtus, & quando circumciſus eſt, & quando baptiſatus eſt; & poteſt Sacramentum adoptionis, adoptio nuncupari, ſicut Sacramentum corporis & ſanguinis ejus, quod eſt in pane & poculo conſecrato, corpus ejus & ſanguinem dicimus: non quòd propriè corpus ejus ſit panis, & poculum ſanguis, ſed quòd in ſe myſterium corporis ejus ſanguiniſque contineat. Hinc & ipſe Dominus benedictum panem & calicem, quem Diſcipulis tradidit, corpus & ſanguinem ſuum vocavit. Quo circa ſicut Chriſti fideles Sacramentum corporis & ſanguinis ejus accipientes, corpus & ſanguinem Chriſti rectè dicuntur accipere; ſic & ipſe Chriſtus Sacramentum adoptionis filiorum cùm ſuſcepiſſet, potuit rectè dici adoptionem filiorum ſuſcepiſſe.*

Facund. Ed. Pariſ. 1676 p. 144. A. B.

Ex his itaque

Objicies I. Facundus Euchariſtiam appellat corpus & ſanguinem, ſicut Baptiſmus adoptio nuncupatur: atqui Baptiſmus propriè non eſt adoptio, ſed tantùm ſignum illius; ergo &c.

II. Expreſſis verbis affirmat, Sacramentum corporis & ſanguinis in pane & vino conſecratis, *non eſſe propriè corpus & ſanguinem Chriſti*, ſed tantùm myſterium, id eſt ſignum, ſymbolum.

III. Non alia ratione Fideles accipientes Euchariſtiam, corpus & ſanguinem Chriſti cenſentur accipere, quàm Chriſtus accipiendo Sacramentum adoptionis, adoptionem ipſam cenſetur recepiſſe: atqui adoptionem propriè non recepit, cùm ſit filius Dei naturalis; ergo nec Fideles propriè corpus Chriſti recipiunt in Euchariſtia.

Reſp. ad primum, nego min. Baptiſmus enim non tantùm ſignificativè dicitur adoptio, quia illius ſignum eſt, ſed etiam verè & propriè: tùm quia eſt ſignum efficax & practicum per quod adoptamur in filios Dei; tùm quia continet & producit ipſam gratiam per quam formaliter adoptamur. Pariter

ter Euchariſtia dicitur corpus & ſanguis Chriſti, quia verè & realiter continet corpus & ſanguinem: unde tantùm abeſt ut hæc comparatio cauſæ noſtræ noceat, quin favet plurimùm.

Neque eſt, quòd dicas, loqui Facundum de Baptiſmo Joannis, qui veram adoptionis gratiam non conferebat. Namque 1. certum non eſt de illo tantùm Baptiſmo loqui Facundum, qui potuit cum aliis benè multis ſentire, Chriſtum non tantùm Joannis, ſed etiam ſuo proprio Baptiſmo per Joannis miniſterium fuiſſe baptiſatum, ut ipſe primus impleret, quod aliis præcipiebat. 2. quia ſi de ſolo Joannis Baptiſmo loquitur Facundus, adoptionis gratiam ei forſan tribuit, ſicut Auguſtinus eam tribuit Circumciſioni.

Ad ſecundum, Non immeritò ait Facundus, Sacramentum, id eſt ſignum exterius & viſibile, non eſſe propriè corpus Chriſti, ſicut ſignum exterius adoptionis non eſt propriè ac formaliter adoptio; idque libenter concedunt Orthodoxi: ſed ſicut Sacramentum ſeu ſignum adoptionis, Baptiſmus ſcilicet, continet verè ac realiter gratiam adoptionis quam producit, ita quoque Sacramentum, ſeu ſignum corporis & ſanguinis Chriſti, verè ac realiter continet illud corpus & ſanguinem: unde, juxta receptum loquendi modum, vocatur corpus & ſanguis, dando nomen rei ſignificatæ ipſi ſigno, quod unum ibi contendebat Facundus, ut nimirum excuſaret Theodorum Mopſueſtenum, quòd dixiſſet Chriſtum ſuſcepiſſe adoptionem filiorum; ſatis enim eſt ad hanc loquendi rationem tolerandam, quòd Chriſtus acceperit Sacramentum adoptionis, quod uſu recepto vocatur adoptio. Mirum autem nemini videri debet, quòd ibi expreſſiùs non declaret Facundus, qua ratione corpus & ſanguis Chriſti ſint ſub Sacramento; hoc enim non exigebat ejus inſtitutum ac ſuſceptæ diſputationis ratio, quæ tantùm poſtulabat ut proferret exempla rerum in quibus datur ſigno, nomen rei ſignificatæ.

Ad tertium, nego maj. Fideles quippè non tantùm ſignum adoptionis, ſed & adoptionem ipſam recipiunt; non tantùm ſignum corporis Chriſti, ſed & corpus ipſum ſub ſigno: Chriſtus autem, ut pote Filius Dei naturalis, ſignum ſeu Sacramentum accepit adoptionis, non verò ipſam adoptionem.

Ad minorem diſtinguo. Chriſtus in rei veritate non accepit adoptionem, concedo: in mente & ſententia Facundi, nego. Sicut igitur in illius ſententia Chriſtus veram accepit adoptionem, ita Fideles ad ſacram menſam accedentes, verè accipiunt corpus Chriſti. Quòd autem in ea fuerit opinione Facundus, circa adoptionem Chriſti, certò conſtat ex verbis quæ ſubjungit, *Alioqui*, ait, *neque de nobis dicendum eſt, quoniam adoptionem ſuſcepimus filiorum, aut quia redempti ſumus atque ſalvati, quoniam Apoſtolus dicit Rom.* 8. *Nos ipſi primitias ſpiritus &c.* Plurimas ſubinde rationes adducit, ex quibus conficere ſe putabat Chriſtum ſuſcepiſſe adoptionem filiorum Dei; ut inde oſtenderet, immeritò damnandum eſſe Theodorum Mopſueſtenum, quòd hanc in Chriſto adoptionem admiſiſſet. Neque certè mirum videri debet, Facundum in eam inclinaſſe opinionem, quæ etſi Neſtorianis favere, & cum filiatione Chriſti naturali pugnare videretur, non erat tamen tunc temporis ab Eccleſia eliquata & definita, ſicuti fuit poſtmodum ab Adriano I. S. Pontifice, & à Patribus Concilii Francofordienſis, quorum definitioni tota per Orbem ſparſa ſubſcripſit Eccleſia. Quin & poſt Francofordienſis Concilii definitionem, probabilis adhuc nonnullis Theologis viſa eſt, ut Durando in 3. diſt. 4. q. 1. Richardo ibidem, & quibuſdam *Ibid.*

F 4 aliis,

Digitized by Google

aliis, exiſtimantibus Chriſtum ratione humanitatis aſſumptæ poſſe dici filium Dei adoptivum: quamquam propter hæreſes Arii & Neſtorii putent ab hac loquendi ratione abſtinendum eſſe. Excuſari igitur poteſt hæc in Facundo opinio, ex cujus comparatione cum Sacramento altaris, quam ipſe inſtituit, ſequitur evidenter eum exiſtimaſſe Chriſti corpus & ſanguinem verè contineri ſub Sacramento, ſicut adoptio filiorum Dei verè ſub illius Sacramento continetur & confertur.

Solvuntur Objectiones ex Synodo Iconomachorum.

Suprà ad argumentum tertium ex SS. Patribus & Traditione totius Eccleſiæ pro fide præſentiæ realis, laudavimus teſtimonium excerptum ex Synodo Iconomachorum, ut probaremus Euchariſtiam non eſſe ſimplicem & vacuam imaginem corporis Chriſti: ex eadem tamen Synodo nonnulla nobis opponunt Novatores.

Tom 7. Conc p. 447. A. Objicies itaque 1. Iconomachi dicebant *Chriſtum imaginem materiam præcipuam, id eſt panis ſubſtantiam offerri præcepiſſe, non figurantem hominis formam, ne idololatria ſubintroduceretur*. Atqui Euchariſtiam panis ſubſtantiam non vocaſſent, ſi credidiſſent panem in Chriſti corpus verè ac propriè tranſmutatum eſſe.

Reſp. diſt. min. Euchariſtiam panis ſubſtantiam non vocaſſent poſt conſecrationem Sacerdotis, concedo: ante illam conſecrationem, ad deſignandam materiam ex qua fit, ſeu conſecratur Euchariſtia, nego. Porrò Iconomachi Euchariſtiam *panis ſubſtantiam* vocabant, reſpectivè ad tempus præcedens conſecrationem Sacerdotis, ut nempè deſignarent materiam ex qua fit Euchariſtia; non verò illam appellant *panis ſubſtantiam* poſt conſecrationem, ad deſignandum quid ſit Euchariſtia, quæ reſponſio in ipſa Objectione exprimitur; idcircò enim ajunt *Chriſtum præcepiſſe offerri materiam præcipuam, nempè panem ſui imaginem, ne ſubintroducatur idololatria*: atqui ſi poſt conſecrationem ſupereſſe panis ſubſtantiam exiſtimaſſent, tanquam nudam & vacuam figuram corporis Chriſti, periculum idololatriæ Chriſtus non declinaſſet, exhibendo ſcilicet pro objecto adorationis, panis ſubſtantiam tanquam figuram ſui corporis.

Inſtabis. Si exiſtimaſſent illi Antiſtites, Chriſti corpus verè & realiter præſens eſſe ſub ſpecie panis, nullum timendum eis fuiſſet idololatriæ periculum, quod tamen videntur timere.

Reſp. illos Antiſtites nullum idololatriæ periculum timuiſſe ex adoratione Euchariſtiæ, quæ non falſa & vacua eſt imago corporis Chriſti, ſed verum ejus corpus continet, adeoque noſtram meretur, & quidem ſola, juxta illos, adorationem. Scilicet omnem Chriſti imaginem, præter Euchariſtiam, rejiciebant illi, hoc principio (quamquam falſo) nixi, nullam imaginem veritate deſtitutam coli poſſe & adorari ſine peccato idololatriæ. Exiſtimabant enim illi, cultum qui Imaginibus impenditur, abſolutum eſſe, in illis hærere ac terminari, nec tendere ulteriùs: inde inferebant 1. abolendas eſſe omnes Imagines. 2. Chriſtum ſub ſpecie humana apparenter ac viſibiliter noluiſſe corpus ſuum dare, ne talis imaginis cultus occaſio foret idololatriæ. 3. Chriſtum panem ſui corporis figuram & imaginem feciſſe, & quidem ſolam imaginem, & quæ idcircò poteſt adorari ſola, quia imago

go eſt non vacua, ſed plena, continens veritatem rei, cujus imago eſt; aliàs hanc imaginem, perinde ac cæteras, rejeciſſent illi Epiſcopi. Nullum igitur, juxta illos, periculum eſt idololatriæ ex adoratione Euchariſtiæ, utpote quæ imago ſit juncta cum veritate: periculum autem fuiſſet, in eorum mente, ſi Chriſtus ſub humana ſpecie viſibili ſeſe nobis objeciſſet in Euchariſtia, quod unum volunt in citato teſtimonio.

Inſtabis 2. Iconomachi aſſerebant Euchariſtiam eſſe imaginem corporis Chriſti; ergo &c.

Reſp. aſſerebant eſſe imaginem junctam cum veritate, idcircò ſolam hanc imaginem admittendam eſſe & adorandam illi contendebant, concedo: eſſe imaginem nudam & vacuam, nego.

Inſtabis 3. Si ita exiſtimaſſent illi Epiſcopi, quare igitur à Patribus VII. Synodi reprehenſi & damnati ſunt? Quare Epiphanius Diaconus Actione 6. legens refutationem illorum, ait *nullum inter ſanctos appellaſſe Euchariſtiam imaginem*, ſicuti fecerant ipſi Iconomachi? *Ibid.* E

Reſp. jure ac meritò reprehenſos fuiſſe à Nicænis Patribus Iconomachos: cùm enim imago, juxta eorum mentem, ſignificaret rei figuram, quæ nihil haberet cum prototypo commune, (ex quo, nullo cultu eas honorandas eſſe inferebant) atque ter aut quater in eadem ferè periodo Euchariſtiam appellaſſent Chriſti imaginem, durior viſa eſt Nicænis Patribus hæc loquendi ratio, meritòque apud ipſos venerunt in ſuſpicionem, ne nomen *imaginis* ſecundùm popularem ſignificationem, in ſenſu excluſivo veritatis uſurparent: quem tamen ſenſum cùm ſubinde diſertis verbis rejecerint illi Iconomachi, atque, ut loquuntur Patres Nicæni, *dimiſſo mendacio pauxillùm quid tetigerint veritatem, dicentes divinum corpus fieri*, (nempè panem qui illius eſt imago) eos citati Nicæni Patres contradictionis quidem arguunt, non tamen negatæ realis Chriſti in Euchariſtia præſentiæ. *Ibid. p. 450. D.*

Objicies 2. Iconomachi aſſerebant, panem Euchariſticum imaginem eſſe veram non falſam myſterii Incarnationis: atqui eſſet falſa imago, ſi panis ſubſtantia conſecratione deſtruitur ac convertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti, remanentibus ſolis accidentibus; ſiquidem in Incarnatione caro Chriſti non deſtruitur, cùm aſſumitur ad unionem perſonalem cum Verbo.

Reſp. nego min. In eo enim ſtat comparatio Incarnationis cum Euchariſtia, quam frequenter adducunt Veteres, quòd ſicut in Incarnatione Verbum veram aſſumpſit carnem, ita in Euchariſtia verum ſumimus Chriſti corpus: quam comparationis partem ſuo inſtituto idoneam & accommodatam aſſumunt Iconomachi, ut nempè oſtendant, idcircò Euchariſtiam veram eſſe, non falſam Chriſti imaginem, quia adjunctam habet veritatem: alteram verò partem comparationis, nempè in Euchariſtia non remanere panis ſubſtantiam, in myſterio verò Incarnationis remanere carnis Chriſti veritatem, non attingunt Iconomachi, neque id neceſſe erat, tùm quia non poſtulabat eorum inſtitutum; tùm quia ſatis per ſeſe diſparitas apparet: eo enim ipſo quo aſſerunt, panem fieri corpus Chriſti, fatentur illius ſubſtantiam mutari in corpus Chriſti; impoſſibile enim eſt ut panis, quamdiu panis eſt, ſit naturale Chriſti corpus: aliunde verò ipſis compertum erat & exploratum, Chriſtum veram in Incarnatione carnem aſſumpſiſſe; manifeſta igitur erat & evidens ea ex parte comparatio Incarnationis cum Euchariſtia.

Solvi-

Solvitur Objectio Novatorum ducta ex ſilentio Paganorum.

Objicies: Si dogma realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia primis Eccleſiæ ſæculis adeo conſtans & pervulgatum fuiſſet, quomodo Gentiles, qui animo tam curioſo & maligno omnia Chriſtianorum myſteria rimabantur & crimini vertebant, illud non objeciſſent tanquam abſurdum, ſenſibus & rationi contrarium: facile quippe iis fuit, vel per ſeipſos ſeſe Fidelium cœtibus immiſcendo, vel per deſertores & apoſtatas Religionis noſtræ, qui ad caſtra Hæreticorum aut Paganorum deficientes, facilè poterant ea detegere myſteria, quorum ipſi teſtes fuerant & conſcii, qualis imprimis fuit Julianus apoſtata, qui ex profeſſo Chriſtianam Religionem Scriptis impugnavit; vel per ſervos Chriſtianorum, qui vel oblata pecunia, vel intentatis tormentis omnia arcana detegere poterant: attamen, quod certè mirum videri debet, altum eſt apud illos veteres Paganos fidei noſtræ obtrectatores, de myſterio Euchariſtiæ ſilentium, nullam ex eo Chriſtianis accuſationem moverunt; ergo argumentum eſt tale myſterium eos planè latuiſſe, quod intelligi vix poteſt, ſi tunc temporis adeo recepta fuiſſet illius fides, ac nunc eſt.

Reſp. 1. argumentum iſtud retorqueri facilè poſſe adversùs Novatores, quibus in ſua hypotheſi ſolvendum eſt, ſicut & nobis. Namque veteres illi Pagani non leguntur quidquam Chriſtianis objeciſſe circa virtutem & efficaciam panis Euchariſtici, quam tantam eſſe & tam ſtupendam prædicant Novatores: an inde ſequitur nullam eſſe, ac planè veteribus Chriſtianis fuiſſe virtutem hanc incognitam? Conſequentiam haud dubiè illi non admittent, neque etiam nos.

Reſp. 2. tam accuratè fuiſſe à veteribus Chriſtianis legem ſilentii obſervatam in occultandis fidei Chriſtianæ myſteriis, ut mirum videri non deberet, ſi Paganis omnem aditum præcluſerint ad cognoſcendum altaris myſterium. De hac diſciplina arcani Diſſertationem adornavit apologeticam Emmanuel à Scheleſtrate, Romæ typis editam an. 1695. quam munivit Veterum eam in rem teſtimoniis benè multis, ut Tertulliani cap. 7. Apologetici, Origenis L. 1. contra Celſum, Julii S. Pontificis Epiſtola tertia ad Orientales, ubi Euſebianos maximè redarguit, quòd *ſub externo Judice, præſentibus* [*Tom. 2. Conc. p. 507. D.*] *Catechumenis, & quod pejus eſt, Ethnicis & Judæis Chriſtianiſmum blaſphemantibus, quæſtionem de ſanguine & corpore Chriſti habuerint*. Sancti Gregorii Nazianzeni, Oratione 42. S. Cyrilli Hieroſolymitani Catecheſi 6. illuminatorum, [*P. 61. D*] ubi ait, miniſtros Chriſti *multa ſæpè loqui obtectè ſeu obſcurè, ut fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, non lædantur*. S. Cyrilli Alexandrini Lib. 7. contra Julianum. [*To. 2. p. 249. A.*] *Plurima*, inquit, *de his alia & vera dicerem....niſi profanorum aures metuerem*. S. Chryſoſtomi Hom. in 1. ad Corinth. [*Ed. Cõmel. p. 688.*] *Volo quidem*, inquit, *apertè dicere: non audeo verò propter eos qui non ſunt initiati; ii enim difficiliorem nobis faciunt expoſitionem, ut qui nos cogant vel non apertè dicere, aut eis arcana enuntiare*. S. Auguſtini Sermone 4. de Jacob & Eſau, Epiſtola 120. cap. 19. in Pſal. 33. Theodoreti Dialogo [*To. 4. p. 85. A.*] 2. ubi Orthodoxus ait: *Apertè dicendum non eſt: veriſimile enim eſt adeſſe aliquos myſteriis non initiatos*. Eraniſtes reponit: *Reſpondeatur ænigmaticè*.

[*Minut. Fel. ſ. 7.*] Hinc Pagani affectatam hanc obſcuritatem Chriſtianis exprobrabant: *Latebroſa & lucifugax natio*, inquit apud Minucium Felicem Cæcilius, *in publi-*

blicum nota, in angulis garrula...... Cur occultare & abſcondere quidquid colunt magnoperè nituntur? cùm honeſta ſemper publico gaudeant, ſcelera ſecreta ſint... Idem objiciebat Celſus apud Origenem L. I. adversùs eum. P. 8. D.

Verùm immeritò Gentiles hanc accuſationem Chriſtianis intentaſſe probant veteres Religionis noſtræ Apologiſtæ, ex ipſa Gentilium praxi & diſciplina, qui non initiatos à myſteriorum ſuorum cognitione & participatione tanta ſeveritate removebant, ut qui oculos curioſos in Sacra immiſiſſet, non tuliſſet impunè.

Hinc nata ſolemnis illa formula in myſteriis peragendis uſurpari ſolita, *Procul hinc; procul ite prophani*. De hac Gentilium praxi diximus aliàs in Tractatu de Sacramentis in genere, exponendo nomen myſterii.

Reſp. 3. rem non eſſe ita certam & exploratam ac putant adverſarii, nihil ſcilicet audiviſſe, nec Chriſtianis objeciſſe Paganos de myſterio Euchariſtiæ: facile enim fuit ipſis non una via ad notitiam hujus arcani pervenire.

Et certè vel ipſi apoſtatæ rem totam declarare poterant, vel ipſi Chriſtianorum famuli. De hoc conqueritur Julius S. Pontifex antea citatus; & Oecumenius narrat, Commentario in 3. Epiſtolam S. Petri cap. 3. in fine, ſe ex S. Irenæo didiciſſe, *quòd cùm Græci ſervos Chriſtianorum in divinis myſteriis edoctorum apprehendiſſent, ipſiſque vim inferrent, ut videlicet arcanum quidpiam ab his de Chriſtianis diſcerent; hique ſervi non haberent quomodo vim inferentibus ad delectationem & gratiam loquerentur, præterquam quod à dominis audierant, divinam participationem eſſe ſanguinem & corpus Chriſti, exiſtimantes ipſi quòd verè ſanguis & caro eſſet, hoc reſponderint inquirentibus. Illi verò*, pergit Oecumenius, *id ſumentes, tanquam reipſa hoc perageretur à Chriſtianis, id aliis quoque manifeſtabant Græcis; & martyres Sanctum & Blandinam tormentis id fateri cogebant*. Idem ferè narrat Euſebius L. 5. Hiſt. cap. I. To. 2. p. 498. B. Euſeb. Hiſt. p. 156. D.

Ex quo Oecumenii teſtimonio duo colligo. I. ſervos illos Chriſtianorum aperuiſſe illis Græcis quodnam eſſet Euchariſtiæ myſterium apud Chriſtianos, nempè corpus & ſanguinem Chriſti. 2. Græcos illos exiſtimaſſe eſſe ſanguinem & corpus humanum, quod pro more aliorum ciborum diſcerperetur & coqueretur ad manducandum.

Atque hinc famoſa illa & pervulgata Gentilium in Chriſtianos criminis infanticidii accuſatio, cujus mentionem faciunt quotquot pro Chriſtiana Religione Apologias adornarunt ex Veteribus, Juſtinus, Athenagoras, Tertullianus, Minucius Felix, Arnobius. Non aliud enim videtur fuiſſe hujus accuſationis fundamentum, quàm Euchariſtiæ myſterium. Quid enim aliud deſignaſſet *infans ille farre contectus & occiſus, cujus Chriſtiani ſitienter ſanguinem lambunt, & certatim membra diſpertiunt*, ſicut accuſat Cœcilius apud Minucium Felicem in Octavio? Hinc apud Euſeb. L. 5. Hiſt. c. I. ſervi Chriſtianorum ipſis objiciunt & exprobrant Thyeſteas quaſdam cœnas, & inceſtos Oedipi concubitus. Thyeſteæ autem illæ cœnæ, in quibus fingebant infantis carnem à Chriſtianis comedi, non aliud quàm Euchariſtiam deſignabant. Scilicet, ut fieri ſolet in iis quæ fama tantùm & rumore quodam confuſo cognoſcuntur, eſt aliquid veri falſo admixtum: fundamentum enim accuſationis, aut potius occaſio, verum ſupponebat, nempè à Chriſtianis manducari & bibi Chriſti corpus & ſanguinem; ſed illud multis falſis & putidis fabulis adulterabant Gentiles, cùm vivum corpus mactari, diſcerpi, & cruento mo- Minut. Fel. p. 8. B.

to modo comedi mentiebantur. Igitur falſum eſt nihil Paganos audiviſſe, nec objeciſſe Chriſtianis de myſterio Euchariſtiæ.

Inſtabis 1. Si myſterium Euchariſtiæ cognoverunt Pagani, quare illud perabſurdum eſſe, horrendum, in quo Deus manducatur; ridiculum, in quo panis Deus eſt &c. non objecerunt Chriſtianis?

Reſp. inde factum eſſe, quòd confusè tantùm & perobſcurè hujus myſterii naturam & rationem cognoverint. Audiverant ſcilicet ex rumore quodam, Chriſtianos ſolitos in myſteriis ſuis corpus Dei ſui comedere: modum autem illius manducationis, & modum quo Chriſtus eſt in Euchariſtia, cùm abſtruſior foret & maximè reconditus, planè ignorabant. Hinc Maximus Madurenſis apud S. Auguſtinum Epiſtola 16. aliàs 43. incertus & dubius dicebat:
To.2.p. *Quis eſt iſte Deus, quem vobis Chriſtiani quaſi proprium vindicatis, & in locis ab-*
20. E. *ditis præſentem vos videre componitis?* Hinc ipſe S. Auguſtinus L. 20. contra Fauſtum c. 13. ex illa confuſa Euchariſtiæ Chriſtianorum notitia ait, ***nonnullos exi-***
To.8.p. *ſtimaſſe apud Chriſtianos Cererem & Liberum coli*, adeo confuſa erat & pertur-
342. D. bata myſteriorum noſtrorum apud Paganos notitia.

Inſtabis 2. Quare Julianus Imperator apoſtata, qui myſterii Euchariſtiæ particeps & conſcius fuerat, dum inter nos degeret, de illo nihil dixit in ſuis adversùs Chriſtianam Religionem Libris?

Reſp. incertum planè eſſe, an nihil contra iſtud myſterium objecerit Julianus: ex tribus enim Libris quos adversùs Chriſtianam ſcripſit Religionem, unus dumtaxat, & ne integer quidem, ſupereſt apud S. Cyrillum Alexandrinum, qui eum ex profeſſo confutavit. Certè in primo illo Libro doctrinam Euchariſtiæ Julianus impugnandam ſibi non ſumpſerat, ſed in ſecundo potius, in quo falſa, ut impius loquitur, Evangeliorum prodigia, & præſtigias erat impugnaturus.

Deinde, etiamſi Julianus aliquid oblatraſſet contra myſterium Euchariſtiæ, veriſimile eſt S. Cyrillum, qui ex illo primo Libro multa ſe reſecaſſe teſtatur, illud ſilentio prætériturum fuiſſe, ne Ethnicis tantum myſterium prodere cogeretur. Sic enim cùm Julianus Baptiſmum Chriſtianorum irriſiſſet, ut planè inefficacem purgandis animis, cùm ne corpora quidem ab ullo morbo liberare
To.6.p. poſſet, S. Cyrillus non explicat quidquid Eccleſia credit de virtute Baptiſmi, at-
247. E. que ſe idcircò ſilere ſignificat, quia myſteria prophanis nefas eſt aperire.

Inſtabis 3. Accuſatio infanticidii in Chriſtianos à Paganis intentata, non ex Euchariſtiæ myſterio, ſed ex abominandis Gnoſticorum (qui ſe Chriſtianos dicebant, unde in omnes Fideles rejecta calumnia) flagitiis orta videtur. Ii nempè, referente S. Epiphanio hæreſi *26. infantem in mortario piſtillo tun-*
To.1.p. *debant & manducabant*. Et Euſebius L. 4. Hiſt. cap. 7. ait, ex Hæreticis
87. B. Pagina Simonianis, Baſilidianis, Carpocratianis, factum eſſe *ut abſurda quædam &*
120. D. *impia de Chriſtianis opinio ſpargeretur, quaſi execrandis dapibus veſci illi ſolerent*. Tale fuiſſe adductæ accuſationis fundamentum teſtantur præterea Origenes L. 2. contra Celſum, S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 16. S. Epiphanius citata hæreſi 26.

Reſp. nefanda Gnoſticorum & aliorum Hæreticorum, qui ſe Chriſtianos eſſe gloriabantur, flagitia, auxiſſe quidem in animis Gentilium ſuſpicionem criminis de quo poſtulabantur Chriſtiani; ſed ex jam confuſa quadam myſterii Euchariſtiæ notitia, fundamentum habuerat ejuſmodi accuſatio. Quin ipſi Gnoſtici non alio conſilio infantem inter Sacra trucidabant, ac man-

ducan-

ducandum porrigebant, quàm ut Chriſtianorum Euchariſtiam, in qua verà Chriſti caro manducatur & ſanguis bibitur, ſacrilega & horrenda imitatione repræſentarent: adeo verum eſt, accuſationi Gentilium occaſionem primò dediſſe confuſam quamdam ac perturbatam myſterii Euchariſtiæ cognitionem.

ARTICULUS V.

An probari poſſit impoſſibilis realis præſentia ex humana ratione ſenſuumque judicio.

CONCLUSIO.

Probari non poteſt impoſſibilis realis præſentia Chriſti in Euchariſtia, ex humana ratione ſenſuumque judicio.

Probatur 1. Quia neque naturalis ratio, neque ſenſus humani idonei judices eſſe poſſunt in dignoſcenda & exploranda myſteriorum fidei veritate: illis igitur ſilentium imponi debet, ne obloquantur, cùm de myſteriis fidei noſtræ agitur.

Antecedens ex profeſſo probavimus in noſtro de divinis Attributis Tractatu, ubi de ſacra doctrina, Quæſtione 1. Art. 4. & conſtat tùm ex natura ſenſuum humanorum, qui res ſpirituales à materia ſegregatas attingere non poſſunt; tùm ex natura fidei, quæ eſſentialiter rerum eſt non apparentium, Hebr. 11. v. 1. tùm ex conditione noſtra viatorum, qui videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, 1. Cor. 13. v. 12. tùm ex imperfectione ac tenuitate rationis humanæ, *Animalis enim homo*, inquit S. Paulus 1. Cor. 2. v. 14. *non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere*, unde concludit Scriptura, ſola Dei revelatione cognoſci poſſe fidei myſteria, atque in ejus obſequium captivandum eſſe intellectum. Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Bar-Jona*, inquit Chriſtus ad S. Petrum, *quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in Cœlis eſt.* Et cap. 11. v. 27. dixerat Chriſtus: *Nemo novit Filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Hinc S. Paulus 2. Corinth. 10. v. 4. ſic loquitur: *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.* Qui plura eam in rem legere voluerit adeat locum à nobis mox indicatum.

Probatur 2. De poſſibilitate vel impoſſibilitate rerum judicandum non eſt ex infirmo & anguſto naturæ lumine, ac Philoſophiæ humanæ placitis, ſed ex ſumma Dei virtute & potentia, cujus abyſſos rimari & tentare non poſſumus, qui multò plura facere poteſt, quàm mente aſſequi valeamus. *Apud homines*, inquit Chriſtus Matth. 19. v. 26. *hoc impoſſibile eſt; apud Deum omnia poſſibilia ſunt. Dandum*, inquit S. Auguſtinus Epiſtola 137. aliàs 3. ad Voluſianum, *Deo aliquid poſſe, quod fateamur nos inveſtigare non poſſe. In talibus rebus, tota ratio facti, eſt potentia facientis.* To. 2. p. 405. B.

Hinc docent SS. Patres, Deo loquenti ſtatim habendam eſſe fidem, quidquid obloquatur humana ratio. *Magni meriti eſt apud Deum*, inquit S. Ambro- T. 2. Append. p. 5. B.

Ambroſius Commentario in Epiſtolam ad Romanos cap.4. *qui contra ſcientiam ſuam Deo crediderit, non dubitans poſſe illum, ut pote Deum, quod ſcit ſecundùm mundi rationem fieri non poſſe. Pro certo enim habet Deum ultra mundi rationem eſſe.* Et ſanctus Chryſoſtomus Hom.6. in Joan. *De Deo loquimur*, inquit, *& quonam pacto interrogas? Nonne times? Nonne exhorreſcis? Quòd ſi abs te quiſpiam quærat, quomodo immortalem vitam & corpora, & noſtræ habituræ ſint animæ, nonne ridicula eſſet quæſtio? quia non humani eſt ingenii ejuſmodi inquirere; ſed credere tantùm oportet: neque curioſiùs eſt inveſtigandum quod ſufficientem habet ſui demonſtrationem, immenſam promittentis poteſtatem.*

Ed.Cl-mel. p. 41.A.

Et Concilium Tridentinum Seſſione 13. cap. 1. loquens de ratione qua Chriſtus eſt in Euchariſtia, ait eam, *etſi verbis exprimere vix poſſimus, poſſibilem tamen eſſe Deo*, noſque, *cogitatione per fidem illuſtrata, aſſequi eam poſſe, & conſtantiſſimè credere debere.*

To. 14. Conc. p. 805. B.

Denique S. Hilarius Libro 1. de Trinit. n.13. à rebus fidei excludendas eſſe Philoſophiæ argutias optimè monet. *Reſpuit*, inquit, *captioſas & inutiles Philoſophiæ quæſtiones fides conſtans, neque humanarum ineptiarum fallaciis ſuccumbens, ſpolium ſe præbet veritas falſitati; non ſecundùm ſenſus communis intelligentiæ Deum retinens, neque de Chriſto ſecundùm mundi elementa decernens.*

Pagina 773. D.

Hinc quoque ex ignorantia rerum naturalium quæ quotidie oculis noſtris obverſantur, ſæpius arguunt SS. Patres, ad reprimendam humani ingenii ſuperbiam, qua ſupra res divinas attollere ſe præſumit, eas captu ſuo metiendo ac definiendo. Quis enim hactenus rectè expoſuit aut concepit quæ ſit lucis natura, quæ ratio unionis animæ cum corpore, & ſexcenta alia quæ animo revolvens Eccleſiaſtes c.3. v.11. ait: *Mundum tradidit* (Deus) *diſputationibus eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem*. Et cap.8. v.17. *Intellexi*, inquit, *quòd omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole, & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat.*

Si igitur in rebus naturalibus cognoſcendis adeo cæci & ignari ſumus, quæ iſta temeritas eſt, velle res divinas ſenſu noſtro metiri, eaſque, niſi capiamus, negare? Etſi igitur præ tenuitate noſtra prætenſas impoſſibilitatis rationes, quas adversùs realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam opponunt Novatores, ſolvere non poſſemus, an idcircò neganda veritas? minimè: ſed noſtra potius confitenda tenuitas, ac divinæ potentiæ magnitudo prædicanda. In hoc quippè totum eſt fidei noſtræ meritum, quòd ea credamus, quæ non intelligimus.

Etſi igitur abſtineremus ab illis difficultatibus, quas ratio & ſenſus ſuggerunt, ſolvendis, non idcircò cauſam obtinerent Novatores: ſed ne hac in parte quidem vinci ſe patiuntur Orthodoxi, ac facilè apparentes illas contradictionis & implicantiæ cauſas explicant.

Hærere hìc poſſemus, & Novatores noſtros ad humanam Philoſophiam ſenſuumque judicium provocantes ad divinam virtutem ac potentiam remittere: verùm ut Scholæ mori ſerviamus, eorum ex humana ratione ſenſuumque judicio excipiendæ ſunt ac diſſolvendæ Objectiones.

Solvuntur Objectiones ex rationis & ſenſuum humanorum judicio.

Ex dogmate realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia quatuor ſequuntur, quæ Novatores maximè offendunt, ac cum ſana ratione ac ſenſuum judicio conciliari nunquam poſſe falsò illi exiſtimant.

Sequi-

Digitized by Google

Sequitur 1. idem corpus Chriſti ſimul eſſe in pluribus locis, in Cœlo & in omnibus hoſtiis conſecratis.

Sequitur 2. corpus Chriſti veras non habere corporis proprietates, non videri, non palpari, non eſſe quantum, locum non occupare.

Sequitur 3. accidentia panis & vini remanere poſt factam conſecrationem, ſine proprio ſubjecto, cùm ſupponatur facta converſio ſeu mutatio totius ſubſtantiæ panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

Sequitur 4. illa accidentia habere omnes proprietates ſubſtantiæ; ex illis enim fit nutritio, alteratio, generatio &c.

Atqui hæc omnia planè abſurda ſunt ac evidenter pugnant cum ſana ratione ac ſenſuum humanorum judicio; ſunt itaque totidem invicta argumenta impoſſibilitatis realis & ſubſtantialis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia. Ita Novatores.

Ne confuſio fiat, diſtinctè quodlibet difficultatis propoſitæ caput expendemus: etſi verò duo priora capita realem præſentiam, duo autem poſteriora tranſubſtantiationem propiùs attingant, de qua ſequenti Quæſtione diſſeremus, tamen in eundem locum referenda & congerenda duximus, ne lectoris animus diſtrahatur; atque unico veluti ſpiritu omnes implicantiæ & impoſſibilitatis cauſas, à Novatoribus toties decantatas, pervideat, atque diſſolvat.

Solvitur Objectio ducta ex impoſſibili præſentia ejuſdem corporis in pluribus locis.

Objicies 1. Non poteſt unum & idem corpus ſimul eſſe in pluribus locis: atqui, poſito dogmate realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, unum & idem Chriſti corpus foret in pluribus locis, nempè in Cœlo, & in terra, ac in omnibus terræ angulis in quibus ſunt hoſtiæ conſecratæ; ergo &c.

Reſp. diſt. maj. Non poteſt unum & idem corpus naturaliter eſſe in pluribus locis, concedo: divinitus, iterum diſtinguo: non poteſt eſſe in pluribus locis circumſcriptivè, in ſententia ſaltem S. Thomæ ejuſque diſcipulorum, eſto: non poteſt eſſe in uno loco circumſcriptivè, & in aliis definitivè ſeu ſacramentaliter, nego. Diſtinguo pariter min. Atqui corpus Chriſti foret in pluribus locis ſimul, divinitus & per ſummum divinæ virtutis miraculum, & quidem circumſcriptivè in Cœlo, in hoſtiis verò conſecratis definitivè & ſacramentaliter, concedo: naturaliter & circumſcriptivè tùm in Cœlo, tùm in terra, nego.

Dico igitur 1. Si ratio habeatur naturalis ordinis, non poſſe quidem idem corpus eſſe in pluribus locis: at in myſterio Euchariſtiæ, ut & in aliis Religionis noſtræ, naturam & rationem non conſulimus, ſed Dei potentiam ejuſque voluntatem nobis verbo ejus declaratam; ac Deo loquenti ſtatim acquieſcunt Chriſtiani, quamtumvis reluctetur ac contradicat humana ratio. An in myſterio Trinitatis, v. g. Calviniſtæ ferrent Socinianum ſic argumentem: Non poteſt una eſſe & indiviſa natura in tribus diſtinctis perſonis, iſtud enim omnibus naturæ legibus videtur adverſari: atqui in myſterio Trinitatis (quod agnoſcunt nobiſcum Calviniſtæ) una eſſe ſupponitur & indiviſa natura in tribus perſonis. Quod huic argumento reponent Novatores, hoc ipſum & nos difficultati mox propoſitæ. Sicut igitur tenentur Calviniſtæ in myſterio Trinitatis recuſare humanæ rationis ac Philoſophiæ judicium, & ad

Dei

Dei revelationem atque infinitam potentiam confugere, ut apparentes implicantiæ rationes, quas perpetuò opponunt Sociniani, diſſolvant & explicent, ita & nos idem facimus in vindicando myſterio altaris contra inanes impoſſibilitatis & contradictionis cauſas, quas Calviniſtæ nobis obtrudunt.

Et certè SS. Patres tanquam ſummum ac ſtupendum miraculum ſemper habuere, præſentiam unius & ejuſdem corporis Chriſti in Cœlo ſimul & in
To.1.p. terra, atque in omnibus hoſtiis conſecratis. *O miraculum!* exclamat S.Chry-
382.D. ſoſtomus L. 3. de Sacerdotio, *ò Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſum ſedet, illa hora omnium manibus tenetur, ſeſeque volentibus dat complectendum & accipiendum.*
To.2.p.
534.D. Et S. Gregorius Nyſſenus Oratione Catechetica cap. 37. *Cùm autem*, inquit, *ſolum illud corpus quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit... oportet conſiderare quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus quod tam multis fidelium millibus in univerſo orbe terrarum ſemper diſtribuitur, totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat.*

En dilucidè propoſita quæſtio, quomodo fieri poſſit ut idem ſit corpus, quod tot millibus hominum in locis tam diviſis & diſſitis diſtribuitur. An verò impoſſibile iſtud eſſe judicarunt SS. Doctores? An tanti eſſe difficultatem hanc cenſuerunt, ut propterea realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam negaverint? minimè certè; ſed ad miraculum, ad ſummam Dei virtutem ac benignitatem confugiunt, ut id credant & explicent.

Multi inter Catholicos doctores, ut ſuadeant poſſe divinitus unum & idem corpus ſimul eſſe in pluribus locis, adducunt id quod refertur Act. 9. & 22. Chriſtum ſcilicet, qui Cœlum nunquam deſerit (juxta Novatores) interris apparuiſſe S. Paulo dum iret Damaſcum, & ab ipſo viſum fuiſſe, ut teſtatur ipſe Apoſtolus 1. Corinth. 15. v. 3. *Chriſtus*, inquit, *mortuus eſt pro peccatis noſtris, & ſepultus eſt, & reſurrexit tertia die; & viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim. Deinde viſus eſt pluſquam viginti fratribus ſimul; deinde viſus eſt Jacobo; deinde Apoſtolis omnibus: noviſſimè autem omnium tanquam abortivo, viſus eſt & mihi.* Inde concludunt nonnulli Orthodoxi Chriſtum ſimul in Cœlo fuiſſe & in terris.

Scio Novatores contendere, vel Chriſtum in propria forma non apparuiſſe, ſed in aliena, Angelorum miniſterio; vel ſi in propria forma, diviſos eſſe & apertos Cœlos ut videret S. Paulus Chriſti humanitatem, qua ratione vidit S. Stephanus; vel viſionem hanc non corporis oculorum fuiſſe, ſed mentis, quomodo Prophetæ ſæpiùs dicunt ſe vidiſſe Dominum.

Verùm, etſi res ita contingere potuerit, ut Novatores volunt, (neque enim id diſſimulare poſſumus) non tamen ita de facto contigiſſe certò poſſunt illi affirmare, niſi quamdam & apertam in ſacro textu cauſam deprehenderit, quæ certè nulla eſt. Quamdiu igitur manifeſtè oſtenderint, fieri non potuiſſe ut Chriſtus in propria ſua ſpecie apparuerit & locutus fuerit S. Paulo, tamdiu meritò contendere poterunt Orthodoxi, revera Chriſtum, etſi in Cœlo degentem, in terris tamen in propria forma gentium Apoſtolo apparuiſſe: præſertim cùm innuat Apoſtolus, ſibi viſum eſſe Chriſtum, quomodo viſus eſt aliis poſt reſurrectionem: at certum eſt aliis viſum eſſe viſione corporis in propria ſpecie & forma.

Dico 2. duplicem diſtingui à Theologis modum quo corpus poteſt eſſe in loco: unum circumſcriptivum; ſacramentalem alterum, & definitivum.

Digitized by Google

vum. Corpus eſt circumſcriptivè ſeu quantitativè ac dimenſivè in loco, cùm ſecundùm varias ſui partes applicatur variis loci partibus: hoc modo Chriſtus erat in terris antequam Cœlos repeteret, & jam eſt in Cœlo. Corpus verò dicitur eſſe in loco ſacramentaliter & definitivè, quod non localiter, non quantitativè, non dimenſivè & per partes, ſed totum eſt in toto loco, & totum in qualibet illius parte, quomodo ſubſtantia tota eſt in toto, & tota in qualibet parte; quomodo etiam anima tota eſt in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte; quomodo Chriſti corpus eſt in Euchariſtia, totus in tota hoſtia, & totus in qualibet ejus parte. Vocatur ille modus ſacramentalis, quia Sacramento proprius eſt & ſingularis.

Sunt inter Theologos qui contendunt fieri poſſe, nequidem divinitus, ut idem corpus ſit in pluribus locis circumſcriptivè, ut S. Thomas, ejuſque Sectatores, à qua controverſia hìc nos ſuperſedemus, cùm non ſit noſtri inſtituti, ac ſatis nobis ſit, oſtendere, nihil implicare quominus idem corpus ſit in pluribus locis definitivè; quod etſi naturæ vires, ac rationis noſtræ captum ſuperet, illuſtratur tamen à Catholicis Doctoribus nonnullis exemplis naturalibus. 1. verbi ſeu conceptus humani, qui cùm voce quaſi circumveſtitur, unus & idem eodem tempore totus eſt in mente concipientis, & totus in auribus atque animis multorum auditorum. 2. animæ rationalis, quæ tota eſt in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte. Ita Guitmundus Averſanus Archiepiſcopus in Italia (flor. ſæculo undecimo) L. 1. de veritate corporis Chriſti in Euchariſtia.

Neque eſt quòd reponant adverſarii, animam non eſſe in corpore tanquam in loco, ſed tanquam formam in materia: pariter enim dicimus, Chriſti corpus non eſſe in Euchariſtia tanquam in loco, ſed tanquam in Sacramento, qui modus ſingularis eſt, ſicut modus quo anima eſt in corpore. *Biblioth. PP. T. 18. p. 443. G.*

Inſtabis 1. Non poteſt, nequidem divinitus fieri, quod internam & eſſentialem involvit contradictionem: atqui idem corpus eſſe in pluribus locis definitivè, involvit internam & eſſentialem contradictionem. Namque eſſe unum & non unum, diviſum & indiviſum, apertam involvit contradictionem: atqui ſi corpus idem foret in pluribus locis, etiam definitivè, ſimul eſſet unum & non unum: unum, ex hypotheſi; non unum autem, quia multiplici in loco: eſſet indiviſum, & diviſum: indiviſum, ex hypotheſi; diviſum verò, quia ſeparatum in variis locis; corpus enim quod eſſet v.g. Pariſiis, ſeparatum foret ab eo quod eſſet v.g. Lugduni: ſi ſeparatum, ergo diſtinctum; ergo non unum & indiviſum.

Reſp. nego min. ad cujus probationem diſtinguo majorem: eſſe unum & non unum, diviſum & indiviſum, ratione entitatis, involvit contradictionem, concedo: ratione tantùm loci, nego. Diſt. min. ad ſenſum majoris. Unitas igitur entitativa corporis non deſumitur ab unitate loci; priùs quippe res una concipitur, quàm in loco exiſtens: inde idem corpus poteſt quidem eſſe in locis ſeparatis, ſed non ſeparatum neque diviſum, cùm idem omnino ſupponatur variis in locis reproduci ſecundùm ſuam naturam & entitatem. Non eſſet igitur idem corpus Pariſiis & Lugduni, quoad localem præſentiam; ſed eſſet idem quoad entitatem & ſubſtantiam.

Inſtabis 2. De uno & eodem corpore Chriſti multa abſurda & contradictoria dici poſſent, ſi in pluribus hoſtiis & locis ſimul exiſteret. Namque de illo dici poſſet, quòd manducetur, & non manducetur; exiſtat, & deſinat exi-

exiſtere: manducari ſiquidem poteſt in uno loco, & non in alio; corruptis ac conſumptis ſpeciebus hic deſinit eſſe, & tamen alio in loco, ubi ſpecies integræ perſeverant, exiſtit.

Reſp. nego ant. Ut vera enim ſit contradictio, debet eſſe de eodem ſub eodem reſpectu; at corpus Chriſti variis in locis & hoſtiis reproductum eſt quidem unum & idem, ſed non habet eundem præſentiæ & locationis modum; ac ratione hujus varii modi diverſa, eaque in ſpeciem contradictoria poſſunt de illo enuntiari, nempe quòd manducetur, & non manducetur; exiſtat, & deſinat exiſtere: ſicut de eadem animâ dici poteſt, quòd moveatur, & non moveatur: moveatur in capite, dum iſtud movetur; non moveatur in pede, dum ille quieſcit.

Inſtabis 3. Varia illa & contradictoria prædicata, non afficiunt ipſum locum, in quo eſt corpus, ſed corpus ipſum Chriſti; ergo de uno & eodem corpore contradictoria illa dici non poſſunt.

Reſp. varia illa & in ſpeciem contradictoria prædicata non quidem directè afficere locum ipſum, ſed corpus per ordinem ad locum; & ratione ordinis ſeu habitudinis quam habet idem corpus ad varium locum, poſſe illa varia prædicata de uno & eodem quoad entitatem corpore, enuntiari.

Inſtabis 4. Corpus quod eſt circumſcriptivè in aliquo loco, non poteſt eſſe extra illum; locus ſiquidem circumſcriptivus adæquatus eſt: atqui corpus Chriſti eſt circumſcriptivè in Cœlo; ergo non poteſt eſſe extra Cœlum.

Reſp. argumentum iſtud, ſicut & alia nonnulla quæ urget Albertinus L. 1. de Euchariſtia c. 27. directè impugnare præſentiam ejuſdem corporis in pluribus locis circumſcriptivè, quam controverſiam hìc non attingimus, nec inſtituto noſtro neceſſaria eſt, cùm Chriſti corpus non ſit in Euchariſtia circumſcriptivè, ſed definitivè tantùm. Unde ad argumentum diſt. maj. Corpus quod eſt circumſcriptivè in aliquo loco, non poteſt eſſe extra illum, circumſcriptivè, eſto, tranſeat: non poteſt eſſe definitivè, nego. Dixi, tranſeat: neque enim omnes Theologi S. Thomæ ſubſcribunt, docenti impoſſibile eſſe ut idem corpus ſit in pluribus locis circumſcriptivè, etiam divinitus; & illi facilè reſpondent omnibus ratiunculis & dialecticis argutiis quæ ſolent opponi: ſed ab illis hìc abſtinemus, quæ ad Philoſophos pertinent.

Inſtabis 5. Non poteſt idem corpus eſſe ſimul in diverſis temporibus; ergo neque in diverſis locis.

Reſp. nego conſeq. & parit. Diſparit. eſt, quia tempus eſſentialiter ſucceſſivum eſt, unde pugnat cum ejus natura rem eandem ſimul eſſe in diverſis temporibus, præſens enim, præteritum, & futurum ſimul eſſe non poſſunt: at duo loca poſſunt eſſe ſimul, adeoque ſimul continere idem corpus reproductum.

Objicies 2. Soli Deo convenit nullo loco circumſcribi, ſed eſſe ubique; atque hinc SS. Patres probant contra Macedonianos, Spiritum ſanctum eſſe Deum, quia eſt ubique: ſimiliter contra Eutichianos, humanam Chriſti naturam non eſſe confuſam cum divina, quia hæc ubique, non autem illa: contra Manichæos, Chriſtum habere verum corpus, quia loco continetur & circumſcribitur; ergo corpus non poteſt eſſe in pluribus locis, & verum non eſt cenſendum corpus, quod loco non circumſcribitur.

Reſp. Deum per naturam nullo poſſe circumſcribi loco: at corpus Chriſti hoc habet tantùm ex ſingulari divinæ virtutis miraculo, quòd in Euchariſtia

non

Digitized by Google

non ſit circumſcriptum loco, ſicut eſt in Cœlo. Unde meritò probant SS. Patres adversùs Macedonianos Spiritum ſanctum eſſe Deum, & contra Eutichianos humanam Chriſti naturam non eſſe cum divina confuſam, quia, juxta naturæ ordinem, loco circumſcripta eſt: Chriſti autem corpus in Euchariſtia non eſt in ſtatu naturali, ſed ſupernaturali ac planè divino.

Solvitur Objectio ducta ex quantitate, aliiſque veri corporis proprietatibus.

Objicies 1. Implicat eſſe verum & naturale corpus ſine quantitate; hæc enim proprietas eſt eſſentialis naturæ: implicat autem eſſe quantitatem ſine extenſione, impenetratione, & diviſibilitate; adeoque implicat eſſe verum & naturale corpus, quod non ſit in loco extenſivè, impenetrativè & diviſibiliter: atqui corpus Chriſti tale non eſt in Euchariſtia, in qua eſſe dicitur modo inextenſo, penetrativo ac indiviſibili; igitur non eſt verum & naturale Chriſti corpus.

Reſp. miſſa nonnullorum opinione qui majorem propoſitionem negant, ut Durandus, Maldonatus; diſtinguo hanc propoſitionem, Implicat eſſe quantitatem ſine extenſione interna partium in ordine ad ſe, concedo: ſine externa in ordine ad locum, nego. Corpus igitur Chriſti eſt in Euchariſtia quantum, licèt non ſit quantitativè & extenſivè in loco: quod ut intelligas,

Tria diſtinguenda ſunt in quantitate. 1. extenſio externa & viſibilis, quæ eſt poſitio partium extra partes in ordine ad locum. 2. extenſio interna quæ duplex eſt: alia entitativa, quæ non eſt propria quantitatis, ſed formæ materiali competit, quæ non eſt quanta, ſed penetrativè ſe habet in materia; alia verò interna extenſio quantitativa dicitur, quæ conſiſtit in poſitione partium extra partes in ordine ad ſe, cum proxima aptitudine ad impenetrationem & reſiſtentiam actualem. 3. eſt actualis impenetratio & reſiſtentia, qua fit ut unum corpus alteri non cedat, ſed reſiſtat.

Ex his tribus ſola extenſio interna partium in ordine ad ſe, cum proxima aptitudine ad impenetrationem & reſiſtentiam actualem, eſſentialis eſt quantitati, qua proinde privari non poteſt, & quæ corpori Chriſti in Euchariſtia exiſtenti competit: non enim confunduntur & permiſcentur inter ſe partes illius, ſed unaquæque ordinem ſuum naturalem ſervat in ordine ad ſe. Extenſio verò externa & actualis impenetratio, fluit ab illa interna, tanquam à cauſa: cùm verò actuali iſta extenſione privetur corpus Chriſti in Euchariſtia, hinc fit, ut penetrativè ſit, indiviſibiliter, inextensè, per modum ſubſtantiæ, totum in tota hoſtia & totum in qualibet ejus parte.

Reipſa difficilè id concipitur, aut potius non concipitur à nobis: Sed quid mirum? myſterium eſt, eoque nomine abſtruſum, reconditum à ſenſibus, & ab humana ratione longè ſepoſitum: nihilominus tamen optimè probant Orthodoxi, nullam eſſe internam & eſſentialem implicantiam, ut corpus privetur, Deo ita volente, ſua actuali extenſione & impenetratione.

Probant autem triplici via. 1. ratione. 2. exemplis: 3. ſolvendo prætenſas ab adverſariis implicantiæ & contradictionis cauſas.

Ratio eſt, quia quod poſterius eſt rei eſſentia, poteſt non eſſe, ſalva remanente & integra rei natura: atqui actualis extenſio & impenetratio poſterior eſt eſſentia quantitatis, & fluit velut effectus ab ipſa extenſione interna, in qua conſiſtit natura & eſſentia quantitatis; ergo &c.

Exempla ſunt, Chriſti ex utero virginali, illæſo virginitatis clauſtro, exeuntis; in cubiculum clauſis januis penetrantis, Joan. 20. v. 19. & 26. de ſepulchro grandiori lapide clauſo exurgentis; quæ certè ſine penetrationis corporum miraculo non contigere, quidquid tandem obloquantur adverſarii, ut exempla hæc infirment, quæ nihil certè ſtupendi ac miri continerent, ſicut contendunt SS. Patres, ſi naturalibus mediis, ut adverſariis placet, facta fuiſſent.

Deinde non magis eſſentiale eſt corpori quanto locum occupare, quàm gravi ponderare, colorato videri, lucido lucere, calido calefacere; ſed poteſt Deus efficere, & revera effecit, ut grave non ponderet; Matth. 14. ſuper aquas ambulavit Chriſtus: ut coloratum non videatur; Lucæ 4. Chriſtus medius inter Judæos non videtur: ut calidum non calefaciat; Danielis 3. ignis non conſumpſit tres pueros in ardentem fornacem injectos. Præterea Matth. 19. v. 24. Chriſtus ait, *facilius eſſe ut camelus tranſeat per foramen acus, quàm divites intrent in regnum Cælorum*. Cùm dixit, facilius eſſe, haud dubiè ſibi poſſibile ſignificavit: at non poſſet camelus tranſire per foramen acus, niſi per penetrationem, & locum non occupando; alioqui majus eſſet minus ſuo minore.

Nec dicas id fieri poſſe, ſi camelus ad fili ſubtilitatem extenuetur: at quæſo, ubi tunc eſſet miraculum, cùm non amplius camelus foret, ſed filum? Et quid neceſſe fuiſſet, interrogantibus Apoſtolis, *Quomodo id fieri poteſt?* reſpondere Chriſtũ, *Hoc apud homines impoſſibile eſt, apud Deum omnia poſſibilia ſunt.*

Atque ex his intelliges, non ſatis tutam eſſe ac ſanam quorumdam Recentiorum philoſophandi rationem, qui eſſentiam quantitatis in extenſione actuali partium in ordine ad locum reponunt; vix enim conciliari poteſt hæc opinio cum myſterio altaris.

Neque audiendi ſunt cùm ajunt ſe Philoſophos tantùm agere, & ex principiis naturalibus ratiocinari, non Theologos ex principiis fidei, quæ credunt quidem, ſed non attingunt. Quaſi diverſa foret & multiplex veritas, ac inteſtinum diſſidium inter fidem & Philoſophiam eſſet excitandum ac fovendum: quaſi Chriſtianus à Philoſopho ſeparandus ſit, & fides rationi, non potius ratio fidei accommodanda foret, cùm certiſſimi ſimus vera eſſe quæ fides docet, incerta verò ac planè dubia quæ ratio ſuggerit.

Neque etiam admitti poteſt quod nonnulli reponunt, Chriſti corpus in Euchariſtia habere extenſionem externam partium extra partes, & occupare locum quem panis ſuperficies ante conſecrationem replebat. Sed quis non rideat? An naturale Chriſti corpus quale eſt in Cœlo, non majus ſpatium occupat, quàm quod eſt in minima parte hoſtiæ? Præterea ſequitur ex ea reſponſione, corpus Chriſti non eſſe totum in qualibet hoſtiæ parte: illud frangi & dividi, cùm ſuperficies hoſtiæ frangitur & dividitur, quæ tota abſurda ſunt non ferenda.

Inſtabis 1. Quantitas non poteſt eſſe ſine ſuo effectu formali: atqui effectus illius formalis eſt extenſio externa in ordine ad locum, & impenetratio.

Reſp. diſt. maj. Quantitas non poteſt eſſe ſine ſuo effectu formali primario, concedo: ſecundario, nego. Effectus formalis primarius quantitatis eſt aptitudo proxima ad impenetrabilitatem & extenſionem localem; effectus verò ſecundarius, eſt ipſamet actualis extenſio exterior. Hoc poſteriori effectu privari poteſt quantitas, non priori.

Inſta-

Digitized by Google

Inſtabis 2. Non poteſt ſpiritus eſſe in loco extenſivè & diviſibiliter, nequidem divinitus; ergo neque corpus inextenſè, indiviſibiliter & penetrativè.

Reſp. nego conſeq. & parit. Diſparit. eſt, quia ſpiritus nullas habet partes; impoſſibile igitur eſt ut loco coextendatur: at corpus, etſi partes habeat diſtinctas in ordine ad ſe, non tamen neceſſariò & eſſentialiter, ſaltem Deo ita volente, habet illas diſtinctas & extenſas in ordine ad locum.

Inſtabis 3. Impoſſibile eſt quantitatem eſſe ſine figura, quæ intrinſecus eſt illius terminus; ergo impoſſibile eſt quantitatem eſſe ſine extenſione locali.

Reſp. diſt. maj. Impoſſibile eſt quantitatem eſſe ſine figura organica, quæ pendet ex poſitione partium extra partes in ordine ad ſe, concedo: ſine figura locali, quæ pendet à varia diſpoſitione partium in ordine ad locum, nego.

Inſtabis 4. Si corpus Chriſti eſt inextenſè & indiviſibiliter in Euchariſtia, partes ejus confunduntur ac permiſcentur, ſiquidem omnes in puncto indiviſibili continentur.

Reſp. nego ant. Partes enim illæ naturalem inter ſe diſpoſitionem ac conformationem retinent, etſi in ordine ad locum non habeant diſtinctam & diverſam extenſionem: hincque fit, ut vel in minima parte hoſtiæ conſecratæ totum ſit & integrum corpus Chriſti, ſicut tota ratio ſubſtantiæ reperitur in ſingulis partibus corporis.

Objicies 2. S. Auguſtinus Epiſtola 187. aliàs 57. ad Dardanum c. 6. generatim pronuntiat: *Tolle corporibus ſpatia locorum, nuſquam erunt corpora.* T. 5. p. 683. F.

Reſp. S. Auguſtinum loqui de ordine naturali juxta quem certum eſt corpus extenſivè & per partes eſſe in loco. Interrogatus quippe fuerat de modo quo corpus Chriſti eſt in Cœlo, & de modo quo Deus eſt ubique, qui uterque modus naturalis eſt: in corpore, ut ſit in loco & illo contineatur; in Deo, ut non ſit propriè in loco à quo contineri non poteſt, quem potius ipſe continet.

Solvitur Objectio ducta ex accidentibus quæ non poſſunt eſſe ſine ſubjecto proprio.

Objicies: Certum eſt, vel ipſo ſenſuum teſtimonio, remanere in Euchariſtia panis & vini accidentia ſeu ſpecies, quantitatem, qualitatem, figuram, colorem, ſaporem &c. qualia erant ante conſecrationem: at certum etiam eſt accidentia eſſe non poſſe ſine ſuo proprio ſubjecto cui inhærent. Quid enim eſt accidens, niſi ens alteri inhærens? Atqui aliud eſſe non poteſt horum accidentium panis & vini ſubjectum, quàm ipſamet ſubſtantia panis & vini; ergo remanet in Euchariſtia ſubſtantia panis & vini.

Objectio hæc Scholæ Theologos jam dudum exercuit, & modò exercet. Petrus Bleſenſis, Magiſter Sent. L. 4. diſt. 12. Joan. de Raguſio in Oratione *de communione ſub utraque ſpecie*, in Concilio Baſileenſi, putant accidentia illa ſine ullo ſubjecto remanere, quæ ſententia longè communior eſt inter Scholaſticos, & modo loquendi Eccleſiæ magis accommodata. Alii verò exiſtimant his accidentibus aliquod aſſignandum eſſe ſubjectum: ſed quodnam? non certè panis & vini ſubſtantia, quæ tota convertitur & tranſmutatur in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti. Aliqui dicunt illa eſſe in aere. Ita ſenſiſſe Abaelardum teſtatur S. Bernardus Epiſtola 190. ad Innocentium II.

Digitized by Google

Eandem opinionem aliis nonnullis attribuit Magiſter diſt. 12. Ab illâ non multùm recedunt Auctor Commentarii in Bedam, & Albertus Magnus qui eò inclinare videtur, ut accidentia ſecundùm ſuum eſſe naturale deſtruantur, ſecundùm verò ſuum eſſe intentionale in aere maneant. Alii ipſum Chriſti corpus ajunt eſſe ſubjectum accidentium, ita ut quemadmodum panis ante conſecrationem, ita ferè Chriſti corpus poſt conſecrationem dicatur videri, frangi, dentibus teri, Deo rem totam diſponente & aptante ad ritum & uſum myſterii. Ita ferè Guilielmus S. Theodorici contra Abaelardum cap. 9. Guitmundus Averſanus L. 3. adversùs Berengarianos qui panem & vinum etiam poſt conſecrationem ſupereſſe contendebant. Eò revocari pòſſunt ac debent primò ii omnes qui corpus Chriſti in Euchariſtia corruptibile eſſe docuerunt, quæ opinio tribuitur Iſidoro, Damaſceno &c. ſecundò etiam illi quibus placuit nullum eſſe in Euchariſtia velum, ita ut ipſum corpus Chriſti non tantùm crederetur intrinſecùs, ſed extrinſecùs videretur, contra quos ſcripſit Ratramnus.

T. 4. Bibliot. Ciſterc. p. 120.

His opinionibus nova ſucceſſit philoſophandi ratio in exponendis ſpeciebus euchariſticis. Juxta nonnullos Recentiores materia corporis ab ejus magnitudine nullatenus diſtinguitur, nulla extant accidentia ſolida & abſoluta quæ à materia diſtinguantur: quia tamen ex fide certum eſt, facta conſecratione non remanere panis & vini ſubſtantiam, eaſdem tamen ſpecies ſuperſtites eſſe, nempe magnitudinem, colorem, figuram, ſaporem &c. quæ erant antea; ut hæc exponant, ajunt, Deum in ſenſibus noſtris & in anima eaſdem modificationes ſeu impreſſiones per ſeipſum operari ad præſentiam panis euchariſtici, quas operabatur panis ipſe ante conſecrationem, & etiamnum operaretur ſi ad priſtinam ſuam rediret naturam.

Non alia videtur mens fuiſſe celeberrimi Patris Maignan è Familia Minimorum inſignis Philoſophi ac Theologi. Species ſenſibiles, quas intentionales vocat, non aliud eſſe docet, quàm actionem ipſam objectorum in ſenſus, juxta doctrinam S. Thomæ 3. p. q. 54. art. 1. ad 2. ubi ait: *Quòd aliquid videatur, fit per actionem viſibilis ad viſum*. Cùm autem in Euchariſtia non ſuperſit panis ſubſtantia, haud dubiè agere illa in ſenſus non poteſt; cùm aliunde accidentia abſoluta ſenſu Ariſtotelico rejiciat dictus P. Maignan, neceſſe eſt in ejus mente Deum per ſeipſum ſupplere actionem ſubſtantiæ panis, facta in ſenſibus noſtris eadem modificatione ac impreſſione, quam panis faciebat ante conſecrationem: id verò Deum poſſe manifeſtè docet S. Thomas 1. p. q. 105. art. 2. *Erroneum eſt dicere*, ait, *Deum non poſſe facere per ſeipſum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcunque cauſam creatam.* Atque hac ratione 3. p. q. 76. art. 8. explicat nodum quo aliquando viſa eſt in Euchariſtia caro, viſus puer; Deum ſcilicet oculis repræſentante carnem, puerum, in ſignum & argumentum veræ ac realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia.

Unum hîc monuiſſe oportet ad ſolvendam propoſitam objectionem, Concilia nempe Lateranenſe, Florentinum, & Tridentinum, *accidentium* nomen hîc non uſurpaſſe, ſed *ſpecierum*; ex quo inferunt Recentiores nonnulli, fide Catholica certum ac definitum non eſſe, agnoſcenda eſſe ſolida & abſoluta accidentia quæ ſint à materia diſtincta ſenſu peripatetico; ſed hoc unum hîc ad fidem pertinere, totam ſcilicet panis & vini ſubſtantiam converti ſeu tranſmutari in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti: ſpecies

verò

Digitized by Google

verò ſeu accidentia remanere, ſenſuum quidem judicio certiſſimum eſſe; verùm quid ſint, & in quo conſiſtant ſpecies illæ ſeu accidentia, Eccleſiam non determinaſſe nec definiiſſe. Quapropter quando Synodus Conſtant. Seſſ. 8. damnavit iſtam Wiclefi propoſitionem, *In Euchariſtia non manent accidentia ſine ſubjecto*, cenſura, inquiunt, non cadit præcisè in accidentia, quaſi vellet Synodus errorem eſſe illa negare, ſed cadit in ſubjectum illorum accidentium, hoc eſt in ſubſtantiam panis & vini, quam Wiclefus ſupereſſe dicebat. His præmiſſis, ad propoſitam Objectionem

Reſp. diſt. min. accidens non poteſt eſſe ſine ſubjecto, lege ordinaria & naturali, concedo: extraordinaria & ſupernaturali, nego. At inhærentia, inquis, eſt eſſentialis accidenti: diſt. inhærentia radicalis, aptitudinalis, ut vocant, & in actu primo, concedo: inhærentia actualis, nego. Idem dicendum de inhærentia reſpectu accidentis, quod de ſubſiſtentia reſpectu naturæ humanæ in Chriſto: ſicut igitur natura humana in Chriſto propria ſua & perſonali ſubſiſtentia caruit quando hypoſtaticè unita fuit cum Verbo divino; ita & ſpecies, ſeu accidentia euchariſtica, proprio ſuo ſubjecto, nempe ſubſtantiæ panis & vini, quæ non remanet poſt conſecrationem, non inhærent. Quomodo id fiat, neſcio, myſterium eſt. Ita fieri ſenſus ipſi renuntiant, & ita fieri Chriſtus voluit, quia, ut jam diximus, nullum ſenſibile voluit operari miraculum, ut nempe fidem noſtram exerceret, & accenderet amorem. Hæc eſt communis ac pervulgata in Scholis ſententia, cui inhærendum eſt: licèt enim expreſsè definitum ab Eccleſia non fuerit, accidentia illa euchariſtica abſoluta eſſe & à materia diſtincta, Philoſophi ſenſu; attamen longè magis accommodata videtur modo loquendi Eccleſiæ in præſenti myſterio, quàm recentior quorumdam philoſophandi ratio, vel hoc uno titulo ſuſpecta & rejicienda, quòd non ſatis cohæreat cum modo loquendi Eccleſiæ, à quo nulli Catholico recedere unquam licet.

I. quia Concilium Tridentinum ait Chriſtum præſentem eſſe *ſua qualibet ſpecie*: ſed per ſpeciem haud dubiè intelligi non debet, impreſſio ſeu ſenſatio in organis excitata, ſed aliquid ex parte ipſius Sacramenti. Quis enim, niſi abſurdè, dixerit, Chriſtus eſt realiter præſens ſub viſu, tactu, guſtu &c.

II. Euchariſtia verum eſt Sacramentum, & quidem in re permanenti, non verò in actione tranſeunte poſitum: at juxta explicationem adductam nihil aſſignari poteſt quod habeat extra nos rationem Sacramenti; nullum quippe eſt ſignum ſenſibile permanens. Species enim, cùm non ſint niſi variæ ſenſuum noſtrorum modificationes, non habent eſſe permanens: ex quo ſequitur, Chriſtum in ſacra pixide præſentem non eſſe ſub ſpecie panis, quando à nemine videtur; ſiquidem nulla tunc fit in ſenſibus modificatio, nulla impreſſio, adeoque nulla tunc ſpecies eſt ſub qua Chriſti corpus contineri dici poſſit: id verò pugnare videtur cum fide orthodoxa, quæ docet, Chriſtum præſentem eſſe ſub ſpecie panis quæ aſſervatur in ſacra pixide, tùm ut adoretur, tùm ut ad infirmos deferatur.

III. Poſita explicatione illorum Recentiorum, ſequitur corpus Chriſti immediatè tangi, frangi & dividi, cùm dividitur hoſtia, quia nihil eſt quo mediante frangi & dividi dicatur; ſpecies enim non ſunt aliquid reale & phyſicum ex parte objecti ſeu Sacramenti, ſed tantùm ex parte potentiæ, ut ipſi ajunt: at abſurdum eſt dicere corpus Chriſti immediatè in ſe tangi, frangi, dividi.

Digitized by Google

IV. SS. Patres adverſus Eutichianos diſputantes, ſuppoſuerunt tanquam rem certam, facta conſecratione remanere aliquod ens reale & phyſicum à Chriſti corpore diſtinctum; atque hinc probant duplicem in Chriſto naturam integram & inconfuſam, etiam poſt unionem remanſiſſe. Rejicienda igitur eſt Recentiorum illorum peregrina & nova philoſophandi ratio, quæ cum Theologiæ placitis non ſatis cohæret, ac receptum SS. Patrum & Conciliorum loquendi morem planè evertit: adde quòd non minùs difficile videatur exponere quomodo ens immediatè in ſenſus noſtros operetur ſupplendo efficientiam cauſarum phyſicarum; quàm accidentia remanere ſine proprio ſuo ſubjecto, & eodem modo ſenſus noſtros afficere ac ſi remaneret ſubſtantia.

Inſtabis 1. Accidens definitur, Ens alteri inhærens; ergo inhærentia ipſi eſt eſſentialis: quod enim definitionem rei ingreditur, ad ejus naturam & eſſentiam pertinet.

Reſp. diſt. conſeq. Inhærentia radicalis & aptitudinalis, ſeu in actu primo, concedo: inhærentia actualis, nego. Sic ſubſtantia definitur, Ens per ſe ſubſiſtens; & tamen privari poteſt ſua actuali ſubſiſtentia., ut conſtat in myſterio Incarnationis.

Inſtabis 2. Concipi non poteſt quomodo quantitas, color, figura &c. ſint ſine ſubjecto quanto, colorato, figurato.

Reſp. hanc eſſe myſteriorum fidei naturalem conditionem, ut omnem noſtrum captum ſuperent. Non concipiunt adverſarii qui fieri poſſit ut una ſit & indiviſa in tribus divinis perſonis diſtinctis natura: non concipiunt quomodo in Chriſto duæ naturæ uniantur in unica perſona. An idcirco myſteria hæc neganda ſunt cum Socinianis? Idem de myſterio altaris dicendum: remanet in eo quantitas panis ſine propria panis ſubſtantia, & in hoc elucet maximè divina virtus, quæ idem præſtat reſpectu quantitatis quam conſervat, quod præſtaret panis ſubſtantia ſi adeſſet: cætera verò accidentia, ut color, figura &c. ſunt in quantitate, tanquam in ſuo proprio & immediato ſubjecto.

Inſtabis 3. Non magis poteſt accidens eſſe ſine ſubjecto, ſive proprio ſive alieno, quàm ſubſtantia ſine ſubſiſtentia aliqua, aut propria aut aliena: atqui iſtud poſtremum fieri non poteſt; ergo &c.

Reſp. nego maj. Diſparitas eſt, quia ſubſtantia quæ exiſtit, ſingularis eſt; ſingularis autem redditur per ſubſiſtentiam, quæcunque illa ſit: at accidens ſingulare non redditur per ſubjectum cui inhæret, adeoque exiſtere poteſt abſolutè, Deo ita volente, ſine ullo ſubjecto.

Inſtabis 4. Nullum accidens recipit in abſtracto prædicationem concreti; ſic v. g. color non dicitur coloratus: at ſi in Euchariſtia remanent accidentia ſine ſubjecto, accidens recipit in abſtracto prædicationem concreti: nam in eo Sacramento, non tantùm eſt color, ſed etiam coloratum. Illud porro coloratum, quid eſt? non corpus Chriſti, quod ejuſmodi accidentium eſt incapax; non ſubſtantia panis, quæ nulla ſupponitur; ergo nihil eſſet, quod certè videtur perabſurdum.

Reſp. nego maj. Nàm quantitas eſt accidens: at concretum in quantitate dicitur in abſtracto, ſiquidem longitudo dicitur longa, latitudo lata, profunditas profunda. Revera color non dicitur coloratus, ſicut quantitas quanta; quia nempe quantitas, ut mox dixi, eſt primum & immediatum cæterorum accidentium ſubjectum, quæ priùs extendit partes ſuas, deinde partes

ſub-

ſubſtantiæ; adeoque color immediatè quantitatem ipſam ſemper afficit; unde illius reſpectu valet in concreto denominatio colorati: color autem nunquam dicitur coloratus, quia ſemper inhæret in proprio ſubjecto, nempe in quantitate.

Inſtabis 5. Cùm hoſtia dividitur & frangitur, vel corpus ipſum Chriſti, vel accidentia, vel ipſa panis ſubſtantia frangi dicitur. Non corpus Chriſti quod glorioſum eſt, & per modum ſpiritus in hoc Sacramento continetur, adeoque fractionis & diviſionis incapax: non accidentia, quæ nec frangi, nec dividi poſſunt; ergo ſupereſt panis ſubſtantia, in quam ſolam poſſit fractio & diviſio cadere.

Reſp. de fractione & diviſione corporis Chriſti in Euchariſtia controverſiam excitatam fuiſſe duodecimo Eccleſiæ ſæculo, occaſione verborum quæ leguntur in formula fidei à Berengario ſubſcripta, quibus tanquam erroneam damnat opinionem eorum, qui aſſerunt *corpus Chriſti non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut dentibus fidelium atteri*; aliis cum Petro Abaelardo contendentibus, fractionem illam in ſolas ſpecies cadere; aliis cum Waltero Abbate regalis Monaſterii S. Victoris Pariſienſis, & Abbaudo pariter Abbate, in ipſum quoque Chriſti corpus cadere fractionem ac diviſionem affirmantibus. Verùm prior opinio, ſecunda rejecta prævaluit: ab annis enim quadringentis Eccleſia in Proſa ſanctiſſimi Sacramenti ab Angelico Doctore adornata, canit, *Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantùm fit fractura.*

Inſtabis denique: Quod plures ſenſus in ſe benè diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter, & in omnibus, ac perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt; aliàs nunquam ſenſibus credere poſſemus: atqui plures ſenſus, viſus, tactus, guſtus, odoratus, in ſe benè diſpoſiti &c. teſtantur in Euchariſtia eſſe verum & naturalem panem, non tantùm ejus accidentia; ergo &c. Ita Albertinus L. 1. cap. 18.

Reſp. diſt. maj. niſi vel ratio, vel fides ſenſus corrigant & emendent, qui in rebus ad Religionem pertinentibus teſtes & judices idonei eſſe non poſſunt, concedo: ſi vel ratio, vel fides corrigant ſenſuum judicium, ut revera ſit in præſenti myſterio Euchariſtię, nego. Reſponſio patet ex probationibus Concluſionis.

Solvitur Objectio ducta ex eo quòd panis Euchariſticus nutriat, corrumpatur &c. quod ſubſtantiæ proprium eſt, non accidentium; atque ex aliis abſurdis quæ Novatores opponunt.

Objicies 1. Panis Euchariſticus retinet vim nutriendi corpus, alteratur & corrumpitur, atque ex ejuſmodi alteratione & corruptione nova fit generatio: hæc omnia experientia certa ſunt & explorata. Atqui ſubſtantiæ proprium eſt nutrire, nutritio enim fit converſione unius ſubſtantiæ in ſubſtantiam alterius: pariter generatio fit in ſubſtantia & ex ſubſtantia; igitur neceſſe eſt in Euchariſtia poſt conſecrationem remanere non ſola panis accidentia, ſed veram & naturalem ejus ſubſtantiam.

Reſp. ſubſtantiæ quidem in ſuo naturali ordine conſideratæ, quando remanet, proprium eſſe nutrire, alterari, corrumpi, generari &c. ſed cùm mutata rei ſubſtantia, ſola remanent accidentia, & iidem tamen naturales effectus ſequun-

Digitized by Google

ſequuntur, qui ſequerentur ſi adeſſet ſubſtantia, dicendum eſt, vel Deum per ſeipſum eoſdem effectus producere, vel accidentibus dare virtutem eos producendi. Cùm enim, ut jam non ſemel obſervatum fuit, Deus in myſterio altaris nullum ſenſibile miraculum operari voluerit, ſed totus latere, ad fidei noſtræ exercitium, neceſſe fuit ut permitteret, peracta conſecratione ſymbola Euchariſtica eaſdem omnino in ſenſus noſtros impreſſiones facere, eoſdemque effectus ex iis ſequi, ac ante conſecrationem. Porrò divinæ potentiæ non deeſt modus eoſdem effectus producendi, quos ipſa produceret panis ſubſtantia, ſi adeſſet. Namque dici poteſt, ut mox dictum eſt, vel Deum per ſe ad præſentiam ſymbolorum Euchariſtiæ corpora noſtra nutrire & ſuſtentare: qui enim ea ex nihilo produxit, poteſt haud dubiè ex ſe nutrire & conſervare; vel Deum accidentibus dare virtutem nutriendi &c. vel denique, corruptis accidentibus, cùm ab iis recedit corpus Chriſti, Deum priorem reſtituere ſubſtantiam per quam fiat nutritio: neque enim difficilius eſt eam iterum producere, quàm de novo creare. Ut ut ſit, effectus illos produci fatemur; modum productionis ignoramus, quia myſterium eſt.

Objicies 2. Dogma præſentiæ realis multa ſecum abſurda trahit, quæ Deo indigna ſunt, v. g. Chriſtum in pixide concludi, manducari, conculcari, corrumpi, à muribus corrodi, igne conſumi &c. quæ tot abſurda planè ſunt.

Reſp. cum Apoſtolo 1. Cor. 1. v. 25. *quod ſtultum eſt Dei*, ideſt, quod videtur nobis ſtultum, *ſapientius eſſe hominibus*. Et verò non aliis ferè argumentis Pagani olim impugnabant & irridebant myſterium Incarnationis, quòd dicerent Deo indignum eſſe utero mulieris includi, per varios ætatis gradus tranſire, unde per irriſionem Deum *bimeſtrem*, *trimeſtrem* appellabant; in cruce tanquam ſceleratum interfici, unde crucis myſterium Gentibus ſtultitia viſa eſt, ac Judæis ſcandalum fuit, *ſed vocatis Judæis & Græcis*, inquit S. Paulus citato cap. v. 23. *virtus Dei fuit ac ſapientia*. Contemnenda igitur ſunt leviora illa Novatorum argumenta, atque quod olim S. Auguſtinus Platonicis in cauſa reſurrectionis Lib. 22. de Civitate Dei cap. 11. dicebat, illis
To 7. p. 674. E. reponendum, *Ecce quibus argumentis omnipotentiæ Dei humana contradixit infirmitas, quam poſſidet vanitas*. Vel quod Arianis contra divinitatem Verbi arguentibus reſpondebat Lib. de Agone Chriſtiano cap. 16. *Neſciunt quid lo-*
To. 6. p. 253. D. *quuntur, & de his rebus, quas per oculos carneos videre conſueverunt, vanas imagines ad diſputationes ſuas transferunt.*

Igitur nulla omnino ſunt prætenſa illa abſurda, quæ tanto ſtudio adversùs dogma præſentiæ realis urgent Novatores. Non enim in ſeipſo immediatè comeditur corpus Chriſti, non corrumpitur &c. ſed iſta omnia in ſpecies ſacramentales immediatè recidunt; & ſicut Deo indignum non fuit, in corpore mortali includi, naſci, pati, mori; ſicut nec Deus corrumpitur in rebus corruptibilibus in quibus eſt; ſicut non inficitur nec inquinatur ſordibus, quibus per immenſitatem præſens eſt, ita corpus Chriſti glorioſum immediatè in ſe non comeditur, non frangitur, non corrumpitur.

Objicies 3. Abſurdum eſt dicere, panem fieri ſeu converti in Deum: atqui ſi obtineat dogma præſentiæ realis & tranſubſtantiationis, verum eſt dicere, panem fieri, ſeu converti in Deum; convertitur enim in Chriſtum qui verus eſt Deus.

Reſp. diſt. maj. Abſurdum eſt dicere, panem converti in Deum, converſione formali & immediatâ, eſto: converſione mediata quæ fiat tantùm propter natu-

naturalem concomitantiam, nego. Diſt. min. ad ſenſum maj. Panis igitur immediatè vi verborum Chriſti formaliter convertitur in corpus Chriſti; corpus autem non eſt formaliter homo, ſed tantùm pars hominis: quia verò corpus Chriſti hypoſtaticè unitum eſt Verbo divino, conſequenter ac per concomitantiam & mediatè panis convertitur in Chriſtum, adeoque in Deum, ſed converſione, ut dixi, mediata, & ratione concomitantiæ naturalis, non immediata & formali. Unde falſa eſt iſta propoſitio, *Panis eſt Chriſtus*, *Panis eſt Deus*, tùm quia non amplius remanet panis, facta conſecratione; tùm quia immediata & formalis converſio panis fit in corpus Chriſti, & in Chriſtum tantùm per concomitantiam, ſeu unionem naturalem omnium partium Chriſti.

Objicies denique: Videtur inutilis realis Chriſti in Euchariſtia præſentia.

I. Quia quidquid utilitatis ex ea ad homines derivari poteſt, per nuda ſigna à Deo inſtituta poteſt haberi.

II. Baptiſmus gratiam regenerantem confert, etiamſi aqua non convertatur in Spiritum ſanctum; ergò pariter ſymbolum panis, fidem noſtram excitando, poteſt animas noſtras ſpiritualiter nutrire, quamvis non mutetur in proprium corpus & ſanguinem Chriſti.

III. Qui ſola fide in ſymbolo panis Chriſtum recipiunt, ii fructum paſſionis Dominicæ conſequuntur: è contra qui Chriſtum reipſa in Euchariſtia ſine fide percipiunt, nullum inde fructum reportant; nihil igitur prodeſt realis Chriſti præſentia in Sacramento.

Reſp. nego antecedens.

Ad primam probationem dico ſimili argumento probaturum Paganum, vel Socinianum, inutilem fuiſſe Chriſti Incarnationem, paſſionem & mortem; ſuperflua omnia Sacramenta, quibus veluti inſtrumentis ac canalibus utitur Deus, ut ſuam nobis communicet gratiam. Quid ita? quia, juxta propoſitum ratiocinium, ſola ſua voluntate potuit Deus ea omnia operari: ad quid igitur ea inſtituit? Etſi igitur potuiſſet Chriſtus per nuda ſymbola, ſi voluiſſet, eoſdem in nobis operari effectus, quos per realem ſui præſentiam, non tamen ita voluit; ejus igitur voluntas in Scripturis expreſſa exploranda eſt. Adde quòd plures, eaſque eximias cauſas enumerant SS. Patres, ob quas voluit Chriſtus ſeipſum ſubſtantialiter præſentem nobis dare in Sacramento Euchariſtiæ, tùm in ſignum ardentiſſimi amoris; tum ad incorporationem ſubſtantialem noſtri cum ipſo; tùm ad immortalitatis pignus, ac veluti ſigillum corporibus noſtris imprimendum; tùm alias ob rationes, de quibus Theologi, ubi de effectibus Euchariſtiæ.

Ad ſecundam, diſparit. eſt, quia Baptiſmus eſt Sacramentum regenerationis, Euchariſtia verò nutritionis: at regeneratio non poſtulat contactum ſubſtantiæ inter generantem & genitum, ſicut nutritio inter alimentum, & viventem. Præterea ſubſtantia corporea nunquam mutari poteſt in ſpiritum, ſunt enim è diametro oppoſita: at ſubſtantia una corporea poteſt mutari in aliam ſubſtantiam corpoream, licèt non exiſtat modo corporeo & extenſo. Atque ita aqua mutari non poteſt in ſubſtantiam Spiritus ſancti, id eſt in divinitatem: id quippe fingere, abſurditas eſt omni ſenſu deſtituta: at ſubſtantia panis mutari poteſt in ſubſtantiam corporis Chriſti, ſunt enim in eodem ordine corporeæ ſubſtantiæ, etſi corpus Chriſti non ſit modo corporeo, viſibili & extenſo in Sacramento Euchariſtiæ; ſed modus ille naturam ſubſtantiæ non immutat.

Ad

Digitized by Google

Ad tertiam, nego conſeq. quia etiamſi fides in Chriſtum proſit abſque ſumptione reali corporis Chriſti, hęc verò ſumptio corporis non proſit ſine fide, fatendum tamen eſt, fidem ſimul & ſumptionem realem corporis Chriſti, plùs emolumenti ſpiritualis afferre ſuſcipienti, ſicut plùs profuit B. Virgini fide & corpore Chriſtum concipere, quàm ſi ſola mente per fidem concepiſſet.

ARTICULUS VI.

An facta ſit in fide circa præſentiam realem inſenſibilis quædam mutatio nono Eccleſiæ ſeculo, ut fabulantur Novatores Albertinus & Claudius.

JAm ſuprà obſervatum fuit, non conſentire inter ſe Novatores in aſſignando primo dogmatis præſentiæ realis auctore. Blondellus aſſignat Anaſtaſium Sinaitam, circa annum Chriſti 636. ſicut & Epiphanium Diaconum VIII. ſæculo in Conc. generali Nicæno II. Actione 6. Audacior Claudius contendit primum hujuſce dogmatis parentem fuiſſe Paſchaſium Radbertum Corbejenſis Monaſterii Abbatem, in Libro quem de corpore & ſanguine Domini ſcripſit circa annum Chriſti 831. ejuſque doctrinam, faventibus ſæculi decimi tenebris, quo ſcelus & ignorantia in totam Eccleſiam exundarunt, omnium animos ſenſim occupaſſe, ac tam altas egiſſe radices uſque ad initium ſæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam fidem (ut Claudius fingit) excitare conatus eſt, tanquam Novatorem & hæreticum hominem exagitaverint. En fabella qua Claudius ſuos detinuit ac decepit.

E contra omnes Catholici contendunt, doctrinam realis præſentiæ ipſi Eccleſiæ coęvam eſſe, ſemper, ubique & ab omnibus admiſſam: unde concludunt, & Berengarium undecimo ſæculo, & Lutherum ac Calvinum decimo ſexto, in fide innovaſſe, ac merito univerſam in ſe tanquam Hæreticos Eccleſiam concitaſſe.

CONCLUSIO.

Fabuloſa eſt ac prorſus impoſſibilis mutatio illa inſenſibilis, quam in fide circa Euchariſtiam nono Eccleſiæ ſæculo factam fuiſſe Novatores ſomniarunt.

Probatur 1. argumento generali, ſed aperto ac ſimplici. Scilicet. Omnis in avita fide immutatio, ſua novitate ſemper perturbat, & univerſam commovet Eccleſiam. Ubi primùm Arius Chriſto, Macedonius Spiritui ſancto divinitatem detrahere; Neſtorius duas in Chriſto perſonas, Eutyches unam naturam contra publicam & receptam fidem prædicare tentarunt, univerſa ſtatim inſurrexit ac reclamavit Eccleſia; commoti Epiſcopi, diviſi ab Hæreticis Catholici: rupta, non ſine magno animorum æſtu, inter illos communio; excitata odia, diſſidia, jurgia; coacta denique Præſulum Concilia; quibus & repreſſa novitas fuit, & veritas fidei aſſerta & vindicata. Atqui nihil tale contigiſſe legimus vel in Hiſtoricis, vel in aliis Scriptoribus noni ſæculi, quando Paſchaſius Librum ſuum de veritate corporis & ſanguinis Domini anno 831. evulgavit, & anno 844. ad Carolum Calvum direxit, cùm Abbas Corbejenſis electus fuit: nullus adversùs illum inſurrexit Epiſcopus; nullum Concilium, ut damnaretur, convocatum; nullæ illius occaſione excitatæ turbæ, tumultus nulli; id verò moraliter impoſſibile eſſe judicabit quiſquis

quis vel minimum habuerit rerum humanarum uſum, & ad nativam ingenii humani conditionem velleviter attenderit; præſertim verò in myſterio Euchariſtiæ, quod non ad meram fidei ſpeculationem, ſed ad uſum & praxim quotidianam pertinet, ſumendo, adorando. In hypotheſi autem Calviniana neceſſe eſt ſupponere, Fideles novem ſæculorum tractu credidiſſe Chriſtum in Euchariſtia realiter præſentem non eſſe, ſed ab illa abſentem, nec conſequenter adorandum: medio verò ſæculo nono de repente mutatam eſſe fidem illam, de uno extremo tranſitum factum eſſe ad aliud extremum, à neganda ſcilicet præſentia reali, ad illam agnoſcendam; à non adoranda Euchariſtia, ad illam adorandam. Quis verò facilè in animum ſuum induxerit, populum Chriſtianum in rebus ad Religionem pertinentibus adeo tenacem ac fervidum, patienti ac tranquillo animo ſuſtinuiſſe, ſe ad novam fidem novumque adorationis cultum transferri? Quis crediderit Summos Pontifices, Epiſcopos, Paſtores, univerſam denique Eccleſiam tunc temporis obdormiſſe ac ſiluiſſe?

At, inquit Claudius, mutatio illa non ſimul, nec ſplendidè, ſed per gradus, ſenſim, ac clanculum facta eſt. Quis non rideat! Paſchaſius ſimplex Monachus, Librum ſcribit in gratiam juniorum Saxonum qui recens ad fidem converſi fuerant: Opus ſuum Varino Abbati ſuo Corbejenſi nuncupat, tùm illum recognitum dirigit ad Carolum Calvum Francorum Regem. In eo Libro novum & hactenus (ut Claudio placet) inauditum dogma præſentiæ realis proponit, nemine contradicente ac reclamante, abſque ullo prævio miraculo, abſque præſidio Magnatum, ullo fucato doctrinæ apparatu, aut conquiſito diſcipulorum numero, abſque ulla coitione ac dolo; verbo dicam, abſque illis artibus & machinationibus, quæ Novatoribus adeo familiares ſunt: & tamen novum illud dogma ab anno 844. quo primùm evulgatur, uſque ad annum 865. quo Paſchaſius vivere deſiit, ac toto ſæculi decimi decurſu, infinitorum pene hominum animos, Græcorum, Latinorum, reclamante nemine, placidè ac pacificè pervaſit & occupavit. O ſtupendum & nuſquam auditum prodigium! Tali privilegio caruit Chriſtianæ Religionis propagatio: caruere Apoſtoli virique apoſtolici, tot laboribus, perſecutionibus, ac ſuppliciis ad mortem uſque attriti.

Imò, quod mirandum, cùm Berengarius ſæculo undecimo doctrinam Paſchaſii circa præſentiam realem ab uno duntaxat ſæculo inductam cepit impugnare, undequaque, fatentibus ac frementibus Calvinianis, univerſa reclamante Eccleſia, oppugnatus, multiſque in Conciliis tanquam Hæreticus damnatus & proſcriptus fuit. Quidni pariter reclamaſſet Eccleſia, quando Paſchaſius novum realis præſentiæ errorem, contra fidem novem ſæculorum ſpatio confirmatam, juxta Calviniſtas, induxit? Cur tam durè exagitatus Berengarius, qui avitam, ut putat Claudius, doctrinam revocabat; & tam benignè, imò & honorificè exceptus Paſchaſius, qui novum diſſeminabat errorem?

Obſtabat, reponit Claudius, cœcitas, ignorantia & depravatio decimi ſæculi, obſcurum ac tenebroſum, ſi quod unquam fuit, Eccleſiæ ſæculum. Verùm ita ſit: an idcirco univerſa tunc temporis defecerat Eccleſia, columna illa veritatis adversùs quam portæ inferi non prævalebunt; quæ errorem diſſimulare non poteſt nec facere, judicio ipſo ſancto Auguſtino Epiſt. 55. ad Jan. aliàs 119. n. 35. *Eccleſia Dei*, inquit, *ea quæ ſunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit*. Neque porrò tenebroſo illi ſæculo ſua Tom. 2. 141. F.

Tom. 9. Conc. Labbe. ſua defuere lumina: Romæ, Stephanus VIII. Leo VII. Marinus, Agapetus II. Piſis in Tuſcia, Theodoricus & Grimoaldus; Bergomi, Adelbertus; Feſulis, Zenobius; Cæſenæ, Sergius; Patavii, Petrus & Gauſelinus; Veronæ, Notherius. In Germania, Coloniæ, Bruno; Moguntiæ, Willelmus; Treveris, Henricus; Hiſdeshemii, Bernardus & Godarius; Auguſtæ, S. Udalricus dictus *Gemma Sacerdotum*; Magdeburgi, Adalbertus. In Anglia, S. Dunſtanus, Odo Cluniacenſis. In Galliis, Fulco, & alii qui labente ſæculo nono & initio decimi vixere; Fulbertus Carnotenſis, qui cum aliis Epiſcopis interfuit Concilio Aurelianenſi anno 1017. in quo damnata fuit impietas nonnullorum Manichæorum, qui negabant veram eſſe Chriſti carnem in Euchariſtia. Stephanus Æduenſis Epiſcopus circa annum 950. Librum ſcripſit in Canonem Miſſæ, ubi nitidè ac luculenter fidem Eccleſiæ circa realem præſentiam exponit. Ea ætate floruere vitæ monaſticæ reparatores celebratiſſimi, Romualdus Camaldulenſium pater; Majolus, Odilo & Odo Cluniacenſium primi Abbates, & alii non pauci pietate ac zelo Religionis illuſtres. Denique extant egregia hujus ætatis monimenta vigilantiæ Epiſcoporum in ſervanda diſciplina; extant frequentia Concilia, leges ac ſtatuta ad fidei & morum conſervationem. Lege Tomum 9. Concil. Labb. ubi hæc omnia typis exarata reperies.

Probatur 2. abſurdam & impoſſibilem eſſe mutationem illam in fide circa Euchariſtiam, quam Claudius excogitavit, ex perfecta conſenſione ac concordia Eccleſiæ utriuſque, Græcæ ac Latinæ, cujus invicta, & illuſtria monumenta reperies in Opere cui titulus, *Perpetuité de la foi Catholique ſur l'Euchariſtie*. quæ teſtimonia auxit, amplificavit & à cavillationibus Novatorum vindicavit clariſſimus Renodotius, quorum omnium ſummam exhibet nobis Liber cui titulus, *Apologie pour les Catholiques*, adversus Juriæum. Ibi quænam ſit fides Patriarchatus Conſtantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani, Maronitarum, Armenorum, Syrorum, Cophitorum, Jacobitarum & Neſtorianorum, ex certiſſimis illarum Eccleſiarum monumentis deprehendes. Lege & Librum Richardi Simon cui titulus, *De la creance de l'Egliſe Orientale ſur la tranſubſtantiation*, nec omittendum Opus egregium Doctiſſimi Patris le Brun, quatuor tomis diſtinctum cui titulus, *Explication litterale, hiſtorique & dogmatique des prieres & des ceremonies de la Meſſe. Pariſiis apud de Laulne.* Duos tomos, ſecundum & tertium, inſumit Auctor in referendis ac perluſtrandis Eccleſiarum ferè omnium Liturgiis, oſtenditque Eccleſias Orientales, tametſi ſchiſmate vel hæreſi à Romana diviſas, imò & inter ſeipſas circa nonnulla fidei capita diſcordes, in dogma tamen tranſubſtantiationis & realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, ſumma conſenſione omnes conſpirare. Tomo tertio, diſſertatione 12. integra, quaſi reſumens ac recolligens quæcumque antea dixerat, illarum omnium Liturgiarum, quantùm ad id quod eſſentiale eſt ſacrificio, conformitatem ac conſonantiam demonſtrat. Illuſtre confeſſionis Græcorum circa dogma catholicum tranſubſtantiationis ac præſentiæ realis argumentum profert Tomo ſecundo pag. 428. & ſequentibus, quæ confeſſio à Petro Ruſſorum Patriarcha Græcis ritibus addicto, in gratiam dumtaxat ſuorum popularium ſub nomine *Confeſſionis Ruſſorum* primò cuſa fuerat, quam poſtea quatuor Græcorum Patriarchæ, Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus & Jeroſolymitanus cum aliis novem Epiſcopis aut Archiepiſco-

chiepiſcopis adoptarunt ſuamque fecerunt anno 1643. Quapropter cùm Calviniſtæ, animo explorandi quænam foret Græcorum ſententia circa Euchariſtiam, Confeſſionem Auguſtanam ad eos miſiſſent, iſtud Jeremiæ Patriarchę Conſtantinopolitani reſponſum habuerunt an. 1570. *Multa de vobis referuntur, quæ à nobis nullo pacto probari poſſunt. Eccleſiæ igitur ſanctæ illud judicium eſt, in ſacra Cœna poſt conſecrationem & benedictionem, panem in illud ipſum corpus Jeſu Chriſti, & vinum in illum ſanguinem virtute Spiritus ſancti tranſire ac immutari.* Quæ fidei profeſſio confirmata fuit à Synodo Græcorum Jeroſolymitana an. 1668. & altera Bethleemitica anno 1672. quarum authentica inſtrumenta aſſervantur Lutetiæ in Bibliotheca S. Germani à pratis, & referuntur Tomo primo & ſecundo Perpetuitatis fidei circa Euchariſtiam.

Inde facilè judicabis, quàm vile ſit ac contemnendum teſtimonium Cyrilli Lucaris, qui fraudibus, quibus Sedem Conſtantinopolitanam invaſit, & illud etiam crimen addidit, quòd turpis lucri avidus, ac pecunia ſeductus, Batavo apud Turcas Legato hæreticam profeſſionem privatim dederit ſub nomine Eccleſiæ Orientalis: ſed ipſo à Sede dejecto & laqueo ſuffocato, ſucceſſor ejus Cyrillus Beroenſis in Synodo 23. Epiſcoporum anno 1635. anathema dixit Cyrillo dogmatiſanti & non credenti panem & vinum tranſmutari in corpus & ſanguinem Chriſti: quod judicium confirmavit Parthenius Cyrilli ſucceſſor in Synodo 25. Epiſcoporum anno 1642. cui judicio adhæſerunt tres Patriarchæ, Alexandrinus ſcilicet, Antiochenus & Jeroſolimitanus.

Denique perfecta illa Græcorum & Latinorum circa dogma realis præſentiæ concordia inde magis eluceſcit, quòd nec Latini Græcis, nec Græci Latinis, quoties inter illos pax & unio tentata fuit vel inita, ſeu Lugduni anno 1274. ſeu Florentiæ anno 1439. errorem circa præſentiam realem ſibi mutuò exprobraverint; nulla inter illos de hoc capite quæſtio excitata, controverſia nulla, nequidem à Photio ſchiſmatis, quod adhuc perſeverat, auctore: unde Latini, coram Græcis, & Græci ſpectantibus Latinis, ſuo quiſque ritu, ſacra myſteria pacificè celebrarunt. Eugenius P. 193.
IV. S. P. Florentiæ, Græcis & Latinis aſtantibus & ſimul adorantibus, ſacrificium Miſſæ perfecit. Jamdiu antea, referente Euſebio L. 5. Hiſt. cap. 24. cùm Polycarpus occaſione diſſidii circa diem celebrandi Paſchatis Romam veniſſet, Anicetus S. P. in Eccleſia conſecrandi munus honoris cauſa illi permiſit. Pariter Joannes Papa I. Theodorici Italiæ Regis ad Juſtinum Imperatorem Legatus, à Patriarcha Epiphanio rogatus die ipſa ſolemnitatis Paſchæ Conſtantinopoli Miſſam celebravit an. 525. S. P. Agapetus anno 536. Conſtantinopoli Mennam Patriarcham conſecravit in locum Anthimii, quem depoſuit; quin & Vigilius S. P. ſæpius in eadem Eccleſia Sacris operatus eſt. Plura hujuſmodi alia exempla miſſa facimus: ſi autem diviſi fuiſſent Latini à Græcis circa fidem præſentiæ realis, quis credat & Latinos coram Græcis & Græcos coram Latinis, nemine reclamante ac contradicente, Sacra perfeciſſe, omnibus ſimul ex utraque parte Chriſtum realiter præſentem adorantibus?

Probatur 3. ex ipſo Paſchaſio, quem velut Novatorem Calviniani traducunt, & ætate ſua oppugnatum fuiſſe contendunt à Rabano, Ratramno &c.

ARTI-

ARTICULUS VII.

De Paſchaſio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.

Paſchaſius

Abbas Corbejenſis. Profitetur ille in ſuo Libro, ſe antiquam Eccleſiæ fidem propugnare; ac mirari, quod ex rumore quodam didicerat, nonnullos eſſe qui clanculùm contrarium docerent. *Miror*, inquit L. 12. Commen. in Matth. *quid velint nunc quidam dicere, non in re eſſe veritatem carnis Chriſti vel ſanguinis; ſed in Sacramento virtutem carnis & non carnem, virtutem ſanguinis & non ſanguinem; figuram & non veritatem, umbram & non corpus*. Et paulò poſt. *Audivi quoſdam me reprendere, quaſi ego in eo Libro quem de Sacramentis edideram Chriſti, aliquid his dictis plùs tribuere voluerim, quàm ipſa repromittit veritas, timentes fortè, quod ipſi tunc timuerunt quibus loquebatur* (Chriſtus,) *partes facere voluerim, & ejus per ſingulos membra dividere conciſa & diſpertita, ſicuti illi tunc putarunt qui ſcandaliſati dicuntur, & abierunt retrorſum.* Ita Paſchaſius falſam ſuæ ſententiæ nonnullorum interpretationem à ſe depellit.

Bibliot. PP. To. 14. pag. 668. F. Ibid. H.

Et in Epiſtola ad Frudegardum, quam versùs annum 860. ſcripſit, eoſdem obtrectatores notat, ac refellit, ſuamque ſententiam appellat, *fidem Sanctorum*; eos verò qui illam impugnant, affirmat contra ipſum Dominum & contra Eccleſiam agere. *Videat*, inquit Expoſit. in illud Matth. *Cœnantibus autem &c. qui contra hoc venire voluerit.... quid agat contra ipſum Dominum, & contra omnem Chriſti Eccleſiam.* Ibidem: *Ideo*, inquit, *quamvis quidam de igorantia errent, nemo tamen eſt adhuc in aperto, qui hoc ita eſſe contradicat, quod totus orbis confitetur & credit*. Paulò antè dixerat: *Nefarium ergo ſcelus eſt, orare cum omnibus, & non credere quod ipſa veritas teſtatur, & ubique omnes univerſaliter verum eſſe fatentur*. Ex ignorantia igitur ſive dogmatis ipſius, ſive Paſchaſii ſententiæ, nonnulli obſcuri homines, in occulto, non *in aperto* Paſchaſio contradicere auſi ſunt; adeo ſcilicet pervulgata & communis erat ejus circa præſentiam realem fides ac doctrina, ut nemo publicè ac impunè contradicere auderet. Solus Berengarius, ſæculo undecimo, Paſchaſium virum *ineptum, erraticum, & erraticorum ducem* appellare auſus fuit, quem Lupus Abbas Ferrarienſis ea ætate vir celeberrimus, Epiſtolis 56. & 57. appellat *dilectiſſimum, & bonis omnibus amplectendum*; quem Engelmodus Epiſcopus Sueſſionenſis in carmine ad Radbertum Abbatem vocat *decus & lucem mundi, Eccleſiæ columen, fidei fortiſſimum umbonem*; quem Patres Concilii Pariſienſis an. 845. *venerabilem fratrem* nuncupant. Scilicet convicia Hæreticorum in Catholicos, in laudem & commendationem doctrinæ illorum convertuntur.

Ibid. p. 755. C. Ibid. p. 758. E. Ibid. Ibid. P. 98. & ſeq. Bibliot. PP. To. 14. pag. 353. Tom. 7. Conc. p. 1848.

Dices I. Fatetur ipſemet Paſchaſius in laudata ad Frudegardum Epiſtola, ſibi nonnullos adverſatos fuiſſe; alios verò ad intelligentiam hujus myſterii à ſe commotos ſeu excitatos: tandem ibidem ſuum de corpore & ſanguine Chriſti Librum examini & correctioni ſubjicit. *Tu autem*, inquit, *velim relegas libellum noſtrum de hoc opere quem olim te legiſſe dicis: & ſi quid in eo deprehenderis aut dubitaveris, relegere non pigeat; Quia etſi nihil in*

P. 755. H.

eo

eo legentibus dignum ſcripſi, quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad intelligentiam hujus myſterii plures, ut audio, commovi.

Reſp. ad primum, diſtinguo: Nonnulli obſcuri nominis homines *ex ignorantia*, rudes & imperiti, in obſcuro, non in aperto adverſati ſunt Paſchaſio, concedo: viri celebres ac noti, eruditi in ſcientia fidei, nego. *Quidam*, inquit Paſchaſius Expoſit. in illud Matth. *Cœnantibus illis &c. loquaciſſimi, magis quàm docti, dum hæc credere refugiunt, quæcunque poſſunt, ne credant quæ veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus eſſe, quod non ſit palpabile & viſibile..... Ecce quàm benè diſputant contra fidem ſine fide.* Deinde adeò obſcuri erant ii quibus nova videbatur Paſchaſii de præſentia reali doctrina, ut non niſi ex incertis rumoribus didiciſſet ſe in aliquorum reprehenſionem veniſſe, ſicut ipſemet declarat verbis antea laudatis ex Lib. 12. Comment. in Matth.

Ad ſecundum, diſt. Multi Libro Paſchaſii excitati ſunt & commoti, ad pleniorem noſtri myſterii explicationem ac notitiam, concedo: excitati ſunt & commoti, id eſt novitate doctrinæ turbati, iterum diſtinguo: quantùm ad aliqua præſentiæ realis conſectaria, quæ ad ſubſtantiam dogmatis non pertinent, concedo: quantùm ad ſubſtantiam ipſam præſentiæ realis, nego. Solutio mox fiet manifeſta.

Ad tertium: Laudanda potius modeſtia Paſchaſii, quàm incuſanda fides, eo quòd Librum ſuum examini ſubjici non recuſet: quàm multa enim etiam maximè attentis Scriptoribus circa myſteriorum explanationem excidere poſſunt non ſatis accurata & caſtigata, tametſi ſalva ſit & integra illorum fides?

Dices 2. Certum eſt nono Eccleſiæ ſæculo, quo floruit Paſchaſius, nonnullas circa Euchariſtiam excitatas eſſe controverſias, atque Paſchaſium ſibi adverſantes expertum eſſe pleroſque coætaneos viros eruditos, Rabanum Maurum, Heribaldum Antiſſiodorenſem, Ratramnum, Joannem Scotum ſeu Erigenam &c. Controverſiæ circa Euchariſtiam nono ſæculo excitatæ.

Reſp. diſt. ant. Certum eſt nono ſæculo nonnullas circa Euchariſtiam excitatas eſſe controverſias, incidentes & accidentales, quæ ad ſubſtantiam dogmatis realis præſentiæ non pertinent, concedo: eſſentiales, quæ pertinent ad ſubſtantiam dogmatis realis præſentiæ, nego.

Tria potiſſimùm capita in controverſiam venerunt, tanquam conſectaria realis præſentiæ: nempè

I. An idem omninò corpus eſſet Chriſti in Euchariſtia, quod è Maria Virgine natum eſt, cruci affixum &c.

II. An ſit in Euchariſtia velum aliquod, ſignum, figura, qua corpus Chriſti obtegitur; an verò ipſæ ſpecies externæ ſint ipſummet corpus Chriſti, quod idcircò dicitur videri, tangi, dentibus atteri. Sententia Paſchaſii de corpore Chriſti in Euchariſtia. An idé ſit quod ex Maria Virgine natū eſt?

III. An corpus Chriſti Euchariſticum corruptioni, ſeceſſui, ſeu dejectioni, cæterorum alimentorum more, obnoxium ſit; qui fœtidus dicitur Stercoraniſtarum error.

Circa primum, Paſchaſius docuit, idem omninò corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia, quod ex Maria Virgine natum eſt, cruci affixum, à mortuis ſuſcitatum: qua ex parte adverſarios habuit Rabanum, duos Anonymos, unum quem Cellotius edidit ad calcem Hiſtoriæ Gotheſcalci, quemque Sigebertus & alii volunt eſſe Herigerum Abbatem Lobienſem in Belgio; alterum verò Gemblacenſem: Florum Lugdunenſem, Ratramnum, Herigerum &c. qui

Digitized by Google

Sentētia eorū qui Paſchaſium impugnabāt. Momēta quibus nitebantur.

omnes contendebant aliud eſſe corpus Chriſti ſacramentale, aliud verò naturale. Ratio ipſis erat. 1. quia corpus Chriſti naturale ex puriſſima Beatæ Virginis Mariæ carne perfectum fuit; corpus verò Chriſti ſacramentale fit ex pane & vino. 2. quia naturale corpus Chriſti certam habuit molem & extenſionem, minorem quidem in puero, in adulto majorem, quæ per nutritionem incremento, per ſpirituum verò ſeu ſubtilioris ſubſtantiæ effluxum & expirationem decremento obnoxium fuit, donec tandem in Cœlo glorioſum nulli amplius mutationi ſubjacet; qua profectò mole ac extenſione caret corpus Chriſti in Euchariſtia. Non ergo, concludebant, idem eſt corpus Chriſti in Euchariſtia, quod ex Maria Virgine natum eſt, cruci affixum &c.

Oppoſita Paſchaſii ſententia. Momenta illius.

Ex altera verò parte Paſchaſii ſententia firmis nitebatur fundamentis. 1. verbis Chriſti dicentis, *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur*, vel, *traditur*. *Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur*, vel, *effunditur*. Ergo idem eſt corpus Chriſti in Euchariſtia, quod cruci affixum fuit; idem ſanguis, qui effuſus eſt. 2. auctoritate veterum SS. Patrum, quos laudavimus ſuprà Qu. 2. Art. 4. argumento ſecundo ex Traditione ducto pro reali & ſubſtantiali præſentia Chriſti in Euchariſtia, qui omnes diſertè profitentur corpus quod eſt in Euchariſtia, idem ipſum eſſe ſubſtantia & natura, quod natum eſt ex Maria Virgine, affixum cruci &c. Hoc ipſum ut profiteretur, adductus fuit ipſe Berengarius ſubſcribens formulæ fidei Concilii Romani anno 1079. 3. quia unicum eſt corpus Chriſti verum ac naturale, non duplex; ſicut unus eſt Chriſtus, non multiplex.

To. 10. Conc. p. 378.

Verùm tota hæc diſputatio in æquivoco & quæſtione de nomine hærere viſa eſt, nempè idem eſſe corpus Chriſti quoad ſubſtantiam & naturam, non idem quoad ſpeciem, ſeu modum exiſtendi, molem, quantitatem, circumſcriptionem. Conceſſum erat ex utraque parte, idem eſſe quoad ſubſtantiam corpus Chriſti in Euchariſtia, quod ex Maria Virgine natum eſt, cruci affixum &c. at non idem eſſe quoad ſpeciem ſeu modum exiſtendi. Ita hujus controverſiæ nodum ſolvunt

Ed. Pariſ. 1648 p. 244. col. 2. B.

Lanfrancus in dialogo adversùs Berengarium cap. 18. *Verè*, inquit, *dici poteſt & ipſum corpus quod de Virgine ſumptum eſt, & tamen non ipſum: ipſum quidem, quantùm ad eſſentiam, veræque naturæ proprietatem & veritatem; non ipſum autem, ſi ſpectes panis vinique ſpeciem.*

Bibliot. PP. To. 21. pag. 269. F.

Algerus pariter L. 1. cap. 17. *Hanc*, inquit, *duplicitatem non ſubſtantiæ, ſed formæ Sacramenti, Sancti notaverunt, quoties de corpore Chriſti ipſum & non ipſum dixerunt; ut ipſum ſecundùm ſubſtantiam, non ipſum ſecundùm formam.*

Hiſt. Gotteſc. p. 245. cap. 4. Sæc. 4. Bened. part. 2. p. 596.

Idem eſt Anonymorum, quos indicavimus, ſenſus, mens eadem. *Jam credo patere*, ait Cellotianus, *quod beatus Ambroſius dixit, eandem eſſe*, (carnem Chriſti) *ut ſubaudiatur* naturaliter; & Auguſtinus, & Hieronymus, & Fulgentius, *aliud eſſe*, *ut ſubaudiatur* ſpecialiter. Alter verò Gemblacenſis dictus ſic loquitur: *Sententia Ambroſii, qui dixit, quòd iſta caro Chriſti non eſt alia, quàm quæ de Maria nata eſt, ſolummodò & valet, & debet intelligi, ut ſubaudiatur, naturaliter non eſt alia, quia non ſunt carnes duæ. Ipſa eſt caro quæ pro mundi vita offertur; ipſa, inquam, eſt naturaliter, ut ſit tamen alia ſpecialiter.*

Verùm, inquies, ſi ita eſt, Scriptores noni ſæculi, qui Paſchaſium impugnarunt, aerem verberabant; vana erat & otioſa prorſus, nihilque ſerium habebat tota eorum diſputatio: neque enim voluit unquam Paſchaſius, corpus Chriſti quod in

Digitized by Google

in Euchariſtia continetur, idem eſſe, quoad ſpeciem, ſeu exiſtendi modum, cum naturali ejus corpore, ſed tantùm idem quoad ſubſtantiam; propter unionem illius cum eadem anima & divinitate Chriſti, unde repeti debet ſubſtantialis corporis ipſius unitas.

Reſp. 1. Cùm nondum ea ætate plenè evoluta & cognita forent omnia præſentiæ realis conſectaria, & aliunde nonnulla circumferrentur ex SS. Auguſtino & Hieronymo teſtimonia, quibus aſſerere videbantur aliud eſſe corpus Chriſti naturale, & aliud in Sacramento, Scriptores nonnulli Paſchaſium reprehenderunt, quòd crudè ac ſine ulla diſtinctione dixiſſet, idem omninò eſſe corpus in Euchariſtia, quod ex Maria Virgine natum eſt &c. *In hoc peccavit Paſchaſius*, ait Herigerus cap. 6. *quòd de ſententia Ambroſii, non verbum de verbo, ſed ſenſum de ſenſu expreſſit*. 2. Cùm Paſchaſius dixit *Euchariſtiam figuram eſſe ſimul ac veritatem*; nonnullis occaſionem procul dubio dedit ſuſpicandi, figuram, ſeu ſpecies externas panis & vini in ejus mente ipſum eſſe corpus Chriſti, quod videtur, tangitur, dentibus atteritur, non quidem in ſpecie humana, ſed in figura panis; adverſus quam ſententiam quæ nonnullos ea ætate defenſores habuiſſe videtur, meritò inſurrexerunt nonnulli ſæculi noni Scriptores, ſive reipſa ita docuerit Paſchaſius, ſive ita docuiſſe viſus fuerit: revera etenim ſpecies illæ panis & vini non ſunt corpus Chriſti, ſed illud ſub ſe obvelatum continent; quamquam ex dicendis paulò infrà, ubi de Ratramno, patebit, meram hanc fuiſſe de nomine quæſtionem, ortam ex obſcura nonnullorum loquendi ratione. *Apud Cellot. p. 547.*

Circa ſecundum, patet ex mox dictis reſponſio, & clariùs adhuc ex dicendis patebit.

Circa tertium, an corpus Chriſti quod in Euchariſtia continetur, ſeceſſui obnoxium ſit, ita ut corruptis ſpeciebus & ipſum quoque corpus Chriſti corrumpatur, quæſitum aliquando fuit: quæ quidem quæſtio, juxta nonnullos, videtur locum dediſſe fœtido Stercoraniſtarum errori, cujus Amalarius Abbas primùm Metenſis, tùm Chorepiſcopus Lugdunenſis, accuſatur à Mauguino Tom. 2. *Vindiciarum prædeſtinationis & gratiæ*, & ab Auctore *Perpetuitatis fidei circa Euchariſtiam* To. 1. L. 8. cap. 11. Fundamentum accuſationis iſtud eſt. Rogatus à Guntario Amalarius, *quid fiat de corpore Domini, poſtquam in ſtomachum receptum eſt*, ſic repoſuit: *Ita ſumptum corpus Domini bona intentione, non eſt mihi diſputandum, utrum inviſibiliter aſſumatur in Cœlum, an reſervetur in corpore noſtro uſque in diem ſepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum ſanguine, aut per poros emittatur, dicente Domino*, Omne quod intrat in os, in ventrem vadit & in ſeceſſum mittitur. *Hoc ſolùm cavendum eſt, ne corde Judæ ſumam illud, & ne contemptui habeatur: ſed diſcernatur ſaluberrimè à communibus cibis.* *Amalarius.*

Verùm leve admodum videtur fundamentum iſtud impacti Amalario erroris Stercoraniſtarum. Varios ille modos proponit, quibus exponi poteſt quid fiat de corpore Chriſti poſtquam *in ſtomachum receptum eſt*: ex illis autem nullum adoptat aut ſequitur Amalarius, ratus viro pio ac Catholico ſufficere, ſi pura conſcientia corpus Chriſti percipiat, ac credat panem Euchariſticum non eſſe *cibum communem*, quo uno non obſcurè ſignificat, cœleſtem illam Euchariſtiæ alimoniam, communi aliorum ciborum ſorti ac conditioni obnoxiam non eſſe; atque hujuſcemodi quæſtiones à Guntaro propoſitas, plùs habere noxiæ ac periculoſæ curioſitatis, quàm pietatis & ædificationis. Interim verò, quidquid ſit de illo craſſo & fœtido Stercoraniſtarum errore, an

H 2 reve-

revera fuerit ab aliquibus nono ſæculo propugnatus, vel non; certò conſtare debet, tùm ex hac ipſa opinione, tùm ex ſtatu controverſiæ quem expoſuimus, falsò prorſus aſſeruiſſe recentiores Calvinianos, doctrinam Paſchaſii circa realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, à Scriptoribus noni ſæculi oppugnatam fuiſſe: etenim nulla inter illos de ſubſtantia dogmatis fuit quæſtio, ſed tantùm de modo, ſeu de nonnullis ex dogmate præſentiæ realis conſectariis. Quin & ipſimet Stercoraniſtæ, ſi qui fuerunt, quod hìc non expendimus, eo ipſo corpus Chriſti præſens eſſe in Euchariſtia crediderunt, quo ipſum in ſeceſſum abire turpiter arbitrati ſunt.

Ut verò clariùs adhuc innoteſcat, impugnatam à Scriptoribus noni ſæculi non fuiſſe doctrinam Paſchaſii circa realem & ſubſtantialem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, juvat hìc aliquorum ex illis expendere ſententiam.

Rabanus Maurus.

Diſcipulus fuit Alcuini, tùm Fuldenſis Monachus, demùm Archiepiſcopus Moguntinus ab anno 847. ad annum 856. quo mortuus eſt.

Baronius eum *fulgentiſſimum Eccleſiæ ſidus* appellat; & Trithemius ait virum fuiſſe in omni Litterarum genere excultum.

Rabanum Maurum inter adverſarios Paſchaſii recenſent, Anonymus Cellotianus, alter Gemblacenſis apud Mabillonium parte 2. ſæculi quarti Benedictini pag. 592. & tertius, qui extat Tom. 12. Spicilegii pag. 39.

Verùm ex mox dictis, controverſia tunc temporis non verſabatur circa ſubſtantiam dogmatis præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtia, ſed circa modum dumtaxat ac ſpeciem; atque in eo recedebat à Paſchaſio Rabanus, quòd nollet corpus Chriſti Euchariſticum ſimpliciter & abſolutè dici idem cum ejus corpore naturali, licèt idem eſſe quoad ſubſtantiam & naturâ cum Paſchaſio fateretur.

Id verò conſtat

I. Ex ipſiſmet Anonymis laudatis, qui ſuam de reali præſentia fidem declarant ac profitentur. *Quòd corpus & ſanguis Domini vera ſit caro veruſque ſanguis*, ait Anonymus Gemblacenſis, *unuſquiſque debet credere, noſſe, tenere, confiteri pariter, & incunctanter aſſerere fidelis*. Eo in capite conſentiebat Paſchaſio Anonymus ille: in quo ergo diſcrepabat? Exponit ipſe: *In eo*, inquit, *quòd ex mente S. Ambroſii dixiſſet, non aliam planè eſſe carnem quæ ſumitur de altari, quàm quæ nata eſt de Maria Virgine, & paſſa in cruce, & quæ reſurrexit de ſepulchro.* Hoc ipſum eſt quod in Paſchaſio reprehendit Anonymus, & à Rabano atque Ratramno improbatum pariter teſtatur; contenditque aliam eſſe carnem Chriſti in Euchariſtia, ut pote quæ vorari poſſit & manducari, aliam autem natam de Virgine & reſuſcitatam. *Præſertim*, inquit, *cùm illa Chriſti caro reſurgens de ſepulchro ita glorificata ſit, ut jam vorari nullo modo poſſit.* Et ipſemet Rabanus ſcribens ad Heribaldum Altiſſiodorenſem ait: *Quidam nuper de ipſo Sacramento corporis Domini non ritè ſentientes dixerunt, hoc ipſum eſſe corpus Domini quod de Virgine natum eſt... idem eſſe quod ſumitur de altari: cui errori, quantùm potuimus, ad Egilonem Abbatem ſcribentes, de corpore ipſo quid verè dicendum ſit, aperuimus*, quibus certè verbis manifeſtè patet, diſcordiam tunc non fuiſſe de ſubſtantia corporis Chriſti præſentis in Euchariſtia, ſed tantùm de modo ac ſpecie, ſeu de certa quadam loquendi ratione, an nempè ſimpliciter & abſolutè idem

Sæc. 4. Ben. p. 2. p. 592

Ibid. p. 593. n. 2

Ibid.

Apud Mabill. Analect. 1. 4. p. 616.

idem dici debeat corpus Chriſti in Euchariſtia, quod de Maria natum eſt, paſſum, cruci affixum. Seipſum non obſcurè exponit Anonymus Gemblacenſis jam citatus: *Hæc.... Magiſtri* (Auguſtini) *dicta*, ait, *ſi*, *velut nimis neceſſe*, *fideliter*, *ferventer*, *diligenter*, *intelligenter & frequenter legeritis*, *manifeſtè cognoſcetis*, *non quidem* (*quod abſit*) naturaliter, *ſed* ſpecialiter *aliud eſſe corpus Domini*, *quod ex ſubſtantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum ſanctum conſecratur*, *quod à Sacerdote poſtmodum Deo Patri ſuppliciter offertur*; *& aliud* ſpecialiter *corpus Chriſti*, *quod natum eſt de Maria Virgine*, *in quod iſtud transfertur*. Sæc. 4. Ben. p. 593. n. 5

II. Eadem eſt mens, ſenſus idem alterius Anonymi Tom. 12. Spicil. *Hæc Sacramenta*, inquit, *benedictione divina conſecrantur*, *& virtute inviſibili*, *in id quod non fuerant*, *convertuntur*; *ut olim Chriſto aquam in vinum convertente*, *& mare ſuis greſſibus ſolidum reddente*, *quod quia ſpiritaliter ſit*, *nonniſi fide cognoſcitur*. Agnoſcebant igitur illi Anonymi ſæculi noni Scriptores cum Paſchaſio, idem eſſe quoad ſubſtantiam corpus Chriſti in Euchariſtia, quod natum eſt de Maria Virgine, tametſi non ſit idem quoad ſpeciem ſeu exiſtendi modum. Pag. 40.

At, inquies, Anonymus Cellotianus, ejuſque auctoritate ducti Guillelmus Malmesburienſis & Thomas Valdenſis, Rabanum accuſant turpiſſimi erroris Stercoraniſtarum, qui certè error compati non poteſt cum dogmate realis præſentiæ: quis enim adeo deſipiat, ut corpus Chriſti dicat in ſeceſſum abire, ac cæterorum ciborum communium conditioni obnoxium eſſe?

Reſp. 1. nego min. non poteſt enim ſupponi corpus Chriſti abire in ſeceſſum, niſi ſupponatur reipſa præſens; ergo ſi qui fuerunt Stercoraniſtæ, præſentiæ reali non adverſabantur, quam ſupponebant. Hujuſce erroris accuſationi locum fortè dedit ſingularis opinio eorum, qui tunc temporis videbantur dicere corpus Chriſti in Euchariſtia nullo velo eſſe obductum, & totum id quod videtur, tangitur, manducatur, eſſe ipſum corpus Chriſti, de qua opinione Ratramnus poſtea laudandus; unde facilè concluditur in eorum (ſi vera eſſet) opinione, corpus Chriſti abire in ſeceſſum cæterorum ciborum more. Ita Humbertus, & ex eo arguit Algerus: *Ex ipſa viſibili & corporali comeſtione*, *quæ Sacramento tenus ſit*, ajebat Algerus Lib. 2. cap. 1. *naſcitur fœdiſſima hæreſis Stercoraniſtarum*. Sed fallitur ille; vana enim & prorſus ficta videtur illa hæreſis: ſpecies quippè panis & vini dicuntur ipſum corpus Chriſti, non quidem naturale ac ſubſtantiale, ſed ſymbolicum & ſacramentale, quia illud ſub ſe continent; unde quidquid mutationis & corruptionis accidit, in ipſum ſignum ſeu ſymbolum, hoc eſt in ipſas ſpecies externas, non in corpus ipſum Chriſti naturale ac ſubſtantiale immediatè cadere dici debet. Quis etenim adeo bardus & abſurdus eſt, qui dicat viſis ſpeciebus Euchariſticis, ſe videre, tangere, ac immediatè in propria & humana forma manducare corpus Chriſti? Totum id verè quidem ac realiter perficitur, ſed mediante ſigno ſeu Sacramento. Biblioth. PP. T. 21. pag. 275. F.

Reſp. 2. deceptum fuiſſe Anonymum, nec Rabani mentem ſatis aſſecutum eſſe, cùm errorem tam fœtidum Rabano affinxit. Quæſtioni ſibi propoſitæ ab Heribaldo Altiſſiodorenſi reſpondit Rabanus in Epiſtola ad ipſum ſcripta, cujus partem repræſentat Mabillonius 2. parte ſæculi quarti Benedictini, & quam integram refert Baluſius in Appendice ad Reginonem. Quæſtio autem hæc erat, utrum Euchariſtia, poſtquam conſumitur, & mittitur in ſe- Pa. 597.

ceſſum more aliorum ciborum, redeat in naturam priſtinam, quam habuerat ante conſecrationem. Reſpondet Rabanus, otioſam & ſuperfluam eſſe hujuſmodi quæſtionem, cùm ipſe Salvator dixerit in Evangelio, *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum mittitur*, quæ verba occaſionem dedere incuſandi Rabanum fœdiſſimi ac turpiſſimi erroris Stercoraniſtarum; at immeritò prorſus: ſpectat enim ille dumtaxat ſpecies externas Euchariſtiæ, non autem ipſum corpus Chriſti verum & naturale quod ſub illis continetur. Id verò manifeſtè oſtenditur ex ipſo ſtatu quæſtionis propoſitæ ab Heribaldo, nempè *utrum Euchariſtia redeat in naturam priſtinam, quam habuerat in altari antequam conſecraretur*. Atqui intelligi iſtud non poteſt de corpore ipſo Chriſti, quod ante conſecrationem in Euchariſtia non exiſtit, ſed tantùm de eo quod per conſecrationem mutatur, id eſt de pane & vino, quorum Symbola negat Rabanus redire in priſtinam naturam, quam habuerant ante conſecrationem. Duo ſcilicet diſtinguit in Euchariſtia Rabanus, Sacramentum, id eſt ſpecies externas; & virtutem Sacramenti, ſeu id quod ſub ſpeciebus continetur: primum non negat ſeceſſui eſſe obnoxium, de altero verò id nunquam aſſeruit. *Aliud eſt*, inquit L. 1. de inſtitutione To.6.p. 112. F. G. Clericorum cap. 31. *Sacramentum, aliud virtus Sacramenti: Sacramentum enim ore percipitur, virtute Sacramenti interior homo ſatiatur. Sacramentum in alimentum corporis redigitur; virtute Sacramenti æterna vita adipiſcitur.*

Ratramnus

Corbejenſis primùm Monachus, tùm Abbas Orbacenſis, floruit ſub Carolo Calvo, obiitque circa annum Chriſti 870. Librum ſcripſit *De corpore & ſanguine Domini*, quem alii cùm Illuſtriſſimo de Marca ajunt eſſe Joannis Scoti, ac meritò velut hæreticum reprobandum; alii cum Mabillonio, ut genuinum Ratramni fœtum agnoſcunt. Hac autem in præſentiarum lite ſepoſita, quæritur, an reipſa Ratramnus Abbatis ſui Paſchaſii doctrinam circa realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, ut placet Calvinianis, impugnaverit. Opus ſuum duas in partes diſtribuit: in prima expendit, utrum nulla ſit in Euchariſtia obvelatio, figura, & ſignum, ita ut totum id quod in ſenſus occurrit, ſit ipſum Chriſti corpus; an verò aliquid in ea ſecreti lateat quod oculis dumtaxat fidei deprehendi poſſit: de qua opinione jam diximus. In altera verò parte quærit, an Euchariſtia illud idem ſit corpus, quod de Maria Virgine natum eſt; quæ duo erant tunc temporis capita controverſiæ inter Theologos excitatæ, non quidem, ut non ſemel dictum eſt, circa ſubſtantiam dogmatis realis præſentiæ, ſed circa ſpeciem & modum exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia.

Mentem ſuam ſtatim initio Libri aperit Ratramnus his verbis. *Quod in Eccleſia ore fidelium ſumitur corpus & ſanguis Chriſti, quærit veſtræ magnitudinis excellentia, an in myſterio fiat, an in veritate? id eſt, utrum aliquid ſecreti contineat quod oculis fidei ſolummodò pateat; an ſine cujuſque velatione myſterii hoc aſpectus intueatur corporis exteriùs, quod mentis viſus inſpiciat interiùs, ut totum quod agitur in manifeſtationis luce corruſcat; & utrum ipſum corpus ſit quod de Maria natum eſt, & paſſum, & mortuum & ſepultum, quodque reſurgens & Cœlos aſcendens ad dexteram Patris conſideat*. Deinde aſſerit, *exteriùs panem & vinum in ſpecie prætendi, interiùs carnem & ſanguinem Chriſti conti-*

Digitized by Google

contineri: panem & vinum in Chriſti corporis carnem, & proprii cruoris undam ſpiritualiter converti, tranſponi; in Euchariſtia Chriſti corpus eſſe, non quidem viſibiliter, ſed inviſibiliter: figuram eſſe ſecundum ſpeciem viſibilem, at ſecundum inviſibilem ſubſtantiam corpus & ſanguinem Chriſti verè exiſtere, quæ verba, & alia hujuſcemodi benè multa quæ addit Ratramnus, evidenter demonſtrant illum catholicè omninò cenſuiſſe de præſentia reali corporis Chriſti in Euchariſtia.

Quid ergo, inquies, & quos tam ſeriò refellit Ratramnus?

Reſp. certiſſimè ab illo impugnari Paſchaſium, qui ſcripſerat idem eſſe corpus Chriſti in Euchariſtia, quod ex Maria Virgine natum eſt, paſſum, mortuum; aliud autem eſſe contendebat Ratramnus: quæ quidem controverſia, ut jam obſervatum fuit, tota in æquivoco & quæſtione de nomine verſabatur. Hinc & inde conceſſum erat, idem quidem eſſe corpus quoad *ſubſtantiam*, non idem verò quoad *ſpeciem & modum exiſtendi*: dubium verò eſt, an etiam reprehenderit Ratramnus, quod fortè à Paſchaſio admiſſum putabat, nullam eſſe in Euchariſtia figuram, nullum ſignum ab ipſo Chriſti corpore diſtinctum, ita ut totum quod videtur exteriùs, ſit ipſummet corpus Chriſti, quod idcircò in ſe videtur, tangitur, dentibus atteritur. Si ita de Paſchaſio cenſuit Ratramnus, procul dubio deceptus fuit, non ſatis intellecta ac benè perſpecta ejus ſententia; conceptis etenim verbis docuit, Euchariſtiam ſimul eſſe *figuram & veritatem*: fieri autem non poteſt ut ſub eodem reſpectu idem ſit ſuimetipſius & figura, & veritas. Ergo Paſchaſius aliquam in Euchariſtia figuram, ſpecies ſcilicet externas panis & vini, à veritate ipſa ſeu ſubſtantia corporis Chriſti diſtinctam agnovit.

Verùm, inquies iterum, nonne conſtat apud omnes, nono, undecimo & duodecimo ſæculis excitatam quæſtionem, utrum aliqua foret in Euchariſtia figura; & utrum corpus Chriſti quod in ea continetur, mutationi & corruptioni obnoxium foret? Nonne Haymo Halberſtadenſis Ratramno coævus, Tractatu *De corpore & ſanguine Domini*, apud Mabillonium præfatione in ſecundam partem ſæculi quarti Benedictini n. 93. negat corpus Chriſti in Euchariſtia ullo velo ſeu figura obvolvi? Nonne Abbaudus Abbas ſæculo undecimo, Tractatu *De fractione corporis Chriſti* (Tomo 3. Analect. Mabillonii) contendit, id quod in altari frangitur, eſſe corpus Chriſti, rejicitque ſententiam eorum, *qui dicunt ipſum corpus non frangi, ſed in albedine eius & rotunditate aliquid factitari*: quod refellit tanquam abſurdum: *præſertim cùm quivis facilè videat*, inquit, *albedinem ſeu rotunditatem ab ipſo corpore, quod vel album vel rotundum eſt, ſeparari non poſſe*. In eadem opinione fuit Gualterius Prior S. Victoris, in Tractatu, cujus fragmentum refert idem Mabillonius eodem Tom. 3. Analect. Si ergo ſæculis nono, undecimo, duodecimo & ſubſequentibus hæc opinio ab aliquibus propugnata fuit, nihil repugnat quominus adverſarii, quos Ratramnus oppugnat, in eamdem ſententiam abiiſſe ſupponantur. *Apud Mabill. Analect To. 3. p. 449*

Reſp. ex ſola ignoratione ſenſus, & obſcuro loquendi modo Scriptorum noni & undecimi ſæculi, natam videri quæſtionem iſtam, utrum in Euchariſtia ſit aliqua figura ſeu ſignum, vel non. Nemo, quod ſciam, ſimpliciter & abſolutè negavit aliquam eſſe figuram; omnes etenim fatebantur Euchariſtiam verum eſſe Sacramentum, ac conſequenter verum ſignum, veramque figuram: at cujus rei figura & ſignum dici deberet, non ita clarum erat ac

perſpicuum. Haymo timens ne ſi Euchariſtiam appellaret figuram corporis, illicò putaretur negare illam verum eſſe corpus Chriſti, (quia, ut ipſe arguebat, nulla res ſui ipſius ſignum & figura eſſe poteſt, quandoquidem ſignum à re ſignificata diſtinguitur; nulla verò res diſtinguitur à ſemetipſa) docuit Euchariſtiam figuram & ſignum eſſe reſpectu ſumentium, non verò reſpectu corporis Chriſti. *In corpore & ſanguine Chriſti*, inquiebat Haymo, *propter ſumentium horrorem, ſapor panis & vini remanet & figura, ſubſtantiarum natura in corpus & ſanguinem omninò converſa. Sed aliud renuntiant ſenſus carnis, aliud fides menti renuntiat.* Igitur, vel ipſo Haymone judice, aliqua remanet figura in Euchariſtia, hoc eſt remanent ſpecies externæ panis & vini, *ad horrorem*, inquit, *ſuſcipientium*, id eſt ne fortè horrori foret ipſa caro Chriſti, ſi in propria & naturali ſpecie ſine ullo velo ſumeretur.

Sæc. 4. Ben. p. 2. Præf. n. 93.

Non erat autem quòd timeret ille, ne ſi Euchariſtiam diceret figuram, verum excluderet corpus Chriſti, iſta levi ductus ratione, *rem nullam ſui ipſius figuram & ſignum dici poſſe*. Namque mera hæc eſt nominis æquivocatio: nulla quidem res ſub eodem reſpectu ſui ipſius figura eſſe poteſt, ſed poteſt ſub diverſo: ita ſpecies Euchariſticæ ſunt ſignum corporis Chriſti inviſibilis ac latentis, non autem viſibilis ac conſpicui.

Non erat pariter quòd fingerent hujus ævi auctores, ſpecies ipſas Euchariſticas eſſe ipſummet corpus Chriſti, quod illis viſis, diſruptis, corruptis, in ſe videtur, frangitur, corrumpitur, quod certè ita abſurdum & à communi ſenſu alienum videtur, ut mirum ſit in mentem viri alicujus cordati venire iſtud potuiſſe.

Verùm dicamus quod res eſt, nobiſque videtur, nondum ſatis ea ætate evolutæ ac explicatæ fuerant quæſtiones, quæ ex dogmate præſentiæ realis emergebant: aliunde verò hujus ævi Scriptores avitæ fidei præſentiæ realis ita tenaciter addicti erant, ut objicientibus nonniſi panem & vinum, meramque figuram corporis in Euchariſtia contineri, dicere maluerint, non ſatis; quidem, fateor, accuratè ac caſtigatè, ſignum illud, ſeu ſpecies externas quæ videntur, & quarum corpus Chriſti quodammodò ſubjectum dici poteſt, eſſe ipſummet corpus Chriſti, quod ſub hoc reſpectu dicitur videri, tangi, frangi, corrumpi, non quidem immediatè in ſe ſeu propria humanitatis forma, ſed in illis ſpeciebus, ſub quibus obvolutus & inviſibilis Chriſtus latitat, juxta iſtam Dialecticorum regulam, *Denominationes ſunt ſubjectorum; ſicut actiones ſuppoſitorum.*

Non alia certè de cauſa undecimi ſæculi Scriptores Euchariſtiam figuram appellare reformidarunt, quàm ut cum Berengario, qui meram & vacuam figuram eſſe aſſerebat, nihil ſibi commune eſſe teſtarentur. Ex illa porrò illorum Scriptorum ſententia calvinianus error invictè revincitur, nedum confirmatur.

Ut verò ad Ratramnum jam deveniamus, cùm in prima Operis ſui parte ſæpiſſimè inculcat corpus Chriſti eſſe *in figura, non in veritate*: appoſitè ad ſententiam quam refellit, quamque à nonnullis propugnari exiſtimabat, veritatem opponit rei viſibilitati ſeu manifeſtationi, non figuræ inani ac vacuæ. *Veritas*, inquit n. 8. *eſt rei manifeſta demonſtratio nullis umbrarum imaginibus obvelata*, quo certè modo aperto & manifeſto Chriſtum in Euchariſtia non eſſe probat Ratramnus, oppoſitamque opinionem tanquam ridiculam & abſurdam refellit. *Namque*, inquit, *ſi ſecundùm quoſdam figuratè nihil hic acci-*

Digitized by Google

accipiatur, ſed totum in veritate conſpiciatur, nihil hic fides operatur, quoniam nihil ſpirituale gerit, ſed quidquid illud eſt totum ſecundùm corpus accipitur. Et n.9.& 10. *Exteriùs quidem*, ait, *panis, quod antè fuerat, forma prætenditur, color oſtenditur, ſapor accipitur: aſt interiùs longè aliud multò pretioſiùs multòque excellentiùs intimatur, quia cœleſte, quia divinum, id eſt Chriſti corpus oſtenditur, quod non ſenſibus carnis, ſed animi fidelis contuitu vel aſpicitur, vel accipitur, vel comeditur.... Quid enim aliud in ſuperficie, quàm ſubſtantia vini conſpicitur? Guſta; vinum ſapit: odora; vinum redolet: inſpice; vini color intuetur. At interiùs ſi conſideres, jam non liquor vini, ſed liquor ſanguinis Chriſti credentium mentibus & ſapit dum guſtatur, & agnoſcitur dum conſpicitur, & probatur, dum odoratur*. Denique n. 49. primam Operis ſui partem ſic claudit: *Ex his omnibus, quæ ſunt hactenus dicta, monſtratum eſt, quò corpus & ſanguis Chriſti, quæ fidelium ore in Eccleſia percipiuntur, figuræ ſunt ſecundùm ſpeciem viſibilem; at verò ſecundùm inviſibilem ſubſtantiam, id eſt divini potentiam Verbi verè corpus & ſanguis Chriſti exiſtunt: unde ſecundùm viſibilem creaturam* (id eſt ſpecies,) *corpus paſcunt; juxta verò potentioris virtutem ſubſtantiæ, fidelium mentes & paſcunt & ſanctificant*. Cùm igitur Ratramnus toties Euchariſtiam appellat figuram, non inanem & vacuam intelligit, ſed plenam ipſa veritate, non quidem aperta & manifeſta, ſed occulta & latente.

Quantùm verò ad alteram Operis partem, ubi Ratramnus adversùs Paſchaſium probat non idem eſſe in Euchariſtia corpus Chriſti, quod ex Maria Virginem natum eſt, paſſum, mortuum; patet reſponſio ex iis quæ paulò antè, ubi de Paſchaſio, diſſeruimus: idem ſcilicet non eſſe corpus quoad ſpeciem & modum exiſtendi, ſed idem eſſe quoad ſubſtantiam. Hanc ſuam mentem eſſe declarat ipſemet Ratramnus n. 72. *Non ſunt ergo idem*, inquit: *illa namque caro, quæ crucifixa eſt, oſſibus & nervis compacta.... at verò caro ſpiritualis, quæ populum credentem ſpiritualiter paſcit, ſecundùm ſpeciem, quam gerit exteriùs, frumenti granis, & artificis manu conſiſtit, nullis nervis oſſibuſque compacta*. Conſequenter docet corpus Chriſti non eſſe *corporaliter*, ſed *ſpiritualiter*, eo ſenſu quo ſcribit ipſe Paſchaſius in Epiſtola ad Frudegardum, *Totum ſpirituale eſt, quod celebratur in Sacramento. Spiritale* hìc non opponitur vero ac reali, ſed viſibili ac manifeſto; & *corporeum* ſeu *corporaliter*, non excludit ſubſtantiam ipſam corporis, ſed ſpeciem dumtaxat & modum exiſtendi corporis.

Dices: Exempla & ſimilitudines quibus Ratramnus utitur ut ſuam de Euchariſtia ſententiam confirmet, nempè Baptiſmi; tranſitus maris rubri, in quo Iſraelitæ baptiſati dicuntur; aquæ de petra fluentis, quam biberunt; mannæ, quo nutriti ſunt in deſerto; exempla, inquam, illa nonniſi meram denotant in Euchariſtia corporis Chriſti figuram: neque enim quidquam aliud in his exemplis reperire eſt.

Reſp. verba Ratramni appoſitè ad ejus intentionem ſeu mentem interpretanda eſſe: *Non ex levi ſono verborum, ſed ex intentione dicentis æſtimanda* *Pagina*
ſunt quæ dicuntur, ait Facundus Hermianenſis Lib. 10. cap. 5. pro defenſione 158. B.
Theodori Mopſueſteni. Adductis exemplis hoc unum intendit Ratramnus, eſſe in Euchariſtia figuram & ſignum aliquod exterius, quod ſecundùm ſpeciem ſeu formam viſibilem non eſt ipſummet corpus Chriſti, ſicut nonnulli videbantur docere, tametſi corpus illud ſub ſe obvelatum contineat: quemad-

modum

modum in Baptiſmo noſtro ablutio exterior, non eſt ipſamet interior regeneratio, ſed eſt ipſius ſignum & cauſa; & mare rubrum, quo Iſraelitæ baptiſati dicuntur, aqua de petra ſcaturiens, quam biberunt, manna, quo nutriti ſunt, ſpiritale aliquid ſignificabant: *Bibebant enim*, ait Apoſtolus, *de ſpiritali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus*: non quidem ſubſtantia & natura, ſed figura & ſignificatione.

1. Cor. 10. v. 1.

In forma igitur ſic reſpondeo: Ex Ratramno Euchariſtia eſt figura, quomodo ablutio exterior in Baptiſmo, tranſitus maris rubri, aqua de petra fluens, manna, diſtinguo: quantùm ad ſpeciem viſibilem & ſenſibilem, quod unum attendit Ratramnus, concedo: quantùm ad veritatem inviſibilem ac latentem, nego.

Inſtabis 1. Ratramnus in ea opinione fuiſſe videtur, Chriſtum, & aquam de petra fluentem, & manna, in veteri Lege convertiſſe in proprium ſuum corpus & ſanguinem, ſicut in nova convertit panem & vinum; adeoque Judæos veteres verè ac realiter manducaſſe carnem Chriſti, etſi nondum natam, & bibiſſe ſanguinem. Ita docere videtur in Libro ſuo *De corpore & ſanguine Domini* n. 22. & 28.

Reſp. ſi Ratramnus in ea tam ſingulari & nova fuit opinione, ſicut fert Objectio, ſuam de præſentia reali, ac converſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti ſententiam apertiſſimè confirmat, nec à Calviniſtis opponi nobis poteſt. Si enim in veteri Lege ſuum proprium ac naturale corpus Judæis dedit ad manducandum, & ſanguinem ad bibendum, facta converſione mannæ in corpus, & aquæ de petra fluentis in ſanguinem ſuum; quantò magis iſtud in nova Lege perfeciſſe dicendus eſt?

Inſtabis 2. Ex eodem Scriptore n. 75. non aliter vinum convertitur in ſanguinem Chriſti, quo aqua vino mixta convertitur in ſanguinem populi: atqui non exiſtimavit haud dubiè Ratramnus aquam illam verè ac ſubſtantialiter converti in ſanguinem populi. *Si vinum illud*, inquit, *ſanctificatum per miniſtrorum officium, in Chriſti ſanguinem corporaliter convertitur, aqua quoque, quæ pariter admixta eſt, in ſanguinem populi credentis neceſſe eſt corporaliter convertatur: ubi namque una ſanctificatio eſt, una conſequenter operatio; & ubi par ratio, par quoque conſequitur myſterium.*

Reſp. diſt. maj. non aliter quoad ſpeciem externam viſibilem ac ſenſibilem vinum convertitur in ſanguinem Chriſti, quàm aqua in ſanguinem populi, concedo: quoad rei veritatem ac ſubſtantiam, nego. A ſuo ſcopo non diſcedit Ratramnus: eos impugnat quos putabat in ea eſſe mente, corpus ſcilicet & ſanguinem Chriſti in aperto ſine ullo velo ac ſigno, viſibiliter, corporaliter, ſenſibiliter in Euchariſtia contineri: è contra, exemplo aquæ quæ vino Euchariſtico admiſcetur, probat non magis vinum converti in ſanguinem Chriſti corporaliter, quantùm ſcilicet ad ſpeciem externam, viſibilem ac ſenſibilem, quàm aqua ipſa quæ populum adumbrat quantùm ad ſpeciem illam externam ac viſibilem, quæ certè ſpeciem ſuam & externam formam non mutat; atque in hoc uno ſtat comparatio. *Videmus in aqua*, ait ibidem Ratramnus, *ſecundùm corpus nihil eſſe converſum: conſequenter ergo & in vino nihil corporaliter oſtenſum*, id eſt, nihil quod modo viſibili ac ſenſibili deprehendatur.

Inſtabis 3. Idem Ratramnus docet corpus Chriſti *virtute Spiritus ſancti*, ac divini Verbi potentia eſſe in Euchariſtia; ergo in ea non eſt quantùm ad ſubſtantiam & naturam.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. nego conſeq. virtus enim Spiritus ſancti & divini Verbi potentia cauſa quidem eſt effectrix ſtupendæ illius converſionis panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti; ſed non eſt, ut ita dicam, cauſa formalis, quaſi in hac ſola virtute Spiritus ſancti Euchariſtiæ veritas poſita eſſet: virtus Spiritus ſancti eſt cauſa converſionis, converſio verò, ſeu præſentia realis, eſt terminus ſeu effectus illius virtutis.

Inſtabis denique: Ratramnus n. 37. ait Euchariſtiam appellari corpus Chriſti ſecundùm quamdam ſimilitudinem.

Reſp. diſt. ant. ſecundùm quamdam ſimilitudinem, quæ non excludit realem præſentiam, ſed tantùm manifeſtationem, concedo: quæ excludit, nego. Ex illa autem ſimilitudine probat Ratramnus eſſe in Euchariſtia & ſpecies externas ſeu ſignum aliquod corporis Chriſti, ſimul & corpus ipſum ſub ſpeciebus obvolutum; ac proinde aliquid *fieri in myſterio & ſub obvelatione*, quod probandum ſuſceperat.

Interim ut ab omni erroris ſuſpicione liber ſit Ratramnus, obſerva 1. eum à Berengario, ſæculo undecimo, in ſui erroris patrocinium adductum non fuiſſe. 2. Magdeburgenſes Lutheranos Librum Ratramni ſibi adverſari confeſſos fuiſſe. 3. Doctores Lovanienſes in Indice expurgatorio Belgii anno 1571. nihil in eo Libro reprehenſione dignum judicaſſe, niſi ſubobſcura quædam verba, ſimilitudines quaſdam non ſatis accuratas, & quaſdam ſententias inepta expoſitione donatas. In Indicem tamen Librorum prohibitorum rejectus eſt, ſive quia nomen auctoris non præſefert; ſive quia multi Librum hunc Joanni Scoto adjudicabant; ſive denique quia à Lutheranis primùm in lucem editus fuit.

Joannes Scotus.

Scotus à Scotia, unde oriundus erat; Erigena ſeu Hibernus etiam dictus, quia Scotia apud veteres *Hiberniam* ſignificat, *Eri* quippè & *Erin* patria ſeu vernacula illorum lingua Hiberniam deſignat. Librum ille ſcripſit de corpore & ſanguine Domini, qui amplius non ſupereſt, adversùs Librum Paſchaſii, in quo dogma realis præſentiæ Chriſti, ac converſionis ſubſtantiæ panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, quod Paſchaſius tam luculenter confirmaverat, primus omnium ille impugnando aggreditur; contenditque Sacramentum altaris non eſſe verum Chriſti corpus ac ſanguinem, ſed ſolam illius corporis memoriam & figuram. Extinctam ferè Joannis Scoti memoriam & doctrinam excitavit undecimo ſæculo Berengarius: hunc enim, ut jam obſervatum fuit, in ſui defenſionem laudabat, non ipſum Paſchaſium. Adversùs Scoti novitatem inſurrexerunt, Hincmarus Tract. de prædeſtinatione c. 31. Andrevaldus quidam, qui Librum ſcripſit *De ineptiis Scoti*, Tom. 12. Spicilegii; Patres Concilii Vercellenſis, anno 1050. qui Librum Scoti flammis ultricibus comburendum tradi juſſerunt, ac Berengarium damnarunt, quòd Libro illo uteretur in ſui erroris confirmationem; Nicolaus I. S. P. qui Scotum Romam evocavit; Gallia univerſa, cui ſuſpectus adeo fuit Scotus, ut ea derelicta, in Britanniam recipere ſe coactus fuit, ne juſtam erroris ſui pœnam ſubire cogeretur.

Albertinus L. 3. de Euchariſtia, & poſt ipſum Claudius, Joannem Scotum confundunt cum Joanne Abbate Æthelingenſi, quo præceptore ac magiſtro, propter ſummam viri eruditionem ac pietatem, uſus eſt Angliæ Rex pius Alfre-

Digitized by Google

Alfredus. Ex iſta perſonarum confuſione ſperaverunt, ex fama & laude iſtius, doctrinam alterius velut ſanam commendari poſſe. Æquior ſanè Banagius Scotum Hybernum cum Abbate Germano, Laicum cum Monacho & Sacerdote, virum doctum & Catholicum, cum homine imperito & multis erroribus implicato, confundi non debere judicavit.

Ex dictis hactenus ſexto & ſeptimo Articulis evidens eſt, non Paſchaſium Radbertum, ſed Joannem Scotum Erigenam ejus adverſarium, innovaſſe circa fidem præſentiæ realis. Ab omnibus Catholicis ſummo in honore ſemper habitus eſt Paſchaſius: à Patribus Concilii Pariſienſis anni 845. *Venerabilis frater* appellatur, in cujus gratiam privilegium Monaſterio Corbejenſi concedunt. In Conciliis Cariſiaco I. & II. quibus Hincmarus præfuit, Valentino, Lingonenſi, & Tullenſi, nullus fidem Paſchaſii accuſavit; è contra plures adverſarium ejus Joannem Scotum velut Novatorem proſcripſerunt.

QUÆSTIO TERTIA.

De modo præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, ſeu de tranſubſtantiatione.

SUperiori Quæſtione adversùs Calviniſtas veram, realem ac ſubſtantialem corporis Chriſti præſentiam in Euchariſtia vindicavimus; nunc convertimur adversùs Lutheranos, qui hac admiſſa reali præſentia, nullam fieri tranſmutationem ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, ſed utramque ſubſtantiam ſimul remanere contendunt. Tam verò præſens Quæſtio affinis ac cohærens eſt præcedenti, ut iiſdem momentis ſtet, iiſdemque ferè impugnetur argumentis. Eam in tres Articulos diſtribuemus.

Primus erit de nomine tranſubſtantiationis, ejuſque antiquitate & neceſſitate; variiſque tùm erroribus quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tum opinionibus Scholæ, in eo dogmate exponendo, ſine præjudicio fidei.

Secundus, de veritate dogmatis catholici.

Tertius, de mente S. Chryſoſtomi, Theodoreti, & Gelaſii S. Pontificis circa tranſubſtantiationem.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine tranſubſtantiationis, ejus antiquitate & neceſſitate; variiſque tùm erroribus quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tùm opinionibus Scholæ in eo exponendo.

PErvulgata eſt Novatorum calumnia, & nomen, & dogma nomine tranſubſtantiationis expreſſum, recens inventum eſſe, ab Innocentio III. in Concilio IV. Lateranenſi an. 1215. primùm excogitatum & invectum.

Verùm jamdiu eſt, ex quo Hæretici novitatis incuſare non erubeſcunt voces illas, quibus errores ſuos apertè detegi & invictè revinci ſentiunt. Sic olim Ariani vocem ὁμοούσιον, velut novam & peregrinam, imò tanquam periculoſam rejecerunt, quibus rectè dicebat S. Athanaſius L. de decretis
To. 1. p. 227. A. Synodi Nicænæ, *Etiamſi ipſæ voces ita in Scripturis non extent, ſententia tamen quam continet, verè ex Scripturis habetur.*

Etſi

Etſi igitur tam recens foret nomen *tranſubſtantiationis*, ac fingunt Novatores, non idcircò tamen explodendum ac rejiciendum, cùm dogma per illud ſignificatum antiquum ſit & ipſi Eccleſiæ coævum; atque nomen ipſum dogmati exprimendo & omnibus fraudibus Hæreticorum præcavendis idoneum maximè ſit & accommodatum.

Verùm, ne illud quidem concedimus, quod volunt Novatores, nomen *tranſubſtantiationis* ante annum 1215. incognitum fuiſſe.

Legitur enim in antiqua fidei profeſſione Tholoſanorum hæreticorum ſive Albigenſium, quæ refertur in Litteris Petri Cardinalis, tituli S. Chryſogoni, Apoſtolicæ Sedis Legati, datis an. 1178. quas exhibet Baronius Tom. 12. Annalium ad prædictum annum n. 28. in qua profeſſione fidei dicitur, *per miniſterium Sacerdotis & virtutem verborum quæ à Domino prolata ſunt, panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti verè tranſubſtantiari.* *P. 717. n. 31. &.*

Legitur in Epiſtola Gaufredi ad Epiſcopum Card. Albanenſem, apud eumdem Bar. eodem Tomo ad an. 1188. n. 34. p. 795.

Legitur apud Stephanum Eduenſem Epiſcopum, qui floruit, juxta Poſſevinum, Bellarminum & alios, an. 950. vel, ut aliis placet an. 1160. in Tractatu de Sacramento altaris cap. 13. ubi ſic loquitur: *Oramus ut cibus hominum fiat cibus Angelorum, ſcilicet ut oblatio panis & vini tranſubſtantietur in corpus & ſanguinem Jeſu Chriſti.* *Bibliot. PP. To. 20. pag. 1878.*

Legitur apud Petrum Bleſenſem Bathonienſem in Anglia Archidiaconum, qui floruit tempore Alexandri III. circa an. 1160. obiiſſe creditur an. 1200. Epiſtola 140. ait, *pane & vino tranſubſtantiatis, virtute verborum cœleſtium, in corpus & ſanguinem Chriſti, accidentia, quæ priùs ibi fuerant, ſine ſubjecto remanere.* *Ed. Pariſ. 1669. pa. 219. col. 1.*

Apud Auctores verò priorum ſæculorum, etſi nomen *tranſubſtantiationis* totidem conceptis ſyllabis non legatur, idem tamen ſenſus redditur per alias voces quas uſurpant, nempè, *converſionem*, *mutationem*, *tranſmutationem*, *tranſelementationem*, *ſubſtantialem tranſmutationem*, quo poſtremo loquendi modo uſi præſertim ſunt qui adversùs Berengarianos ſcripſere, ut Algerus, Guitmundus, Durandus Troarnenſis Abbas &c.

Apud Græcos idem ſignificat μετουσίωσις, quod apud Latinos *tranſubſtantiatio*; & ſicut veteres Latini nomine tranſubſtantiationis uſi non ſunt, ſed æquivalentibus, ita & Græci veteres non μετουσίωσιν ſemper dixere, ſed μεταβολὴν, μεταποίησιν & ſimilia; quæ etſi generatim quamlibet converſionem & mutationem ſignificent, ex ſubjecta tamen materia Euchariſtiæ, circumſtantiis, ac exemplis quæ uſurpantur, ſubſtantialem indicant converſionem.

Idcircò verò neque Latini *tranſubſtantiationem*, neque Græci μετουσίωσιν dixere, quia, ut plurimùm, eſſentia & οὐσία apud illos uſurpabatur non pro ipſa interiori natura & eſſentia, quæ primum eſt rei conſtitutivum, ſed pro exterioribus ac ſenſibilibus proprietatibus & accidentibus, quæ cùm in Sacramento Euchariſtiæ poſt conſecrationem eadem remaneant, quæ erant antea, ut ex ſenſibus judicari facilè poteſt, non dicebatur facta naturæ mutatio, ne fortè hoc loquendi modo innueretur, ſymbola mutata eſſe, quæ revera non mutantur, ſed eadem remanent.

Significat igitur apud nos nomen *tranſubſtantiationis*, converſionem, ſeu tranſmutationem unius ſubſtantiæ in alteram, adeoque totius ſubſtantiæ panis & vini converſionem in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti in myſterio Euchariſtiæ, ſolis remanentibus ſpeciebus.

Jure

Jure ac meritò, imò & neceſſariò vocem hanc uſurpavit & conſecravit Eccleſia, ut docet Concilium Tridentinum Seſſ. 13. cap. 4. ad præcludendam Hæreticis Lutheranis & Calviniſtis omnem elabendi & tergiverſandi viam: id enim juris habet Eccleſia, ut novis erroribus, nova, non quidem dogmata, ſed vocabula iis exprimendis ac revincendis maximè accommodata uſurpet. Sic adversùs Arianos vocem ὁμούσιον; adversùs Neſtorianos θεοτόκον, tanquam ſymbolum ac teſſeram veræ & Catholicæ fidei, oppoſuit.

Errores circa tranſubſtantiationem.

Triplex generatim modus excogitari poteſt quo Chriſti corpus verè ac realiter præſens fiat in Euchariſtia.

Primò, per impanationem.

Secundò, per conſubſtantiationem.

Tertiò denique, per tranſubſtantiationem; qui ſolus verus eſt, & ad fidem pertinet.

Impanatores.

Impanatio eſt unio hypoſtatica Verbi cum pane, ita ut ſicut Verbum æternum caro factum eſt uniendo ſibi unione perſonali humanitatem, non eam mutando aut deſtruendo, ita quoque Chriſtus per conſecrationem, veluti per novam quamdam Incarnationem, panem aſſumpſit, & cum eo intimè conjunctus eſt in Euchariſtia.

Si Guitmundo credimus, nonnulli Berengarii diſcipuli, cum magiſtro ſuo, impanationem videntur admiſiſſe. *Rectis*, inquit ille L. 1. de veritate corporis
Bibliot. & ſanguinis Chriſti, *Eccleſiæ rationibus cedentes, nec tamen à ſtultitia recedentes, ut*
PP. To. *quaſi aliquo modo nobiſcum eſſe videantur, dicunt ibi corpus & ſanguinem Domini re-*
18 pag. *vera, ſed latenter contineri, &, ut ſumi poſſint, quodammodo (ut ita dixerunt) im-*
441.H. *panari. Et hanc ipſius Berengarii ſubtiliorem eſſe ſententiam ajunt.*

Algerus, primùm Scholaſticus Leodienſis, ac poſteà Cluniacenſis Monachus, qui initio ſæculi duodecimi floruit, in Prologo Libri de Sacramen-
Bibliot. to corporis & ſanguinis Domini, teſtatur quoſdam tunc temporis fuiſſe Impa-
PP. To. natores. *Alii*, inquit, *dicunt panem non ſolum Sacramentum; ſed in pane Chri-*
21. pag. *ſtum quaſi impanatum, ſicut Deum in carne perſonaliter incarnatum.*
251.G.
To 3. p. Cardinalis Bellarminus Lib. 3. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 11. hujus
236.G. impanationis primum auctorem facit Rupertum Abbatem Tuitienſem, qui initio duodecimi ſæculi extremum diem obiit: ſed eum ab hoc errore vindicat, edita ex profeſſo apologia, Pater Gerberon Monachus Benedictinus.

Joannes quidam Pariſienſis, hanc panis cum Verbo hypoſtaticam unionem impugnans, aliam excogitavit, referente Thoma Waldenſi Tom. 2. de Sacramentis cap. 65. Scilicet docuit ille, Chriſtum aſſumpſiſſe panem mediante corpore humanitatis, ut parte, id eſt quatenus corpus accipitur pro parte hominis, non pro toto homine, ita ut panis proximè uniatur corpori humanitatis Chriſti, & illo mediante ipſi Verbo; quam opinionem ſe legiſſe teſtatur Waldenſis in Opuſculo illius Joannis Pariſienſis. Idcircò autem dixit Chriſtum aſ-
Ibid. p. ſumpſiſſe panem, mediante parte hominis, non mediante toto, inquit Bellar-
237.C. minus L. 3. de Euch. cap. 11. *ne admittere cogeretur Deum eſſe panem.*

Luthe-

Lutherus Lib. de captivitate Babylonica, etſi clarè ac diſtinctè hanc impanationem non doceat, iis tamen exemplis ac loquendi formulis nonnunquam utitur, quæ ipſam non obſcurè inſinuant. Aliquando enim dicit, *corpus Chriſti eſſe cum pane, ſicut ignis in ferro candente*: aliquando dicit *corpus Chriſti eſſe in pane, ſub pane, cum pane*: aliquando ait veram eſſe hanc propoſitionem, *Panis eſt corpus Chriſti*, propter unionem panis cum corpore; ſicut vera eſt iſta, *Chriſtus homo eſt Deus*.

Vulgò tamen Lutherani, teſte Kemnitio in ſecunda parte Examinis Conc. Trid. ad caput 4. Seſſ. 13. hanc hypoſtaticam panis cum Chriſto unionem rejiciunt. Solus ferè Oziander, famoſus inter Lutheranos, eam propugnavit, cùm dixit veram eſſe iſtam propoſitionem, *Hic panis Deus eſt*. Ita refert Melanchthon L. 2. Epiſtola 447. p. 410.

Conſubſtantiatores.

Conſubſtantiatores dicuntur ii qui utramque panis & corporis Chriſti ſubſtantiam in Euchariſtia conſociant & conjungunt. Tales fuere

Berengariani nonnulli, teſte Guitmundo antea citato. Unde in formula fidei cui ſubſcribere coactus eſt Berengarius in Synodo Romana ſub Gregorio VII. an. 1079. dicitur: *Confiteor panem & vinum, quæ ponuntur in altari per myſterium ſacræ orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & ſanguinem Jeſu Chriſti*: quæ ſanè verba, *ſubſtantialiter* converti, directè opponuntur errori conſubſtantiationis. *To. 10. Conc. p. 378. E.*

Eodem Guitmundo teſte, L. 1. & 3. in fine, nonnulli inter Berengarii impugnatores exiſtimarunt, eam Euchariſtiæ partem quæ indignis & peccatoribus porrigitur, non converti in Chriſti corpus, ſed panem merum remanere: alii dicebant, panem converti quidem tempore conſecrationis in corpus, tempore verò diſtributionis, cùm indignus acciperet, reſtitui panis ſubſtantiam, ac corpus Chriſti recedere. Verùm, ne quid diſſimulemus, non videntur ii propriè inter Conſubſtantiatores numerandi, uti fecit Bellarminus; ſed inter eos qui negarunt corpus Chriſti verè & realiter ſumi ab indignis.

Durandus in 4. diſt. 11. q. 3. diſtinguit inter formam & materiam panis Euchariſtici, aſſeritque virtute conſecrationis formam quidem panis converti in corpus Chriſti, non ipſam verò panis materiam, quæ ſubitò & virtute divina unita cum anima & divinitate Chriſti, fit materia corporis ipſius: eo ipſo modo quo in nutritione corporali non mutatur panis materia, ſed quæ ante nutritionem erat materia panis, poſt nutritionem fit materia carnis hominis; non quidem recedente priore materia, ſed nova dumtaxat accedente forma. Quo exemplo humanæ nutritionis utitur Durandus poſt S. Joan. Damaſc. quem laudat. Opinio Durandi. *P. 319. n. 5.*

Durandi ſententiam hæreticam appellare non dubitat Bellarminus L. 3. de Euch. cap. 13. maximè poſtquam Conc. Trid. Seſſ. 13. Can. 2. expreſſè definivit, *fieri converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem*. Totam ſubſtantiam dicit Concilium, non partem, non ſolam formam; ergo & materiam ipſam, quæ procul dubio ſubſtantiæ pars eſt, totam converti ſupponit. Ergo Concilio manifeſtè contradicunt, qui ſententiam Durandi etiamnum tueri ac propugnare non ſine gravi teme-

temeritate aggreſſi ſunt, qualis imprimis extitit Petrus Cally Cadomenſis Paſtor, in Opere gallico cui titulum fecit, *Durand commenté*, quod ab Illuſtriſſimo Epiſcopo Bajocenſi gravi cenſura, cui ſe ſubjecit dictus Petrus Cally, ſtatim notatum fuit die 3. Martii an. 1701. multis ex illo extractis & damnatis propoſitionibus. Nonnulli ætate S. Thomæ errorem Durando extremè oppoſitum propugnarunt, nempè poſt conſecrationem remanere formam ſubſtantialem panis. Ita refert Doctor Angelicus 3. p. q. 75. art. 6.

Denique Lutherus extinctam ætate ſua Conſubſtantiatorum doctrinam excitavit in Libro de Capt. Babyl. an. 1520. verùm in ea propugnanda varius & inconſtans fuit. Aliquando liberum unicuique permittit quod vellet ſequi, cùm nihil ea de re credendum fides præſcribat. Aliquando verò, ut in reſponſione ad Henricum VIII. Anglorum Regem, ait tranſubſtantiationem eſſe blaſphemiam & impietatem. Subinde tamen quibuſdam Eccleſiis Italiæ permiſit, ut crederent panem & vinum tranſubſtantiari in corpus & ſanguinem Chriſti. Ita colligitur ex Epiſtola Melanchonis data an. 1543. id eſt annis 12. poſt datam ad Henricum VIII. reſponſionem. Lege de hiſce variationibus eruditiſſimum Illuſtriſſimi Meldenſium Epiſcopi Opus, Tom. 1. pag. 53.

Ex intima unione panis Euchariſtici cum corpore Chriſti, & corporis cum Verbo, nata eſt opinio eorum, qui dixerunt corpus Chriſti, quemadmodum & Verbum ipſum, eſſe ubique, inde dicti Ubiquiſtæ. Quem errorem amplexi fuere Brentius, Matthias Illyricus, & alii.

Opiniones Scholæ.

Etſi de dogmate ipſo conſentiant inter ſe Scholæ Doctores, in duobus tamen maximè diſcordes ſunt.

I. Circa vim probationis ex Scripturis. Sunt enim qui exiſtimant dogma noſtrum ex Scripturis probari vix poſſe, ſed propter ſolam Eccleſiæ definitionem eſſe credendum: quia, juxta Durandum in 4. diſt. 11. q. 1. n. 15. vera ſignificatione verborum conſecrationis integrè ſervata, manere potuit ſubſtantia panis & vini, & reddi vera enuntiatio ratione ſolius præſentiæ corporis & ſanguinis Chriſti. Et ita licèt non eſſet vera enuntiatio, *Hoc eſt corpus meum*, demonſtrato pane & vino; eſſet tamen vera, demonſtrato corpore & ſanguine Chriſti. Neque enim neceſſe eſt, ut pronomen *hoc*, demonſtret ſubſtantiam panis & vini, ſiquidem & nunc non demonſtrat accidentia illius, ſed corpus & ſanguinem Chriſti ſub illis contentum. Durando ſubſcribunt Paludanus in 4. diſt. 21. q. 2. art. 1. n. 24. Ochamus in 4. q. 6. columna 2. Biel in Canonem Miſſæ, Scotus in 4. diſt. 11. q. 8. De Alliaco in 4. q. 6. art. 2.

P. 318.

Immeritò porrò Novatores iſta noſtrorum opinione abutuntur, ut probent ſubleſtam apud illos fuiſſe dogmatis tranſubſtantiationis fidem: quaſi Eccleſiæ Traditio ac definitio apud illos vim probationis certam & invictam ad dogma confirmandum non haberet; & ſola Scriptura judex controverſiarum audienda foret.

Quòd ſi nonnulli ex noſtris hic peccarunt, ut Durandus qui putat materiam panis remanere facta conſecratione, non omnibus Scholę Magiſtris peccatum illud imputari debet: atque immeritò prorſus Kemnitius dubium ac incer-

Digitized by Google

incertum circa præſentem controverſiam nobis exhibere conatur Magiſtrum Sententiarum L. 4. diſt. 11. non enim de ipſo dogmate dubius eſt, ſed de modo, ſeu nomine quo deberet appellari converſio illa mirabilis panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti; an formalis dicenda ſit, an ſubſtantialis: nondum quippe certum ac determinatum nomen huic dogmati exprimendo conſecraverat Eccleſia, ſicut factum eſt in Concilio Lateranenſi IV. an. 1215. Petrus autem Lombardus jam objerat an. 1164.

II. Suppoſito dogmate, de modo ſeu via illud exponendi, ſumma eſt diſcordia. Durandus loco citato non obſcurè ſignificat, communem Theologorum ſui temporis ſententiam fuiſſe, *converſionem panis in corpus Chriſti differre à creatione & annihilatione, & tranſmutatione naturali. A creatione quidem, quia illa fit ex nihilo, non autem iſta converſio, ſed habet ſubſtantiam panis pro termino à quo: ab annihilatione verò, quia illa non habet terminum ad quem poſitivum, ſed purum nihil; hæc autem habet terminum ad quem poſitivum, ſcilicet corpus Chriſti: à tranſmutatione verò naturali dixerunt eam differre, quia omnis tranſmutatio naturalis habet ſubjectum commune; hæc autem converſio nullum habet commune ſubjectum.* P. 319. n. 1.

Cardinalis de Alliaco ſæculo decimo quinto ſcribens in 4. diſt. 6. art. 11. varias ſui temporis circa modum quo Chriſtus in Euchariſtia præſens eſt opiniones refert. *Licèt*, inquit, *Catholici concordaverint in hoc quòd corpus Chriſti ſit in Sacramento, circa modum ponendi fuerunt diverſæ ſententiæ. Prima, quòd ſubſtantia panis ſit corpus Chriſti; ſecunda, quòd non remanet ſubſtantia, ſed reducitur in materiam per ſe ſtantem, vel aliam formam recipientem, & hoc ſive in eodem loco, ſive in alio, & corpus Chriſti coexiſtit accidentibus panis: & hæc opinio non poteſt reprobari, nec per evidentem rationem, nec per auctoritatem cogentem. Tertia fuit, quòd remaneret ſubſtantia panis. Quarta & communior eſt, quòd ſubſtantia panis non remanet, ſed ſimpliciter deſinit eſſe.* Quam poſtremam opinionem amplecti ſe fatetur ibidem De Alliaco.

Diſſentiunt non minùs, tùm circa naturam actionis per quam panis & vinum convertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti: an ſcilicet actio illa ſit annihilatio panis, & nova reproductio corporis Chriſti; an tantùm ſimplex adductio rei jam productæ, & novus dumtaxat conſervationis illius modus; tùm circa terminum illius actionis; an nempe ſit ipſum corpus Chriſti, an modus aliquis ab eo diſtinctus; an intrinſecus ſit, vel extrinſecus. Ipſa ætate Magiſtri Sententiarum excitatas fuiſſe ejuſmodi ſcholaſticas opiniones, colligimus ex ipſius Lib. 4. diſt. 11. In ipſo quoque Tridentino Concilio inter Franciſcanos & Dominicanos litem de illis ſubortam fuiſſe novimus ex Hiſtoria illius Concilii, quod pro more ſuo, intactis Scholæ opinionibus, quod fidei erat tantùm definivit adverſùs Lutheranos & Calviniſtas. Vaſques 3. parte qu. 75. diſp. 181. cap. 1. To. 3. p.
de ejuſm[illegible]ionibus ſapienter ait, *recentiores Scholaſticos quo magis ab iis ſe e[illegible]ati ſunt, eo majoribus difficultatibus ſe implicaſſe. Ex quo etiam,* [illegible]uit, *[illegible]tum eſt, ut myſterium fidei noſtræ non modò difficilius ad explicandum, [illegible] etiam adverſariorum noſtrorum argutiis & cavillationibus magis expoſitum fuerit.* 147. Sic ille liberè & candidè declarat mentem ſuam circa ejuſmodi quæſtiones Scholæ, quæ myſteriorum rationes & modos explanare volunt. Unde ſatius eſſet cum Magiſtro loco mox citato reſpondere, *Si quis modum quo id fieri poſſit, quærit, breviter reſpondeo: Myſterium fidei credi ſalubriter poteſt, inveſtigari ſalubriter non poteſt.*

ARTICULUS II.

De veritate catholici dogmatis circa tranſubſtantiationem.

CONCLUSIO.

Mirabilis ac planè ſingularis fit, per verba conſecrationis, totius ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti converſio ſeu tranſubſtantiatio.

Probatur 1. verbis ipſis inſtitutionis Matth. 26. v. 26. *Hoc eſt corpus meum.* Hæc enim verba, vel nullam mutationem important, vel metaphoricam tantùm, vel realem & ſubſtantialem: primum negant Calviniſtæ, qui mutationem ſaltem virtutis & efficaciæ agnoſcunt: ſecundum negant Lutherani, qui verè & realiter, non figuratè dumtaxat, Chriſtum præſentem eſſe in Euchariſtia contra Calviniſtas contendunt. Reſtat igitur ut realis & ſubſtantialis mutatio ſignificetur per iſta verba, *Hoc eſt corpus meum.* Et verò Calvinus Lutheranos premens, agnoſcit verba inſtitutionis proprio & obvio ſenſu intellecta neceſſariò tranſubſtantiationem inferre. *De Papiſtis*, inquit in refutatione conſenſus Orthodoxorum, *non loquor, quorum tolerabilior, vel ſaltem magis verecunda eſt doctrina .... Si opinio ex his duabus eligenda eſſet, mallem nos præſentiam Chriſti ſub ſpeciebus & accidentibus credere, quam cum Zuinglianis veram & realem præſentiam, contra tam aperta Chriſti verba negare.*

Confirmatur: Quia quod Chriſtus ſub ſpeciebus panis & vini Apoſtolis ſuis dedit, dixit *eſſe corpus ſuum*, non aliud; igitur eſt ſolum corpus, non panis ſimul cum corpore.

Probatur conſequentia: In iſta propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, pronomen demonſtrativum *hoc* unam dumtaxat corporis Chriſti ſubſtantiam denotare poteſt, non panem. Namque ſi denotaret panem, id ita eſſet, vel quia panis eſt figura corporis Chriſti; vel quia panis eſt revera corpus Chriſti; vel quia panis unione hypoſtatica cum Chriſti corpore unitur; vel quia panis localiter in ſe continet corpus Chriſti: atqui omnes iſti ſenſus falſi ſunt; ſupereſt igitur ut pronomen *hoc* demonſtret ſolum corpus Chriſti.

Minor probatur.

I. Panem meram eſſe figuram corporis Chriſti, negant Lutherani adversùs quos hìc diſputamus.

II. Panem revera eſſe naturale corpus Chriſti, non minùs iidem negant: eſt enim abſurditas non ferenda, quam ſoli Manichæi excogitare potuerunt.

III. Panem hypoſtaticè ſeu perſonaliter uniri cum Chriſto [illegible] Lutherani vulgò negant, & quidem meritò: tùm quia impoſſib[illegible] aliàs in Tractatu de Incarnatione docuimus, unio perſonalis Ver[illegible]turis inanimatis: tùm quia ex illa unione perſonali ſequeretur, que[illegible]odum in Incarnatione, mutua idiomatum communicatio; & ſicut verum eſt dicere, Deus eſt homo, & homo eſt Deus, loquendo de Chriſto; ita quoque dici poſſet, demonſtrando panem Euchariſticum, Panis eſt Chriſtus, & Chriſtus eſt panis, & quidem ſenſu vero & proprio quem infert unio perſonalis: atqui nemo eſt qui non ſentiat abſurditatem poſtremæ iſtius propoſitionis.

IV. Su-

Digitized by Google

IV. Supereſt igitur ultimus ſenſus, nempe panem ideo appellari corpus, quia continet in ſe corpus Chriſti, quem revera ſenſum urgent Lutherani, variiſque exemplis conantur illuſtrare: ſic de ferro candente rectè dicitur, Hic eſt ignis, quamvis quoque hìc ſit ferri ſubſtantia: de dolio continente vinum, rectè quoque dicitur, Hoc eſt vinum. Pariter, ait Durandus antea citatus, licèt in Euchariſtia, præter corpus Chriſti ſint accidentia, tamen ſimpliciter vera eſt iſta propoſitio, *Hoc eſt corpus Chriſti*. Ergo, inquit Lutheranus, vera quoque eſt illa propoſitio, tametſi præter corpus Chriſti adſit quoque panis ſubſtantia.

Verùm quartus ille ſenſus aliis non minùs abſurdus eſt ac falſus; quia nempe, ut diximus antea inter probationes præſentiæ realis, panis neque ex natura ſua, neque ex hominum uſu atque inſtituto deſtinatus eſt ut rem aliquam tamquam vas & locus contineat aut ſignificet: communem igitur ſermonis uſum legemque invertiſſet Chriſtus, ſi priùs non monitis Apoſtolis, ex abrupto dixiſſet iis, demonſtrando panem, *Hoc eſt corpus meum*, & ſignificare voluiſſet, panem eſſe tantùm quaſi vas quoddam ac locum, in quo corpus ſuum incluſiſſet. Unde enim iſtud vel minimùm ſubdorari potuiſſent Apoſtoli? Perinde eſſet ac ſi quis in pane aurum v.g. occultè includeret, & re priùs non declarata, palam & ex abrupto diceret, *Hoc eſt aurum*. Quis loquentem intelligeret? aut potius quis non irrideret?

Neque dicas, ſatis admonitos ac præparatos fuiſſe Apoſtolos, quando Chriſtus Joan. 6. dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*. Namque ex iis verbis inferre potius debuerunt, & reipſa intulerunt Apoſtoli, panem non quidem futurum eſſe vas aut locum in quo corpus Chriſti includeretur: non enim ait, *Panis quem ego dabo*, carnem meam *continet* aut *continebit*; ſed, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt*: quod certè verbum ſubſtantivum, *eſt*, non ſumitur eò loci neque pro *ſignificat*, neque pro ſola realitate virtutis & efficaciæ, ut vel ipſi concedunt Lutherani: neceſſe igitur eſt ut ſumatur ſenſu reali & ſubſtantialis præſentiæ corporis Chriſti. Porrò, ex dictis ſæpius, panis non poteſt eſſe verum natura & ſubſtantia corpus Chriſti, niſi per ſui converſionem & mutationem in ipſum corpus.

Hinc aperta eſt ac manifeſta diſparitas exemplorum quæ adducunt Lutherani. Ferrum candens, v.g. ignem populariter vocamus, quia omnes ejus partes ignis undequaque pervadit; & quamvis tota ferri ſubſtantia in ignem non convertatur, ita nihilominus comparati ſumus, ut illud ignem appellemus, quod ignis proprietates tam altè imbibit; neque ullum inde timeri debet aut erroris aut fraudis periculum. Pariter dolium, lagena, crumena &c. ex uſu recepto deſtinantur ad continendum vinum, aurum vel argentum: unde demonſtrando dolium vel lagenam, rectè dicitur, Hoc eſt vinum; id eſt, quod continetur in illo vaſe, vinum eſt: pariter demonſtrata crumena, Hoc eſt aurum, vel argentum.

Patet etiam reſponſio ad exemplum accidentium, quod affert Durandus. Namque 1. facilè poteſt retorqueri adversùs Lutheranos, in hunc modum: Nulla fit mutatio in accidentibus Euchariſticis; ergo nulla omnino, nequidem per acceſſionem ſeu compræſentiam localem corporis Chriſti in pane. Conſequentiam hanc non admittent haud dubiè Lutherani, neque etiam nos iſtam, etſi maneant accidentia, tamen vera eſt ſimpliciter iſta propoſitio, *Hoc eſt corpus meum*; ergo non minùs vera foret, etſi remaneret panis ſubſtantia.

Digitized by Google

Quid ita? quia pronomen, *hoc* in hac propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, non demonſtrat accidentia, quæ corpus Chriſti nec ſunt, nec dici poſſunt: at ſi præſens eſſet panis ſubſtantia, pronomen *hoc* illam demonſtraret; & ita demonſtrando panis ſubſtantiam, dici poſſet, Hoc, nempe ſubſtantia panis, eſt corpus Chriſti, quod certè falſum eſt: ſubſtantia enim panis non eſt corpus Chriſti, ſed mutatur in corpus Chriſti; accidentia verò nullo modo mutantur, ſed remanent eadem quæ ante conſecrationem.

Multa alia ex parte accidentium illorum opponunt Lutherani, quæ nos ſuprà retulimus & ſolvimus.

Probatur 2. ex SS. Patribus, ac conſtanti Eclceſiæ totius Traditione.

Neceſſe non videtur ut hic diu immoremur in deſcribendis ac referendis SS. Patrum teſtimoniis: quæ enim pro fide præſentiæ realis antea laudavimus, eadem & dogma tranſubſtantiationis invictè demonſtrant. Namque

I. illud evincunt quotquot ajunt panem Euchariſticum non eſſe panem communem, ſed eſſe Chriſti corpus, & quidem verum, proprium, naturale, quale natum eſt ex B. Virgine, cruci affixum, & pro nobis mortuum. Ita SS. Ignatius Epiſtola ad Smyrnæos, S. Irenæus L. 5. c. 2. Juſtinus Apolog. 2. Tertul. L. 4. contra Marc. cap. 40. Cyprianus Epiſtola 63. & 54. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtag. Ambroſius L. 4. de Sacramentis cap. 4. & Lib. 6. cap. 1. Aug. Serm. 71. aliàs 11. de verbis Domini, Greg. Nyſſenus Oratione catechetica cap. 37. Hilarius L. 8. de Trinit. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. Cyrill. Alexandrinus Epiſtola ad Neſtorium. Horum omnium verba laudavimus argumento primo & ſecundo pro fide præſentiæ realis. Conſule. Porrò, non poteſt panis verum eſſe corpus Chriſti, niſi per ſui converſionem in corpus; quamdiu etenim manet in ſubſtantia panis, nonniſi figurato ac metaphorico ſenſu corpus Chriſti dici poteſt: attamen Chriſtus ſenſu vero, reali & ſubſtantiali dixit, *Hoc eſt corpus meum*.

II. Ad idem dogma tranſubſtantiationis demonſtrandum faciunt, quotquot aſſerunt Chriſtum de pane, vel panem feciſſe corpus ſuum. Ita Tertullianus L. 4. contra Marc. cap. 40. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 1. myſtagogica, S. Ambroſius L. 4. de Sacramentis cap. 4. S. Auguſt. Serm. 87. de diverſis, quem laudat Beda in c. 10. 1. ad Corinthios. Denique omnes veteres Liturgiæ orationem continent, in qua Sacerdos à Deo poſtulat, ut dona ſancta ſeu oblata corpus Chriſti efficiat: porrò non alius eſſe poteſt ſanus & legitimus ſenſus, quàm mutationis & converſionis; ut ſcilicet Deus virtute ſua oblata dona, panem nempe & vinum, tranſmutet & convertat in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui.

III. In eundem ſenſum conſpirant, qui profitentur, poſt verba Chriſti non ſupereſſe naturam ſeu ſubſtantiam panis, tametſi aliter ſenſus judicent, quibus credendum non eſt: atque prodigium illud aliis divinæ potentiæ miraculis confirmant, in quibus mutatio reperitur, non accidentalis modò, ſed ſubſtantialis. Ita S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi quarta myſtagogica, Ambroſius Lib. de initiandis cap. 9. Chryſoſtomus Hom. 24. in primam ad Corint. Hilarius Lib. 8. de Trinitate, Euſebius Emiſſenus Homilia 5. de Paſchate, *Quando*, inquit, *benedicendæ verbis cæleſtibus creaturæ ſacris altaribus imponuntur, antequam invocatione ſummi nominis conſecrentur, ſubſtantia illic eſt panis & vini: poſt verba autem, Chriſti corpus, & ſanguis eſt Chriſti*. Lege quæ ſuprà retulimus argumento quarto & quinto.

Bibliot. PP T. 6. p. 537. E.

IV. de-

IV. denique, ſenſum mutationis ſubſtantialis, ſeu tranſubſtantiationis
panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti evidenter ingerunt, quotquot
ex SS. Patribus ajunt panem & vinum converti, mutari, tranſmutari, tran-
ſire in corpus & ſanguinem. Ita.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. jam citata, *Aquam*, inquit,
Chriſtus aliquando mutavit in vinum; & non erit dignus cui credamus quòd P. 137.
vinum in ſanguinem ſuum tranſmutavit? B.

S. Ambroſius L. de initiandis ſeu de Myſteriis c. 9. *Si tantum valuit*, inquit,
ſermo Eliæ ut ignem de cęlo deponeret, non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet ele- To. 2. p.
mentorum?.... & qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, 332. B,
in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare, quàm mutare
naturas. Audis loqui S. Doctorem de mutatione naturæ ſeu ſubſtantiæ.

S. Gregorius Nyſſenus Orat. catechetica c. 37. *Panis*, inquit, *ſtatim per ver-* To. 2. p.
bum tranſmutatur, ſicut dictum eſt à Verbo, Hoc eſt corpus meum, quod 536. D.
confirmat & illuſtrat comparatione panis materialis, qui à Chriſto dum in vi-
vis eſſet comedebatur, atque in ejus convertebatur ſubſtantiam.

S. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. *Qui*, inquit, *hæc dona ſanctificat &* Edit.
tranſmutat, ipſe eſt (*nempe Chriſtus.*) Comm.

S. Joan. Damaſcenus L. 4. Orthodoxæ fidei cap. 13. *Panis ipſe*, inquit, *&* p. 405. A.
vinum in corpus & ſanguinem Dei tranſmutantur. Si requiras quonam pacto To. 1. p.
iſtud fiat: ſat tibi ſit audire, hoc fieri per Spiritum ſanctum; quemadmodum 269. D,
& ex ſancta Dei genitrice Dominus ſibi ipſi carnem aſſumpſit, quæ in ſe ipſo
ſubſiſteret: nec amplius quidquam nobis perſpectum eſt & exploratum, quàm
quòd Dei ſermo verax efficaxque eſt, atque omnia poteſt; modus verò inveſti-
gari prorſus nequit. Audis quomodo vera fiat panis & vini ſubſtantialis muta-
tio in corpus & ſanguinem Chriſti. Etſi modum hujus converſionis aſſequi
mens humana non valeat, exponit tamen & illuſtrat ibid. S. Doctor, exemplo
naturalis mutationis ciborum in ſubſtantiam viventium. *Illud verò*, pergit
ille, *dicere alienum non eſt, quemadmodum naturaliter panis per comeſtionem,* Ibid. p.
vinumque & aqua per potionem, in corpus & ſanguinem comedentis & bi- 270. A.
bentis tranſmutantur, ut nec corpus fiant aliud à corpore quod priùs extabat: B.
ſic panem qui in Protheſi præparatus fuit, vinum item & aquam per Spi-
ritus ſancti invocationem & adventum, modo qui naturæ viribus & condi-
tione ſublimior eſt, in Chriſti corpus & ſanguinem converti, ut nequaquam
duo ſint, ſed unum & idem. Audis non eſſe duo in Euchariſtia corpora, ſed
unum; igitur apertè profitetur ſanctus ille Doctor, panis ſubſtantiam non re-
manere ſimul cum corpore Chriſti: aliàs duo forent corpora, non unum.

Iſtud porrò exemplum converſionis ciborum in ſubſtantiam comedentis,
frequenter adducunt SS. Patres Græci, ut quomodocunque exponant, qua ra-
tione panis & vinum convertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti: hoc exem-
plo abuſus fuit Durandus, ut aſſereret remanere in Euchariſtia materiam pa-
nis, eique novam dumtaxat formam accedere, quemadmodum remanet
eadem materia cibi ſeu alimenti, quæ vi nutritionis naturalis formam car-
nis humanæ acquirit; unde ſimpliciter poſt nutritionem caro dicitur, non pa-
nis. At manifeſtè aberrat Durandus, & auctoritate S. Joan. Damaſceni abu-
titur; tùm quia ſanctus Doctor diſertè pronuntiat non duo eſſe corpora, ſed
unum; tùm quia modum converſionis panis & vini in corpus & ſanguinem
Chriſti ait eſſe *inexplicabilem*, atque hoc unum nobis exploratum eſſe, nem-

Digitized by Google

pe verbum Dei efficax eſſe ac omnipotens; tùm quia exemplum illud converſionis ciborum in ſubſtantiam comedentis, perfectum non eſſe, atque omni ex parte præſenti myſterio accommodatum, non obſcurè innuit ibidem S. Doctor: utcunque igitur valet exemplum iſtud ad illuſtrandum & ſuadendum, non ad demonſtrandum myſterium tranſubſtantiationis. Fruſtra tot alia mutationum exempla, aquæ in vinum, virgæ Moyſis in ſerpentem, & uxoris Loth in ſtatuam ſalis, opponeret Durandus, in quibus commune quoddam ſubjectum, ſeu communis remanet materia, quæ ab una forma tranſit ad aliam: namque in hujuſcemodi converſionibus non definivit Eccleſia, fieri *totius ſubſtantiæ converſionem* ſeu mutationem, quod de pane Euchariſtico definivit. Quæ certè diſparitas viro Catholico ſufficere debet, nec alia ipſi inquirenda.

Denique S. Anſelmus Epiſt. 106. Lib. 4. quæ eſt de corpore & ſan-
P. 453. guine Domini, *Nec dubitare*, inquit, *debet aliquis, quomodo panis in ve-*
col. 2. E. *rum corpus Chriſti convertatur, ita ut panis ſubſtantia non remaneat, cùm multa alia non minùs miracula videamus.*

Ad hanc conſtantem & perpetuam Eccleſię Traditionem attendentes Patres
To. 10. Synodi Romanæ ſub Gregorio VII. an. 1079. definiere, *panem & vinum ſub-*
Conc. p. *ſtantialiter converti in corpus & ſanguinem Chriſti.*
378. C.

Et Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. an. 1215. cap. *Firmiter*, adhuc clariùs rem exponit ac definit. *Credimus*, inquiunt Pa-
To. 11. tres, *ac confitemur, corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis & vi-*
Conc p. *ni veraciter contineri, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſangui-*
143. *nem poteſtate divina.*

To. 13. Concilium Flor. in Decreto ſeu inſtructione Armenis data ait: *Verbo-*
Conc. p. *rum Chriſti virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti & ſubſtantia vini in*
537. D. *ſanguinem convertuntur.*

Sed omnium clariſſimè ac diſertiſſimè rem exponit ac declarat Concilium
To. 14. Trid. Seſſ. 13. cap. 4. & Can. 2. *Si quis dixerit*, inquit Can. 2. *in ſacroſancto*
Conc p. *Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis & vini unà cum corpore*
808. D. *& ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, negaveritque mirabilem illam & ſingularem converſionem totius ſubſtantię panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini, quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè tranſubſtantiationem appellat; anathema ſit.*

Qua in definitione tria obſervabis. 1. fieri converſionem totius ſubſtantiæ panis & vini in corpus & ſanguinem; ergo ſi tota convertitur ſubſtantia, nulla ejus pars remanet: non materia, contra Durandum; non forma, contra nonnullos tempore S. Thomæ. 2. converſionem illam planè miram eſſe ac ſingularem; ergo nec ullum habet in natura exemplum quia *ſingularis;* nec ab humana ratione comprehendi poteſt, quia *mirabilis*, hoc eſt tota in myſterio recondita. Unde inferes, exemplum nutritionis naturalis, in qua ſola remanente materia cibi, v. g. panis, forma duntaxat ejus mutatur, ita ut quæ antea fuerat materia panis, vi nutritionis fiat materia carnis hominis, exemplum, inquam, illud, quo Græci non infrequenter utuntur, omni ex parte hìc accuratum non eſſe, in quo eadem materia remanet. 3. denique, remanere dumtaxat ſpecies panis & vini ſine panis & vini ſubſtantia.

Hanc Concilii Trid. definitionem eludere conatur Durandi Commentator

Petrus

Digitized by Google

Petrus Cally, quia ſcilicet, inquit ille, non remanet quidem in Euchariſtia materia panis, quatenus eſt panis materia, ſed quatenùs per unionem illius cum anima & divinitate Chriſti, fit materia corporis Chriſti. Verùm mera hæc videtur illuſio & argutia. Quomodo enim, rogo, materia, quæ ante conſecrationem, panis fuit, poſt conſecrationem fit materia corporis Chriſti? An per ſui converſionem ſeu mutationem in materiam corporis Chriſti? non certè in mente Commentatoris, qui putat eandem remanere portionem materiæ ſub forma diverſa. Ergo non mutatur ipſa panis materia, quæ pars eſt illius ſubſtantiæ; ac conſequenter totius ſubſtantiæ panis non fit converſio, contra expreſſam Concilii Tridentini definitionem: unde meliùs in opinione Commentatoris transformatio panis dici debet, quàm tranſubſtantiatio, cùm non materia, ſed tantùm forma panis mutetur. Refellitur Durandi Commentator.

II. Intelligi non poteſt quomodo materia panis informaretur. Namque ut rectè arguit Bellarminus L.3. de Euchar. c. 13. vel informaretur materia panis ſola Chriſti anima, vel tota Chriſti humanitate: utrumque autem apertiſſimè falſum eſt. 1. Fingi non poteſt quomodo materia informetur à materia; materia enim potentiam habet ad formam, non ad materiam. 2. Nec dici poteſt materiam panis ſola Chriſti anima informari: namque compoſitum illud ex materia panis & anima Chriſti, non eſſet caro, aut certè non eſſet illa caro quæ de Virgine ſumpta eſt, & in cruce ſuſpenſa; caro etenim Chriſti quæ ex Virgine ſumpta eſt, ex puriſſimo illius ſanguine virtute Spiritus ſancti planè ſingulari formata fuit, caro verò corporis Chriſti Euchariſtici ex materia panis conflata eſt. Non eſt igitur eadem caro quæ ſumpta eſt ex Maria Virgine & in cruce ſuſpenſa: atqui tamen eandem omnino eſſe teſtatur Chriſtus Joan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Et Matth. 26. *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.* To. 3. p. 238.

III. Si remanet materia panis, ergo remanent pariter omnes ejus affectiones ſeu proprietates, quantitas, extenſio, impenetratio, diviſibilitas, corruptio &c. unde conſequens eſt, corpus Chriſti Euchariſticum ex materia panis conflatum in ſe immediatè tangi, manducari, dividi, corruptioni obnoxium eſſe &c. Et reipſa Durandi Commentatorem conſectaria hæc & abſurda non terrent, quæ devorat: *Il ne faut pas avancer*, ait ille pag. 239. *que le corps de Jeſus Chriſt ſur nos Autels ſoit glorieux & immortel.* Et pag. 256. *Le corps de Jeſus Chriſt dans l'Euchariſtie peut être ſujet à la corruption, à l'accroiſſement & décroiſſement, du moins à la façon des corps animés.* Quas propoſitiones, ut & alias plures ex eodem Libro excerptas, tanquam *falſas, temerarias, erroneas, ſcandaloſas, Concilio Tridentino injurioſas, deſtructivas præſentiæ realis corporis Chriſti in Euchariſtia; in hereſim circa tranſubſtantiationem inducentes*, proſcripſit antea dictus Illuſtriſſimus Epiſcopus Bajocenſis.

IV. ait Bellarminus, vel materia panis accedit reliquo corpori Chriſti, & in eo manet; vel accedit, ſed non remanet; vel non accedit. Si accedit, & manet; ergo quotidie augetur & creſcit corpus Domini, & jam in immenſam molem excrevit: ſi accedit, & poſtea recedit; ergo quotidie creſcit & decreſcit, quod ſanè quis ferat? Si non accedit; ergo tria ſunt Chriſti corpora reipſa diſtincta, unum de Virgine ſumptum; alterum conflatum ex materia panis, & Chriſti anima; tertium ex materia vini, & forma ſanguinis Domini. Ecce, pergit Bellarminus, qualia figmenta Patribus omnibus contraria Durandi & Commentatoris ejus temeritas admittere cogitur.

Digitized by Google

V. Concilium Tridentinum Seſſ. 13. cap. 3. docet, vi verborum ſolum corpus poni ſub ſpeciebus panis; per concomitantiam verò, animam & divinitatem: porrò in ſententia Durandi ejuſque Commentatoris, anima poneretur vi verborum conſecrationis, quia nempe materia panis non fit corpus Chriſti, niſi propter unionem ipſius cum anima & divinitate Chriſti.

ARTICULUS III.

De mente S. Joannis Chryſoſtomi, Theodoreti, Gelaſii Summi Pontificis, & Ruperti circa fidem tranſubſtantiationis.

TRes illos inter Veteres potiſſimùm ſeligimus, ut exponantur, quia plùs aliis momenti ac difficultatis præſeferre videntur, & majori impetu nobis à Lutheranis opponuntur.

Solvitur Objectio ex S. Chryſoſtomo.

Objicies. S. Chryſoſtomus in Epiſtola ad Cæſarium Monachum, diſputans adversùs Sinuſiaſtas, ex eo dictos, quòd Chriſti carnem divinitati coęternam, & ſubſtantiæ illius inſitam atque permixtam arbitrarentur, anteſignano Polemio quodam, (unde Polemiana ſecta nuncupata eſt) oſtendit exemplo Euchariſtiæ, duas eſſe in Chriſto inconfuſas & impermixtas naturas. Sic loquitur: *Unus Filius, unus Dominus, idem ipſe procul dubio unitarum naturarum unam dominationem, unam poteſtatem poſſidens, etiamſi non conſubſtantiales exiſtunt, & unaquæque incommixtam proprietatis conſervat agnitionem, propter quod inconfuſa ſunt duo. Sicut enim antequam ſanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum ſanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus eſt quidem ab appellatione panis; dignus autem habitus Dominici corporis appellatione, etiamſi natura panis in ipſo permanſit, & non duo corpora, ſed unum corpus Filii prædicamus. Sic & hic divina inſidente corpori natura, unum Filium, unam perſonam utraque hæc fecerunt.*

Edit. recent. To. 3. p. 744. B.

Ex quo teſtimonio ſic arguunt adverſarii: Qui docet naturam panis remanere in Euchariſtia, ille profectò non favet dogmati tranſubſtantiationis: atqui conceptis verbis docet S. Chryſoſtomus, naturam panis remanere in Euchariſtia; ergo &c.

Quòd verò per naturam intelligat ſanctus Doctor eſſentiam, ſeu ſubſtantiam panis, non ejus dumtaxat proprietates & accidentia,

Probant I. Quia rei alicujus proprietas ejus natura neque dicitur neque revera eſt.

II. Quia ſcopus & inſtitutum S. Chryſoſtomi poſtulat, ut per natura, intelligat ſubſtantiam & eſſentiam. Oppugnat ſcilicet Sinuſiaſtas ſeu Polemianam ſectam: illa autem commixtam cum corpore divinitatem, & ſubſtantiarum factam fuiſſe confuſionem contendebat; iſtud verò negat ſanctus Doctor, exemplo Euchariſtiæ: ut autem valeat ſimilitudo, neceſſe eſt ut in Euchariſtia panis maneat inconfuſus & incommixtus cum corpore Chriſti.

Præterea, in illud potiſſimùm dirigitur argumentum S. Chryſoſtomi, ut probet humanam naturam Chriſti integram manſiſſe poſt unionem factam cum divini-

divinitate; ergo neceſſe eſt, ut valeat ſimilitudo S. Doctoris, naturam panis in Euchariſtia manere poſt conſecrationem: unde in forma ſic diſputant.

Eodem prorſus modo contendit S. Chryſoſtomus, remanere in Euchariſtia panis naturam poſt conſecrationem, quo remanet in Chriſto poſt unionem factam cum divinitate, natura humana: atqui in Chriſto, poſt unionem factam cum divinitate, remanet integra & inconfuſa natura humana, non tantùm congeries proprietatum & accidentium, atque hoc unum adverſùs Sinuſiaſtas aſſequi conatur ſanctus Doctor; cenſet igitur in Euchariſtia remanere ipſam naturam ſeu ſubſtantiam panis poſt conſecrationem. Argumentū.

Reſpondent aliqui, in ſuſpicionem falſi ac ſuppoſitionis meritò venire Epiſtolam hanc S. Chryſoſtomi: tùm quia à Petro Martyre omnium primo laudata eſt, & è tenebris eruta, non indicato neque loco unde eam eduxiſſet, neque textu græco originali: tùm quia ſtylus ab elegantia S. Chryſoſtomi alienus multùm videtur; tùm maximè quia diſertè exponit & oppugnat errorem Neſtorii de duplici in Chriſto perſona: at certum eſt, vivente Chryſoſtomo, Neſtorium errorem ſuum non ſparſiſſe: obiit enim ſanctus Doctor ann. 407. Cucuſi in Armenia, quò in exilium amandatus fuerat; ipſe verò Neſtorius creatus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus anno tantùm 427. Aliquibus ſuppoſita videtur Epiſtola S. Chryſoſtomi.

Verùm ſatis firmæ non videntur iſtæ ſuppoſitionis notæ. Non prima, quia clariſſimus Bigotius Florentiæ in Bibliotheca PP. Dominicanorum hujuſce Epiſtolæ verſionem manuſcriptam invenit, typis mandari curavit, ac quædam Græcorum Patrum teſtimonia ex illa Epiſtola decerpta, ad marginem appoſuit. Deinde verò particulæ ejuſdem Epiſtolæ quatuor græcè extant in Codice manuſcripto Anaſtaſii Presbyteri, qui annorum eſt ſeptingentorum, & aſſervatur in Bibliotheca Collegii Pariſienſis Societatis Jeſu. Refelluntur.

Non ſecunda, quia non habemus textum originalem græcum hujus Epiſtolæ, ſed verſionem tantùm latinam, eamque inconcinnam & barbaram, quæ græci ſermonis elegantiam ac nitorem non refert.

Non tertia, quia Neſtorio jam prælu ſerant Theodorus Mopſueſtenus, & alii nonnulli Hæretici, de quibus S. Athanaſius in Epiſtola ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum, quæ extat Tom. 2. Operum S. hujus Doctoris, in recenti editione per doctiſſimos PP. Benedictinos adornata pag. 901. Potuit igitur S. Chryſoſtomus errorem, quem Neſtorius ſubinde quidem apertiùs & latiùs diſſeminavit, ſed jam exortum impugnare. Hac itaque miſſa reſponſione,

Reſp. diſt. maj. Qui docet naturam panis remanere in Euchariſtia, ille non favet dogmati tranſubſtantiationis: ſi per naturam intelligat ſubſtantiam & eſſentiam quæ primum eſt rei cujuslibet conſtitutivum, concedo: ſi per naturam intelligat proprietates rei, nego. Diſt. min. ad ſenſum maj.

Quòd autem S. Chryſoſtomus per naturam intelligat ſenſibiles rei proprietates, ſeu complexionem accidentium & proprietatum naturalium panis, quæ facta conſecratione remanent, quales ſunt v. g. color, ſapor, quantitas, vis nutriendi &c. probatur.

I. hoc invicto argumento. Citata in Epiſtola ita remanere dicit naturam panis, ut tamen expreſsè neget duo eſſe corpora, quemadmodum duo non ſunt in Chriſto filii: atqui ſi per naturam intelligeret ſubſtantiam & eſſentiam rei, negare non poſſet, quin duo forent in Euchariſtia corpora, nempe panem, & corpus Chriſti; ſi verò per naturam intelligat ſolas proprietates ſenſi-

ſenſibiles, ſeu accidentia panis, rectè concludit, unum eſſe corpus, non duo: accidentia enim ipſam panis ſubſtantiam ac corporalem materiam non efficiūt.

II. Quia ſolent non infrequenter Veteres, tùm Græci tùm Latini, per naturam intelligere congeriem ſeu complexionem ſenſibilium rei proprietatum ſeu accidentium, quæ exteriorem veluti rei naturam conſtituunt ac referunt, ex qua ſolet vulgus rem dignoſcere ac denominare. Sic inter Latinos Tertullianus L. de anima ca. 32. ait, *aliud eſſe ſubſtantiam, aliud naturam ſubſtantiæ. Siquidem*, inquit, *ſubſtantia propria eſt rei cujuſque; natura verò poteſt eſſe communis. V. g. ſubſtantia eſt lapis, ferrum &c. duritia lapidis & ferri, eſt natura ſubſtantiæ: duritia communicat, ſubſtantia diſcordat*, ubi per naturam perſpicuum eſt, Africanum illum intelligere rei proprietates, qualis eſt duritia in lapide vel in ferro. Sic inter Græcos Theodoretus Dialogo 2. loquens de corpore Chriſti, quale de ſepulcro ſurrexit, ait, *illud priorem ſuam retinere formam, figuram, circumſcriptionem, & ut ſemel dicam*, inquit, *corporis eſſentiam*, ubi certè per eſſentiam intelligit complexionem proprietatum exteriorum ac ſenſibilium. Quin & ipſe S. Chryſoſtomus, de quo hic excitatur controverſia, Hom. 12. in Geneſim, agens de igne fornacis Babylonicæ, in quem injecti ſunt tres pueri, ait, *Dominum, quando vult, elementa omnia in contrariam mutare eſſentiam*. Et tamen ſacræ paginæ teſtantur igni ſolummodo ademptam fuiſſe vim comburendi, integra & ſalva remanente ignis ſubſtantia & natura. Igitur per eſſentiam hic intelligit ſanctus Doctor proprietatem comburendi quæ eſt in igne. Et in Pſalm. 10. tùm de eodem argumento, tùm de leonibus loquens, quorum in foſſam demiſſus eſt Daniel, ait *elementa propriæ oblita naturæ mutata fuiſſe in id, quod illis pueris utile fuit; neque feras, amplius feras, neque fornacem fuiſſe amplius fornacem*. Denique Hom. 4. ad populum Antiochenum, *Juvenum*, inquit, *pietas rerum naturam mutavit*, reſtricto videlicet ignis ardore, quibus certè in locis, *naturæ* nomen pro proprietatibus uſurpari à Chryſoſtomo, cœcus ſit oportet, qui non videat: quidni igitur & in Epiſtola ad Cæſarium Monachum, quæ hic nobis objicitur, idem eſt S. Doctoris ſenſus, eadem vocis *naturæ* ſeu *eſſentiæ* interpretatio?

P. 288. C. D.

T. 4. p. 82. & ſeq.

T. 4. p. 94. E.

T. 5. pag. 113. C.

T. 2. p. 53. C.

III. Senſum hunc manifeſtè poſtulat ſcopus & inſtitutum S. Doctoris adverſùs Sinuſiaſtas diſputantis, uti mox oſtenſuri ſumus.

Ad primam confirmationem argumenti adverſariorum,

Reſp. reipſa proprietates naturales ac ſenſibiles rei naturam interiorem, quam Philoſophi vocant primum rei conſtitutivum, non conſtituere, ab iſta ſiquidem illæ fluunt; ſed conſtituunt naturam quam vocant exteriorem & ſenſibilem, à qua, uſu communi & recepto, res talis eſſe dignoſcitur ac denominatur: de interiori quippe ſubſtantia ne cogitat quidem vulgus. Sic apprehenſis panis & vini proprietatibus ſenſibilibus, quæ in Euchariſtia remanent, pronum eſt ut judicet revera panis & vini adeſſe ſubſtantiam, niſi aliunde fides judicium ſenſuum ac rationis hac in parte corrigeret. Quid ita? quià panem vocamus, quod proprietates omnes ejus ſenſibiles refert ac continet.

Ad ſecundam, nego antecedens, ſcilicet ſcopum & inſtitutum S. Doctoris poſtulare, ut per *naturam* intelligat, non proprietates rei, ſed ſubſtantiam ſeu interiorem eſſentiam: imò planè contrarium exigit ſuſcepta S. Doctoris diſputatio.

Unde ad argumentum, nego maj. Exemplum enim Euchariſtiæ & Incarnationis omni ex parte hìc aptum & accommodatum non videtur: neque ea quo-

quoque S. Doctoris mens eſt, ut velit æqualem eſſe paritatem. Quod ut intelligas,

Obſervandum eſt Sinuſiaſtas, ſeu Apollinariſtas, quos impugnat S. Chryſoſtomus, tria potiſſimùm docuiſſe.

I. Verbum ab æterno ſibi coexiſtentem habuiſſe carnem, ſeu ſubſtantiam humanam; non materialem illam quidem & circumſcriptam, aliiſque humanæ naturæ proprietatibus circumveſtitam, ſed materiæ expertem, incircumſcriptam, confuſam, permixtam cum divinitate, & ab ea indiſtinctam. Sententia Sinuſiaſtarum exponitur.

II. Docebant Verbum divinum in tempore aſſumpſiſſe, non quidem naturam humanam, quam juxta illos ſemper habuit, ſed ejus formam exteriorem, effigiem, circumſcriptionem, uno verbo omnes humani corporis affectiones & proprietates, in quibus, prout voluit, viſus eſt, cum hominibus converſatus, paſſus, & mortuus, divinitate vices animæ humanæ ac mentis ſupplente, in quo præcipuus Apollinaris error poſitus erat: timebat ſcilicet ille, inquit S. Greg. Nazianz. *ne ratio humana cum divina pugnaret*, ſi humanam in Chriſto animam admiſiſſet. Hoc eodem argumento ducti poſtea fuere Eutichiani & Monothelitæ, ut à Chriſto excluderent voluntatem, & operationes humanas.

III. Docebant peracto diſpenſationis noſtræ myſterio, poſt Aſcenſionem reſolutum fuiſſe corpus Chriſti, atque penitus depoſitam carnis effigiem, ita ut non amplius jam retineat humanam formam, nec priorem circumſcriptionem ſub qua in terris viſus eſt, ſed omnino cum divina & incircumſcripta natura, ut ante Incarnationem, confuſa & permixta fuerit. Ita cenſuiſſe Apollinariſtas & Sinuſiaſtas teſtantur Veteres, S. Athanaſius Epiſtola ad Epictetum, quam deſcribit S. Epiphanius hæreſi 77. S. Greg. Nyſſenus apud Leontium Biſantinum L. 1. contra Neſtorium & Eutychetem, Tom. 4. antiquarum Lectionum Caniſii pag. 28. S. Gregorius Nazianzenus in Epiſtola ad Nectarium, Oroſius Hiſpanus Presbyter in conſultatione ſive commonitorio ad Auguſtinum, de errore Priſcillianiſtarum & Origeniſtarum, & alii.

Ex iſta porro erroris Sinuſiaſtarum expoſitione perſpicuum eſt, illos non negaſſe eſſe in Chriſto humanam naturam, ſed tantùm ejus affectiones ac proprietates naturales, animam ſcilicet, mentem, formam, circumſcriptionem; unde conſequens erat ut dicerent, naturam illam non quidem penitus deletam & extinctam in Chriſto fuiſſe, ſed confuſam, & permixtam cum divinitate, atque ab ea abſorptam.

S. igitur Chryſoſtomus ut directè errorem hunc impugnet, oſtendit remanere in Chriſto omnes proprietates & affectiones naturales humanæ naturæ; & conſequenter hanc confuſam non eſſe & permixtam cum divinitate, ſed ab ea planè diſtinctam: quod ut probet, affert exemplum Euchariſtiæ, in qua panis & vini proprietates naturales poſt conſecrationem ſuperſunt. Quo certè in exemplo iſtud tantùm attendit ſanctus Doctor, quod ad ſcopum & inſtitutum ſuum pertinebat, nempe ut evinceret remanere in Chriſto proprietates naturæ humanæ: naturam enim ipſam humanam remanere non negabant, quamvis confuſam ac permixtam cum divina, ſed de ejus naturæ proprietatibus concertatio erat potiſſimùm, quas ſuperſtites eſſe probat exemplo Euchariſtiæ. Atque ad hoc unum valet duntaxat illud exemplum: in alio enim diſparitas eſt aperta; ſiquidem in Euchariſtia panis & vini pro-

proprietates remanent abſque propria & naturali ſua ſubſtantia: at in myſterio Incarnationis proprietates naturæ humanæ ſupponunt ipſam humanam naturam ex qua fluunt ac dimanant. Igitur in forma ſic arguimus, in confirmationem noſtræ ſolutionis.

Argumentū ex S. Chryſoſtomo, quo probatur per naturā cum intelligere proprietates naturæ.

Eo ipſo ſenſu *naturæ* nomen uſurpat S. Chryſoſtomus, quo ipſi Sinuſiaſtæ ſeu Apollinariſtæ quos impugnat: atqui iſti per *naturam* intelligebant potiſſimùm proprietates & affectiones naturales naturæ humanæ, quas in Chriſto poſt Aſcenſionemupereſſe negabant; naturam enim ipſam humanam, ut dixi, ſupereſſe non negabant, quamvis cum divina permixtam; ergo cùm S. Chryſoſtomus aſſerit remanere in Chriſto naturam humanam, & illud probat exemplo myſterii Euchariſtiæ, in quo remanet natura panis & vini, per *naturam* intelligit proprietates naturales, ſeu accidentia panis & vini.

Inſtabis. S. Chryſoſtomus ex remanentibus Chriſto poſt Aſcenſionem naturæ humanæ proprietatibus, probat quoque remanere ipſam naturam humanam inconfuſam, impermixtam, ac planè diſtinctam à divinitate; quod quidem exemplo Euchariſtiæ confirmat & illuſtrat: at niſi velit panis & vini proprietates in Euchariſtia ſupponere quoque propriam naturam ſeu ſubſtantiam panis & vini, argumentum illius planè concidit ac nihil probat.

Reſp. nego min. argumentum enim S. Chryſoſtomi directè eò tantùm tendit, ut probet in Chriſto poſt Aſcenſionem naturam humanam ſuas habere proprietates & affectiones naturales, ſicut in Euchariſtia panis & vinum ſuas retinent, in quo uno ſtat comparatio: ex proprietatibus autem quæ ſuperſunt naturæ humanæ in Chriſto, probat deinde ſanctus Doctor, ſuperſtitem quoque eſſe ipſam naturam, neque eam confundi cum divinitate; qua ex parte deficit exemplum Euchariſtiæ, neque ad hoc à S. Chryſoſtomo profertur.

I. Quia ſatis ipſi erat ad debellandum errorem Sinuſiaſtarum, quòd oſtenderet remanere proprietates naturales humanæ naturæ in Chriſto, ut hinc directè probaret adversùs eos, naturam ipſam humanam non confundi cum divina: illi quippe idcirco confundi dicebant eam naturam, quòd ſuis ſpoliata foret proprietatibus; ergo ex remanentibus proprietatibus naturæ humanæ rectè inferebat, in Hæreticorum ipſorum principiis, naturam humanam non permiſceri neque confundi cum divina.

II. Quia in natura intelligente ac ſpirituali, optimum eſt argumentum ex proprietatibus ad ipſam naturam, cùm eſſe non poſſint nec concipi illæ proprietates ſine natura: v. g. nemo poteſt cogitationem & volitionem concipere, ſine natura intelligente & volente. At non ita eſt in natura purè materiali, qualis eſt panis: poteſt quippe eſſe accidens panis, ſine illius ſubſtantia, ſaltem divinitus; igitur exemplum Euchariſtiæ omni ex parte accuratum non eſt & myſterio Incarnationis accommodatum; neque S. Chryſoſtomus illud in omnibus urget, ſed ad hoc unum eo utitur, ut probet remanere in Chriſto proprietates naturales humanitatis, ſicut remanent proprietates panis & vini in Euchariſtia; in hoc uno ſtat & valet comparatio.

Solvitur Objectio ex Theodoreto.

Duo nobis ex Theodoreto teſtimonia opponunt Novatores, quorum prius realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, alterum tranſubſtantiationis dogma

gma impugnat; quæ duo hic conjungemus, ne ſeparentur ac diſtrahantur quæ ad eundem auctorem pertinent.

Objicies itaque 1. Dialogo primo qui dicitur *Immutabilis*, duos inducit interlocutores, nempe Orthodoxum, qui cauſam agit Eccleſiæ, & Eraniſten, ſeu Eutichianum, qui Eutichianorum partes tuetur: Eraniſtes dictus, id eſt, mendicus; quia hæreſis, quam defendit, à multis emendicatur, ut videatur ſimilis mendici veſtibus quæ ex diverſis pannis conſarcinantur. In hoc autem Dialogo, inter argumenta multa quibus probat contra Eutichianum nullam factam fuiſſe divinitatis mutationem, cùm Verbum caro factum eſt, adducit iſtud Gen. 49. *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*, atque inde colligit divinitatem non fuiſſe mutatam in naturam humanam, quia veſtimentum omne diſtinguitur à re cujus eſt veſtimentum: per pallium enim & ſtolam in citato loco Gen. contendit debere intelligi Chriſti humanitatem, qua, tanquam vèſte ſeu velo quodam, obducta fuit divinitas. Sic itaque loquitur Orthodoxus: *Sanguinem igitur uvæ Salvatoris appellavit ſanguinem: ſi enim Dominus vitis appellatus eſt, & fructus vitis vinum appellatur, ſanguinis verò & aquæ rivi ex latere Domini profuſi per reliquum corpus deorſum manarunt, iure omnino & appoſitè vaticinatus eſt Patriarcha, Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum. Sicut enim nos myſticum vitis fructum poſt ſanctificationem ſanguinem Dominicum appellamus, ſic veræ vitis ſanguinem uvæ ſanguinem nominavit...... Salvator autem noſter nomina permutavit, & corpori quidem, id quod erat ſymboli nomen impoſuit; ſymbolo verò quod erat corporis. Sic vitem ſeipſum qui nominavit, ſanguinis nomen ſymbolo tribuit.* T. 4. p. 17. A. Ibid. D.

Ex hoc teſtimonio duplex iſtud argumentum colligunt Novatores.

Primum eſt: Juxta Theodoretum eodem modo vinum ſanctificatum appellamus ſanguinem Chriſti, quo Jacob ſanguinem uvæ, id eſt, vinum, Chriſti ſanguinem appellavit: atqui ſenſu dumtaxat figurato & metaphorico Jacob vinum appellavit Chriſti ſanguinem; ergo &c.

Secundum argumentum iſtud eſt: Juxta Theodoretum, Chriſtus nomina permutavit, & ſymbolo corporis, corpori verò nomen ſymboli dedit, cùm ſeipſum panem appellavit, & panem dixit eſſe corpus ſuum: atqui Chriſtus ſenſu tantùm metaphorico ſe panem appellavit; ergo pariter ſenſu figurato & metaphorico dixit panem eſſe corpus ſuum.

Reſp. ad primum; nego maj. Neque enim parem eſſe ex utraque parte in omnibus comparationem vult Theodoretus; ſed tantùm quantùm ad permutationem nominum. Secundo quippe Dialogo clarè ſignificat, in nova Lege Chriſtum non tantùm dediſſe ſymbolo, nempe pani, nomen ſui corporis, ſed etiam reipſa panem feciſſe corpus ſuum. Quærenti enim Eraniſti ſeu Eutichiano, *quomodo poſt ſanctificationem ſymbola appellentur*; reſpondet Orthodoxus, *corpus & ſanguinem Chriſti*. Tum Eraniſtes: *Et credis*, inquit, *te corpus Chriſti & ſanguinem percipere*? Orthodoxus reſpondet, *Ita credo*. Et poſtea: *Intelliguntur autem* (nempe ſymbola) *ea eſſe quæ facta ſunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa ſint, quæ creduntur*. At ſi panis & vinum ſunt tantùm figuræ vacuæ corporis & ſanguinis Chriſti, neque fidei locus eſt, neque adorationi. Ib. p. 85. B. Ibid. C.

Iſtas igitur propoſitiones Chriſti, *Ego ſum vitis*; *Ego ſum panis*; & *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus*, non comparat Theodoretus quoad veri-

veritatem, vel quoad modum ſignificandi, ſed tantùm eas refert ad eundem ſcopum: nempe per ſanguinem uvæ, in quo Jacob Meſſiam pallium ſuum lavaturum prædixit, Chriſti ſanguinem eſſe intelligendum, & Chriſtum dediſſe ſymbolo nomen corporis ſui, & ſuo corpori nomen ſymboli, quamquam ratione longè diverſa: in veteri enim Lege ſymbolo nomen tantùm corporis dedit, ſine veritate ipſa; in nova autem Lege ſymbolo, nempe pani, & nomen & veritatem corporis ſui dedit, cum convertendo in corpus ſuum. Hinc patet ſolutio.

Ad ſecundum argumentum. Alia enim ratione Chriſtus panem appellavit corpus ſuum, & alia ſeipſum vitem ac panem eſſe dixit: prius, per veram converſionem; poſterius, per figuram, propter analogiam quamdam vitis & panis cum Chriſto, quam expoſuimus ſuprà Art. 3. Qu. 2. in ſolutione 3. Objectionis contra verba inſtitutionis ex c. 10. S. Joan. Conſule.

Inſtabis 1. Dialogo 2. Theodoretus ait Chriſtum *viſibilia ſymbola corporis ſui appellatione tantùm honoraſſe; non naturam*, inquit, *mutans, ſed naturæ gratiam addens*. En clarè expreſſa, inquiunt adverſarii, præſentia virtutis & efficaciæ Chriſti in Euchariſtia.

Reſp. particulam *tantùm*, non extare in citato Theodoreti loco: hac autem ſublata, nulla ſupereſt difficultas. Cùm enim Chriſtus panem in corpus ſuum converterit, rectè dicitur honoraſſe panem: *appellatione corporis ſui*: cùm verò addit, non eſſe mutatam naturam, intelligit accidentia ſenſibilia panis, quæ ejus exteriorem ac ſenſibilem naturam conſtituunt, ut conſtat ex antedictis, & conſtabit adhuc ex ſolutione ad ſecundum Theodoreti teſtimonium.

Inſtabis 2. Theodoretus ait ſymbolis additam quidem eſſe gratiam, ſed non ait, additam ſubſtantiam corporis Chriſti.

Reſp. unum ex alio ſequi. Gratia enim illa vel eſt conſecratio & benedictio per quam panis fit corpus Chriſti, vel eſt Chriſtus ipſe, gratia ſubſtantialis, de quo Apoſtolus Hebr. 2. v. 9. ait, *Gratia Dei pro omnibus guſtavit mortem*. Hunc autem eſſe Theodoreti ſenſum, conſtat ex verbis ejus antea citatis, quibus aſſerit, ſymbola eſſe revera corpus & ſanguinem Chriſti, illa facta eſſe id quod creduntur & adorantur; igitur gratia illa verum eſt Chriſti corpus, non virtus & efficacia quædam ab illo diſtincta & dimanans, ut fingunt Novatores.

Inſtabis 3. Eodem Dialogo Theodoretus ait, ſymbola ſacra figuram eſſe ac typum corporis & ſanguinis Chriſti; ergo non putat ea verum eſſe ac reale corpus Chriſti.

Reſp. nego conſeq. figura enim non ſemper excludit rei veritatem, ſed eam aliquando continet. Ita columba, linguæ igneæ, Baptiſmus &c. ſimul figurabant & continebant Spiritum ſanctum. Vide quæ ſuprà dicta ſunt, ubi ſolvebamus Objectiones contra præſentiam realem.

Porrò Theodoretum velle ſymbola ſacra figuram eſſe plenam corpore & ſanguine Chriſti, non vacuam & inanem, clarè colligimus ex verbis jam citatis in reſponſione ad primum argumentum.

Objicies 2. contra dogma tranſubſtantiationis aliud Theodoreti teſtimonium, ex Dialogo ſecundo qui dicitur *Inconfuſus*, in quo adversùs Eutichianum efficere nititur, naturam humanam Chriſti poſt Aſcenſionem non eſſe cum divina permixtam atque confuſam: cùmque Orthodoxus, quem inducit cum

Erani-

Digitized by Google

Eraniſte colloquentem, mentionem injeciſſet Sacramenti Euchariſtiæ, Eraniſtes ſtatim hanc occaſionem arripit, ut probet exemplo Euchariſtiæ, naturam humanam in Chriſto poſt Aſcenſionem cum divina permiſceri: *Opportunè*, inquit Eraniſtes ad Orthodoxum, *de divinis myſteriis intuliſti ſermonem. Nam inde tibi oſtendam corpus Domini in aliam mutari naturam; Reſponde igitur ad mea interrogata. Reſpondebo*, inquit Orthodoxus. *Qui appellas donum quod offertur ante Sacerdotis invocationem*, quærit Eraniſtes? Reſpondet Orthodoxus, *Corpus Chriſti, & ſanguinem Chriſti. Sicut ergo*, pergit Eraniſtes, *ſymbola Dominici corporis & ſanguinis, alia ſunt ante Sacerdotis invocationem, poſt invocationem verò mutantur & alia fiunt; ita Dominicum corpus poſt Aſcenſionem in divinam ſubſtantiam mutatum eſt*. Orthodoxus verò reponit. *Retibus quæ ipſe texuiſti captus es. Neque enim ſymbola myſtica poſt ſanctificationem recedunt à ſua natura. Manent enim in priore ſubſtantia, & figura, & forma, & videri tangique poſſunt, ſicut & priùs....Corpus igitur Chriſti priorem habet formam, & circumſcriptionem, &, ut ſemel dicam, corporis ſubſtantiam.* *Ibid. p. 84. D.* *Ibid. p. 85. B.*

Ex quo loco ſic arguunt adverſarii: Qui Eutichiano probanti factam eſſe mutationem naturæ humanæ in divinam in Chriſto poſt Aſcenſionem, ſicut in Euchariſtia poſt conſecrationem fit ſymbolorum mutatio in corpus Chriſti, reponit, ſymbola non recedere à priori ſua natura, ſed manere in priori ſua ſubſtantia, licèt contineant corpus Chriſti, ille profectò cenſet, ſimul cum corpore & ſanguine Chriſti remanere in Sacramento Euchariſtiæ ſubſtantiam panis & vini, atqui ita reponit Theodoretus Eraniſti ſeu Eutichiano; ergo &c.

Confirmatur iſtud argumentum ex ſcopo & conſilio Theodoreti eo in Dialogo. Mens quippe ipſius eſt oſtendere, in Chriſto poſt Aſcenſionem naturam humanam integram remanere cum omnibus ſuis proprietatibus, non confuſam neque permixtam cum divinitate; idque oſtendit exemplo Euchariſtiæ: atqui ſi ſupponeret in Euchariſtia panis & vini ſubſtantiam non remanere, ſed mutari in corpus & ſanguinem Chriſti, non tantùm intentum ſuum non probaret, ſed contrarium planè ſtatueret: ſtatim enim Eutichianus repoſuiſſet, paritatem eſſe omnimodam; atque ſicut in Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem, ſed tota convertitur in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, ita quoque poſt Aſcenſionem, natura humana tota mutatur & convertitur in divinam. Igitur vel nihil omnino probat argumentum Theodoreti, vel ſupponit, poſt conſecrationem ſuperſtitem remanere panis & vini ſubſtantiam.

Reſp. 1. Si cum Cardinali Perronio textum Theodoreti ſic legamus, *Manent enim in prioris ſubſtantiæ figura & forma*, nempe ſymbola myſtica, difficultatem evaneſcere; ſenſus enim eſt, ante conſecrationem ſymbola illa ſuam habere naturam & ſubſtantiam, facta autem conſecratione, ea retinere tantùm prioris ſubſtantiæ figuram & formam, id eſt accidentia & proprietates ſenſibiles, priori ſubſtantia non amplius ſuperſtite.

Reſp. 2. Theodoretum eodem planè ſenſu & modo exponendum eſſe; quo paulò antè S. Chryſoſtomum expoſuimus; unum enim & idem eſt utriuſque argumentum, unus & idem ſcopus, unus & idem error quem impugnat Chryſoſtomus in Sinuſiaſtis ſeu Apollinariſtis, & Theodoretus in Eutichianis, qui ab Apollinariſtis prodiere, ut obſervat Facundus L. 8. cap. 4.

Ergo

Ergo ſicut Chryſoſtomus per naturam intelligit ſenſibiles rei proprietates externas, in quibus communi hominum uſu rei natura poſita eſſe videtur, ita & Theodoretus; & ſicut Sinuſiaſtæ, quos oppugnat S. Chryſoſtomus, non negabat remanere in Chriſto naturam humanam, tametſi confuſam & permixtam cum divina, ita nec Eutichiani cum quibus agit Theodoretus: ſed negabant tantùm remanere proprietates illius externas & ſenſibiles, ita & Eutichiani cum quibus agit Theodoretus. Unde in forma ad argumentum

Reſp. diſt. maj. Si per naturam & ſubſtantiam intelligat Theodoretus interiorem rei eſſentiam quæ primum eſt illius conſtitutivum, concedo: ſi intelligat tantùm proprietates naturales ſenſibiles & externas, nego. Porrò hoc poſteriori ſenſu naturæ nomen uſurpaſſe Theodoretum, patet ex ipſo
Ib. p.77. B. Dialogo ſecundo, ubi ait *mare & guttam mellis habere eandem naturam humidam, fluidamque*: humor autem & fluiditas ſunt materiæ qualitates, non
Ib. p.85. C. ipſamet rei natura & ſubſtantia. Et in loco qui objicitur, poſtquam dixit *ſymbola eucharistica non recedere à priori ſua natura, ſed manere in priori ſubſtantia*, ſtatim explicat quid intelligat per illam naturam & ſubſtantiam, nempe *figuram & formam in qua videri tangique poſſunt*. Rurſus ibidem loquens de corpore Chriſti poſt Aſcenſionem, ait *illud priorem habere formam & circumſcriptionem, &, ut ſemel dicam*, inquit, *corporis ſubſtantiam*. Igitur per *naturam* & *ſubſtantiam* intelligit Theodoretus proprietates naturales ſenſibiles & externas, in quibus, uſu populari ac recepto, rei natura poſita eſſe dicitur.

Ad confirmationem, reſp. ut antè, exemplum Euchariſtiæ omni ex parte aptum & accommodatum non eſſe myſterio Incarnationis; neque etiam ad inſtitutum Theodoreti neceſſe eſſe, ut illud in omnibus urgeat. Satis enim ipſi erat, ſi probaret remanere in Chriſto poſt Aſcenſionem proprietates naturæ humanæ, ſicut remanent accidentia panis & vini in Euchariſtia, in quo uno ſtat paritas: ex ipſis verò naturæ humanæ proprietatibus rectè oſtendit, ipſam quoque naturam remanere, tùm quia, ut dixi, unum ex alio rectè ſequitur in natura ſpirituali; tùm quia non negabant abſolutè ac ſimpliciter Apollinariſtæ & Eutichiani, naturam humanam remanere in Chriſto poſt Aſcenſionem, ſed eam cum divina confundi ac permiſceri contendebant: ad quod figmentum evertendum ſatis erat, ſi probaretur naturam illam ſuis omnibus indui & ornari proprietatibus naturalibus.

Solvitur Objectio ex Gelaſio S. Pontifice.

Sedere cæpit an. 492. Ex illius Libro de duabus in Chriſto naturis hæc objiciunt Lutherani contra tranſubſtantiationem. *Certè*, inquit, *Sacramenta quæ*
Bibliot. PP. To. 8. p.703. E. *ſumimus corporis & ſanguinis Chriſti, divina res eſt; propter quod & per eadem divinæ efficimur conſortes naturæ. . . . . Sicut igitur in hanc, ſcilicet in divinam, tranſeunt, ſancto Spiritu perficiente, ſubſtantiam*, (nempe ſymbola ſacra) *permanente tamen in ſuæ proprietate naturæ; ſic illud ipſum myſterium principale, cujus nobis efficientiam virtutemque veraciter repræſentant, ex quibus conſtat propriè permanentibus unum Chriſtum, quia integrum verumque permanere demonſtrant.*

Recurrit hìc idem argumentum ſæpiùs jam dictum, ex comparatione Euchariſtiæ cum Incarnatione.

Verùm

Digitized by Google

Verùm reſpondeo eandem etiam recurrere ſolutionem: eſt enim idem S. Chryſoſtomi, Theodoreti & Gelaſii ſenſus, cùm ſit idem eorum ſcopus, & idem error ab illis impugnetur, eodemque planè medio. Per naturam intelligit ſcilicet Gelaſius, naturæ proprietates: quod non obſcurè ipſe innuit, cùm ait *naturam permanere in ſua proprietate*. Accommoda Gelaſio, quæ dicta modò ſunt in exponenda mente S. Chryſoſtomi & Theodoreti.

Neceſſe igitur non eſt recurrere ad reſponſionem eorum, qui vel negant Librum illum, unde ducitur Objectio, eſſe Gelaſii; vel ajunt deſerendam hic eſſe tùm S. Chryſoſtomi, tùm Theodoreti & Gelaſii auctoritatem, quia nondum eorum ætate ſatis eliquatum fuerat ac clarè definitum dogma tranſubſtantiationis. Ita Alanus Lib. 1. de Euchariſtia cap. 35. & de Valentia in Opuſculo de tranſubſtantiatione.

De Ruperto.

Rupertum Abbatem Tuitienſem erraſſe contra catholicum tranſubſtantiationis dogma putat Bellarminus, & multi cum illo: alii ab errore eum vendicant.

Objiciunt itaque 1. ex Lib. 2. de divinis Officiis c. 2. & 9. ubi Rupertus admiſiſſe videtur unionem quamdam hypoſtaticam inter panem & corpus Chriſti, ſimilem illi, quæ eſt inter Verbum & humanitatem.

Capite 2. ſic loquitur: *Similiter unum Verbum, & olim carnem de Maria Virgine ſumpſit, & nunc de altari ſalutarem hoſtiam accipit.* *Ed. Mogunt. 1631.*

Capite verò 9. ait: *Materia vel ſubſtantia ſacrificii quod erat tunc, & nunc eſt in manibus Pontificis noſtri, non ſimplex eſt, ſicut nec Pontifex ipſe ſolius divinæ, vel ſolius humanæ ſubſtantiæ eſt. Eſt enim tam in Pontifice, quàm in ſacrificio divina ſubſtantia & terrena. Terrena in utroque eſt, id quod corporaliter vel localiter videri poteſt: divina in utroque Verbum inviſibile eſt, quod in principio erat Deus apud Deum. Nam cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinum tenens, Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus: vox erat Verbi incarnati, vox æterni principii, verbum atiqui conſilii. Verbum quod humanam acceperat naturam, id eſt in carne manens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam, vita media, panem cum ſua carne, vinum cum ſuo jungebat ſanguine. Quemadmodum incorporeis ſenſibus menti & corpulento aeri media lingua intervenit, & utrumque conjungens unum ſermonem efficit, quo in aures dimiſſo, id quod audibile eſt, citò abſumitur & tranſit, ſenſus autem ſermonis & in dicente, & in eo qui audit integer permanet & inconſumptus. Sic Verbum Patris carni & ſanguini quem de utero Virginis aſſumpſerat, & pani ac vino quod de altari aſſumpſit, medium interveniens, unum ſacrificium efficit, quod cùm in ora fidelium Sacerdos diſtribuit, panis & vinum abſumitur & tranſit.* *Tom 2. pa. 760. col 2. Ib p. 762 col. 2.*

Reſp. ad primum, hoc unum citatis verbis efficere Rupertum, unum ſcilicet eſſe corpus Chriſti, non plura, ſicut unum eſt Verbum à quo ſuſcepta eſt humanitas, & unum ſacrificium, quod à Sacerdotibus offertur. *Igitur*, ait Rupertus, *unum corpus eſt, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in ſancto altari oblatum, quotidie nobis ipſam innovat paſſionem Domini*. Unitatem autem illam corporis, probat ex unitate Verbi: *Nec duo*, inquit, *corpora dicuntur aut ſunt, hoc quod de altari, & illud quod de utero Virginis; quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus, ſurſum eſt in* *Ib. p. 763 col. 2.*

carne, hic in pane. Alioquin & ille panis quem heri ſacrificavimus, & ille quem hodie vel cras ſacrificabimus, plura ſunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab Eccleſia corpus Domini, meliuſque diceremus, corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes, quot habentur in Eccleſia Sacerdotes: ſed hoc prohibet cauſa, convincit ratio, religio reſpuit; unitas enim Verbi unitatem efficit ſacrificii. Non aliud eſt Ruperti intentum. Quòd verò agnoſcat dogma converſionis ſeu tranſubſtantiationis panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti, patet ex eodem ipſo loco qui objicitur; bis quippè repetit *panem & vinum in verum corpus & ſanguinem Domini transferri.*

Ad ſecundum, eadem eſt mens, idem conſilium Ruperti; unum ſcilicet eſſe ſacrificium, quia unum eſt Verbum, unum Chriſti corpus.

Cùm verò ait materiam ſacrificii *ſimplicem non eſſe, ſed conſtare ex duplici natura, una terreſtri, & altera divina, quemadmodum & ipſe Pontifex noſter Chriſtus duplici natura conſtat*, per terrenam ſacrificii naturam, intelligit auctor materiam panis ante conſecrationem; & poſt conſecrationem, ſpecies ſeu accidentia panis & vini, unde ait, *terrenam ſubſtantiam eſſe ſecundùm id quod corporaliter vel localiter videri poteſt.* Deinde comparatio quam inſtituit inter mentem & aerem, quæ duo lingua conjungens, unum efficit ſermonem, & Verbum quod panem aſſumens, unum efficit ſacrificium, comparatio, inquam, illa non eò tendit, ut probet Rupertus hypoſtaticam unionem eſſe inter panem & Chriſtum in Euchariſtia, niſi velis eò abſurditatis delapſum illum fuiſſe, ut inter aerem & mentem, hypoſtaticam pariter unionem admiſerit, ad eundem mediante lingua efformandum ſermonem. Hoc unum igitur intendit, unum eſſe ſacrificium, ſicut unus eſt Chriſtus, & unum ejus corpus; quemadmodum unus eſt ſermo, quem ex mente & aere percuſſo efformat lingua. Si comparationem illam ulteriùs protendas, ridiculam ac planè abſurdam ſententiam Ruperto affinges.

Objiciunt 2. ex Lib. 6. in Joan. pag. 315. editionis Pariſienſis Caroli Chatelin, ubi ſic loquitur Rupertus: *Verbum quod eſt panis Angelorum caro factum eſt, non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem: ſic id ipſum Verbum jam dudum caro factum panis viſibilis fit, non mutatum in panem, ſed aſſumendo, & in unitatem perſonæ ſuæ transferendo panem. Proinde ſicut de carne noſtra, quam Virgo Maria peperit, verè fatemur propter unitatem perſonæ, quia Deus eſt; ſic nihilominus de pane illo viſibili, quem ejuſdem Verbi inviſibilis divinitas aſſumens in carnem ſuam transfert, verè & catholicè confitemur, quia corpus Chriſti eſt.* Videtur hìc Rupertus ſimilem inter panem & Chriſtum hypoſtaticam unionem agnoſcere, cum ea quæ eſt inter Verbum & humanitatem.

Ed. Mogunt. 1631. T. 2. p. 327. col. 1.

Et Lib. 7. pag. 319. *Quomodo*, inquit, *ſenex Abraham videre potuit, ut arietem percuteret, & filium aræ ſuperpoſitum non læderet. Licèt panis iſte viſibilis cum inviſibili Filio Dei unum factus ſit, aries autem ille cum Iſaac, pro quo eidem aræ impoſitus eſt, unum eſſe vel fieri non potuerit. Nam Filius Dei, id eſt Deus & homo, habet in ſe virtutem effectivam qua ſibi uniat panem illum viſibilem; Iſaac autem illum ſibi concorporare, ſalva utraque ſubſtantia, non poterat arietem. Proinde illic in figura immolatus eſt Iſaac in ariete, hic in pane & vino immolatur Dei Filius in carnis & ſanguinis ſui veritate.*

Ib. p. 331 col. 2.

Et pag. 321. *Sicut Deus & homo unus eſt Chriſtus*, ait, *ſic & iſte panis viſibilis conſecratus, cum illa carne quæ pependit in cruce, una caro eſt, unum eſt Chri-*

Ib. p. 333 col. 1.

Digitized by Google

Chriſti corpus. Et quia ſicut in vera carnis morte divinitas nihil paſſa eſt, ſic ubi in altari verum Chriſti corpus immolatur, frangitur, & manducatur, eadem Chriſti humanitas quæ ſemel paſſa eſt & reſurrexit, nihil patitur.

Reſp. ad primum teſtimonium: hìc unus eſt Ruperti ſcopus in comparatione quam inſtituit, inter aſſumptionem humanitatis à Verbo, & aſſumptionem panis à Chriſto, quòd ſicut Verbum mutatum non fuit in humanitatem, ita Chriſtus aſſumendo panem, mutatus non fuit in panem. Imò expreſsè affirmat eodem in loco Rupertus, Chriſtum *panem terrenum in carnem ſuam transmutare*, quod de Verbo aſſumente humanitatem in unitatem perſonæ nuſquam dixit. At quomodo ſtare poſſet illa unio hypoſtatica cum tranſmutatione unius ſubſtantiæ in alteram, ſiquidem in unione hypoſtatica utraque natura inconfuſa & impermixta remanet, non autem cùm una natura ſeu ſubſtantia in aliam convertitur & tranſmutatur? Aſſumpſit ergo Chriſtus & humanitatem in Incarnatione, & panem in Euchariſtia, ſed non eodem modo: aſſumpſit humanitatem, eam ſibi hypoſtaticè uniendo; & aſſumpſit panem, non per unionem hypoſtaticam, ſed per converſionem panis in corpus ſuum; & quemadmodum in Incarnatione unus eſt Chriſtus non mutatus in humanitatem, ita in Euchariſtia unum eſt corpus non mutatum in panem, imò panis mutatur ſeu convertitur in corpus. Hoc unum præ oculis habebat Rupertus cùm hæc ſcribebat. Et verò ibidem converſionem panis in corpus, & vini in ſanguinem disertè ille agnoſcit his verbis: *Crede & hoc*, inquit, *quia panis ille viſibilis, & vinum, quamvis nihil de ex-* *Ib. p. 320*
teriori ſpecie mutatum ſit, in alium tranſierint, & illum cibum potumque conver- *col. 1.*
ſa ſint, qui Angelorum victus eſt. Et in ipſo textu qui objicitur, *Ipſe panis cæleſtis*, ait, *panem terrenum nobis dat, quem viventibus & quibus manducari poteſt, vitam det æternam, in carnem ſuam tranſmutat.* Cùm verò poſteà Rupertus *Ib. p. 327*
tus ait Chriſtum *in unitatem perſonæ transferre panem*, non aliud intendit, *col. 1.*
niſi quod unum ſit, non duo in Euchariſtia corpora, ſicut ipſe aliis in locis declaravit, & jam obſervavimus: quod & in hoc ipſo citato textu manifeſtum eſt, cùm aſſerit Chriſtum *panem in carnem ſuam tranſmutare*. Si tranſmutat, ergo non remanet; ergo vera fit tranſmutatio.

Ad ſecundum teſtimonium ex L. 7. ductum, obſerva dicere quidem Rupertum, panem unum quid *eſſe cum Chriſto* poſt conſecrationem, non autem *ſimul eſſe cum Chriſto*: panis reipſa poſt conſecrationem unum quid eſt cum Chriſto, quia non amplius panis eſt, ſed Chriſtus ipſe, unde non ſimul eſt cum Chriſto; aliàs Chriſtus diceretur eſſe ſimul cum ſemetipſo. Rupertus loco citato iſtam diluit nonnullorum objectionem, *Si revera panis iſte Chriſtus eſt, ergo contra Apoſtoli ſententiam & contra fidem, toties Chriſtus patitur vel moritur, quoties hic panis in menſa frangitur.* Reſpondet Rupertus, Chriſtum nec pati nec mori, cùm panis frangitur, quia fractio hæc non in ſubſtantiam corporis Chriſti, in quam panis mutatus fuit, ſed in ſpecies dumtaxat, ſeu in ipſa cadit accidentia: quod illuſtrat comparatione Iſaaci, qui aræ ſuperpoſitus non fuit, nec immolatus, ſed ejus loco aries ab ipſo planè diſtinctus. *Hæc in pane*, pergit Rupertus ibidem poſt verba quæ objiciuntur, pag. 320. *hæc*, inquam, *in pane, de quo dicturus ſum*, Hoc eſt corpus meum, *&* *Ib. p. 332*
in vino de quo dicturus ſum, Hic eſt ſanguis meus, *inviſibiliter operatur, ut* *col. 2.*
vera caro mea ſit, & ſanguis meus, non mutata ſpecie exteriori, ſicut & in ſingulis hominibus ſpiritualiter, id eſt nihilo immutato de extrinſecis corporis

accidentibus, hoc agunt ut membra mea ſint. In fractione igitur panis Chriſtus nihil patitur, juxta Rupertum, quia fractio illa fit in accidentibus ſeu ſpeciebus, in quas omnis mutatio & corruptio recidit.

Ad tertium, hoc unum ex citatis verbis extundi poteſt, quod veriſſimum eſt, unum ſcilicet eſſe corpus Chriſti quod eſt in Euchariſtia, & quod in cruce pependit.

Objiciunt 3. id quod ait Rupertus L.2. in Exodum cap.10. ubi ſic loquitur: *Comedetis aſſum tantùm igni, ideſt, totum attribuetis operationi Spiritus ſancti, cujus affectus non eſt deſtruere vel corrumpere ſubſtantiam, quamcumque ſuos in uſus aſſumit, ſed ſubſtantiæ bono permanenti quod erat, inviſibiliter adjicere quod non erat. Sicut naturam humanam non deſtruxit, cùm illam operatione ſua ex utero Virginis, Deus Verbo in unitatem perſonæ conjunxit; ſic ſubſtantiam panis & vini ſecundum exteriorem ſpeciem quinque ſenſibus ſubactam non mutat aut deſtruit, cùm eidem Verbo in unitatem corporis ejuſdem quod in cruce pependit, & ſanguinis ejuſdem quem de latere ſuo fudit, iſta conjungit. Item quomodo Verbum à ſummo demiſſum caro factum eſt, non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem; ſic panis & vinum utrumque ab imo ſublevatum fit corpus Chriſti & ſanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem, ſed aſſumendo inviſibiliter utriuſque, divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt, immortalis ſubſtantiæ, veritatem. Proindè ſicut hominem, qui de Virgine ſumptus in cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur, ſic veraciter hoc quod ſumimus de ſancto altari, Chriſtum dicimus, agnum Dei prædicamus.*

Ed.Mogunt.T. 1.p.191. col.2.

Statuit eò loci Rupertus, velut certum ac fixum principium, Spiritum ſanctum non deſtruere ſubſtantiam earum rerum, quas ad aliquos uſus aſſumit. Ita nec in Incarnatione, humanitatis, ſed in Euchariſtia, panis deſtruit ſubſtantiam; unde ſequitur integram remanere panis ſubſtantiam in Euchariſtia, ſicut integra remanet humanitas in myſterio Incarnationis.

Reſp. Rupertum duplicem agnoſcere mutationem, unam qua res ſic mutaretur, ut deſtrueretur penitus, ac in nihilum rediret, quæ mutatio deſtructiva dicitur; alteram verò, per quam res ita mutatur, ut ſimul perficiatur. Et hæc rurſus duplex eſt, una per quam res quæ mutatur & perficitur, ſuam adhuc priorem retinet naturam & ſubſtantiam; altera verò, per quam nihil de priori ſubſtantia ſuperſtes remanet. Cùm verò aſſerit Rupertus, nullam à Spiritu ſancto ſubſtantiam earum rerum deſtrui, quas in aliquos uſus aſſumit, loquitur de mutatione qua res penitus ac totaliter deſtruitur & in nihilum reducitur, non de alia quæ perfectiva eſt. Audiendus ipſe Rupertus Lib. 2. in Joan. *Dominus*, inquit, *nec de nihilo vinum, quo convivas lætificaret, nec de nihilo panem fecit, quo turbas eſurientes ſatiaret, nec aliquid omninò in tota ſuorum ſerie ſignorum, de non exiſtentibus fecit, ſed vel exiſtentia in majus & melius provexit, faciendo de aqua vinum*. Mens igitur Ruperti hæc eſt, Chriſtum Dominum in omnibus miraculis in quibus facta eſt converſio, v. g. aquæ in vinum in Cana Galileæ, non deſtruxiſſe, ſeu non annihilaſſe priorem ſubſtantiam, ſed perfeciſſe & in melius eam commutaſſe. Talem porrò mutationem perfectivam panis in corpus Chriſti agnoſcit auctor in Euchariſtia, non remanente quidem panis ſubſtantia, ſed ea in ſubſtantiam corporis Chriſti commutata. *Panis & vinum*, inquit, *utrumque ab imo ſublevatum fit corpus Chriſti & ſanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem, ſed aſſumendo inviſibiliter utriuſque, divinæ ſcilicet &*

Ed.Mogunt.T. 2.p.248. col.1.

huma-

humanæ, quæ in Chriſto eſt, immortalis ſubſtantiæ veritatem. Tota igitur difficultas quæ ex Ruperto nobis hic opponi poteſt, in eo eſt, an ſubſtantia panis, quam ille agnoſcit converti ſeu mutari in corpus Chriſti, dicenda ſit deſtructa vel annihilata, an tantùm mutata & converſa, quæ certè quæſtio leviſſimi momenti eſt ac de ſolo nomine.

Proponuntur & ſolvuntur nonnullæ quæſtiones quæ ſequuntur ex dogmate realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia, & tranſubſtantiationis.

Quæres igitur 1. an Euchariſtia ſit adoranda cultu latriæ; & ad quid referatur talis adoratio.

Reſp. adorandam eſſe, eamque adorationem ad Chriſtum verum Deum in Euchariſtia præſentem referri.

Ratio eſt, quia Chriſtus adorandus eſt adoratione ſuprema, cùm ſit verus & ſubſtantialis Deus. Deut. 6. & Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Hæbr. 1. v. 6. *Cùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes Angeli Dei*. Atqui Chriſtus, ex antè dictis, verè, realiter & ſubſtantialiter præſens eſt in Euchariſtia; ergo &c.

Adoratio autem illa tota refertur ad Chriſtum ipſum, non ad ſymbola & ſpecies externas, quæ, licèt cultu aliquo religioſo ſint honorandæ, non tamen ſupremo & latriæ. Hinc immeritò Calviniſtæ nos *ἀρτολάτρας*, id eſt, panis adoratores, ad invidiam appellant. Neque refert, quòd ante ſpecies illas procumbamus: namque exterior illa corporis conformatio ex interiori adorantis mente atque intentione dirigitur ad ipſum Chriſtum; perindè ac ii, qui coram Chriſto in terris degente adorantes procumbebant, non ad veſtes, quibus indutus erat, ſed ad Chriſtum ipſum ſuum cultum & adorationem dirigebant. Cùm igitur ajunt Orthodoxi, ſe adorare Sacramentum Euchariſtiæ, rem contentam, nempè Chriſtum, uſurpant pro re continente: neque enim ad ſymbolum ipſum refertur & in eo ſiſtit adoratio, ſed ad Chriſtum verum Deum.

Sed, inquies, praxis illa exponit Fideles periculo idololatriæ: fieri enim poteſt ex malitia vel incuria Sacerdotis, ut hoſtia quæ adorando proponitur, non ſit conſecrata.

Reſp. Probaret argumentum iſtud, non tantùm abſtinendum fore ab adoranda Euchariſtia, ſed etiam à ſumenda. In caſu igitur propoſito nullum eſt idololatriæ periculum: namque, ex mox dictis, adoratio pendet ex intentione adorantis: at ille Fidelis bono animo exiſtimat ſe adorare Chriſtum in hoſtia conſecrata præſentem; quamvis igitur in objecto ſit error, non tamen in actione: quemadmodum qui alium à Chriſto, dum in terris erat, adoraſſet, exiſtimans ob vultus ſimilitudinem, eſſe Chriſtum ipſum, reus profectò idololatriæ non fuiſſet; cultus enim ille & adoratio ex intentione adorantis ad verum Chriſtum ordinatus fuiſſet.

Adorationem illam ſicut & ſolemnem corporis Chriſti feſtivitatem ac circumgeſtationem ſic definit Concilium Trid. Seſſ. 13. Can. 6. *Si quis dixerit, in ſancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum unigenitum Dei filium non eſſe cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec feſtiva peculiari celebritate venerandum; neque in proceſſionibus, ſecundùm laudabilem & univerſalem Eccleſiæ ſanctæ ritum & conſuetudinem, ſolemniter circumgeſtandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores eſſe idololatras; anathema ſit.* To. 14. Conc. ſ. 809. A.

Digitized by Google

Quæres 2. an propriè annihiletur panis & vinum, cùm utriuſque fit converſio in corpus & ſanguinem Chriſti.

Reſp. negativè. Quia in annihilatione nullus eſt terminus poſitivus, ſivè à quo, ſivè ad quem, qualis tamen reperitur in converſione panis in corpus Chriſti: terminus enim à quo, eſt ſubſtantia panis, & terminus ad quem, eſt corpus Chriſti. Ad annihilationem propriè dictam, ait Iſambertus noſter pag. 512. duo requiruntur.

I. Ut res quæ dicitur annihilari, deſinat totaliter ſecundùm omnes & quaſcunque partes ſuæ entitatis, per meram ſuſpenſionem divini concurſùs: quia nempè annihilatio opponitur creationi; ergo quemadmodum creatio fit ex puro nihilo, ita annihilatio debet eſſe ad purum nihilum: quod contingeret, ſi res exiſtens deſineret eſſe omnimodè, per ſuſpenſionem ſimplicem divini concurſus; non autem vi & efficacia alicujus poſitivi quod ſequatur ad ejus deſtructionem.

II. Requiritur ut ad ejus definitionem nihil reale & poſitivum producatur, ex cujus poſitione & efficacia iſta deſitio ſequatur: quia nempè annihilatio diſtinguitur à converſionibus naturalibus, in quibus formæ quæ deſinunt, non dicuntur à Philoſophis propriè annihilari; eo quòd illa mutatio per quam nova forma inducitur, eſt cauſa deſtructiva formæ prioris.

Jam verò ſubſtantiæ panis & vini non deſinunt per meram ſuſpenſionem divini concurſus, ſed per aliam actionem poſitivam, nempè conſecrationem, qua perfecta corpus Chriſti fit præſens, recedente panis & vini ſubſtantia, ſeu potius tota converſa & mutata in corpus & ſanguinem Chriſti.

Sed, inquies, illud annihilatur, cujus & materia & forma tota perit ac deſtruitur: atqui materia & forma panis ac vini tota perit & deſtruitur; ergo &c.

Reſp. diſt. maj. Si pereat & deſtruatur per meram concurſus divini ſuſpenſionem, neque ſit aliquid poſitivum ex deſtructione reſultans, concedo: ſi pereat per actionem poſitivam, ſitque illius terminus aliquis realis & poſitivus, nego.

Quæres 3. an tranſubſtantiatio ſit actio, & qualis: an adductiva, vel unitiva, vel conſervativa, vel reproductiva.

Reſp. 1. tranſubſtantiationem eſſe veram actionem. Colligitur ex modo loquendi SS. Patrum, & exemplis quibus utuntur. Ajunt enim *converſionem fieri* panis & vini in corpus & ſanguinem, *mutationem*; *tranſitum*, *tranſelementationem*: quod illuſtrant exemplis converſionis aquæ in vinum in Cana Galileæ, uxoris Loth in ſtatuam ſalis, virgæ Moyſis in ſerpentem, panis, aliorumque ciborum in ſubſtantiam ſumentis &c. quæ certè omnia veram & propriè dictam actionem indicant.

Reſp. 2. actionem illam nobis non videri eſſe adductionem, ut putat Scotus. Tùm quia tranſubſtantiatio dicit formaliter converſionem: atqui adductio non dicit converſionem. Tùm quia tranſubſtantiatio debet habere pro termino formali ſubſtantiam; motus enim ſpecificatur à termino ad quem. Tùm quia dici vix poteſt unde adducatur corpus Chriſti. An de Cœlo? ſed illud non deſerit. An aliunde? ſed non eſt niſi in Cœlo.

Reſp. 3. non eſſe actionem unitivam. Quia, ex mox dictis, tranſubſtantiatio debet habere pro termino formali ſubſtantiam: atqui talis actio unitiva, quæcunque tandem foret, eſſet tantùm accidentalis. Deinde, actio unitiva ſupponit in priori naturæ extremorum exiſtentiam; ergo & tranſubſtantiationem.

Reſp. 4.

Digitized by Google

Reſp.4. non eſſe actionem conſervativam. Quia illæ actiones ſunt diſtinctæ, quarum termini formales ſunt diſtincti: atqui termini formales tranſubſtantiationis & actionis conſervativæ ſunt prorſus diſtincti; terminus enim formalis tranſubſtantiationis importat poſitionem unius ſubſtantiæ cum deſtructione alterius: at verò terminus formalis actionis conſervativæ dicit tantùm continuationem rei jam exiſtentis. Deinde actio conſervativa ſupponit tranſubſtantiationem: neque enim res alicubi conſervatur, niſi priùs ibi eſſe incipiat.

Reſp. denique, probabilius nobis videri, cùm S. Thoma ejuſque diſcipulis, tranſubſtantiationem eſſe actionem reproductivam. 1. Quia eſt reproductio propriè dicta, cùm res accipit idem numero eſſe, ſecundùm omnes gradus ſuos tùm phyſicos tùm metaphyſicos: ea enim eſt verborum Chriſti vis, ut ſi corpus Chriſti alibi non eſſet, jam tum inciperet eſſe, idemque prorſus quod eſt in Cœlo: hinc SS. Patres & Concilia dicunt corpus Chriſti, *fieri*, *confici*, *creari*, quæ verba ſonant veram productionem. 2. Quia SS. Patres ajunt in Euchariſtia fieri converſionem ſeu mutationem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, quod illuſtrant exemplis converſionum tùm naturalium, tùm ſupernaturalium; atqui in omni converſione ſive naturali, ſive ſupernaturali, datur vera productio; ergo &c.

Quæres 4. quis ſit proprius & formalis terminus tranſubſtantiationis.

Reſp. eſſe corpus & ſanguinem Chriſti, quatenus reproducta, & ſub accidentibus panis & vini realiter præſentia.

Ratio eſt, quia tranſubſtantiatio eſt actio reproductiva & ſacramentalis: ſub priori reſpectu, debet habere pro formali termino ſubſtantiam; ſub poſteriori, debet habere aliquid externum & ſenſibile, in quo ratio Sacramenti reponi poſſit.

Quæres 5. an tranſubſtantiatio fiat in inſtanti.

Reſp. affirmativè. Quia, ut obſervat S. Thomas q.75. art.7. aliqua mutatio poteſt eſſe inſtantanea triplici ratione. 1. ex parte formæ, quando nimirum non ſuſcipit magis & minus. 2. ex parte ſubjecti, quando eſt in ultima diſpoſitione ad formam. 3. ex parte agentis, quando in inſtanti poteſt effectum ſuum ponere. Atqui tribus iſtis de cauſis tranſubſtantiatio Euchariſtica eſt inſtantanea: ratione formæ, quia ſubſtantia corporis Chriſti ad quam terminatur, non ſuſcipit magis & minus: ratione ſubjecti, quia in hac converſione non eſt aliquod ſubjectum quod ſucceſſivè præparetur: denique ratione agentis, quia hæc converſio fit per virtutem Dei infinitam.

Eſt autem unum & idem inſtans in quo deſinit ſubſtantia panis, & ponitur corpus Chriſti: extrinſecum quidem pani, ita ut ultimum inſtans deſitionis panis, primum ſit reproductionis corporis Chriſti.

Quæres 6. utrum totus & integer Chriſtus ſit ſub unaquaque ſpecie.

Reſp. affirmativè. Hinc S. Paulus 1. Corinth. 11. v.27. reum facit corporis ſimul & ſanguinis Chriſti, eum qui indignè ſumpſerit vel corpus, vel ſanguinem. *Quicunque*, inquit, *manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini*. Et Conc. Trid. Seſſ. 13. cap. 3. ait, *ſemper hanc fidem in Eccleſia Dei fuiſſe, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie, unà cum ipſius anima & divinitate exiſtere; ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie, ex vi verborum; ipſum autem* *To. 14. Conc. p. 806. A.*

corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur: divinitatem porrò, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypoſtaticam unionem. Quapropter veriſſimum eſt, pergit Conc. *tantumdem ſub alterutra ſpecie, atque ſub utraque contineri: totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius ſpeciei parte; totus item ſub vini ſpecie, & ſub ejus partibus exiſtit.*

Ratio eſt 1. quia diviſus non eſt Chriſtus, & quæ ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, atque ſemel mortuus, non moritur amplius. Igitur ab ipſo primo Incarnationis inſtanti, nexu inſeparabili conjuncta fuit divinitas cum humanitate; & ab ipſa Reſurrectione, humanitas Chriſti, ut pote immortalis, naturali & indiſſolubili unione cum anima & ſanguine ſemper conjungitur; ergo qui ſub panis ſpecie ſumit corpus Chriſti, vel ſub vini ſpecie ejus ſanguinem, ille totum & integrum ſumit Chriſtum. 2. quia Chriſtus non eſt in Sacramento Euchariſtiæ modo locali & circumſcriptivo, ſed definitivo & ſacramentali, quomodo anima eſt in corpore, & gradus ſubſtantiæ eſt in tota materia: atqui anima tota eſt in toto corpore, & tota in ſingulis ejus partibus: gradus ſubſtantiæ totus eſt in qualibet parte materiæ; cùm igitur corpus Chriſti ſuccedat in locum ſubſtantiæ panis, debet eſſe ubi erat ſubſtantia panis: ſed ſubſtantia illa erat ante conſecrationem, in ſingulis partibus panis; ergo corpus Chriſti poſt conſecrationem debet eſſe ſub omnibus partibus hoſtiæ conſecratæ. Inde eſt quòd tanta diligentia præcavebant veteres Chriſtiani, ne vel minima pars donorum conſecratorum in terram decideret.

Quæres 7. quæ contineantur ſub qualibet ſpecie, vi verborum; & quæ per concomitantiam; & quid ſit illa concomitantia.

Reſp. 1. concomitantiam eſſe connexionem naturalem partium Chriſti, qua fit ut una non poſſit eſſe ſine altera. Sic non poteſt eſſe corpus ſine anima, ſanguine, divinitate.

Reſp. 2. cum Conc. Trid. mox citato, vi verborum ſub ſpecie panis eſſe corpus; & ſub ſpecie vini, eſſe tantùm ſanguinem Chriſti.

Ratio eſt, quia vi verborum immediatè & directè illud ponitur, quod per verba directè ſignificatur; ſunt enim illa practica & operativa: atqui verba quibus conſecratur panis, directè ſignificant tantùm corpus; & ea quibus conſecratur calix, tantùm ſanguinem Chriſti; ergo &c.

Reſp. 3. per concomitantiam naturalem & proximam ſub utraque ſpecie ſimul eſſe corpus, ſanguinem & animam; & per concomitantiam ſupernaturalem ac remotam, eſſe divinitatem, itemque perſonam Patris, & Spiritus ſancti.

Ratio primæ partis eſt, quia corpus Chriſti ponitur in Euchariſtia, quale nunc eſt: atqui nunc ſanguinem habet & animam; habet enim perfectum & animatum corpus, ſed immortale & incorruptibile: unde excludi ac removeri debet ab eo, ea humorum contrariorum pugna ex qua rei corruptio & interitus naſcitur. Ita docet S. Auguſtinus Epiſtola ad Conſentium, à quo fuerat interrogatus an Chriſti corpus in Cœlo degens haberet oſſa, ſanguinem, alioſque humores. Sanctus Doctor ait, credere ſe corpus Chriſti ita eſſe in Cœlo, ut erat quando aſcendit in Cœlum: deinde probat, admiſſo in Chriſti corpore ſanguine aliiſque humoribus, cavendum eſſe ne corruptio quo-

que

que admittatur. Atque hinc inferes, quòd ſi Apoſtoli triduo mortis Chriſti, quo ſanguis à corpore ſeparatus fuit, Euchariſtiam conſecraſſent, corpus ſine ſanguine ſub ſpecie panis, & ſanguis ſine corpore ſub ſpecie vini fuiſſet.

Ratio ſecundæ partis eſt, quia concomitantia ſupernaturalis petitur ex unione hypoſtatica Verbi divini cum natura humana: at divinitas una ſanè eſt & indiviſa in tribus perſonis quæ ſeſe mutuò includunt & continent. Unde addit Concilium Trid. *divinitas porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima unionem hypoſtaticam.*

Quæres 8. utrum corpus Chriſti ſit quantitativè, ſeu extenſivè & localiter in Euchariſtia.

Reſp. negativè. Patet ex dictis antea, ubi ſolvebamus Objectiones Novatorum ductas ex teſtimonio ſenſuum. Corpus quidem Chriſti in Euchariſtia quantum eſt, cùm habeat eſſentiam quantitatis, quæ poſita eſt in extenſione interna partium in ordine ad ſe, cum proxima aptitudine ad extenſionem externam, & impenetrationem actualem: ſed non eſt quantitativè, cùm locum dimenſivè ac per partes non occupet, ſed ſit definitivè, per modum ſpiritus.

Quæres ultimò, utrum remaneant in Euchariſtia accidentia ſine ſubjecto; atque ex illis nutritio fieri poſſit, ac nova rei generatio.

Reſp. affirmativè. Reſponſionem expoſuimus loco mox citato ſuperiùs. Conſule.

QUÆSTIO QUARTA.

De natura, materia, & forma Sacramenti Euchariſtiæ.

OCto Articulis complectemur omnes, quæ circa naturam & eſſentiam, materiam, & formam Sacramenti Euchariſtiæ moveri ſolent, quæſtiones.

Primus erit: an Euchariſtia ſit Sacramentum; & quid in ea rationem Sacramenti habeat.

Secundus: an Euchariſtia poſita ſit in re permanenti, an in uſu tantùm & actione.

Tertius: an Euchariſtia ſit unum ſpecie Sacramentum; & unde repetenda ſit ejus unitas numerica & individualis.

Quartus: an panis & vinum ſint materia Euchariſtiæ; & quæ in illis requirantur conditiones.

Quintus: de antiquitate uſus panis fermentati apud Græcos, & azymi apud Latinos.

Sextus: de aqua vino Calicis admiſcenda: quo jure, & qua neceſſitate, qua quantitate ſit miſcenda.

Septimus: de modo quo aqua convertitur in ſanguinem Chriſti: an mediatè, vel immediatè.

Octavus denique, de forma Sacramenti Euchariſtiæ.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS PRIMUS.

An Euchariſtia ſit Sacramentum; & quid in ea præciſè rationem habeat Sacramenti.

CUm plura diſtingui poſſint in Euchariſtia, nempè verba Chriſti quibus panis & vinum conſecratur, ſpecies ipſæ conſecratæ, corpus & ſanguis Chriſti quæ ſub illis exiſtunt, atque uſus ſeu ſumptio, hinc nata inter Scholaſticos quæſtio, quid eorum quatuor præcisè habeat rationem Sacramenti. Varias auctorum ſententias legere poteris apud Vaſqueſium in 3. partem S. Th. diſp. 157. q. 73. art. 1. cap. 2.

PRIMA CONCLUSIO.

Euchariſtia verum eſt ac propriè dictum Sacramentum.

Probatur: Quia habet omnes conditiones veri & propriè dicti Sacramenti.

I. Eſt ſignum ſenſibile, per ſpecies panis & vini. Cùm autem hæc ſit conditio ſigni, ut aliud ſignificet, Euchariſtia, quatenùs ſignum, tria ſignificat. 1. præteritam mortem Chriſti, quam in memoriam revocat. *Hoc facite in meam commemorationem. Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. 1. Cor. 11. v. 25. & 26. 2. præſens ſubſtantialiter corpus Chriſti. *Hoc eſt corpus meum*. Matth. 26. v. 26. & paratam gratiam ſanctificantem. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*. Joan. 6. v. 57. 3. futuram gloriam. Joan. 6. v. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*. Præterea noſtri nos admonet officii, ut nempè Chriſtiani omnes communi charitatis vinculo inter ſe ſocientur & unum ſint, ſicut ex multis granis unus fit panis. *Quoniam*, inquit S. Paulus, 1. Corinth. 10. v. 17. *unus panis, unum corpus multi ſumus*. Tria iſta diſtinctè exprimit eccleſia in Cantico venerabilis Sacramenti. *O ſacrum* exclamat, *convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur*.

II. Eſt ſignum inſtitutum à Chriſto, ut colligitur ex cap. 26. S. Matth. 14. S. Marci. 22. S. Lucæ.

III. Vim habet producendi gratiam ſanctificantem in hac vita, & conferendi gloriam æternam in altera. Joan. 6. v. 55. & 57. Gratia autem illa quæ propria eſt Euchariſtiæ, datur per modum cibi ſeu alimenti nutrientis & roborantis, in quo à cæteris Sacramentis diſtinguitur.

Definiri igitur meritò poteſt Euchariſtia, *Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, inſtitutum à Chriſto ad ſpiritualem Fidelium refectionem & alimoniam*.

Dicitur 1. *Sacramentum*, id eſt, ſignum ſenſibile, permanens; quæ vox tenet locum generis.

Dicitur 2. *corporis & ſanguinis Chriſti*, quæ realiter & ſubſtantialiter adſunt: ut excludatur præſentia tantùm figuræ, metaphoræ, aut virtutis & efficaciæ, quam excogitarunt Calviniſtæ.

Dici-

Digitized by Google

Dicitur 3. *inſtitutum ad ſpiritualem Fidelium refectionem & alimoniam*; quibus verbis ejus veluti ſpecifica differentia deſignatur, ac confoditur error Socinianorum contendentium Euchariſtiam eſſe ſignum nudum ac vacuum, omni prorſus virtute & efficacia deſtitutum.

SECUNDA CONCLUSIO.

Neque conſecratio, neque uſus ſeu ſumptio, neque ſpecies conſecratæ ſolæ, neque corpus Chriſti ſolum, ſed ſpecies ſimul cum corpore & ſanguine Chriſti, ſeu corpus & ſanguis Chriſti prout ſub ſpeciebus panis & vini continentur, præcisè habent rationem Sacramenti in Euchariſtia.

Probantur ſingulæ partes.

I. Nomine conſecrationis vel intelligitur illa actio qua panis & vinum convertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti; vel intelligitur prolatio verborum quibus perficitur illa converſio: atqui conſecratio neutro modo eſſe poteſt Sacramentum, aut pars Sacramenti Euchariſtiæ. Non primo, quia converſio illa planè inſenſibilis eſt; Sacramentum verò debet eſſe ſignum exterius ſenſibile. Non ſecundo, tùm quia SS. Patres ajunt per conſecrationem fieri ſeu confici Euchariſtiam; igitur conſecratio eſt quidem cauſa efficiens Sacramenti, ſed non eſt ipſum Sacramentum: tùm quia Sacramentum immediatè per ſe ſignum eſt practicum & efficax gratiæ ſanctificantis: atqui conſecratio immediatè corpus quidem Chriſti efficit, ſed non ipſam ſanctificantem gratiam; tùm denique quia Sacramentum Euchariſtiæ in re permanenti, non fluxa & tranſeunte conſiſtit; ut mox oſtendemus; atqui verba quibus fit conſecratio non permanent, ſed fluunt & tranſeunt.

II. Neque uſus ſeu ſumptio eſt Sacramentum, aut pars Sacramenti Euchariſtiæ, ſed tantùm conditio neceſſaria ut Sacramentum operetur.

Ratio primæ partis eſt, tùm quia perfectum eſt Sacramentum antequam ſumatur; prolatis enim verbis conſecrationis, ſtatim corpus & ſanguis Chriſti fiunt ſubſtantialiter præſentia: tùm quia ſolus Sacerdos eſt miniſter conficiens Sacramentum Euchariſtiæ: ſolus tamen Sacerdos non ſumit Sacramentum, ſed omnes Fideles; ergo iſti Fideles ſumendo Euchariſtiam dici poſſent eam conficere.

Ratio ſecundæ partis eſt, quia Sacramentum non operatur, niſi applicetur ſubjecto: alia porrò non eſt Euchariſtiæ applicatio, quàm uſus illius ſeu ſumptio, quæ conditio requiſita eſt, ut gratiam producere poſſit.

III. Neque ſolæ ſpecies, aut ſolum corpus Chriſti habent rationem Sacramenti.

Non ſolæ ſpecies: Quia Euchariſtiæ Sacramentum gratiam producit, animam nutriendo; adoratur à Fidelibus, perficitur à miniſtris &c. atqui ſolæ ſpecies non producunt gratiam, non adorantur à Fidelibus, neque à miniſtris per certa verba conficiuntur.

Non ſolum Chriſti corpus: quia Sacramentum debet eſſe ſenſibile; tale autem non eſt corpus Chriſti in Euchariſtia.

Supereſt igitur ut ratio Sacramenti Euchariſtię conſiſtat in corpore & ſanguine Chriſti, prout ſub ſpeciebus panis & vini continentur: omnes ſiquidem conditiones veri & propriè dicti Sacramenti huic toti complexo ex ſpeciebus & corpore ac ſanguine Chriſti, apprimè conveniunt, ut patebit expendenti.

Solvun-

Digitized by Google

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Forma eſt de eſſentia rei : atqui verba quibus conſecratur Euchariſtia, ſunt forma illius; ergo &c.

Reſp. diſt. maj. Forma informans ac perſeverans, concedo : forma conficiens, nego. Diſt. min. verba ſunt forma Euchariſtiæ, conficiens, concedo : informans, ac perſeverans, nego.

Objicies 2. Ex S. Th. poſt Innocentium III. Cap. *Cùm Marthæ. De celebratione Miſſarum*, tria diſtingui debent in Euchariſtia, Sacramentum tantùm; res Sacramenti tantùm; res & Sacramentum ſimul : atqui, juxta illos, ſpecies ſunt Sacramentum tantùm.

Reſp. diſt. min. ſpecies ſunt Sacramentum tantùm, ſumendo nomen Sacramenti inadæquatè, pro eo præcisè quod ſignificat, concedo : ſumendo adæquatè, pro eo quod ſignificat ſimul & producit gratiam, nego. Cùm igitur tria requirantur ad Sacramentum verum & adæquatè ſumptum, nempè ſenſibilitas, ſignificatio, & efficacia, ac ſpeciebus duæ tantùm priores conditiones competant, non tertia, ſequitur citatos auctores ſenſu adæquato & perfecto nomen Sacramenti non uſurpaſſe, cùm dixerunt, in Euchariſtia ſpecies eſſe tantùm Sacramentum. In Euchariſtia igitur ſpecies ſunt Sacramentum tantùm; gratia ſanctificans eſt res tantùm Sacramenti; corpus verò Chriſti ſub ſpeciebus contentum, eſt & res Sacramenti & Sacramentum ſimul.

Inſtabis : Quod ſecundùm ſe eſt Sacramentum ſimul & res Sacramenti, non poteſt junctum cum alio conſtituere rationem Sacramenti tantùm : atqui corpus Chriſti eſt Sacramentum ſimul & res Sacramenti ; ergo &c.

Reſp. nego maj. Hoc enim fieri poteſt per præciſionem unius ab altero. Sic in Sacramento Pœnitentiæ, dolor interior de peccatis eſt Sacramentum ſimul & res Sacramenti; ſignificat enim remiſſionem peccatorum, & ſignificatur per extremam peccatorum declarationem : atqui tamen idem internus dolor ſimul junctus cum externa peccatorum confeſſione, conſtituit rationem Sacramenti tantùm. Idem dicas in Euchariſtia, de ſpeciebus & corpore Chriſti.

Objicies 3. Concilium Trid. Seſſ. 13. cap. 4. ait corpus & ſanguinem Chriſti eſſe in Sacramento Euchariſtiæ; ergo ſupponit Concilium rationem Sacramenti Euchariſtiæ non conſiſtere in corpore & ſanguine Chriſti.

Reſp. diſt. conſeq. non conſiſtere in ſolo corpore & ſanguine, concedo : in corpore & ſanguine, quatenus ſunt in Sacramento, hoc eſt ſub ſpeciebus ſenſibilibus, in quibus corpus & ſanguis Chriſti, non tanquam locatum in loco, ſed pars in toto, nego.

Objicies 4. Euchariſtia frequenter appellatur à Veteribus Sacramentum corporis Chriſti; ergo corpus Chriſti non conſtituit rationem Sacramenti in Euchariſtia.

Reſp. nego conſeq. Appellatur enim Euchariſtia Sacramentum corporis Chriſti, quia eſt ſignum continens corpus Chriſti.

Objicies denique : Quælibet pars eſſentialis Sacramenti debet eſſe ſenſibilis, & pertinere ad materiam, vel ad formam illius : atqui corpus Chriſti non eſt ſenſibile.

Reſp. diſt. maj. debet eſſe ſenſibilis, vel per ſe, vel ſaltem per aliud, concedo:

do: per ſe, nego. Sic dolor de peccatis eſſentialis eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, quæ tamen ſenſibilis non redditur niſi per externam peccatorum confeſſionem. Pariter corpus Chriſti ex ſe non eſt ſenſibile, fit tamen ſenſibile per ſpecies exteriores ſub quibus continetur; & ſub eo reſpectu ad naturam Sacramenti Euchariſtiæ pertinet, quod cùm ſpectari poſſit ſub duplici reſpectu, vel in fieri, vel in facto eſſe, poteſt quoque ſua materia & forma ei pro quolibet ſtatu aſſignari. In fieri, habet pro materia panem & vinum, & pro forma verba conſecrationis: in facto eſſe, dici poteſt ſpecies externas habere rationem materiæ; & corpus Chriſti, aut ſignificationem ſpiritualem, habere quaſi rationem formæ: neque in hoc quidquam periculi eſſe videtur, quod ex quæſtione merè Scholaſtica dependet.

ARTICULUS II.

An Euchariſtia conſiſtat in re permanenti, vel in uſu tantùm & actione tranſeunte.

Prænotanda.

Status quæſtionis eſt, utrum ſtatim à prolatis verbis conſecrationis, independenter ab uſu ſeu ſumptione, corpus & ſanguis Chriſti ſint realiter præſentia ſub ſpeciebus panis & vini, atque ſub illis tamdiu perſeverent, quamdiu illæ integræ remanent: an verò fiant tantùm præſentia, cùm actu ſumitur ſeu manducatur panis, & bibitur vinum Euchariſticum.

Illud poſterius admittunt Novatores Lutherani & Calviniſtæ, etſi inter ſe diſcordes ſint in aſſignanda actione in qua ratio Sacramenti collocanda ſit.

Calviniſtæ enim volunt actionem illam eſſe actualem actionem qua manducatur corpus, & ſanguis bibitur. Ita Calvinus L.4. Inſtitut. cap. 17. paragr. 37.

Lutherani verò contendunt eſſe omnes illas actiones quas Chriſtus in ultima Cœna exercuit; nempè accepit panem, benedixit, fregit, dedit Diſcipulis, & iſti acceptum manducaverunt: quæ omnes, inquiunt, actiones unam quaſi totalem & integram & continuam conſtituunt actionem: quæ ſimpliciter dicitur actio cœnæ ſeu cœna: unde neque antè, neque poſt illas actiones Chriſtus, juxta eos, realiter præſens eſt in Euchariſtia. Ita Kemnitius 2. parte examinis Conc. Trid. cap. 3. & 6.

Non minùs diſſentiunt circa aſſervationem in Euchariſtiæ.

Nonnulli dixerunt corpus Chriſti triduo perſeverare in Euchariſtia, in gratiam ſcilicet ægrotantium ad quos poteſt deferri. Ita ex Lindano refert Sanctesius, Repetitione 4. de Euchariſtia c. 12. Spalatenſis verò Lib. 5. de Republica Eccleſiaſtica cap. 6. n. 257. ſcribit Sacramentum Euchariſtiæ ab una publica communione ad aliamuſque perſeverare, pro iis ſcilicet qui publicæ communioni adeſſe non potuerunt: *quia*, inquit ille, *unum moraliter eſt convivium, & nulla ratio oſtendit cur debeat evaneſcere conſecratio.*

Rectè autem hìc obſervat Vaſques diſp. 157. q. 73. cap. 3. ab hoc Novatorum errore longè alienos eſſe, qui ex noſtris Scholaſticis docent uſum & ſumptionem Euchariſtiæ vel eſſe totum Sacramentum, vel ſaltem partem illius eſſentia-

Digitized by Google

ſentialem: ſiquidem illi agnoſcunt, quod negant Novatores, Chriſti corpus verè ac realiter præſens eſſe poſt conſecrationem, antequam ſumatur; atque etiam poſt ſumptionem perſeverare ſub illis hoſtiis quæ in ſacrario ſervantur: atque hoc unum fert eorum ſententia, corpus Chriſti & ſpecies conſecratas non habere perfectam Sacramenti rationem, niſi in uſu & ſumptione.

Guitmundus L. 1. & 3. de veritate corporis & ſanguinis Chriſti in fine, refert nonnullos inter impugnatores Berengarii exiſtimaſſe, eam Euchariſtiæ partem, quæ indignis & peccatoribus porrigitur, non converti in corpus Chriſti, ſed merum panem remanere; alios verò dixiſſe, panem converti quidem tempore conſecrationis, tempore verò diſtributionis, cùm indignus acciperet, reſtitui panis ſubſtantiam, & corpus Chriſti recedere.

CONCLUSIO.

Sacramentum Euchariſtiæ non conſiſtit in uſu & ſumptione, ſed in re permanenti.

Prima probatio ex Scriptura. Probatur 1. verbis inſtitutionis. Quia priùs Chriſtus dixit, *Hoc eſt corpus meum*, &, *Hic eſt ſanguis meus*, quàm Diſcipulis porrexerit corpus ad manducandum, & ſanguinem ad bibendum. Ita Conc. Trid. Seſſ. 13. cap. 3. Ergo priùs fuit corpus ſub ſpecie panis, & ſanguis ſub ſpecie vini, quàm Diſcipuli manducarent vel biberent; adeoque ratio Sacramenti non conſiſtit in illa actione qua manducatur corpus & ſanguis bibitur, quod enim prius eſt, non pendet ab eo quod eſt poſterius.

Confirmatur illud conſequens. Tùm quia, juxta S. Auguſtinum Tract. 80. in Joan. *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Tùm quia verba Domini ſtatim ac prolata fuere, plenam & integram ſuam habuere ſignificationem, & efficaciam; adeoque illud ipſum effecerunt quod ſignificabant. Sunt etenim verba Chriſti ex ſe ipſis operativa & efficacia, etiam ſepoſito uſu ſeu ſumptione, quæ ad effectum quidem Sacramenti percipiendum neceſſaria eſt, non ad veritatem ipſam realis præſentiæ comprobandam. (To. 3. p. 2. pag. 703. C.)

Antecedens verò quod negant adverſarii, colligitur manifeſtè ex ſacro textu. Ratio enim qua Chriſtus ſuos Diſcipulos invitat ad manducandum & bibendum, hæc eſt, quia ſub pane corpus, & ſub vino ſanguis continetur: particulam ſiquidem cauſalem *enim* uſurpat Chriſtus apud S Matth. c. 26. v. 27. *Dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim calix ſanguinis mei*. Unde & S. Lucas c. 22. v. 20. & S. Paulus 1. Cor. 11. v. 25. priùs dicta referunt verba quibus calix conſecratur, quàm Apoſtoli calicem hauſerint. Quin primus ait: *Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine*. Qua loquendi ratione innuit ſanguinem Chriſti in calice eſſe, non in ore ſumentis. Et S. Paulus Epiſtolæ modò citatæ c. 10. v. 16. ait: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Antequam igitur ſumatur calix, benedicitur, & per illam benedictionem ſeu conſecrationem fit ſanguis Chriſti. Idem de pane dicendum.

Neque eſt quòd dicant, S. Marcum cap. 14. v. 23. referre Apoſtolos priùs bibiſſe calicem, quàm Chriſtus verba conſecrationis pronuntiaverit; & SS. Matth. ac Lucam priùs referre mandatum Chriſti ad Apoſtolos pro ſumendo

Digitized by Google

mendo corpore & ſanguine, quàm verba, quibus conſecratio peragitur.

Namque 1. plùs probaret hæc obſervatio, quàm velint vel ipſimet Lutherani: ſcilicet probaret corpus Chriſti præſens eſſe, etiam ante pronuntiata verba conſecrationis. 2. S. Marcus uſus eſt anticipatione, nec rerum ordinem ſervavit: unde, ut rectè obſervat hìc Bellarminus, non oportet attendere quæ verba Evangeliſtæ priùs poſuerint, & quæ poſteriùs, ſeu ad ordinem narrationis, ſed ad ſenſum & ſignificationem verborum; hæc autem poſtulat, ut priùs prolata fuerint conſecrationis verba, quàm uſus & ſumptio fiat. 3. denique, potuit Chriſtus priùs exponere mandatum ſuum, quàm conſecraret, licèt non fuerit executioni demandandum, niſi poſt factam conſecrationem: ſicut priùs Baptiſmi neceſſitatem & præceptum expoſuit Joan. 3. quàm illum inſtituerit, & revera in mandatis dederit Matth. ultimo.

Probatur 2. ex antiqua & conſtanti praxi Eccleſiæ aſſervandi Euchariſtiam. Praxim hanc & diſciplinam Concilium Trid. Seſſ. 13. cap. 6. ſic exponit. *Conſuetudo aſſervandi in ſacrario ſanctam Euchariſtiam adeò antiqua eſt, ut eam ſæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit. Porrò deferri ipſam ſacram Euchariſtiam ad infirmos, & in hunc uſum diligenter in Eccleſia conſervari, præterquam quòd cum ſumma æquitate & ratione conjunctum eſt, tum multis in Conciliis præceptum invenitur; & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſervatum. Quare hæc ſancta Synodus retinendum omninò & ſalutarem hunc & neceſſarium morem ſtatuit.* Secunda probatio, ex conſuetudine aſſervandi Euchariſtiam.

Ex illa autem Eccleſiæ praxi ſic arguimus: Eccleſia in more ſemper habuit aſſervandi ſacram Euchariſtiam, eamque ad infirmos deferendi, atque Euchariſtiam hanc verum eſſe Chriſti corpus ſemper perſuaſum habuit; ergo ea ſemper fuit fides Eccleſiæ, Euchariſtiæ Sacramentum verum eſſe ac perfectum extra uſum & ſumptionem.

Calvinus non auſus eſt veterem hanc conſuetudinem inficiari: *Qui ſic faciunt*, (nempè ſervant Euchariſtiam) inquit L. 4. Inſtit. cap. 17. paragr. 39. *habent, fateor, veteris Eccleſiæ exemplum: verùm*, pergit ille, *in re tanta, & in qua non ſine magno periculo erratur, nihil tutius eſt quàm veritatem ſequi.* P. 523.

Verùm Magiſtro ſuo audaciores facti diſcipuli, doctrinam Concilii Trid. mox expoſitam falſi arguere non erubeſcunt, tam quoad factum, quàm quoad jus. Negant 1. ullum extare exemplum ſex prioribus Eccleſiæ ſæculis aſſervatæ in Eccleſia ſeu in ſacrario Euchariſtiæ. Ita Dallæus Lib. 6. de cultibus Latinorum, à cap. 2. ad 17. præſertim verò cap. 10. 2. Negant data & non conceſſa veteri illa conſuetudine, rectè concludi Euchariſtiam in re permanenti eſſe poſitam, non verò in actione tranſeunte, uſu ſcilicet & ſumptione: quia, inquiunt, ſemper ad uſum & ſumptionem deſtinata erat Euchariſtia quæ aſſervata dicitur.

Verùm, ut ab hac poſtrema reſponſione incipiam, nullus Catholicorum negaverit unquam, quin Euchariſtia ad uſum & manducationem, tanquam ad finem immediatum ac præcipuum, ordinaretur, ac ſervaretur; ſed illam à manducatione ſeu uſu ſuam habere veritatem ac perfectionem, abſurditas eſt quæ in Catholicorum mentem nunquam venit: tùm quia ſemper perſuaſum habuere, verba conſecrationis ſuum, ſtatim ac prolata ſunt, effectum ſortiri: tùm quia longo temporis intervallo diſtat aliquando conſecratio ab ipſa ſumptio-

ſumptione: tùm quia ante ſumptionem corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia quæ in ſacrario aſſervatur, atque ibidem adorandum eſſe, apertè ſignificabant Fideles qui Sacramentum illud appellant aut *corpus Domini*; vel, *ſanctum Domini*, *Fidelium Sacramentum*, *Dominicum corpus &c.*

Tria generatim exempla ſervatæ Euchariſtiæ. Probandum igitur nobis ſupereſt antecedens noſtri argumenti, ſcilicet antiquitus aſſervatam fuiſſe Euchariſtiam. Illud autem facile eſt demonſtrare certiſſimis veteris Eccleſiæ monumentis, quæ ad tria capita generatim revocari poſſunt.

I. Ad communionem domeſticam, qua quiſque domi aſſervatam Euchariſtiam ſumebat;

II. Ad conſuetudinem deferendi Euchariſtiam ad abſentes.

III. Ad conſuetudinem eam ſervandi & deferendi ad infirmos.

I. Privatim in domibus. Primò, olim aſſervatam fuiſſe privatim in domibus Euchariſtiam, teſtantur Tertullianus L. 2. ad uxorem cap. 5. ubi hortans ipſam ne poſt obitum ſuum maritum duceret infidelem, inter alias rationes hanc adducit, *Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes; & ſi ſciverit, panem non illum eſſe credet qui dicitur*, nempè Corpus Chriſti. *Pagina 169. B.*

S. Cyprianus Tract. de lapſis refert hiſtoriam cujuſdam mulieris tempore perſecutionis lapſæ, *quę cùm*, inquit, *arcam ſuam in qua ſanctum Domini fuerat, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt.* *P.176.*

S. Baſilius Epiſtola 289. ad Cæſaream Patriciam, ejuſdem praxis & teſtis & vindex eſt, ejuſque originem repetit ex perſecutionibus, quæ cùm Fidelibus non permitterent ut ſacras ſynaxes publicè celebrarent, cogebant eos in cryptis latere, & aſportare ſecum Euchariſtiam, quam premente periculo poſſent ſumere. Refert ibidem, Monachos in deſertis degentes, pro inopia Sacerdotis, habere domi ſacram communionem, eamque propriis ſumere manibus. *Ed. vet. To. 2. p. 1054. D*

Idem teſtatur S. Hieronymus in ſua ad Pammachium Epiſtola; S. Greg. Nazianzenus Orat. 11. quæ tota eſt in laudes ſororis ſuæ Gorgoniæ; S. Ambroſius Oratione funebri de obitu fratris ſui Satyri; S. Gregorius Magnus Lib. 3. Dialogorum cap. 36. Sed in re tam certa diutius immorandum non eſt.

Quæres tantùm, quo præcisè tempore abrogata fuerit conſuetudo aſſervandi privatim Euchariſtiam.

Baronius ad an. Chriſti 57. n. 152. reſpondet, morem hunc perſeveraſſe in Eccleſia Occidentali uſque ad tempora Hormiſdæ Papæ, atque in Hiſpania primùm abrogatum fuiſſe à Synodo Cæſarauguſtana an. 381. c. 3. quæ confirmata deinde fuit à Concilio Toletano I. an. 400. cap. 14. *To. 1. p. 495. A. Tom. 2. Conc. p. 1009. Ibid. p. 1225.*

Verùm hallucinatur Baronius: tùm quia Synodus illa Cæſarauguſtana, non tempore Hormiſdæ, ſed Damaſi S. Pontificis habita eſt, an. ſcilicet 380. aut 381. ipſo non diffitente Baronio ad an. Chriſti 381. Tùm quia poſt tempus illud idem mos adhuc viguit ſexto ſæculo, ut patet ex S. Gregorio Magno loco mox indicato: ordinatus autem ille fuit annis poſt Hormiſdam 67. Viguit ſeptimo & initio ſæculi octavi, ut colligitur ex Venerabili Beda L. 4. Hiſt. c. 24. vel nono ſæculo, ut colligitur ex Michaele Studita, referente ipſo Baronio ad an. Chriſti 816. n. 16. vel decimo, ut conſtat ex reſponſo Archiepiſcopi Corinthiorum in actis S. Lucæ Junioris, apud Combeficium Tom. 2. Auctuarii Biblioth. Patrum, & apud Bollandum die 7. Februarii. Quin & duodecimo, ut conſtat ex Actis vitæ Laurentii Dublinenſis in Hibernia Epiſcopi, referente eodem

eodem Annaliſta ad an.57.n.153. Tùm denique quia prohibitio facta à Con-
ciliis Cæſarauguſtano & Toletano I. non omnes ſpectabat Fideles, ſed tan-
tùm Priſcillianiſtas, qui tunc temporis per Hiſpanias graſſabantur, quique,
ut ſe Catholicos ſimularent, Fidelium ſynaxibus ſeſe immiſcebant, ac ſacram
cum illis accipiebant Euchariſtiam, quam poſtea ſecretò impiè abjiciebant.
Ita exponit Concilii Toletani primi prohibitionem, aliud Concilium Tole-
tanum numero undecimum an.675. Can.11.

Reſpondeo igitur, vix figi poſſe tempus quo ubique abrogata fuit conſue-
tudo aſportandi ſecum & domi privatim aſſervandi Euchariſtiam: paulatim *Tom.6.*
enim, ob varios abuſus, in aliquibus locis, & tandem in tota Eccleſia extin- *Conc.p.*
cta illa fuit. *552.*

Secundò, fuiſſe olim Euchariſtiam ad abſentes delatam, teſtantur II.
S. Juſtinus Apolog. 2. quæ prima eſt, ubi deſcribens quid in cætibus Chri- Pro ab-
ſtianorum perageretur, poſtquam de Euchariſtia verba fecit, ait *eam à Dia-* ſenti-
conis ad abſentes deferri. bus.
P.97.E.

S. Irenæus ſcribens ad Victorem S. Pontificem, occaſione excommunica-
tionis quam tulerat adversùs Aſiaticos Paſcha celebrantes luna 14. in quam-
cumque incidiſſet diem, ait non ita cum illis egiſſe prædeceſſores Victoris:
Nec ulli, inquit, *ob ejuſmodi conſuetudinem rejecti ſunt. Verùm illi ipſi qui
te præceſſerunt* (alloquitur Victorem) *Presbyteri, quamvis id minimè ob-
ſervarent, Eccleſiarum Presbyteris qui id obſervabant, Euchariſtiam tranſmi-
ſerunt*, nempe in ſignum mutuæ fidei & concordiæ. Apud Euſeb. L.5.Hiſt.cap. *Euſeb.*
24. in quem locum obſervat doctiſſimus Valeſius, hunc morem promiſcuum *Hiſt. p.*
fuiſſe, & omnibus paſſim obſervatum, ut ad aliarum civitatum Epiſcopos 193. B.
benedictionis nomine Euchariſtiam tranſmitterent: quod probat ex Concilio
Laodiceno c. 14. à quo conſuetudo illa abrogata fuit.

Metaphraſtes in Actis Luciani Martyris, apud Surium ad diem 7. Joan. &
apud Baron. ad an. Chriſti 311. n. 8. narrat eum Martyrem in carcere ſupra pe-
ctus ſuum vice altaris Sacrum perfeciſſe, ac peracto ſacrificio, poſtquam
Sacramentorum ipſe fuiſſet particeps, ad abſentes tranſmiſiſſe.

Concilium Laodicenum ſub Sylveſtro c.14. prohibet ferri ad abſentes Eu-
chariſtiam, *Ne ſancta*, inquit, *inſtar benedictionum, in feſto Paſchæ in alias* *Tom.1.*
Parochias tranſmittantur. Incertum an prohibitio hæc univerſalis fuerit pro *Conc.p.*
quolibet tempore, an reſtricta tantùm ad tempus Paſchale. 1499. A.

Poſtea viguit conſuetudo mittendi Euchariſtiam ad Presbyteros ejuſdem
civitatis, quibus diebus cum Epiſcopo convenire illis non vacabat. Colli-
gitur mos ille ex Epiſtola Innocentii I. ad Decentium data ann. 416. *Idcirco,* *Tom.2.*
inquit, *illi fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra* *Conc.p.*
communione, maximè illa die Dominica, non judicent ſeparatos. Per fermen- 1247. B.
tum autem intelligunt plures è noſtris, Euchariſtiam; quia vice fermenti
Fideles inter ſe colligit & coadunat.

Sed, inquit Dallæus, Euchariſtia illa ſtatim à publica communione de-
ferebatur ad abſentes. Ita eſt; quid tum? An idcirco ab uſu & ſumptione
pendebat ut eſſet corpus Chriſti? minimè; ſiquidem illam ſic tranſmiſſam
vocant Scriptores Eccleſiaſtici, ſanctum Domini corpus Chriſti, Sacra-
mentum Chriſti &c. III.

Tertiò, fuiſſe olim Euchariſtiam in Eccleſia ſeu in ſacrario aſſervatam Pro in-
ut inde ad infirmos deferretur, firmis.

Juſti-nus. Conſtat 1. ex S. Juſtino mox laudato. Nomine quippe abſentium comprehenduntur haud dubiè ipſi infirmi, qui in infirmitate præſertim ſacra Euchariſtiæ alimonia indigent, ut adverſus vim morbi, & dæmonis impetus præmuniantur ac confirmentur.

Serapiô. *Euſeb. Hiſt. p. 246.* Conſtat 2. ex Euſebio Lib. 6. Hiſt. cap. 44. edit. Valeſianæ, ubi referens decretum Dionyſii Alexandrini de concedenda lapſis pœnitentibus communione, narrat Serapionem quemdam in extremis poſitum, miſiſſe de nocte puerum ad Presbyterum, ut ab eo Euchariſtiam perciperet: Presbyterum verò fortè tunc ægrotantem, cùm venire non potuiſſet, miſiſſe ad Serapionem per eundem puerum exiguam Euchariſtiæ particulam, ac juſſiſſe, ut madefactam, ſeu, ut vertit Valeſius, *in aqua intinctam*, ſeni in os inſtillaret, qua ille paulatim abſorpta, continuò animam exhalavit.

Concilii Nicænum I. Can. 13. Tom. 2. Conc. p. 42. D. Conſtat 3. ex Concilio Nicæno I. generali an. 325. Can. 13. *De his*, inquit, *qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularíſque ſervabitur, ut ſi quis egrediatur è corpore, ultimo & maximè neceſſario viatico minimè privetur. Quòd ſi deſperatus, & conſequutus communionem, oblationiſque particeps factus, iterum convaluerit, ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis*, ſeu, ut alii vertunt, *Euchariſtiæ*, *gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter*, id eſt, poſtquam probaverit, *ex oblatione dare debebit*. Concilium eo Canone novam legem non condit, ſed antiquam renovat & confirmat.

S. Ambroſius. Conſtat 4. ex S. Ambroſio, qui, narrante in ejus vita Paulino, morti proximus, Euchariſtiam, adminiſtrante S. Honorato Vercellenſi Epiſcopo, accepit. Contigit iſtud an. 397.

Græci. Conſtat 5. ex ritu Græcorum, qui, referentibus Goario in notis ad Euchologium, & Arcudio L. 3. c. 55. feria 5. majoris hebdomadæ, pro toto anni decurſu conſecrant Euchariſtiam pro infirmis.

Concilii Aurelianẽſe an. 1017. Conſtat denique, ut infinita alia omittam, ex Concilio Aurelianenſi ann. 1017. in quo damnantur quidem è Manichæorum ſecta, *qui infantis poſt octavum diem ab illis trucidati, cineres tanta veneratione*, inquit Concilium, *colligebant atque cuſtodiebant, quanta Chriſtiana religioſitas corpus Chriſti cuſtodire ſolet ægris dandum de hoc ſæculo exituris ad viaticum*. Refertur iſtud Concilium Tom. 2. Spicilegii pag. 670.

Reſpõſio Dallæi. Quid ad hæc Dallæus? Concedit 1. pœnitentibus revera datam Euchariſtiam, qualis fuit Serapion; ſed negat omnibus conceſſam promiſcuè Fidelibus: quaſi melior debuerit eſſe pœnitentium, qui lapſi fuerant, conditio, quàm aliorum Fidelium, qui in exitu præſertim divino cibo indigent quo confortentur: quaſi è numero pœnitentium fuerit Ambroſius, cui tamen, pro communi ac recepto Eccleſiæ uſu, ſacrum viaticum jamjam morituro conceſſum eſt. Præterea verò citatus Canon 13. Nicænus duas partes habet: in priori de pœnitentibus quidem ſtatuit; ſed in poſteriori, omni & cuilibet Fideli probato, poſcenti Euchariſtiæ communionem, dandam eſſe decernit; idque non ex nova lege, ſed ex antiqua conſuetudine. Sed eſto, demus hoc adverſario, citatis in locis pro ſolis pœnitentibus legem ferri: ſaltem inde ſequitur, pro illis fuiſſe publicè in ſacrario aſſervatam Euchariſtiam. Minimè, reponit 2. Dallæus: tùm quia facile fuit poſt publicam in Eccleſia communionem, partem Euchariſtiæ deferre ad infirmos: tùm quia facile erat

Sacer-

Sacerdoti transferre ſe ad domum infirmi, & ibi Sacra celebrare; vel ſaltem particulam Euchariſtiæ, quam domi pro more hujus temporis ad proprium uſum ſervabat, mittere.

Verùm miſera ſunt hæc deploratæ cauſæ effugia.

Primum quidem: tùm quia Euchariſtia, etiam immediatè poſt publicam communionem è communi menſa ſic tranſmiſſa, independenter ab actione ſumentis eſt verum corpus Chriſti; tùm quia in ſubitis ac inſperatis morbis, vix Fidelibus ſubvenire potuiſſet Eccleſia, niſi paratam & aſſervatam habuiſſet in ſacrario Euchariſtiam: nonnunquam enim ita ſubitò premit vis morbi, ut vix craſtino locum relinquat, quod exemplo Serapionis citato perſpicuum eſt. Refellitur.

Secundum quoque effugium nullum eſt. Ubi enim legit Dallæus, qualibet diei hora licitum fuiſſe Sacerdotibus, in cubiculis infirmorum Sacra facere? Quòd ſi infirmus ipſemet fuiſſe Sacerdos, ut contigit in facto Serapionis, haud dubiè ad domum infirmi celebraturus venire non potuiſſet: interim ſine viatico moritur oppreſſus morbo, quod certè incommodum præcavere meliùs non potuit ſapiens Eccleſia, quàm ſi in ſacrario Euchariſtiam in gratiam infirmorum ſemper paratam haberet. Neque minùs leve ac infirmum eſt quod addit Dallæus, potuiſſe Presbyterum mittere particulam Euchariſtiæ, quam domi ſervabat: quaſi ſatius fuerit aſſervare Euchariſtiam in privatis domibus, quàm in Eccleſia; idem enim ſemper incommodum ſequitur contra ſententiam adverſariorum. Quamquam tot apud ſe Euchariſtiæ particulas aſſervare non ſolebant Presbyteri, quot pluribus ſimul infirmis communicandis neceſſariæ fuiſſent.

Verùm in Eccleſia, atque in loco quodam ſacro ſolitam fuiſſe aſſervari Euchariſtiam, probant columbæ illæ argenteæ, vel turres quæ ſuſpendi ſolebant, & in quibus includebatur Euchariſtia, de quibus mentio fit in vita S. Baſilii per Amphilochium ſcripta (ſi tamen illius eſt,) in Teſtamento Perpetui Epiſcopi Turonenſis, quod refertur Tom. 5. Spicilegii: obiit ille an. 474. & Amalario Presbytero dedit *capſulam unam communem de ſerico, item periſterium & columbam argenteam ad repoſitorium*; id eſt, ut reponatur Euchariſtia: in Concilio Conſtantinopolitano ſub Menna an. 536. in Concilio Turonenſi II. ann. 567. Can. 3. apud Gregorium Turonenſem L. 1. De gloriæ Martyrum cap. 86. Denique Leo IV. ann. 847. mandavit ut ſacrum Chriſti corpus in pixide pro infirmorum viatico cuſtodiatur. Tom. 8. Conc. pag. 34. P. 106.

Probatur 3. Concluſio, ex diſcrimine quod eſt inter Euchariſtiam cæteraque Sacramenta, & ex rationibus quibuſdam theologicis. Tertia probatio Cõcluſionis, ex diſcrimine Euchariſtiæ ab aliis Sacramẽtis.

Ac I. in aliis Sacramentis nihil præter uſum, ſeu applicationem materię & formæ aſſignari poteſt, quod habeat totam & integram Sacramenti rationem: v. g. in Baptiſmo, aqua, quæ permanens eſt, non eſt Sacramentum, ſed pars tantùm illius; ac Baptiſmus non in aqua præciſè, ſed in aquæ ablutione conſiſtit, quæ actio eſt fluens ac tranſiens: unde S. Paulus Epheſ. 5. Baptiſmum appellat *lavacrum aquæ in verbo vitæ*. Et certè verba ipſa formæ Baptiſmi, nempe, *Ego te baptiſo*, non ad aquam referuntur, ſed ad eum qui baptiſatur. Pariter in Sacramento Confirmationis, non oleum, ſed olei unctio, ut & in Unctione extrema, Sacramenti rationem habet. In Pœnitentia quoque, ſola eſt actio tranſiens, tùm ex parte pœnitentis peccata decla-

Digitized by Google

rantis ac deteſtantis, tùm ex parte Sacerdotis abſolventis. Similiter in Ordine & Matrimonio: in iſto, mutuus conſenſus & mutua acceptatio cum benedictione Sacerdotis; in illo, manuum impoſitio & inſtrumentorum porrectio. In ſola igitur Euchariſtia poteſt aliquid aſſignari fixum ac permanens ab uſu diſtinctum, quod Sacramenti rationem obtineat, ſcilicet corpus & ſanguis Chriſti, quatenus ſub ſpeciebus panis & vini continentur.

Ex rationibus Theologicis.

II. Idem evincunt nonnullæ rationes theologicæ.

Prima eſt, quia eſſentia alicujus rei ad uſum deſtinatæ, non eſt formaliter uſus ipſe. Sic eſſentia potentiarum, ut viſus; vel habituum, ut Grammaticæ, non eſt ipſa viſio, vel loquutio: ſic eſſentia panis, non eſt comeſtio. Atqui Sacramentum Euchariſtiæ ad uſum eſt deſtinatum; ergo &c.

Secunda, quia ante uſum & ſumptionem, verba Chriſti quibus conſecratur panis & vinum efficiunt id quod ſignificant, ſunt enim vera, habentque ſenſum perfectum; ergo iis prolatis, independenter ab uſu qui ſequitur, corpus & ſanguis Chriſti realiter adſunt ſub ſpeciebus panis & vini.

Confirmatur ex ipſa Calviniſtarum ſententia. Ajunt enim illi, panem euchariſticum fieri ſacramentalem per verba Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, quæ non hiſtoricè tantùm, ſed efficaciter proferuntur: ſed verba illa ante manducationem actualem proferuntur; ergo ante illam vera ſunt, efficacia & operativa.

Tertia denique, quia ex adverſariorum opinione ſequeretur, ipſos ſuſcipientes ſeu manducantes Euchariſtiam, ex parte ſaltem eſſe miniſtros conficientes Sacramentum, quia manducatio tota ſe tenet ex parte manducantis: ſi igitur in illa ratio Sacramenti Euchariſtiæ, ſaltem ex parte conſiſtit, ut vult Kemnitius, ſequitur ipſum manducantem ex parte conficere Sacramentum Euchariſtiæ, quod certè abſurdum eſt.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Multis variarum Eccleſiarum monumentis conſtat, nullam Euchariſtiæ partem antiquitus aſſervatam fuiſſe; ſed ſi quid ex communione publica ſupereſſet, vel à Clericis conſumebatur, vel igne cremabatur, vel pueris innocentibus comedendum diſtribuebatur. Ita obſervatum fuiſſe

In Eccleſia Romana teſtis eſt Clemens Romanus, Epiſtola 2. quæ refertur *De conſecratione*, diſt. 2. *Tanta*, inquit, *in altario holocauſta offerantur, quanto populo ſufficere debeant: quòd ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur, ſed cum timore ac tremore Clericorum diligentia conſumantur.*

De Eccleſia Hieroſolymitana idem refert Presbyter Heſic. L. 2. in Leviticũ.

De Conſtantinopolitana Evagrius L. 4. Hiſt. c. *36.* & Nicephorus L. 17. c. 25. qui referunt moris fuiſſe Conſtantinopoli, ſuperfluas Euchariſtiæ partes pueris innocentibus & jejunis diſtribuere, inter quos ſe aliquando fuiſſe ait Nicephorus.

De Hiſpanica conſtat ex Conciliis Cæſarauguſtano an. 381. c. 3. & Toletano I. an. 400. c. 14. & Toletano XVI. an. *693.* c. *6.* ubi jubent Patres, *modica oblata eſſe conſecranda*; nimirum ut nihil ex iis ſuperſit.

De Gallicana colligitur ex Concilio Matiſconenſi II. an. 585. Can. *6.* ubi præſcribitur, ut quarta vel ſexta feria innocentibus diſtribuatur quidquid poſt peractam Miſſam in ſacrario ſuperſederit.

Tom. 1. Conc. p. 98. D. E. Bib. PP. T. 12. p. 86. C. Evagr. Hiſt. p. 411. Nicephori Hiſt. T. 2. p. 772. Tom. 2. Conc. p. 1009. & 1225. Tom. 6. Conc. p. 1341. D. Tom. 5. Conc. p. 982. B.

De

De Eccleſia Æthiopica teſtatur Zagazabus Æthiops, Diſſertatione de patriæ religione ac moribus, quam Damiano à Goez nobili Luſitano debemus.

His adde Udalricum, qui antiquiores conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis præſcripſit circa an. 1070. ut cenſet Dacherius, à quo volumen iſtud editum eſt Tom. 4. Spicilegii, pag. 58. Teſtatur auctor ille L. 1. cap. 13. apud Cluniacenſes *nihil de Euchariſtia reſervatum fuiſſe.*

Humbertus quoque Cardinalis, in Diſputatione de azymo & fermentato adversùs Græcos, quæ extat apud Baronium in Appendice Tomi undecimi pag. 680. idem teſtatur apud Latinos ætate ſua, hoc eſt undecimo ſæculo, obſervatum fuiſſe.

Denique Gabriel Biel inſignis Germaniæ Theologus, qui floruit circa an. 1490. Lectione 36. in Canonem Miſſæ ſic loquitur: *Poſtquam Chriſtus corpus ſuum conſecravit, non ſiſtebat in conſecratione, neque dedit Diſcipulis ut honorificè conſervarent; ſed dedit in ſui uſum, dicens: Accipite & manducate.* Igitur non exiſtimabat Biel, eſſe aſſervandam Euchariſtiam. *Edit. Pariſ. 1519. p. 56.*

Reſp. nego ant. Cùm enim antiquitus ſoleret Euchariſtia ex Fidelium oblationibus conſecrari, ſi quid reſiduum fuiſſet ex iis portionibus quæ pro publica communione deſtinatæ erant, poſt ſepoſitas eas quæ in gratiam infirmorum reſervabantur, totum conſumebatur: neque aliud volunt citati auctores.

Clemens Romanus, ſeu quiſquis auctor eſt citatæ Epiſtolæ, agit tantùm de illis portionibus Euchariſtiæ quæ ex quotidiana communione ſuperflua remanebant, quas jubet à Clericis conſumi; non negat verò pro infirmis aſſervatam fuiſſe Euchariſtiam: imò in citata illa Epiſtola, non procul ab initio, ait, *tribus gradibus commiſſa eſſe Sacramenta divinorum ſecretorum, Presbytero, Diacono, & miniſtro, qui cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici cuſtodire debent, ne qua putredo in ſacrario inveniatur; ne cùm negligenter agitur, portioni corporis Dominici gravis inferatur injuria.* Supponit igitur auctor ille, quiſquis ſit, aliquid Euchariſtiæ reſervatum & cuſtoditum fuiſſe. *Tom. 1. Conc. p. 98. D.*

Eadem eſt mens Heſichii. In Eccleſia ſcilicet Hieroſolymitana non diu ſervabatur, etiam pro infirmis, Euchariſtia, ne fortè vitium aliquod contraheret diuturna aſſervatione; ſed poſt aliquot dies renovabatur, & quod ex priori ſupererat, igne abſumebatur. Senſum hunc innuere videntur verba Heſichii, *Videmus*, inquit, *ſenſibiliter in Eccleſia fieri, ignique tradi quæcumque remanere contigerit inconſumpta, non omnino ea quæ una die, vel duabus aut multis ſervata ſunt.* Id eſt, comburuntur quidem reliquiæ panis euchariſtici, quæ non ſunt conſumptæ, ſed remanent poſt communionem; ita tamen ut per aliquot dies nonnullæ partes aſſervari poſſint, quæ ſubinde etiam comburi debent: nimirum, ut dixi, poſtquam ex diuturna aſſervatione, aut alia ex cauſa vitium aliquod contraxerunt, unde nemo amplius eas deguſtare ſuſtineat. Quod quidem poſtea & apud Gallos obtinuit, ſtatuente Concilio Aurelianenſi ab Yvone citato parte 2. Can. 59. *ut omne ſacrificium ſordida vetuſtate perditum, igne comburatur, & cineres juxta altare ſepeliantur.* *Bibliot. PP. T. 12. p. 89 C.* *P. 60. col. 2.*

Evagrius & Nicephorus narrant quidem pueris innocentibus diſtributas fuiſſe Euchariſtiæ partes quæ ex quotidiana Fidelium communione ſupererant; ſed non negant priùs ſepoſitas fuiſſe partes aliquas in gratiam infirmorum.

Digitized by Google

Concilia Cæſarauguſtanum & Toletanum I. ſtatuunt tantùm adverſus Priſcillianiſtas, qui Euchariſtiam quidem manibus ſumebant, ut Catholici viderentur, ſed eam deinde abjiciebant. Ita colligitur ex Concilio Tole-
To. 6. Conc. p. 553. tano XI. Can. 11. Concilium verò XVI. Toletanum jubet quidem modica oblata in altari poni, ne gravetur communicantium ſtomachus; aſſervari autem Euchariſtiam conceptis verbis teſtatur, his verbis; *Ejus reliquiæ* (nempe panis euchariſtici) *aut ad conſervandum modico loculo, abſque aliqua in-*
Ibid. p. 1341. D. *juria faciliùs conſerventur, aut ſi ad conſumendum fuerit neceſſarium, non ventrem illius, qui ſumpſerit, gravis farciminis onere premat.*

Concilium Matiſconenſe non negat pro infirmis aſſervandam communionem: imò cùm ſtatuit quarta dumtaxat vel ſexta feria advocandos eſſe pueros qui reliquias Euchariſtiæ conſumant, ſatis innuit aliis diebus aſſervatas eſſe illas reliquias.

Æthiopicæ Eccleſiæ ſchiſmaticæ magna non debet haberi auctoritas: quamquam dici poteſt, idcirco non aſſervari ea in Eccleſia Euchariſtiam, quia ut obſervat auctor laudatus, *omnes tam Clerici quàm laici bis ad minùs in hebdomada ad Euchariſtiam accedunt.*

Udalricus agit tantùm de illa Euchariſtiæ portione quæ pro die Paraſceve ſervata fuerat, & quæ tota conſumebatur hac ipſa die; ſed non ait toto anni decurſu nullam ſervatam fuiſſe Euchariſtiæ particulam: ſiquidem agens idem Auctor Lib. 3. c. 28. de infirmis, deſcribit ritum quo debeat ipſis adminiſtrari Euchariſtia.

Humbertus Cardinalis non damnat in Græcis morem aſſervandi Euchariſtiam pro infirmis, ſed tantùm Miſſam imperfectam celebrandi per quinque dies hebdomadæ, toto Quadrageſimali tempore, ex Euchariſtia jam conſecrata, quæ Miſſa præſanctificatorum dicitur. *Quotidie*, inquit loco ci-
T. 11. p. tato apud Baronium, *ſive tertia, ſive nona, ſive quacunque hora fiat à nobis*
714. D. *Miſſa, non ſit niſi perfecta; nec reſervatur ex oblatione ejus pars aliqua, ut per dies quinque agatur inde Miſſa imperfecta.* Miſſam illam ex jam præſanctificatis celebratam, vocat *imperfectam*, quia ad illius integritatem & perfectionem neceſſaria eſt tùm conſecratio, tùm conſumptio: in Miſſa autem illa Græcorum conſecratio non fiebat.

Denique Gabriel Biel non negat aſſervari poſſe Euchariſtiam, ſed tantùm contendit præcipuum illius fructum percipi ex manducatione & uſu, quod certè verum eſt. Aſſervari autem illam poſſe, agnoſcit auctor in citata Lectione, ubi comparans manducationem Euchariſtiæ cum ejuſdem aſſervatione, ſic loquitur: *Non tantum prodeſt Chriſti corpus in pixide conſervatum, ſicut oblatum & ſumptum in vera fide & devotione.* Agnoſcit igitur Euchariſtiam in pixide conſervatam eſſe verum corpus Chriſti, independenter ab uſu & ſumptione.

Inſtabis: Saltem ſi vetus Eccleſia Euchariſtiam aliquando aſſervavit, non alium in finem aſſervavit, quàm manducationis.

Reſp. diſt. ant. Non alium in finem præcipuum ac immediatum aſſervavit, quàm manducationis, concedo: unicum & ſolum, nego. Namque Veteres Euchariſtiam, quam vel domi privatim, vel in Eccleſia publicè aſſerva-
Varii uſus Eucha- bant, ad multos uſus retulerunt. S. Baſilius, referente in ejus vita Amphilochio, cùm primùm incruentum ſacrificium Deo obtulit, panem tres in partes diviſit: unam cum magna veneratione ſumpſit; alteram ſecum ſepelien-
dam

Digitized by Google

dam curavit; tertiam denique repoſuit in columba quam ex auro mundo fieri riſti.æ
juſſit, & ſuper ſacrum altare ſuſpendit: haud dubiè tùm in objectum adora- apud
tionis, tùm in viaticum infirmorum. Satyrus frater S. Ambroſii, collo Eucha- Vete-
riſtiam ſuſpendit, ut ſalvus è naufragio evaderet, referente S. Ambroſio O- res. T. 2. p.
ratione funebri de obitu fratris ſui. Gregoria ſoror S. Gregorii Nazianzeni, 1125.
uſa eſt Euchariſtia ad ſanitatem corporis recuperandam. S. Cyrillus Hieroſo- D.
lymitanus Catecheſi 5. monet Fideles, ut poſt communionem digito tan-
gant labia ſanctificata contactu corporis & ſanguinis Chriſti, & deinde eodem P. 245.
digito ſanctificent oculos, frontem &c. S. Aug. Lib. 22. de Civit. Dei c. 8. ſcribit A. T. 7. p.
à ſuis Presbyteris oblatum fuiſſe Deo ſacrificium Dominici corporis ad curan- 666. F.
dam domum à vexatione dæmonum. Et L. 3. Operis imperfecti contra Julia- G.
num c. 12. narrat matronam quamdam Acacio filio ſuo oculis capto cataplaſ- T. 10. p. 1114. D.
ma ex Euchariſtia feciſſe, quo impoſito ſanatus eſt puer. S. Gregorius Magnus T. 2. p.
L. 2. Dialogorum c. 24. narrat S. Benedictum juſſiſſe corpus Chriſti poni ſupra 256. B.
pectus alicujus Monachi mortui, qui terræ mandari non poterat.

Baronius ad annum Chriſti 648. ex Græcorum Annalibus alium uſum
ſanguinis Chriſti ita narrat n. 15. *Pyrrhus* (Monothelita) *cùm Roma diſceſ-* T. 8. p.
ſiſſet, & Ravennam perveniſſet, ut canis ad vomitum ſuum reverſus eſt. Quo 391.
*Papa Theodorus comperto, plenitudine convocata Eccleſiæ, ad ſepulchrum Ver-
ticis Apoſtolorum acceſſit, & divino calice expoſtulato, ex vivifico ſanguine
in atramentum ſtillavit, & ita propria manu depoſitionem Pyrrhi excommuni-
cati fecit.*

Simili modo ſcribit Nicætas in vita S. Ignatii Conſtantinopolitani, ſub-
ſcripſiſſe Epiſcopos damnationi Photii pſeudopatriarchæ, calamo intincto
in ſanguine Domini, vice atramenti.

Denique Arcudius de Concordia L. 3. c. 59. aſſerit gentis ſuæ Monachos P. 243.
Euchariſtiam ſecum in longioribus peregrinationibus deferre, ad propulſan-
da itineris longioris pericula. Conſtat igitur ex his & aliis benè multis exem-
plis, Chriſtianos olim ad alios uſus, præterquam ad manducationem, Eu-
chariſtiam retuliſſe.

Objicies 2. auctoritatem aliquorum Patrum.

Origenis Hom. 5. in caput 7. Levitici, ubi probans juxta Legem Dei obla-
tiones primitiarum debere eſſe novas atque recentes, confirmat exemplo T. 1. p.
Chriſti Euchariſtiam inſtituentis, atque è veſtigio diſtribuentis. *Vides*, in- 79. C.
quit, *ubique ea quæ ad laudes Dei pertinent*, (*hoc eſt enim ſacrificium laudis*) *nova* D.
*& recentia eſſe debere .... Nam Dominus panem quem Diſcipulis dabat, & dicebat
eis, Accipite & manducate, non diſtulit, nec ſervari juſſit in craſtinum.*

S. Cypriani Tract. de Cœna Domini, ubi cap. 5. ait, panem euchariſticum P. 331.
recipi, non includi.

S. Hieronymi in caput 11. 1. ad Corinth. ubi ſic loquitur: *Quæcunque de* T. 5. p.
ſacrificiis ſuperfuiſſent, illic in Eccleſia communem cœnam comedentes, pariter 998.
conſumebant.

Denique Venerabilis Bedæ L. 4. Hiſt. Eccleſiaſticæ Anglorum cap. 14. T. 3. p.
ubi ſignificat non fuiſſe in more poſitum ſua ætate, hoc eſt octavo ſæculo, 132.
ut Euchariſtia aſſervaretur. Loquens enim de quodam puero infirmo, cui
Apoſtoli apparuerant, ſcribit, eos puero dixiſſe, *ut expectaret donec Miſſæ ce-
lebrarentur, ut accepto Dominici corporis viatico, infirmitate & morte abſolutus,
ad æterna in Cœlis gaudia ſublevaretur.* At ſi tunc temporis mos fuiſſet

L. 4. inſa-

Digitized by Google

in ſacrario aſſervandi Euchariſtiam, neceſſe non fuiſſet ut puer ille expectaſſet tempus quo Miſſæ celebrarentur, ut Dominici corporis viaticum perciperet.

Reſp. ad ſingula.

Ad Origenem: Reipſa Chriſtus panem euchariſticum nec ſervavit nec ſervari juſſit: ſed an inde ſequitur ſervari non poſſe, nec debere? minimè: quod enim Chriſtus nec fecit, nec juſſit ut fieret, Eccleſiæ ſuæ prudentiæ reliquit determinandum; neque conſilium Origenis poſtulabat ut probaret, poſſe, vel non poſſe aſſervari Euchariſtiam, quam ejus ætate ſervatam reipſa fuiſſe, colligimus ex SS. Cypriano & Dionyſio Alexandrino antea citatis. Hoc unum etenim ad inſtitutum Origenis faciebat, ut oſtenderet, ſacrificium laudis ſemper novum ac recens eſſe debere: quod probat tùm exemplo Chriſti, qui conſecratum panem ſtatim diſtribuit; tùm ex præcepto Apoſtolis dato, ne panes portarent in via; tùm ex damnatione Gabaonitarum, eo quòd panes veteres ad Iſraelitas detuliſſent.

Ad S. Cyprianum: Conſentiunt omnes eruditi Tractatum hunc illius non eſſe, ſed Arnaldi Bonævallis: quamquam Auctor ille citatis verbis non negat poſſe factum Domini corpus in pixide includi; ſed vult tantùm illud ita non includi, quin ſit in aliis hoſtiis conſecratis, & in qualibet earum parte.

Ad S. Hieronymum: Conſentiunt etiam periti, Commentarios illos eſſe Pelagii hæreſiarchæ, ac falsò S. Hieronymo adſcribi: quamquam & exponi poteſt quod objicitur, eo ipſo ſenſu quo mox Heſychium alioſque expoſuimus.

Ad Bedam: Non ſequitur ex facto quod narrat, ſervatam non fuiſſe pro infirmis Euchariſtiam, ſed tantùm beatos Apoſtolos, quorum hic viſio ſeu apparitio narratur, juſſiſſe ut puer ille infirmus tempus ſacrificii expectaret, ut majori zelo accenſus Euchariſtiam perciperet.

Objicies denique, ex ratione theologica.

I. Natura & conditio alicujus Sacramenti dignoſci debet ex verbis quibus ejus refertur inſtitutio: atqui verba quibus inſtituta refertur Euchariſtia, ſignificant actionem, *Accipite*, inquit Chriſtus, *comedite: Hoc eſt corpus meum*.

II. Sacramentum verum non habetur, niſi cùm ejus ſervatur inſtitutio: atqui Euchariſtia inſtituta eſt ut ſumatur & manducetur; ergo &c.

Reſp. ad primum, diſt. maj. Dignoſci debet ex verbis quibus refertur ejus inſtitutio, id eſt, ex verbis formæ, concedo: id eſt, ex omnibus verbis quæ Chriſtus dixiſſe refertur cùm Sacramentum inſtituit, nego. Quis enim dixerit verba iſta, *Accipite, comedite*, eſſe eſſentialia, & ad conſecrationem Euchariſtiæ efficienter concurrere? Continent illa quidem mandatum Chriſti de ſumenda Euchariſtia, exprimunt etiam præcipuum & immediatum ejus finem, nempe uſum & ſumptionem; ſed formæ vim & rationem non continent.

Ad ſecundum, diſt. maj. ubi non ſervatur ejus inſtitutio, quantùm ad ea quæ ſunt eſſentialia, concedo: quantùm ad alia, nego. V. g. Chriſtus Euchariſtiam inſtituit poſt cœnam, ſero, poſt lavatos Diſcipulis pedes &c. an iſtæ omnes circumſtantiæ inſtitutionis, ſunt eſſentiales Euchariſtiæ? non profectò.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS III.

An Euchariſtia ſit unum ſpecie Sacramentum ; & unde repetenda ſit unitas illius numerica & individualis.

TRia hic quærunt Scholæ Theologi.

I. An Sacramentum Euchariſtiæ ſit unum ſpecie, an multiplex. Ratio dubitandi eſt, quia conſtat ſymbolis ſpecie diverſis.

II. An ſit unum numero. Ratio dubitandi eſt, quia Chriſti corpus unum eſt numero, non multiplex.

III. denique, unde repetenda ſit unitas illa numerica & individualis. Ratio dubitandi eſt, quia in Euchariſtia duo ſunt, nempe corpus Chriſti, & ſpecies ſenſibiles: rurſus, ſpecies illæ ſpectari poſſunt, vel ut phyſicè inter ſe continuantur & conjunguntur; vel ut moraliter tantùm, prout nempe concurrunt ad unam numero refectionem ſpiritualem. Circa quæ, more ſuo, in varias abeunt Scholæ noſtræ Magiſtri ſententias: noſtram ſequentes aperient Concluſiones.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentum Euchariſtiæ eſt unum ſpecie.

Probatur 1. ex S. Paulo, qui 1. Cor. 10. v. 17. Euchariſtiam appellat unum panem & unum calicem. *Unus panis*, inquit, *& unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus*. Et Gelaſius S. Pontifex apud Gratian. *De Conſecrat.* diſt. 2. c. 12. refellens Manichæos qui vinum Euchariſticum tanquam fel draconis rejiciebant, ait: *Aut integra Sacramenta illi percipiant, aut ab integris arceantur; quia diviſio unius ejuſdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.* Audis Sacramentum Euchariſtiæ, quod ex pane & vino conficitur, eſſe unum & idem myſterium. *Decret. Grat. p. 1918.*

Probatur 2. ratione: Quia formalis & ſpecifica unitas alicujus Sacramenti repeti debet ex unitate ſignificationis practicæ, & primarii effectus illius: licèt enim partes materiæ ſint diverſæ, ut panis, & vinum, componunt tamen unum Sacramentum, quia illæ conſpirant ad unam, totalem, & integram ſignificationem ejuſdem rei ſacræ, & effectus ſacramentalis. Atqui Sacramentum Euchariſtiæ, etſi ex diverſa ſpecie materia conficiatur, nempe pane & vino, habet tamen unam formalem & totalem ſignificationem practicam, & unum & eundem effectum producit, nempe ſpiritualem animæ refectionem, quæ una eſt. Ut enim ratiocinatur S. Thomas hic q. 73. art. 2. in corpore, Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum eſt per analogiam ad convivium & refectionem corporalem; at convivium & refectio corporalis una tantùm æſtimatur, etſi ex ferculis ſpecie diſtinctis componatur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramentum Euchariſtiæ numero multiplicari poteſt. Eſt contra Suarem in 3. par. q. 75. diſp. 39. ſect. 4.

Probatur: Quia multiplicantur numero ſpecies ſacramentales, & refectio ſpiritualis animæ: ergo & Sacramentum. Patet conſequens. Quia quoties

materia

Digitized by Google

materia & forma Sacramenti in facto eſſe ſpectati, multiplicantur numero, & refectio ſpiritualis ad quam ordinantur; toties Sacramentum ipſum multiplicatur: atqui materia Euchariſtiæ in facto eſſe ſpectatæ, ſunt ipſæ ſpecies; ſignificatio verò eſt forma: multiplicantur autem tùm ſpecies, tùm ſignificatio; aliud enim ſignificat formaliter ſpecies panis, & aliud ſpecies vini: multiplicatur quoque refectio ſpiritualis: multiplicatur etiam actio miniſtri idem Sacramentum ſæpius perficientis; corpus autem Chriſti, nequidem numero multiplicatur, quia ſejunctum à ſpeciebus ne partialem quidem habet ſacramentalem ſignificationem, inde fit ut pro ejus unitate numerica, non ſit quoque unum numero Sacramentum.

TERTIA CONCLUSIO.

Unitas numerica & individualis Sacramenti Euchariſtiæ videtur meliùs repetenda ex morali conjunctione ſpecierum, & earum ad unam refectionem ſpiritualem ordinatione.

Probatur: Quia in convivio unitas numerica petitur ex morali conjunctione variorum ciborum ab unam & eandem refectionem: ſed Euchariſtia inſtituta eſt per modum convivii. Deinde, in aliis rebus arte factis & moralibus unitas numerica deſumitur à conjunctione morali plurium ad eundem numero effectum. Sic v. g. in ædificio ampliſſimo, etſi plures ſint ædes, ſi tamen ordinentur & inſerviant ad habitationem unius familiæ, dicitur una domus &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Concluſionem. Veteres frequenter Euchariſtiam appellant nomine plurali, Sacramenta; ut Concilium Carthaginenſe III. Can. 4. Africanum Can. 8. Gelaſius S. Pontifex citatus Concluſione prima, & Eccleſia in Miſſa, *Purificent*, inquit, *nos Sacramenta quæ ſumpſimus*.

Reſp. Euchariſtiam à Veteribus modò unum, modò plura appellari Sacramenta, pro vario reſpectu variaque ejus conſideratione. Plura dicitur Sacramenta materialiter, propter varia ſymbola ſeu ſigna ex quibus conſtat; ſignum quippe eſt Sacramentum: ſed unum eſt ac dicitur Sacramentum formaliter, propter unitatem formalem, totalem & integram, quam habent ſpecies, ſenſu quem in probatione Concluſionis expoſuimus. Sic Gelaſius laudatus, eodem loco & in plurali ait, *integra Sacramenta*, propter ſpecies panis & vini; & in ſingulari, *unum & idem Sacramentum*, propter unitatem formalem & ſpecificam ſignificationis practicæ.

Inſtabis. 1. Species panis & vini ſunt ſigna per ſe diſtincta; ergo non conſtituunt unum ſpecie ſacramentum.

Reſp. diſt. ant. ſunt ſigna per ſe diſtincta, phyſicè, & materialiter, concedo; formaliter, & moraliter in ordine ad unum Sacramentum, nego.

Inſtabis 2. Si duæ illæ ſpecies conſtituunt unum & idem ſpecie Sacramentum, ſequitur eum qui unicam tantùm ſumit, non ſumere totum & integrum Sacramentum.

Reſp. diſt. ant. ſequitur eum qui unicam tantùm ſumit ſpeciem, non ſumere totum Sacramentum, ratione ſigni materialis continentis & ſignificantis,

conce-

concedo: ratione rei contentæ & ſignificatæ, nempe corporis & ſanguinis Chriſti, ac gratiæ ſanctificantis ad ſalutem neceſſariæ, nego. Conſtat enim ex dictis, totum & integrum Chriſtum eſſe ſub qualibet ſpecie, adeoque totum Sacramenti fructum ex perceptione unius ſpeciei haberi poſſe.

Inſtabis 3. Ibi eſt diverſum ſpecie Sacramentum, ubi eſt diverſa & diſtincta forma: atqui in Euchariſtia eſt diverſa & diſtincta forma; una, qua panis conſecratur; altera, qua vinum.

Reſp. diſt. maj. ubi eſt diſtincta forma totius in facto eſſe conſiderati, concedo: ubi eſt diſtincta forma partium totius in fieri, nego. Diſt. min. Atqui in Euchariſtia eſt diſtincta forma partium in fieri, concedo: totius in facto eſſe, nego. Sacramentum enim Euchariſtiæ, ſecundùm eſſe ſuum permanens, unicam habet formam, nempe vel corpus Chriſti, vel ſignificationem practicam unius refectionis ſpiritualis.

Objicies 2. contra ſecundam Concluſionem, cum Suare: Multi è SS. Patribus, poſt Apoſtolum, appellant Euchariſtiam unum panem, unam hoſtiam, unum Sacramentum.

Reſp. iſta rectè poſſe exponi de unitate formali ſpecifica, non de unitate numerica & individuali.

Inſtabis 1. Si Verbum plures humanitates aſſumpſiſſet hypoſtaticè & perſonaliter, eſſet unus numero homo; ergo cùm unus ſit numero Chriſtus ſub variis ſpeciebus, eſt unum numero Sacramentum.

Reſp. nego conſeq. & parit. Diſp. eſt, quia ad multiplicationem concreti ſubſtantivi, qualis eſt homo, non tantùm requiritur multiplicatio formæ ſubſtantialis, nempe humanitatis, ſed etiam ſuppoſiti ſeu perſonæ, porrò in hypotheſi adducta, una foret perſona; ergo & unus homo, licèt forent plures humanitates. At in Euchariſtia Chriſtus non unitur hypoſtaticè cum ſpeciebus: neque Sacramentum hoc ſpectatur ut ens hyſicum, ſed morale.

Inſtabis 2. Si una numero ſubſtantia foret ſub diverſis accidentibus, unus tamen eſſet panis; ergo pariter cùm unus ſit Chriſtus ſub diverſis ſpeciebus, unum eſt numero Sacramentum.

Reſp. nego parit. Diſp. eſt, quia denominatio panis petitur ab ipſa ſubſtantia panis, quæ unica eſt numero: at denominatio Sacramenti in Euchariſtia non petitur à corpore Chriſti, ſed à ſpeciebus ad refectionem ſpiritualem ordinatis. Cùm autem numero multiplicari poſſint tùm ſpecies, tùm refectio ſpiritualis, numero quoque multiplicatur Sacramentum.

Inſtabis 3. Si corpus Chriſti exiſtat ſub diverſis numero ſpeciebus loco conjunctis, ut ſi in eadem pixide includantur, unicum numero eſt Sacramentum; ergo pariter ſi conjungatur cum diverſis ſpeciebus loco ſeparatis: loci enim unitas aut diverſitas huic Sacramento planè eſt extrinſeca.

Reſp. nego ant. & conſeq. Namque unitas numerica Euchariſtiæ non deſumitur ex phyſica conjunctione vel ſeparatione locali ſpecierum, ſed ex ordine morali ad unam refectionem animæ; ita ut ante illam refectionem, ſpecies illæ non habeant eſſe ſingulare completum & perfectum, ſed imperfectè tantùm & inchoatè: unde plures hoſtiæ in eadem pixide incluſæ, ſunt unum numero Sacramentum inchoatè & imperfectè, quamdiu non inſerviunt actuali animæ refectioni; cùm verò ad multiplicem numero refectionem conducunt, tunc numero multiplicatur Sacramentum: unde ſi quis plures ſpecies panis v.g. ſumat, non idcirco plura numero Sacramenta cenſetur ſumere, quia

plures

plures illæ ſpecies ordinantur ad eandem ſpiritualem animæ refectionem.

Objicies 3. contra tertiam Concluſionem. Antequam Sacramentum Euchariſtiæ inſerviat ad unam vel plures animæ refectiones, ſupponitur conſtitutum in eſſe ſuo ſingulari & individuo: exiſtit enim; ergo unitas numerica Euchariſtiæ non deſumitur ex ordine morali ad unam numero refectionem animæ.

Reſp. diſt. ant. Supponitur conſtitutum in ſuo eſſe individuali, inchoatè & incompletè, concedo; perfectè & completè, nego. Si enim Sacerdos plures hoſtias conſecraret, & plures ſimul uni & eidem homini daret, non cenſeretur ille & plura dare, & alter plura numero accipere Sacramenta. Quid ita? quia ante ſumptionem non habet ſuum eſſe ſingulare completum Euchariſtia, ſed illud deſumitur ex ordine ad unam vel multiplicem animæ refectionem.

Inſtabis 1. Intentio Sacerdotis plures hoſtias conſecrantis ad unam vel plures refectiones animæ, planè extrinſeca eſt Sacramento Euchariſtiæ; ergo independenter ab illa Sacramentum Euchariſtiæ habet ſuam unitatem numericam.

Reſp. diſt. conſeq. Ergo independenter ab illa intentione, tanquam à ratione formali diſtinctionis aut unitatis, repeti non poteſt unitas numerica Euchariſtiæ, concedo: tanquam à conditione requiſita, nego. Sicut enim unitas aut diſtinctio numerica partium aquæ petitur ab actione illius qui partes jungit aut dividit, tanquam à conditione requiſita; ita unitas numerica vel diſtinctio Sacramenti petitur, tanquam à conditione, ab intentione Sacerdotis ad unam vel plures animæ refectiones illud deſtinantis & diſtribuentis.

Inſtabis 2. Ens permanens habet principium unitatis numericæ permanens & independens ab ordinatione libera hominum: atqui Euchariſtia eſt ens permanens; ergo &c.

Reſp. diſt. ant. Ens phyſicum, concedo: ens morale, quale eſt Sacramentum Euchariſtiæ, nego.

ARTICULUS IV.

An panis & vinum ſint materia Sacramenti Euchariſtiæ: & quæ in illis requirantur conditiones.

Errores.

Circa panem Euchariſticum ex quatuor fontibus quatuor errores promanaſſe obſervat Maldonatus, de Sacramentis Tom. 1. de Euchariſtia queſt. 6.

Mal. p. 86. B. Primus ex affectatione imitationis Chriſti. Cùm enim Hæretici ſcirent apud Chriſtianos orthodoxos veram Chriſti carnem in Sacramento altaris manducari, & bibi ſanguinem, veteres Gnoſtici, ut ſimile quid in ſuis abominandis ſacrificiis imitarentur, abortivum infantem in mortario piſtillo contundebant, cui ad vitandam nauſeam mel ac piper cum aliis aromatibus & unguentis admiſcebant: tùm in unum collecti, è comminuto infantuli corpuſculo digito delibabant..... *atque id perfectum eſſe Paſcha exiſtimabant.*

To. 1. p. 87. A. B. Ita refert S. Epiphanius hæreſi 26. n. 5.

Par

Par flagitium Montano & Montaniſtis tribuunt S. Cyrillus Hieroſolymitanus, Catecheſi 16. Philaſtrius L. de hæreſibus, & S. Auguſtinus Lib. de hæreſibus, hæreſi 26. Verùm Theodoretus hæretic. fabularum L. 3. cap. 2. obſervat, Montaniſtas accuſationem hanc tanquam putidam calumniam longiùs à ſe propulſaſſe; & verò auctores Montano coætanei hanc ei notam non inurunt. In concordiam tamen adduci poſſunt citati auctores, ſi dixerimus, Montanum quidem & nonnullos ejus diſcipulos à tali flagitio puros & immunes fuiſſe, non verò cæteros ejus aſſeclas: & quidem S. Epiphanius hæreſi 48. Montaniſtas & Cataphrygas diſtinguit à Quintilianis, Priſcillianis, & Pepuſenis; hos verò criminis infanticidii reos facit, non Montaniſtas & Cataphrygas.

Secundus error ortus videtur ex affectata quadam imitatione figurarum veteris Teſtamenti. Scilicet, quia Veteres ſolebant primitias frugum & pecudum Deo offerre, nonnulli dicti *Artotyritæ*, offerebant liba facta ex pane & caſeo. *Artotyritas idcirco vocant*, inquit S. Epiphanius hæreſi 49. *quòd ad celebranda myſteria ſua panem & caſeum adhibent. Fundamentum eorum fuit*, inquit S. Auguſtinus hæreſi 28. *à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ovium fuiſſe celebratas.* To. 8. p. 10. E.

Tertius error natus fuit ex ſacrilega & pudenda ſingularis cujuſdam ſanctitatis (nefandæ potius & horrendæ impietatis) æmulatione. Narrat S. Auguſtinus hæreſi 46. fuiſſe inter Manichæos nonnullos, qui Catharistæ vocabantur, ideſt mundatores, vel purgatores, qui Euchariſtiam (horreſco referens) *conſperſo ſemine humano ſumebant, ut inde*, ait S. Doctor, *ficut de aliis cibis quos accipiunt, ſubſtantia illa divina purgetur.* Ibid. p. 15. A.

Quartus denique error natus videtur occaſione antiquæ conſuetudinis Chriſtianorum deferentium ad altare panem & vinum, ex quibus conſecraretur Euchariſtia: inde enim factum eſt, inquit Maldonatus, aut curioſitate, aut paupertate quorumdam, ut ferrent pro pane, vel fabas, vel caſeum, vel aliquid ejuſmodi. Hinc iterata ſæpius ſacrorum Canonum prohibitio, ne quid in ſacrificio offeratur præter id quod Chriſtus inſtituit, nempe panem & vinum. Obtuliſſe verò ſimpliciores Fideles illa, ut ſingulari benedictione ex iis conſecraretur Euchariſtia, colligi poteſt ex Concilio Carthaginenſi III. cap. 24. cujus verba mox referemus: in illo enim non prohibentur Fideles offerre primitias, lac, mel, & alia ejuſmodi; ſed tantùm ne illa omnia tanquam materiam conſecrandæ Euchariſtiæ offerant. Nonnullos ſæculo 8. labente exiſtimaſſe ſalem in ſacrificio neceſſariò eſſe immittendum, ſcribit Alcuinus Epiſtola 69. quæ eſt ad Lugdunenſes. Jacobitæ verò hæretici, pani oleum miſcent, ut ſcribit Anonymus apud Combeficium Tom. 2. Bibliothecæ.

Circa verò panis conditionem, Michael Cærularius Patriarcha Conſtantinopolitanus undecimo ſæculo erravit, aſſerens nullam eſſe & irritam conſecrationem quæ fit ex pane azymo apud Latinos, quos eam ob cauſam invidioſo nomine *Azimitas* appellabat: quam accuſationem proximè elapſo ſæculo renovavit Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus, in cenſura Auguſtanæ Confeſſionis. Antiochenus verò Patriarcha ad Aquilejæ Presbyterum ſcribit, eos qui azymis utuntur, accedere ad errorem Apollinarii, qui Verbum æternum corpus humanum anima & mente deſtitutum accepiſſe docebat.

Circa

Circa partem alteram materiæ Euchariſtiæ, nempe vinum, errarunt quotquot vel meram aquam, vel alium liquorem loco vini obtulerunt: ad quem errorem variis motivis ac rationibus ducti illi ſunt.

I. ex perſuaſione, & falſa qua laborabant opinione, vinum eſſe fel draconis à malo principio conditum. Ita Encratitæ, ideſt continentes, ab *κρατία continentia*, teſte S. Epiphanio hæreſi 47. Manichæi, referente S. Leone ſer. 4. de Quadrageſima. Ipſi quoque Ebionitæ, eodem teſte Epiphanio hæreſi 30. n. 16. *Ex Eccleſiæ imitatione*, inquit, *myſteria quædam quotannis celebrant*,
To.1.p. 119.D. *in quibus panes azymos, & ad alteram myſterii partem meram aquam adhibent*. Idem uſurpaſſe Tatianum, ſcribit idem S. Epiphanius hæreſi 46.
Ibid. p. 392.A. II. Nonnulli Catholici tertio Eccleſiæ ſæculo, tùm ex ſimplicitate & ignorantia, tùm ex metu perſecutionis, ne fortè ex odore vini faciliùs deprehenderentur, in ſacrificio altaris ſolam aquam offerebant. De his agit S. Cyprianus Epiſtola 63. ad Cæcilium. Alii lac pro vino ad materiam conſecrationis offerebant, quos damnat Concilium III. Carthaginenſe an. 397.
Tom.2. Conc.p. 1170.E. cap. 24. & Concilium Bracarenſe IV. an. 675. cap. 2. Alii non vinum ex uvis expreſſum, ſed uvas integras, quos damnat idem Concilium Bracarenſe. Alii, propter penuriam vini, ſiccas uvas vel fæces vini aqua im-
Tom.6. Conc.p. 562. merſas, quem abuſum in quibuſdam Daniæ Sacerdotibus reprehendit Alexander III. S. Pontifex ſcribens ad Upſellenſem Archiepiſcopum &
To. 10. Conc.p. 1264. Suffraganeos ejus.

III. denique, nonnulli, quinto Eccleſiæ ſæculo, ſobrietatis prætextu, puram in Euchariſtia conſecranda aquam uſurpandam eſſe contendebant, teſte Gennadio Lib. de dogmatibus Eccleſiæ cap. 75. Dicti ſunt illi Hydroparaſtatæ, ideſt oblatores aquæ, ſeu aquarii; quia, inquit S. Auguſtinus hæreſi 64. *aquam offerunt in poculo Sacramenti, non illud quod omnis Eccleſia*. Alii ex
To.8 p. 20.G. oppoſito noluerunt aquam ullatenus vino calicis immiſcendam. His ita hiſtoricè prænotatis, duo probanda ſunt.

I. ſolum panem triticeum, & vinum de vite materiam eſſe idoneam ac neceſſariam ex qua perficitur, ſeu conſecratur Euchariſtia.

II. perinde eſſe ad ſubſtantiam Sacramenti, ſive panis azymus ſit, ſive fermentatus; atque utrique Eccleſiæ tùm Græcæ tùm Latinæ ſuum eſſe permittendum uſum, qui fidem non attingit, ſed meram diſciplinam.

PRIMA CONCLUSIO.

Solus panis triticeus, & ſolum vinum de vite ſunt materia idonea Sacramenti Euchariſtiæ.

Probatur: Quia illud ſolum eſt materia idonea Sacramenti Euchariſtiæ, quod fuit à Chriſto hoc Sacramentum inſtituente ac conficiente uſurpatum: atqui ſolum panem & vinum uſurpavit Chriſtus, cùm Euchariſtiam inſtituit & confecit. Matt. 26. v. 26. *Accepit Jeſus panem & benedicit, deditque diſcipulis ſuis & ait: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum*. Idem refertur Marci 14. v. 22. Lucæ 22. v. 19. 1. Corinth. 1. v. 24. Similiter acceptum à Chriſto & benedictum calicem teſtantur iidem Evangeliſtæ: at nomine calicis, in phraſi Scripturæ & uſu conſueto, ſignificatur vas continens vinum ſeu potum vini in calice contentum; quod conceptis verbis ipſe Chriſtus exponit Mat. 26. v. 29.

v. 29. immediatè enim poſt benedictum calicem Euchariſticum ait: *Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.*

Probatur 2. ex conſtanti & perpetua Eccleſiæ praxi & Traditione, quæ non aliud unquam pro materia Euchariſtiæ aſſumpſit, quàm panem & vinum; atque uſum nonnullorum contrarium, tanquam errorem ſemper damnavit. Sic Ebioneos proſcripſit Eccleſia, & Aquarios damnavit S. Cyprianus Epiſt. 63. ad Cæcilium. Sic qui vel pro pane caſeum, aut fabas; vel pro vino lac, ut conſecraretur, offerebant, damnati ſunt à Concilio Carthaginenſi III. an. 397. cap. 24. cujus hæc verba ſunt; *Ut in Sacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aquæ mixtum. Primitiæ verò, ſeu mel & lac quod uno die ſolemniſſimo pro infantis myſterio ſolet offerri, quamvis in altari offeratur, ſuam habet propriam benedictionem, ut à Sacramento Dominici corporis aut ſanguinis diſtinguatur.* Eandem prohibitionem legimus factam in Can. 3. eorum qui dicuntur Apoſtolici, ſed qui ex antiquis Conciliis excerpti ſunt, & quorum tertius eſt ipſemet Canon Concilii III. Carthaginenſis mox exſcriptus. Et in Concilio Trullano ſeu Quiniſexto an. 692. Can. 28. & in Concilio Bracarenſi IV. an. 675. cap. 2.

Tom. 2. Conc. p. 1170. A.

Tom. 6. Conc. p. 1153. Ibid. p. 163. A.

Eandem veritatem apertè demonſtrant ea SS. Patrum teſtimonia quæ ſuprà argumento 1. pro fide præſentiæ realis adduximus, quibus teſtantur illi SS. Doctores, Chriſtum panem feciſſe corpus ſuum, & vinum ſanguinem. Conſule. Panem autem illum ſolum triticeum eſſe, ſeu ex tritico confectum, & vinum de vite, quale communi uſui ſolet inſervire, facilè oſtenditur.

I. exemplo Chriſti, qui dicitur panem accepiſſe & benedixiſſe: panis autem ſimpliciter & abſolutè ſumptus, triticeus eſt, qui communi uſui hominum inſervit, & qualis à Judæis præparatus erat, cùm Chriſtus Paſcha ſuum celebravit. De vino idem expreſsè colligitur ex citato cap. 26. S. Matt. v. 29.

Conditiones panis & vini.

II. ex conſtanti uſu & praxi Eccleſiæ. Hinc eſt quòd Actione 3. Concilii Chalcedonenſis, Iſchirion Diaconus Alexandrinus conqueritur in Libello adversùs Dioſcorum, *ejus avaritia factum eſſe, ut incruentum Miſſæ ſacrificium in Lybia non offerretur, defectu ſcilicet tritici, quod cùm rarum eſſet, ab illo Dioſcoro maximo pretio divendebatur.* Et in Concilio Bracarenſi IV. citato, *damnatur eorum praxis qui pro vino expreſſo, uvas integras conſecrabant.* Hinc quoque eſt quòd in Libello Presbyterorum Edeſſenæ urbis oblato contra Ibam, Actione 10. Concilii Chalcedonenſis, querimonia inſtituitur, ejus culpa factum eſſe ut vinum, ex quo confici debet Euchariſtia, purum non fuerit. *Dum memoria*, inquiunt, *fieret SS. Martyrum, non eſt datum vinum ad ſacrificium altaris, ad ſanctificationem & populi diſtributionem, niſi admodum exiguum, & vitioſum ac lutoſum, & quaſi eo tempore vindemiatum.*

Tom. 4. Conc. p. 400.

Tom. 6. Conc. p. 563. A.

Tom. 4. Conc. p. 649. A.

Atqui hinc inferes 1. conditionem neceſſariam in pane, ut ſit materia idonea Euchariſtiæ, eſſe, ut ex tritico conficiatur: hincque concludit S. Thomas 3. parte q. 74. art. 3. ad 2. Euchariſtiam confici non poſſe neque ex hordeo, neque ex ſpelta, neque ex farre; quia etſi tritici figuram illa grana habeant, non tamen ejus naturam ac ſubſtantiam. *Non ita eſt*, inquit ille, *de ſiligine, quod frumenti genus ex vero tritico in malis terris ſeminato naſcitur, adeoque poteſt eſſe materia Euchariſtiæ.* Eſtius tamen in 4. diſt. 8. c. 6. exiſtimat ex

omni-

omnibus mox dictis frumenti ſpeciebus, quas non ſubſtantia, ſed accidentibus à tritico differre ait, poſſe Euchariſtiam perfici. In praxi longè tutior eſt S. Thomæ ſententia.

II. inferes, in vino tanquam neceſſariam conditionem requiri, ut verum ſit ſpecie vinum, quale communi uſui inſervire ſolet: atque ita vinum nondum ex uvis expreſſum; pariter vinum quod ex uvis acerbis & nondum maturis exprimitur, & dicitur agreſtum ſeu omphacium; & illud quod defrutum ſeu decoctum appellatur; aut illud quod acetum factum eſt; aut illud quod omnino induruit & congelatum eſt, non poſſe eſſe idoneam materiam conſecrationis calicis. Ratio eſt, quia vinum ejuſmodi vel non eſt verum natura & ſubſtantia vinum, quale humanis uſibus ſolet inſervire; vel non eſt in eo ſtatu fluido in quo hauriri poſſit.

Non ita dicendum de muſto, ſeu vino novo nondum defæcato, quia retinet veram naturam & ſpeciem vini. Obſervat tamen Eſtius in 4. diſt. 8. parag. 9. tali vino utendum non eſſe, niſi urgente neceſſitate: hincque nata expoſtulatio Presbyterorum urbis Edeſſenæ adversùs Ibam, de qua mox dictum eſt.

Quantitas panis. Quæres 1. quæ panis quantitas neceſſaria ſit ad conſecrandam Euchariſtiam.

Reſp. nullam eſſe certam ac determinatam, ac ſatis eſſe ad veritatem conſecrationis, quòd ſenſibilis ſit ea quantitas. Ex mente autem & intentione Eccleſiæ eos debere tantùm conſecrari panes, qui moraliter loquendo & ex prudentis judicio proportionati ſunt Fidelium communioni. Ratio eſt, inquit S. Thomas hîc art. 2. quia in omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem; finis autem Euchariſtiæ eſt uſus Fidelium: unde inferunt nonnulli, quòd ſi Sacerdos abſque neceſſitate omnes panes venales, quos videt in officina piſtoris, conſecraret, invalidam fore conſecrationem, quia non fit ex publica Eccleſiæ intentione. Alii verò validam putant, licèt contra mentem & intentionem Eccleſiæ factam, ſicut valet conſecratio ab impiis facta Sacerdotibus, quam Eccleſia damnat & improbat.

Præſentia panis qualis eſſe debeat. Quæres 2. an panis conſecrandus debeat eſſe præſens conſecranti, & qua præſentia.

Reſp. præſentem eſſe debere moraliter & humano more, quo *videlicet*, inquit Eſtius in 4. diſt. 8. paragr. 6. *id præſens dicitur, quod velut in uſum humanum aſſumendum demonſtrari poſſit dicendo, Hic eſt.* Ex judicio itaque viri prudentis æſtimari debet hæc præſentia, quæ moralis eſt, non phyſica & mathematica. Quapropter non poſſumus approbare nonnullorum Sacerdotum conſuetudinem, qui dum proferunt verba conſecrationis, ſolent os & labia proximè admovere, & quaſi halitum inſpirare in panem & calicem, qui ſanè ritus indecorus eſt & minùs honeſtus, in rubricis minimè fundatus, quæ præſcribunt tantùm Sacerdoti in ea actione, *ſtare capite inclinato, & verba diſtinctè, ſecretò, & reverenter proferre.*

Præparatio panis Euchariſtici. Quæres 2. an panis Euchariſticus olim ſingulari quodam ſtudio præparatus fuerit.

Reſp. naſcentis Eccleſiæ tempore non alios panes conſecratos fuiſſe, quàm quos obvios habebant Apoſtoli, cæterique miniſtri: poſtea tamen præparatos fuiſſe ſingulari quodam ſtudio ac munditie. Ita ſexto ſæculo, Regina Radegundis, teſte Fortunato, oblatas ſuis manibus factas ſacris locis diſpenſa-

Digitized by Google

ſpenſabat. Et ſeptimo ſæculo Concilium XVI. Toletanum ſtatuit cap. 6. ut non alius panis in altari ſanctificandus proponatur, quàm integer & nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus. Deinde ſumma cura ac diligentia præparatum fuiſſe panem hunc, ſelecta grana ex quibus conficeretur, legimus tùm apud Lantfrancum Libro Decretorum pro Ordine S. Benedicti; tùm apud Cardinalem Humbertum in diſputatione de azymo, Tomo undecimo Annalium Baronii inſerta. Apud Græcos panem Euchariſticum fuiſſe manibus virgineis præparatum, refert Goarius in notis ad Euchologium Græcorum pag. 116.

Tom. 6. Conc. p. 1341.

Bibliot. PP. To. 18. pag. 795. E.

Figura panis Euchariſtici primis ſæculis non alia fuit quàm quæ panis communis. Ita colligimus ex Durando in Rationali L. 4. cap. 53. num. 3. ex Concilio Toletano XVI. cap. 6. & Ordine Romano &c. Subinde rotundæ fuit figuræ, ut colligimus ex S. Epiphanio in Anchorato nu. 57. unde à S. Gregorio L. 4. Dialog. vocantur illa oblata, *corona*. Undecimo ſæculo mutata videtur figura illius panis, qui cùm antea integer & ſolidus offerretur, tùm primùm ad imaginem nummorum, & tenuiſſimam quamdam ac leviſſimam formam redactus eſt, ſicut conqueritur vetus interpres Ordinis Romani apud Caſſandrum in Liturgicis pag. 61. De hac immutatione loquitur Honorius Auguſtodunenſis L. de gemma animæ cap. 66. Tom. 20. Biblioth. Patrum.

Bibliot. PP. To. 20. pag. 1055. F.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ad ſubſtantiam Sacramenti perinde eſt, panis azymus ſit, vel fermentatus: uterque verus panis; in utroque valida conſecratio. Suum unaquæque Eccleſia uſum retinere poteſt, illæſa fide.

Probatur: Quia uterque panis ex tritico conficitur, & habet veram panis ſubſtantiam. Chriſtus quidem azymum adhibuit, ſed neceſſitatis legem non impoſuit. *Neque enim*, inquit Algerus L. 2. de Sacramento corporis & ſanguinis Domini c. 10. *eo pane uſus eſt, quia res, quæ fiebat, id exigebat; ſed quia Cena in qua hoc factum eſt, alium panem non exhibebat*: nempe tempore Paſchali licitum non erat Judæis panem fermentatum comedere. Illæſa igitur fide & materia Sacramenti, Latini azymum, Græci fermentatum panem uſurpant; neque ante ſæculum undecimum quiſquam auſus fuerat litem Latinis movere, quòd azymo pane uterentur in conficienda Euchariſtia. Omnium primus Michael Cærularius vanam hanc accuſationem intentavit. Multò ſemper æquiores fuere Latini in Græcos, ut obſervat Leo IX. in ſua ad Cærularium Epiſtola; nunquam enim culparunt illos quòd fermentato uterentur pane. Sua utrique Eccleſiæ, pro ſuo retinendo uſu, non contemnenda ſuppetunt momenta: ſuus igitur utrique uſus permitti debet, quod quidem an. 1439. in Concilio Florentino, cui tam ipſi Græci quàm Latini ſubſcripſerunt, ſtatutum fuit his verbis. *Definimus inſuper in azymo ſive fermentato pane triticeo corpus Chriſti veraciter confici; Sacerdoteſque in alterutro ipſum Domini corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem.*

Bibliot. PP. To. 21. pag. 183. C.

Tom. 9. Conc. p. 952. & ſeq.

To. 13 Conc. p. 513. A.

Et verò docet S. Auguſtinus Epiſtola 54. aliàs 118. ad Januarium, *id quod neque contra bonos mores, neque contra fidem eſſe convincitur, indifferenter*

To. 1 p. 124. N

habendum, & propter eorum, inter quos vivitur, ſocietatem ſervandum eſſe Porrò jam undecimo ſæculo oſtenderat Leo IX. S. Pontifex, controverſiam de pane azymo vel fermentato fidem non ſpectare, ſed meram diſciplinam, quæ varia eſſe poteſt pro varietate locorum & perſonarum, integra ſemper & illæſa remanente fide.

Verùm longè obſcurior eſt & intricatior quæſtio, quæ antiquitatem uſus panis, tùm azymi apud Latinos, tùm fermentati apud Græcos, inquirit, de qua Articulo mox ſequenti.

ARTICULUS V.

De antiquitate uſus panis azymi apud Latinos, & fermentati apud Græcos.

Variæ opiniones.

I. SAnctus Thomas in 4. Sentent. diſt. 11. qu. 2. quæſtiuncula 3. Alexander Alenſis parte 4. de Sacramento Euchariſtiæ qu. 10. membro 4. art. 1. & alii veteres Scholaſtici, exiſtimarunt utramque Eccleſiam, Græcam & Latinam, azymo pane uſam fuiſſe, uſque ad exortam Ebionitarum hæreſim, qui cùm legem ſimul & Evangelium obſervandam eſſe contenderent, panes azymos idcirco in conficiendis myſteriis uſurpabant. Occaſione igitur hujus hæreſeos exiſtimant citati Scholaſtici, in odium illius ac deteſtationem, rejectis azymis, panem fermentatum utramque Eccleſiam adhibuiſſe; poſt extinctam verò illam hæreſim, Latinam Eccleſiam ad priorem azymorum uſum rediiſſe, Græcam verò uſum fermenti retinuiſſe.

II. Azymorum originem quidam recentioris ævis Hiſtorici referunt ad Alexandrum I. S. Pontificem qui obiit an. 130. Ita Martinus Polonus, ad annum Chriſti 132. Platina in vita Alexandri, & Barlaamus Calaber ex Monacho Baſiliano Epiſcopus Hieracenſis, in prima ad Græcos Epiſtola pro unione.

III. Nichetes Archiepiſcopus Nicomediæ in dial. 3. quem cum Anſelmo Havelbergenſi Epiſcopo habuit, & extat Tom. 13. Spicilegii pag. 233. docuit fermentum in Eccleſia Latina à Melchiade & Siricio RR. Pontificibus inſtitutum fuiſſe; quo deleto, azymorum uſus ab aliis viris Apoſtolicis introductus fuit.

IV. Nonnulli Græci ſchiſmatici azymorum originem revocant ad Leucium ſeu Felicem neſcio quem Apollinaris diſcipulum, quem ajunt Romam veniſſe & ad ſummum Pontificatum aſſumptum, qui ut probaret Chriſtum non habere animam & mentem humanam, utebatur exemplo panis azymi, qui fermenti expers, quaſi ſua anima carere cenſetur. Ita Simeon quidam Hieroſolymitanus, apud Allatium Exercitatione 28. in Hiſtoriam Concilii Florentini.

V. Sunt inter Græcos, qui exiſtimant ab Apoſtolis Petro & Paulo univerſæ Eccleſiæ tradita eſſe azyma, & modico tempore permiſſa, propter ingentem Judæorum multitudinem qui Apoſtolorum prædicatione ad fidem converſi ſunt: poſtea, confirmata & roborata Chriſtiana Religione, abolita fuiſſe, ſicut & alios ritus judaicos. Ita Petrus Patriarcha Antiochenus, Tractatu de azymo, apud Allatium loco citato, Exercitatione 24. E contra Georgius Corcyrenſis Metropolita, de quo idem auctor in Diatriba de Georgiis edita

cum

Digitized by Google

tum Hiſtoria Georgii Acropolitæ, ſcripſit Commentarium de ſancta Communione, quo probare intendit panem fermentatum traditum Eccleſiæ ab Apoſtolis, & diu in Eccleſia Romana uſurpatum fuiſſe.

VI. Alii finxerunt ſextæ Synodi Canone prohibitum & damnatum uſum azymorum, ſicut obſervat Hilarion Monachus Græcus, L. de pane Græcorum myſtico, & de azymo Latinorum. Sed fabulam eſſe manifeſtè colligitur: confundit enim ille Synodum ſextam cum Trullana, quę revera Canone 11. damnat azymos panes, non quidem ſimpliciter & abſolutè, ſed ritu & animo judaico oblatos. Verum his omiſſis opinionibus, quæ nullos ferè jam habent in Schola patronos, tres aliæ ſuperſunt, in quas tota dividitur peritorum natio.

Prima eſt Jacobi Sirmondi Societatis Jeſu, viri eruditiſſimi, in Diſquiſitione brevi ſed nervoſa de azymo, inſerta Tom. 4. ejus Operum poſtremæ editionis regiæ. Ibi contendit uſum fermentati octingentis & amplius annis in Eccleſia Latina ſolemnem fuiſſe: recepta verò azyma medio illo intervallo quod à ſchiſmate Photii uſque ad turbas Michaelis Cærularii effluxit, ideſt, ab anno circiter 886. ad annum 1053.

Secunda eſt Patris Mabillonii Benedictini, viri toti orbi ob ſingularem eruditionem notiſſimi, tùm in præfatione ſæculi tertii Benedictini, tùm in diſſertatione ſingulari de pane Euchariſtico azymo & fermentato; & Chriſtiani Lupi Ordinis S. Auguſtini, ac Doctoris Lovanienſis, Tom. 3. Scholiorum in Decreta & Canones Conciliorum, diſſertatione de Actis S. Leonis IX. cap. 7. & ſequentibus. Contendunt illi ab Apoſtolicis temporibus in Eccleſia Latina perpetuum ac conſtantem fuiſſe azymorum uſum, nunquam receptum fermentatum. Eandem opinionem ſæculo undecimo propugnaverat Leo IX. & Cardinalis Humbertus; duodecimo, Rupertus; decimo tertio, Jacobus de Vitriaco, Innocentius III. & alii.

Tertia denique opinio inter utramque veluti media, eſt Cardinalis Bona, dignitate non minùs quàm pietate & eruditione eminentiſſimi, L. 1. rerum Liturgicarum cap. 23. poſtremæ editionis, ubi docet 1. apud Græcos uſum fermenti ſemper conſtantem & perpetuum fuiſſe. 2. apud Latinos primis Eccleſiæ ſæculis promiſcuum fuiſſe azymi & fermentati uſum, prout temporis & locorum opportunitas poſtulabat; nec ante ſæculi decimi initium azymum lege communi ac generali ubique receptum. A Sirmondo in hoc diſcrepat, quòd ille azymum admittat, quem Sirmondus excludit.

Ex iſta verò ſummorum virorum ſententiarum varietate judicare quiſque facilè poteſt, quàm anceps, dubia & obſcura ſit præſens quæſtio, quæ cùm ſit mera facti quæſtio, ſola Veterum auctoritate ac teſtimoniis dirimi poteſt, quæ ſi clara fuerint & certa, certò & evidenter; ſi verò obſcura & incerta, probabiliter tantùm atque ex conjecturis ſolvitur. Quod ut fiat, ſit

PRIMA CONCLUSIO.

Græcos azymo pane in conſecranda Euchariſtia primis temporibus uſos interdum fuiſſe, probabiliter conjici, demonſtrari certò non poteſt.

Probatur. Quia probabilia tantùm, non verò certa & invicta nobis ſuppetunt ex veteribus monumentis argumenta; hæc autem ſunt.

Digitized by Google

I. quia veteres Græci, Origenes Tract. 35. in Matth. S. Chryſoſtomus Hom. 81. 82. & 83. in Matth. S. Cyrillus Alexandrinus & alii inferiùs referendi, cenſent Chriſtum Paſcha celebraſſe tempore & ritu per Legem præſcripto; adeoque azymis panibus, prout Lex mandabat, uſum fuiſſe. Igitur non improbabile videtur veteres Græcos, propter exemplum Chriſti, panem azymum interdum uſurpaſſe.

II. Veriſimile videtur veteres illos Aſiaticos qui tam religioſè Paſcha celebrandum contendebant luna decima quarta, in quemcumque incidiſſet diem, propter Legis mandatum, azymos quoque panes, quos Lex eadem præſcribit, adhibuiſſe.

III. S. Juſtinus Dialogo cum Tryphone pag. 159. ait *oblationem ſimilæ pro iis qui à lepra purgabantur, fuiſſe figuram panis Eucharistici*: illa autem oblatio erat abſque fermento, Levitici 7. v. 12.

IV. Armeni & Maronitæ in azymis conſecrant. De Armenis teſtis eſt Demetrius Cizicenus in Tractatu de Jacobitarum hæreſi, quem Pater Combefiſius ex Dominicanorum Ordine, juris publici fecit. Unde quando ad fidem Catholicam & ad concordiam cum Eccleſia Græca redeunt, tenentur anathema dicere iis, qui in panem oblationis non immittunt fermentum & ſal. Ita refert doctiſſimus Cotelerius in notis ad Lib. 5. Conſtitutionum Apoſtolicarum. Non ſatis certa eſt origo hujus immutationis apud Armenos. Clemens Galenus L. 1. c. 17. refert circa tempora ſextæ Synodi, poſtquam illi ad Eutychianam hæreſim defeciſſent, ex Decreto Conciliabuli cujuſdam à Joanne Ozniensi Patriarcha coacti, ſtatutum eſſe ut fermentum à ſacrificio excluderetur. De Maronitis conſtat, tùm ex Morino, præfatione in Ordinationes Maronitarum, tùm ex Guillelmo Tyri Archiepicopo L. 22. c. 8. Hiſtoriæ quam conſcripſit. Porrò conſuetudo hæc quam Maronitæ teſtantur in ſuis Eccleſiis eſſe antiquiſſimam, innuere videtur, ſaltem, ut dixi, probabiliter, olim apud Orientales frequentatum fuiſſe panem azymum.

V. Hinc conjici poteſt, quare Photius qui nono ſæculo tam multa aut falſa aut leviſſimi momenti Latinis objecit, de azymorum uſu ſiluerit: quia forſan noverat etiam à ſuis uſurpatum.

VI. Cardinalis Humbertus in ſua Diſſertatione de azymo, apud Baronium Tom. 11. Annalium pag. 691. aſſerit, Eccleſiam Hieroſolymitanam in azymis offerre ſacrificium; & Michael Cærularius in Literis ad Petrum Antiochenum
P. 213. D. Patriarcham, apud Baronium eodem Tomo ad an. Chriſti 1054. n. 31, ait, *ad aures ſuas perveniſſe, Patriarchas Alexandrinum & Hieroſolymitanum non ſolùm recipere in azymis veſcentes, ſed etiam aliquando in azymis corpus ſacrum conficere ſacrificium*. Si autem undecimo ſæculò, quo adeo confirmatus erat apud Græcos fermenti uſus, nonnullæ tamen Eccleſiæ aliquando in azymo conſecrabant, quidnam poſſumus de primis ſæculis ſuſpicari?

VII. Probari veriſimiliter poteſt ex priſca conſuetudine quæ viguit olim in Eccleſia, ut Epiſcopo vel Presbytero ſolemniter celebranti, omnes qui adeſſent Epiſcopi & Presbyteri ſimul celebrarent, & ejuſdem ſacrificii participes fierent: ſicut nunc fit cùm novi Sacerdotes inaugurantur; idemque honoris gratia, ac in ſignum Catholicæ communionis ſervari ſolebat, cùm Græci apud Latinos, & Latini apud Græcos hoſpites & advenæ diverſabantur: cujus rei multa exempla ſuppeditat Chriſtianus Lupus in Diſſertatione de Actis Leonis IX. cap. 14, quo poſito conjicere non immeritò poſſumus,,

aut

Digitized by Google

aut nullum olim fuiſſe panis diſcrimen in Eccleſia , aut Græcos apud Latinos in azymis, & Latinos apud Græcos in fermentato indifferenter communicaſſe, ut ibidem obſervat Lupus.

VIII. denique , S. Thomas aliique antea citati veteres Scholaſtici , auctoritate ſua ſaltem probabilem reddunt Concluſionem noſtram. Etſi enim falſum ſit fundamentum quo illi nituntur, ſequitur ſaltem illos in ea fuiſſe mente, quòd veteres Græci panibus azymis uſi ſint uſque ad exortam Ebionitarum hæreſim: falſum autem eſſe fundamentum iſtud , conſtabit ex mox dicendis Concluſione ſequenti; & re ipſa nullus Veterum teſtis afferri poteſt hujuſce opinionis.

Momenta autem mox adducta planè certa & invicta non ſunt: neque etiam nos hanc ipſis vim adſcribimus, novimus enim quid reſponderi poſſit; ſed probabiliter ſaltem atque ex veriſimilibus conjecturis Concluſionem noſtram firmare nobis videntur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Antiquum eſſe & à primis temporibus uſum fermentati panis apud Græcos, probabile eſt: nullum tamen extat ante finem ſexti ſæculi invictum & evidens ea de re teſtimonium.

Prima pars probatur. Quia momenta quæ vel à Mabillonio , vel à Cardinali Bona proferuntur , invicta & decretoria non videntur , nec probabilitatis metas excedere.

Probat Mabillonius cap. 3. ſuæ Diſſertationis, 1. ex indole Græcorum, qui Majorum ſuorum ritibus tenaciùs ſemper adhæſerunt. Verùm Græcos levitate animi cæteras nationes ſuperare notum eſt; eoſque in pluribus à Majorum ſuorum placitis ac moribus receſſiſſe, oſtendit Leo Allatius Lib. 3. cap. 13. de perpetua conſenſione Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis. 2. Probat ex Hiſtoria eccleſiaſtica, in qua refertur nonnullas rituum varietates inter utramque Eccleſiam fuiſſe, ſalva pace & charitate, ut ſcribit Euſebius L. 5. Hiſt. cap. 24. inter quas varietates exiſtimat auctor citatus, numerari poſſe panis Euchariſtici diſcrimen. Verùm conjectura mera eſt, nullo firmo nixa fundamento, de qua ne verbum quidem apud Euſebium. Probat 3. auctoritate Origenis in caput 16. S. Matth. Tomo 12. editionis Huetianæ pag. 271. ubi agens de fermento Phariſæorum, ait, *ita etiam an fermentum ſuper altare non offertur:* verùm ex lectione contextus incertum planè eſt, an de veteri, vel novo Teſtamento loquatur Origenes. Probat 4. ex Chronico Datii Mediolanenſis Epiſcopi, in quo legimus S. Ambroſium in ſuis Officiis Eccleſiam Græcam imitatum fuiſſe , & in præcipuis feſtivitatibus Græcorum fermentatum cum azymo noſtro conſecraſſe . Verùm , inquit Cardinalis Bona, jam pridem viri eruditi obſervarunt ſuppoſititium eſſe illud Chronicon, ex quo colligeretur S. Ambroſium ſimul & fermentatum, & azymum panem conſecraſſe, quod veriſimile non videtur. Probat 5. ex Photio, qui Epiſtola 64. agnoſcit diſcrimen eſſe per varias Eccleſias, in myſticis ſacrificiis. Verùm quodnam ſit diſcrimen illud , non exponit Photius: neque de fermentato vel azymo pane vel minimùm loquitur. Accedit denique auctoritas Humberti Cardinalis in Diſſertatione de azymo apud Baronium Tom. 11.

Digitized by Google

ubi pag. 712. & 713. narrat tempore ſextæ Synodi Latinos ſuo ritu Sacrum celebraſſe, unde Imperator occaſionem ſumpſit percunctandi, quo pane uterentur Latini in ſacrificio Miſſæ, illos verò reſpondiſſe, pane abſque fermento; ex quo non obſcurè colligere eſt, Græcos, non azymum, ſed fermentatum panem tunc uſurpaſſe. Verùm Humberti viri undecimi ſæculi teſtimonium infirmum videtur, ad probandum uſum priorum temporum; & quod ex ſexta Synodo narrat, ex Archiviis quidem, ut creditur, Romanis eduxit, ſed cùm non extet in Actis hujus Synodi typis excuſis, fidem apud nos vix habere poteſt: quamquam & ſuppoſita veritate narrationis, nihil adverſùs Concluſionem noſtram inferri poſſet; ad ſummum enim teſtimonium foret pro ſeptimo Eccleſiæ ſæculo, quo celebrata eſt ſexta Synodus: Concluſio autem noſtra de primis agit Eccleſiæ temporibus.

His igitur momentis rejectis, Cardinalis Bona ad alia ſe convertit, ut rem eandem conficiat. 1. Laudat auctoritatem veterum SS. Patrum, Juſtini, Irenæi, Gregorii Nyſſeni, Cyrilli Hieroſolymitani, qui ajunt panem conſecrandum eſſe panem communem, vulgarem & uſitatum: talis autem eſt ſolus fermentatus. Verùm ipſemet Cardinalis obſervat, utrumque panem, tùm azymum tùm fermentatum, in uſu fuiſſe apud Romanos alioſque populos. Deinde citati Patres panem conſecrandum communem appellant, prout opponitur ſacro & divino, non prout ſolet communi & ordinario hominum uſui inſervire: ſicut eundem panem facta conſecratione ajunt non eſſe communem; ideſt, non eſſe prophanum & naturalem, ſed divinum, ſacrum, ſupernaturalem, uno verbo, corpus Chriſti. Ita colligere eſt ex teſtimoniis quæ antea laudavimus in primo argumento ex Traditione pro fide realis præſentiæ. Probat 2. ex S. Epiphanio hæreſi 30. n. 16. ubi agens de hæreſi Ebionitarum, tanquam rem ſpeciali nota dignam refert, quòd myſteria in azymis celebrarent. *Ex Chriſtianorum*, inquit, *& Eccleſiæ imitatione myſteria quadam quotannis celebrant, in quibus azymos panes, & ad alteram myſterii partem meram aquam adhibent.* Verùm ex illo teſtimonio oppoſitum planè collegit S. Thomas, nempe Eccleſiam azymis panibus uſam fuiſſe tempore quo exorta fuit hæreſis Ebionitarum. At noſtro quidem judicio, neque azymi uſus, neque fermentati, ex illo teſtimonio certò & efficaciter erui poteſt: azymi; quia cùm ait S. Epiphanius, Ebionæos ex imitatione Eccleſiæ myſteria celebrare, in quibus panes azymos offerunt, mens ejus non eſt Eccleſiam tunc azymos panes uſurpaſſe, aliàs & dici poſſet Eccleſiam quoque tunc temporis ſolam aquam in ſacrificio adhibuiſſe; utrumque enim ex imitatione Eccleſiæ uſurpaſſe illos Hæreticos, ſcribit S. Doctor: vult igitur tantùm Ebionæos in offerendo ſacrificio imitatos eſſe Eccleſiam, hoc eſt, eos ſuum quoque habuiſſe ſacrificium ad imitationem Eccleſiæ; imitatio ergo illa ſubſtantiam, ut ita dicam, ſacrificii ſpectabat, non modum, in quo profectò multùm diſtabat praxis Eccleſiæ à praxi Ebionæorum. Neque etiam erui poteſt ex citato teſtimonio uſus fermentati: namque S. Epiphanius non reprehendit Ebionæos ea præcisè de cauſa quòd azymos panes uſurparent, ſed quòd animo & ritu judaico eos uſurparent, contendendo neceſſe eſſe Legem cum Evangelio conjungi & obſervari. Quod verò ex Theodoro Abucara Cariæ Epiſcopo Opuſculo 22. profertur, Concluſionem noſtram non attingit: eſt quippe teſtimonium noni ſæculi, non priorum ſæculorum de quibus noſtra intelligenda eſt Concluſio. Ex probabilibus igitur dumtaxat indiciis atque conje-

To. 1. p. 139 D.

Digitized by Google

conjecturis colligere poſſumus, fermentati panis uſum ſex prioribus ſæculis apud Græcos fuiſſe receptum, non ex certis & invictis argumentis, quæ tantùm ſexto labente ſæculo primùm deprehenduntur. Unde

Secunda Concluſionis pars probatur: quia Joannes Philoponus qui ſcribebat ſexto labente ſæculo, in diſputatione de Paſchate edita cum ejus Tractatu de Operibus ſex dierum, ideo probare nititur Chriſtum ultimam Cœnam ante dies azymorum peregiſſe, quia ſi in azymis Euchariſtiam inſtituiſſet, *hoc etiam*, inquit, *nunc fieret*: ab hoc autem tempore videmus ſemper conſtantem apud Græcos fermenti uſum, ut colligimus ex omnibus Liturgiis ante ſchiſma ſcriptis, in quibus legere eſt panem integrum & turgidum, juſtæque magnitudinis offerri. Hinc coacti ſunt ſeptimo ſæculo Armeni, anathema dicere iis, qui in panem oblationis fermentum non immittunt, ut ex dictis antea conſtat.

Dices: Neque Joannes Philoponus, neque alii ſubſequentes Græci de fermentato pane loquuti ſunt, tanquam de re nova & recenti, imò tanquam de uſu antiquo & apud ſe conſtanti ac perpetuo; ergo ante ſextum ſæculum certum eſt viguiſſe illum uſum.

Reſp. re ipſa Joannem Philoponum de tali uſu tanquam novo ac recenti loquutum non fuiſſe; ſed quid inde? hoc unum, quod noſtra fert Concluſio, ſcilicet probabile eſſe uſum hunc perantiquum eſſe apud Græcos: ſed cùm ante illum Joannem Philoponum nullum certum, evidens ac invictum extet ea de re teſtimonium, hinc diximus, rem certò ac demonſtrativè definiri non poſſe.

TERTIA CONCLUSIO.

Probabile eſt Latinam Eccleſiam primis ſæculis azymo & fermentato pane promiſcuè & indiſcriminatim uſam fuiſſe: neque certò poteſt demonſtrari, in ea, excluſo fermento, azymum ante nonum ſæculum ubique & communi lege receptum fuiſſe.

Prima pars Concluſionis probatur: quia ſuppetunt nobis probabilia tùm pro azymo, tùm pro fermentato argumenta. Dico probabilia, non certa & invicta, ut ex eorum attenta conſideratione, ac Scriptorum de illis ad contrarium probandum judicio intelligi facilè poteſt: multa enim pro fermentato adhibet Sirmondus, quæ alii ad azymum inflectunt & viciſſim.

Itaque, Latinos primis ſæculis fermentato pane nonnunquam uſos eſſe, probabiliter conjicimus.

I. ex primis Fidelibus qui Act. 2. v. 42. perſeverantes erant *in doctrina Apoſtolorum, fractione panis & orationibus*. Quo loco per fractionem panis Euchariſtiam intelligi, communis eſt SS. Patrum & Interpretum ſententia: at probabile eſt panem illum fermentatum fuiſſe, qualem ſcilicet Apoſtoli obvium habebant in domibus Hebræorum.

II. cùm fervereut adversùs primos Chriſtianos perſecutiones, ac in carceribus incluſi, vel in privatis domibus, in cryptis aut in ſpeluncis latere cogerentur, probabile eſt eos ad Sacra facienda eum adhibuiſſe panem, quem ſors & neceſſitas eis offerebat; adeoque communem & uſualem: præſertim cùm maximè ſolliciti forent ne in Paganorum notitiam venirent ſacræ menſæ

P. 169. B. myſteria. Hoc innuit Tertullianus L. 2. ad uxorem c. 5. *Non ſciet*, inquit, *maritus* (infidelis) *quid ſecretò ante omnem cibum guſtes*; *& ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe qui dicitur*. Reſcire autem illud potuiſſet, ſi panis ille non fuiſſet communis & uſualis, ſed ab eo diverſus.

III. probabiliter conjicimus ex veteri ac receptiſſima conſuetudine quæ vigebat apud Chriſtianos, deferendi ad altare panem & vinum ex quibus conſecrabatur Euchariſtia. Panem autem & vinum uſuale fuiſſe, quale communibus uſibus inſervire ſolebat, veriſimile prorſus eſt: in omnibus enim veteribus monumentis, quæ hujuſce oblationis à Fidelibus factæ mentionem faciunt, P. 218. nihil eſt unde concludi poſſit panes illos azymos fuiſſe, potius quàm fermentatos; imò fermentatos fuiſſe probabiliter conjicitur ex teſtimoniis S. Cypria- To. 2. p. 368. C. ni L. de opere & eleemoſynis, ubi reprehendit divitem matronam quòd nihil ipſa offerret, ſed alienæ oblationis fieret particeps. S. Ambroſii, qui L. 4. de Sacramentis cap. 4. occupans objectionem quamdam contra veritatem Euchariſtiæ, ait: *Tu fortè dicis, Meus panis eſt uſitatus*. At reſpondet S. Doctor: *Panis iſte eſt quidem panis ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit corpus Chriſti*. Audis objicientem, *panis meus*, ideſt, quem obtuli, *eſt uſitatus*: talis autem eſt fermentatus. Hinc, referente Joanne Diacono in vita S. Gregorii Magni L. 2. c. 41. mulier quædam interrogata cur riſiſſet, quando communionem accipiens audivit miniſtrum di- To. 4. p. 58. D. centem, Corpus Domini noſtri conſervet animam tuam: reſpondit: *Quia panem quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, tu corpus dominicum perhibebas*. Panis autem quem illa ignara mulier confecerat propriis manibus, haud dubiè fermentatus erat, ſeu communis & uſualis.

Hinc denique quotquot Concilia prohibent aliud ad conſecrandam Euchariſtiam offerri, quàm panem & vinum, ut Carthaginenſe III. Trullanum, Bracarenſe IV. quæ ſuprà Articulo 4. Concluſione 1. ubi de materia Euchariſtiæ, citavimus, nullam ſingularem in pane & vino conditionem requirunt, ſed ſimpliciter panem & vinum determinant; ideſt, qualia ſolent ordinario hominum uſui inſervire. Non eſt quòd plura alia ejuſdem veteris conſuetudinis, quæ certa eſt, exempla proferam, ut Libri Sacramentorum S. Gregorii, Ordinis Romani, Canonis Miſſæ, Concilii Matiſconenſis II. an. 585. Can. 4. ubi jam inclinari incipientem Fidelium pietatem in oblationibus ad altare de- Tom. 9. Conc. p. 470. C. ferendis, excitat de novo; & Concilii Namnetenſis II. Can. 9. quo Presbytero mandat, *ut de oblationibus quæ offeruntur à populo, & conſecrationi ſuperſunt, partes inciſas habeat in vaſe nitidò*, quas poſt Miſſam illis diſtribuat, qui non communicarunt. Hinc ſubſcribere non poſſumus doctiſſimo & illuſtriſſimo Albaſpinæo Lib. 1. Obſervationum cap. 5. & ſequentibus, ubi contendit ex illis Fidelium oblationibus nullam fuiſſe partem ſepoſitam pro conficienda Euchariſtia; ſed illas in duas partes diviſas eſſe, quarum una Fidelibus præſentibus & aliquando abſentibus, ſub Eulogiarum nomine in ſignum communionis mutuæ; altera in Sacerdotum, Clericorum & pauperum alimentum diſtribuebatur. Verùm licèt hunc illarum oblationum uſum fateamur, negari tamen non poteſt, ut ex adductis teſtimoniis perſpicuum eſt, quin pars aliqua illarum oblationum priùs ſeponeretur ad conficiendam Euchariſtiam. Expreſsè id teſtantur Concilium Carthaginenſe III. Ordo Romanus & alii.

IV. denique, probabiliter uſum fermentati apud Latinos colligimus ex

SS. Pon-

SS. Pontificibus Melchiade, Siricio & Innocentio I. qui Euchariſtiam appellant fermentum.

De Melchiade hæc in ejus vita leguntur. *Hic fecit ut oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Tom. 1. Conc. p. 1394. A.

De Siricio hæc ſcripta ſunt. *Hic conſtituit ut nullus Presbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* Tom. 2. Conc. p. 1016 A.

Innocentius verò I. Epiſtola ad Decentium Eugubinum in Umbria Epiſcopum capite 5. conſultus an exemplo R. Pontificis fermentatum ad abſentes mittentis, liceret quoque Epiſcopo ad rurales Eccleſias idem fermentum mittere, ſic reſpondet: *De fermento quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ, quarum Presbyteri, quia die ipſa, propter plebem ſibi creditam, nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione, maximè illa die, non judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda ſunt Sacramenta.* Ibid. p. 1247. B.

Quæſtio quidem eſt inter eruditos, an per fermentum debeat Euchariſtiæ Sacramentum intelligi. Negat Baronius, ad an. Chriſti 313. contenditque ſimplices intelligi debere Eulogias, quæ, in ſignum mutuæ communionis & charitatis, ab abſentes mittebantur. Verùm oppoſita ſententia probabilior nobis videtur. 1. quia vox ipſa *conſecrationis* qua utuntur laudati SS. Pontifices, veriſimiliter Euchariſtiam deſignat. 2. id quoque innuere videtur ratio quam ſubjicit Innocentius I. *Quia*, inquit, *Sacramenta non ſunt longiùs portanda*. Veriſimile autem eſt ibi Sacramenti nomen in propria & ſtricta ſignificatione uſurpari, quo ſenſu cap. 8. ejuſdem Epiſtolæ appellat Unctionem extremam, *Sacramentum*. 3. quia etiam ante Innocentium primum obtinuiſſe conſuetudinem mittendi ad abſentes & exteros Euchariſtiam, antea probavimus, ubi de aſſervatione Euchariſtiæ, ex Litteris S. Irenæi ad Victorem Romanum, apud Euſebium L. 5. Hiſt. c. 24. Ibid. p. 248. B.

Si verò quæras an Presbyteri ad quos die Dominica mittebatur Euchariſtia, ex illa Miſſam celebraverint; an verò ipſi propriam conſecraverint. Reſpondeo rem eſſe valdè obſcuram & intricatam. Innocentius citatus immediatè poſt verba adducta videtur ſignificare, idcirco miſſam fuiſſe die Dominica Euchariſtiam ad illos Presbyteros, ut ex illa ipſi participarent, aliiſque dividerent Fidelibus, quia licentiam non habebant Sacramentorum conficiendorum. Sic enim pergit: *Nec nos per cæmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus*, (nempe Sacramenta) *& Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam*. Ergo alii, quibus deſtinabatur ea die Euchariſtia, jus non habebant atque licentiam Miſſam celebrandi & Sacramenta conficiendi. Nihilominus Cardinalis Bona L. 1. rerum Liturgicarum cap. 23. num. 17. probabile putat illos Presbyteros ſimul cum Euchariſtia quam inter Miſſarum ſolemnia conſecrabant, eam quoque partem ſumpſiſſe, quam Pontifex in ſignum pacis & communionis ad eos direxerat. Sed quidquid ſit, adhuc ſupereſt difficultas, quare Euchariſtia dicatur *fermentum*: an propriè, quia revera panis ex quo conficiebatur, erat fermentatus; an impropriè & ſymbolicè tantùm, quia Eccleſiis, ad quas mittebatur, fermenti vicem præſtabat, Ibid. p. 1247. C.

ſtabat, ejuſque unionis inter ſe vinculum erat, ſicut fermentum maſſæ cui commiſcetur. Hunc poſtremum ſenſum defendit Mabillonius; & quia invi-ctè ac certò demonſtrare non poſſumus non eſſe verum illum ſenſum, idcirco ſenſum utrumque adoptamus, & dicimus probabile videri Euchariſtiam tùm propriè, tùm ſymbolicè dictam fuiſſe *fermentum*: hincque inferes, quatuor momenta pro uſu fermenti apud Latinos à nobis adducta, non eſſe certa & demonſtrativa, ſed probabilia dumtaxat ex indiciis quibuſdam ac conjecturis.

Dices: Hæc noſtra Concluſio plùs æquo Græcis favere, atque ſententiæ Catholicæ, qua ſemper fuit perſuaſum Chriſtum in azymis conſecraſſe, nocere videtur.

Reſp. nego ant. Vera enim eſt Eccleſiæ Latinæ doctrina, qua putat Chriſtum ritu à Lege præſcripto cœnam legalem celebraſſe; atque adeo azymo panem uſum fuiſſe in conſecranda Euchariſtia: ſed cùm eadem Eccleſia ſemper quoque perſuaſum habuerit, exemplum Chriſti ea in re legis neceſſitatem non impoſuiſſe, ac liberum eſſe & indifferentem ſive fermentati, ſive azymi uſum, (unde nunquam Græcorum morem hac in parte reprehendit) hinc Concluſio noſtra non favet opinioni Græcorum recentiorum, qui exiſtimant aut Chriſtum, quo anno mortuus eſt, non celebraſſe Paſcha legale, aut ſaltem ante vertiſſe tempus à Lege præſcriptum, de qua controverſia dicemus poſtea.

Altera pars Concluſionis, nempe Latinos à primis temporibus in azymo conſecraſſe, probabilibus quidem conjecturis oſtendi poteſt, ſed non certis demonſtrari argumentis: magna enim, fatendum eſt, veterum teſtimoniorum penuria hic laboramus. Neque enim aut Alexandri I. in Decreto ſuo, aut S. Epiphanii, in hæreſi Ebionæorum, aut S. Cypriani in Epiſtola 63. aut Dacii in Chronico, aut Miſſæ Ambroſianæ, aut Leonis IX. & Cardinalis Humberti in ſuis adverſùs Græcos Diſputationibus teſtimonia, invictè demonſtrant uſum azymi apud Latinos. De Epiphanio & Dacio conſtat ex dictis Concluſione ſecunda. De Alexandro I. conſtat inter eruditos, ſuppoſititium eſſe illud decretum, cujus toto ſæculorum undecimo intervallo nullus profertur teſtis. S. Cyprianus nihil aliud dicit, niſi *corpus Domini non eſſe fa-*
p. 103. *rinam ſolam, & aquam ſolam, ſed utrumque ſimul adunatum, copulatum, & panis unius compage ſolidatum*: ſed fermentum non excludit, imò his poſtremis verbis innuere potius videtur; quod enim *copulat, adunat & ſolidat panem*, eſt fermentum. Miſſam verò Ambroſianam ſuſpectæ admodum eſſe fidei, ſicut & Chronicon Dacii, fatentur Critices periti. Leo verò IX. & Humbertus undecimo floruere Eccleſiæ ſæculo, atque eorum auctoritas pro veteri uſu demonſtrando tantùm valet, quantùm momenta quibus illi innituntur: ea porro valdè infirma ſunt. Quin, quod ait Leo IX. per mille & viginti annos à paſſione Salvatoris azyma invaluiſſe, defendi poteſt, modò non excludatur fermentum: utrumque enim promiſcuè uſurpatum, probabiliter conjicimus.

Igitur uſum hunc Azymorum probabiliter conjicimus ex Concilio XVI. Toletano an. 693. capitulo 6. ubi perſtringens nonnullorum in Hiſpania Preſ-
Tom. 6. byterorum morem, qui ad conſecrandam Euchariſtiam ex quolibet pane
Conc. p. ſibi obvio cruſtulam in rotunditatem præciſam offerebant, ſic decernit:
1341. C. D. *Temeritatis ejus atque neſcientiæ cupientes terminum ponere, id unanimitatis noſtræ delegit conventus, ut non aliter panis in altari Domini ſacerdotali benedi-*

ctione

ctione ſanctificandus proponatur, niſi integer, & nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus, neque grande aliquid, ſed modica tantùm oblata, ſecundùm quod Eccleſiaſtica conſuetudo retentat. Dixi, probabiliter ex illo Canone azymi uſum inferri, non certò & invictè: ſiquidem Sirmondus in ſua Diſſertatione, Cardinalis Bona, cap. 23. L. 1. rerum Liturgicarum, ipſe etiam Chriſtianus Lupus cap. 8. ſuæ Diſſertationis de Actis Leonis IX. inferunt ex eodem Canone, panem fermentatum ea ætate receptum fuiſſe. In hoc uno diſcrepant, quòd Sirmondus ubique illum invaluiſſe exiſtimet, excluſo azymo; Lupus verò contendat abuſum tantùm fuiſſe in aliquibus Hiſpaniæ partibus introductum, quo cæteræ immunes fuere Eccleſiæ, & quem Concilium laudatum tollit; Cardinalis verò Bona citato in Canone fermentum deſcribi exiſtimat, etſi panem azymum nolit excluſum, ſed utrumque indifferenter tunc uſurpatum. *Si enim*, inquit, *debuiſſent illi Sacerdotes azymum panem* P. 108. *conſecrare, de hoc ante omnia redargui fuiſſent, quòd non azymum, prout mos ferebat, ſed panem uſualem & communem, & conſequenter fermentatum panem conſecrarent*: atqui de hoc planè tacuit Synodus, atque negligentiam tantùm carpit eorum Sacerdotum qui ſine ullo delectu, *quomodo unumquemque*, inquit, *aut neceſſitas impulerit, aut voluntas coegerit, de panibus ſuis uſibus præparatis cruſtulam in rotunditatem auferunt & conſecrant.*

Propter hanc graviſſimorum auctorum in exponendo citato Canone diſcordiam, diximus azymi uſum ex illo certè & evidenter non poſſe colligi, ſed probabiliter tantùm, his de cauſis. 1. Quia juxta ſtatutum Concilii, panis euchariſticus debet eſſe alius ab eo qui uſibus menſæ communis inſervit; ſed iſte fermentatus eſt. 2. Debet eſſe panis mundus & nitidus, ſtudio præparatus; ſed iſta meliùs azymum, quàm fermentatum deſcribunt. 3. Centum annis poſt iſtud Concilium, omnes Hiſpani cum aliis Latinis in azymo conſentiebant, ut docet Alcuinus: & anno 1050. Concilium Coyacenſe in Diœceſi Ovetenſi, capitulo 3. panem azymum tunc apud Latinos ubique abſque dubio receptum, non aliter ferè deſcribit quàm Synodus Toletana citata, his ſcilicet verbis, *Hoſtia ſit ex frumento ſana & integra.* Hinc facile eſt reſpondere ad ratiocinium Eminentiſſimi Bona, reipſa Toletanam Synodum dictos Sacerdotes redarguiſſe quòd azymos panes non conſecrarent, non quidem clarè ac diſtinctè ſub appellatione azymi, ſed panis puri, mundi ſeu nitidi, ut ait Synodus, & integri ac ſtudio præparati, quod in idem revera recidit. Tom. 9. Conc. p. 1064. C.

Probari 2. poteſt ex Joanne Marone apud Fauſtum Naironum, qui ante ſextam Synodum ſcribens adverſùs Melchitas, eorum contra Maronitas ſententiam profert his verbis. *Et qui in fermento offerunt: arguunt nos ſimul cum Occidentalibus & Armenis dicentes, azymum non eſſe panem.* Ex quibus inferre poſſumus, ante VI. Synodum Maronitas, Armenos, & Occidentales azymo fuiſſe uſos. An verò de aliquibus, aut de omnibus Occidentalibus loquatur Auctor, non ſatis liquidò conſtat: ut probabile igitur haberi tantùm debet iſtud teſtimonium.

Probamus 3. eundem azymi uſum teſtimonio Egberti Eboracenſis Epiſcopi qui ſuarum Exceptionum c. 98. hunc Canonem laudat & probat: *Sacerdotes Dei diligenter ſemper procurent, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus nequaquam Miſſæ celebrantur, pura & munda fiant.* Florebat ille Egbertus ſæculo octavo: probabiliter autem conjicimus panem illum purum, eſſe azymum. Tom. 6. Conc p. 1594. D.

Con-

Confirmatur ex Canonibus qui ſub Eadgaro Rege in Anglia collecti ſunt an.
Tom.9. 967. vigente azyimorum uſu, quos inter trigeſimus nonus ſtatuit, *ne quis un-*
Conc. p. *quam Sacerdos adeo temerarius ſit, ut Miſſam celebret, niſi omnia habeat ad*
685. B. *Euchariſtiam pertinentia; ſcilicet oblationem puram, vinum purum, & aquam puram.*

Neque eſt quòd dicas, per panem purum intelligendum eſſe filigineum ſeu primarium qui ex puriſſima farina, omni prorſus excepto furfure, compingitur. Namque ille debet intelligi, qui tunc in uſu erat: atqui ann. 967. quo Canones illi collecti ſunt; & an. 1050. quo celebratum eſt Concilium Coyacenſe, azymi uſus ubique apud Latinos receptus & confirmatus erat.

Tertia Concluſionis pars probatur: Quia ante nonum ſæculum nullum extat certum, evidens & invictum pro azymo in toto Occidente recepto teſtimonium, ut ſatis ex dictis colligi poteſt: obtinuiſſe tamen illum etiam primis temporibus probabiliter conjicimus; ſed poſt nonum ſæculum, res eſſe debet abſque controverſia.

Conſtat ex Alcuino, qui initio noni ſæculi obiit, cujus teſtimonium, non eſt tantùm, ut volunt aliqui, ad Angliam, in qua natus eſt, reſtringendum, aut ad Galliam in qua manſit; ſed pro tota Occidentali Eccleſia probat. E-
P.1588. piſtola enim 69. ad Lugdunenſes ſic loquitur: *Audivimus aliquos in illis par-*
B.C. *tibus affirmare, ſalem eſſe in ſacrificium corporis Chriſti mittendum; quam conſuetudinem nec univerſalis obſervat Eccleſia, nec Romana cuſtodit auctoritas.... Tria ſunt quæ in ſacrificio....offerenda ſunt; panis, aqua, & vinum.....Panis, qui in Chriſti corpus conſecratur, abſque fermenti ullius alterius infectione debet eſſe mundiſſimus &c.*

Idem confirmat Rabanus Moguntinus Archiepiſcopus diſcipulus Alcuini, qui obiit an. 856. Libro enim 1. de Inſtitutione Clericorum cap. 31. expreſsè
T.6.p. ait, *panem infermentatum, & vinum aqua mixtum in Sacramentum corporis &*
12.A. *ſanguinis Chriſti ſanctificari oportere. Et iſtum ordinem*, inquit, *ab Apoſtolis, Apoſtolicisſque viris traditum Romana Eccleſia, & per totum penè Occidentem*
P.14.B. *omnes Eccleſiæ eandem traditionem ſervant.*

Inutile eſt plura ex nono & ſequentibus ſæculis proferre teſtimonia: certum quippe eſt, qua ætate Michael Cærularius, id eſt ann. 1053. uſum azymorum tanquam illicitum ac judaicum in Latinis culpavit; illum ubique in toto Occidente receptum ac firmatum fuiſſe, ut ex Leone IX. & Cardinalis Humberti Diſputatione manifeſtè colligimus. A primis quoque temporibus uſurpatum fuiſſe opinamur quidem, ac conjicimus, ſed certò definire non audemus, deficientibus certis, evidentibus ac invictis Antiquorum ea de re teſtimoniis.

Quæres qua occaſione introductus fuerit generalis ille azymorum uſus in Eccleſia Occidentali.

P. 216. Reſpondet Cardinalis Bona loco ſæpius citato n. 10. *Occaſionem non ſine manifeſtis indiciis inde natam arbitror*, inquit, *quòd cùm paulatim Fidelium Sacro aſſiſtentium, imò & Clericorum communio defierit, ſufficeretque modicus panis pro celebrantis & miniſtrorum in Miſſis ſolemnibus communione, in privatis verò pro ſolo Sacerdote: cùmque populus alicubi vel panem non offerret, vel minùs aptum ad ſacrificium, ſenſim factum eſt, ut ad exiguam quantitatem idem panis redigeretur, eiuſque conficiendi cura ad Sacerdotes & Clericos pertineret; & quia azymus faciliùs parabatur, nec ullo Canone vetitus erat,*

hic

hic fermentato cæpit, & per omnes Eccleſias paulatim propagari. Ita Eminentiſſimus Bona.

Dices: Uſus azymorum prohibetur à Canone 7. eorum qui dicuntur Apoſtoli, & Canone 12. Concilii Trullani; & à ſancto Epiphanio hæreſi 30. ubi rejicit Ebionitarum Paſcha in azymis celebratum; ab ipſo denique Concilio Nicæno generali primo ſtatuente ut Paſcha non celebretur Luna 14. more Judæorum, qui in azymis Paſcha ſuum celebrabant, ſed die Dominica proximè ſequente Lunam 14.

Reſp. prohiberi uſum azymorum more Judæorum & ex præſcripto Legis Moſaicæ, quaſi legalia ſimul cum Evangelio forent obſervanda, ſicut contendebant Ebionitæ, non verò more Chriſtianorum. Solutio ex ipſa lectione Canonum eſt manifeſta. Concilium verò Nicænum hoc unum dumtaxat prohibet, ne Paſcha cum Judæis celebretur Luna 14. an verò in azymo vel fermentato celebrari debeat, ſilet.

ARTICULUS VI.

De aqua vino calicis admiſcenda: quo jure, qua neceſſitate, & qua quantitate ſit admiſcenda.

Quatuor præfefert titulus, hìc à nobis exponenda.

Primum eſt, an vino calicis admiſcenda ſit aqua.

Secundum, an neceſſaria ſit illa mixtio, neceſſitate Sacramenti, ſine qua nulla foret conſecratio.

Tertium, an neceſſaria ſit neceſſitate præcepti, aut divini, aut ſaltem eccleſiaſtici.

Quartum denique, in qua debeat quantitate aqua miſceri; & quæ requiratur in ea conditio ſeu qualitas. Circa quæ, more noſtro, errores & opiniones hiſtoricè ſed compendioſè præmittemus.

Errores & opiniones.

Circa primum duo ſunt extremè oppoſiti errores: primus eorum qui aquam omnino rejiciunt in ſacrificio; alter veterum Manichæorum, qui ſolam aquam in calice conſecrabant, de quo antea diximus.

Patres Concilii Trullani an. 692. Can. 32. declarant ad ſuam perveniſſe notitiam, Armenos vinum purum ſine aqua offerre in ſacra menſa, eoſque ſuum uſum exemplo & auctoritate (quamquam immeritò) S. Chryſoſtomi confirmaſſe. *Tom. 6. Conc. p. 1156.*

Nicephorus verò L. 18. Hiſt. c. 53. cauſam hujus praxis ex graviſſimo eorum errore circa duas in Chriſto naturas, repetit; nempe timebant illi, ne aquæ cum vino mixtione viderentur ſignificare duarum in Chriſto naturarum, quam illi negabant, unionem. Etſi autem Trullana Synodus hunc abuſum in Armenis damnaverit, non videntur tamen illi ab eo propterea receſſiſſe, cùm ipſe Eugenius IV. in ſuo Decreto ſeu Inſtructione an. 1439. eundem obliquè carpat, dum ſtatuit *ut Armeni ſe cum univerſo orbe Chriſtiano conforment, eorumque Sacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ admiſceant vino.* Ex Caſſandro quoque in Liturgicis c. 12. non obſcurè colligimus, etiamnum eos in priori abuſu perſeverare. *T. 2. p. 883. C.* *To. 13. Conc. p. 537. C. D.*

Eun-

Digitized by Google

Eundem errorem Græcis affingunt Innocentius III. L. 4. de ſacrificio Miſſæ cap. 32. Guido Carmelita in Catalogo hæreſum, Alponſus à Caſtro adverſus hæreſes, verbo *Euchariſtia*, hæreſi 7. & alii nonnulli Scholaſtici: ſed immeritò ſanè: nam Græcos aquam ſemper calici miſcuiſſe colligimus tùm ex Liturgia S. Chryſoſtomi, & notis Goarii ad illam, pag. 61. 82. & 148. tùm ex Theodoreto Dialogo 1. & Theophilacto in Joannem; tùm ex Zonara inſigni apud Græcos Canonum interprete & Scholiaſte, ad Canonem 32. Conc. Trullani; tùm denique ex ipſo Decreto Eugenii IV. ubi expreſſis verbis aſſerit, *ſanctam Romanam Eccleſiam, & antiquas omnes tùm Latinorum, tùm Græcorum Eccleſias ſemper in ſacrificio obtuliſſe vinum aqua temperatum*. *Ibid.*

Primi Lutherani & Calviniſtæ mixtionem aquæ cum vino in calice euchariſtico figmentum eſſe purè humanum, contra Chriſti inſtitutionem, ac peſſimam habere ſignificationem calumniati ſunt. Ita colligimus ex Luthero in primo Scripto contra Henricum VIII. Angliæ Regem an. 1522. & in formula Miſſæ pro Eccleſia Wittembergenſi, anno 1523. Ex Petro Richero Calviniſta, qui, referente Nicolao Villaganonio L. 1. contra articulos quoſdam Calvinianos cap. 73. affirmat, hæreticos eſſe, blaſphemos, ſacrilegos, falſarios, qui vino Cœnæ aquam admiſcent, idque ſe à Calvino didiciſſe fatetur.

Hanc Novatorum audaciam reprimit Concilium Tridentinum Seſſ. 22. Can. 9. Hinc recentiores Lutherani & Calviniſtæ magiſtrorum ſuorum dogma emollientes, aquæ mixtionem rem eſſe liberam & indifferentem docent, quæ nec præcipi debet, nec prohiberi. Ita Kemnitius in 2. parte Examinis Concilii Tridentini Seſſ. 22. c. 7. & Can. 9.

Circa ſecundum, S. Bernardus Epiſtola 69. ad Guidonem Abbatem de tribus fontibus, ſignificat ætate ſua extitiſſe qui dicerent, tantæ neceſſitatis eſſe aquam in Euchariſtiæ Sacramento: ut ſine ea confici illud non poſſit. Eadem ſententia tribuitur Armacano L. 9. de quæſtionibus Armenorum cap. 9. *Tom. 1. p. 71. C. D.*

Circa tertium, nonnulli Scholaſtici exiſtimarunt, præceptum miſcendi aquam cum vino non modò eccleſiaſticum eſſe, ſed etiam divinum. Ita docuiſſe videntur Alexander Alenſis, 4. parte q. 10. membro 4. art. 1. in ſolutione argumentorum; Hoſius in Confeſſione Catholica cap. 14. & Alphonſus à Caſtro adversùs hæreſes, hæreſi 7. E contra Valdenſis Tom. 3. qui eſt de Sacramentis, titulo 4. c. 32. n. 10. non tantùm ait nullum eſſe divinum mandatum de illa aquæ mixtione, ſed nequidem præceſſiſſe Chriſti exemplum, id eſt, Chriſtum reipſa non miſcuiſſe in vino calicis aquam: unde in illius mente, Eccleſiæ uſus non ab exemplo Chriſti fluxit, ſed ab aqua quæ è latere Chriſti percuſſo egreſſa eſt. Durandus etiam in 4. diſt. 9. q. 5. docet incertum planè eſſe, an Chriſtus aquam vino miſcuerit.

Inter illas opiniones medium tenent cæteri Scholæ Magiſtri, quibus placet 1. aquam non eſſe ad ſubſtantiam Sacramenti neceſſariam; 2. illam tamen eſſe adhibendam ex præcepto, non quidem divino, ſed eccleſiaſtico, quod fundamentum habet in exemplo & facto Chriſti.

Circa quartum, ſi quæ ſit varietas, leviſſimi momenti eſt: conſentiunt quippe omnes, aquam in modica quantitate & parcè infundendam eſſe, eamque debere eſſe naturalem ſeu elementarem.

Græci bis aquam infundunt, ſemel in menſa propoſitionis, ubi ſacra dona præ-

præparantur, apud Goarium in Miſſa S. Chryſoſtomi pag. 61. & iterum poſt confecrationem, & quidem ferventem tunc aquam immiſcent, ſimul cum particula panis conſecrati quam injiciunt in calicem, ibidem pag. 82. de quo poſteriori ritu aliquando reprehenſi ſunt à Latinis, & illi viciſſim Latinos, quòd talem uſum non haberent, redarguerunt: ſed in Concilio Florentino de eodem ritu interrogati, per Mytilenenſem Epiſcopum probabiles, atque pias & religioſas illius cauſas & rationes attulere, quibus auditis, uſus ille permiſſus ipſis eſt, ac pax cum ipſis inita. Lege Goarium in notis ad Miſſam S. Chryſoſtomi p. 148. His hiſtoricè prænotatis, ſit

Mos Græcorum infundendi aquâ fervidâ.

CONCLUSIO.

Paululum aquæ naturalis calici eucharistico debet infundi, non ex neceſſitate Sacramenti, aut præcepti divini, ſed eccleſiaſtici dumtaxat.

Probantur ſingulæ Concluſionis partes.

I. aquam debere calici conſecrando infundi, probat antiqua & perpetua Eccleſiæ praxis & traditio, quam ex SS. Patribus priorum temporum, ac Conciliis, & hodierno uſu certiſſimè colligimus.

Ex SS. Patribus tres appellaſſe ſufficiat, Juſtinum, Irenæum, & Cyprianum.

S. Juſtinus Apolog. 2. pro Chriſtianis ſub finem, deſcribens Chriſtianorum cætus, & quidquid in iis peragebatur, *A precibus finitis*, inquit, *mutuis nos oſculis ſalutamus. Deinde ei qui fratribus præeſt, offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus acceptis &c.* Deinde alimentum hoc appellat *Euchariſtiam*. Ergo S. Juſtini ætate, id eſt ſecundo ſæculo, in conſecranda Euchariſtia ſolebat aqua cum vino miſceri. P. 97. D.

S. Irenæus L. 4. adversùs hæreſes cap. 33. aliàs 57. *Accipiens*, inquit, *Dominus panem, ſuum corpus eſſe confitebatur, & temperamentum calicis ſuum ſanguinem confirmavit*. Et Lib. 5. cap. 2. *Quando ergo*, inquit, *& factus panis, & mixtus calix percipit verbum Dei, & fit Euchariſtia corporis & ſanguinis Chriſti*. Quid autem eſt temperatus, vel mixtus calix, niſi ille in quo vinum aqua temperatur? P. 270. n. 2. P. 293. n. 3.

S. Cyprianus Epiſtola 63. ad Cœcilium, ex profeſſo refellit eos qui ſolam aquam, excluſo vino, in calice offerebant, totuſque eſt ut oſtendat ex Traditione Chriſti, utrumque miſcendum eſſe ac conſecrandum. *Admonitos nos ſcias*, inquit initio Epiſtolæ, *ut in calice offerendo Dominica traditio ſervetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit, ut calix qui in commemoratione ejus offertur, mixtus vino offeratur*. Et poſtea: *Vinum mixtum declarat, id eſt calicem Domini aqua & vino mixtum prophetica voce prænuntiat, ut appareat in paſſione Domini id eſſe geſtum, quod fuerat antè prædictum*. Deinde exponit myſticam aquæ ſignificationem. *Videmus*, pergit ille S. Doctor, *in aqua populum intelligi, in vino verò oſtendit ſanguinem Chriſti. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & conjungitur: quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini ſic miſcetur in calice Domini, ut commixtio illa non poſſit ſeparari*. Legatur integra Epiſtola quæ tota eſt de hoc argumento. P. 100. P. 101. P. 103.

Ex Conciliis idem teſtantur ac ſtatuunt.

Car-

[Tom. 1. Conc. p. 1170. F.] Carthaginenſe III. an. 397. c. 24. *Ut in Sacramento*, inquit, *corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aqua mixtum.*

[Tom. 6. Conc. p. 1156. Ibid. p. 1157. C.] Trullanum an. 992. Can. 32. ubi ex profeſſo Armenos aquam non miſcentes in calice, damnat auctoritate Concilii Carthaginenſis mox laudati, S. Jacobi, & Joannis Chryſoſtomi: *Si quis ergo*, ait Canon, *Epiſcopus vel Presbyter non ſecundùm ordinem ab Apoſtolis traditum facit, & aquam vino miſcens, ſic immaculatum offert ſacrificium, deponatur, ut imperfectè myſterium enuntians, & quæ tradita ſunt innovans.*

[Ibid. p. 563. T. 5. Conc. p. 382.] Bracarenſe IV. an. 675. capitulo 2. ubi verba S. Cypriani mox citata exſcribit: Aurelianenſe IV. an. 541. Can. 4. Triburienſe an. 895. Can. 19.

[Tom. 9. Conc. p. 451. To. 13. Conc. p. 536. & 537.] Florentinum in Decreto ſeu inſtructione Armenis data, ubi ait, antiquas omnes tùm Latinorum tùm Græcorum Eccleſias ſemper in ſacrificio obtuliſſe vinum aqua mixtum; hujuſque mixtionis cauſas & rationes ibidem adducit. 1. *quia juxta SS. Patrum teſtimonia creditur ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc Sacramentum inſtituiſſe.* 2. *quia convenit dominicæ paſſionis repræſentationi.* 3. *quia utrumque de latere Chriſti fluxiſſe legitur.* 4. *denique, quia convenit ad ſignificandum hujus Sacramenti effectum, qui eſt unio populi Chriſtiani ad Chriſtum, aqua enim populum ſignificat.*

[To. 14. Conc. p. 854. E.] Denique Concilium Tridentinum Seſſ. 22. c. 7. ſic loquitur: *Monet ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent: tùm quòd Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur; tùm quia è latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod ſacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aquæ in Apocalypſi B. Joannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur.*

[Ib. p. 856. B.] Et Canone 9. adversùs Novatores ſic decernit: *Si quis dixerit..... aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, eo quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem; anathema ſit.*

Secunda Concluſionis pars, debere ſcilicet aquam parcè, ſeu in modica quantitate vino miſceri, & eam quidem naturalem & elementarem,

Probatur. I. Quia nomine aquæ ſimpliciter, naturalis & elementaris intelligitur, ut exemplo aquæ baptiſmalis conſtat.

[Tom. 9. Conc. p. 451. C.] II. eam parcè adhibendam eſſe ſtatuunt leges Eccleſiaſticæ. Sæculo nono Concilium Triburienſe an. 895. Can. 19. *Duæ*, inquit, *ſint partes vini, quia major eſt majeſtas ſanguinis Chriſti, quàm fragilitas populi; tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.* Senſus Canonis non eſt, tertiam calicis conſecrandi partem neceſſariò debere aqua conſtare; ſed aquam non debere tertiam ejuſdem calicis partem excedere.

[Decretal. P. 1379. n. 40.] Sæculo duodecimo Honorius III. S. Pontifex Cap. *Pernicioſus. De celebratione miſſarum*, nonnullos qui plùs aquæ quàm vini calici infundebant, his verbis perſtringit: *Pernicioſus inolevit abuſus: videlicet, quòd in majori quantitate de aqua ponitur in ſacrificio, quàm de vino; cùm ſecundùm rationalem conſuetudinem Eccleſiæ generalis, plùs in ipſo ſit de vino, quàm de aqua ponendum.*

[To. 13. Conc. p. 536. E.] Sæculo quinto decimo Eugenius IV. in inſtructione Armenorum idem præſcripſit: *Vino*, inquit, *ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri ſolet.*

Tertia pars Concluſionis, nempe aquæ mixtionem neceſſariam non eſſe neceſſitate Sacramenti,

Probatur 1. ex ſilentio Scripturæ, quæ ſolius vini mentionem facit, ubi de

conſe-

conſecratione calicis. S. Chryſoſtomus Hom.83. in Matth. ad iſta ver- *Edit.*
ba, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*, confutans Aquarios, ait: *Quæ* *Com-mel.*
certè vitis, non aquam, ſed vinum producit. Neque Chriſti exemplum opponi *p.* 700.
poteſt: ſiquidem & azymum panem adhibuit, qui tamen ad ſubſtantiam C.
Sacramenti, ut azymus eſt, non pertinet.

Probatur II. ex Traditione Eccleſiæ & ſententia SS. Patrum, qui etſi doceant
aquam neceſſariam eſſe in calice euchariſtico, ſine illa tamen validè vinum
conſecrari & fieri Chriſti ſanguinem affirmant. Inter alios S. ipſe Cyprianus
Epiſtola citata ad Cœcilium ita loquitur: *Sic autem in ſanctificando calice* P. 103.
Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt: nam ſi vi-
num tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis; ſi verò aqua ſit
ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Igitur, juxta S. Doctorem, ſi quis vi-
num ſolum ſine aqua conſecraret, ſanguinem Chriſti efficeret, adeoque
plenum & integrum, quantùm ad ſubſtantiam, Sacramentum; aqua ergo
neceſſaria tantùm eſt ex uſu ſeu præcepto Eccleſiæ, ad myſticam hujus Sa-
cramenti ſignificationem.

Idem ac S. Cyprianus, cujus verba exſcribit, docet Concilium Braca-
renſe IV. jam citatum.

Et Eugenius IV. in Decreto aſſignans materiam Euchariſtiæ eſſentialem *T.* 13.
ſeu neceſſariam, ait, *eam eſſe panem triticeum, & vinum de vite*. *Conc.*

Hinc Concilium Trid. Seſſ. 13. cap. 3. ait *ſemper hanc fidem in Eccleſia Dei* *p.* 536. E.
fuiſſe, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini corpus, verumque ejus ſangui- *T.* 14.
nem ſub panis & vini ſpecie exiſtere. Non ait Concilium, *ſub ſpecie vini* *Conc. p.*
aqua temperati. 806. A.

Concilii doctrinam expreſſit & ſequutus eſt Catechiſmus Romanus parte 2.
de Euchariſtiæ Sacramento nu. 17. *Quamvis*, inquit, *aquæ admiſcendæ ita*
graves rationes ſint, ut eam ſine mortali peccato prætermittere non liceat; ea ta-
men ſi deſit, Sacramentum conſtare poteſt. Idem notatur in Rubricis Miſſalis
Romani, titulo, *De defectu vini*. Idem non obſcurè colligi poteſt ex Conci-
lio Trid. Seſſ. 22. cap. 7. ubi ait *aquam vino calicis miſcendam eſſe ex præcepto* *Ib. p.* 854. E
Eccleſiæ.

Probatur III. Quia nec Trullana Synodus, nec Eugenius IV. nec alii qui
Armenos aquam in calice non miſcentes damnarunt, unquam objece-
runt nullum idcirco, ab ipſis, ſeu irritum fieri Sacramentum, quod cer-
tè non ſiluiſſent, ſi perſuaſum eis fuiſſet, aquam eſſe neceſſariam ad Sa-
cramenti veritatem & ſubſtantiam.

Quarta & ultima pars Concluſionis, aquæ ſcilicet mixtionem neceſſa-
riam non eſſe ex præcepto divino, ſed eccleſiaſtico dumtaxat, quod fun-
datur in facto ſeu exemplo Chriſti,

Probatur I. Quia nullum in Scripturis reperire eſt de hac mixtione fa-
cienda præceptum: atque citatæ antea SS. Patrum & Conciliorum auctorita-
tes hoc unum efficiunt, Chriſtum nempe vinum aqua temperaſſe in inſtituen-
da Euchariſtia; adeoque nobis exemplum dediſſe, neceſſitatem legis nobis
non impoſuiſſe: multa etenim fecit, quæ, ut faceremus, non mandavit.

II. Quia Julius S. Pontifex & alii in Jure Canonico relati, non obſcurè ſi-
gnificant præceptum illud humanum eſſe. *Calix Dominicus*, inquit citatus S.
Pontifex, *juxta Canonum præcepta vino & aqua permixtus debet offerri*. *T.* 14. *C.*

III. Expreſsè Concilium Trid. Seſſ. 22. cap. 7. ait, *præceptum eſſe ab Eccleſia* *p.* 854. A.

omnibus Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent. Et verò ſi præcepto ac jure divino aquæ mixtio foret neceſſaria, vix intelligas quare ad Sacramenti ſubſtantiam non pertineat.

Quòd verò præceptum illud eccleſiaſticum fundetur in facto ſeu exemplo Chriſti, qui pro more Judæorum, calicem vino & aqua permixtum hauſit in Cœna ultima, conſtat ex laudatis hìc teſtimoniis ſanctorum Irenæi & Cypriani, Concilii III. Carthaginenſis, Eugenii IV. in Decreto, & Concilii Tridentini Seſſione 22. capite 7. Et certè cùm Judæorum Rituales libri, ut obſervat doctiſſimus Buxtorfius in hiſtoria ſacræ Cœnæ num. 20. liberum relinquant unicuique vinum aqua temperandi in cœna paſchali, credere non immeritò poſſumus, Chriſtum ad temperantiæ & ſobrietatis exemplum, vino aquam miſcuiſſe. Addit Gaufredus Monachus in Epiſtola ad Cardinalem Epiſcopum Albanenſem, apud Baron. ad an. Chriſti 1188. n. 34. in Judæa non ſolitum eſſe vinum purum propinari, ſed aqua temperatum propter illius nimiam petulantiam.

T. 12. p. 795. C.

Quæres, an ſit de fide, præceptum miſcendi aquam cum vino in calice conſecrando, non eſſe divinum, ſed eccleſiaſticum: pariter an ſit de fide, Chriſtum in inſtitutione Euchariſtiæ revera aquam vino miſcuiſſe.

Reſp. neutrum ad fidem pertinere. Illud enim ſolum tanquam de fide definitum haberi debet, quod eſt in Canonibus Conciliorum ſub anathematis pœna ad credendum propoſitum: atqui præceptum miſcendi aquam vino, divinum eſſe aut eccleſiaſticum; pariter Chriſtum aqua vinum temperaſſe, in nullo Conciliorum Canone ſub anathematis pœna credendum proponitur. Hoc unum in præſenti argumento fidem ſpectat, quod Canone 9. Concilii Tridentini Seſſ. 22. in probatione primæ partis citato, definitum legimus, nempè, anathema dici iis, qui *negant aquam vino in calice offerendo eſſe miſcendam, eo quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem*.

To. 14. Conc. p. 856. B.

Neque obſtat quòd idem Conc. eadem Seſſ. c. 7. dicat *præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam miſceant, atque credi Chriſtum Dominum ita feciſſe*. Namque 1. ea tantam pro definitis de fide à Concilio Trid. habenda ſunt quæ ſunt Canonibus expreſſa & ſancita, non quæ in capitibus præmittuntur ad Canonum ſubſequentium intelligentiam & probationem. 2. Quia dicere quis poſſet, Concilium ita præceptum Eccleſiæ deſignaſſe, ut tamen divinum noluerit excludere; imò eccleſiaſticum expreſſiſſe, tanquam executionem divini. 3. Quia ſolemne fuit Patribus Tridentinis, nullam Scholæ Catholicæ opinionem configere: at non deſunt qui mixtionem aquæ jure & præcepto divino neceſſariam eſſe contendunt. Verbum ergo *creditur*, quo utitur Concilium, non pro fide ſupernaturali & theologica hìc uſurpatur, quaſi vellet eſſe de fide, Chriſtum vino aquam miſcuiſſe, ſed pro pia tantùm credulitate, quæ, inquit Iſambertus de Sacramento Euchariſtiæ loquens ad quæſt. 74. diſput. 4. art. 7. *in gradu certitudinis eſt inferior fide catholica*. Unde S. Th. hìc qu. 74. art. 6. ait *probabiliter credi &c.* Etſi igitur temeritatis notam non effugeret, qui diceret Chriſtum non miſcuiſſe aquam vino in calice Euchariſtico, non idcircò tamen hæreticus eſſet: erraret quidem ille, ſed non errore contra veritatem revelatam, ac ex fide ſupernaturali certam & definitam.

Ibid. p. 854. E.

ſolvun-

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. adversùs primam Concluſionis partem. Neceſſaria non videtur aquæ mixtio, tùm quia Iſaiæ 1. v. 22. damnatur in Judæis: *Vinum tuum*, inquit exprobrans Propheta, *mixtum eſt aqua*. Tùm quia S. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. eam rejicit his verbis: *Chriſtus Dominus, non aquam, ſed vinum poſt reſurrectionem bibit, ut radicitus evelleret pernicioſam quamdam hæreſim eorum qui aqua in myſteriis utuntur.* *Ed. Commel. p. 700.*

Reſp. nego ant. Ad primam probationem ex Iſaia, diſt. Propheta exprobrat Judæis admixtionem aquæ, quæ fiebat in fraudem ementium; cùm nempè vinum purum vendere profeſſi, ea mixtione ipſum adulterabant, quod vitium, ſicut & alia multa, ibidem redarguit Iſaias, concedo: mixtionem quæ fiebat ad ſobrietatem ab iis qui vinum bibunt, nego.

Ad ſecundam reſpondent Patres Concilii Trullani Can. 32. S. Chryſoſtomum citato loco ex profeſſo damnare Aquarios, ſeu eos hæreticos qui ſolam aquam, vino excluſo, offerebant in calice; non autem eos qui utrumque ſimul mixtum conſecrant. *Ipſe enim*, (ajunt citati Patres) *ſuæ Eccleſiæ, ubi eſt illi paſtoralis adminiſtratio tradita, aquam vino miſcendam tradidit, quando incruentum peragi ſacrificium oportet.* *Tom. 6. Conc. p. 1356.*

Objicies 2. contra tertiam & quartam Concluſionis partem: Aquæ mixtio neceſſaria eſt neceſſitate Sacramenti & præcepti divini.

Probatur ant. Quia illud eſt neceſſarium neceſſitate Sacramenti & præcepti divini, quod eſt à Chriſto inſtitutum ac præceptum, & ſine quo verè non poteſt conſecrari calix Euchariſticus: atqui aquæ mixtio fuit à Chriſto inſtituta & præcepta, ac ſine ea non poteſt verè conſecrari calix Euchariſticus; ergo &c.

Minor probatur ex S. Cypriano Epiſtola 63. jam citata quæ eſt ad Cæcilium, in qua

I. Sæpius repetit, *Chriſtum calicem vino & aqua miſcuiſſe: mandaſſe, præcepiſſe, exemplo & magiſterio ſuo docuiſſe, miſcendam eſſe aquam; ac nemini mortalium fas eſſe aliud offerre, quàm quod Chriſtus ipſe inſtituit & obtulit.* Conſtant ea omnia ex lectione Epiſtolæ. *P. 105. & ſeq.*

II. Conceptis verbis aſſerit, *in ſanctificando calice non poſſe offerri aquam ſolam, quomodo nec vinum ſolum.* Atqui certum eſt calicem non poſſe verè conſecrari in aqua ſola; ergo; in mente S. Doctoris, non poteſt quoque verè ſeu validè conſecrari in ſolo vino. Cenſet igitur aquam neceſſariam eſſe ad ſubſtantiam & veritatem conſecrationis. *P. 103.*

III. Aſſerit calicem *non eſſe aquam ſolam, aut vinum ſolum, ſicut nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage ſolidatum*; verba ſunt S. Doctoris. Atqui panis eſſentialiter & neceſſariò compingitur ex farina & aqua; ergo pariter calix Euchariſticus, in mente S. Cypriani, neceſſariò ad veritatem conſecrationis, mixtus eſſe debet vino & aqua. *Ibid.*

IV. Tùm pani ex multis granis confecto, tùm calici vino & aqua temperato, ſuam ineſſe myſticam ſignificationem contendit, & quidem Sacramento eſſentialem ac neceſſariam: nempè, ſicut per multa grana in eundem panem conficiendum coeuntia, ſignificatur Fideles unum eſſe cum Chri-

ſto corpus; ita & per mixtionem aquæ cum vino, ſignificatur Fidelium cum Chriſto conjunctio. Porro iſtam myſticam ſignificationem Sacramento eſſentialem eſſe ac neceſſariam, exiſtimaſſe videtur S. Cyprianus, ait enim: *Quando utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc Sacramentum ſpiritale & cæleſte perficitur*. Et in fine Epiſtolæ. *Sacrificium*, inquit, *verum & plenum tunc offert Sacerdos in Eccleſia Deo Patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundùm quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe*.

Ibid.

P. 104.

Reſp. nego ant. ad cujus probationem nego min.

Ad primam ex S. Cypriano probationem, dico inſtitutionem hanc, ac præceptum de quo loquitur, non ad aquam referri, ſed ad vinum, de quo potiſſimùm ipſi erat quæſtio adversùs eos, qui, ſive ex errore, ſive ex ignorantia, ſive ex ſimplicitate & intempeſtiva temperantia, ſolam aquam calici infundebant, vino rejecto. Suum hunc ſcopum apertè declarat citata in Epiſtola ſanctus Doctor. *Miror*, inquit, *unde hoc uſurpatum ſit, ut contra Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, quibuſdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, quæ ſola Chriſti ſanguinem non poſſit exprimere*. En error & abuſus, ad quem evertendum omnia ſua argumenta convertit S. Cyprianus. Quem finem ut aſſequatur, neceſſe non eſt, ut probet aquam eſſe offerendam; de illa enim non agebatur, & ultro id fatebantur Aquarii quos impugnat: ſed in eo totus incumbere debuit, ut oſtenderet vinum neceſſariò eſſe offerendum, ſine quo non poteſt eſſe Chriſti ſanguis, & conſequenter nulla conſecratio calicis. Et re ipſa omnia quæ colligit argumenta, ad hoc unum, tanquam ad unicum aut ſaltem præcipuum ſcopum collimant, ut legenti conſtabit; omnia enim tùm veteris tùm novi Teſtamenti teſtimonia quæ vini mentionem faciunt, ad calicem euchariſticum inflectit, qualia ſunt quæ referuntur Gen. 9. de ebrietate Noe, & cap. 14. de ſacrificio Melchiſedech, & cap. 49. de Prophetia Jacob; & cap. 9. Proverbiorum, ubi dicitur, *Bibite vinum quod miſcui vobis*; & Pſal. 22. ubi dicitur, *Calix meus inebrians quàm peroptimus*; & Matth. 26. ubi Chriſtus ait, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*; & Joan. 15. ubi ſe *vitem* appellat. Quando igitur Chriſti inſtitutionem, exemplum, ac præceptum toties urget ac inculcat S. Cyprianus, non ad aquæ, ſed vini neceſſitatem comprobandam refert; de vino enim, non de aqua, excitata erat controverſia: unde Scripturæ teſtimonia in quibus aquæ fit mentio, refert ad Baptiſmum, non ad Euchariſtiam.

P. 103.

Neque eſt quòd dicas, nullum à S. Doctore diſcrimen notari inter Chriſti inſtitutionem, ſeu præceptum quo vinum & aqua offerri debent, ſed utrumque ob eandem Chriſti inſtitutionem ac præceptum obſervandum eſſe, ut conſtat ex verbis ejus inter probationes citatis: ex quo ſequitur, ſaltem in mente S. Cypriani, aquæ mixtionem juris eſſe & præcepti divini, non tantùm eccleſiaſtici, ut fert Concluſio noſtra. Iſtud profectò clarè oſtendunt hæc S. Doctoris verba, *Si*, inquit, *nec minima de mandatis Dominicis licet ſolvere, quantò magis tam magna, tam grandia, tam ad ipſum Dominicæ paſſionis & noſtræ redemptionis ſacramentum pertinentia, fas non eſt infringere, aut in aliud, quam quod divinitus inſtitutum ſit, humana traditione mutare?*

P. 104.

Reſp. enim, inſtitutum S. Doctoris non poſtulaſſe, ut diſcrimen illud exponeret. De vini quippe neceſſitate in conſecrando calice potiſſimùm agebat, quam ut probaret, ad Chriſti inſtitutionem ac mandatum meritò recurrit; de ipſa verò aqua non diſputat, ſed ſupponit, quod ipſi admittebant Aquarii

quos

quos impugnat, nempè aquam eſſe uſurpandam, non ſolam quidem, ut illis placebat, ſed vino mixtam. An verò eadem prorſus neceſſitate eodemque jure ſit neceſſaria aqua in calice Euchariſtico, quo ipſum vinum, non declarat expreſsè ſanctus Doctor: ex verbis tamen illius non obſcurè colligimus, aliam ipſi viſam eſſe vini & aquæ neceſſitatem, ſiquidem ait, *cum vino ſolo poſ-* P. 103.
ſe, mediante conſecratione, fieri Chriſti ſanguinem, non cum aqua ſola. Solum igitur vinum agnoſcit tanquam materiam eſſentialem calicis conſecrandi; adeoque ſolum neceſſarium neceſſitate Sacramenti & juris divini.

Ad ſecundam probationem, diſt. ant. Non poteſt vinum ſolum offerri, ut nec aqua ſola, propter variam neceſſitatis cauſam & rationem, concedo: propter eandem omninò, nego. Non poteſt quidem offerri vinum ſine aqua, quia ita fert uſus & univerſalis praxis Eccleſiæ: ſuam enim aqua ſignificationem myſticam habet, qua non debet Euchariſtiæ Sacramentum privari; atque hæc eſt ratio ſeu cauſa cur neceſſe ſit eam vino admiſceri: at ſtrictiori & majori neceſſitate vinum neceſſarium eſt, quia ſine illo invalida eſt & nulla conſecratio. *Nam*, inquit S. Cyprianus, *ſi quis vinum* Ibid.
tantùm offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis; ſi verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Significatio autem practica Sacramenti, magis neceſſaria eſt, quàm myſtica.

Ad tertiam, diſt. pariter maj. Calix non eſt vinum ſolum, ſicut panis non eſt farina ſola, aut aqua ſola, quantùm ad ſignificationem myſticæ unionis populi cum Chriſto, ad quam unam attendit S. Cyprianus in comparatione adducta, concedo: quantùm ad validam conſecrationem, nego. Comparat igitur mixtionem vini & aquæ in calice, cum mixtione farinæ & aquæ in pane ex quo fit corpus Chriſti, ratione repræſentationis ſeu ſignificationis myſticæ, quæ poſita in eo eſt, ut ipſe loquitur, quòd quemadmodum grana multa in unum collecta & commolita & commixta panem unum faciunt, & ſignificant Fideles in Chriſto, qui panis eſt cœleſtis, unum corpus eſſe; ſic quoque mixtio aquæ cum vino, eandem populi cum Chriſto adunationem & conjunctionem ſignificat in calice; atque in hoc valet comparatio à S. Doctore inſtituta. Sed quantùm ad veritatem ſeu validitatem conſecrationis, magna eſt diſparitas: panis enim qui ex multis granis tritici contritis ac commolitis & aqua delibutis non conſtaret, panis verus non eſſet, adeoque nec materia ſufficiens conſecrando corpori Chriſti; è contra, vinum ſine aqua, verum eſt vinum, unde poteſt ſolum validè conſecrari.

Ad quartam, nego ſignificationem illam myſticam, de qua mox dixi, eſſentialem eſſe Euchariſtiæ. Quando igitur S. Cyprianus ait Sacramentum perfici, verum & plenum eſſe, cùm talis adeſt ſignificatio, diſtinctione opus eſt: Sacramentum perficitur perfectione accidentali & integrali, concedo: eſſentiali, nego. Solutionem ſuppeditat ſanctus Doctor, cùm ait, *ſanguinem Chriſti non offerri, ſi deſit in calice vinum*; (en eſſentia ſacrificii) P. 102.
nec ſacrificium Domini cum legitima ſanctificatione celebrari, niſi oblatio & ſacrificium noſtrum reſponderit paſſioni; en integritas ejus ac perfectio accidentalis, ex perfecta repræſentatione orta.

Objicies 3. S. Bernardus Epiſtola 69. liberum unicuique relinquit credere, ſine aqua non poſſe validè conſecrari calicem. *Aiunt*, inquit, *neſcio* To. 1. p.
quem alium aliud ſenſiſſe Scriptorem, non poſſe videlicet abſque tribus, id eſt 71. C. D

 pane,

pane, vino, & aqua, hoc ſacrificium eſſe; ita ut ſi quodlibet horum deeſſe contigerit, reliqua non ſanctificentur. Sed de hujuſmodi unuſquiſque in ſuo ſenſu abundat.

Reſp. S. Doctorem ea in Epiſtola non improbare quidem tanquam hæreticam, ſed tanquam falſam adductam opinionem. Quæſtio erat de Sacerdote, qui cùm omiſiſſet vinum in calicem fundere, comperta ſeriùs negligentia, vinum fuderat ſupra particulam hoſtiæ conſecratæ, abſque ulla vini conſecratione ſpeciali: circa quam quæſtionem nonnulli opinabantur, nequidem eo in caſu panem conſecratum fuiſſe, nempè propter defectum vini in calice. Hos verò refellit S. Bernardus, quia panis priùs, quàm vinum conſecratur, adeoque conſecratio unius non pendet à conſecratione alterius. *Non nego*, inquit, *panem & vinum aqua quidem mixtum, ſimul debere apponi; quin potius aſſero, haud aliter debere fieri: ſed aliud eſt culpare negligentiam, aliud negare efficaciam. Aliud, inquam, eſt, quod cauſamur non benè quidpiam fieri, & aliud quòd mentimur nec fieri.* Cenſet igitur ſanctus Doctor, panem ſine vino, & vinum ſine aqua poſſe validè conſecrari; adeoque privata ſua ſententia improbat opinionem illorum qui aſſerebant, tria hæc ita ſimul eſſe uſurpanda, ut ſi aliquod deeſſet, nulla fieret conſecratio. Dixi, privata ſua ſententia: neque enim rem eſſe ab Eccleſia determinatam noverat; unde ſic claudit prædictam Epiſtolam, *Hæc interim de hac re dixerim & ſenſerim, abſque præjudicio vel tuæ ſententiæ, ſi quid melius ſapis, vel cuiuslibet ſaniùs ſapientis.*

Ibid. E.

Ibid.

Objicies 4. Illud eſt de neceſſitate Sacramenti Euchariſtiæ, per quod primum & directum ejus ſignificatum importatur; atqui per aquæ mixtionem primum & directum Euchariſtiæ ſignificatum importatur; iſtud enim conſiſtit potiſſimùm in repræſentatione paſſionis & mortis Chriſti, è cujus latere ſanguis & aqua fluxit, quem fluxum Concilia Florentinum & Tridentinum citata inter probationes primæ partis noſtræ Concluſionis, docent repræſentari per aquam quæ calici infunditur.

Reſp. diſt. maj. per quod importatur primum & directum ſignificatum practicum, id eſt, præſentia realis & ſubſtantialis corporis & ſanguinis Chriſti, quæ fit per conſecrationem, concedo: ſignificatum ſpeculativum dumtaxat, iterum diſtinguo: primarium, eſto: ſecundarium, nego. Explico. In Euchariſtia diſtingui debet ratio Sacramenti, & ratio ſacrificii: ut ſit Sacramentum, ſatis eſt quòd vera ſit panis aut vini conſecratio, & converſio in corpus & ſanguinem Chriſti; in hoc enim conſiſtit ſignificatio practica: poteſt autem una pars validè ſine altera conſecrari, panis ſine vino, & viciſſim vinum aut ſine aqua, aut ſine pane. Ut autem Euchariſtia rationem habeat ſacrificii, debet repræſentare mortem & paſſionem Chriſti, ſeu ſeparationem ſanguinis à corpore, quæ repræſentatio & commemoratio perficitur, cùm utraque ſpecies ſeparatim conſecratur, & vi verborum corpus ſub ſpecie panis, ſanguis verò ſub ſpecie vini ponitur; atque dici poteſt neceſſaria & eſſentialis ad rationem ſacrificii: ſignificatio autem ſeu repræſentatio illius aquæ & ſanguinis quæ ex perfoſſo latere Chriſti jam mortui fluxere, eſſentialis non eſt, neque primaria, ſed accidentalis tantùm & ſecundaria.

Objicies 5. Illud eſt de neceſſitate Sacramenti Euchariſtiæ, quod Chriſtus uſurpavit, quod uſurpandum eſſe docet Eccleſiæ traditio & praxis: atqui talis eſt mixtio aquæ; ergo &c.

Reſp. nego maj. Quot enim ſunt etiam in Euchariſtia, quæ Chriſtus fecit,

neque

neque tamen cenſentur ad ſubſtantiam Sacramenti pertinere? Conſecravit in azymo pane, poſt cœnam &c. An iſta neceſſaria dicent ad ſubſtantiam Euchariſtiæ? non puto. Igitur exemplum Chriſti, & uſus Eccleſiæ perpetuus non ſufficiunt, ut quid cenſeatur pertinere ad eſſentiam Sacramenti; ſed neceſſe eſt, ut aut apertum ſit Chriſti præceptum, aut apertè Eccleſia, verborum ejus interpres, declaraverit ſine hac vel illa re non poſſe conſecrari Euchariſtiam, & invalidam eſſe ſeu nullam conſecrationem. Iſtud autem nunquam pronuntiavit Eccleſia, de aqua quæ vino in calice Euchariſtico miſcetur; imò potius contrarium ſignificavit. Igitur aquæ mixtio aliquo ſenſu dici poteſt eſſe juris divini, propter exemplum Chriſti; ſed non poteſt idcircò dici neceſſaria neceſſitate Sacramenti; ſicut ſatisfactio in Sacramento Pœnitentiæ, juris eſt divini, non tamen pars eſſentialis Sacramenti, ſed integralis dumtaxat.

Objicies denique adversùs quartam Concluſionis partem. SS. Patres, imprimis S. Cyprianus, & Concilia quæ adduximus in probationem primæ partis noſtræ Concluſionis, manifeſtè inſinuant aquæ mixtionem neceſſariam eſſe ex præcepto divino.

Concilium enim Carthag. III. cap. 24. ait, *id offerendum quod Dominus tradidit*. Concilium Aurelianenſe IV. Can. 4. ait, *vinum eſſe offerendum aqua mixtum, quia ſacrilegum judicatur aliud offerri quàm quod in mandatis ſacratiſſ.mis Salvator inſtituit*. Conc. Trull. ait, hunc ordinem *eſſe ab Apoſtolis traditum*. Hìc igitur maximè locum habet effatum S. Auguſtini L. 2. de Baptiſmo c. 7. & L. 4. c. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur*. *Apoſtoli autem*, ut loquitur Tertullianus, *à Chriſto acceperunt, ſicut Chriſtus à Deo.*

Tom. 2. Conc. p. 1170. E. Tom. 5. Conc. p. 381. C. Tom. 6. Conc. p. 1156. To. 9. p. 102. F. & 140. C.

Reſp. nego ant. & explico. Concilium Carthaginenſe per verbum *tradidit*, non præceptum, ſed oblationem ſeu rem oblatam deſignat; & ſenſus eſt, nihil eſſe offerendum, præter id quod Chriſtus prior obtulit. Hoc ſenſu Chriſtus dicitur ſemetipſum pro nobis tradidiſſe, id eſt obtuliſſe in ſacrificium. Concilium Aurelianenſe vel mandata illa ſacratiſſima ad ſolum panem & vinum refert; vel ſenſus eſt, Chriſtum eo tempore quo mandata ſacratiſſima dabat Apoſtolis de conficienda Euchariſtia, eam revera conſecraſſe in pane & vino aqua mixto: ſed ſenſus non eſt, Chriſtum inter mandata illa iſtud quoque dediſſe, ut aqua vino miſceretur. Concilium Trullanum ait ab Apoſtolis traditum, non à Chriſto mandatum; neque Armenos unquam reprehendit tanquam violatores mandati Chriſti. Regulam S. Auguſtini ultro admittimus, & fatemur mixtionem aquæ in calice Euchariſtico hoc ſenſu juris eſſe ſeu inſtitutionis divinæ, quia Chriſtus exemplo ſuo & facto uſurpavit, ſicut & azymum panem; at inde non ſequitur, aut panem ipſum, ut azymus eſt, aut aquam, neceſſariam eſſe neceſſitate aut Sacramenti, aut præcepti divini.

ARTICULUS VII.

An, & quomodo aqua convertatur in ſanguinem Chriſti; mediatè, vel immediatè.

Opiniones.

Circa primam præſentis Articuli quæſtionem, utrum ſcilicet aqua vino in calice mixta convertatur in ſanguinem Chriſti, vi verborum conſecrationis, an in propria natura & ſubſtantia remaneat, gravis exorta eſt in Galliis controverſia ſæculo duodecimo, de qua Gaufredus Monachus Claravallenſis an. 1188. conſuluit Albanenſem Epiſcopum Cardinalem, Clementis III. Vicarium. Hujus Epiſtolam refert Baronius ad an. Chriſti 1188. n. 34. *Non me-*
T. 12. p. *diocris*, inquit ille, *inter modernos Theologos ſuper eadem quæſtione diſſenſio, ne-*
795. B. *gantibus aliis, aliis affirmantibus, totius liquoris mixti, ſicut panis, qui ex ſimila & aqua ſimiliter conficitur, unam fieri tranſubſtantiationem.*

Circa ſecundam & tertiam etiam quæſtionem, de modo converſionis aquæ in ſanguinem, an immediatus ſit, vel mediatus, ita ut aqua priùs debeat converti in vinum, quàm in ſanguinem Chriſti, paulò poſt Gaufredum, tempore Innocentii III. qui ſedere cœpit an. 1199. & obiit an. 1216. rurſus excitata eſt controverſia. Quatuor opiniones refert dictus Pontifex in Epiſtola ad Joannem Archiepiſcopum Lugdunenſem, L. 5. Epiſtolarum quæ à clariſſimo Baluſio duobus Tomis collectæ fuerunt, Tomo 1. pag. 671. Refertur etiam L. 3. Decretalium, titulo 41. Cap. *Cùm Marthæ*. *De celebra-*
Pagina 1367. *tione Miſſarum.*

Prima, eorum eſt qui dicebant vinum & aquam converti in ſanguinem & aquam quæ fluxerunt è latere Chriſti.

Secunda, eorum qui aquam cum vino in ſanguinem ideò converti putabant, quia vino mixta, tranſit in vinum; id eſt mediatè eam converti exiſtimabant; quæ certè quæſtio ad Phyſicos meliùs, quàm ad Theologos pertinet.

Tertia, eorum qui dicebant aquam in propria ſua remanere ſubſtantia, vini accidentibus circumfuſam.

Quarta denique, eorum quibus placebat aquam in flegma converti, quam opinionem nefariam appellat Innocentius III.

Tempore S. Thomæ qui 13. floruit Eccleſiæ ſæculo, nonnulli, ut ipſe refert 3. parte q. 74. art. 8. dicebant, *aquam vino adjunctam per ſe manere, ſolo vino converſo in ſanguinem: quæ opinio*, inquit, *ſtare non poteſt.*

Ex quatuor his opinionibus enumeratis, prima, tertia & quarta nullos jam habent in Schola defenſores. De ſecunda tantùm hodie movetur controverſia; aliis mediatam, ut Thomiſtæ; aliis immediatam aquæ in ſanguinem converſionem propugnantibus.

PRIMA CONCLUSIO.

Aqua vino mixta in calice, reipſa convertitur in ſanguinem Chriſti.

Probatur 1. quia id omne quod in calice continebatur, & Apoſtolis ſuis Chri-
ſtus

Digitized by Google

ſtus propinavit, erat ſanguis ejus, *Hic eſt calix ſanguinis mei*: cùm igitur aqua vino mixta foret, pro certo habendum aquam in ſanguinem Chriſti converſam fuiſſe.

Probatur 2. ex SS. Patribus, quorum plurima laudat teſtimonia Gaufredus in citata ad Card. Albanenſem Epiſtola, & nos antea laudavimus, tùm in Quæſtione de reali præſentia; tùm paulò antè, cùm de neceſſitate mixtionis aquæ cum vino in calice Euchariſtico diſſerebamus. Ex illis enim hoc argumentum elicitur: SS. Patres Juſtinus, Irenæus, Cyprianus, &c. aſſerunt aquam eſſe in calice vino admiſcendam: atqui iidem SS. Patres aſſerunt Chriſtum, calicem, ideſt, quod continetur in calice, convertiſſe in proprium ſuum ſanguinem; ergo cenſent aquam converti in ſanguinem.

Confirmatur. Quia iidem SS. Patres ajunt, ante conſecrationem in calice eſſe vinum & aquam, poſt conſecrationem verò eſſe Chriſti ſanguinem; ergo &c. Hanc ſententiam Innocentius III. loco citato ait eſſe ex quatuor enumeratis, probabiliorem. Non dixit de fide certam; quia reipſa, etſi poſt unanimem ferè Theologorum ſententiam, temeritatis notam non effugeret, qui oppoſitam tueretur, non tamen formaliter hæreticus dici poſſet, cùm nullo evidenti Scripturæ teſtimonio, aut Concilii Oecumenici decreto definitum ſit, aquam converti in Chriſti ſanguinem. S. Thomas citato loco ait oppoſitam opinionem ſtare non poſſe. Hinc Baronius ad an. 1188. loquens de Epiſtola Ganfredi ad Cardinalem Albanenſem, *Quid reſcripſerit*, inquit, *Cardinalis, non invenimus: ſed aliud reſcribere non potuiſſe certum eſt, quàm quod credidit & cuſtodivit ſemper ſancta Romana Eccleſia, nimirum aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.* T. 12. p. 796. C.

Probatur 3. ratione. Quod eſt pars potus uſualis quem Chriſtus pro materia calicis conſecrandi aſſumpſit, debet in ſanguinem ejus converti, virtute verborum Chriſti: atqui aqua pars eſt potus uſualis; ergo &c.

Confirmatur: tùm quia factâ conſecratione nulla alia, præter ſanguinem Chriſti, ſubſtantia remanet in calice: tùm quia ſicut fermentum quod Græci pani triticeo admiſcent, convertitur ſimul cum tritico in corpus Chriſti, quia pars eſt panis uſualis, licèt aliunde non ſit pars eſſentialis & neceſſaria ad validam conſecrationem; ita pariter aqua, etſi non ſit eſſentialis & neceſſaria neceſſitate Sacramenti, pars calicis conſecrandi, quia tamen eſt pars uſualis potus quem Chriſtus uſurpavit, idcircò in ſanguinem ſimul cum vino convertitur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Probabilius longè nobis videtur, aquam immediatè, vi verborum conſecrationis, converti in Chriſti ſanguinem.

Probatur 1. ex laudatis SS. Patribus, qui cùm de conſecratione calicis, & converſione in Chriſti ſanguinem loquuntur, nullum planè diſcrimen afferunt inter modum quo vinum, & eum quo aqua convertitur; ſed ſimpliciter affirmant vinum & aquam converti.

Et certè iidem Scriptores ajunt aquam offerri, benedici, conſecrari, fieri ſanguinem Chriſti; ergo vel non loquuntur accuratè, vel ſupponunt aquam ante conſecrationem nondum eſſe in vinum converſam: aliàs non jam aqua, ſed vinum ſolum diceretur converti in ſanguinem; aqua ſiquidem in vinum converſa, non eſt aqua, ſed vinum.

Proba-

Probatur 2. Quia Innocentius III. citata Epiſtola fatetur Phyſicos aſſerere, non poſſe aquam vino mixtam, in illud commutari & converti, cùm poſſit ab eo per artem extrahi & ſeparari.

Et verò ſi qua ætate, hoc eſt duodecimo ſæculo, excitata eſt de converſione aquæ in ſanguinem Chriſti controverſia, perſuaſum fuiſſet aquam in vinum converti ac tranſire, nullus profectò fuiſſet tantæ contentioni ac diſputationi locus; nullus quippè Catholicus unquam dubitavit, quin vinum convertatur in Chriſti ſanguinem per verba conſecrationis: at aqua in vinum converſa, vinum eſt, non aqua: aerem igitur verberaſſent, qui tanto æſtu diſputabant, an aqua convertatur in ſanguinem, an in ſua remaneat natura & ſubſtantia. Inde igitur natam hanc controverſiam probabiliter conjicimus, quòd cùm aqua non ſit abſolutè neceſſaria materia calicis conſecrandi, & aliunde res ſit valdè anceps & ambigua, an vino mixta in illud convertatur; valdè quoque incertum illis auctoribus viſum eſt, an convertatur in ſanguinem Chriſti: quibus certè difficultatibus tutiſſimè occurrit opinio quæ aſſerit aquam immediatè converti in Chriſti ſanguinem.

Hanc tamen (ingenuè fatendum eſt) opinionem immediatæ converſionis aquæ in ſanguinem Chriſti, disertè non propugnarunt aut Gaufredus, aut Innocentius III. ſatis ſibi eſſe rati, ſi probarent aquam in ſua natura & ſubſtantia non remanere poſt conſecrationem, quod præcipuum erat illorum inſtitutum; ſed eam converti in Chriſti ſanguinem, quocunque tandem modo fiat illa converſio, vel mediatè, vel immediatè, de quo parum illi curabant.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Concluſionem. Innocentius III. citata Epiſtola, inter quatuor opiniones quas recenſet, non improbat eam quæ dicit *aquam non tranſire in ſanguinem, ſed manere prioris vini accidentibus circumfuſam*; *ergo &c.* *Tom. 1. p. 672. vol. 2.*

Reſp. S. Pontificem hiſtoricè & narrativè hanc opinionem recenſere, non aſſertivè, eam calculo ſuo approbando: quin imò ſatis ibidem declarat, hanc opinionem ſibi non probari, cùm ait, *eam videri probabiliorem, quæ aſſerit aquam converti in ſanguinem.*

Objicies 2. De fide eſt, aquam converti in ſanguinem, non probabile tantùm, ut ait Innocentius III.

Ant. probatur. Quia de fide eſt, peracta conſecratione ſolas remanere panis & vini ſpecies, ut definit Conc. Trid. Seſſ. 13. Can. 2. Ergo non remanent ſpecies aquæ; quantò minùs ejus ſubſtantia?

Reſp. 1. diſt. ant. De fide eſt ſolas remanere panis & vini ſpecies, per excluſionem ſubſtantiæ panis & vini, quod unum adversùs Lutheranos decernit Concilium, concedo: per excluſionem ſubſtantiæ aquæ, de qua nullatenus agit Canon laudatus, nego.

Reſp. 2. nego conſeq. Poſſet enim dici, remanente aquæ ſubſtantia non remanere ejus ſpecies viſibiles, quia manent, ut ait Innocentius, prioris vini accidentibus circumfuſæ, nec amplius per ſeſe poſſunt ſenſus noſtros afficere.

Inſtabis 1. Conſtat ex fide, illud omne in Chriſti ſanguinem fuiſſe converſum, quod Chriſtus conſecravit in calice: atqui Chriſtus reipſa, ex antè dictis, aquam ſimul cum vino conſecravit; ergo certum eſt ex fide, aquam converti in Chriſti ſanguinem.

Reſp.

Reſp. diſtinguo maj. quod Chriſtus conſecravit tanquam materiam eſſentialem, & ſine qua non poteſt eſſe conſecratio, concedo: tanquam materiam accidentalem aut integrantem dumtaxat, ſine qua valida eſt conſecratio, nego. Porrò conſtat ex dictis, vinum ſolum eſſe materiam eſſentialem ac neceſſariam calicis conſecrandi, non aquam; adeoque etſi credamus Chriſtum aquam vino miſcuiſſe, quia tamen illa non eſt eſſentialis materia, non tenemur ex fide credere eam in Chriſti ſanguinem converti. Diſtinguo etiam minorem. Atqui Chriſtus aquam cum vino conſecravit, idque piè credimus, concedo: idque ad fidem pertinet, nego. Solutio patet ex antè dictis.

Inſtabis 2. Fides docet totum quod in calice conſecrato continetur, objectum eſſe adorationis noſtræ; ergo eadem fides docet, totum quod fuit in calice, converſum eſſe in Chriſti ſanguinem per conſecrationem: aliàs Fideles periculo idololatriæ exponeret.

Reſp. nego ant. Fides enim docet tantùm ſanguinem Chriſti qui in calice continetur, adorationis noſtræ objectum eſſe, non verò quidquid in calice continetur: neque propterea ullum eſt idololatriæ periculum, ſi præter Chriſti ſanguinem extranea aliqua ſubſtantia reperiatur in calice. Ex dictis enim antea, Græci, facta conſecratione, aquam ferventem infundunt in calicem, an propterea aquam illam adorare cenſentur? abſit. Pariter docent Phyſici, in poris ſanguinis conſecrati aerem miſceri, an ullum inde timetur periculum idololatriæ? neutiquam. Quid ita? quia ſic edocti & informati ſunt Fideles, ut ſuam adorationem ad unum Chriſti ſanguinem in calice contentum referant ac dirigant.

Inſtabis 3. Baronius, loco & verbis antea citatis, expreſsè ait Romanam Eccleſiam ſemper crediditſe, aquam ſimul cum vino tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.

Reſp. vel deceptum eſſe Baronium, ſi per verbum *credidit*, veram intellexit fidem ſupernaturalem theologicam: vel potius dicendum, verbum *credidit* illum uſurpaſſe pro pia & perpetua Eccleſiæ Romanæ ſententia; quo ſenſu verbum idem uſurpavit Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 7. cùm dixit: *Creditur Chriſtum Dominum aquam vino calicis miſcuiſſe*. Recole quæ antè diximus, ubi de neceſſitate aquæ in calice Euchariſtico. *To. 14. Conc. p. 854. E.*

Objicies 3. contra ſecundam Concluſionem. Innocentius III. citata ad Joannem Archiepiſcopum Lugdun. Epiſtola, poſt quatuor à ſe memoratas opiniones, ait, *eam probabiliorem videri, quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari, cùm in vinum tranſeat mixta vino*. Cenſet igitur opinionem mediatæ converſionis aquæ in ſanguinem, eſſe probabiliorem. *Tom. 1. p. 672. col. 2.*

Confirmatur: quia idem Pontifex L. 4. myſteriorum Miſſæ cap. 30. ſic loquitur: *Quis ambigat aquam in vinum tranſire, cùm multo vino modicum infunditur aquæ?* *Ibid. p. 390.*

Reſp. nego conſeq. probabiliorem enim vocat eam opinionem, qua parte contendit aquam in ſanguinem converti, quod unum volebat S. Pontifex; non autem qua parte ait aquam priùs in vinum converti quàm in ſanguinem, de quo conſultus non fuerat. Unde quando illam ſecundam opinionem deſcribit, ejus quidem fundamentum refert, nempè aquam idcircò converti in ſanguinem, quia (juxta defenſores hujus opinionis) mixta vino, tranſit in vinum: quando verò in fine reſponſionis ſuæ ad hoc conſultationis propoſitæ caput, ait, inter prædictas opiniones hanc videri probabiliorem,

quæ

quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari, ne verbum quidem habet de ratione ſeu fundamento priùs allato: quo ſilentio non obſcurè innuit S. Pontifex, hanc ſecundam opinionem in hoc tantùm probabiliorem ſibi videri, quòd admittat aquæ in ſanguinem converſionem, de qua una, ut dixi, fuerat requiſitus: circa modum verò hujus converſionis, nihil apertè ſtatuit S. Pontifex.

Si tamen ratiociniis & conjecturis hìc locus eſſet, inferremus potius ex citata ejus Epiſtola, eum in noſtram propendiſſe opinionem, tùm quia expreſsè ait Phyſicos repugnare converſioni aquæ in vinum: tùm quia ait opinionem converſionis aquæ in vinum eſſe probabiliorem; non ait certam, de qua dubitare non liceat: atqui ſi intelligeret converſionem mediatam aquæ, ſcilicet priùs in vinum, & poſteà in ſanguinem, non tantùm probabilis, ſed vera & certiſſima foret hæc converſio aquæ in ſanguinem. Quidita? quia aqua converſa in vinum, non amplius eſt aqua, ſed vinum: at certiſſimum eſt vinum converti in ſanguinem Chriſti per verba conſecrationis; igitur cùm probabiliorem dixit Innocentius opinionem converſionis aquæ in ſanguinem, intellexit converſionem immediatam.

Ad confirmationem, dici poſſet Innocentium loqui de ſolis aquæ accidentibus, quæ vini accidentibus manent circumfuſa; vel ſaltem illum in ea fuiſſe opinione antequam ad ſupremam Sedem aſſumeretur, quam poſtea Pontifex factus mutavit.

Inſtabis 1. Catechiſmus Concilii Trid. 2. parte nu. 18. S. Thom. hìc, & Sacerdotale Romanum 1. parte, docent idcircò paululum aquæ debere in calicem infundi, quia debet in vinum priùs converti, quàm in ſanguinem.

Reſp. revera, juxta præſcriptum Eccleſiæ ritum, paululum aquæ infundi debere, ſed non propter rationem adductam, quæ ſanè nulla eſt, quidquid in contrarium affirment tùm auctores Catechiſmi Romani, tùm editores Sacerdotalis Romani, tùm S. Th. à quibus, ſalva, quæ ipſis debetur, reverentia, hìc recedimus. Vera autem ratio cur paululum aquæ voluerit Eccleſia miſceri in calice, eſt, tùm quia aqua non eſt materia neceſſaria & eſſentialis; tùm quia voluit hoc temperamento conſulere validitati conſecrationis calicis, juxta utramque Theologorum ſententiam de converſione mediata vel immediata aquæ in ſanguinem.

Inſtabis 2. Illud tantùm convertitur immediatè in ſanguinem Chriſti; quod eſt materia calicis neceſſaria à Chriſto inſtituta: atqui aqua talis non eſt; ergo &c.

Reſp. diſt. min. aqua ſeorſim & ſeparatim à vino non eſt materia neceſſaria calicis, concedo: mixta vino, ex cujus mixtione fit potus uſualis, iterum diſtinguo: non eſt materia neceſſaria neceſſitate Sacramenti, concedo: eccleſiaſtici, nego. Iſta omnia patent ex antè dictis, & confirmari ac illuſtrari poſſunt exemplo adducto fermenti, quod Græci tritico miſcent, quod etſi pars non ſit eſſentialis panis conſecrandi, conſecratur tamen & convertitur ſimul cum tritico in corpus Chriſti.

Inſtabis 3. Illud ſolùm convertitur immediatè in Chriſti ſanguinem, ſub cujus ſpeciebus ſanguis Chriſti poſt conſecrationem continetur: atqui ſanguis Chriſti continetur tantùm ſub ſpeciebus vini, non verò aquæ, ſiquidem, juxta Concilium Trid. Seſſ. 13. Can. 2. ſolæ panis & vini ſpecies remanent.

Reſp.

Reſp. diſt. min. ſanguis Chriſti non continetur ſub ſpeciebus aquæ, ſeorſim & ſeparatim à vini ſpeciebus, concedo: ſub ſpeciebus aquę cum vino conjunctæ, ſeu ſpeciebus aquæ mixtis & circumfuſis, ut loquitur Innocentius III. accidentibus & ſpeciebus vini, nego. Sic enim remanent accidentia totius mixti quod fuit conſecratum, quemadmodum corpus Chriſti manet ſub accidentibus fermenti, prout hæc adjuncta ſunt & permixta cum accidentibus panis triticei. Ad Canonem Tridentinum patet ſolutio ex reſponſione ad ſecundam objectionem.

Inſtabis 4. Si accidentia aquæ remaneant, & ſupponantur aliunde corrumpi vini accidentia, tunc Chriſti ſanguis manebit ſub ſolis aquæ ſpeciebus: quod ſi ita eſt, cur non poterit aqua ſola validè conſecrari?

Reſp. nego ant. Tum quia fictitia planè videtur hæc hypotheſis, in qua corrumpantur ſpecies vini, non corruptis ſpeciebus aquæ vino admixtæ; tum quia ſpecies aquæ Chriſti ſanguinem non continent, niſi quatenus aqua pars eſt uſualis potus; at ubi ſupponuntur penitus corruptæ vini ſpecies, non eſt amplius potus uſualis: tum denique quia ſolum vinum eſt materia eſſentialis calicis conſecrandi; adeoque corruptis vini ſpeciebus, deſinit ſanguis Chriſti eſſe præſens.

Inſtabis denique. Concilium Trid. Seſſ. 13. Can. 3. definit Chriſtum remanere ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, facta ſeparatione; ergo &c.

Reſp. diſt. ſub ſingulis ſpeciei partibus materiæ eſſentialis & neceſſariæ: ſic remanet Chriſti corpus præſens ſub ſingulis ſpeciebus panis qui frangitur & dividitur; pariter ſub ſingulis vini guttis ſeparatis, concedo: ſub ſingulis partibus ſpeciei materiæ dumtaxat accidentalis, qualis eſt aqua, facta ſeparatione, nego. Si enim aqua ex vino conſecrato extraheretur, non amplius ſub ſe, aut ſuis ſpeciebus contineret ſanguinem Chriſti, ob rationes mox adductas.

ARTICULUS VIII.

De forma Euchariſtiæ.

JAmdiu eſt ex quo Scholæ Theologi diſtinguunt in Sacramentis materiam & formam; materiam in rebus vel elementis, formam in verbis collocant. Celebre eſt S. Auguſtini effatum Tract. 80. in Joannem, ***Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*** Aliqua igitur in Sacramento Euchariſtiæ forma aſſignanda eſt: quænam verò ſit, controvertitur. Tria igitur hìc expendenda & ſolvenda. T. 3. par. 2. p. 703. C.

Primum, an Chriſtus in conſecranda Euchariſtia uſus ſit aliquibus verbis; an ſola interna, vel externa benedictione.

Secundum, quænam ſunt verba quibus uſus eſt Chriſtus, & quibus voluit ut uteremur; an preces quæ antecedunt verba, *Hoc eſt corpus meum*, apud Latinos, vel quæ ſequuntur apud Græcos, pertineant ad ſubſtantiam formæ, tanquam pars illius inadæquata, ſed eſſentialis; ita ut ex precibus & ex verbis moraliter conjunctis coaleſcat forma totalis & eſſentialis conſecrationis Euchariſtiæ.

Apud nos verba ſacra præcedit iſta oratio, *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæſumus, benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus & ſanguis fiat dilectiſſimi Filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Apud

Digitized by Google

Apud Græcos poſt verba, *Hoc eſt corpus meum*, Sacerdos Deum rogat ut *mittat Spiritum ſanctum ſuum ſuper propoſita dona, & panem faciat corpus Chriſti, vinum verò ſanguinem ejus, immutans ea Spiritu ſancto ſuo*; quaſi jam immutata non eſſent vi & efficacia verborum Chriſti.

Tertium, an ſingula verba quæ uſurpantur in conſecratione panis & calicis, eſſentialia ſint & abſolutè neceſſaria. Circa quæ aberrant Novatores; ex noſtris verò Scholaſticis, ſalva fide præſentiæ realis & tranſubſtantiationis, multi in varias & oppoſitas abeunt opiniones.

Errores & opiniones.

Errores. To. 8. p. 342. I. Circa verba conſecrationis, miſſa veterum Manichæorum dementia, qui panem Euchariſticum (vinum enim tanquam fel draconis averſabantur) apud ſe naſci, non conſecrari delirabant, referente S. Auguſtino L. 20. contra Fauſtum Manich. cap. 13. Novatores noſtri errarunt, tùm quia verba illa penitus rejiciunt, ut Bucerus in caput 26. S. Matth. tùm qui ea non ad conſecrandum, (iſtud enim magicum quid delicatis eorum auribus ſonare videtur) ſed ad excitandam fidem referunt, ut Calvinus L. 4. Inſtit. cap. 17. paragr. 39. Lutherus verò Lib. *De abroganda Miſſa privata*, & in formula Miſſæ pro Eccleſia Wittembergenſi, vult, non modò Evangelicis verbis, ſed etiam tota & integra Liturgia opus eſſe ad dona conſecranda. Idem ſentit Kemnitius, de quibus lege Bellarminum L. 4. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 11. Alii verò recentiores, ut Chamierius, Albertinus, Dallæus, incerti ac inconſtantes videntur circa præſentem controverſiam: aliquando in ſolis precibus vim conſecrandi reponi; aliquando ipſa quoque verba Chriſti, imò & totam Liturgiam abſolutè neceſſariam eſſe opinari videntur.

P. 223. & ſeq. Inter Græcos Schiſmaticos Nicolaus Cabaſilas, Marcus Epheſinus, & alii nonnulli, quos appellat Arcudius L. 3. Concord. cap. 26. docent 1. eadem numero verba Chriſti, *Hoc eſt &c.* ſemel ab ipſo prolata, licèt effluxerint, virtute nihilominus manere ac verè operari. 2. Sacerdotes, dum conſecrant, ea verba recitare narrativè dumtaxat & hiſtoricè, non ſignificativè ſeu effectivè. 3. verba quibus Chriſtus conſecravit vim ſuam tantùm exerere, cùm Sacerdos preces fundit. Sunt qui cum Samona concedunt quidem verba effectivè concurrere ad conſecrationem, at inadæquatè tantùm, & ut partialem formam; quæ ut ſint efficacia & operativa, neceſſe eſt cum precibus ſubſequentibus ea conjungi.

Opiniones. II. Non conſentiunt inter ſe Orthodoxi Theologi, an, & quibus verbis Chriſtus conſecraverit.

Edit. Colon. 1575. To. 1. p. 377. Ambroſius Catharinus Conza. Sunt qui arbitrantur Chriſtum interna & occulta benedictione, ſine ullis verbis, per poteſtatem excellentiæ verbis non alligatam conſecraſſe; nihilominus formam præſcripſiſſe qua poſteri conſecrare deberent. Ita imprimis Innocentius III. S. P. L. 4. myſteriorum Miſſæ cap. 6. *Dici poteſt*, ait, *quòd Chriſtus virtute divina confecit, & poſteà formam expreſſit, ſub qua poſteri benedicerent. Ipſe namque per ſe virtute propria benedixit, nos autem ex illa virtute quam indidit verbis*. Idem docuit Durandus Mimatenſis L. 4. de divinis Officiis c. 41. n. 15.

Catharinus celebris è familia Prædicatorum Theologus, Epiſcopus primùm Minorenſis à Paulo III. tùm à Julio III. Archiepiſcopus Compſæ creatus,

tus, eandem opinionem defendit, duobus ea de re ſcriptis ex profeſſo Opuſculis, & ad Concilium Tridentinum, cui per ſeptem priores Seſſiones interfuerat, tranſmiſſis. Multos in hiſce Opuſculis patronos ac defenſores laudat, ſicut & ipſe Salmeron Tom. 9. Tractatu 13. nempè Franciſcum Mayronis, Gabrielem Biel, Godefridum Pictavienſem, Titelmannum, & ante iſtos Rupertum, Anſelmum, Odonem Cameracenſem, ad quos ætate Berengarii acceſſit Abbaudus Lib. de fractione corporis Chriſti, Tom. 3. Analectorum Mabillonii.

Eoſdem appellat ac ſequitur Chriſtophorus à Capite Fontium, primò quidem Ordinis Minorum Generalis Miniſter, tùm Archiepiſcopus Cæſarienſis, in Tractatu *De neceſſaria correctione Theologiæ Scholaſticæ*, & in Epiſtola ad Sixtum S. P. cui Opus ſuum nuncupavit. Chef-fontaines.

Opinio Catharini ad hæc capita revocatur. 1. Chriſtum non verbis, ſed arcana benedictione conſecraſſe. 2. formam nobis præſcripſiſſe qua conſecrare debemus, his ſcilicet verbis, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.* 3. verba hæc à Sacerdotibus hiſtoricè dumtaxat ac narrativè proferri, non ſignificativè nec effectivè; neceſſaria tamen eſſe propter mandatum Chriſti. 4. conſecrationem non tantùm verbis perfici, ſed etiam precibus, quæ antecedunt apud Latinos, & ſequuntur apud Græcos verba Chriſti. *Fit ergo nobis*, ait Catharinus, *corpus Chriſti, propter orationem præmiſſam, & ex vi pacti; & ſic defenditur mos Græcorum.* Pactum verò illud in eo eſt, quòd promiſerit Chriſtus ſe toties præſentem realiter adfuturum in Euchariſtia, quoties Sacerdotes verba ſua, *Hoc eſt corpus meum &c.* debitè ac ut oportet inter conſecrandum pronuntiabunt.

Iſtud dumtaxat diſcriminis occurrit inter ſententiam Catharini & à Capite Fontium, quòd iſte putet conſecraſſe Chriſtum, non tantùm interna, ſed etiam externa benedictione, ſeu ſacerdotali miniſterio; Catharinus verò ſola poteſtate excellentiæ, & occulta benedictione.

Juxta iſtam opinionem, verba iſta Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, corpus non efficiunt præſens, ſed jam præſens ſupponunt, virtute antecedentis benedictionis, atque dumtaxat illud declarant ac demonſtrant Diſcipulis, quibus illud porrigebat Chriſtus dicens: *Accipite, comedite, Hoc eſt corpus meum.* Diſſimulari non debet, quin hæc opinio faciliùs exponat verba Chriſti, & antevertat omnes illas argutias & dialecticas cavillationes Novatorum circa ſignificationem pronominis *hoc*, & aliorum ſingulorum verborum Chriſti, quo momento dicebat, *Hoc eſt corpus meum*, & dicendo illud operabatur. Verùm Theologi in rebus ad Religionem pertinentibus inquirere non debent, quid ad intelligendum facilius, ſed quid ad regulam Scripturæ & Traditionis ſit verius.

Sunt nonnulli quibus placet Chriſtum verbis quidem, non benedictione conſecraſſe, ſed verba illa planè occulta eſſe ac nobis incognita.

Scotus L. 4. diſt. 8. qu. 2. docet quidem verba Chriſti formam eſſe conſecrationis, ſed anceps ac dubius videtur, num illa ſola ſufficiant ſine iis quæ præcedunt, & quæ ſenſum verborum Chriſti figere ac determinare debent. *Hic eſt dubium*, inquit, *utrum prætermiſſis verbis præcedentibus, per iſta ſola quatuor verba conficeret Sacerdos. Dicitur quòd ſic, quia iſta ſunt præciſa forma; alia ſunt propter reverentiam, vel propter orationem præmittenda. Sed contra iſtud arguitur, quia verba ſacramentalia ex vi verborum debent ſignifica-* To. 8. p. 423. n. 4.

re

re illud quod efficitur ex vi Sacramenti : ſed ex vi conſecrationis hujus efficitur ibi eſſe verum corpus Chriſti; ergo verba ſufficientia ex vi propria debent ſignificare illud ibi contineri : ſed hæc verba, Hoc eſt corpus meum, *prolata ſine præcedentibus, aut non ſignificant abſolutè, quia ly* meum *ſignificat referri ad perſonam ipſius loquentis : quia licèt miniſter poſſit intendere ut loquatur in perſona Chriſti, non tamen propter hoc ſignificatum illorum verborum eſſet, quòd ly* meum *demonſtraret corpus Chriſti, ſed corpus loquentis*. Hæc Scotus, cui perſuaſum erat præcisè ac certò figi non poſſe verba quibus Sacramentum perficitur; unde aſſerit Sacerdotem, ut certus ac ſecurus ſit de conſecratione à ſe ritè facta, priùs certum eſſe debere, totum & integrum Canonem à ſe recitatum fuiſſe.

Fuere nonnulli ætate S. Thomæ, qui dixerunt Chriſtum bis verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, pronuntiaſſe, *primò quidem ſecretè ad conſecrandum; ſecundò* S. Thomas. *manifeſtè, ad inſtruendum.* Ita teſtatur ſanctus Thomas 3.p.q.78.ar.1.ad 1. *Sed hoc ſtare non poteſt*, pergit ſanctus Doctor, *quia Sacerdos conſecrat proferens hæc verba, non ut à Chriſto in occulta benedictione dicta, ſed ut publicè prolata. Et ideo alii dixerunt*, addit Angelicus Doctor, *quòd Evangeliſtæ non ſemper eundem ordinem in recitando ſervaverunt, quo res ſunt geſtæ; unde intelligendum eſt ordinem rei geſtæ ſic exprimi poſſe*, Accipiens panem benedixit, dicens, Hoc eſt corpus meum; & inde fregit, & dedit Diſcipulis ſuis. *Sed*, ait S. Thomas, *idem ſenſus haberi poteſt etiam verbis Evangelii non mutatis : nam hoc participium*, dicens, *concomitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt .... ut ſit ſenſus*, Dum benediceret, frangeret, & daret Diſcipulis ſuis, hæc verba dixit, *Accipite &c.*

Albertus Magnus. *To. 16. pag. 110. col. 2.* Exiſtimarunt nonnulli, quos refert Albertus Magnus de Euchariſt. diſt. 6. artic. 8. perfectam ac plenam non eſſe formam qua conſecratur panis, niſi cùm abſoluta eſt ac perfecta forma qua conſecratur vinum : *una enim forma*, inquiebant, *aliam expectare debet*, quam opinionem ſugillat Albertus Magnus.

III. Non minùs diſcordes ſunt inter ſe Theologi, circa verba ſingula quæ neceſſaria ſunt ad ſubſtantiam conſecrationis, præſertim calicis. Namque S. Th. 3.p.q.78.ar.3. exiſtimat ad formam conſecrationis calicis iſthęc omnia pertinere, *Hic eſt calix ſanguinis mei, novi & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum* Scotus in 4. diſt. 8. qu. 2. vult verba hæc Canonis, *Qui pridie quàm pateretur &c.* abſolutè neceſſaria eſſe ad conſecrationem panis, quia niſi illa præmittantur, Sacerdos videbitur in ſua propria perſona loqui, non in perſona Chriſti, quod perabſurdum eſt : imò ex mox dictis exiſtimat Scotus, ad plenam integræ conſecrationis ſecuritatem, totum & integrum Canonem à Sacerdote recitandum eſſe.

Præſens controverſia jamdiu ferè ſopita, noſtris his diebus excitata de novo fuit ab erudito Theologo P. le Brun Oratoriano, in Opere cui titulus eſt gallicè, *Explication litterale, hiſtorique & dogmatique des prieres & des ceremonies de la Meſſe*. Tom. 3. pag. 212. & ſeq. ubi multis, tum ex Liturgiis Orientalibus, tum ex SS. Patribus congeſtis teſtimoniis efficere conatur, formam Euchariſtiæ non tantùm verbis Chriſti perfici, ſed etiam precibus quæ præcedunt apud Latinos, & ſequuntur apud Græcos ſolemnia iſta Chriſti verba, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, ita ut ex duplici illa forma partiali & inadæquata, verbis ſcilicet & precibus moraliter

con-

conjunctis, coaleſcat formâ totalis & eſſentialis Euchariſtiæ. Nihil ille pro ſua exquiſita eruditione omiſit, ut veri ſpeciem huic ſententiæ appingeret. In eam tamen inſurrexit unus è Societate Jeſu doctus ac politus Theologus, quam ſcripto publico aggreſſus eſt.

Communis Scholæ ſententia eſt, Chriſtum iiſdem verbis conſecraſſe, quibus jam conſecramus, atque benedictione uſum illum fuiſſe, non tanquam forma ad conſecrandum, ſed oratione ſeu divinæ virtutis invocatione ad conſecrationem præparandam & obtinendam; adeoque preces quas Eccleſia in Canone Miſſæ ad Deum fundit, neceſſarias quidem eſſe præcepto, non ex neceſſitate Sacramenti. Itaque ſit

PRIMA CONCLUSIO.

Chriſtus verbis uſus eſt, non ſola interiori & occulta benedictione; nec poteſtate excellentiæ, ſed poteſtate miniſteriali primaria cùm Euchariſtiam conſecravit.

Probatur I. auctoritate Scripturæ ac SS. Patrum, à quibus verba ipſa quibus uſus eſt Chriſtus inter conſecrandum accuratè referuntur. Teſtimonia dabimus Concluſione ſequenti.

II. Sacerdotes ea ipſa ratione jam conſecrant, qua Chriſtus primùm conſecravit: atqui Sacerdotes verbis Chriſti utuntur, dum conſecrant. Major videtur certa. 1. quia Chriſtus nobis & exemplum dedit & præceptum, ut faceremus quod ipſe prior fecerat, *Hoc facite in meam commemorationem*. 2. Sacerdos conſecrat in perſona Chriſti, quapropter non ait, *Hoc eſt corpus Chriſti*, ſed, *Hoc eſt corpus meum*, quaſi Chriſtus ipſe loqueretur. Noſtra ſcilicet conſecratio, quid aliud eſt, quàm repetitio illius primæ quæ à Chriſto peracta eſt? ut ſcribit S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. Porrò ſi Chriſtus ſola voluntate & arcana benedictione conſecravit, Sacerdos qui jam verbis, non benedictione conſecrat, non cenſetur eo ipſo modo conſecrare quo primùm Chriſtus ipſe conſecravit, neque in ejus perſona. 3. quia Chriſtus Sacramentum inſtituens ac perficiens, haud dubiè ritu ſacramentali conſecravit, nempe adhibita materia & forma ſenſibili, id eſt cum pane & verbis adjunctis. *Accedit verbum ad elementum*, ait S. Auguſtinus Tract. 80. in Joan. *& fit Sacramentum*. 4. Sacramentum Euchariſtiæ quod conficimus, ejuſdem planè conditionis eſt ac naturæ cum eo quod Chriſtus celebravit; ergo iiſdem verbis eodemque ritu ſacramentali conſtare debet. 5. Chriſtus in quantùm homo, miniſter eſt Sacramentorum; & in quantùm Deus, illorum auctor: atque homo dum Sacramenta perficit tanquam miniſter, verbis etiam utitur quibus propoſita dona, implorata divina virtute, conſecrat; ergo verbis etiam uſus eſt Chriſtus Euchariſtiam conficiens.

T. 3. p. 3. p. 703.

Ad hæc accedit auctoritas Concilii Tridentini Seſſ. 13. cap. 1. ubi quamquam rem apertè non definiat, non obſcurè tamen ſignificat non per, ſed poſt benedictionem Chriſtum verbis adhibitis conſecraſſe. *Hoc*, inquit, *admirabile Sacramentum in ultima Cœna inſtituit, cùm poſt panis vinique benedictionem, ſe ſuum corpus præbere, ac ſuum ſanguinem, diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. Quæ verba à ſanctis Evangeliſtis commemorata, à divo Paulo poſtea repetita ſunt*. Porrò, *ſi poſt benedictionem*, ergo non per benedictionem

To. 14. Conc. p. 805. B.

conſecravit Chriſtus, ſed verbis quæ ab Evangeliſtis & à divo Paulo referuntur. Quæ autem ſunt illa verba? niſi iſta, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Verba quibus Chriſtus conſecravit, ac juſſit ut conſecraremus, iſta ſunt eſſentialia, quæ formæ rationem habent, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, vel, *calix ſanguinis mei:* non preces, ſive quæ præcedunt apud nos, ſive quæ ſequuntur apud Græcos; quæ licèt vim ſuam habeant ad divinam opem & virtutem ſupra propoſita dona impetrandam, atque religioſè retinendæ ſint, non tamen neceſſariæ ſunt neceſſitate Sacramenti ac validæ conſecrationis, ſed neceſſitate dumtaxat præcepti.

Probatur 1. ex verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, quæ certè ex ſeſe plenam & perfectam habent ſignificationem, non ſuſpenſam, ſed fixam & actualem, ac conſequenter efficacem: id etenim efficiunt, quod ſignificant; & niſi ita eſſet, vera non foret Chriſti propoſitio. Longum quippe diſcrimen eſt inter duas iſtas propoſitiones, *Hoc eſt corpus meum*; &, *Fac hunc panem corpus Chriſti*, ſicut fert oratio qua utuntur Græci: prima ſignificat, quo momento propoſitio enuntiatur, adeſſe corpus Chriſti; ſecunda non ſignificat adeſſe, ſed optat, & rogat ut adſit: prima determinatum habet ſenſum, altera ſuſpenſum & indeterminatum. Verba Chriſti, ait Conc. Trid. loco mox citato, *propriam ſuam & apertiſſimam habent ſignificationem.* Ergo vi & efficacia illorum præſens realiter fit corpus Chriſti, tranſmutata ſubſtantia panis in corpus, & ſubſtantia vini in ejus ſanguinem. Ergo ſola Chriſti verba vim habent formæ, ac neceſſaria ſunt ad validam conſecrationem: cætera verò quæ ab Evangeliſtis referuntur, vel ſunt Chriſti facta, *accepit panem, benedixit, fregit, dedit Diſcipulis*, quæ certè ex ſeſe realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam non exprimunt: vel ſi ſunt quædam Chriſti verba, aut tantùm exponunt præceptum faciendi quod fecerat Chriſtus, *Accepite, comedite, bibite*; aut ſignificant finem & effectum Euchariſtiæ: finem, *Hoc facite in meam commemorationem*, effectum, *in remiſſionem peccatorum.* Vel denique traditionem corporis, & ſanguinis effuſionem; corpus, *quod pro vobis tradetur*, vel traditur: ſanguis *qui pro vobis effundetur*, vel funditur. In ſolis igitur verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, poſita eſt forma eſſentialis ac neceſſaria Euchariſtiæ.

(Seſſ. 13. c. 1.)

Confirmatur primum iſtud momentum ex doctrina Conc. Trid. Seſſ. 13. cap. 3. ubi ait *corpus Chriſti eſſe ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini, ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis concomitantiæ &c.* Verba porrò illa quænam ſunt? An preces? at illæ aliæ non ſunt pro conſecratione panis, & aliæ pro conſecratione vini: è contra ſunt alia verba quibus panis, nempe iſta, *Hoc eſt corpus meum*; & alia quibus conſecratur vinum, *Hic eſt ſanguis meus.* Ergo in mente Concilii Trid. verba, quorum vi corpus eſt ſub ſpecie panis, & ſanguis ſub ſpecie vini, non ſunt verba precum, ſed ipſamet toties laudata verba Chriſti.

(To. 14. Conc. p. 806. A.)

Probatur 2. ex SS. Patribus utriuſque Eccleſiæ.

I. ex

Ex Græcis: P.98.A.

I. ex Græcis, S. Juſtinus Apol. 2. ait *Euchariſtiam* confici *per preces ab ipſo Verbo Dei profectas*. Preces verò quibus Sacerdos Deum orat *ut fiat*, vel *nobis fiat* corpus Chriſti, humanæ ſunt & eccleſiaſticæ, non illæ, quæ à *Verbo Dei*, id eſt, Chriſto, profectæ ſunt. *Nam Apoſtoli*, pergit ibidem S. Martyr, *in commentariis à ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepiſſe ſibi Jeſum; cum enim pane accepto, cum gratias egiſſet, dixiſſe: Hoc facite in meam commemorationem*, Hoc eſt corpus meum. *Et poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis, dixiſſe*: Hic eſt ſanguis meus. Iis igitur verbis Chriſtus Euchariſtiam perfecit, judice S. Juſtino.

Ibid.

P. 251. n. 5. — P. 294. n. 5. — P. 249. n. 3.

S. Irenæus L. 4. adversùs hæreſes cap. 18. aliàs 34. ait, *panem, dum percipit invocationem Dei non eſſe panem communem, ſed Euchariſtiam*. Et Lib. 5. cap. 2. *Quando ergo & mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, fit Eucariſtia ſanguinis & corporis Chriſti*. At nullum aliud in Euchariſtiæ conſecratione occurrit verbum Dei, quàm iſtud, *Hoc eſt corpus meum*. Lib. 4. c. 17. aliàs 32. dixerat: *Eum, qui ex creatura panis eſt, accepit* (Chriſtus,) *& gratias egit dicens: Hoc eſt corpus meum*.

Tom. 2. p. 384. B.

S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 1. de proditione Judæ, n. 6. *Hoc verbum Chriſti*, inquit, (nempe, Hoc eſt corpus meum,) *transformat ea quę propoſita ſunt: ac quemadmodum vox illa, Creſcite & multiplicamini, & replete terram, ſemel quidem prolata eſt, omni verò tempore naturæ noſtræ vim præbet ad filiorum procreationem; ita & vox hæc ſemel prolata in Eccleſiis ad unamquamque menſam, ab illo ad hodiernum uſque tempus & uſque ad adventum ejus ſacrificium perfectum efficit*.

Tom. 1. p. 268. D.

S. Joannes Damaſcenus pariter Lib. 4. de fide orthodoxa cap. 13. ait. *In principio dixit* (Deus,) *Producat terra herbam virentem; & ad hanc uſque diem, accedente imbre, divino præcepto impulſa & roborata, fœtus ſuos profert. Dixit perinde Deus*, Hoc eſt corpus meum; *&*, Hic eſt ſanguis meus; *&*, Hoc facite in meam commemorationem: *idque omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur*.

Conc. Flor. To: 13. Conc. p. 491. B. C. & apud Goarium, p. 140.

Cùm Græci, tempore Concilii Florentini, Latinis ſuſpecti forent circa formam conſecrationis Euchariſtiæ, quaſi verbis Chriſti eam non perficerent, à Summo Pontifice Eugenio IV. ea de re non ſemel interrogati ita catholicè ſatisfecerunt, ut S. Pontifex eos tanquam *fratres in fide ſecum conjunctos* compellaverit. Ita narratur in Conc. Flor. Seſſ. 25. *Porro*, inquiunt Græci, *hoc ita diſſolutum eſt*. (dubium ſcilicet quod propoſitum ipſis fuerat) *Fateri nos diximus, per hæc verba tranſubſtantiari ſacrum panem, & fieri corpus Chriſti: ſed poſtea, quemadmodum & ipſi* (Latini) *dicitis, Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum; ita nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus ſanctus deſcendat ſuper nos, & efficiat in nobis panem hunc pretioſum corpus Chriſti tui; & quod in calice iſto eſt, pretioſum ſanguinem Chriſti tui, tranſmutetque ipſa Spiritu ſancto ſuo, ut fiant communicantibus in purgationem animæ, in remiſſionem peccatorum, non fiant in judicium aut condemnationem noſtram*.

Ibid. p. 498. B.

His verbis declararunt Græci, ſe per preces, quas poſt verba Chriſti fundunt, non poſtulare ut ſimpliciter fiat corpus Chriſti, ſed ut nobis fiat; hoc eſt, fructum ejus ſpiritalem percipiamus ad purgationem animæ & peccatorum remiſſionem. Et paulò poſt ajunt: *De myſteriis autem fatemur ea conſecrari per Domini voces, licèt nos poſtea invocando dicamus, Fiat corpus & ſanguis Chriſti*.

Digitized by Google

Confirmatur amplius ex iis quæ Beſſarion Cardinalis expoſuit in Concilio Florentino, quæ referuntur à Mabillonio Muſæi Italici Tom. 1. pag. 243. En verba. *Die dominica quinta Julii anni 1438. in generali congregatione, præſidente in eadem ſanctiſſimo Domino noſtro Eugenio, divina providentia Papa quarto . . . . . Reverendus Pater Dominus Archiepiſcopus Nicænus, ſuo & aliorum Patrum Eccleſiam Orientalem repræſentantium nomine, publicè, alta & intelligibili voce expoſuit in hæc verba, vel eis in effectu ſimilia. Beatiſſime Pater, voſque Reverendiſſimi Patres & Domini hic præſentes. Quoniam in præcedentibus congregationibus noſtris inter alias differentias noſtras ortum eſt dubium de conſecratione Sacramenti Euchariſtiæ; & aliqui ſuſpicati ſunt, nos & Eccleſiam noſtram non credere illud pretioſiſſimum Sacramentum per verba Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti confici; propter hanc cauſam adſumus coram veſtra beatitudine, omnibuſque aliis hic aſtantibus, qui pro parte ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſunt, ad certificandam veſtram beatitudinem & alios Patres & Dominos hic præſentes de hac dubitatione, & dicimus breviter, Nos uſos fuiſſe Scripturis & ſententiis SS. Patrum, cognoſcentes & animadvertentes fragilitatem humani ſenſus, volumus adhærere ſententiis SS. Patrum & rationibus, ſpretis humanis inventis; qua quidem de re, Pater Beatiſſime, cùm in omnibus aliis auctoritatibus Patrum ſanctorum uſi ſumus, etiam his in præſenti dubitatione utimur. Et quoniam ab omnibus ſanctis Doctoribus Eccleſiæ, præſertim ab illo beatiſſimo Joanne Chryſoſtomo, qui nobis notiſſimus eſt, audimus verba dominica eſſe illa, quæ mutant & tranſubſtantiant panem & vinum in corpus verum Chriſti & ſanguinem; & quòd illa verba divina Salvatoris omnem virtutem tranſubſtantiationis habent, nos ipſum ſanctiſſimum Doctorem, & illius ſententiam ſequimur de neceſſitate. De hac quæſtione breviter diximus & ſufficienter, & veſtram beatitudinem de noſtra intentione certam reddimus.* Subſcriptum, *Arnoldus Notarius.*

Hujuſce verſionis autographum in theſauro Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis aſſervatur, cum Litteris authenticis unionis Latinos inter & Græcos factæ in Concilio Florentino.

Mabillonius poſt relatam illam Græcorum Confeſſionem, addit; *Confeſ-*
Ib. p. 245. *ſio hæc non levis eſt momenti ad perſuadendam Græcorum de Euchariſtia fidem, de qua tot & tantæ controverſiæ à Calviniſtis nuper excitatæ ſunt. Confeſſio hæc duas habet partes, nempe conſecrationem verbis Chriſti Domini confici, non precibus illis, quæ poſt verba ſacra fiunt à Græcis; atque his verbis panem & vinum in Chriſti corpus & ſanguinem mutari & tranſubſtantiari.*

Conſtat ex Turrecremata, Eugenium cum ſuis propoſuiſſe ut articulus ille, qui conſecrationem ſpectat, in definitione fidei reponeretur: at contra Græcos obſtitiſſe, cauſatos & id neceſſe non eſſe, & ſuæ Eccleſiæ præjudicio inſuper futurum, quaſi diverſam à nobis ea etiam in parte ſententiam haberet, cùm hinc & inde ſit eadem: cui poſtulationi ac declarationi annuit S. Pontifex, & pax ac unio ſancita.

P. 216. Arcudius Lib. 3. cap. 26. refert Græcos, dum conſecrant, caput inclinare, & cum veneratione panem benedicere, dicendo clara voce, *Hoc eſt corpus meum*, quibus verbis pronuntiatis, licet tunc hoſtia populo non oſtendatur, Fideles qui adſunt reſpondent, *Amen*, hoc eſt, *fiat*, *verum eſt*. Cujus conſuedinis meminit etiam S. Juſtinus. Lege Goarium in notis ad Miſſam S. Chryſoſtomi, p. 138.

Deni-

Denique Eugenius IV. S. P. in Decreto ſeu Inſtructione Armenorum, *Forma huius Sacramenti*, inquit, *ſunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur.* To. 13. Conc. p. 357.

II. idem probatur ex Latinis.

Tertullianus L. 4. contra Marcionem c. 40. *Acceptum panem*, inquit, *& diſtributum Diſcipulis, corpus illum ſuum fecit, dicendo: Hoc eſt meum corpus.* Ex Latinis.

S. Ambroſius Lib. de initiandis cap. 9. n. 54. *Clamat Dominus Jeſus*, inquit, *Hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen; hoc eſt, verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.* P. 457. T. 2. p. 339. E.

Et L. 4. de Sacramentis cap. 4. num. 14. ſic loquitur. *Quomodo poteſt qui panis eſt, eſſe corpus Chriſti? conſecratione. Conſecratio autem quibus verbis eſt, & cujus ſermonibus? Domini Jeſu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur in ſuperioribus, à Sacerdote dicuntur. Laudes Deo deferuntur ..... Ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non ſuis ſermonibus utitur Sacerdos, ſed utitur Chriſti ſermonibus. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum.* Ibid. p. 368. C.

Denique, ut alios infinitos ſileamus, Euſebius Emiſſenus Hom. in Ramis palmarum, *Dixit*, inquit, *tunc per ſe, & modò per ſuos miniſtros, Hoc eſt corpus meum. Et tanta eſt ejus verbi virtus & efficacia, ut ſtatim fiat quod dicitur.* Conc. p. Bibliot. PP. T. 6. p. 747. A.

Hanc eſſe Eccleſiæ Latinæ mentem atque ſententiam demonſtrat uſus Rubricarum Miſſalis Romani, ubi, titulo *De defectu panis*, dicitur: *Si celebrans ante conſecrationem adverterit hoſtiam eſſe corruptam, aut non eſſe triticeam, remota illa hoſtia, aliam ponat, & facta oblatione, ſaltem mente concepta, proſequatur ab eo loco, ubi deſivit.*

Si adverterit poſt conſecrationem, etiam poſt illius hoſtiæ ſumptionem, poſita alia, faciat oblationem ut ſuprà, & à conſecratione incipiat, ſcilicet illis verbis, Qui pridie quàm pateretur .... Quòd ſi hoc contingat poſt ſumptionem ſanguinis, apponi debet rurſus novus panis, & vinum cum aqua, & factâ priùs oblatione, ut ſupra, Sacerdos conſecret, incipiendo ab illis verbis, Qui pridie &c. His in caſibus non jubet Rubrica ut Sacerdos repetat orationem, *ut nobis corpus fiat &c.* & ab ea conſecrationem incipiat; ſed tantùm ab his verbis, *Qui pridie quàm pateretur*. Ergo judicat Eccleſia Latina validè conſecrari Euchariſtiam ſine illa oratione. Neque dicas orationem illam, quæ à Sacerdote pronuntiata jam fuerat, moraliter perſeverare. Namque in caſu propoſito non aderat materia ſufficiens ac legitima, ad quam oratio illa, tanquam forma referri poſſet; ergo nullo modo poteſt eſſe forma neceſſaria. Neque etiam dicas, Rubricas illas, quæ nullius ſunt auctoritatis, emendandas eſſe. Namque jam ferè à 15. ſæculo in uſu ſunt, atque ad privatos non pertinet eas emendare: quamdiu ergo ab Eccleſia non corrigentur, (quod futurum aliquando vir cordatus ſibi facilè non perſuadebit) diligenter obſervandæ ſunt.

Quæres, an de fide ſit Chriſtum verbis toties laudatis conſecraſſe, ac juſſiſſe ut iis ſolis fieret à nobis conſecratio.

Reſp. negativè.

I. quia licèt ex Scripturis certum ſit Chriſtum his verbis uſum fuiſſe, *Hoc eſt, corpus meum*; non tamen clarè ac perſpicuè conſtat eum per priorem benedictionem non conſecraſſe; & quæ nos momenta protulimus, à Theologis adverſæ partis ſolvuntur: neque, cùm de fide agitur, ratiociniis dumtaxat indulgendum eſt, ſed expreſſis Eccleſiæ definitionibus firmiter ſtandum.

II. Nullam de re præſenti expreſſam definitionem habemus ex Conciliis, ſive Tridentino, ſive Florentino.

Non ex Tridentino, licèt enim locis ſuprà citatis in communem ſententiam inclinare videatur, non tamen anathemate damnat eos qui contrariam tuentur, tametſi non ignoraret multos eſſe, Catharinum inprimis, Chryſtophorum à Capite Fontium &c. *Scito, amice lector*, ait Catharinus in fine Opuſculi ſecundi, *miſiſſe me hac de re lucubrationem ad Concilium Tridentinum; & licèt quidam æmulatores pro magiſtris vellent opinionem hanc damnare, non defuere docti & abſque paſſione Theologi, qui contra perſuaſerunt, unde nihil dignum morte actum eſt ei*. Solemne ſcilicet illud ſemper fuit Patribus Tridentinis, ut nullam damnarent opinionem ex iis quas noverant in Scholis hinc & inde liberè agitari.

Catharinus.

III. Alphonſus Salmeron, inſignis è Societate Jeſu Theologus, qui Concilio Tridentino interfuit, Tomo 9. Tract. 13. circa finem, poſtquam utriuſque ſententiæ momenta expoſuit, ſuam ipſe ſuſpendens ſententiam, candidè fatetur nihil de illa quæſtione ab Eccleſia definitum fuiſſe, ac poſſe unumquemque, ſalva fide, quam voluerit partem amplecti. Sic loquitur: *Hæc ſunt quæ pro hujus ſententiæ probatione adducuntur. Jam prudens lector ſuo fruatur judicio. Nulli præſcribimus, & quam velit magis amplectatur, donec Eccleſia aliud ſtatuat atque decernat, cujus judicio per omnia eſt acquieſcendum. Non diſſimulabo, quòd in Concilio Tridentino cùm quidam Theologi id peterent, ut explicaretur forma qua Chriſtus confecit hoc Sacramentum, auditis hinc & inde rationibus, nihil eſſe definiendum prudenter Patres cenſuerunt*. Quamvis igitur ſententia Concluſionis noſtræ certa ſit ac vera, non tamen fidei certitudinem hactenus aſſecuta eſt; neque, noſtro quidem judicio, privatorum eſt, non audita priùs Eccleſiæ voce atque ſententia, definire hanc vel illam opinionem hæreticam eſſe, aut hæreſim redolere. Audiatur eam in rem graviſſimi Theologi Melchioris Cani monitum L. 8. de Locis cap. 5. *Theologos omnes admonitos eſſe velim*, ait, *ut ſepoſitis non affectibus modò, ſed opinionum etiam præjudiciis, de cauſis fidei prudenter graviterque decernant. Non enim ſi quidquam in Schola bonis etiam temporibus inveteravit, mox fidei dogma exiſtimandum eſt. Sunt autem nonnulli, qui per eas perſuaſiones, quibus à principio ſunt imbuti, de rebus graviſſimis ſententiam ferunt temeritate quadam. . . . quòd Scholæ opiniones à certis conſtantibuſque Decretis non ſeparant; quòd duo rerum genera confundunt, unum earum quæ ad religionem pertinent, earum alterum, quæ ne attingunt quidem*. Quod quidem nonnullis exemplis ibidem confirmat prudens ac cautus Theologus. Non idcirco tamen à communi Scholæ doctrina, cujus magnam eſſe auctoritatem agnoſcit idem Theologus, recedere licitum eſt.

Salmeron.

Pag. 88. col. 2.

P. 389.

Neque etiam ex Concilio Florentino & Decreto Eugenii ulla circa quæſtionem præſentem extundi poteſt definitio quæ ad fidem pertineat. Concilium à Græcis poſtulat quidem, ut declarent, quod non negabant, verbis Chriſti

Eucha-

Euchariſtiam perfici, ſed non definit, an illis ſolis, ſine precibus perficiatur; neque caput iſtud in definitione fidei appoſitum fuit, ut anteà obſervatum à nobis eſt. Quantùm verò ad Decretum Eugenii, agnoſcunt Theologi multa in eo contineri, etiam de re ſacramentaria, ad quæ de fide credenda & tenenda non adſtringuntur; v.g. quæ ſpectant materiam & formam Sacramentorum Confirmationis & Ordinis. Deinde Eugenius ait quidem *verba Salvatoris eſſe formam Euchariſtiæ*; ſed quæ præcisè ſint iſta verba, & an ſola excluſis precibus perficiant Euchariſtiam, non determinat. Denique loquitur S. Pontifex de verbis quibus Chriſtus jam conficit, non verò de iis quibus primùm Euchariſtiam confecit, quæ duo diſtinguenda ſunt; Catharinus enim & alii, qui contendunt Chriſtum in conſecranda Euchariſtia ſola benedictione ac poteſtate excellentiæ ſine verbis uſum fuiſſe, nihilominus fatentur Chriſtum verba inſtituiſſe, quibus juſſit ut Sacerdotes inter conſecrandum uterentur; unde ſequitur ſaltem, iſto Eugenii Decreto definitum non fuiſſe, an & quibus verbis Chriſtus Euchariſtiam primùm conſecraverit.

TERTIA CONCLUSIO.

Sola hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, in conſecratione panis; & iſta, *Hic eſt ſanguis meus*, vel, *calix ſanguinis mei*, ſunt eſſentialia in conſecratione calicis.

Prima pars probatur. Tùm quia mox relati SS. Patres ea tantùm verba commemorant: tùm quia ſola hæc ſufficienter & efficaciter ſignificant converſionem panis in corpus, & vini in ſanguinem; illis quippe prolatis, ſenſus propoſitionis integer eſt & completus. Unde verba iſta quæ antecedunt, *Qui pridie quàm pateretur*, ad narrationem hiſtoricam rei à Chriſto geſtæ pertinent, non ad formam conſecrationis; neque verba ſunt Chriſti, ſed Evangeliſtæ: iſta verò, *Accipite & manducate*, denotant uſum Euchariſtiæ, non ejus conſecrationem. Et ipſa particula *enim*, quæ cauſalis eſt, & conjunctionis locum habet, ab Eccleſia fuit addita: Evangeliſtæ enim in conſecratione panis eam non referunt, ſolus autem S. Matthæus ea utitur in conſecratione calicis; unde ad eſſentiam conſecrationis non pertinet: debet tamen, ſicut & alia verba mox dicta, à Sacerdotibus pronuntiari, propter uſum & præceptum Eccleſiæ, cui obedire tenemur.

Secunda pars eodem momento probatur. Verba ergo iſta, *novi & æterni teſtamenti*; *myſterium fidei*, *qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, eſſentialia non ſunt in conſecratione calicis: tùm quia Evangeliſtæ ea omnia non referunt, qualia ſunt, *æterni*, & *myſterium fidei*: tùm quia in pluribus Liturgiis ſunt prætermiſſa. Sequatur igitur unuſquiſque ritum ſuæ Eccleſiæ, quoad pronuntiationem illorum verborum, quæ ad ſignificandam & efficiendam converſionem vini in ſanguinem Chriſti non conducunt.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Concluſionem. Chriſtus ſola benedictione conſecravit, non verbis.

Probatur ant. quia, referentibus Evangeliſtis, Chriſtus accepto pane, *benedixit*: benedictio autem illa fuit efficax, & quidem diſtincta à verbis iſtis ſequentibus, *Hoc eſt corpus meum*.

I. fuiſſe efficacem conſtat. Tùm quia benedictio illa nihil aliud eſt quàm oratio ſeu invocatio divinæ virtutis: at ea Chriſti oratio efficax haud dubiè fuit, quia non minoris efficaciæ ac virtutis fuit illa benedictio ſupra panem eucharisticum, quàm fuit ſupra panes quinque quos in deſerto multiplicavit, Matth. 15. v. 36. Præterea benedictio quid eſt? niſi rerum ſuper quas funditur, ſanctificatio, qua ab uſu communi & prophano, ad ſacrum & divinum transferuntur: panis autem eucharisticus non alia ratione de communi fit divinus & ſacer, quàm per benedictionem, qua mediante convertitur in corpus Chriſti. Denique, benedictio de qua Apoſtolus ait 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?* eadem eſt cum benedictione de qua Evangeliſtæ loquuntur: atqui benedictio de qua loquitur Apoſtolus, eſt conſecratio: namque ex virtute & efficacia illius idem Apoſtolus infert, calicem communionem eſſe ſanguinis Chriſti; talis autem eſſe non poteſt ſine conſecratione, hoc eſt ſine benedictione.

II. benedictionem illam diſtinctam fuiſſe à verbis iſtis, *Hoc eſt corpus meum*, conſtat. Tùm quia benedictio eſt precatio: atqui verba mox citata precationis formam non præſeferunt; non enim ad Deum referuntur, ſed ad dona propoſita. Tùm quia ea verba Chriſtus protulit poſt factam benedictionem, quod apertè demonſtrat textus græcus: verbum *ſcilicet* Εὐλογήσας, & Εὐχαριστήσας, quo utuntur Evangeliſtæ, eſt in aoriſto, ac latinè verti debet, *cùm benedixiſſet*, *cùm gratias egiſſet*; non verò, ſicut vertit Interpres vulgatus, *benedixit*, *gratias egit*. Quin ipſemet Interpres Joan. 6. v. 11. ubi agitur de panibus, verbum εὐχαριστήσας, ſic reddit, *cùm gratias egiſſet*. Et Act. 27. v. 35. κλάσας, *cùm fregiſſet*.

Reſp. nego ant.

Ad primam probationem, fateor Chriſtum benedictione uſum fuiſſe, qua, ſi voluiſſet, panem in corpus ſuum mutaſſet ſine ullis verbis: ſed nego ita voluiſſe Chriſtum, ſiquidem Evangeliſtæ clara & determinata ejus verba proferunt, quibus efficaciter ſignificatur converſio illa ſeu mutatio panis in corpus, & vini in ſanguinem ejus. Quid ergo fuit illa benedictio? oratio Chriſti, ſive aliquo ſigno exteriori conjuncta fuerit, ſive non, qua divinam opem ac virtutem ſupra panem & vinum invocavit, eumque ad conſecrationem mox futuram & per verba perficiendam quaſi diſpoſuit ac præparavit. Hinc facile eſt reponere ad momenta in confirmationem antecedentis adducta.

I. enim fatemur benedictionem illam efficacem fuiſſe; ſed quomodo, & quando voluit Chriſtus: non enim efficax fuit immediatè & per ſe ſola ſine verbis, ſed verbis ipſis vim & efficaciam impetravit; ſicut quando Lazarum à morte ad vitam revocavit, Joan. 11. v. 41. dicitur elevatis ſurſum oculis Patrem oraſſe, & ei gratias egiſſe: en benedictio ſeu oratio quæ fuit dumtaxat præparatoria, non verò immediatè operativa miraculi ſubſequentis, quod dumtaxat perfectum fuit quando voce magna clamavit: *Lazare veni foras*: *& ſtatim*, ait Scriptura, *prodiit*, *qui fuerat mortuus*.

II. non minùs efficax fuit benedictio Chriſti ſupra panem eucharisticum, quàm ſupra panes quinque quos in deſerto multiplicavit: ſed, ut dixi, non.

xi, non idem fuit efficaciæ modus; hìc immediatè, illic mediatè fuit efficax, pro nutu ac beneplacito Chriſti.

III. per illam benedictionem panis de communi & prophano factus quidem eſt ſacer ac divinus: at non immediatè ſine verbis, ſed per verba; aut ſi vis, præparatoriè ac diſpoſitivè per benedictionem, effectivè autem per verba panis mutatus eſt in corpus Chriſti.

IV. Apoſtolus 1. Corinth. 10. nomine benedictionis, non ſingularem Chriſti actionem à cæteris diſtinctam intelligit, ſed totam Cœnæ celebrationem, ſeu omnem ejus actionem in celebranda Euchariſtia, inter quas eſt ipſa verborum prolatio ſeu conſecratio: totam autem actionem ab aliqua ejus parte denominavit Apoſtolus; neque magis inferri poteſt benedictionem illam fuiſſe per ſe conſecratoriam, quàm panis fractionem, de qua ſimiliter ait: *Panis quem frangimus, nonne communicatio Domini eſt?*

Ad ſecundam probationem, fateor benedictionem illam à verbis iſtis, *Hoc eſt corpus meum*, diſtinctam fuiſſe: ſed non ſequitur eam per ſe immediatè & independenter à verbis fuiſſe efficacem & operativam. Unde tria iſta, benedictio ſeu oratio, divina virtus, & verba Chriſti, ad eundem conſecrationis effectum concurrunt, ſed ratione diſpari: benedictio tanquam cauſa impetrans divinam opem; virtus Dei, tanquam cauſa efficiens principalis; & verba Chriſti, tanquam cauſa efficiens inſtrumentalis applicans divinam virtutem.

Inſtabis 1. Si ſupponatur conſecratio facta per benedictionem, ita ut verba iſta ſequentia, *Hoc eſt corpus meum*, rem factam demonſtrent, non verò efficiant, plana erit & facilis adductæ propoſitionis explicatio, ac planè concidunt omnes argutiæ Novatorum circa ſignificationem pronominis *hoc*, & verbi, *eſt*; ſecus verò ſi verba iſta ſint per ſe efficacia & operativa.

Reſp. his difficultatibus commotum Catharinum à communi ſententia receſſiſſe: verùm, ut jam monuimus, Theologus non eam quæ facilior videtur, ſed quæ verior ac Traditioni magis conſentanea, ſententiam debet amplecti & tueri. Practica igitur eſſe & operativa Chriſti verba contendimus, parumque movemur dialecticis illis tricis quas Novatores excitant circa ſignificationem pronomis *hoc*, & verbi *eſt*, de quibus ſuprà ad Quæſtionem ſecùndam hujus Tractatus Articulo 3. in ſolutione Objectionum.

Inſtabis 2. Nullum extat exemplum in Scriptura, locutionis enuntiativæ quæ efficiat id quod ſignificat; igitur nec toties citata Chriſti verba operativa ſunt & conſecratoria, ſed ſupponunt conſecrationem factam mediante benedictione Chriſti.

Reſp. 1. Etſi nulla foret ſimilis loquendi ratio in Scripturis, an idcirco tamen detrahenda ab iſtis Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, ſua vis & efficacia? Singulare quippe eſt ac prorſus ineffabile ſacrum Altaris myſterium.

Reſp. 2. non deeſſe in Scripturis exempla locutionis enuntiativæ, quæ faciat id quod ſignificat. Sic quando Joan. 4. v. 50. Chriſtus Regulo dixit: *Vade, filius tuus vivit*. Et Lucæ 13. v. 12. mulieri habenti ſpiritum infirmitatis: *Mulier, dimiſſa es ab infirmitate*. Et Matth. 9. v. 3. Paralitico: *Remittuntur tibi peccata tua*; haud dubiè id effecit, quod verbis ſignificabat: perinde enim eſt ac ſi dixiſſet Chriſtus: *Filius tuus eſt vivens. Peccata tibi ſunt remiſſa.*

Inſtabis 3. S. Marcus cap. 14. v. 23. verba quibus dicimus conſecrari calicem,

licem, narrat à Chriſto prolata poſtquam omnes Apoſtoli ex eo biberunt: *Et accepto*, inquit, *calice*, *gratias agens dedit eis*, *& biberunt ex illo omnes*. *Et ait illis*: *Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti &c.* Igitur ſupponit jam fuiſſe conſecratum calicem per benedictionem ſeu gratiarum actionem.

Reſp. verba iſta, *& biberunt ex illo omnes*, per anticipationem à S. Marco dicta eſſe, ante prolationem iſtorum, *Hic eſt ſanguis meus*: ut nempe Chriſti præceptum de ſumendo calice, & ejus executionem ſimul conjungeret; vel ut Chriſti porrigentis calicem ad bibendum, & Apoſtolorum illum recipientium actionem continuò referret.

Objicies 2. contra ſecundam Concluſionem. Communis ac trita eſt SS. Patrum ſententia, Euchariſtiam conſecrari oratione, prece, gratiarum actione, Dei invocatione, benedictione. Ita SS. Juſtinus Apol. 2. Irenæus L. 4. cap. 34. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi myſtagogica 1. & 5. Verba deſcripſimus, ubi de fide præſentiæ realis. S. Hieronymus Epiſt. 101.
T 4. p. 2. alias 85. ad Evangelum: *Ad quorum* (Sacerdotum) *preces Chriſti corpus*
p. 802. *ſanguiſque conficitur*. S. Auguſtinus Tract. 118. in Joan. ubi ait, *ſine cru-*
T. 3. p. 2. *cis ſigno quod adhibetur ſive in frontibus credentium, ſive ipſi aquæ ex qua*
p. 802. E. *regenerantur, ſive oleo quo chriſmate unguntur, ſive ſacrificio quo aluntur, nihil eorum ritè perfici*. Synodus Cariſiaca apud Hincmarum Opuſculo 4. Tomo 2. ait, *manum chriſmate ſacro perunctam de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis ſignum conficere corporis Chriſti & ſanguinis Sacramentum*.

Denique in Concilio Romano ſub Gregorio VII. an. 1079. Berengarius juſſu & auctoritate Concilii ſubſcripſit iſti formulæ fidei, *Ergo Berengarius corde*
To. 10. *credo & ore confiteor*, *panem & vinum*, *quæ ponuntur in altari per myſte-*
Conc. p. *rium ſacræ orationis & verba noſtri Redemptoris*, *ſubſtantialiter converti in*
378. E. *veram & propriam ac vivificatricem carnem & ſanguinem Jeſu Chriſti*; *& poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus &c.*

Reſp. SS. Patres iſtis de cauſis meritò aſſeruiſſe, Euchariſtiam per preces, orationes, & invocationem Dei conſecrari.

I. quia non fit ſine precibus & orationibus, licèt iſtæ vim & formam conſecrationis formaliter non habeant.

II. quia per orationes invocatur divina virtus, ut dignetur verbis ſuam vim & efficaciam imprimere, quia id re vera efficiant quod ſignificant: neque enim ex ſeſe verba hoc poſſunt, ſed ex Dei potentia ac virtute.

III. quia ipſa Chriſti verba a Sacerdote prolata, tanquam Chriſti miniſtro, continent ſemper implicitam divinæ virtutis invocationem: neque enim proprio nomine agit miniſter, ſed nomine Chriſti & Eccleſiæ. Sic verba quibus confertur Baptiſmus, implicitam orationem continent, quam non obſcurè ſignificant Græci, cùm ajunt, *Baptiſetur ſervus Chriſti*: quæ forma optativa eſt & deprecatoria, efficax tamen & operativa. Quo ſenſu generatim pronuntiavit S. Auguſtinus L. 5. de Baptiſmo cap. 20. *Quomodo exaudit*
To. 9. p. (Deus) *homicidam deprecantem vel ſuper aquam Baptiſmi*, *vel ſuper oleum*,
155. A. *vel ſuper Euchariſtiam*? Et L. 3. de Trinitate cap. 4. ait nos corpus Chriſti
To 8. p. *myſtica prece conſecratum ſumere*. Per illas igitur preces intelligunt citati Scri-
798. B. C. ptores verba ipſa Chriſti, quæ tacitam orationem involvunt, non verò preces illas quas Eccleſia vel ante, vel poſt conſecrationem panis & calicis fundit: ſignum autem illud crucis, de quo Auguſtinus & Synodus Cariſia-

æ, neceſſarium non eſt niſi ex inſtitutione Eccleſiæ, & neceſſitate uſus, non Sacramenti.

Inſtabis 1. Gaudentius Brixienſis Tract. 2. in Exodum ait: *Cùm panem conſecratum & vinum Diſcipulis ſuis porrigeret Dominus, ſic ait: Hoc eſt corpus meum.* Audis panem vocari conſecratum ante prolationem iſtorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*: iſta ergo verba non habent vim formæ conſecrantis. *Flor. an. 418. Bib. P P. To. 5. p. 947. E.*

Reſp. diſtinguo conſeq. ergo panis fuit conſecratus præparatoriè & quaſi inchoatè ante verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, concedo: formaliter & perfectè, nego. Solutio patet ex dictis.

Inſtabis 2. S. Baſilius L. de Spiritu ſancto cap. 27. ſic loquitur: *Quis Sanctorum in ſcripto nobis reliquit invocationis verba cùm conficitur panis Euchariſtiæ, & poculum benedictionis?* At Evangeliſtæ & S. Paulus commemorarunt laudata ſæpius Chriſti verba; ergo ſupponit S. Doctor, in illis vim & formam conſecrationis non eſſe poſitam. *Ed. vet. To. 2. p. 210. D.*

Reſp. diſtinguo ant. quis ſcripto reliquit verba invocationis, ideſt preces quæ antecedunt vel ſequuntur conſecrationem, concedo: quæ efficiunt ipſam conſecrationem, nego. Porrò S. Baſilius loquitur de ejuſmodi precibus, ut conſtat ex verbis quæ ſequuntur. *Nec enim*, inquit, *his contenti ſumus quæ commemorat Apoſtolus aut Evangelium: verùm alia quoque & ante & poſt dicimus, tanquam multùm habentia momenti ad myſterium, quæ ex Traditione citra ſcriptum accepimus.* *Ibid.*

Objicies 3. antiquas Græcorum Liturgias, in quibus poſtquam Sacerdos hæc Chriſti verba, *Hoc eſt corpus meum*, recitavit, adhuc orat Deum ut velit ſacra dona ſanctificare, eaque convertere in corpus & ſanguinem Chriſti: non ſupponunt igitur Græci, factam eſſe donorum conſecrationem & converſionem per verba toties laudata.

Antecedens patet

I. ex Liturgia S. Chryſoſtomi, ubi poſt recitata Chriſti verba ſic orat Sacerdos: *Et rogamus atque obſecramus, Emitte Spiritum ſanctum tuum, ſuper nos, & ſuper hæc propoſita munera.* Et paulò poſt: *Et fac hunc panem pretioſum corpus Chriſti tui: quod autem in poculo, pretioſum ſanguinem Chriſti tui, tranſmutans Spiritu ſancto tuo.* *Apud Goar. p. 77.*

II. In Liturgia S. Baſilii poſt eadem verba Chriſti, Sacerdos ait: *Confidentes appropinquamus ſancto altari tuo, & propoſitis iis quæ ſanctum corpus & ſanguinem Chriſti tui repræſentant, te rogamus & te obſecramus, ſancte ſanctorum, per tuæ bonitatis placitum, ut Spiritus ſanctus tuus ad nos veniat, & ad hæc propoſita dona, & ea benedicat, & ſanctificet, & efficiat.... Panem quidem hunc fac pretioſum corpus Domini & Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.... Hunc verò calicem pretioſum ſanguinem Domini & Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.... qui pro mundi vita effuſus eſt.* *Ibid. p. 166.*

In Liturgia Armenorum perantiqua, hæc legitur oratio poſt verba Chriſti, *Hoc eſt corpus meum. Emitte ſuper nos & ſuper hæc propoſita dona conſempiternum & coæternalem ſanctum Spiritum tuum, quo panem & vinum hoc benedictum, corpus verè carne ipſa & ſanguinem re ipſa facias Domini noſtri Salvatoris Jeſu Chriſti, mutando illa per ſanctum Spiritum tuum.* Tùm dicitur in eadem Liturgia. *Et demum perficitur corpus & ſanguis Chriſti.* Contendunt qui nobis hic adverſantur, orationem illam, vel æquivalentem, ad omnes Orientales Liturgias pervaſiſſe, atque Sectas omnes Orientales, tametſi

tametſi in multis fidei capitibus à ſeipſis diffidentes, in hac oratione retinenda conſpiraſſe. Ex his ſic arguitur.

Qui poſt recitata verba, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*, poſtulant à Deo ut velit panem & vinum facere, ſeu tranſmutare in corpus & ſanguinem Chriſti, ii profectò non exiſtimant per illa verba panem & vinum conſecrari & converti in corpus & ſanguinem Chriſti: atqui ita Græci; ergo &c.

Miſſis variis Catholicorum ſolutionibus, qui vel immutatum ſuſpicantur Liturgiarum ordinem; vel illa oratione, non naturale Chriſti corpus, ſed myſticum poſtulari exiſtimant; vel illam propriè deprecatoriam non eſſe, ſed gratulatoriam pro re jam obtenta; vel per eam poſtulari rei confirmationem & ſtabilitatem, & ardentiſſimum ſignificari Sacerdotis Fideliumque deſiderium & amorem erga præſentiam dominici corporis, miſſis, inquam, his reſponſionibus, de quibus lege Bellarminum L. 4. cap. 14. de Euchar. & Arcudium L. 3. cap. 33.

Reſp. I. cum Cardinali Perronio L. 2. de Euchariſtia auctore 15. orationem illam Græcorumque ordine ſequitur in Liturgiis verba Chriſti, diſtinctam non eſſe ab illis ipſis verbis Chriſti, ſed continere tantùm majorem expoſitionem & explicationem virtualis orationis quæ implicitè in illis includitur; adeoque ad ea ipſa verba, aut potius ad ipſum inſtans temporis quo pronuntiantur, referendam eſſe. Probat Cardinalis Eminentiſſimus, tùm quia *S. Baſilius hanc orationem non refert ad modum orationis directæ, ſed hiſtorialis & relativæ, atque per conſequentiæ adverbium annexæ his Domini verbis, Hoc facite in meam commemorationem; adeoque*, inquit, *non debet illa oratio reſtringi ad id ſolum quod poſt verba ſacramentalia efficitur, ſed ad id omne quod fit vi mandati illius, ſive ante verba ſacramentalia fiat, ſive cum illis, ſive poſt illa. Tùm quia*, pergit Cardinalis, *alioquin oporteret executionem hujus clauſulæ, Appropinquantes ſacro altari tuo, fieri poſt prolationem verborum ſacramentalium; & per conſequens Sacerdotem verba ſacramentalia proferre ante acceſſionem ad altare, quod abſurdum eſt & falſum.* Tùm denique quia, ut mox dicemus, conſtructio græci textus, tùm S. Chryſoſtomi, tùm S. Baſilii, ſignificat orationem illam ad tempus antecedens aut potius concomitans ipſam verborum ſacramentalium pronuntiationem, eſſe referendam.

P. 101. & ſeq.

Reſp. 2. cum Cardinali Bellarmino L. 4. de Euch. c. 14. aliiſque vulgò Theologis, Græcos per orationem adductam non poſtulare ſimpliciter & abſolutè ut fiat corpus & ſanguis Chriſti, ſed ut fiat ſuſcipientibus per effectum nutritionis ſpiritualis: *Qui enim indignè manducat & bibit*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 11. v. 29. *judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Ideſt, non phyſicam & realem donorum in corpus & ſanguinem converſionem poſtulant, quam factam ſupponunt, ſed moralem dumtaxat reſpectu ſumentium, ut nempe, ait Liturgia noſtra Latina, *Quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum Filii tui corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur.*

To. 3. p. 275. G.

Non alium eſſe orationis Græcorum ſenſum, patet

I. ex ipſa Græcorum declaratione ſeu confeſſione facta in Concilio Florentino, quam paulò antè retulimus.

Apud Goar. p. 166. II. ex Liturgia S. Baſilii, quæ poſt verba in Objectione citata, ſic pergit: *Nos autem omnes qui de uno pane & calice participamus, junge ad invicem*

cem in unius Spiritus ſancti communionem: & fac ut nemo noſtrum ad judicium vel condemnationem ſit particeps ſancti corporis & ſanguinis Chriſti tui.

III. idem legitur in Liturgia S. Chryſoſtomi. Poſtquam Sacerdos dixit, *Fac quidem panem hunc pretioſum corpus Chriſti tui .... immutans Spiritu ſancto* Ibid. p. 77. *tuo*; ſtatim ſecretò ait, *ut fiat accipientibus in ſobrietatem animæ ad remiſſionem peccatorum, in communicationem ſancti Spiritus, in regni cælorum plenitudinem; in fiduciam erga te, non in delictum aut damnationem*. Cujus profectò orationis ſenſus idem eſt ac noſtræ Liturgiæ Latinæ.

IV. quia Græci, etiam poſt fuſam illam orationem in qua Recentiores nonnulli vim formæ ac conſecrationis reponunt, adhuc orant pro ipſis oblatis conſecratis. Sic enim precatur Diaconus, vel ipſe Sacerdos, ſi deſit Diaconus, *Pro ſanctificatis pretioſis donis Dominum deprecemur &c.* qua profectò oratione non poſtulant conſecrationem, quæ jam facta ſupponitur, ſed tantùm, *ut clemens Dominus noſter qui ea in ſanctum & ſupercæleſte intellectuale ſuum altare ſuſcepit .... nobis divinam gratiam & ſanctiſſimi Spiritus donum rependat*. Apud Goarium pag. 79.

V. denique; mos ille Græcorum eſt ut quod jam factum & obtentum ſupponunt, adhuc poſtulent quaſi non factum; aut potius explicent uberiùs. Sic in Sacramento Ordinis, poſt ordinatum Sacerdotem, adhuc preces fundunt quibus ſuper eum invocant Spiritum ſanctum, quaſi eum non ſupponerent advenisse, cùm perfectum eſt Ordinis Sacramentum. Lege Goarium pag. 250. 251. 293. & 294.

Sunt qui cum Bellarmino, ad confirmationem hujus reſponſionis, vim multam faciunt in eo quòd Liturgia S. Baſilii non dicat, *fac panem*; ſed, *oſtende panem*; quaſi vellet tantùm dicere, Oſtende nobis per effectum gratiæ panem hunc conſecratum eſſe corpus Chriſti. Verùm non ſatis firma & ſolida videtur hæc obſervatio: tùm quia in textu græco S. Baſilii, qualem repræſentat Goarius Euchologii p. 169. legitur, *fac panem hunc &c.* ποίησον Tùm quia etſi in manuſcripto Iſidori Pyromali Smyrnæi Monaſterii S. Joannis in Inſula Patmos Diaconi, quem exhibet idem Goarius p. 180. legatur *oſtende*, ἀναδεῖξαι tamen cùm verbum idem ſignificet etiam *facere, creare*, & hoc ſenſu ab eodem S. Baſilio in Liturgia uſurpetur; cùm aliunde in Liturgia S. Chryſoſtomi, certiſſimum ſit legi verbum *fac*, non multùm juvat hæc obſervatio ad ſolvendam propoſitam difficultatem.

Ad Liturgiam Armenorum eadem eſt ſolutio; quamquam Liturgia hæc, Romæ anno 1677. typis edita emendata fuerit, & loco verborum iſtorum, *verè facias*, appoſitum eſt, *panem & vinum benedicens corpus & ſanguinem feciſti Domini noſtri & Redemptoris J. C. mutando Spiritu tuo ſancto*, quæ lectio ſupponit non fieri mutationem cùm oratio illa pronuntiatur, ſed eam jam factam eſſe virtute verborum Chriſti; *feciſti*. Anno 1341. Benedictus XII. locum illum Liturgiæ Armenorum, antequam emendaretur, inter multos Armenorum errores recenſet. Apud Raynaldum, an. 1341. n. 68. Tom. 16.

Inſtabis 1. in Liturgia S. Chryſoſtomi diſertè utraque oratio diſtinguitur poſt verborum iſtorum prolationem, *Hoc eſt corpus meum*. Una qua Sacerdos poſtulat, ut Deus faciat panem, corpus, & vinum ſanguinem Chriſti, ea immutando: altera, qua poſtulat perceptionem gratiæ, ſeu fructus ſpiritualis ex hoc Sacramento. Non eſt igitur confundenda utraque illa oratio, ſed diſtinguenda; ergo ſemper ſtat prior difficultas, nempe poſt verba ſacramentalia, Græcos poſtulare donorum converſionem in corpus & ſanguinem Chriſti.

Reſp.

Reſp. ſi græci textus ordo & conſtructio conſulatur, hac ratione non poſtulare Græcos mutationem donorum, ſed eam potius factam ſupponere. Ut enim advertit Arcudius L. 3. c. 13. Latini malè reddiderunt verba græca S.
P. 252. col. 1. Chryſoſtomi per iſta, *fac panem iſtum pretioſum corpus Chriſti tui .... tranſmutans Spiritu ſancto tuo:* ſic enim reddi debent, *Fac ut panis, quem Spiritu ſancto tuo tranſmutaſti in pretioſum corpus Chriſti tui, fiat ſuſcipientibus &c.* vel, *Fac panem iſtum, quem tranſmutaſti, fieri vel eſſe ſuſcipientibus ad animæ ſalutem &c. Quare*, inquit Arcudius, *accuſativus* τὸν ἄρτον τοῦτον, *panem iſtum, non refertur ad verbum* ποίησον, *fac, quaſi ſenſus foret, Fac panem iſtum corpus; ſed refertur ad participium* μεταβαλών, *tranſmutaſti, ita ut ſenſus ſit, Fac ut panis, quem tranſmutaſti, fiat accipientibus &c.*

Lectionem hanc aut potius verſionem confirmat Goarius in notis ad Miſſam S. Chryſoſtomi, p. 142. auctoritate Neophyti Rhodini in vernacula ſynopſi, ubi verba quæ expendimus ſic interpretatur: *In pleriſque*, inquit, *iiſdemque correctiſſimis Euchologiis, hæc verba* μεταβαλὼν αὐτὰ τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ *qui ea tranſmutaſti Spiritu tuo ſancto, parentheſi incluſa leguntur; hoc pacto: Fac panem quidem iſtum, pretioſum corpus Chriſti tui; & quod eſt in calice, pretioſum ſanguinem Chriſti (tranſmutaſti enim ea Spiritu tuo ſancto) eſſe ſuſcipientibus ad animæ ſobrietatem.* Qua ſanè interpretatione ſuppoſita, non tantùm evaneſcit propoſita difficultas, ſed etiam planè oppoſitum probat eo quod volunt recentiores Græci: ſupponit etenim dona jam conſecrata & tranſmutata eſſe.

Quòd ſi quis vulgarem græci textus verſionem moroſiùs urgere vellet, diceremus cum Cardinali Perronio antea citato, orationem illam, etſi ordine ſequatur prolationem verborum ſacramentalium, ad illa tamen referri, quorum quædam eſt uberior & clarior explicatio.

Inſtabis 2. S. Baſilius poſt verba iſta, *Hoc eſt corpus meum*, pronuntiata, panem & vinum appellat *antitypa* corporis & ſanguinis Chriſti; ergo non exiſtimat his verbis panem & vinum converſa fuiſſe in verum corpus & ſanguinem Chriſti.

Confirmatur 1. ex S. Joanne Damaſceno L. 4. de fide orthodoxa c. 13. ubi diſertis verbis ait, S. Baſilium appellare panem & vinum *antitypa* ante conſecrationem, non verò poſt. *Quod ſi nonnulli*, inquit, *panem vinumque, corporis*
To. 1. p. 273. A. *& ſanguinis Domini* ἀντίτυπα, *ſeu imagines figuraſve vocaverunt, velut divinus Baſilius, non hoc poſt conſecrationem dixerunt; ſed antequam oblatio ipſa conſecraretur, vocem hanc uſurparunt.*

Confirmatur 2. ex ſeptima generali Synodo quæ eſt Nicæna II. an. 787. Act. 6.
Tom. 7. Conc. p. 450. ubi Joannes & Epiphanius Diaconi recitarunt confutationem cujuſdam definitionis Conciliabuli Iconoclaſtarum, in qua auctor præoccupans objectionem Hæreticorum ex appellatione *antityporum* apud S. Baſilium, ait, panem & vinum ante ſanctificationis conſecrationem *antitypa* dicta fuiſſe; ſed poſt ſanctificationem corpus propriè & ſanguinem dici & credi.

Ex his ſic arguitur: S. Baſilius, teſtibus Damaſceno, & Joanne ac Epiphanio Diaconis, appellat panem & vinum *antitypa* corporis & ſanguinis Chriſti ante conſecrationem: atqui ea ſic appellat poſt verba Chriſti, *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*; ergo exiſtimat verba iſta conſecratoria non eſſe.

Reſp. miſſis variis interpretationibus nominis *antitypi*, quod pani etiam conſecrato accommodari ſano ſenſu poteſt, de quibus Bellarminus L. 2. de Euch. c. 15. & Arcudius L. 3. c. 34. & nos ſuprà, ubi de fide præſentiæ realis

Reſpon-

Reſpondeo, inquam, S. Baſilium panem & vinum appellare *antitypa* corporis & ſanguinis Chriſti, reſpectivè ad tempus præcedens conſecrationem, licèt poſt verba conſecratoria ſic ea nuncupet: verbum quippe græcum quo utitur S. Doctor, eſt aoriſtus ſecundus participii, & ſignificat præteritum indeterminatum; habet enim, non προτιθέντες, quod eſt participium præſentis temporis, & redditur per *proponentes*; ſed προθέντες, quod eſt aroiſtus ſecundus participii, & redditur per, *propoſuimus*, ſeu, ut vertit Goarius pag. 169. *propoſitis antitypis*: ita ut ſenſus contextus S. Baſilii iſte ſit, *Confidentes appropinquamus ſancto altari tuo; & nos qui propoſuimus antitypa corporis & ſanguinis tui, te rogamus &c.* ubi verbum *propoſuimus* præteriti eſt temporis, & ſignificat panem & vinum vocari *antitypa* ante verba conſecrationis, quando ſcilicet in menſa propoſitionis dona illa ſanctificabantur, ſanctificatione quadam prævia & præparatoria ad conſecrationem poſtea recipiendam. Alludit ſiquidem eo in loco S. Doctor ad duplicem illam menſam quæ in uſu eſt apud Græcos, in quarum prima, quæ dicitur *propoſitionis*, dona præparantur & aliquo ritu ſanctificantur; in altera verò, quæ dicitur *depoſitionis*, dona conſecrantur: ac diſtinguit tempus propoſitionis *antityporum*, à tempore acceſſus Sacerdotis ad altare, tanquam præteritum à præſenti: ſiquidem tempus quo Sacerdos accedit ad altare exprimit per participium & verbum de præſenti, *Confidentes appropinquamus*; propoſitionem verò *antityporum* per participium temporis præteriti, προθέντες *propoſuimus*. Quin & in eadem Liturgia pag. 188. utitur verbo *proponendi*, etiam ante verba conſecrationis, in tempore præterito. *Chriſtus*, inquit, *reliquit nobis ſalutaris ſuæ paſſionis monimenta, hæc quæ ex ejus mandatis propoſuimus*. Quo loquendi modo ſatis declarat S. Doctor, ſe eo Liturgiæ loco agere de ipſa propoſitione ſeu oblatione *antityporum*, tanquam de re præterita, & quæ non amplius perficiebatur, ſed erat perfecta, cùm ita loquebatur.

Quamquam, etſi tempore præſenti dixiſſet S. Baſilius, *Proponentes antitypa accedimus &c.* non tamen ad ipſum tempus ſubſequens verba ſacramentalia, ſed ad præteritum & antecedens referri deberet vox iſta *antitypa*, pro uſu & more Eccleſiæ, quæ tempore præſenti id exprimit, quod ad præteritum debet referri. Sic multò poſt obitum defunctorum, orat ut Deus velit eorum animas à pœnis inferni liberare; quam orationem haud dubiè refert ad inſtans præcedens mortem, non ad tempus ſubſequens: novit enim in ipſo mortis puncto definitam eſſe hominis ſortem, neque poſſe ab inferis liberari, qui juſto judicio ad pœnam æternam damnatus eſt.

Hinc inferes, auctoritatem S. Damaſceni, Joannis & Epiphanii, noſtræ ſolutioni favere, nedum nocere: totidem enim teſtes ſunt & interpretes mentis S. Baſilii, qui ſignificant nobis vocem illam *antitypa* referendam eſſe ad tempus antecedens prolationem verborum ſacramentalium, licèt poſt illam ordine collocentur in Liturgia: illi enim Græci erant, qui haud dubiè hominis græcè loquentis meliùs noſſe poterant mentem, quàm quilibet alius.

Objicies 4. S. Gregorius L. 9. Epiſtolarum Epiſtola 12. aliàs 64. reſpondens nonnullorum querimoniis, rationem reddit de ordine Miſſæ, atque inter alia, cur Oratio dominica recitatur; aitque morem Apoſtolorum fuiſſe, *ut ad ipſam ſolam Orationem oblationis hoſtiam conſecrarent*. T. 2. p. 940. D

Reſp. nihil inde inferri poſſe adversùs Concluſionem noſtram: non enim de

verbis

verbis quibus fit conſecratio agit S. Doctor, ſed de precibus ac ritibus quos in Miſſa celebranda obſervandos eſſe ſtatuerat, inter quas orationes locum præcipuum tenet Oratio dominica, quæ cùm ab Apoſtolis inter Miſſarum ſolemnia recitata fuerit, minimè debet prætermitti.

Objicies 5. Si conſecratio verbis Chriſti perficitur, vel narrativè tantùm & hiſtoricè proferuntur à Sacerdote, vel ſignificativè: neutrum dici poteſt. Non narrativè & hiſtoricè, quia alioqui non fieret applicatio formæ ad materim præſentem; non ſignificativè, aliàs ſignificarent corpus Sacerdotis, non verò Chriſti.

Reſp. verba Chriſti proferri à Sacerdote recitativè ſimul & ſignificativè: recitativè quidem, ut conſtat ex ſerie ac contextu Canonis, *Qui pridie quàm pateretur accepit panem &c.* ſignificativè autem, quia Sacerdos per verba Chriſti in ejus perſona loquens, intendit operari quod Chriſtus ipſe operatus eſt: neque urget quod additur, quia perſonam Chriſti tunc Sacerdos induit.

Neque eſt quòd dicat Vaſques diſp. 200. q. 78. art. 5. cap. 2. fieri non poſſe ut eadem verba recitativè ſimul & ſignificativè proferantur: quia, inquit, qui refert verba ab alio dicta, non utitur ſignificatione illorum, ut iis ex ſe velit idem ſignificare. Sic qui refert mendacium alterius, & eiſdem verbis recitat, ipſe non mentitur, neque falſum dicit; ſed falſum & mendacium, quod alius dixit, refert.

Namque qui refert verba alterius, ejuſque perſonam induens, hoc ipſum vult ſignificare quod alter voluit, ille certè & recitativè & ſignificativè ſimul verba profert: unde qui refert alterius mendacium illud approbando, & cum intentione fallendi, haud dubiè mentitur; ſecus ſi narrativè tantùm & hiſtoricè referat.

Objicies 6. Multi auctores cum Ordine Romano exiſtimant vinum quod in Miſſa præſanctificatorum die Paraſceves calici infunditur, ipſo contactu corporis Chriſti ſanctificari & conſecrari ſine verbis; neque enim ea die proferuntur verba conſecrationis, cùm ex jam conſecrata hoſtia Miſſa celebretur.

Reſp. diſt. ant. ſanctificari & conſecrari conſecratione quadam exteriori, concedo: propriè dicta, quæ vinum convertat in ſanguinem, nego. Plenior hujuſce difficultatis ſolutio patebit ex dicendis infrà de Communione ſub duplici ſpecie.

Objicies denique contra ultimam Concluſionem: Verba illa, *novi & æterni teſtamenti &c.* quæ pronuntiantur in conſecratione calicis, eſſe eſſentialia docet S. Th. q. 73. ar. 3. unde S. Pius V. juſſit expungi è Commentariis Cajetani eam partem, in qua negabat prædicta verba eſſe de eſſentia formæ calicis. Idem affirmat Catechiſmus Romanus.

Reſp. S. Thomam, & Auctores Catechiſmi Romani exponendos eſſe de formæ integritate & perfectione, quantùm ad majorem explicationem, non quantùm ad ipſam eſſentiam & ſubſtantiam conſecrationis. Non S. Pius V. ſed Inquiſitores Romani eam Cajetani ſententiam expungi juſſerunt. Iſambertus ad q. 78. diſp. 2. art. 50. hujuſce expunctionis conjecturam affert, nempe quòd non ſatis honorificè de ſententia S. Thomæ locutus fuiſſet.

QUÆ-

QUÆSTIO QUINTA.

De cauſis Euchariſtiæ.

DE cauſis externis hìc agimus, nempe auctore, miniſtro, & ſubjecto Euchariſtiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

De auctore Euchariſtiæ; an & quando Chriſtus Euchariſtiam inſtituit.

INſtituiſſe Chriſtum Euchariſtiam tam apertè declarant Evangeliſtæ, ut nullus in dubium revocet; ſed de tempore hujus inſtitutionis, an Luna 14. primi menſis, poſt celebratam ritu judaico cænam legalem, facta fuerit, concertatio eſt non levis inter Auctores: ad quam ut viam præmuniamus, nonnulla priùs obſervanda nobis videntur, varięque opiniones recenſendæ.

Prænotanda.

Obſervandum 1. nomine cęnæ legalis eam intelligi, in qua ritu à Lege præſcripto comedebatur agnus paſchalis. Ita præſcripſerat Deus Exodi 12. v. 2. & ſequentibus. *Menſis iſte*, inquit, *primus erit in menſibus anni.... Decima die menſis tollat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas . . . . & ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus; immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam .... & edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus*. Tota hæc ceremonia vocabatur Paſcha, ſeu Phaſe, id eſt tranſitus, ut dicitur ibid. v. 11. Eo ipſo tempore celebrandam à Judæis voluit Deus, quo primùm fuerat ab illis in Ægypto celebrata, Deuteronomii 16. v. 6. *Immolabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto*. Nulli licitum fuit tempus illud antevertere, ſed aliquando differri poterat propter contractam impuritatem legalem, Num. 9. v. 10. *Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul à gente veſtra, faciat Phaſe Domino in menſe ſecundo 14. die menſis ad veſperam cum azymis & lactucis agreſtibus*. Inſtituta fuit hæc ceremonia in memoriam præſervationis ab Angelo exterminatore, Exodi 12. v. 27. *Victima tranſitus Domini eſt, quando tranſivit ſuper domos filiorum Iſrael in Ægypto, percutiens Ægyptios & domos noſtras liberans*.

Obſervandum 2. ſolemnitatem illam agni paſchalis conjunctam habuiſſe ſecum aliam ſolemnitatem quę dicebatur azymorum, quia quamdiu durabat, abſtinere tenebantur Judæi à fermento & panes azymos comedere. De illa dicitur Exodi 12. v. 15. *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris .... Dies prima erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis; exceptis his quæ ad veſcendum pertinent*. Inſtituta fuit hæc ceremonia in memoriam egreſſionis ex Ægypto, Exodi 12. v. 17.

Duæ illæ ſolemnitates licèt interdum confundantur, quia conjunctæ erant & ſimul incipiebant, ut conſtat ex cap. 12. Exodi v. 18. tamen diſtinctæ revera fuerunt, tùm ratione præcepti & ritus, tùm ratione ſignificationis & cauſæ propter quam fuerant inſtitutæ, tùm ratione loci & durationis.

 Obſer-

Obſervandum 3. Judæos ſolitos fuiſſe celebrare dies feſtos à veſpera diei præcedentis, ad veſperam ſubſequentis, juxta expreſſum Dei mandatum Levitici 23. v. 32. *A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra*. Et ſi autem prima veſpera ad feſtum pertineret, dies tamen hanc immediatè ſubſequens in Scriptura dicitur ſolemnis: ſic quamvis veſpera diei 14. pertineret ad ſolemnitatem ſeu feſtum azymorum, dies tamen 15. Levitici 23. v. 6. dicitur ſolemnitas azymorum: *Quinta decima die menſis hujus ſolemnitas azymorum Domini eſt*. Et, *Dies primus erit vobis celeberrimus ſanctuſque*. Ibid. v. 7. Et Num. 28. v. 16. & 17. dicitur: *Menſe primo 14. die menſis Phaſe Domini erit, & 15. die ſolemnitas*. Ex quo inferri obiter poteſt, Judæos dies ſuos ordinarios & feriales non computaſſe ab una veſpera ad aliam; alioqui neceſſe non fuiſſet Deum ſingulari mandato præcipere ut dies feſti ab una diei veſpera ad alteram ſubſequentis celebrarentur.

Obſervandum 4. duas ejuſdem diei partes ſeu veſperas poſſe diſtingui: primam, quæ diem inchoat; ſecundam verò, quæ diem claudit. V.g. diei 14. qua debebat agnus paſchalis ex mandato Legis comedi, prima veſpera incipiens ea eſt, quæ diem 13. claudit, & inchoat diem 14. ſecunda verò ea quæ claudit 14. & inchoat 15. Hinc orta inter Theologos controverſia, circa quam veſperam Lunæ 14. deberet Paſcha comedi, an in prima, an in ſecunda.

Obſervandum denique, in una & eadem veſpera Judæos duas quaſi veſperas ſeu partes diſtinxiſſe, atque inter duas illas veſperas ſolitos fuiſſe agnum paſchalem manducare. Illæ autem duæ veſperæ non poſſunt intelligi de tempore quod interjacet inter veſperam diei 13. & veſperam diei 14. quaſi toto hoc ſpatio temporis licitum fuerit immolare Paſcha: certum quippe eſt, juxte Legem immolandum fuiſſe ad veſperam diei 14 Per duas itaque illas veſperas intelligunt veſperam Solis jam ad occaſum properantis, & veſperam crepuſculi poſt Solis occaſum, quo intermedio tempore Judæi agnum paſchalem mactabant. His prænotatis, quatuor hìc expendunt Theologi.

Primum, an Chriſtus judaicum Paſcha, juxta ritum Legis ea ipſa nocte qua Euchariſtiam inſtituit, celebraverit.

Secundum, an Paſcha illud celebraverit Luna 14. ad veſperam.

Tertium, in qua veſpera Lunæ 14. an in prima, quæ diem 13. claudit & inchoat 14. an in ſecunda, quæ claudit 14. & inchoat 15.

Quartum, an Judæi eo anno quo mortuus eſt Chriſtus, Paſcha celebraverint Luna 14. juxta ritum Legis. Circa hæc quatuor capita non una eſt Theologorum ſententia.

Opiniones variæ.

Circa primum, ſunt inter Recentiores, qui exiſtimant Chriſtum morte præventum vitæ ſuæ anno ultimo non celebraſſe Paſcha legale; quia, juxta Legem, debebat celebrari Luna 14. ad veſperam, quo autem anno mortuus eſt, Luna illa 14. incidit in diem Veneris qua cruci fuit affixus. Cùm verò iis objicitur, prima die azymorum, referentibus Evangeliſtis, acceſſiſſe ad Chriſtum Diſcipulos, rogantes ubi vellet ſibi parari Paſcha, & Chriſtum ſero facto cum illis diſcubuiſſe, reſpondent, primam illam diem azymorum fuiſſe integram Lunam 14. quæ incipiebat à primis veſperis diei antecedentis, nempe Jovis, & claudebatur ſecundis veſperis diei Veneris, adeoque Apoſtolos

die

die Jovis poſt occaſum Solis, cùm jam inchoata eſſet dies 14. quæ dici poteſt dies azymorum prima quia jam parabantur panes azymi, & fermentum perquirebatur Apoſtolos à Chriſto petiiſſe ubi vellet ſibi parari Paſcha, non quidem manducandum hac ipſa prima veſpera diei Jovis finientis, ſed ſequente die Veneris, qua die cùm occiſus ſit Chriſtus, non potuit Paſcha præparatum comedere. Unde quando in Evangelio dicitur, ſero facto cænaſſe cum Diſcipulis, interpretantur Auctores hujus ſententiæ, non de cœna paſchali, juxta ritum Legis, ſed de cœna communi & ordinaria.

Ex Veteribus nonnullos hanc opinionem propugnaſſe narrat Photius Codice 115. & 116. Et Doctiſſimus Petavius L. 12. de Doctrina temporum cap. 15. laudat ex Chronico Alexandrino Hyppolitum Portuenſem, Apollinarem Hierapolitanum, Clementem Alexandrinum, quibus adjungi debet ſeptimo ſæculo, Philoponus Alexandrinus Philoſophus, edito eam in rem Libello Viennæ typis edito an. 1630. & undecimo, Cedrenus, aliique nonnulli Græci, teſte Arcudio L. 3. c. 4. & ex Latinis Nicolaus Villagagnonius Eques Melitenſis, cujus Opus editum eſt anno 1569. poſt Conc. Trid. & Antonius de Dominis apoſtata L. 5. de Republica Eccleſiaſtica c. 7. à n. 259. uſque ad 278. Hugo Grotius Commentario in caput 26. S. Matth. v. 18.

Lami p. 368.

Circa ſecundum, Græci ſchiſmatici, ut ſuum defendant fermentum, contendunt Chriſtum diem à Lege præſcriptam antevertiſſe, ac Luna 13. Paſcha legale celebraſſe juxta ritum Legis, cum pane azymo; hac autem cœna peracta, Euchariſtiam inſtituiſſe in pane communi & ordinario, nempe fermentato; Judæos verò Luna 14. Paſcha idem celebraſſe.

Sunt qui putant Judæos duplicem diſtinxiſſe Lunam ſeu diem 14. pro diverſa ſcilicet ratione auſpicandi primam menſis diem. Alii enim, inquiunt, à congreſſu Solis & Lunæ, alii à prima Lunæ phaſe ſeu apparitione, diem primam numerabant: & ita die diverſa, quamquam ſemper 14. juxta eorum computum, Paſcha celebrabant Judæi: unde juxta eos Chriſtus Luna 14. pridie mortis Paſcha manducavit; Judæi verò poſtridie, Luna etiam 14. juxta diverſam computandi primam menſis diem, rationem.

P. Peſeron Hiſtoire Evangelique

Sunt qui admiſſa hac diſtinctione duplicis Lunæ 14. pro vario menſis initio ducto vel à congreſſu Solis & Lunæ, vel à prima Lunę apparitione, exiſtimant uſum illius diſtinctionis ad omnes planè Judæos non ſpectaſſe, ſed ad Jeroſolymitanos dumtaxat & Galilæos, qui alternis vicibus primi immolabant Paſcha: ita ut Chriſtus, qui Galilæus erat, eo anno quo mortuus eſt, Paſcha ſuum celebraverit ritu judaico Luna 14. incidente in feriam quintam; cæteri verò Judæi Jeroſolymitani, poſtridie ſuo etiam modo Luna 14. incidente in feriam ſextam ad veſperam poſt Solis occaſum & Chriſti mortem; & ita conciliare conantur diſſidentes in ſpeciem Evangeliſtas.

P. Harduin, De ſupremo Chriſti Paſchate. Pariſiis anno 1693.

Circa tertium, Aloyſius Legionenſis Hiſpanus Ordinis Auguſtiniani Doctor & Profeſſor Theologus in Academia Salmaticenſi, Opuſculo de utriuſque agni typici & veri immolatione legitimo tempore, edito an. 1590. & non ita pridem gallicè reddito & notis illuſtrato, pro viribus demonſtrare nititur, Chriſtum cum cæteris Judæis prima veſpera Lunæ 14. quæ finis eſt 13. & initium 14. Paſcha ſuum ritu Legis cum Judæis celebraſſe. Facilè componit (fatendum eſt,) hæc opinio diſſidentes in ſpeciem Evangeliſtas, omneſque vulgares nodos diſſolvit, ſed ipſa gravioribus aliunde implicatur: ſi Vaſqueſio credamus, Aloyſius ille Legionenſis non primus fuit hujus opinionis au-

Lovis de Leon. P. Daniel chez Benar. année 1695.

P 2. ctor,

ctor, quam & Oleaſter in caput 23. Levitici, & Stella in caput 12. Lucæ docuerunt.

Circa quartum, ſunt qui exiſtimant Chriſtum cum Apoſtolis ac Judæorum vulgo Paſcha celebraſſe Luna 14. exeunte, juxta Legis mandatum; ſolos verò Sacerdotes ac Scribas in promovenda Chriſti damnatione ac morte occupatos, ad ſequentem veſperam ſuum Paſcha diſtuliſſe, non ſine Legis violatione. Ita ſenſiſſe videtur S. Chryſoſtomus Hom. 85. in Matth. Theophylactus in cap. 26. S. Matth.

Sunt qui cum Ruperto Abbate Tuitienſi putant, Chriſtum cæteroſque Judæos omnes eadem die Paſcha comediſſe, ſed feſtivitatem ac celebrationem primæ diæ azymorum, quæ feſtiva erat & ſolemnis, diſtuliſſe in ſabbatum ſubſequens, ne ſcilicet duos dies feſtos continuò celebrare tenerentur, quod incommodum maximè ipſis fuiſſet.

Sunt qui cum Paulo Burgenſi & aliis non paucis exiſtimant, eo anno quo Chriſtus mortuus eſt, dilationem factam fuiſſe non tantùm feſtivitatis, ſed etiam cænæ legalis in diem ſubſequentem, hoc eſt in 15. ad veſperam, idque ex Judæorum traditione, ne duo feſti dies conſequenter occurrerent: ajunt verò Chriſtum die legitima, nempe 14. ad veſperam primi menſis, juxta ritum Legis, Paſcha celebraſſe.

Doctiſſimus Petavius Animadverſionibus in S. Epiphanium poſtquam pag. 180. & ſequentibus oſtendit feſtorum tranſlationem apud Judæos antiquam non eſſe, nec tempore Chriſti receptam p. 184. probat ex quadam corruptela & depravatione nonnullos ex Judæis alia, quàm legitima die Paſcha celebraſſe; Chriſtum verò & multos alios Judæos die legitima, hoc eſt 14. unde L. 12. de doctrina temporum c. 16. duplex fuiſſe Paſcha exiſtimat eo anno quo Chriſtus mortuus eſt, unum legitimum, præpoſterum alterum: illud Chriſtus cum Judæis aliquot ſaniore mente præditis; illud Phariſæi & ſcribæ, cum aliis pleriſque Judæis tenuerunt. His ita hiſtoricè narratis, ſit

CONCLUSIO.

Chriſtus Sacramentum Euchariſtię pridie mortis inſtituit poſt cænam legalem, cujus nec ipſe tempus antevertit, nec Judæi diſtulere, ſed omnes exeunte Luna 14. ad ſecundam veſperam communi Paſchatis officio defuncti ſunt.

Plures ſunt Concluſionis partes. Prima, quæ ſpectat inſtitutionem Euchariſtiæ à Chriſto factam pridie quàm pateretur, nullam patitur difficultatem, adeo diſerti ſunt eam in rem Evangeliſtæ, Matth. c. 26. v. 26. Marcus c. 14. v. 22. Lucas c. 22. v. 19.

Secunda verò pars, nempe Chriſtum Paſcha legale, juxta ritum Legis, pridie mortis manducaſſe.

Probatur 1. manifeſtis Evangeliſtarum teſtimoniis.

S. Matth. c. 26. v. 17. *Prima die azymorum*, inquit, *acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?... Et paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis.*

S. Marci c. 14. v. 12. *Primo die azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: Quò vis eamus & paremus tibi ut manduces Paſcha?.... Et paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, venit cum duodecim; & diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Jeſus &c.*

S. Lucæ

S. Lucæ c. 22. v. 7. *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha; & miſit Petrum & Joannem &c...., & cùm facta eſſet hora, diſcubuit.*

Ex his ſic invictè arguimus: Chriſtus pridie mortis ſuæ illud Paſcha cum Diſcipulis manducavit, quod Judæi die prima azymorum immolabant, juxta S. Marcum; quod neceſſe erat occidi, juxta S. Lucam; de quo Apoſtoli interrogant Chriſtum, ubi vellet illud parari, quod revera paraverunt; de quo denique Chriſtus Lucæ 22. v. 15. ait: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar.*

Atqui tale Paſcha aliud fingi non poteſt, quàm judaicum ſeu legale: non enim aliud noverant Apoſtoli; non aliud noverat ille ad quem miſſi ſunt ut pararent Paſcha; non aliud intelligebat Chriſtus ipſe, cùm Matth. 26. v. 18. ait: *Tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha cum Diſcipulis meis.* Atque hinc concidit opinio ſuprà memorata, tùm Grotii, qui ait Chriſtum comediſſe Paſcha memoriale, non legale; tùm aliorum Recentiorum, qui volunt Apoſtolos præparaſſe quidem agnum paſchalem poſtridie comedendum, Chriſtum verò communem cœnam ea prima die azymorum comediſſe, & non potuiſſe poſtridie paratum agnum comedere, cùm cruci affixus fuerit ea ipſa hora qua comedi debebat. Namque merum figmentum videtur hæc opinio. Illud quippe Paſcha Chriſtus comedit, quod die azymorum prima Diſcipuli præparaverant: dies autem azymorum prima erat 14. Luna ad veſperam; igitur Apoſtoli ante Solis occaſum petierunt à Chriſto ubi vellet manducare Paſcha, quod illi de facto paraverunt, & quod ad veſperam illius primæ diei azymorum, hoc eſt Lunæ 14. Chriſtus diſcumbens comedit. *Veſpere autem facto diſcubuit,* inquiunt Evangeliſtæ. Quo veſpere? primæ ſcilicet diei azymorum, id eſt Lunæ 14. in qua ante Solis occaſum petierant Apoſtoli à Chriſto, *ubi vellet ſibi parari Paſcha.* Et verò probabile non videtur, per primam azymorum diem intelligi debere integram diem 14. in qua parabantur azymi panes, & fermentum omne è domibus ejiciebatur, ita ut Apoſtoli poſt Solis occaſum, jam inchoata Luna 14. petierunt à Chriſto ubi vellet parari Paſcha, quod comedi tantùm debebat ad veſperam ſubſequentem, quæ ſecunda erat Lunæ 14. Probabile, inquam, id non videtur: tùm quia integra Luna 14. non dicebatur prima azymorum dies; ſed tantùm ſecunda illius veſpera, in qua uſus azymorum incipiebat ſimul cum manducatione agni paſchalis: tùm quia veriſimile non eſt, Apoſtolos præparaſſe Paſcha quod poſt horas tantùm viginti duas manducari debebat. Et reipſa ea ipſa veſpera manducavit Chriſtus, qua paratum illud fuit: paratum autem fuit, juxta Evangeliſtas, qua die Judæi immolabant, & neceſſe erat ut immolarent Paſcha: at dies hæc erat 14. finiens ad ſecundam ſcilicet ejus veſperam, juxta Legis præſcriptum.

Neque dicas Paſcha illud quod Chriſtus tam ardenter cum Diſcipulis manducare deſideravit, non eſſe legale, ſed Euchariſticum. Namque de utroque meritò poteſt intelligi: de legali quidem, quia poſtremum erat vitæ ſuæ mortalis; de Euchariſtico, quia maximum amoris ſui monimentum continet, & ſuis dare exoptabat.

Probatur 2. auctoritate SS. Patrum, Hymnorum Eccleſiæ, & Concilii Tridentini.

Sanctos Patres hic appellare neceſſe non videtur, quos noſtros eſſe non diffitentur adverſarii cum quibus diſputamus. Ita Tertullianus Lib. contra Ju-

dæos c. 10. Origenes Hom. 23. in Numeros, S. Epiphanius hæreſi 70. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 13. S. Chryſoſtomus Hom. 81. & 86. in Matth. S. Auguſtinus Tractatu 10. in Joan. quibus adde eos omnes qui olim Paſcha Luna 14. in quamcumque diem incidiſſet, celebrandum eſſe contendebant, quòd perſuaſum haberent, Chriſtum eo officio ea ipſa die defunctum fuiſſe.

Neque ſatis honori & reverentiæ SS. Patribus debitæ noſtro quidem judicio conſulunt, qui reſpondent, præſentem quæſtionem neque de earum numero eſſe quæ ex Traditione dirimi poſſunt, neque à SS. Patribus ea qua par erat cura expenſam fuiſſe, ſed obiter tantùm & leviter perſtrictam. Namque etſi præſens quæſtio ad fidem non pertineat, tamen, ut rectè obſervat Vincentius Lirinenſis in Commonitorio, *id proprium eſt Chriſtianæ modeſtiæ & gravitatis, non ſua poſteris tradere, ſed à majoribus accepta ſervare*; atque id pro certo & indubitato habendum, quod vel omnes, vel plures è SS. Patribus docuerunt. Mirum verò eſſe non debet, quòd SS. Eccleſiæ Doctores prolixas non habuerint hac de quæſtione controverſias: tùm quia nulli erant adverſarii quos impugnarent; tùm quia clariſſimè in Evangelio definitur.

Quis verò ſit Eccleſiæ Romanæ ſenſus, patet ex Hymno quem canit in Solemnitate corporis Chriſti.

Noctis recolitur Cœna noviſſima,
Qua Chriſtus creditur agnum & azyma
Dediſſe fratribus, juxta legitima
Priſcis indulta Patribus.

Concilium autem Tridentinum Seſſ. 22. c. 1. Concluſionem noſtram disertè confirmat his verbis. *Celebrato veteri Paſcha, (quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat) novum inſtituit Paſcha, ſeipſum ab Eccleſia per Sacerdotes ſub ſignis inviſibilibus immolandum, in memoriam tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem.* *To. 14. Conc. p. 853. A.*

Tertia Concluſionis pars, ſcilicet Chriſtum diem à Lege præſcriptam non antevertiſſe, ſed Luna 14. Paſcha celebraſſe,

Probatur: tùm quia Chriſtus dum viveret Legis fuit obſervantiſſimus: *Non veni*, inquit Matt. 5. v. 17. *ſolvere Legem ſed adimplere*, neque profectò iſtud accuſationis caput omiſiſſent Judæi, ſi vel leviſſimum habuiſſet fundamentum. Porrò ſi diem à Lege præſcriptam antevertiſſet, reus fuiſſet violatæ Legis, quæ permittebat quidem differri, non anteverti tempus comedendi paſchalem agnum: dies porrò illa eſt 14. primi menſis, Exodi 12. Deuter. 16. Tùm quia ea ipſa die Paſcha celebravit, qua Diſcipuli petierunt ubi vellet ſibi parari: ſed Apoſtoli haud dubiè veram & legitimam, juxta ritum Legis, diem intelligebant; aliàs quomodo Chriſtum interrogaſſent; & quomodo homo ille ad quem miſſi ſunt, ædes ſuas commodaſſet ut pararent neceſſaria ad comedendum Paſcha? ſtatim enim objeciſſet nondum adveniſſe tempus à Lege definitum. Tùm quia non alia ratione ducti ſunt Aſiatici ut Luna 14. in quamcumque incidiſſet diem, Paſcha celebrarent, quàm exemplo Chriſti.

Sed quæres in qua Luna 14. Chriſtus Paſcha celebraverit: an in ea quæ vel à congreſſu Solis & Lunæ: vel à prima Lunæ phaſe numerabatur, juxta ea quæ antè obſervata ſunt?

Reſp. diſtinctionem hanc duplicis Lunæ apud Judæos planè fictitiam eſſe, cujus

cujus nullum extat fundamentum aut in Scripturis, aut in Philone, vel Joſepho, ex qua ſequeretur maximam fuiſſe apud Judæos in Feſtis celebrandis perturbationem atque confuſionem: ſiquidem eadem dies aliquibus ſolemnis & feſtiva fuiſſet, aliis verò non fuiſſet, cùm tamen ſacer Contextus Exodi 12. dicat, *Paſcha eſſe celebrandum ab omni multitudine filiorum Iſrael Luna 14. ad veſperam*; & reipſa ea ipſa die Diſcipuli à Chriſto petierunt ubi vellet parari ſibi Paſcha, quia cæteri Judæi immolabant, aut ſaltem neceſſe erat ut immolarent illud, ſicut conſtat ex SS. Luca & Marco: nulla igitur diſtinctio erat, neque diverſa ratio computandi Lunam illam 14.

Tertia pars Concluſionis, Chriſtum ſcilicet Paſcha celebraſſe ad ſecundam veſperam Lunæ 14. non verò ad primam, ut contendit Aloiſius Legionenſis.

Probatur: Quia per veſperam Scriptura eam ſemper intelligit quæ finis eſt, non initium diei; ergo cùm Lex præciperet manducandum eſſe agnum ad veſperam Lunæ 14. ea veſpera intelligenda eſt, quæ claudit lunam 14. & inchoat 15. non ea quæ claudit 13. & inchoat 14.

Conſequens probatur. I. Quia, juxta Scripturam, Exodi 12. eadem Luna 14. ad veſperam ſolemnitas azymorum incipiebat, & agnus paſchalis comedebatur, qui priùs immolari debuerat versùs occaſum Solis ejuſdem veſperæ: atqui ſolemnitas azymorum non incipiebat in prima veſpera Lunæ 14. ſed in ſecunda; fermentato enim uti licebat uſque ad meridiem. Pariter agnus paſchalis immolari debebat, ex Legis mandato, ad veſperam ejuſdem Lunæ 14. in qua comedebatur.

II. Quia Scriptura numerat tantùm ſeptem dies azymorum, Exodi 12. quarum prima & ultima ſolemnis erat & feſtiva: ſed ſi prima dies azymorum inchoata fuiſſet à prima veſpera Lunæ 14. non ſeptem, ſed octo dies fuiſſent.

III. Quia eodem ſenſu Exodi 12. dicitur, *Immolabit eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam* Lunæ 14. quo ibidem dicitur, *Comedetis azyma uſque ad diem 21. ejuſdem menſis ad veſperam*. Atqui per iſtam veſperam diei 21. intelligitur ſecunda veſpera claudens diem 21. namque ad hoc uſque tempus licitum non erat uti fermentato.

IV. Per veſperam Lunæ 14. intelligitur quam immediatè & proximè ſequebatur dies 15. feſtiva & ſolemnis, qua incipiente nihil reſidui eſſe debebat ex agno paſchali: atqui ea veſpera haud dubiè ſecunda eſt, non prima Lunæ 14. Antecedens patet ex Joſepho L. 3. Antiquitatum c. 10. & ex cap. 12. Exodi. Ex cap. 27. S. Matth. v. 15. ubi diem, in qua paſſus eſt Chriſtus, & quæ proximè ſequuta eſt veſperam in qua agnum paſchalem comederat, vocat *ſolemnem*: S. verò Marcus cap. 15. v. 1. vocat *diem feſtum*. Unde Judæi apud S. Joannem cap. 18. v. 31. ajunt ſibi non licere interficere quemquam; ſcilicet ob diem feſtum qui tunc celebrabatur, ut exponunt S. Chryſoſtomus Hom. 82. in Joan. & Hom. 86. in Matth. S. Auguſtinus Tract. 114. in Joan. licuiſſe enim Judæis alio tempore blaſphemos interficere, conſtat ex cap. 7. Actorum, ubi Stephanum in Concilio judicatum publicè lapidarunt: & cap. 24. conqueruntur apud Felicem Præſidem Syriæ, quòd volentibus Paulum ſecundùm Legem ſuam interficere, Tribunus Lyſias violenter eum eripuerit de manibus eorum.

V. denique, in ea veſpera Lunæ 14. debebant Judæi Paſcha comedere, quâ primùm in Ægypto comederant: atqui prima vice illud comederunt ad ſe-

Digitized by Google

cundam veſperam Lunæ 14. quam immediatè ſequebatur Luna 15. legitur enim num. 33. v. 3. profectos eſſe Hebræos de Ramaſſe menſe primo 15. die menſis, altera die Phaſe, ideſt à Phaſe celebrato; idque clarè ſuggerit narratio Moyſis, nempe eadem nocte egreſſos illos fuiſſe, qua comederunt Paſcha: quando enim Deuter. 16. v. 6. dicitur immolandum eſſe Phaſe *veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto*, non ſignificatur præcisè tempus vel hora egreſſus, ſed illud indeterminatè ſumitur pro totius noctis tempore; ac ſi diceretur, ſub quod tempus, vel qua nocte egreſſus es: vel etiam ita loquitur Scriptura, quia debuit immolari Phaſe prope initium noctis, ſub cujus finem egreſſi ſunt Hebræi.

Quarta pars Concluſionis, nempe Judæos eadem ipſa die, qua Chriſtus, Paſcha ſuum manducaſſe,

Probatur I. ex Scriptura: Referentibus enim SS. Marco & Luca antea citatis, ea ipſa die Chriſtus Paſcha celebravit, qua immolabant, ſeu neceſſe erat ut immolarent Judæi, de qua die Chriſtus dixerat Matth. 26. v. 2. *Poſt biduum Paſcha fiet*, at dies illa fuit 14. juxta Legem; ergo &c.

II. Feſtorum translatio apud Judæos recens eſt inventum, ut rectè oſtendit Doctiſſimus Petavius Animadverſionibus in S. Epiphanium pag. 180. ergo ruit fundamentum eorum qui dicunt Judæos eo anno quo Chriſtus mortuus eſt, feſtum Paſchatis tranſtuliſſe in diem ſabbati, ne duo conſequenter dies feſti concurrerent. Adde quòd ſi tempore Chriſti recepta fuiſſet & probata conſuetudo non celebrandi conſequenter duos dies feſtos, haud dubiè neque Chriſtus, neque Apoſtoli à communi conſuetudine receſſiſſent, nec pater familias apud quem miſſi ſunt Petrus & Joannes ut pararent Paſcha, ædes ſuas commodaſſet.

Nequidem translata in diem ſabbati feſtivitate paſchali, incommodum declinaſſent Judæi, ad quod tamen declinandum translationem illam excogitarunt recentiores Scriptores. Incommodum nempe iſtud eſt, ne duo feſti dies continui celebrentur; at recurriſſet iſtud incommodum in fine celebritatis azymorum: ſi enim in ſabbato celebratus fuiſſet dies primus azymorum, dies ſeptimus, qui erat etiam feſtivus, in feriam ſextam ſequentem incidiſſet, ac proinde in vigiliam ſabbati utique feſtivi ac ſolemnis.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Concluſionem: Quo tempore Diſcipuli acceſſerunt ad Chriſtum, rogantes, ubi vellet ſibi parari Paſcha, jam in noſtra ſententia effluxerat tempus deſtinatum immolationi agni paſchalis, & ſerius erat quàm ut poſſent omnia neceſſaria præparari; igitur non potuit Chriſtus ea ipſa die agnum comedere, ſed poſtridie comeſturus erat, niſi morte impeditus fuiſſet.

Antecedens probatur: Quia Diſcipuli acceſſerunt ad Chriſtum, juxta S. Lucam c. 22. v. 7. poſtquam *venit dies prima azymorum*; verbum enim *venit* eſſe præteriti temporis, apertè colligitur ex græco textu *ἦλθε*: ſed ex nobis dies prima azymorum incipiebat tantùm Luna 14. ad veſperam poſt Solis occaſum; igitur poſt occaſum Solis Diſcipuli acceſſerunt ad Chriſtum. Atqui tunc non potuit Chriſtus agnum immolare: namque ex Philone, De ſeptenario, immolari tantùm poterat à meridie uſque ad veſperam; & ex Joſepho

Aoriſtus ſecundus indicativi ἔρχομαι venio.

L. 7.

L. 7. de bello Judaico cap. 17. ab hora nona ad undecimam; id eſt, juxta noſtram ſupputandi rationem, ab hora circiter tertia, ad quintam, quod Rabbini ajunt fieri inter duas veſperas, ſenſu in prænotatis expoſito.

Confirmatur: quia non poterat immolari agnus paſchalis, niſi in Templo Hieroſolymitano; erat enim verum ſacrificium, quod Sacerdotum miniſterio peragi debebat, ut colligitur ex cap. 23. Exodi v. 18. Numer. 9. v. 7. unde Evangeliſtæ utuntur verbo *immolandi*. Sacerdotum autem miniſterio opus fuiſſe, colligitur exemplo Paſchatis quod ſub Ezechia celebratum eſt, Paralipomenon Libro 2. cap. 30. v. 1. & illius quod celebratum eſt ſub Joſia, L. 4. Reg. c. 23. Hinc Ceſtius ut reſciret numerum Judæorum Hieroſolyma convenientium, interrogavit Sacerdotes quot agnos mactaſſent in celebritate Paſchatis. Porrò ſacrificium non potuiſſe alibi quàm in Templo Jeroſolymitano offerri, apertè declaratur Levitici 17. v. 3. & Deuter. 12. v. 13.

Reſp. nego ant. ad cujus probationem, dico Apoſtolos acceſſiſſe ad Chriſtum Luna 14. poſt meridiem, non verò poſt occaſum Solis. Ratio evidens ducitur ex Evangeliſtis, qui aſſerunt poſt illam Apoſtolorum interrogationem, ſero facto veniſſe Chriſtum, & diſcubuiſſe cum illis; ergo non poſt Solis occaſum, ſed antè à Chriſto petierant Diſcipuli, ubi vellet ſibi parari Paſcha: ab eo autem tempore ad veſperam uſque, ſatis fuit temporis ut pararentur quæcunque erant neceſſaria, & potuerunt pro more ad Templum ſe conferre. Quamquam ſi Philoni credamus L. 3. De vita Moſis, ſacrificium paſchale in hoc à cæteris diſcrepabat, quòd neque à Sacerdotibus, neque in Templo neceſſe foret illud mactare, ſed à ſingulis & in privatis ædibus immolari poterat: unde cives Jeroſolymitani decima die primi menſis tot parabant agnos, quot erant neceſſarii pro diverſis exterorum & advenarum familiis, quorum capaces habebant ædes. Hanc conſuetudinem videntur indicare verba Chriſti ad Diſcipulos, Matth. 26. v. 18. *Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei &c.* unde intelligimus facile fuiſſe Apoſtolis, intra breve tempus omnia præparata invenire ad celebritatem Paſchatis. Dici etiam poſſet, Sacerdotes immolaſſe quidem agnos paſchales in Templo, quos ſingulis poſtea diſtribuebant, ſicut colligitur ex L. 2. Paralipomenon c. 35. v. 12. Cùm igitur S. Lucas ait, Apoſtolos acceſſiſſe ad Chriſtum poſtquam venit dies prima azymorum, quæ incipiebat tantùm ad veſperam Lunæ 14. poſt Solis occaſum, utitur anticipatione ſatis frequenti in Scripturis, ac veniſſe dicit diem primam azymorum, tùm quia jam inſtabat & proxima erat; tùm quia ante Solis occaſum omne fermentum è domibus ejiciebatur, & azymi panes præparabantur: unde ſenſu populari dicit veniſſe diem primam azymorum. Hinc patet ſolutio ad confirmationem.

Objicies 2. Judæi comedere tenebantur agnum paſchalem ſtantes accinctis renibus, baculos habentes in manibus &c. Exodi 12. v. 11. ſed nihil eorum obſervaſſe legitur Chriſtus, quæ obſervaſſet proculdubio, ſi quo anno mortuus eſt legale Paſcha comediſſet.

Reſp. 1. incertum eſſe utrum omnes illæ ceremoniæ quæ à Judæis fuerunt obſervatæ in celebrando primo Paſchate in Ægypto, tum cùm ad iter ſeſe accingebant, fuerint ſubſequente tempore obſervatæ; circumſtantia enim temporis diverſa omnino fuit, ut per ſe conſtat. Et verò in eo Paſchate quod ſub Ezechia L. 2. Paralip. cap. 30. & ſub Joſia L. 4. Reg. c. 23. & ſub Eſdra L. 1. Eſdræ cap. 6. celebratum fuit, nulla mentio fit illius appa-

apparatus, omniumque circumſtantiarũ primi Paſchatis in Ægypto celebrati.

Reſp. 2. Chriſtum eas ceremonias obſervaſſe in manducando agno paſchali; in menſa verò communi, quam poſtea habuit cum iiſdem ſuis Diſcipulis, diſcubuiſſe: duplicis enim hujus cœnæ, legalis, & communis ſeu uſualis à Chriſto pro more Judæorum celebratæ, meminit S. Chryſoſtomus Hom. 82. in Matth.

Objicies 3. Conſtat ex Tabulis aſtronomicis, quo anno Chriſtus mortuus eſt, Lunam 14. ad cujus veſperam manducari debebat Paſcha, incidiſſe in feriam ſextam, ſeu in diem Veneris, qua Chriſtus fuit occiſus; Judæi ſiquidem menſem auſpicabantur à prima Lunæ phaſe ſeu conſpectu: cùm autem hoc ipſo anno Lunæ & Solis conjunctio contigerit die decima nona Martii, versùs ſecundam aut tertiam horam pomeridianam, primus Lunæ conſpectus contingere tantùm potuit die 20. ad veſperam, quo tunc primùm menſis paſchalis incæpit, ut die 21. ad veſperam clauderetur: quo poſito, dies 14. incipere tantùm potuit ad veſperam diei ſecundæ Aprilis, incidentis in diem Jovis pridie mortis Chriſti, adeoque agnus paſchalis immolari tantùm potuit die Veneris, in ſecunda veſpera Lunæ 14. ac conſequenter Chriſtus, qui die Veneris hora nona ſeu tertia, juxta noſtrum computandi modum, mortuus eſt, non potuit Paſcha legale celebrare.

Reſp. 1. difficultatis hujus ſolutionem pendere à determinatione anni & diei quo Chriſtus mortuus eſt, de quo non conſentiunt eruditi, vixque regulis aſtronomicis certò poteſt definiri. Unde Doctiſſimus Petavius Lib. 12. de doctrina temporum c. 12. ait hac in parte ingrato labori parcendum eſſe. *Deſinant*, inquit, *Chronologi, in anno dieque Paſſionis eruendo, Mathematicorum calculis, noviluniorum pleniluniorumque minutiis ac ſcrupuloſis ratiociniis ſibi ac lectoribus ſuis negotium facere.*

II. Non ita certum videtur, ac ſupponit Objectio, Judæos ſolitos fuiſſe menſem auſpicari à prima Lunæ phaſe, non verò ab ipſius cum Sole conjunctione. Imò iſtud poſterius longè videtur probabilius, cùm certis ac ſtatis diebus Judæi ſua feſta celebrarent: prima autem Lunæ phaſe ſeu apparitio incerta foret, nec ubique eodem tempore fieret, propter interjacentes nubes, quæ ejus conſpectum eripere poterant.

Objicies 4. auctoritatem Petri Alexandrini, Hyppoliti Portuenſis, Apollinaris Hierapolitani, Clementis Alexandrini, qui referuntur in Chronico paſchali Petri Alexandrini, quod typis regiis publici juris fecit clariſſimus Du Cange, qui omnes noſtræ adverſantur ſententiæ.

Reſp. 1. paucos illos Scriptores prævalere non poſſe contra communem cæterorum SS. Patrum ſententiam. 2. Magni ponderis non eſt Chronicon illud paſchale, cujus verus auctor ignoratur, & cujus præfatio, in qua citati auctores laudantur, adeo confuſa eſt & perturbata, ut vix rectum aliquem ſenſum habeat; quæ etiam nonnullas voces habet ab ætate Petri Alexandrini alienas, ut ὁμόνοιων, θεότοκον. Incerta igitur ſunt ac ſuſpectæ fidei teſtimonia Hyppoliti, Apollinaris & Clementis Alexandrini, quæ eo in Chronico laudantur.

Objicies contra ſecundam Concluſionis partem, nempe diem in qua Chriſtus Paſcha celebravit:

I. Joan. 13. v. 1. cœna in qua Chriſtus Euchariſtiam inſtituit, dicitur *facta ante diem feſtum Paſchæ*, ſeu, ut habetur in græco, *facta ante feſtum Paſchæ*,

Paſchæ, ergo ante veſperam Lunæ 14. Ex dictis enim in prænotatis, dies feſti apud Judæos ab una veſpera ad aliam ſubſequentem celebrabantur, & veſpera Lunæ 14. pertinebat ad diem feſtum Paſchæ. Igitur Chriſtus vel anno quo mortuus eſt, Paſcha legale non celebravit, vel tempus à Lege præſcriptum antevertit, & Luna 13. ante feſtum illud celebravit.

Reſp. diſt. ant. Cæna illa dicitur facta ante diem feſtum Paſchæ naturalem ſeu uſualem, concedo: legalem, ſubdiſtinguo: ſolemnem ac feſtivum, concedo: feſtivum ſimpliciter & abſolutè, nego. Dies naturalis exordium ducit ab ortu Solis, & terminatur ad ortum ſubſequentem: dies uſualis à media nocte, ad mediam noctem producitur: dies verò legalis ſeu feſtiva, ab una veſpera ad aliam proximè ſequentem. Porrò cœna in qua Chriſtus inſtituit Euchariſtiam, dicitur facta ante diem feſtum Paſchæ, ſive naturalem, ſive uſualem; facta enim eſt ad ſecundam veſperam Lunæ 14. quæ ad diem 15. ſequentem naturalem vel uſualem non pertinebat: dici etiam poteſt facta ante diem ſolemnem & maximè feſtivum Paſchæ, etſi reipſa veſpera illa 14. ad feſtum pertineret, ſenſu ſcilicet vulgari & populari, quo vigiliam feſti alicujus, etſi ritu eccleſiaſtico ad feſtum pertinentem, tamen dicimus feſtum præcedere, & quæ in ipſa fiunt, dicuntur fieri ante feſtum, non quidem ſimpliciter & ritu eccleſiaſtico, ſed ante ſolemnitatem & celebritatem feſti. Utrumque diſertè diſtinguit Scriptura, Num. 28. v. 16. & 17. *Menſe primo*, inquit, 14. *die menſis*, *phaſe Domini erit*; & 15. *die ſolemnitas*. Hoc ſenſu Joſephus L. 3. Antiquit. cap. 10. loquens de agno paſchali qui Luna 14. poſt Solis occaſum, adeoque poſt jam inchoatam diem feſtum 15. quæ azymorum prima erat, immolabatur, ait *nihil ex illo in craſtinum reſervari*: ubi craſtinum illud divellit ac diſtinguit à veſpera antecedente, etſi ad eundem feſtum pertinente. Hoc autem ſenſu communi & populari locutus eſt S. Joannes, cùm dixit Chriſtum, cænam, in qua inſtituit Euchariſtiam, celebraſſe ante diem feſtum Paſchæ.

Objicies 2. Conſtat ex Traditione Eccleſiæ, diem Pentecoſtes quo anno Chriſtus mortuus eſt, incidiſſe in diem Dominicam: atqui ſi Chriſtus agnum paſchalem manducavit ad veſperam Lunæ 14. ſi ſolemnitas azymorum contigit die 15. incidente in feriam ſextam ſeu Veneris, dies Pentecoſtes non incidiſſet in diem Dominicam; quia juxta præſcriptum Legis Levitici 23. v. 15. dies Pentecoſtes apud Judæos celebrari debebat die 50. à ſecunda die azymorum, quæ erat decima ſexta primi menſis, in qua Judæi offerre ſolebant manipulum primitiarum. Ita colligitur ex citato cap. 23. Levitici, & ex Joſepho Lib. 3. Antiquit. cap. 8. *Numerabitis*, inquit Scriptura, *ab altero die ſabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas, uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt* 50. *dies*. Atqui ſi ſecunda dies azymorum incidit in diem ſabbati, quo anno Chriſtus mortuus eſt, neceſſe eſt ut dies 50. poſt illam ſecundam diem azymorum, inciderit in ſimilem diem ſabbati: namque ſeptem hebdomadæ efficiunt dies 49. atque illæ finire debuerunt in feriam ſextam tertii menſis; ac proinde cùm dies ſequens ſit ipſum ſabbatum quod complet ipſos dies 50. ſequitur illo anno diem Pentecoſtes incidiſſe in diem ſabbati, non in diem Dominicam.

Varii varia reſpondent.

Alii volunt rem non eſſe ita certam & exploratam, ac putat Baronius ad an. Chri-

Chriſti 34. num. 234. nempe feſtum Pentecoſtes, quo anno Chriſtus mortuus eſt, incidiſſe in diem Dominicam: cùm ante S. Auguſtinum nihil ea de re legere ſit in antiquis Eccleſiarum monumentis. Quin & ipſe ſanctus Doctor L. 18. de Civit. Dei cap. 54. & in Pſalm. 150. ait tantùm, *Spiritum ſanctum quinquageſimo à Reſurrectione Chriſti die deſcendiſſe:* an verò dies illa Dominica fuerit, vel non, non ſatis explicat. Quod autem profertur ex Sermone 154. de tempore, ſuſpectæ admodum eſt fidei, quia Sermo ille non videtur eſſe S. Auguſtini, & in poſtrema Operum ejus editione in Appendicem rejectus eſt.

Tillemont note ſur S Pierre. T. 1. p. 534. T. 7. p. 538. D. T. 4. p. 1693. F.

Verùm, cùm S. Leo & quotquot ſubinde ſequuti ſunt Scriptores in ea fuerint perſuaſione, feſtum Pentecoſtes incidiſſe in diem Dominicam,

Alii dicunt, per alteram diem ſabbati Scripturam, citato cap. 23. Levitici, intelligere primum diem hebdomadæ qui immediatè & proximè ſequitur diem ſabbati; ille autem Dominicus eſt, à quo dies Pentecoſtes numerari debent: & ita planum eſt, inquiunt, diem 50. qui feſtivus erat Pentecoſtes, incidiſſe in ſimilem diem Dominicum.

Ezychius, Rupertus, Oleaſter.

Verùm hujus reſponſionis difficultas in eo eſſe videtur, quòd per ſabbatum intelligi non debeat ſeptima dies hebdomadæ, ſed, teſte Joſepho citato, ipſa prima dies azymorum, quæ ſabbatum dicitur, propter ſolemnitatem, & à cujus die ſecunda debent computari illi dies 50.

Alii reſpondent, numerandos quidem eſſe dies 50. à ſecunda azymorum excluſivè, non verò incluſivè: quo poſito dies illi numerati fuiſſent à die Dominica, & quinquageſimus in ſimilem diem incidiſſet. Habet hæc reſponſio hoc incommodum, quòd die ſabbati debuiſſet manipulus primitiarum in agro meti, ut potuiſſet offerri; diebus autem ſabbati omne opus ſervile prohibitum erat.

Verùm reſpondent hujus ſententiæ auctores, ea opera quæ ad cultum Dei & Religionem ſpectabant, prohibita non fuiſſe.

Alii dicunt, feſtum quidem Pentecoſtes Judæorum eo anno incidiſſe in diem ſabbati, feſtum verò Pentecoſtes Chriſtianorum in diem Dominicam, quia ſabbatum Chriſtianorum, eſt ipſa dies Dominica.

Verùm non facilè intelligimus quomodo S. Lucas Act. 2. loquutus fuerit de alio Pentecoſtes feſto, quàm de eo qui Judæis notus erat; præſertim cùm adhuc vigeret Legalium obſervatio; & ipſe S. Paulus anno Chriſti 58. referente S. Luca, Act. 20. v. 16. feſtinaſſe dicitur, ut diem Pentecoſtes Jeroſolymis celebraret.

Alii denique, cum Baronio ad an. Chriſti 34. n. 234. & Bellarmino L. 3. de gloria & cultu Sanctorum cap. 13. reſpondent, à ſecunda quidem azymorum die numerandos eſſe dies 50. quando illa in ſabbatum non incidebat; quando verò in ſabbatum incidebat, ſicut contigit eo anno quo Chriſtus mortuus eſt, numerandos ab altera die ſabbati, id eſt à die Dominica. Rationem affert Baronius, *Quia*, inquit, *cùm hoc anno die ſequenti Paſchatis eſſet ſabbatum, quo falcem in meſſem mittere vetitum erat..... manipulum hoc anno conſtat oblatum fuiſſe ipſo die Dominico quo Dominus reſurrexit, cujus ipſe elevatus manipulus figuram exprimebat.*

T. 1. p. 219. E.

Huic ſolutioni favere videntur nonnullæ Scripturæ Verſiones, quæ verba iſta, *altera die ſabbati*, ſic exponunt; Chaldaica, *poſt diem feſtivitatis*: Arabica, *in craſtina die otii*: & alia Verſio, *à craſtino die ceſſationis*. Ex his

varii

variis reſponſionibus, eligat prudens lector, quam probabiliorem judicaverit.

Objicies 3. nonnullorum SS. Patrum auctoritatem, nempe Irenæi L. 4. c. 23. Tertulliani Lib. adversùs Judæos, Origenis Tract. 35. in Matth. Chryſoſtomi Hom. 82. in Matth. Epiphanii hæreſi 50. num. 2. Auguſtini Tract. 120. in Joan. Euthymii in caput 26. Matth. Nicephori Lib. 1. Hiſt. capit. 20.

Reſp. S. Irenæum hoc unum velle, nempe Moyſen non ignoraſſe locum, diem & horam Paſſionis Chriſti, quam in Paſchate futuram eſſe prædixit: per Paſcha verò intelligit celebritatem Paſchatis, quæ die prima azymorum fiebat, atque eo anno quo Chriſtus mortuus eſt incidit in feriam ſextam ſeu diem Veneris, in qua Chriſtus revera mortuus eſt.

Idem eſt Tertulliani & Origenis ſenſus. Probant ſcilicet illi, Chriſtum occiſum fuiſſe in celebritate paſchali, quod verum eſt: unde Tertullianus ea verba Amos cap. 8. *Occidet Sol in meridie, & convertam diem feſtum veſtrum in luctum*, interpretatur de die ſolemni qua mortuus eſt Chriſtus; ſed ad veſperam præcedentem, nempe Lunæ 14. celebraverat Chriſtus legale Paſcha.

S. Chryſoſtomus in ea quidem fuit ſententia, Sacerdotes & Scribas in procuranda morte Chriſti occupatos, diſtuliſſe in diem ſequentem agni paſchalis manducationem; ſed Chriſtum Luna 14. juxta Legis præſcriptum, hoc officio defunctum eſſe, expreſsè docet ille Hom. 85. in Matth.

S. Epiphanius ait quidem oportuiſſe Chriſtum 14. die immolari ſecundùm Legem: ſed loquitur tantùm de immolatione in typo & figura; quaſi dixiſſet oportuiſſe agnum, qui figura erat Chriſti, immolari Luna 14. Patet ex ſcopo S. Doctoris. Ibi quippe reprehendit Quartodecimanos judaiſantes, eo quòd celebrarent Paſcha cum Judæis die 14. non verò die Dominica cum Chriſtianis: hancque rationem adducit, quòd nempe immolatio Chriſti, typica nimirum, quæ fiebat ſecundùm Legem die 14. ſignificaret Synagogam lumen ſuum Chriſto veniente amiſſuram.

S. Auguſtinus nomine cœnæ puræ, propter quam ait acceleratam eſſe Chriſti ſepulturam, non intelligit manducationem agni paſchalis, ſed cœnam quamdam ſolemnem, qua Judæi pervigilio ſabbati ad veſperam refici ſolebant. Quamquam non immeritò poſſent intelligi victimæ paſchales, quæ cœna pura dicuntur, quia Judæi puri eſſe debebant, veſtimentis, cibis, corporibus & animis.

Euthymius verò & Nicephorus audiri hic non poſſunt, quippe vixere illi poſt Leonis IX. tempora, id eſt poſt agitatam magno animorum æſtu controverſiam inter Græcos & Latinos de azymo & fermentato. Euthymius floruit circa an. 1100. Nicephorus circa an. 1300.

Objicies contra tertiam Concluſionis partem. Chriſtus cœnam legalem celebravit in prima veſpera Lunæ 14. quæ poſtrema fuit Lunæ 13. *Objectiones Aloyſii Legionëis.*

Probatur: Quia eodem tempore Judæi immolabant Paſcha, quo primùm in Ægypto immolarunt, Exodi 12. atqui in Ægypto illud immolarunt ineunte Luna 14. ad priorem ejus veſperam, quæ finis erat Lunæ 13. Namque immolarunt antequam egrederentur de Rameſſe, Exodi 22. atqui de Ramaſſe egreſſi ſunt nocte poſt Solis occaſum, inchoante Luna 15. ergo non potuerunt eadem nocte Paſcha celebrare; igitur nocte præcedente, quæ initium erat Lunæ 14. & finis 13. illud celebrarunt. Judæos autem de nocte egreſ-

egreſſos eſſe de Ægypto expreſsè notatur Exodi 12. v. 42. *Nox iſta obſervabilis eſt Domini, quando eduxit te de terra Ægypti.* Et quidem initio noctis egreſſos conſtat ex cap. 16. Deuteron. v. 6. *Immolabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto.* Initium verò illud noctis fuiſſe initium Lunæ 15. patet ex cap. 33. v. 3. Numerorum: *Profecti de Rameſſe in menſe primo, 15. die menſis primi, altera die Phaſe, filii Iſrael in manu excelſa, videntibus cunctis Ægyptiis & ſepelientibus primogenitos quos percuſſerat Dominus*, ubi dicuntur Iſraelitæ egreſſi 15. die, altera die poſt celebratum Phaſe ſeu Paſcha. Igitur pridie hujus egreſſus, qui contigit nocte Lunæ 15. incipientis, fuerat celebratum, id eſt Luna 14. ineunte.

Confirmatur 1. ex Joſepho L. 2. Antiquit. c. 5. ubi agens de ipſa immolatione agni paſchalis quæ primùm facta eſt in Ægypto, ſic loquitur: *Illuceſcente autem 14. die omnes ad iter animati ſacrificabant.* Atqui dicitur dies illuceſcere, quando primùm incipit: decima quarta autem dies incipiebat apud Hebræos à prima veſpera: unde alia Verſio habet, *appetente autem 14. die &c.* quod idem eſt ac ſi diceret, Cùm autem inſtaret dies 14.

Confirmatur 2. ex variis circumſtantiis narrationis ſacræ, ex quibus videtur certò poſſe colligi, non potuiſſe Hebræos ea ipſa nocte de Ægypto egredi, qua manducarunt Paſcha. Cùm igitur certum ſit eos egreſſos eſſe ſub initium noctis Lunæ 15. inchoantis, neceſſe eſt eos Paſcha manducaſſe ad primam veſperam Lunæ 14. Circumſtantiæ autem illæ ſunt. 1. quia nocte illa qua comederunt Paſcha, prohibiti ſunt egredi è domibus ſuis uſque manè, Exodi 12. v. 22. 2. Primogeniti Ægyptiorum interfecti ſunt versùs mediam noctem, poſt manducatum agnum paſchalem: neque ſtatim egreſſi ſunt Iſraelitæ, ſed poſtquam clades illa Pharaoni innotuiſſet; poſtquam ipſe Pharao vocato Moyſe juſſit omnes Hebræos ex finibus Ægypti ſine mora ſecedere: iſtud auem vix fieri potuit intra ſpatium paucarum horarum. 3. Poſtquam agnum manducaſſent Iſraelitæ, mutuati ſunt ab Ægyptiis vaſa aurea & argentea: at iſtud quomodo fieri potuit nocturno tempore, & poſt mediam noctem? 4. denique, priuſquam diſcederent, omnes ſimul ex diverſis locis in quibus ſparſi erant, congregandi fuere unum in locum qui dicebatur Rameſſe, ut inde ſimul exirent: at quomodo id fieri potuit intra noctis reſiduum?

Reſp. nego min. Ad probationem ejus ex Scriptura, dico duplicem diſtingui debere egreſſum Iſraelitarum ex Ægypto: unum quaſi confuſum & præcipitem, qui turmatim fieri cæpit nocte jam ad finem vergente, nimirum circa crepuſculum matutinum, quando Ægyptii moræ impatientes, ut pote tot plagis, ac præſertim ſubita primogenitorum internecione, territi, urgebant populum de terra exire velociter, dicentes, *Omnes moriemur*. Alterum ordinatum & per modum exercitus, qui factus eſt, non tantùm illuceſcente, ſed etiam plena die: atque ita facilè conciliantur citata Scripturæ teſtimonia.

Cùm enim Exodi 12. & Deuter. 16. dicuntur de nocte exiviſſe, intelligi debet de primo egreſſu, quando omnes collecti ſunt & congregati in Rameſſe: quando verò dicuntur egreſſi videntibus Ægyptiis, & ſepelientibus mortuos ſuos, Numer. 33. intelligi debet de ſecundo egreſſu, qui versùs meridiem factus eſt ex Rameſſe ubi congregati fuerant. Unde reſpectu prioris egreſſus, dici poſſunt Hebræi de nocte egreſſi; reſpectu verò poſterioris, ad veſperam, Sole jam ad occaſum inclinante.

Ad

Ad caput 16. Deuter. ubi dicitur, *Immolabis Phaſe veſpere ad Solis occaſum, quando egreſſus eſt de Ægypto*; reſpondeo adverbium iſtud, *quando*, latitudinem quamdam habere, neque determinatè deſignare eandem horam, ſed noctem liberationis de Ægypto, quæ à veſpertino tempore & Solis occaſu recoli incipiebat.

Ad caput 33. Numer. ubi dicuntur Iſraelitæ egreſſi altera die Phaſe, reſp. diem egreſſionis poſſe meritò dici alteram à die Phaſe, etſi revera utrumque eadem in nocte contigerit: quia ſcilicet nox illa duas partes habebat, quarum prior pertinebat ad diem naturalem decimum quartum, altera ad diem decimum quintum. Cùm igitur celebritas Paſchatis facta ſit in priori parte noctis, & exitus in altera parte, meritò dici poteſt exitus contigiſſe altera die à Phaſe, loquendo de die naturali.

Ad primam confirmationem ex Joſepho, dico accuratam non eſſe latinam verſionem: in Autographo enim græco habetur *ἐνστάσης*, verbum præteriti temporis, & ſic reddi debet, *Ubi venit Luna decima quarta, Hebræi ex præcepto Legis immolarunt &c.* qua lectione poſita ruit Objectio.

Ad ſecundam confirmationem

Dico ad primam circumſtantiam, idcirco prohibitos fuiſſe Judæos egredi de domo ſua, ne fortè in Angelum percuſſorem inciderent: unde cùm magno Ægyptiorum clamore Iſraelitis innotuit, completam eſſe ſtragem primogenitorum, tunc licitum eis fuit è domo egredi.

Ad ſecundam, dico hæc omnia fieri potuiſſe ab hominibus territis & omnia maturantibus, præſertim cùm hæc agerentur inter homines non procul habitantes.

Ad tertiam, Ægyptii tantò promptiùs & faciliùs commodarunt Hebræis vaſa aurea & argentea, quantò magis urgebat acceptæ cladis acerbitas, & metus gravioris. Vel dici poteſt, ante noctem Iſraelitas mutuatos fuiſſe vaſa illa: quod Scriptura narrat contigiſſe poſt factam ſtragem, per figuram non infrequentem, qua quæ priùs geſta ſunt, poſteriùs narrantur.

Ad quartam, dico hanc populi congregationem factam fuiſſe ſummo manè; deinde verò urgentibus Ægyptiis, omnes turmatim & ſine ordine veniſſe Rameſſe, unde ante Solis occaſum ex ordine egreſſi ſunt.

Objicies 2. contra eandem Concluſionis partem. Si Chriſtus Paſcha ſuum celebravit ad ſecundam veſperam Lunæ decimæ quartæ, ſequitur eum cruci affixum fuiſſe ac mortuum Luna decima quinta, quæ prima erat azymorum maximè ſolemnis ac feſtiva: atqui id dici non poteſt: tùm quia expreſsè Judæi apud S. Matthæum c. 26. v. 5. ajunt, *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo*. Et Joan. 18. *Nobis non licet* (ajunt Judæi) *quempiam interficere*, nempe ob diem feſtum. Tùm quia paſchalis feſti obſtabat religio, quæ vetabat ea fieri, quæ tamen facta ſupponi debent die feſto, v.g. Chriſti captura, judicium, damnatio, crucifixio, ſepultura, ſyndonis & aromatum emptio tùm à Joſepho ab Arimathea, tùm à piis mulieribus facta. Hinc eſt quòd verba iſta Chriſti ad Judam, Joan. 13. v. 27. *Quod facis, fac citiùs*. Apoſtoli ſic interpretati ſunt, quaſi juſſiſſet Chriſtus Judæ ut emeret neceſſaria ad celebrationem Paſchatis, quod die feſto non licebat fieri.

Reſp. nego min. Ad primam probationem dico cum S. Chryſoſtomo Hom. 80. in Matth. eos qui tale conſilium ſuggeſſerunt, non religionis ſtudio motos fuiſſe, quaſi nempe exiſtimaverint id eſſe contra ſolemnitatem feſti,

feſti, ſed proprio commodo, ne fortè, inquiebant, ***tumultus fieret in populo***; ut nempe rebus ſuis cum majori ſecuritate proſpicerent: quamquam non prævaluit iſtud nonnullorum conſilium apud cæteros Judæos, qui data opportunitate proditoris Judæ utendum eſſe exiſtimarunt.

Ad ſecundam, revera Judæi ſignificarunt Pilato ſe non poſſe (propter feſti celebritatem) quemquam occidere, unde ab ipſo poſtularunt ut ferret ſententiam capitis in Chriſtum, quæ revera per ejus milites executioni demandata eſt: verùm pietatis ac religionis parum ſtudioſi fuere Judæi, cujus jura omnia & leges violarunt in procuranda Chriſti morte, rati ſe obſequium præſtare Deo, ſi hominem blaſphemum, &, ut ipſi calumniabantur, Legis deſtructorem morti tradendum curarent. 2. potuiſſe Judæos, etiam in die feſto, judicium exercere ac punire, præſertim ubi de violata Religione agebatur, non obſcurè colligi poteſt ex c. 15. Numer. ubi cùm die Sabbati deprehenſus quidem fuiſſet colligens ligna, conjectus eſt in carcerem, unde eductus, jubente Domino per Moyſen, lapidatus eſt. 3. Diebus feſtis licitum erat reum aliquem liberare ac dimittere, ut ſignificant Evangeliſtæ; quidni & judicium dicere? Quamquam & contra leges omnes perturbatè & præpoſterè omnia acta ſunt in judicio adversùs Chriſtum lato.

Ad tertiam, dico mortuorum ſepulturam non ſervile opus eſſe, ſed charitatis ac pietatis. Porrò pietatis opera diebus feſtis non fuiſſe prohibita certum eſt: unde ſi infans die ſabbati naſceretur, die octava ſabbati circumcidebatur; & Chriſtus Matth. 12. arguit Judæos, quòd dicerent non licere ſabbatis curare; & Tobias cap. 2. dicitur in die feſto corpus cujuſdam Iſraelitæ jugulati ſepeliiſſe. Deinde ſpeciatim cautum erat Deuter. 12. v. 23. ut cadaver ejus qui in patibulo fuerat appenſus, eadem die deponeretur & ſepeliretur.

Præterea, de mulieribus illis piis quæ emerunt aromata, dici poteſt, eas non ipſo die feſto, quo Chriſtus crucifixus eſt, ſed die ſequenti ſummo manè, finita jam ſabbati ſolemnitate, emiſſe illa aromata. Namque Marci ultimo dicitur: ***Et cùm tranſiſſet Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata ut ungerent Jeſum.*** Pariter non immeritò Apoſtoli exiſtimarunt Chriſtum his verbis, *Quod facis, fac citius*, Judæ præcepiſſe ut emeret neceſſaria ad diem feſtum: namque Lex prohibebat omne opus ſervile fieri in prima azyorum die, ſed non vetebat parari ea quæ ad victum erant neceſſaria, imò iſtud permittebat Exodi 12. v. 16.

Objicies 3. contra eandem Concluſionis partem: Apud Hebræos dies una tantùm conſtabat veſpera, ea ſcilicet quæ ipſius erat initium; ſecunda enim veſpera ad diem ſequentem pertinebat. Hoc ſenſu Gen. 1. v. 5. dicitur: ***Factum eſt veſpere & manè dies unus***, ergo cùm Chriſtus Paſcha celebraſſe dicitur Luna decima quarta ad veſperam, intelligi debet prima veſpera quæ finis erat Lunæ decimæ tertiæ.

Reſp. nego ant. quod certè apertè pugnat cum Scriptura, ſi de die feſto ſermo ſit qui celebrari debebat ab una veſpera ad aliam, Levitici 23. v. 32. Citato igitur loco Geneſeos, veſpere ſumitur pro fine diei, non pro initio: quis enim dixerit diem incipere à tenebris? Ita S. Ambroſius Lib. 1. Hexameron cap. 10.

Objicies denique, contra quartam & ultimam Concluſionis partem: Joan. 18. v. 28. dicitur, quod cùm Jeſus à Caipha in Prætorium adductus eſſet,

eſſet, Judæi *non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*. Ergo pridie non manducaverant; & conſequenter alio die Chriſtus, & alio Judæi Paſcha celebrarunt.

Reſp. per Paſcha eò loci non intelligi præcisè agnum paſchalem qui Luna decima quarta exeunte debebat manducari, ſed victimas omnes quas ex ovibus, bobus, arietibus &c. per ſeptem dies azymorum offerri oportebat, quæque ideo Phaſe ſeu Paſcha vocantur, quia tempore paſchalis celebritatis offerebantur: illarum porrò victimarum nemo fieri poterat particeps, niſi qui mundus eſſet & purus ab omni impuritate legali, Levitici 22. v. 3. *Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino*. Porrò tempore paſchali debuiſſe Judæos victimas offerre, quæ idcirco Paſcha vocantur, colligitur ex cap. 16. Deuter. v. 2. *Immolabis Phaſe Domino tuo, de ovibus & de bobus &c.* Et Paralipomenon c. 35. v. 8. *Dederunt Sacerdotibus ad faciendum Phaſe, pecora commixtim duo millia ſexcenta, & boves trecentos.* Et v. 7. *Dedit Joſias omni populo qui ibi fuerat inventus in ſolemnitate Phaſe, agnos & hædos de gregibus & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia*.

Inſtabis. Paraſceve alicujus diei haud dubiè diem illam antecedit; eſt quippe paraſceve, præparatio in ſequentem diem; atqui ex S. Joanne c. 19. v. 14. dies qua Chriſtus crucifixus eſt dicitur *paraſceve Paſchæ*. *Erat autem*, inquit, *paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta*. Ergo dies qua Chriſtus mortuus eſt anteceſſit Paſcha Judæorum.

Reſp. diſt. min. erat paraſceve Paſchæ, id eſt paraſceve occurrens in ſolemnitate paſchali, concedo: id eſt paraſceve diei Paſchatis, nego. Ut intelligatur ſolutio

Obſervabis 1. Paſcha tribus modis uſurpari. 1. ſtrictiùs, pro ſolo die Paſchatis quo immolandus erat agnus paſchalis. 2. latiùs, pro ſacrificiis quæ ſingulis diebus azymorum offerebantur, ut mox diximus. 3. pro ipſa ſolemnitate quæ per ſeptem dies celebrabatur. Ita S. Chryſoſtomus Hom. 82. in Joannem.

Obſervabis 2. ſolam diem ſabbati in Scripturis habere paraſcevem ſeu præparationem; cujus ratio eſt, quòd die ſabbati non tantùm omne opus ſervile Judæis erat prohibitum, ſed etiam præparatio eorum quæ ad victum erant neceſſaria: è contra die prima azymorum nihil quidem operis ſervilis facere licitum erat Judæis, ſed tantùm præparare ea quæ ad victum forent neceſſaria. Ita expreſsè Deus mandaverat Exodi 12. v. 16.

Ex quibus colligimus, per paraſcevem Paſchæ apud S. Joan. intelligi non paraſcevem diei Paſchatis qua immolandus erat agnus paſchalis, ſed paraſcevem ſeu præparationem ſabbati ſequentis, quæ dicitur paraſceve Paſchæ, quia occurrebat his diebus ſolemnitatis paſchalis: quæ expoſitio non obſcure colligitur ex eodem cap. 19. S. Joannis v. 31. ubi loquens de eadem die qua Chriſtus crucifixus eſt, ait: *Judæi ergo (quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato, (erat enim magnus ille dies Sabbati,) rogaverunt Pilatum &c.* & ex cap. 15. S. Marci v. 42. *Erat paraſceve, quod eſt ante Sabbatum*. Et Lucæ 23. verſ. 54. *Erat paraſceves, & Sabbatum illuceſcebat*.

Objici hìc ſolet judaica Traditio circa tranſlationem feſtorum, ubi duo conſe-

quenter occurrebant: verùm figmentum eſſe oſtendimus antea ad quartam Concluſionis partem.

Objici quoque ſolet auctoritas S. Chryſoſtomi Hom. 82. in Joan. & Hom. 80. in Matth. Verùm non diffitemur in ea fuiſſe opinione S. Doctorem, Judæos, aut ſaltem Judæorum Scribas, Principes, & Sacerdotes, cupiditate, ut ait, interficiendi Chriſtum, prævaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe.

ARTICULUS II.

De miniſtro Euchariſtiæ.

Duplex diſtinguitur Euchariſtiæ miniſter: unus conſecrationis, qui conficit; alter diſpenſationis, qui diſtribuit. De utroque hìc agendum.

De miniſtro conſecrationis & diſpenſationis Euchariſtiæ. An ſoli Sacerdotes poteſtatem habeant conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam: an Diaconi jus illud aliquando uſurpare tentaverint.

Errores & opiniones.

Circa primum, ætate ſua conquerebatur Tertullianus L. de Præſcriptionibus, omnem ab Hæreticis ſubverſam eſſe diſciplinam Eccleſiæ, ac penitus ſublatam Ordinum ac functionum hierarchicarum diſtinctionem. *Ordinationes eorum*, inquit cap. 41. *temerariæ, leves, inconſtantes ..... alius hodie Epiſcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus; nam & Laicis ſacerdotalia munia injungunt.* P. 217. C.

II. S. Irenæus L. 1. adversùs hæreſes cap. 9. loquens de præſtigiis quæ in conficienda Euchariſtia Marcus hæreticus, & magicæ impoſturæ, ut ait cap. 8. peritiſſimus, adhibebat, ſic loquitur: *Mulieribus dat calices mixtos, ipſas gratias agere jubet, præſente ſe. Et ubi hoc factum eſt, ipſe alium calicem multò majorem quàm eſt ille, in quo illa ſeducta Euchariſtiam facit, proferens, & transfundens à minori qui eſt à muliere Euchariſtia factus, in illum qui eſt ab eo allatus multò majorem, ſtatim dicens ita &c.* Ex quibus colligitur, eò dementiæ prorupiſſe Marcum, à quo dicti Marcitæ, ut mulieribus poteſtatem faceret conficiendi Euchariſtiam. P. 60. n. 2.

III. S. Epiphanius hæreſi 49. quæ eſt Pepuſianorum, & 79. quæ eſt Collyridianorum, obſervat apud illos Hæreticos mulieres Epiſcoporum ac Presbyterorum munia obire; ac poſtremos, nempe Collyridianos, panem offerre in Mariæ nomen. To. 1. p. 1058. B.

IV. Valdenſes cuilibet Laico, modò vir probus foret, Sacerdotis officium obire permittebant, referente Reinero L. contra Valdenſes cap. 5. Dixi, *modò vir probus foret*: namque nullam illi exiſtimabant Euchariſtiam quam impius Sacerdos conficere tentaret, eodem teſte Reinero.

V. Lutherus L. de Captivitate Babylonica c. de Ordine; & L. de abroganda Miſſa, docuit Chriſtianum quemlibet habere ex Baptiſmo poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam; ita tamen ut nemo officium iſtud aggredi debeat, niſi qui legitimè vocatus ſit, ut vitetur confuſio, quæ maxima foret, ſi quilibet miniſterium hoc ſibi vellet arrogare.

Luthe-

Lutheri ſententiam emolliunt recentiores Lutherani. Kemnitius imprimis ſecunda parte Examinis Concilii Tridentini innuere videtur, ſpecialem Eccleſiæ miniſtris datam fuiſſe à Chriſto, his verbis, *Hoc facite*, poteſtatem conficiendi Euchariſtiam.

Anno 1638. prodiit Amſtelodami Diſſertatio cujuſdam Anonymi, in qua totus ille eſt ut oſtendat omnibus Chriſtianis ex æquo conceſſam fuiſſe à Chriſto poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam: ea tamen lege, ut id aſſumere ſibi non debeat Laicus, ſi vel nulla urgeat neceſſitas, vel præſens adſit Sacerdos; iſto verò abſente, ac premente periculo, non tantùm hoc poſſe, ſed & debere facere quemlibet Laicum, ſicut ipſi licet eo in caſu baptiſare. Adversùs Anonymum ſtylum diſtrinxit doctiſſimus Petavius edita Diatriba de poteſtate conſecrandi.

Circa ſecundum, nonnulli inter Theologos cum Morino L. 8. de Pœnit. cap. 24. ex antiquis Canonibus Conciliorum Laodiceni, Ancyrani, Arelatenſis primi &c. colligunt olim Diaconos ſibi arrogaſſe poteſtatem conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam. Nonnullæ mulieres, quas Synodus Pariſienſis an. 829. L. 1. Can. 45. reprimit, aliquibus in locis eò temeritatis proruperant, *ut myſteria corporis & ſanguinis Chriſti populo diſtribuerent*. His præmiſſis, ſit *Tom. 7. Conc. p. 1616.*

PRIMA CONCLUSIO.

Soli Sacerdotes poteſtatem habent conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam.

Probatur 1. ex Scriptura. Illi enim ſoli poteſtatem habent conſecrandi Euchariſtiam, quibus ſolis dixit Chriſtus, poſtquam panem & calicem conſecraſſet, *Hoc facite in meam commemorationem*. Atqui ſolis Apoſtolis & in eorum perſona Epiſcopis & Sacerdotibus hoc dixit Chriſtus. Major certa eſt: non enim alia poſſunt aſſignari Scripturæ verba, quibus detur & poteſtas & præceptum conficiendi Euchariſtiam. Minor non minùs certa eſt: aliàs ſi verba hæc ad omnes Chriſtianos directa fuiſſent, non tantùm poſſent omnes, ſed & tenerentur vi illorum verborum conficere Euchariſtiam; continent enim & præceptum & poteſtatem: at ne illud quidem fateri audent adverſarii, quod reipſa ab eorum praxi & diſciplina alienum eſt; igitur iſta verba, *Hoc facite*, ſolis Epiſcopis & Sacerdotibus dicta ſunt.

Neque dicas S. Paulum 1. Corinth. 11. v. 24. ea verba reſtringere ad actionem manducandi & bibendi, quæ omnibus Chriſtianis communis eſt. Namque non excludit Apoſtolus actionem conficiendi Euchariſtiam, imò eam ſupponit; actio enim recipientis ſupponit actionem dantis & conficientis.

Probatur 2. ex conſtanti ac perpetua Eccleſiæ praxi & Traditione, cujus teſtes ſunt

S. Juſtinus Apolog. 2. ubi ait *eum qui fratribus, id eſt Chriſtianis; præeſt* (nempe Epiſcopum vel Presbyterum) *rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus ſancti offerre Euchariſtiam*, juxta mandatum quod Apoſtolis dedit Chriſtus, cùm accepto pane dixit, *Hoc facite in mei recordationem; Hóc eſt corpus meum.* P. 67 D

Tertullianus L. de Præſcriptionibus cap. 41. ea maximè de cauſa Hæreticos perſtringit, quòd Laicis ſacerdotalia munia concrederent. Et L. de Co- P. 217.

P. 102. A. rona cap. 3. teſtatur Euchariſtiam *non ſumi de aliorum manu, quàm præſidentium*; quantò minùs ab aliis confici potuit?

S. Cyprianus diſputans adversùs Stephanum S. Pontificem, de Baptiſmo ab Hæreticis collato, probat eos nec Baptiſmum habere, nec Oleum ſanctum, nec Euchariſtiam, quia nec altare habent, nec Eccleſiam, nec Sacerdotes. Supponit igitur S. Doctor, ſolis Sacerdotibus conceſſam à Chriſto poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam: quamquam in eo errabat S. Martyr, quòd exiſtimaret, nullos eſſe poſſe apud Hæreticos Sacerdotes, nullum Sacramentum; de quo errore diximus in Tractatu de Sacramentis in genere. Lege Epiſtolam 70. ad Januar. & 73. ad Jubajanum.

Et Epiſtola 4. commendat Presbyteris, qui in carceribus detentos Martyres inviſunt, ibique in eorum gratiam Sacra peragunt, ut cautè, ac prudenter, ſinguli cum ſingulis Diaconis, non glomeratim id faciant, *ne ex hoc ipſo*, inquit, *invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur*. Porrò ſi exiſtimaſſet S. Martyr, poſſe Chriſtianum quemlibet, ſaltem in caſu prementis neceſſitatis, Euchariſtiam conficere, hìc erat maximè locus & idonea occaſio, nec neceſſe fuiſſet Sacerdotes, cum tanto capitis periculo, & Religionis ipſius detrimento, Martyres in carceribus detentos inviſere, & Sacris in eorum gratiam, ibi operam dare. (P. 11.)

S. Epiphanius non diſſimili ratione motus Diaconum ordinavit in Presbyterum in Monaſterio S. Hieronymi, ne multitudo SS. fratrum, inquit, *ibidem degentium ſacris privarentur myſteriis, cùm non haberent qui ſibi divina Sacramenta conficerent*. Ita Epiſtola ad Joannem Hieroſolymitanum, Tom. 2. Operum S. Epiphanii p. 312.

S. Auguſtinus eadem ratione ductus Epiſtola 228. aliàs 180. ad Honoratum ſcribit, tempore belli ac calamitatis publicæ non debere Clericos commiſſum ſibi populum deſerere, etſi vitæ periculum immineat; ne deſint qui Sacramenta adminiſtrent, ſine quibus non evitatur mors æterna. (T. 2. p. 831. & ſeq.)

S. Hieronymus ſcribens adversùs Luciferianos, hoc argumento potiſſimùm oſtendit apud ipſos Eccleſiam non eſſe, quòd Sacerdotes non habeant, qui corpus Chriſti conficiant, ſed Diaconum dumtaxat. *Hilarius*, inquit, *cùm Diaconus de Eccleſia receſſerit, ſoluſque, ut putat, turba ſit mundi, neque Euchariſtiam conficere poteſt, Epiſcopos & Presbyteros non habens*. Et Epiſtola 101. aliàs 85. ad Evangelum, *Quis patiatur*, inquit, *ut ſupra eos ſe tumidus Diaconus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur?* (T. 4. p. 2. p. 302. — Ibid. p. 802.)

Tempore Fulberti Carnotenſis Epiſcopi, id eſt ſæculo undecimo, neſcio quis Diaconus Miſſam celebrare præſumpſit. Verùm ille rem Ordini ſuo adeo illicitam ſenſit & indebitam, ut neceſſe habuerit ſe Presbyterum mentiri ac fingere, ut Epiſtola 36. ad Guidonem Bituricenſem narrat dictus Fulbertus.

His adde Concilia.

Alexandrinum apud S. Athanaſium Apolog. 2. diluens accuſationem Arianorum adversùs S. illum Doctorem de confracto ab illo, ut dicebant, calice, eo inter alia momento utitur, quòd is, cujus cuſtodiæ concreditus ferebatur prædictus calix, non eſſet Presbyter. Erat autem ille nomine Iſchiras, qui cum à Collutho falſo & ementito Epiſcopo fuiſſet ordinatus, verus non erat Presbyter; adeoque calicem, quem dicebat ab Athanaſio apud ſe confractum, habere non potuit: *Quomodo*, inquiunt Patres, *bono privatus*, (T. 1. p. 214. C.)

tus,

Digitized by Google

tuis, in privata domo habitans, poculum myſticum habere credatur? Porrò ſi Concilium iſtud judicat Iſchiram non potuiſſe apud ſe habere calicem, quia ordinatus non fuerat Presbyter, quantò minùs potuit ille ſacra perficere myſteria?

Concilium Nicænum I. generale Can. 18. Diaconos, qui Presbyteris ipſis Euchariſtiam diſpenſandi jus ſibi arrogaverant: hac potiſſimùm ratione comprimit, quòd *nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his qui poteſtatem non habent offerendi, illi qui offerunt Chriſti corpus accipiant.* Tom. 2. Conc. p. 41. D.

Concilia Arelatenſe I. Ancyranum, Laodicenum, aliaque nonnulla priſcæ ætatis prohibent Diaconis, ne offerre præſumant, & nonnullorum inter eos ea de cauſa temeritatem comprimunt; ergo in eorum ſaltem opinione qui per verbum *offerre*, intelligunt *conſecrare*, colligitur, hanc tunc viguiſſe fidem, nullis aliis fas eſſe conſecrare Euchariſtiam, quàm Epiſcopis & Sacerdotibus.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *Hoc itaque Sacramentum*, inquit, *nemo poteſt conficere, niſi Sacerdos qui ritè fuerit ordinatus ſecundùm claves Eccleſiæ quas ipſe conceſſit Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus.* T. 11. Conc. p. 143. C.

Concilium Florentinum in Decreto, *Sacerdos*, inquit, *in perſona Chriſti loquens hoc conficit Sacramentum.* T. 13. Conc. p. 537. D.

Denique Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 1. poſtquam dixit, Chriſtum corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Patri obtuliſſe, ſic pergit: *Sub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent tradidit, & eiſdem eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem.* Et Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe ut ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus & ſanguinem ſuum; anathema ſit.* T. 14. Conc p. 853. A. Ib. p. 855. C.

Nonnullas hìc rationes ſubjiciunt Theologi poſt S. Thomam, ſed non alia verior poteſt afferri, quàm Chriſti voluntas, qui ſolis Sacerdotibus jus & poteſtatem fecit nomine ſuo ac in ſua perſona Euchariſtiam conficiendi: quippe, variis Hierarchiæ gradibus in Eccleſia ſua conſtitutis, unumquemque intra ſuum continere ſe debere mandavit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Miniſter ordinarius diſpenſationis Euchariſtiæ eſt Epiſcopus & Presbyter; extraordinarius verò & ex licentia, Diaconus. Ex antiquis verò Conciliorum Arelatenſis, Ancyrani & Laodiceni Canonibus inferri certò non poteſt, Diaconos olim arrogaſſe ſibi poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti.

Primò, extra controverſiam eſt, Epiſcopos & Presbyteros qui Euchariſtiam ſoli proprio jure conficiunt, eam quoque diſpenſandi facultatem habere. *Hoc facite in meam commemorationem.* Unde Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 8. ait, *ſemper in Eccleſia Dei hunc morem fuiſſe, tanquam ex Traditione Apoſtolica deſcendentem, ut Laici Euchariſtiam à Sacerdotibus acciperent.* T. 14. Conc. p. 807. E.

Secundò, Diaconos eam olim diſpenſaſſe conſtat ex S. Juſtino Apol. 2. ex S. Cypriano Tract. de lapſis, ubi ait, Diaconum calicem præſentibus

offerre, id eſt porrigere, propinare. Idem teſtatur S. Auguſtinus de S. Laurentio Serm. 37. de diverſis: atque in Ordine Romano tanquam munus & officium Diaconorum, diſpenſatio illa recenſetur. Unde Conc. Aquiſgranenſe

To. 7. Conc. p. an. 816. c. 7. ſic loquitur. *Sicut in Sacerdote conſecratio, ita in miniſtro diſpenſatio*

1316. B. *Sacramenti eſt. Ille oblata ſanctificat, hic ſanctificata diſpenſat.*

Non tamen jure ſibi proprio ac ordinario corpus Chriſti diſtribuebant Diaconi, ſed ex licentia Epiſcoporum vel Presbyterorum. *Diaconus*, ait Conc.

Tom. 2. Conc. p. 1203. Carthag. IV. Can. 38. *præſente Presbytero Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, juſſus eroget.* Et Gelaſius I. S. P. in Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, *Diaconi*, ait, *ſacri corporis Chriſti prærogationem ſub conſpectu Pontificis ſeu Presbyteri, niſi his abſentibus, jus non habent exercendi.* Denique Concilium

Tom. 4. Conc. p. 1190. Arelatenſe I. Can. 15. ſic decernit. *In Secretario Diacono inter Presbyteros ſedere non liceat, vel corpus Chriſti præſente Presbytero tradere non præſumat.* Atque inde factum eſt, ut quoties Diaconi jus diſpenſandi Euchariſtiam, quaſi proprium ac debitum arrogare ſibi voluerunt, ſtrenuè repreſſi ſunt & in ordi-

Ibid. p. 1013. nem redacti. Non amplius viget apud nos uſus antiquus, ut Diaconi, ſaltem ex diſpenſatione ac licentia, Euchariſtiam diſtribuant.

Tertiò, ex antiquis Conciliorum Arelatenſis, Ancyrani & Laodiceni Canonibus certò inferri non poſſe, Diaconos olim aſſumpſiſſe ſibi poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti.

Probatur illos Canones referendo & exponendo.

Concilium Arelatenſe I. an. 314. Can. 15. ſic ſtatuit. *De Diaconibus, quos co-*

Tom. 1. Conc. p. 1420. E. *gnovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.*

Concilii Ancyrani an. 314. Canon ſecundus talis eſt: *Diaconos ſimiliter qui ſacrificarunt, poſtea autem reluctati ſunt, alium quidem honorem habere, ipſos*

Ibid. p. 1455. D. *autem ab omni ſacerdotali miniſterio ceſſare, & panem vel calicem offerendi, vel prædicandi.*

Concilii verò Laodiceni ſub Silveſtro S. Pontifice, Canon 25. ita ſtatuit: *Non oportet miniſtros panem dare, vel calicem benedicere.* Atqui ex his Ca-

Ibid. p. 1532. A. nonibus certò colligi non poteſt, Diaconos olim ſibi arrogaſſe jus & poteſtatem conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam.

Non ex Arelatenſi: quia verbum *offerre*, quod locum dubitandi dare poſſet, non ſemper ſignificat *conſecrare*, ſed ſæpiſſimè *miniſtrare*, *porrigere*, *diſtribuere*; ita ut Canon citatus prohibeat Diaconis, non quidem conſecrare ſeu conficere Euchariſtiam, ſed eam quaſi proprio jure diſpenſare, diſtribuere, abſque licentia Epiſcopi vel Presbyteri Sacra facientis. Conſtat ſiquidem ex mox dictis, licitum non fuiſſe Diaconis, præſente Epiſcopo vel Presbytero, niſi de eorum licentia, Sacramentum Euchariſtiæ diſpenſare. Nequidem cogente infirmitate, ſine licentia Sacerdotis, licitum fuiſſe Diaconis Euchariſtiam miniſtrare, colligimus ex Conciliis Eliberitano & Carthaginenſi IV. Can. 38.

Tom. 2. Conc. p. 1203. C. Porrò novimus ex Concilio Nicæno generali I. an. 325. Can. 18. jam citato, nonnullos Diaconos hanc Eccleſiæ legem ac modeſtiæ fines prætergreſſos, arroganter ac ſuperbè, non poſtulata priùs ab Epiſcopis vel Presbyteris venia, jus ſibi arrogaſſe diſpenſandi Euchariſtiam, & alia nonnulla privile-

Ib. p. 43. C. D. gia invadendi. *Pervenit*, inquiunt Patres Nicæni, *ad ſanctum magnum Concilium, quòd in quibuſdam locis & civitatibus, Presbyteris gratiam ſacræ communi-*

munionis Diaconi porrigant, quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his qui poteſtatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Chriſti corpus accipiant. Nec non & illud innotuit, quòd quidam Diaconi ante Epiſcopos ſacra oblata contingant. Hæc igitur omnia reſecantur, & in ſua Diaconi menſura permaneant, ſcientes quòd Epiſcoporum quidem miniſtri ſunt, inferiores autem Presbyteris habentur. Nulla eo in Canone mentio fit uſurpatæ à Diaconis facultatis conſecrandi corpus Chriſti, ſed diſpenſandi tantùm, & quidem Presbyteris ipſis: quam temeritatem comprimit Synodus Nicæna; & paucis antè annis compreſſerat Synodus Arelatenſis prima, cùm prohibet Diaconis ne offerant.

Et certè ſi verbo *offerre*, intellexiſſet Concilium ipſam Euchariſtiæ conſecrationem, veriſimile non videtur, quòd tam indulgenter ac remiſsè egiſſet cum ejuſmodi Diaconis, à quibus uſurpatam illam contra omne jus auctoritatem cognoverat: neque ſatis eſſe duxiſſet ſimpliciter ac nudè ſtatuere *id fieri non debere*, ſed nec fieri poſſe dixiſſet, atque planè nullum & irritum declaraſſet quod ab ipſis fuerat attentatum. Præterea Canone 18. Diaconibus urbicis, hoc eſt Romanis, permittit Synodus, accedente licentia Presbyterorum, quod Canone 15. ſimpliciter prohibuit. *De Diaconibus urbicis*, inquit, *ut non ſibi tantum præſumant, ſed honorem Presbyteris reſervent, ut ſine conſcientia ipſorum nihil tale faciant.* At quis dixerit licitum eſſe, etiam accedente Presbyteri licentia, Diaconis urbicis, conſecrare corpus Chriſti? Igitur Canone 15. tantùm prohibuit ne Diaconi ſine juſſu ac licentia Epiſcopi vel Presbyteri offerrent, id eſt Epiſcopo aut Presbytero Sacra facientibus vel porrigerent panem & vinum, ad conſecrandum, vel ea jam conſecrata Fidelibus diſtribuerent; utroque quippe ſenſu verbum *offerre* à Veteribus uſurpatur. Tom. 1. Conc. p. 1429. A.

Primo ſenſu Fideles omnes munera ex quibus Euchariſtia conſecrabatur ad altare olim deferentes, dicebantur offerre; & apud Græcos in Liturgiis, Diaconi ex altari propoſitionis panem conſecrandum deferentes ad altare conſecrationis, dicuntur offerre; eoque ipſo ſenſu apud Latinos Diaconus ſubſerviens & miniſtrans Epiſcopo vel Presbytero celebranti, dicitur ei panem & vinum offerre, ideſt porrigere, exhibere, præſentare. Sic Innocentius III. Lib. 1. myſteriorum Miſſæ cap. 5. ait *Diaconos prædicare Evangelium, menſam componere, offerre Euchariſtiam*, de licentia ſcilicet Epiſcopi vel Presbyteri. T. 1. p. 310.

Poſteriori ſenſu uſurpatur à S. Cypriano Tractatu de lapſis, ubi ait *Diaconum calicem præſentibus offerre*, id eſt, porrigere, propinare; quod jam dixerat S. Juſtinus Apolog. 2. & dixit poſtea S. Auguſtinus Serm. 37. de diverſis, de S. Laurentio; & in Ordine Romano notatur tanquam munus & officium Diaconorum. P. 175.

In Euchologio quidem Græcorum legimus Diaconos offerre particulas minores, teſtibus Simeone Theſſalonicenſe L. de Sacramentis, & Arcudio L. 3. Concordiæ cap. 17. Verùm oblatio illa non eſt conſecratoria, quæ ſoli Sacerdoti in eodem Euchologio reſervatur, ſed præparatoria duntaxat, ut ex ſerie contextus colligitur. Hanc tamen non niſi ex corruptela & abuſu à Diaconis fuiſſe uſurpatam, adeoque ex Rubricis expungendam eſſe, declarat ibidem Arcudius, & Simeon laudatus ait ſe uſum hunc prohibuiſſe.

Digitized by Google

Non colligitur etiam ex Canone Ancyrano laudato: tùm quia in pœnam criminis idololatriæ ab omni miniſterio & officio ſacro Diaconi ſuſpenduntur; at quis credat interdictam ipſis facultatem conſecrandi Euchariſtiam, in punitionem criminis, quaſi ipſamet uſurpatio talis poteſtatis crimen non fuiſſet, & alia quidem graviori pœna caſtigandum, cùm Diaconus, ut dicitur in Concilio Carthaginenſi IV. c. 4. *non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecretur?* Tùm quia in eodem Canone Ancyrano Patres Epiſcopis poteſtatem faciunt reſtituendi eos Diaconos gradui ſuo, honori ac functionibus, ſi dignos pœnitentiæ fructus in illis deprehenderint: at nemo dixerit, potuiſſe Epiſcopos, non collato prius ſacerdotii Ordine, conferre Diaconis facultatem conſecrandi Euchariſtiam; igitur citato Canone ſuſpenduntur Diaconi à ſuis functionibus in pœnam criminis idololatriæ, & prohibentur tùm Epiſcopis vel Presbyteris celebrantibus panem offerre, id eſt porrigere, miniſtrare, exhibere; tùm etiam Fidelibus eundem conſecratum panem diſpenſare & diſtribuere.

Tom. 2. Conc. p. 1200. A.

Non colligitur denique ex Canone Laodiceno: tum quia non de Diaconis, ſed Subdiaconis agit: tùm quia duo tantum officia ſeu miniſteria illis interdicit, nempe offerre panem, & calicem benedicere; illa porrò oblatio panis conſecratoria non erat, ſed miniſterialis tantùm, per quam Sacerdoti conſecranti panis porrigitur ſeu exhibetur & datur. Pariter calicis benedictio conſecratoria non erat, ſed purè ceremonialis, quæ impreſſo ſigno crucis fieri ſolebat: nempe Diaconi apud Græcos tùm initio Liturgiæ in calicem cum vino frigidam aquam, tum poſt conſecrationem calidam, è cochleari inſtillant in modum crucis: hæc autem crucis ſignatio & benedictio citato Canone Laodiceno prohibetur Subdiaconis, qui in jura Diaconorum involantes hanc uſurpaverant & ſibi arrogaverant. Idem crucis ſignum Archidiaconus, inquit Ordo Romanus, facit, infundens aquam in calicem.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Concluſionem. 1. Petri 2. v. 9. *Vos autem*, inquit Apoſtolus alloquens omnes Fideles, *genus electum, regale Sacerdotium.* Et S. Joannes Apocalypſeos 1. v. 6. *Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo Patri ſuo.* Ergo &c.

Reſp. diſt. ant. Omnes Fideles ſunt Sacerdotes, ſacerdotio impropriè & metaphoricè ſumpto, ratione hoſtiæ ſpiritualis quam Deo offerunt per preces ac bona pietatis opera, concedo: ſacerdotio vero & propriè ſumpto, ratione ordinationis & poteſtatis conſecrandi Euchariſtiam, nego. Seipſum exponit S. Petrus citato capite v. 5. *Ipſi*, inquit, *tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum.* Illæ autem ſpirituales hoſtiæ, ſunt opera virtutis & pietatis, quæ ad Deum, tanquam ad ſupremum rerum omnium auctorem à quo deſcendit quidquid ſanctum rectumque eſt, referuntur. Et verò Chriſtiani, juxta S. Petrum, eodem modo ſunt Sacerdotes, quo domus ſpiritualis, & reges: ſed eos per metaphoram ac figuram ſic appellari, quis non videat? Domus ſunt ſpiritualis, quia ad unam familiam, cujus caput eſt Chriſtus, pertinent, mutuoque inter ſe fidei & charitatis vinculo debent colligari: ſunt reges; quia ſuis affectibus dominari, ſeque à rerum terrenarum

ſervi-

ſervitute liberare & expedire tenentur. Pariter ſunt Sacerdotes, tùm quia, juxta S. Aug. in Pſal. 94. *anima noſtra eſt ara Dei*; & ſacrificium, ſunt orationes quas ad Deum fundimus. Tùm quia, ut idem docet L. 20. de Civ. Dei c. 10. *omnes Chriſtiani ſunt membra unius Sacerdotis ſummi, nempe Chriſti*. Proprie tamen loquendo *ſoli Epiſcopi & Presbyteri in Eccleſia vocantur & ſunt Sacerdotes*, ait ibidem S. Doctor. Eadem eſt ſolutio ad textum Apocalypſis. *To. 4. p. 1626.* *To. 7. p. 588. E.*

Inſtabis: Hæc verba Chriſti, *Hoc facite in meam commemorationem*, dicta ſunt toti Eccleſiæ in perſona Apoſtolorum; ergo &c.

Reſp. dicta quidem eſſe toti Eccleſiæ, ſed per certas perſonas executioni demandanda, per Epiſcopos ſcilicet & Presbyteros. Ita ferè S. Auguſtinus L. 3. de doctrina chriſtiana cap. 17.

Objicies 2. auctoritatem Tertulliani ex Libro de exhortatione caſtitatis c. 7. qui, ut amicum à ſecundis nuptiis deterreat, monogamiæ neceſſitatem eo præſertim demonſtrat argumento, quòd cùm licitum non ſit Sacerdotibus ſecundas habere uxores, atque omnes Chriſtiani ſint in caſu neceſſitatis veri Sacerdotes, ad ſecundas nuptias convolare ipſis non permittitur. *Inde igitur apud nos pleniùs atque inſtructiùs præſcribitur*, ait, *unius matrimonii eſſe oportere qui adleguntur in ordinem ſacerdotalem. Uſque adeo quoſdam memini digamos loco dejectos. Sed dices: Ergo cæteris licet, quos excipit. Vani erimus, ſi putaverimus quod Sacerdotibus non liceat, laicis licere. Nonne & laici Sacerdotes ſumus? Scriptum eſt, Regnum quoque nos fecit, & Sacerdotes Deo & Patri ſuo fecit. Differentiam inter Ordinem & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per Ordinis conſeſſum ſanctificatus à Deo. Ubi eccleſiaſtici Ordinis non eſt conſeſſus, & offers, & tinguis, & Sacerdos es tibi ſolus; ſed ubi tres, Eccleſia eſt, licèt laici: unuſquiſque enim ſua fide vivit, nec eſt perſonarum acceptio apud Deum...... Igitur ſi habes jus Sacerdotis in temetipſo ubi neceſſe eſt, habeas oportet etiam diſciplinam Sacerdotis, ubi neceſſe ſit habere. Digamus tinguis? Digamus offers? Quantò magis laico digamo capitale eſt agere pro Sacerdote, cùm ipſi Sacerdoti digamo facto auferatur agere Sacerdotem? Sed neceſſitati, inquis, indulgetur. Nulla neceſſitas excuſatur, quæ poteſt non eſſe. Noli denique digamus deprehendi, & non committis in neceſſitatem adminiſtrandi quod non licet digamo.* Hactenus Tertullianus.

Tertullianus. P. 522. A.

Verba illa *jus Sacerdotis* redundare & ſuperflua eſſe probat Hallerius De ſacris electionibus & ordinationibus p. 11. ex antiquo codice manuſcripto.

Ex quo teſtimonio ſic arguitur: Tertullianus exiſtimat omnes Chriſtianos lege monogamiæ teneri, qua tenentur Sacerdotes; ergo exiſtimat omnes Chriſtianos veros eſſe Sacerdotes.

Miſſa eorum reſponſione qui Tertulliani auctoritatem hìc rejiciunt, quòd exiſtiment eum ad hæreſim Montani jam defeciſſe, cùm Librum ex quo ducitur Objectio, ſcripſit: incertum enim illud planè eſt, imò conjicere poſſumus eum adhuc juvenem & ante ſuam ab Eccleſia defectionem huic Opuſculo operam dediſſe, in quo ſe laicum deſignat. *Et nos*, inquit, *laici Sacerdotes ſumus*. Quin & ipſe S. Hieronymus L. 1. adversùs Jovinianum, ait *Tertullianum adhuc adoleſcentem luſiſſe in hac materia*. Miſſa, inquam, hac reſponſione, *Tom. 4. p. 2. pag. 157.*

Reſp. diſt. maj. ille exiſtimat omnes Chriſtianos eſſe Sacerdotes, impropriè & aliqua ratione, tùm propter ſpirituales hoſtias quas offerunt Deo, tùm propter capacitatem quæ in ipſis eſt ut in Sacerdotes eligantur & conſecrentur, concedo: eſſe Sacerdotes propriè & ſtrictè, propter inditam ipſis facultatem

tatem

tatem conſecrandi Euchariſtiam, ceteraſque veri Sacerdotii functiones obeundi, nego. Concedo minorem, & diſtinguo conſequens ad ſenſum majoris.

Itaque in ea mente revera fuit Tertullianus, omnes ſcilicet Chriſtianos lege monogamiæ teneri duabus de cauſis: 1. quia ſunt Sacerdotes. 2. quia in veros Sacerdotes eligi & conſecrari poſſunt.

I. Sacerdotes appellat omnes Chriſtianos, latiori quodam ſenſu, nempe propter ſpirituale ſacerdotium quo ſpiritualis hoſtia ex fide & pietate Deo in orationibus ac charitatis operibus offerunt. Seipſum non obſcurè exponit Tertullianus loco citato, cùm inſinuat ſacerdotium de quo loquitur, per fidem exerceri: *Unuſquiſque*, inquit, *ex ſua fide vivit, nec eſt perſonarum acceptio apud Deum*: cùm verò addit, tale eſſe ſacerdotium illud, quale regnum, tam ſtupidus non fuit ut exiſtimaverit Chriſtianos omnes veros eſſe reges. Preterea in aliis ſuis Operibus exponit quale ſit illud ſpirituale ſacerdotium, & in

P. 69. C. quo poſitum ſit. Libro ad Scapulam cap. 2. *Sacrificamus*, inquit, *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius; ſed quomodo præcepit Deus, pura prece*. Et Lib. 4. contra Marcionem c. 1. ſic loquitur: *In omni loco ſacrificium nomini*

P. 424. A. *meo offertur, & ſacrificium mundum, ſcilicet ſimplex oratio de conſcientia pura*. Cùm igitur ſcribit omnes Chriſtianos eſſe Sacerdotes, nomen Sacerdotis in latiori ſignificatione uſurpat, pro eo ſcilicet qui orationes ac pietatis opera Deo tanquam victimas ſpirituales offert.

II. omnes Chriſtianos vocat Sacerdotes, remotè ſcilicet, initiatè ac diſpoſitivè, quia veri Sacerdotes ex Chriſtianis eliguntur, aſſumuntur, & conſecrantur: unde concludit, illos in ſe exprimere debere conditiones omnes in Sacerdotibus requiſitas, & conſequenter lege monogamiæ teneri. Seipſum

P. 523. B. ita exponit capite laudato Libri de exhortatione caſtitatis: *Omnes*, inquit, *nos Deus ita vult diſpoſitos eſſe, ut ubique Sacramentis ejus obeundis apti ſimus .... Uſque adeo niſi & laici ea obſervent, per quæ Presbyteri adleguntur, quomodo erunt Presbyteri, qui de laicis adleguntur?* Ex quo tantùm abeſt ut colligi poſſit exiſtimaſſe Tertullianum omnes Chriſtianos eſſe Sacerdotes, quin potius oppoſitum eruitur: vult enim ex Chriſtianis aſſumi & conſecrari Sacerdotes; ergo ſupponit illos omnes veros non eſſe & propriè dictos Sacerdotes ante electionem & conſecrationem. Idem ratiocinium poſt Tertullianum uſurpavit S. Hieronymus Epiſtola 91. aliàs 11. ad Ageruchiam. *Et nos*,

T. 4 p. 1. f. 743. inquit, *putamus Sacerdotum hoc tantum eſſe privilegium, ut non admittatur ad altare, niſi qui unam habuerit uxorem.... quamquam lege ſacerdotali tenetur & Laicus, qui talem præbere ſe debet, ut poſſit eligi in ſacerdotium. Non enim eligitur, ſi digamus fuerit. Porrò eliguntur ex laicis Sacerdotes. Ergo & Laicus tenetur mandato per quod ad ſacerdotium pervenitur.*

Inſtabis 1. Tertullianus omnes Chriſtianos ſubjicit legi monogamiæ, cui ſoli ſubjiciebantur veri Sacerdotes; ergo exiſtimat omnes Chriſtianos eſſe Sacerdotes veros & propriè dictos.

Reſp. nego conſequentiam: imò potius ſequitur non exiſtimaſſe Tertullianum omnes Chriſtianos eſſe veros Sacerdotes: quid enim neceſſe fuiſset ut eos legi monogamiæ ſubjiceret, cui ex lège Eccleſiæ jam ſubjecti erant omnes veri Sacerdotes? In ea igitur opinione fuit Tertullianus, ſecundas nuptias Fidelibus omnibus prohibendas eſſe, nempe ut ſinguli idoneos ſe reddant, qui in veros Sacerdotes eligi poſſent.

Inſtabis

Inſtabis 2. Tertullianus loco citato contendit omnes Chriſtianos in caſu neceſſitatis eſſe Sacerdotes, ac Sacerdotum munia ſpeciali quadam ratione exercere, nempe tingere, offerre &c. atqui non poteſt iſtud intelligi de ſacerdotio ſpirituali, improprio & latiori ſenſu uſurpato, in quocunque enim ſtatu, etiam non urgente neceſſitate, ſacerdotium iſtud ſpirituale, quod in orationibus & bonis operibus poſitum eſt, poſſunt & tenentur exercere; ergo ſaltem premente neceſſitate Chriſtianos omnes veros eſſe ac propriè dictos Sacerdotes, qui baptiſant, & offerunt, ideſt Euchariſtiam conſecrant, exiſtimavit Tertullianus.

Reſp. diſt. maj. contendit omnes Chriſtianos in caſu neceſſitatis ſpeciali quadam ratione eſſe Sacerdotes, ratione ſcilicet effectus ſpiritualis gratiæ qui per miniſterium Sacerdotum ſolet obtineri, & qui in caſu neceſſitatis, ſine tali miniſterio datur, concedo: ratione miniſterii ſeu actionis exterioris, ſubdiſtinguo, alicujus, concedo: omnis, imprimis verò illius quæ conſecrativa eſt corporis & ſanguinis Chriſti, nego. Explico.

I. Juxta ordinem à Chriſto inſtitutum gratia nonniſi per Sacramenta, tanquam inſtrumenta efficacia, hac in vita nobis ordinariè conceditur: cùm tamen virtus Dei Sacramentis non ſit alligata, quando premit neceſſitas, neque poteſt homo fieri Sacramentorum particeps, eo in ſtatu, gratiam, quæ miniſterio Sacerdotum per Sacramenta ſolet diſpenſari, per fidem, perfectam charitatem, aliaque virtutum opera, ſibi quiſque applicat & conciliat, atque ſolus ſibi veluti Sacerdos eſt. Ratione igitur hujus effectus, vult Tertullianus in caſu neceſſitatis ſpeciali quadam ratione Chriſtianos eſſe Sacerdotes.

II. Ratione etiam miniſterii, ſeu actionis exterioris, non quidem cujuslibet, ſed alicujus, vult idem Auctor titulo quodam ſingulari Chriſtianos omnes eſſe Sacerdotes in caſu neceſſitatis: nempe 1. ratione Baptiſmi, quem Chriſtianus quilibet poteſt, non ſibi quidem, ſed alteri urgente neceſſitate conferre, atque ad hoc miniſter & quaſi Sacerdos eſt à Deo inſtitutus. 2. ratione oblationis, quæ vel de Euchariſtia poteſt intelligi, vel de aliis rebus, quas Fideles ex pietate Deo offerebant ad altare per Sacerdotes ſingulari benedictione ſanctificandas. Si de his poſtremis, rectè intelligimus quo ſenſu voluerit Tertullianus Chriſtianum quemlibet in caſu neceſſitatis, quando nullus adeſt Sacerdos, poſſe vice Sacerdotis res illas offerre Deo: de illis oblationibus loquitur idem Auctor Libro citato de exhortatione caſtitatis c. 11. cùm ait, maritum pro defuncta uxore quotannis *oblationes annuas reddere; & per Sacerdotem de monogamia ordinatum Deo commendare*. In illis autem rebus quæ offerebantur Deo, requirebatur Sacerdotum miniſterium: ſed ſi præ neceſſitate nullus adeſſet, contendit Auctor eo in caſu poſſe Chriſtianum quemlibet miniſterium illud implere, & eſſe Sacerdotem, non quidem propriè & verè, ſed quantùm neceſſe eſt, ac ſufficit ad illas oblationes faciendas, quæ ex natura ſua non poſtulant veri & propriè dicti Sacerdotis miniſterium, ſed à quocumque Chriſtiano animo fidei & pietatis fieri poſſunt, & Deo acceptabiles ſunt. Si verò oblatio illa, de qua Tertullianus, de Euchariſtia intelligatur, adhuc ſano & catholico ſenſu dici poteſt à Chriſtiano quolibet fieri, non quidem quatenus eſt conſecrativa, quæ à ſolis Sacerdotibus poteſt perfici, ſed diſtributiva, diſpenſativa, & quæ Deo præſentari, ſeu offerri poteſt. Nempe ſolebant primi Chriſtiani, ut patet ex antè dictis, Euchariſtiam perſecutionis

P. 525. D.

tempo-

tempore ſecum domum aſportare, eamque ibi aſſervare opportuno tempore ſumendam: quando igitur Chriſtianus metu perſecutionis domi detentus Chriſti corpus à Sacerdote jam conſecratum offerebat Deo in ſacrificium, quando illud propriis manibus contractabat, & ori ad manducandum admovebat, dici poterat offerre, & in eo Sacerdotem agere, quia Sacerdotis officium ac miniſterium tunc adimplebat. Morem hunc reſpexiſſe videtur Tertullianus Lib. de Oratione c. ultimo, cùm ait: *Accepto corpore Domini & reſervato, utrumque ſalvum eſt, & participatio ſacrificii, & executio officii*. In ejuſmodi autem oblatione & ſacrificio peragendo, certum eſt Chriſtianum quemlibet idoneum eſſe & aptum miniſtrum; neque neceſſe eſt ut verus ſit ex ordinatione Sacerdos: ſola quippe conſecratio Euchariſtiæ eſſentialiter pendet à poteſtate ſeu charactere ordinis ſacerdotalis, non item diſtributio, aut ſumptio quæ propriis fit manibus: quamquam, ut dictum eſt, in ea diſtributione ac ſumptione quodP. 136. A. dam Sacerdotis miniſterium occurrit, unde Chriſtiani Sacerdotes à Tertulliano dicuntur, non quidem proprii & veri, ſed aliquo latiori ſenſu.

Inſtabis 3. Loco in Objectione citato Tertullianus diſertè ait, inter plebem & clerum totum diſcrimen eſſe ab auctoritate Eccleſiæ, & honore conſeſſus; ex quo concludit, ubi non adeſt ordo ille conſeſſus, & ubi non eſt Eccleſia, ſeu plurium congregatio, nullum eſſe diſcrimen inter plebem & clerum, ſed omnes Chriſtianos indiſcriminatim eſſe Sacerdotes.

Reſp. diſt. ant. totum diſcrimen inter plebem & clerum eſſe ab auctoritate Eccleſiæ, inchoatè, & inadæquatè, quatenus ſcilicet inter Laicos à Clero & populo eligebantur, qui erant in Sacerdotes cæteroſque miniſtros conſecrandi, concedo: completè & adæquatè, nego. Eſt enim præterea ipſa conſecratio ſeu poteſtas Ordinis, ſeu, ut loquitur Auctor, *honor per ordinis conſeſſum à Deo ſanctificatus*. Vox iſta ſiquidem *à Deo*, in textu Tertulliani, non una & ſimplex eſt, quaſi foret particula *adeo*, ſed, ut optimè notat Illuſtriſſimus Albaſpinæus L. 2. de Euch. c. 8. in duas ſeparanda eſt, ita ut ſenſus ſit, honorem ordinis ſantificari à Deo, nempe per conſecrationem & poteſtatem quæ in Sacramento Ordinis confertur.

Inſtabis 4. Idem Tertullianus eodem loco ait, ibi eſſe veram Eccleſiam, ubi tres ſunt, quamvis Laici: atqui Eccleſia non eſt ſine vero Sacerdote; ergo exiſtimat eo in caſu Laicos veros eſſe Sacerdotes.

Reſp. diſt. maj. eſſe veram Eccleſiam, ratione fidei, charitatis, aliarumque virtutum, concedo: ratione miniſterii & ſacerdotii, iterum diſtinguo: miniſterii alicujus, & ſacerdotii proprio & ſtricto ſenſu ſumpti, nego. Solutio patet ex mox dictis.

Objicies 3. hiſtoriam Frumentii laici, quam refert Theodoretus L. 1. Hiſtoriæ cap. 23. Is cùm eſſet in India, hortatus eſt mercatores qui eò commeabant, ut ex more inſtitutoque Romanorum ſimul convenirent ad divina myſteria celebranda; ergo exiſtimavit ille, poſſe Laicos, ubi nullus adeſt Sacerdos, divina celebrare myſteria.

Reſp. 1. nego conſeq. conjicere enim non immeritò poſſumus, inter illos extitiſſe aliquem Sacerdotem peregrinationis ſocium.

Reſp. 2. hiſtoriam hanc ex Ruffino, à quo eam mutuati ſunt Socrates, Theodoretus & alii, eſſe audiendam. Ille porrò L. 1. Hiſt. cap. 9. nullam planè facit mentionem Euchariſtiæ, ſed tantùm orationum. *Admonuit*, inquit, nem-

nempe Frumentius, *ut conventicula per loca ſingula facerent, ad quæ ritu Romano orationis cauſa confluerent.* Unde Sozomenus L. 2. c. 23. & Nicephorus L. 8. c. 35. eandem narrantes hiſtoriam, ſolius meminerunt orationis. Cùm igitur Theodoretus nomine λειτουργίας uſus eſt, intellexit ſacrum conventum in quo preces ad Deum funduntur. Et certè Frumentius, ubi Alexandriam ex Indis rediit, poſtulavit à S. Athanaſio Epiſcopum quem has in regiones mitteret: non alia certè de cauſa, quàm ut ibi Presbyteros ordinaret.

Objicies 4. S. Laurentius Diaconus Sixto S. Pontifici, cùm raperetur ad mortem, dicebat apud S. Ambroſium L. 1. de Officiis cap. 41. *Quò Sacerdos ſancte ſine Diacono properas? Nunquam ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueveras.* To. 2. p. 54. F. *Quid ergo in me diſplicuit pater? Num degenerem probaſti? Experire certè utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis conſecrationem. Cui Sacramentorum conſummandorum conſortium, huic tui ſanguinis conſortium negas?* Igitur poterant Diaconi, ex commiſſione ſeu delegatione Sacerdotum, Chriſti ſanguinem conſecrare.

Reſp. miſſa ſolutione eorum qui non *conſecrationem* legunt in textu, ſed *diſpenſationem*; ſano ſenſu dici poſſe, Diaconis committi ſanguinis Chriſti *conſecrationem*: tùm quia, inquit Card. Bona, Rerum Liturgicarum L. 1. c. 25. n. 4. ſanguinem Chriſti diſpenſabant, qui quidem noſtra conſecratio eſt ac P. 266. ſanctificatio, fons atque origo omnis ſanctificationis: tùm quia Diaconi miniſterium ſuum Epiſcopo vel Presbytero Sacra facientibus exhibent. Utrumque hunc ſenſum indicant verba hæc citata, *cui commiſiſti Sacramentorum conſummandorum conſortium &c.* Conſummantur quippe Sacramenta, cùm ritu præſcripto perficiuntur & diſpenſantur.

Objicies 5. contra ſecundam Concluſionem: Diaconi jure ſuæ Ordinationis miniſtri ſunt diſpenſationis Euchariſtiæ, & reipſa olim eam diſpenſabant, ut colligimus tùm ex S. Juſtino Apolog. 2. tùm ex S. Cypriano Tractatu de lapſis, ex Ordine Romano, aliiſque multis: non videtur autem probabile, voluiſſe Concilia ſuo interdicto privare Diaconos miniſterio illorum gradui ſeu ordinationi debito; igitur longè probabilius eſt, his Canonibus repreſſam fuiſſe nonnullorum Diaconorum audaciam, qui Euchariſtiam conſecrandi ſibi jus arrogaverant.

Reſp. Conſtat ex dictis ad ſecundam Concluſionem, Diaconos jure ordinationis ac gradus ſui facultatem non habuiſſe ordinariè diſpenſandi Euchariſtiam, ſed de licentia tantùm Epiſcopi vel Presbyteri, unde iis præſentibus, non poterant neque baptiſare, neque offerre, inquit Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum L. 8. c. 28. ideſt, diſpenſare ſeu diſtribuere Euchariſtiam: unde Concilium Tridentinum Seſſ. 13. cap. 8. ait *ſemper in Eccleſia Dei hunc morem fuiſſe, tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendentem, ut Laici Euchariſtiam à Sacerdotibus acciperent.* Cùm autem nonnulli Diaconi, ſpreta Sacerdotum licentia, jus illud ſibi arrogaſſent quaſi debitum, compreſſi ſunt, & intra limites ſui Ordinis juſſi ſe continere. Tom. 14. Concip. 493. To. 14. Conc. p. 807. E.

Inſtabis 1. Diaconibus olim ruri regendæ plebis conceſſa eſt cura, ut diſcimus ex S. Cypriano Epiſtola 11. Synodo Eliberitana cap. 77. ex Litteris Conſtantini ad Euſebium, quæ fuere encyclicæ, atque adeo ad Epiſcopos totius Orbis ſcriptæ, apud Euſebium Lib. 2. de vita Conſtantini cap. 46. ex Concilio Toletano an. 587. Igitur improbabile non eſt, ejuſmodi Diaconos

aliquan-

Digitized by Google

aliquando poteſtatis ſuæ limites prætergreſſos, jus conſecrandi Euchariſtiam (quamquam irrito conatu) uſurpaſſe.

Reſp. nego conſequens. Ea enim lege Diaconi plebem olim in ſuis Diaconiis regebant, ut Baptiſmi gratiam, ac pœnitendi copiam in neceſſitate dumtaxat poſitis impertirent; nam extra neceſſitatem, nefas: deinde, ut monitis P. 15. ſuis commiſſas oves foverent, ſicut loquitur S. Cyprianus Epiſtola 11. Oblationes verò eoſdem à plebe exigere, vel conſecrare auſos, nemo prodidit.

Inſtabis 3. S. Cyprianus Epiſtola 13. Diaconibus aliquando poteſtatem fecit, urgente neceſſitate, abſolvendi à peccatis: quidni ergo hoc exemplo freti, nonnulli in ipſum jus conſecrandi corpus Chriſti involaverint?

Reſp. nego ant. cujus falſitatem jam oſtendimus in Tractatu de Sacramento Pœnitentiæ.

Quæres 1. an Subdiaconi & alii inferiores Clerici poſſint Euchariſtiam Fidelibus diſpenſare.

Reſp. ex mox dictis id ipſis licitum non eſſe; neque nonnulla in contrarium facta ſingularia opponenda, niſi velis etiam & Laicis id etiamnum licitum fore, exemplo Veterum, qui Euchariſtiam ad abſentes vel deferebant, ut conſtat exemplo Serapionis apud Euſebium, vel ſecum domum aſportabant, ut eam ſibi ipſis propriis manibus adminiſtrarent. Nihil ſimile jam patitur Eccleſiæ diſciplina.

Quæres 2. ad quos Sacerdotes pertineat diſpenſatio Euchariſtiæ.

Reſp. 1. ad Paſtores ſeu Curatos qui curam animarum habent, ac tenentur populo ſibi commiſſo panem vitæ frangere. 2. ad eos qui ad Miſſam celebrandam admittuntur. Optat ſiquidem Trid. Synodus Seſſ. 22. c. 8. ut in ſingulis Miſſis, qui adſtant Fideles Euchariſtiæ fiant participes. 3. cùm ex privilegio in nonnullis Oratoriis conſervatur Euchariſtia, ibidem Fidelibus diſtribui poteſt; in hunc enim finem præcipuè aſſervatur.

Quæres 3. poſſint ne privilegiati Euchariſtiam tamquam viaticum adminiſtrare.

Reſp. non poſſe, niſi forte in extremo neceſſitatis caſu, ſi nempe nullus adeſſet, vel nollet Sacerdos hoc officio defungi. Ratio eſt, quòd per Clementinam *Religioſi*. Ipſis ſub pœna excommunicationis Summo Pontifici reſervatæ prohibitum fuerit. Expreſsè quoque ipſis privilegiatis prohibitum eſt Euchariſtiam miniſtrare die ſancto Paſchatis, ſicut in eorum privilegiis obſervatur. Quapropter aut vera non eſt Bulla Nicolai V. qua exceptio hæc tollitur, aut ſaltem uſu recepta non fuit & confirmata. Multi Epiſcopi prohibitionem hanc extendunt à Dominica palmarum uſque ad Dominicam in albis incluſivè: cui diſciplinæ haud dubiè favet laudata contra Regulares Clementina *Religioſi*, quæ etiam obſtare videtur ne privilegiati vagis viatoribus, ac peregrinis, qui nullam habent Parochiam certam fixam, tempore paſchali Euchariſtiam diſpenſent. Ratio eſt, quia eam illi Parochiam ſortiuntur, ad quam deveniunt cùm Euchariſtiam percipere tenentur: neque ſanè, cùm morbo corripiuntur, ab alio, quàm à Parocho aut ejus Vicario & delegato, Viaticum & Extremam unctionem percipiunt.

AR-

ARTICULUS III.

De ſubjecto Euchariſtiæ, ac diſpoſitionibus in eo prærequiſitis.

CONcilium Tridentinum Seſſ. 13. c. 8. tres modos diſtinguit ſumendi corpus & ſanguinem Chriſti. *Quoad uſum*, inquit, *rectè & ſapienter Patres noſtri tres rationes hoc Sacramentum accipiendi diſtinxerunt. Quoſdam docuerunt ſacramentaliter dumtaxat id ſumere, ut peccatores: alios tantùm ſpiritualiter, illos nimirum, qui voto propoſitum illum panem celeſtem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem ſentiunt: tertios porrò ſacramentaliter ſimul & ſpiritualiter; hi autem ſunt qui ita ſe priùs probant & inſtruunt, ut veſtem nuptialem induti ad divinam hanc menſam accedant.* To. 14. Conc. p. 807.

Quæſtio hic movetur de perceptione reali & ſacramentali, an ſcilicet homo quilibet capax ſit percipiendæ Euchariſtiæ. S. Juſtinus Apolog. 2. de Euchariſtiæ ſubjecto ſic generatim loquitur: *Alimentum hoc*, ait, *apud nos vocatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licitum eſt, quàm veram eſſe doctrinam noſtram credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Chriſtus tradidit, viventi.* Verùm paulò enucleatiùs quæſtio præſens ventilanda. P. 97.

Quæres igitur I. an mortuis dari poſſit Euchariſtia.

Reſp. negativè. *Placuit*, inquit Conc. Carthaginenſe III. an. 397. c. 6. abuſum damnans, *Placuit ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Dictum eſt à Domino, Accipite & edite. Cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Cavendum eſt etiam ne mortuos baptiſari poſſe fratrum infirmitas credat, cùm Euchariſtiam mortuis non dari animadverterit.* Eadem proibitio in Gallia renovata eſt à Concilio Autiſſiodorenſi anno 578. Can. 12. & in Oriente à Concilio Trullano Can. 83. Ad quem Canonem Zonaras & Balſamon obſervant, jam in aliquo tempore abuſum hunc invaluiſſe, Euchariſtiam ſimul cum defunctorum corporibus ſepelire. Narrat Amphilochius in vita S. Baſilii (ſi tamen eſt Amphilochii c. 8. S. Præſulem morti proximum tres in partes panem Euchariſticum diviſiſſe: unaque parte ſumpta, alteram mandaſſe ſecum ſepeliri; tertiam verò in aurea columba incluſam ſuper altare ſuſpendi. S. Gregorius Mag. L. 2. Dialog. cap. 24. narrat qua ratione, jubente S. Benedicto, Euchariſtia ſupra pectus alicujus monachi, cujus corpus ſepeliri non poterat, illud ſemper evomente & reddente humo, impoſita fuerit, & corpus terræ mandatum. In vita quoque S. Ohtmari apud Surium an. 720. 16. Novembris legi repertas in ejus tumulo panis quaſdam particulas figuræ orbicularis, quæ vulgò oblatæ nuncupantur, quas ſumma cum veneratione Epiſcopus, qui ſepulcrum reſeraverat, repoſuit. To. 2. Conc. p. 1168. A. To. 5. Conc. p. 958. To. 6. Conc. p. 1177.

Illuſtriſſimus Albaſpinæus L. 10. Obſervat. cap. 9. obſervat hunc abuſum ex ſimplicitate Fidelium originem duxiſſe, qui cùm intelligerent legibus Eccleſiæ cautum eſſe, ne quiſquam ex hac vita diſcederet, quin priùs Eccleſiaſticæ communionis factus eſſet particeps, exiſtimabant ſubitò abſque tali communione mortuis poſſe hanc ipſis reſtitui; atque quoddam ſalutis ſubſidium conferri, ſi Euchariſtia illis, quamquam mortuis, concederetur.

Quæ-

Quæres 2. an moribundis debeat communio Euchariſtica concedi.

Tom. 2. Conc. p. 1106. E. Reſp. cum Synodo IV. Carthaginenſi an. 398. Can. 76. *Is qui pœnitentiam* (ſunt verba Concilii) *in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia.* Idem antea decreverat Synodus generalis I. Nicæna an. 325. Can. 18. cujus verba antea citavimus Art. 2. Quæſtioni quartæ, cùm de Euchariſtia pro infirmis aſſervata dicebamus. Idem & Dionyſius Alexandrinus apud Euſeb. L. 6. Hiſt. cap. 44. Idem & ſubſequentibus temporibus ſtatutum legimus à Concilio Arauſicano I. Can. 3. & SS. Pontificibus Innocentio I. Epiſt. 3. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum; Siricio, Epiſt. ad Himerium Tarraconenſem cap. 5. Gregorio II. in Epiſt. ad Bonifacium; Innocentio III. Extra. *De pœnitentia & remiſſione &c.*

Primis Eccleſiæ temporibus paulò ſeverior fuit circa propoſitum caput diſciplinæ rigor. Tom. 2. Conc. p. 1255. C. *Obſervatio prior*, inquit Innoc. I. citata mox Epiſtola, *durior; poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior*. Scilicet in Hiſpania Concilium Eliberitanum certis quibuſdam graviorum criminum reis communionem etiam in exitu denegat, Can. 1. 2. 3. 6. 7. 73. 75. Perinde autem eſt, ſi nomine communionis intelligatur vel ſocietas cum Fidelibus, vel Euchariſtia: quibus enim communio ſeu ſocietas cum Eccleſia negabatur, procul dubio & ipſa negabatur Euchariſtiæ participatio.

In Africa, etiam ante S. Cyprianum, mœchis ſeu adulteris penitùs denegatam eſſe aliquando pacem, teſtatur S. ille Martyr Epiſtola 52. ad Antonianum: hunc tamen auſterioris diſciplinæ rigorem ipſe, habito cum ſuis Coepiſcopis Concilio, temperavit. Nihilominus in eadem Africa mos aliquando invaluit, ut qui vitæ ſuæ decurſu non egiſſent pœnitentiam, ſi in periculo mortis, infirmitate premente Eccleſiæ reconciliari poſtulaſſent, à ſpe communionis & pacis arcerentur: *Quia*, inquit S. Cyprianus citata Epiſtola 52. *rogare illos non delicti pœnitentia, ſed mortis urgentis admonitio* Ep. 73. *compellit; nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum.*

In Galliis quoque noſtris eadem ſeveritas nonnunquam in uſu fuit. Conſtat Tom. 1. Conc. p. 1429. C. ex Concilio I. Arelatenſi an. 314. Can. ultimo. *De his*, inquit, *qui apoſtatant & nunquam ſe ad Eccleſiam repræſentant, nequidem pœnitentiam agere quærunt, & poſtea infirmitate correpti petunt communionem; placuit eis non dandam communionem, niſi revaluerint, & egerint fructus dignos pœnitentiæ.*

Verùm durior illa diſciplina nec ubique recepta, nec in iiſdem Eccleſiis conſtans fuit ac diuturna, ut probant adducta teſtimonia Concilii Carthaginenſis IV. Nicæni &c.

Nomine autem communionis & pacis, intelligendam eſſe vel Euchariſtiam, vel ſolemnem cum Eccleſia reconciliatione canonicam, non verò ſacramentalem à peccatis abſolutionem, probavimus ubi de Pœnitentia, parte 2. pag. 162. & ſequentibus.

Quæres 3. utrum energumenis, amentibus, ſurdis & mutis à nativitate concedi debeat Euchariſtia.

Reſp. energumenos vocari eos qui ab immundis ſpiritibus obſidentur ac vexantur.

xantur. Duo ſunt eorum genera: quidam perpetuò agitantur; alii lucidis quibuſdam fruuntur intervallis.

Primis ſæculis Euchariſtia non concedebatur energumenis, niſi vel urgeret mortis periculum, vel ipſi de purgatione ſua ſolliciti Clericorum monitis forent obſequentes.

Prima pars colligitur ex veteri diſciplina, quæ energumenos à conſpectu Euchariſtiæ & oblatione facienda arcebat: unde Diaconus alta voce clamabat, *Omnes catechumeni, omnes poſſeſſi diſcedite*. Ita factum colligimus ex Auctore Conſtitutionum Apoſtolicarum Lib. 8. cap. 7. ex Concilio Eliberitano Can. 29. prohibente ne energumeni nomen ad altare cum oblatione recitetur; ex S. Dionyſio cap. 3. Hierarchiæ; S. Chryſoſtomo Hom. 3. & 4. de natura Dei.

Secunda pars, nempè urgente mortis periculo Euchariſtiam dari ſolitam energumenis baptiſatis, colligitur ex Concilio Eliberitano Can. 37. *Eos*, inquit, *qui ab immundis ſpiritibus vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti, baptiſari placet; ſi fideles fuerint, dandam eſſe communionem*. Pariter qui de ſua curatione ſolliciti Clericorum monitis obtemperabant, admittebantur ad ſacram menſam ex decreto Concilii Arauſicani I. Can. 14. *Energumeni jam baptiſati*, inquit, *ſi de purgatione ſua curent, & ſe ſollicitudini Clericorum tradant, monitiſque obtemperent, omnimodis communicent*. Tom. 1. Conc. p. 974. E. Tom. 1. Conc. p. 1430. A

Subſequentibus verò temporibus datam eſſe Euchariſtiam iis energumenis qui lucida quædam intervalla patiebantur, colligimus ex Caſſiano Collatione 7. cap. 29. & 30. ex S. Th. 3. par. q. 80. art. 9. ad 2.

Amentes autem vel tales ſunt à nativitate, quibus nullus rationis radius unquam illuxit, vel ex morbo & caſu in amentiam delapſi nunquam priſtinæ rationi redduntur; vel denique lucida quædam rationis intervalla patiuntur.

Amentes primi ordinis baptiſati capaces ſunt Euchariſtiæ etiam cum fructu percipiendæ, & aliquando eis conceſſa legitur: alius tamen à pluribus ſæculis uſus invaluit.

Probatur prima pars: quia ejuſmodi amentes pro infantibus habentur: at infantibus diu in Eccleſia fuit adminiſtrata Euchariſtia: unde Conc. Arauſicanum I. Can. 13. decernit amentibus quæcumque pietatis ſunt, eſſe conferenda. Ibid. Secunda pars etiam certa eſt: eodem enim tempore obſolevit uſus dandi amentibus Euchariſtiam, quo infantibus. Amentibus verò ſecundi & tertii ordinis concedenda eſt Euchariſtia, cujus aliquod ſignificarunt deſiderium; & eadem lex erga illos obſervanda, quæ erga infirmos.

Mutis verò & ſurdis à nativitate, etſi capaces ſint percipiendæ cum fructu Euchariſtiæ, ſi nullo lethali peccato ſint obſtricti, tamen ex diſciplina Eccleſiæ, ſi nullum hujus Sacramenti deſiderium, ſi fidem ſuam ac pietatem nullatenus poſſint ſignificare, denegari debet: non ita ſi ſubito caſu obmuteſcant. *Subitò obmuteſcens*, inquit Conc. Arauſicanum I. Can. 12. *baptiſari aut pœnitentiam accipere poteſt*, (idem de Euchariſtia dicendum) *ſi voluntatis ejus aut præteritæ teſtimonium aliorum verbis habeat, aut præſentis in ſuo nutu*. Ibid. p. 1449. B

Quæres 4. an peccatoribus, ſive publicis, ſive occultis, petentibus Euchariſtiam, ſit concedenda.

Reſp. I. ſi peccatum publicum ſit ac notum, ſive evidentia juris, ex confeſſione ſcilicet rei, vel ſententia Judicis: ſive evidentia facti,

quod nulla poſſit tergiverſatione celari, Euchariſtiam denegandam eſſe: quia, juxta mandatum Chriſti Matth. 7. v. 6. *non eſt dandum ſanctum canibus, neque mittendæ margaritæ ante porcos*. Ita ſemper fuit in Eccleſia obſervatum. S. Cyprianus conſultus ab Euchratio de quodam hiſtrione, reſpondet Epiſtola 61. *Conſu-* Pag. 97. *lendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur de hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus in ejuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeverat, & magiſter & doctor non erudiendorum ſed perdendorum puerorum, id quod malè didicit cæteris quoque inſinuat; an talis debeat communicare nobiſcum. Puto nec maieſtati divinæ, nec Evangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur*. Ita quoque docent S. Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. S. Aug. Hom. 50. Et S. Th. in 4. diſt. 9. q. 1. art. 5. in ſolutione quæſtiunculæ 2. ait *publicam* To. 10. p. 149. col. 1. C. *& violentam criminis ſuſpicionem ſufficere ut alicui, ſive publicè, ſive occultè petenti, Euchariſtia denegetur*.

Reſp. 2. peccatori occulto publicè petenti, non eſſe denegandam Euchariſtiam.

Ratio eſt 1. quia Chriſtus Judæ proditori, etſi perverſum ejus non ignoraret propoſitum, ſuum corpus non denegavit. 2. quia ita ſemper in Eccleſia obſervatum fuit. *Nos*, inquit S. Auguſtinus Hom. 351. aliàs 50. inter 50. *à* To. 5. p. 1359. F. *communione prohibere quemquam non poſſumus, (quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari ſive eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum. Quis enim ſibi utrumque audeat aſſumere, ut cuiquam ipſe ſit accuſator & judex?* 3. quia Sacerdos in diſpenſanda Euchariſtia miniſter eſt publicus, qui non ex privata, ſed ex publica ſcientia agere debet. 4. quia peccator, quamdiu latet ejus crimen, jus habet famæ conſervandæ: eam autem læderet Sacerdos, ſi publicè petenti Euchariſtiam denegaret. Neque eo in caſu miniſter cooperatur peccato ſacrilegii; namque ad ſummum, malum tolerat quod impedire non tenetur. Ita S. Aug. L. quæſtionum ſuper Geneſim, quæſt. 42. & S. Th. in 4. diſt. 9. q. 1. art. 5. Neque etiam licet Sacerdoti eo in caſu porrigere hoſtiam non conſecratam; quia nunquam licitum eſt facere malum ut eveniat bonum: at hoſtiam non conſecratam pro conſecrata porrigere, malum eſt, cùm exponat evidenti periculo idololatriæ. Ita S. Th. loco mox citato.

Si tamen peccator ille occultè peteret, nec ullum foret ſcandali periculum, deneganda foret Euchariſtia. Adduntmulti exceptionem, modò Sacerdos ex Sacramentali confeſſione peccatum illius non cognoverit.

Quæres 5. utrum reis ultimo ſupplicio afficiendis ſit concedenda Euchariſtia.

Reſp. varium eſſe Eccleſiarum uſum.

In Italia & Germania certum eſt Euchariſtiam ejuſmodi reis non denegari. Conſtat ex Concilio Mediolanenſi V. &c.

Tom. 5. Conc. p. 1694. B. In Gallia an. 630. Synodus Remenſis ſub Sonnatio, ſtatuto 11. improbare videtur uſum contrarium. *Cur*, inquit, *ad mortem condemnatis renuitur Euchariſtia? Cùm iis maximè conducat ad ſpem & ſecuramen certi deceſſus, & præſentis agonis*. Quin ante annum 1396. ejuſmodi reis ſacramentalis etiam abſolutio denegabatur. *Primus*, inquit Morinus L. 10. de P. 720. col. 1. C. Pœnitentia cap. 1. n. 4. *hunc morem multorum Procerum Eccleſiaſticorum & virorum Principum precibus perſuaſus abrogavit Carolus VI. edicto Pariſiis dato 4.*

nonas

nonas Februarii an. 1396. Edictum integrum refert Fontano Tom. 1. Edictorum & Conſtitutionum Regum Franciæ, titulo 68. Poſt annum verò 1396. etſi ſacramentalis abſolutio reis ultimo ſupplicio damnatis ſit indulta, conſtanter tamen denegata Euchariſtica communio. Narrat eam in rem Gaguinus Lib. 10. Hiſtoriæ, *regnante Ludovico XI. Ludovicum Luxemburgum majeſtatis reum capite damnatum, confeſſione more chriſtiano expleta, Viaticum corporis Chriſti poſtulaſſe, nec obtinuiſſe: rem tamen divinam ſeu Miſſam coram illo factam, & panem benedictum oblatum, quem religioſè manducavit.* Contigit illud an. 1475. Mos ille denegandi reis ultimo ſupplicio afficiendis Euchariſtiam, adhuc apud nos perſeverat. Eundem etiam in Hiſpania obſervari teſtatur Dominicus Soto in 4. Sent. diſt. 12. q. 1. art. 2. quem improbat, *cùm nulla*, inquit, *appareat cauſa cur ſi ſint verè pœnitentes, tanto beneficio priventur.*

Quæres 6. utrum infantibus dari poſſit Euchariſtia.

Reſp. ſi præſens ſpectetur Eccleſiæ diſciplina quæ à ſæculo duodecimo obtinet, dandam non eſſe infantibus Euchariſtiam: ſi verò rei ipſius ſpectetur poſſibilitas, dico nihil obſtare quin, ſi ita placeret Eccleſiæ, eis concedatur, ſicut duodecim ſæculorum tractu conceſſa illis fuit.

Conc. Trid. Seſſ. 21. cap. 4. duo circa infantium communionem docet, quorum unum ad dogma, alterum ad præteritum Eccleſiæ uſum pertinet. De primo ait, *parvulos uſu rationis carentes nulla obligari neceſſitate ad ſacramentalem Euchariſtiæ communionem.* De ſecundo ait, non eſſe damnandam antiquitatem, *ſi eum morem* (dandi infantibus Euchariſtiam) *in quibuſdam locis aliquando ſervavit. Ut enim ſanctiſſimi illi patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certè, eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controverſia credendum eſt.* To. 14. Conc. p. 847. B.

Itaque à tertio uſque ad duodecimum ſæculum, non ſextum, ut vult Maldonatus in caput 6. Joan. ad verſum 53. n. 116. Euchariſtia infantibus conceſſa legitur. De tertio ſæculo teſtis S. Cyprianus, Tract. de lapſis; de quarto, S. Ambroſius L. de Initiandis cap. 8. de quinto, S. Auguſtinus Epiſtola 217. aliàs 107. ad Vitalem; de ſexto, S. Gregorius Magnus in Libro Sacramentorum, Officio de Sabbato ſancto; de ſeptimo, Conc. undecimum Toletanum an. 675. de octavo, Ordo Romanus, titulo de Baptiſmo, quem eo ſæculo ſcriptum eſſe multi exiſtimant, alii ad undecimum rejiciunt, de nono, Jeſſe Ambianenſis Epiſcopus in Epiſtola ad Sacerdotes; de decimo teſtantur duo codices manuſcripti quos citat Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 11. quorum ipſe priorem paulò ante annum 986. poſteriorem circa annum milleſimum ſcriptum fuiſſe docet: pro undecimo teſtis Rodulphus Ardens Pictavus in ſermone habito pridie Paſchatis: pro initio duodecimi, teſtes Paſchalis II. S. Pontifex, apud Baronium Tom. 12. Annal. ad an. Chriſti 1118. Hugo à S. Victore L. 10. de Sacramentis cap. 20. ubi teſtatur ævo ſuo morem hunc ab aliquibus ſublatum fuiſſe, retento ſolùm aliquo ejus veſtigio: nimirum vinum merum loco calicis conſecrati infantium ori infundebant nonnulli, quod ibidem carpit Hugo. Tandem an. 1175. Odo Epiſcopus Pariſienſis in Statutis ſynodalibus cap. 39. Presbyteris mandat, ne hoſtias, licèt non ſacratas, ullo modo dent pueris; & S. Thomas, qui obiit an. 1274. 3. parte q. 70. art. 9. docet, juxta uſum ſua ætate confirmatum, pueris recenter natis danda non

Digitized by Google

eſſe ſacra myſteria; etſi Græci, ut ibidem annotat, contrarium obſervent.

Hac ſua praxi & diſciplina ſignificarunt Veteres, perſuaſum ſibi fuiſſe infantes capaces eſſe ſuſcipiendæ cum fructu Euchariſtiæ ; atque probationem , quam exigit Apoſtolus, in iis dumtaxat eſſe neceſſariam , qui peccati alicujus mortalis conſcii eſſe poſſunt , quales ſunt adulti , non verò infantes baptiſati .

Attamen ſuam hanc diſciplinam erga infantes Eccleſia mutavit: ſcilicet, cùm uſus calicis in Occidente ſenſim abrogatus fuit, propter irreverentiam quæ ex periculo effuſionis naſci poterat, abrogata quoque fuit praxis dandi Euchariſtiam infantibus, quæ ipſis non niſi ſub ſpecie vini adminiſtrari ſolebat.

De diſpoſitionibus in recipiente Euchariſtiam prærequiſitis.

Aliæ ſunt quæ corpus , aliæ verò quæ animam ſpectant.

Diſpoſitiones ex parte corporis.

1. Cōditio, *jejunium.* Tres exiguntur : jejunium naturale , puritas, habitus exterior.

I. Licèt Chriſtus poſt cœnam Euchariſtiam inſtituerit, eamque non jejunis diſtribuerit Apoſtolis, non tamen iſtud Chriſti factum in legem poſteà tranſiit ; imò ex apoſtolica Traditione fluxit conſuetudo, non niſi à jejunis perfici, vel ſumi debere Euchariſtiam. Quapropter graviter Corinthios increpat Apoſtolus, quòd inter communes epulas, dominicam cœnam miſcerent ac ſumerent. *Jam*
1. ad Cor. 11. v. 20. & ſequen. *non eſt* , inquiebat, *dominicam cœnam manducare* . Quem abuſum apud Ægyptios aliquando promanaſſe teſtatur Sozomenus L. 7. Hiſt. c. 19. *In multis* , inquit, *urbibus ac vicis Ægypti* , *contra receptam omnium conſuetudinem* , *die Sabbati ſub veſperam convenientes*, *jam pranſi*, *ſacra myſteria percipiunt*.
pa. 735. B. C. Eſt igitur lex apoſtolica, ut Euchariſtia non niſi à jejunis aut perficiatur, aut ſumatur. Jejunium autem illud naturale dicitur, quia excludit omnem cibum & potum unde fieri poteſt nutritio. Hujus verò legis apoſtolicæ teſtes ſunt

Tertullianus L. 2. ad uxorem cap. 5. *Non ſciet maritus* , inquit , *quid ſe-*
pa. 169. B. *cretò ante omnem cibum guſtes*.

pa. 104. S. Cyprianus Epiſtola ad Cæcilium, *Nunquid ergo*, ait alludens ad factum Chriſti, *dominicum poſt cœnam celebrare debemus* ?

Tom. 2. p. 126. F. G. S. Auguſtinus Epiſtola 54. aliàs 118. ad Januarium numero 7. & 8. *Liquidò apparet* , inquit , *quando primùm acceperunt Diſcipuli corpus & ſanguinem Domini* , *non eos accepiſſe jejunos* . *Numquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ* , *quòd à jejunis ſemper accipitur ? Ex hoc enim placuit Spiritui ſancto*, *ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani priùs Domini corpus intret* , *quàm cæteri cibi* . *Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur* . Obſervat ibidem S. Doctor , nonnullos , *uno certo die per annum* (feria nimirum quinta majoris hebdomadæ, ad exemplum Chriſti,) *poſt cibos Euchariſtiam offerre & accipere* : quem uſum inde fluere dicit S.
Ibid. p. 127. Doctor n. 9. *quòd ea die plures & propè omnes in pleriſque locis lavare ſe conſueverunt* . *Et quia* , pergit, *nonnulli etiam jejunium cuſtodiunt* , *manè offertur propter prandentes*, *quia jejunia ſimul & lavacra tolerare non poſſunt* ; *ad veſperam verò propter jejunantes* . Obſervat ibidem, conſuetudinem hæc

die

die ſe lavandi ortam eſſe ex baptiſandis, ne ſordidata corpora offerrent aquis baptiſmalibus.

Morem illum conſecrandi & ſumendi Euchariſtiam poſt cœnam, die quinta majoris hebdomadæ, qui in nonnullis Africanis Eccleſiis obtinuerat, *tanquam ad inſigniorem commemorationem*, ait S. Auguſtinus ibidem, improbare non audet pro ſua modeſtia S. Doctor. *Nulli*, ait, *contradicere audemus. Honeſtiùs autem arbitror ea hora fieri, ut qui etiam jejunaverit, poſt refectionem, qua hora nona fit, ad oblationem poſſit accedere.*

Concilium Carthag. III. cap. 29. decernit *ut Sacramenta altaris non niſi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario, quo Cœna Domini celebratur.* Tom. 2. Conc. p. 1171.

Concilium denique Conſtantienſe an. 1415. Seſſ. 13. ſic decernit ac definit, *quòd licèt Chriſtus poſt cœnam inſtituerit, & ſuis Diſcipulis adminiſtraverit* (Euchariſtiam) *ſub utraque ſpecie panis & vini, tamen hoc non obſtante, ſacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata conſuetudo Eccleſiæ ſervavit & ſervat, quòd hujuſmodi Sacramentum non debet confici poſt cœnam, neque à Fidelibus recipi non jejunis, niſi in caſu infirmitatis, aut alterius neceſſitatis, à jure vel Eccleſia conceſſo, vel admiſſo.* To. 12. Conc. p. 100. B.

Hanc jejunii ſervandi legem ante ſumptionem Euchariſtiæ ex apoſtolica Traditione deſcendere, invictè demonſtrat conſtans ac perpetuus Eccleſiæ uſus. *Quod enim univerſa tenet Eccleſia*, inquit S. Auguſtinus L. 4. de Baptiſmo contra Donat. cap. 24. *nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi apoſtolica auctoritate traditum rectiſſimè creditur.* Et in Epiſtola 54. aliàs 118. ad Jan. *Si quid*, inquit, *tota per orbem frequentat Eccleſia, quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Ex præcepto igitur Eccleſiaſtico ſeu apoſtolico, non verò ex præcepto Chriſti impoſita eſt illa jejunii diſciplina. *Namque*, ait S. Aug. in eadem Epiſtola, *ideo non præcepit* (Dominus) *quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variaſſet.* To. 9. p. 140. C. 10. 2. p. 116. C. Ibid. p. 117. A. B.

Quæres quibus in caſibus licitum ſit Euchariſtiam à non jejunis percipi.

Reſp. 1. licitum eſſe infirmis, ſi urgeat mortis periculum, etiam in viaticum dare Euchariſtiam: ſi verò tantum non ſit periculum, non niſi jejunis dandam eſſe, niſi fortè talis fuerit infirmitas, ut jejunium ferre non poſſit. Quin & ſæpius, eodem perſeverante morbo, concedi poteſt Euchariſtia; modò dies aliquot (decem ſtatuit Rituale Pariſienſe) à priori communione fluxerint. 2. ſi Sacerdos celebrans poſt conſecrationem ſubita vi morbi correptus ſacrificium perficere non poteſt, alter Sacerdos, etiam non jejunus, illud perficere debet ac tenetur, ut integrum ſit ſacrificium. 3. ſi Sacerdos inter communicandum advertat ſolam aquam in calicem quem hauſit fuiſſe infuſam, vinum curet infundi, illudque, poſtquam conſecravit, bibat. Ita jubent Rubricæ. 4. cùm Sacerdos poſt ſumptam ablutionem aliquas particulas, vel etiam integras formulas deprehendit, quæ commodè ſervari non poſſunt, eas conſumat. 5. denique, ſi Sacerdos inchoata Miſſa ſolemni recordetur ſe jejunum non eſſe, nec poſſit ſine aliquo ſcandalo recedere, Miſſam perficiat.

Quæres 2. à quo tempore is qui Euchariſtiam percepturus eſt, jejunus eſſe debeat, & quænam tollant jejunium naturale.

Reſp. 1. neceſſe eſſe, ut qui Euchariſtiam conficere, vel percipere debet, à media nocte diei præcedentis uſque ad illud tempus, quo conficit vel percipit Sacramentum, nihil omnino ſumpſerit, ſive per modum cibi & potus, ſive per modum medicinæ, aut rei cujuſcunque ex qua fieri poteſt nutritio: unde reliquiæ cibi, quæ caſu aliquo in ore remanſerunt, non tollunt jejunium naturale, ſi deglutiantur; neque enim per modum cibi, ſed ſalivæ dumtaxat in ſtomachum trajiciuntur. Idem dicendum de guttulis aquæ aut vini quibus os abluitur, ſi fortè præter intentionem deglutiantur. Idem & de tabaco in pulverem redacto, & de odoribus, qui non ore, ſed naribus percipiuntur.

2. conditio, *Caſtitas.* Secunda conditio ex parte corporis neceſſaria, eſt caſtitas ſeu puritas carnis, quæ conſiderari poteſt vel in uſu legitimo Matrimonii, vel extra uſum.

I. Qui non ex libidine ſeu voluptate, ſed animo prolis ſuſcipiendæ uxore ſua utitur, ille ſuo permittendus eſt judicio, nec à percipienda Euchariſtia removendus: attamen laudandi maximè conjugati, qui per aliquot dies antequam Euchariſtiam percipiant, ex communi conſenſu à commercio carnis abſtinent, juxta Apoſtolum 1. Cor. 7. v. 5. *Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi.* Unde S. Hieronymus Epiſt. 30. aliàs 50. (Tom. 4. p. 2. pa. 238.) ad hæc verba Apoſtoli ſic loquitur: *Paulus Apoſtolus dicit, quando coimus cum uxoribus, nos orare non poſſe. Si per coitum quod minus eſt impeditur, id eſt, orare; quantò plùs quod majus eſt, id eſt, corpus Chriſti prohibetur accipere?* Et paulò poſt: *Diximus panes propoſitionis ex Lege non potuiſſe comedere David & ſocios ejus, niſi ſe triduo mundos à mulieribus reſpondiſſent: non utique à meretricibus, quod damnabatur à Lege: ſed ab uxoribus, quibus licitè jungebantur.*

Et Catechiſmus ad Parochos n. 61. *Poſtulat tanti Sacramenti dignitas*, inquit, *ut qui matrimonio juncti ſunt, aliquot dies à concubitu uxoris abſtineant, Davidis exemplo admoniti, qui cùm panes propoſitionis à Sacerdote accepturus eſſet, purum ſe & pueros ſuos ab uxorum conſuetudine tres ipſos dies eſſe profeſſus eſt.*

II. Impuritas extra uſum Matrimonii, quæ peccatum eſt, & ex peccato naſcitur, cui voluntas conſenſit, aut locum dedit, hominem ex neceſſitate removet à participanda Euchariſtia; qualis eſt v. g. nocturna pollutio ex phantaſmatibus quæ imaginationi obverſantur excitata, quando nimirum vel ex negligentia, aut ex turpi præcedente cum mulieribus colloquio, vel plùs æquo familiari converſatione, vel ex laſcivis cogitationibus quibus homo adhæret, vel ex obſcæna Libri alicujus lectione &c. ſordes illæ provocantur & excitantur. Unde ſapienter monet S. Thomas 3. p. q. 80. art. 7. in corpore, ſedulò expendendas eſſe hujuſce impuritatis cauſas. *Quamvis enim*, ait ſanctus Doctor, *nocturna ipſa pollutio ſecundùm ſe conſiderata, peccatum mortale eſſe non poſſit; nihilominus tamen ratione ſuæ cauſæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo conſideranda eſt cauſa pollutionis nocturnæ.* Deinde varias illas cauſas exponit, quibus fit ut illa impuritas nocturna vel ex *neceſſitate*, vel tantùm ex quadam *congruentia* hominem à percipienda communione impediat. Si enim quis invitus & non conſentiens, impuritatem illam patiatur, quam provocat vel ſanguinis abundantia, vel naturæ debilitas, quaſi ex quodam morbo, vel ex illuſione maligni ſpiritus &c. non ex neceſſitate, ſed ex quadam dumtaxat congruentia impeditur à percipienda Euchariſtia. *Ex quadam verò con-*

gruen-

gruentia, inquit S. Th. ibidem, *impedit quantùm ad duo, quorum unum ſemper accidit, ſcilicet quædam fœditas corporalis, cum qua, propter reverentiam Sacramenti, non decet ad altáre accedere, niſi fortè talis immunditia ſit perpetua vel diuturna; ſicut eſt lepra, vel fluxus ſanguinis, vel aliquid hujuſmodi. Aliud autem eſt evagatio mentis quæ ſequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate provenit, poſtponi debet propter aliquam neceſſitatem: puta, ut Gregorius dicit* (ſcribens ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum) *cùm fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhibere miniſterium pro eo quòd Sacerdos alius deeſt, ipſa neceſſitas compellit*. Lege integrum illum Articulum 7. Quæſtionis 80.

Tertia conditio, habitus ſeu conformatio corporis ad modeſtiam & pietatem compoſita, de qua S. Carolus Borromæus in ſuis documentis ſeu inſtructionibus, ubi circa mulieres præſertim hæc præſcribit. *Mulieres non ſumptuoſis, non caudatis veſtibus, non crinibus inaniter intortis; non fuco aut pigmentis vultu illito; non pectore nudo; aut tenui velo obducto, ſed ita veſtitæ ut ne præter faciem quidquam nudum cernatur, velo denſo benè ſuper faciem dimiſſo. Omnes autem*, pergit S. Epiſcopus, *genibus flexis, non pectore, brachiiſque ſcabello innixi*. Quapropter Innocentius XI. juſſit eas mulieres à ſacra menſa repelli, quæ depicta facie, aperto ſinu, atque ad luxuriam compoſito vultu ad Euchariſtiam accedunt.

Diſpoſitiones ex parte animæ.

I. Requiritur ſanctitas, ſeu habitualis gratia ſanctificans, nempè ut nullus peccati mortalis reus ſit, qui accedit ad ſacram menſam. 1. Cor. 11. v. 27. 28. & 29. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indignè judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.*

Neceſſe igitur eſt ut perceptioni Euchariſtiæ præmittatur confeſſio & abſolutio ſacramentalis à peccatis, qua quis Deo reconciliatur ac juſtus redditur. Nonnulli, præter confeſſionem & abſolutionem, exigunt quoque & præviam ſatisfactionem ex parte ſaltem peractam, cujus defectu, & nulla ipſis videtur ſacramentalis abſolutio, & ſacrilega participatio Euchariſtiæ. Verùm Alexander VIII. inter multas alias, iſtam quoque n. 22. propoſitionem damnavit, *Sacrilegi ſunt judicandi, qui jus ad communionem prætendunt, antequam dignam de delictis pœnitentiam egerint*. Eadem igitur prudentia & æquitate utatur hìc Sacerdos circa uſum Euchariſtiæ pœnitenti, poſt confeſſionem & ſacramentalem à peccatis abſolutionem, permittendum vel protrahendum, quo, ubi de Pœnitentia, diximus uti illum debere circa ſacramentalem abſolutionem dandam vel differendam, juxta regulam à S. Gregorio Magno traditam, *Cauſæ*, inquit, *penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda. Videndum quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſolvat*. Si ergo judicaverit prudens Sacerdos bono pœnitentis expedire, ad vehementius ſcilicet in ipſo excitandum cœleſtis cibi deſiderium, differre Euchariſtiæ communionem, differat.

rat. Interim ratum ac fixum iſtud permaneat, abſolutionem ſacramentalem,
qua quis à peccatis verè & abſolutus præſumitur, & cum Deo reconcilia-
tus, ſufficere ad Euchariſtiam dignè & cum fructu percipiendam; ſatisfa-
ctio etenim, ut olim oſtendimus, non ad eſſentiam, ſed ad integritatem
dumtaxat Pœnitentiæ ſpectat.

Dices: S. Cyprianus graviter invehitur adversùs lapſos qui propter libel-
los Martyrum, quibus muniti erant, nulla, vel leviſſima pœnitentia perfun-
cti, ſtatim à lapſu communioni reſtitui poſtulabant, quam nonnulli temerè
ipſis concedebant, cum quibus graves ac diuturnas ea de re contentiones ſu-
Pa. 23. ſtinuit S. Martyr. *Illi*, inquiebat Epiſtola 10. *contra Evangelii legem, ante actam
pœnitentiam, ante exomologeſim graviſſimi atque extremi delicti factam .... offerre
lapſis pacem, & Euchariſtiam dare, id eſt ſanctum Domini corpus prophanare
audent*. Et Tract. de lapſis, *Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei*
P. 173. *legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio. Irrita & falſa
pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura*.

Reſp. nomine pacis ac communionis S. Cyprianum intelligere non tantùm
Euchariſtiam, ſed & ſacramentalem à peccatis abſolutionem, quæ Cy-
priani ætate ſimul cum Euchariſtia poſt expletam pœnitentiam dari ſolebat,
ut oſtendimus in Prælectionibus noſtris de Pœnit. parte 2. pag. 42. & ſeq. cùm
verò ſacramentalis abſolutio ſtatim poſt graviſſima ſcelera concedi ſemper
etiam conceſſis non debeat, æquiſſima videtur S. Doctoris ac Martyris ex-
poſtulatio. Hìc porrò quæſtio non eſt de abſolutione, ſed de Euchariſtia
pœnitentibus contritis atque confeſſis poſt abſolutionem concedenda. Duo
quippè iſta longè diverſa ſunt, lapſos ſtatim abſolvere, quod meritò im-
probat S. Cyprianus; & pœnitentes poſt abſolutionem ſtatim admittere ad
ſanctam menſam, quod ut plurimùm licitum eſt, tametſi ex judicio pruden-
tis Sacerdotis differri aliquando poſſit & debeat.

Hæc videtur eſſe mens atque ſententia Concilii Trid. Seſſ. 13. Can. 11. ubi
To. 14. Conc. p. 809. ſic loquitur: *Statuit atque declarat ſancta Synodus, illis, quos conſcientia pec-
cati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita co-
pia confeſſoris, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem*. Et cap.
7. ejuſdem Seſſ. legem illam ad ipſos etiam Sacerdotes extendit, niſi ob-
ſtet gravis celebrandi neceſſitas, aut abſentia Sacerdotis. En verba. *Ec-*
Ibid. p. 807. C. *cleſiaſtica conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi
conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa
ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat: quod à Chri-
ſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit cele-
brare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non de-
ſit illis copia confeſſoris: quòd ſi, neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia
confeſſione celebraverit, quamprimùm confiteatur*. Particulam hanc, *quam-
primùm*, nonnulli ſic explicant, *cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur*, quam
interpretationem proſcripſit Alexander VII. & Clerus Gallicanus in Cen-
Recueil des Bulles, pag. 463. ſura anni 1700. *Mandatum Concilii Trid.* ait Propoſitio 38. damnata, *factum
Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi* quampri-
mùm, *eſt conſilium, non præceptum*. Et Propoſitio 39. *Illa particula* quam-
primùm, *intelligitur cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur*. Supponit igitur
Concilium Tridentinum, hominem verè pœnitentem præmiſſa confeſſione
ſacra-

ſacramentali & abſolutione à peccatis, ante expletam pœnitentiam, dignè ac cum fructu Euchariſtiam percipere poſſe.

Secunda diſpoſitio eſt immunitas ab effectu peccati venialis. Proprius etenim Euchariſtiæ effectus eſt gratiæ animam nutrientis augmentum; atqui affectus ad peccatum veniale obicem ponit huic gratiæ incremento. Licèt enim peccatum veniale charitatem non extinguat, eam tamen refrigerat ac imminuit, unde tædium & torpor quidam animæ, qui plenum impedit Euchariſtiæ effectum, ad quam magno animi ardore ac deſiderio accedendum eſt. *Tanta igitur charitate atque honore affecti*, ait S. Chryſoſtom. Hom. 83. in Matth. *non torpeamus. Non videtis quanta infantes animi alacritate mamillas accipiunt; qua preſſione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoque ad hanc menſam, & ad hujus calicis ſpiritalem accedamus papillam: imò verò majore deſiderio quaſi lactentes pueri gratiam ſpiritus ſugamus: unus ſit nobis dolor, una mæſtitia, ſi hoc alimento ſpirituali privamur.* Et S. Gregorius Magnus in caput 2. L. 1. Regum Libro 2. cap. 1. *Non ſaturantur*, inquit, *niſi famelici: quia à vitiis perfectè jejunantes, divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia ſine peccato electi etiam viri eſſe non poſſunt, quid reſtat, niſi ut à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non deſinit, evacuari quotidie conentur?* *Ed. Commel. p. 704. E.* *Tom. 3. part. 2. p. 59. E.*

Tertia diſpoſitio eſt ſingularis reverentia erga Chriſtum in Sacramento præſentem: *Quia*, inquit S. Bonaventura Tract. de præparatione ad Miſſam, *in hoc Sacramento præſens eſt divina majeſtas, debet recipi cum honore*. Et S. Thomas 3. p. q. 80. art. 10. *Requiritur ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedatur*. Verùm recurret poſteà, ubi de effectibus Euchariſtiæ, de hocce argumento dicendi locus.

QUÆSTIO SEXTA.

De neceſſitate Euchariſtiæ.

Tres erunt hujus Quæſtionis Articuli.

In 1. expendemus utrum Euchariſtia ſit omnibus, tam parvulis quàm adultis, neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem.

In 2. utrum detur præceptum divinum ſumendi Euchariſtiam ſub utraque ſpecie.

In 3. utrum detur præceptum divinum & eccleſiaſticum ſumendi Euchariſtiam, ſaltem ſub una ſpecie.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Euchariſtia neceſſaria ſit omnibus, ſive parvulis ſive adultis, neceſſitate medii ad ſalutem.

Prænotanda.

Obſervandum 1. duplicem vulgò à Theologis diſtingui neceſſitatem; unam medii, alteram præcepti.

Illud

Digitized by Google

Illud neceſſarium dicitur neceſſitate medii, ſine quo vel in re, vel in voto ſaltem percepto, finis obtineri non poteſt. Sic in ordine naturali, cibus & potus neceſſarii ſunt ad vitæ conſervationem; & in ordine ſupernaturali ac gratiæ, Baptiſmus & Pœnitentia ſunt Sacramenta neceſſaria, tùm ad vitam animę primò habendam, tùm ad eam ex peccato deperditam, reparandam. Ratio autem à priori hujus diſcriminis eſt, quia ejuſmodi media ex inſtitutione Chriſti continent & conferunt eum gratiæ ſpiritualis effectum, qui per ſe ita neceſſarius eſt, ut ſine eo vita æterna non poſſit obtineri : tale verò medium ſemper quoque neceſſarium eſt ex præcepto, quia tenetur unuſquiſque jure naturali adhibere omnia neceſſaria ad ſalutem; non tamen accipit neceſſitatem ſuam ex præcepto, niſi, ut dicitur, præſuppoſitivè : imò potius ex neceſſitate quam habet ex propria ſua conditione, fit ut ſit præceptum.

Medium autem illud vel eſt internum, ut gratia ſanctificans; vel externum, ut ablutio exterior in Baptiſmo, inter quæ iſtud diſcriminis occurrit, quòd ſine medio interno actu & re percepto impoſſibile ſit haberi vitam æternam: ita ſine ſanctificante gratia nullus unquam ſalvus eſſe poteſt; at verò ſine medio externo, nempè Sacramento, poteſt quis ſalvus fieri, nempè per fidem charitate perfecta formatam, quæ juſtificat ante Sacramentum actu & re perceptum, cum ſolo ejus voto, ſive explicito, ſive implicito ſaltem, quod ſemper in charitate perfecta includitur.

Ratio eſt, quia medium externum ex Chriſti inſtitutione ordinatur ad conferendam internam ſanctificantem gratiam: cùm autem divina virtus non ſit exterioribus ſignis alligata, atque poſſit gratia ſanctificans per contritionem perfectam obtineri, hinc eſt quòd externum illud medium aliquibus in caſibus ſuppleri poteſt per votum ſeu deſiderium ipſius : ſic ſuppletur Baptiſmus per martyrium & perfectam contritionem.

Illud dicitur neceſſarium neceſſitate præcepti tantùm, quod idcircò neceſſarium eſt, quia eſt præceptum, cujus proinde obſervatio non continet aliquem gratiæ effectum per ſe ac natura ſua neceſſarium ad ſalutem. Revera præcepti obſervatio fit aliquo ſenſu neceſſaria neceſſitate medii reſpectu illius qui præcepti capax eſt, & illud tenetur obſervare; ſed, ut ait Vaſques in 3. part. q. 73. art. 3. cap. 1. & 3. talis obſervatio præceptorum, negativè tantùm neceſſaria eſt ad ſalutem, ne ſcilicet propter tranſgreſſionem pręcepti impedimentum aliquod ponatur ſaluti. E contra, quod eſt neceſſarium neceſſitate medii, poſitivè ad ſalutem confert, quia continet gratiam per ſe neceſſariam ad ſalutem: unde neceſſitas medii & præcepti non tam ex modo loquendi Scripturæ dignoſcenda eſt, quàm ex ſubjecta materia; nempè ſi res propoſita talis ſit, quæ conferat gratiæ effectum per ſe & abſolutè neceſſarium: eodem quippè modo v. g. Scriptura exprimit neceſſitatem medii in Pœnitentia, cùm ait, *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, & in Baptiſmo, *Niſi quis renatus fuerit &c.* ac neceſſitatem præcepti in Euchariſtia, *Niſi manducaveritis &c.*

Obſervandum 2. in Euchariſtia duo eſſe diſtinguenda, nempè Sacramentum, & rem Sacramenti, ſeu effectum gratiæ, qui conſiſtit in certa unione & incorporatione cum corpore Chriſti, ſive naturali, ſive myſtico quod eſt Eccleſia.

Obſervandum 3. Euchariſtiam vel reipſa ſeu in ſigno & Sacramento perci-

percipi poſſe, vel in voto tantùm ſeu deſiderio, & ratione effectus ſpiritualis: votum autem illud vel eſt explicitum, quod præviam rei concupitæ cognitionem ſupponit, vel implicitum: vel eſt perſonale, quod à perſona propriæ actionis ac voluntatis capace elicitur, vel alienum, quod ab alio pro nobis ſponſore emittitur: quo ſenſu docet S. Auguſtinus L.3. de peccat. mer. & rem. c. 19. infantes verè fideles & pœnitentes dici, quia per verba geſtantium fidem profitentur, ac diabolo & huic ſæculo renuntiant: *quod totum*, inquit, *in ſpe ſit, vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Eccleſiæ.* To. 10. pag. 14. E.F.

Obſervandum 4. votum Euchariſtiæ implicitum, ſive perſonale ſit, ſive aliena voluntate formatum, duplex poſſe diſtingui, unum proprium, quod nempè directè ac propriè ad Euchariſtiam tendit, alterum improprium & generale, quod ad Euchariſtiam tendit ſub ratione dumtaxat generalis præcepti nobis à Chriſto impoſiti, quo ſenſu votum adimplendi omnia Chriſti mandata ſemper includitur in charitate perfecta, à qua ſejungi non poteſt; atque votum ejuſmodi ſemper neceſſarium eſt neceſſitate medii: fieri quippè non poteſt, ut quis ſalvus fiat, niſi implicitè ſaltem habeat voluntatem ſervandi quæcunque nobis à Chriſto præſcripta ſunt; hoc eſt, niſi ſit ita animo affectus & præparatus, ut illa omnia velit obſervare, cùm ea cognoſcet, & adimplendi facultas dabitur. Longè autem diverſum eſt dicere, votum rei eſſe neceſſarium, & rem neceſſariam eſſe in voto: prius ſignificat voluntatem obſervandi rem præceptam eſſe neceſſariam, quod verum eſt; poſterius, rem præceptam tantæ neceſſitatis eſſe ad ſalutem, ut ſi non reipſa, ſaltem voto debeat haberi, quod non ſemper verum eſt, præſertim in rebus quæ ex præcepto dumtaxat neceſſariæ ſunt.

Obſervandum denique, eum qui ritè baptiſatur cenſeri habere aliqua ratione votum Euchariſtiæ ſuſcipiendæ. 1. ſecundùm aliquam accommodationem, quatenus ſcilicet omnis res tendit ad ſuam perfectionem & conſummationem, ſicut finis habetur in deſiderio & in intentione: atqui Euchariſtia eſt omnium Sacramentorum finis, & conſummatio ſpiritualis vitæ, cujus Baptiſmus eſt quidem principium; verùm per Euchariſtiam perfecta fit conjunctio cum Chriſto & Eccleſia. 2. quia ritè baptiſatus jus habet ut communicet corpori & ſanguini Chriſti, ſicut ſponſa per Matrimonium acquirit jus in corpus ſponſi: ſed qui jus habet in rem aliquam, cenſetur deſiderare uſum ejuſmodi juris. His ita prænotatis, quæ dicendis lucem maximam afferent, errores & opiniones more noſtro hiſtoricè referemus.

Errores & opiniones.

Inter Græcos recentiores nonnulli ſunt, qui Euchariſtiam reipſa perceptam omnibus, ſive parvulis ſive adultis, medium eſſe neceſſarium ad ſalutem æternam exiſtimant. Ita Simeon Theſſalonicenſis in Libro de Sacramentis; Nicolaus Cabaſilas in prima Oratione de vita in Chriſto, & alii quos appellat Arcudius Lib. 3. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 40.

Cardinalis Bona L. 2. rerum Liturgicarum cap. 19. refert Radulphum Ardentem Hugoni Victorino contemporaneum, ſermone de die Paſchæ; & illo antiquiorem Gualterium Aurelianenſem, qui nono floruit ſæculo, cap. 7.

ſui

ſui Capitularis, docuiſſe Euchariſtiam abſolutè neceſſariam eſſe ad ſalutem: quamquam exponi ille poteſt, ut & alii benè multi, de neceſſitate tantùm præcepti, non medii.

Novatores Calviniſtæ, imprimis Albertinus, Dallæus, cæterique hujus ſectæ Scriptores, concordi ſententia affirmant, omnes ferè veteres SS. Patres, Auguſtinum præſertim, perſuaſum habuiſſe realem Euchariſtiæ perceptionem omnibus, ſive adultis ſive infantibus, neceſſarium omninò eſſe medium ad ſalutem; neque alio fundamento nixos illos fuiſſe, ut tot ſæculorum tractu infantibus ſimul cum Baptiſmo Euchariſtiam adminiſtra-
To. 14. rent: quam erroneam Novatorum ſententiam comprimit Tridentinum
Conc. p. Concilium Seſſ. 21. cap. 4. cùm docet, *ſine* controverſia credendum eſſe,
847. C. Veteres *nulla ſalutis neceſſitate* infantibus Euchariſtiam dediſſe.

Inter Orthodoxos nonnulli concedunt hanc fuiſſe S. Auguſtini, Innocentii, & aliorum mentem; ut Sanctesius, Repetitione 6. de veritate Euchariſtiæ cap. 7. Quamquam hunc excuſare nititur Palavicinus, L. 17. Hiſtoriæ Conc. Trid. cap. 12. *Quia*, inquit, *cùm ad Concilium veniſſet inter Theologos*
To. 3. p. *regios paucis menſibus poſt emiſſa ea de re Concilii decreta, non potuit eorum ſen-*
78. *ſum ſatis cognoſcere*. Verùm Maldonatus qui longè poſt vixit, Commenta-
Pagina rio in caput 6. S. Joannis, ſcribit, opinionem neceſſitatis Euchariſtiæ per
719. D. ſexcentos annos in Eccleſia viguiſſe.

Inter Scholæ magiſtros tres potiſſimùm circumferuntur circa propoſitam quæſtionem opiniones. Prima eorum qui exiſtimant Euchariſtiam in voto ſaltem implicito neceſſariam eſſe neceſſitate medii ad ſalutem: tùm quia illa finis eſt cæterorum Sacramentorum; tùm quia per Baptiſmum homo ordinatur ad Euchariſtiam. Ita S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. & q. 79. art. 1. ad 1. & inter recentiores ejus diſcipulos Contenſonius, Theologiæ mentis & cordis Lib. 11. parte 2. Diſſertatione 2. cap. 1. Secunda opinio eorum eſt, qui dicunt Euchariſtiam in voto neceſſariam quidem eſſe, ſed non tanta neceſſitate quanta Baptiſmus v. g. Namque quia Baptiſmus eſt principium vitæ ſpiritualis, per ſe neceſſarius eſt in re, & tantùm per accidens fit, ut ejus votum ſufficiat: è contra, quia Euchariſtia eſt conſummatio & perfectio vitæ ſpiritualis, per accidens tantùm neceſſaria eſt in re, per ſe verò requiritur in voto. Tribuitur hæc opinio Cajetano, Dominico Soto, & aliis nonnullis. Tertia denique opinio, eorum eſt qui cenſent Euchariſtiam neque in re, neque in voto neceſſariam eſſe ad ſalutem neceſſitate medii, ſed præcepti dumtaxat. His ita hiſtoricè narratis, ſit

CONCLUSIO.

Sacramentum Euchariſtiæ neque in re, neque in voto ſaltem proprio, neceſſarium eſt neceſſitate medii ad ſalutem, ſive parvulis, ſive adultis.

Probatur prima pars de perceptione reali, ex conſtanti ac perpetua fide & Traditione Eccleſiæ, ex qua hæc argumenta eruimus.

Primum eſt, quia ea fuit ſemper Eccleſiæ fides ac doctrina, infantes ſtatim à Baptiſmo ſuſcepto morientes æterna frui beatitudine; perſuaſum quippè ſemper ei fuit, per Baptiſmum deleri peccatum originale, conferri ſanctificantem gratiam, & jus acquiri ad hæreditatem cœleſtem. Hæc fides Eccleſiæ

cleſiæ fundamentum habet in iſtis Chriſti Domini verbis, Joan. 3. v. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*, & in iſtis Apoſtoli, Rom. 8. v. 1. *Nihil damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Jeſu*. Porrò ex eodem Apoſtolo, Galat. 3. v. 27. *Quicunque in Chriſto baptiſati eſtis, Chriſtum induiſtis*. Ergo infantes baptiſati Chriſtum induerunt & in ipſo ſunt; nihil ergo damnationis in ſe habent, per quod poſſint à regno cœlorum & vita æterna excludi. Hinc generatim pronuntiat idem Apoſtolus, Epheſiorum 5. v. 26. Chriſtum nos *mundaſſe lavacro aquæ in verbo vitæ*, & ad Titum 3. v. 5. *ſalvos nos feciſſe per lavacrum regenerationis*.

Fidem hanc Eccleſiæ conſtanter docuerunt & propugnarunt utriuſque Eccleſiæ, tùm Græcæ, tùm Latinæ, SS. Patres.

Ex Græcis, SS. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 18. Baſilius Magnus Exhortatione ad Baptiſma; Gregorius uterque, Nazianzenus & Nyſſenus Hom. de Baptiſmo; Chryſoſtomus Hom. ad baptiſandos, atque alii quos appellat Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 42. & quos, ubi de Baptiſmo, retulimus.

Ex Latinis cæterorum omnium inſtar ſufficiant S. Auguſtinus, ejuſque fidelis diſcipulus & interpres S. Fulgentius.

S. Auguſtinus pluribus in locis affirmat infantes poſt ſuſceptum Baptiſma ex hac vita migrantes, æternam felicitatem aſſequi. Epiſtola 98. aliàs 23. ad Bonifacium. *Sicut*, inquit, (parvulus) *credere reſpondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipſa mente annuendo, ſed ipſius rei Sacramentum percipiendo. Cùm autem homo ſapere cœperit, non illud Sacramentum repetet, ſed intelliget, ejuſque veritati conſona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quàmdiu non poteſt, valebit Sacramentum ad ejus tutelam adverſùs contrarias poteſtates; & tantùm valebit, ut ſi ante rationis uſum ex hac vita migraverit, per ipſum Sacramentum, commendante Eccleſiæ charitate, ab illa condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, Chriſtiano adjutorio liberetur.* To. 2. p. 268. A.

Idem docet Epiſtolâ 166. aliàs 28. ad Hieronymum; ſed diſertiſſimè L. 1. de peccat. meritis & rem. cap. 19. *Verumtamen*, inquit, *ſi parvulus percepto baptiſmate de hac vita emigraverit, ſoluto reatu cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommunicabiliter manens in æternum, juſtificatos præſentia Creatoris illuminat. Peccata enim ſola ſeparant inter homines & Deum, quæ ſolvuntur Chriſti gratia.* To. 10. p. 14. F. G.

S. Fulgentius à Ferrando Diacono rogatus quid judicandum de ſalute juvenis cujuſdam Æthiopis, qui morte inſtante baptiſatus priùs deceſſerat, quàm Euchariſtiam percepiſſet, oſtendit multis Scripturæ locis, & auctoritate S. Auguſtini ducta ex ſermone ejus ad infantes, ejuſmodi juvenem per Baptiſmum fieri membrum Chriſti ac participem effectus Euchariſtiæ, adeoque conſortem regni cœlorum & vitæ æternæ. *Arbitror*, inquit, *ſancte frater, diſputationem noſtram prœclari doctoris Auguſtini ſermone firmatam; nec cuiquam eſſe aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque Fidelium corporis ſanguiniſque Dominici participem fieri, quando in Baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur, nec alienari ab eo panis caliciſque conſortio, etiamſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſeculo in unitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat.* Nihil poteſt in rem noſtram diſertius afferri. P. 227.

Hac

Hac inſpecta & probata Eccleſiæ totius Traditione, Concilium Tridentinum Seſſ. 21. c. 4. declarat *parvulos uſu rationis carentes nulla obligari neceſſitate ad ſacramentalem Euchariſtiæ communionem*. Rationem hanc ſubjungit: *Siquidem per Baptiſmi lavacrum regenerati & Chriſto incorporati, adeptam jam filiorum gratiam in illa ætate amittere non poſſunt.*

To. 14. Conc. p. 817. B. C

Ibid. E. Et Canone 4. ejuſdem Seſſ. ſic definit: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem; anathema ſit.*

Secundum argumentum eſt: Si Eccleſia ſemper credidit eos qui morte præventi baptiſari non poſſunt, & Baptiſmum ſani non neglexerant, ſalutem æternam conſequi propter Baptiſmi deſiderium, quod procedit ex fide per dilectionem operante; ut patet ex S. Ambroſio, Oratione de obitu Valentiniani junioris; ex S. Auguſtino L. 4. de Baptiſmo contra Donatiſtas c. 22. & L. 1. de anima & ejus origine c. 9. ex Innocentio III. Cap. *Apoſtolicam*. *De Presbytero non baptiſato*, à fortiori ſemper credidit infantes poſt ſuſceptum Baptiſmum ſine actuali Euchariſtiæ perceptione vitam æternam adipiſci.

Tertium argumentum eſt: quia ſi reipſa exiſtimaſſet Eccleſia, Sacramentum Euchariſtiæ medium eſſe abſolutè neceſſarium ad ſalutem, procul dubio priſcum ſuum morem illud ſimul cum Baptiſmo infantibus adminiſtrandi non immutaſſet; imò potiùs inclinante jam ea conſuetudine, tam pernicioſo errori totis viribus obſtitiſſet, quomodo nunc haud dubiè obſiſteret, ſi animadverteret Baptiſmum infantibus non conferri. At ne leve quidem occurrit in Antiquitate hujuſce obſiſtentiæ veſtigium, licèt multis ab hinc ſæculis deſierit in Latina Eccleſia illa conſuetudo, Euchariſtiam ſimul cum Baptiſmo infantibus adminiſtrandi, de qua Græci nunquam litem nobis moverunt, qui alia benè multa longè momenti levioris objectarunt.

Quartum argumentum eſt: quia Eccleſia ſemper exiſtimavit tantæ neceſſitatis eſſe Baptiſmum, ut omnibus, ſeu Gentilibus, ſeu Judæis, ſeu Chriſtianis laicis, etiam mulieribus, poteſtatem fecerit Sacramentum illud in caſu extremæ neceſſitatis conſtitutis adminiſtrandi: non ita verò permiſit omnibus indiſcriminatim facultatem conficiendi vel adminiſtrandi Euchariſtiam.

Quintum denique argumentum petitur ex ratione theologica quam ſuggerit Concilium Trid. Seſſ. 21. cap. 4. citato, quia nempè Euchariſtia deſtinatur ad conſervandam gratiam per Baptiſmum acceptam: ſed infantes tali conſervatione non indigent, qui gratiam hanc, quamdiu rationis uſu carent, amittere non poſſunt.

Prætereà: Illud non eſt neceſſarium neceſſitate medii in re ſuſceptum, quod ex natura ſua ſupponit remiſſionem peccatorum, & præviam gratiam ſanctificantem in ſuſcipiente; quod per ſe inſtitutum non eſt ad primam gratiam conferendam, ſed tantùm conſervandam, neque ad delendum peccatum, ſed ad illud præcavendum: atqui talis eſt Euchariſtia, quæ ſupponit ex natura ſua remiſſionem peccatorum, ac præviam gratiam in ſuſcipiente; neque per ſe inſtituta eſt ad tollendum peccatum, hoc enim proprium eſt dumtaxat Baptiſmi & Pœnitentiæ, quæ idcircò dicuntur Sacramenta mortuorum. Et certè Euchariſtia inſtituta eſt per modum alimenti, quo anima ſuſtentatur: ſed alimentum ſupponit vitam in manducante. Denique ejus effectus eſt confirmatio in bono & in gratia, quod proprium eſt alimenti ſpiritualis.

Secun-

Digitized by Google

Secunda pars Concluſionis, nempè Euchariſtiam non eſſe neceſſariam in voto, probatur. I. quia ea res nequidem in voto medium cenſeri debet ad ſalutem abſolutè neceſſarium, quæ deſtinata non eſt ad conferendum aliquem gratiæ effectum abſolutè neceſſarium ad ſalutem: atqui talis eſt Euchariſtia, ex mox probatis. Neque dicas effectum Euchariſtiæ eſſe incorporationem cum Chriſto, ſine qua nemo poteſt ſalvus fieri. Namque modus ſeu ratio qua homo per Euchariſtiam cum Chriſto incorporatur, abſolutè neceſſaria non eſt ad ſalutem: ſiquidem prima non eſt incorporatio, quæ jam facta ſupponitur in Baptiſmo, & quæ ſola ſufficit ut quis ſit membrum Chriſti, filius Dei adoptivus, & conſequenter jus habeat ad hæreditatem cœleſtem.

II. Quia in adverſa ſententia par videretur eſſe Baptiſmi & Euchariſtiæ neceſſitas. Sicut enim Baptiſmus actu ſuſceptus abſolutè neceſſarius non eſt, cùm per martyrium, & perfectam contritionem Baptiſmi votum includentem ſuppleri poſſit; ita quoque Euchariſtia, in ſenſu adverſariorum, re ſuſcepta, neceſſaria quidem non eſt, ſed in voto ſaltem ac deſiderio. Neque dici poteſt, Baptiſmi votum debere eſſe explicitum, Euchariſtiæ verò ſufficere implicitum. Namque qui perfectum Dei amorem ſuper omnia haberet, & de Baptiſmo nihil unquam audiviſſet, ille certè votum Baptiſmi explicitum non haberet, ſed implicitum dumtaxat, & tamen ſalvus eſſet: qui enim diligit, non manet in morte.

III. Quia ſi Eccleſia pro infantibus, dum baptiſantur, votum haberet Euchariſtiæ, quod illa exiſtimaret ad ſalutem neceſſarium, haud dubiè votum illud, ubi primùm opportuna ſe daret occaſio, adimpleret, neque diſcretionis annos expectaret ut infantes Euchariſtiæ participes faceret; aut ſaltem, cùm urget mortis periculum, illo tam neceſſario viatico eos non defraudaret, quod tamen à moribus & diſcip'ina præſentis Eccleſiæ alienum eſt.

Dixi in Concluſione, Euchariſtiam in voto ſaltem proprio non eſſe medium ad ſalutem neceſſarium. Si enim intelligatur votum impropriè, quatenus ſcilicet eſt voluntas generalis adimplendi quidquid à Chriſto fuit præſcriptum, haud dubiè votum iſtud neceſſarium eſt, & ſemper includitur in charitate perfecta, ut inter prænotata diximus; ſed tale votum non tantùm Euchariſtiam reſpicit, ſed rem quamlibet aliam à Chriſto præſcriptam: quamquam is qui baptiſatur, aliquo ſenſu dici poteſt habere votum Euchariſtiæ, ut obſervavimus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. hanc Chriſti ſententiam apud S. Joan. c. 6. v. 54. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quibus certè verbis medii neceſſitas exprimi videtur, perinde ac iſtis, Joan. 3. v. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*; aut iſtis Lucæ 13. v. 3. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimul peribitis*. Ergo &c.

Reſp. nego ant. Namque, ut optimè advertit Sancteſius Ebroicenſis Epiſcopus, ſexta Repetitione de veritate Euchariſtiæ c. 7. ex hac Chriſti ſententia non poteſt inferri neceſſariam eſſe Euchariſtiam neceſſitate medii, ex qua inferri non poteſt neminem abſolutè vitam æternam aſſequi poſſe ſine participatione reali corporis & ſanguinis Chriſti: atqui ex ſententia Chriſti id mini-

minimè poteſt inferri, cùm ipſe alibi jam monuiſſet, per fidem haberi poſſe vitam æternam: *Qui credit in me*, inquit Joan. 6. v. 47. *habet vitam æternam*. Deinde, pergit Auctor citatus, non dixit Chriſtus, *Niſi manducaveritis &c. non habebitis vitam æternam*, ſed ſolùm dixit, *non habebitis vitam in vobis*; hoc eſt, vitam permanentem, quæ eſt ipſe Chriſtus vitæ omnis fons & origo: adeoque innuit tantùm Chriſtus hoc præcepto, certum modum vitam poſſidendi, quo nempè habitet realiter in ſumente, ita ut caro Chriſti habitans in nobis vitam permanentem nobis conferat.

Itaque hæc Chriſti ſententia, *Niſi manducaveritis &c.* ad ſolos adultos dirigitur, ac præcepti neceſſitatem exprimit, non medii: neque, ut in prænotatis diximus, ex ſola loquendi ratione, ſed potiſſimùm ex ſubjecta materia dignoſci debet & diſtingui neceſſitas medii à neceſſitate præcepti. Eadem quidem eſt loquendi ratio in hac duplici Chriſti ſententia, *Niſi manducaveritis &c.* &, *Niſi pœnitentiam egeritis*; ſed diverſa eſt materia ſeu res præcepta. Pœnitentia quippè abſolutè neceſſaria eſt lapſis poſt Baptiſmum; non ita Euchariſtia, quia illa continet & confert eum gratiæ ſpiritualis effectum ſine quo nemo poteſt ſalvus eſſe, non verò iſta.

Neque conferri debet iſta Chriſti ſententia, *Niſi manducaveritis*, cum alia de Baptiſmo, *Niſi quis renatus fuerit*: diverſa enim planè eſt loquendi ratio, ut per ſe patet. Poſterior enim omnes complectitur, & neminem excipit, ſive adultus ſit, ſive parvulus; prior ad eos dirigitur quos præſentes alloquebatur Chriſtus, & in eorum perſona ad omnes adultos præcepti capaces: unde per Apoſtolum conditiones praſcribit neceſſarias, quibus vult præceptum iſtud obſervari, nempè ut ſi quis de pane illo comedat & de calice bibat, ſeipſum probet, id eſt conſcientiam ſuam adeat, & ab omni labe mortali priùs eam purget, quàm accedat ad ſacram menſam. At infantibus nihil tale præcipi poteſt; ergo &c.

Objicies 2. Hanc Chriſti ſententiam, *Niſi manducaveritis carnem &c.* de manducatione reali omnibus, ſive adultis ſive parvulis, neceſſaria interpretati ſunt Veteres, imprimis Innocentius I. S. Auguſtinus, & Gelaſius S. Pontifex.

Innocentius I. Epiſtola ad Patres Concilii Milevitani, inter Auguſtinianas 182. aliàs 93. ſic loquitur refellens Pelagianos: *Illud verò quod eos veſtra*
To. 2. p. 640. E. *fraternitas aſſerit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam ſine Baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuum eſt. Niſi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint ejus ſanguinem, non habebunt vitam in ſemetipſis. Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur ipſum Baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur nonniſi Baptiſmate conferendum. Si ergo nihil volunt officere, non renaſci fateantur neceſſe eſt, nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe.*

Hanc Innocentii ſententiam ſæpius cum laude commemorat S. Auguſtinus, eamque, tanquam Sedis Apoſtolicæ definitionem, ſuſpicit. Ita Epiſtola 180. aliàs 106. ad Paulinum c. 8. L. 2. ad Bonifacium contra duas Epiſtolas Pelagianorum c. 4. L. 1. contra Julianum cap. 4. *Sancto Innocentio*, in-
T. 10. p. 504. A. B. quit, alloquens Julianum, *vide quid reſpondeas.... qui parvulos definivit, niſi manducaverint carnem Filii hominis, vitam prorſus habere non poſſe. Huic reſponde: imò ipſi Domino, cujus ille Antiſtes uſus eſt teſtimonio.* Ibidem oſten-

oſtendit ſanctus Doctor, Innocentii ſententiam totius eſſe Eccleſiæ fidem.

S. igitur Auguſtinus pluribus in locis, ſed maximè L. 1. de peccat. mer. & rem. c. 20. neceſſitatem abſolutam Euchariſtiæ, etiam pro parvulis, agnoſcit & probat pugnans adversùs commentitiam diſtinctionem regni cœlorum à vita æterna, quam excogitaverant Pelagiani. Scilicet cùm nullum illi agnoſcerent originale peccatum, aliunde tamen neceſſitatem Baptiſmi admitterent, quia dixit Chriſtus, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*: infantes ſine Baptiſmo morientes excludebant quidem à regno cœlorum, defectu Baptiſmi, ſed vita æterna eos donari contendebant, innocentiæ merito, ut pote qui nulla forent labe originis infecti. En Pelagianorum error, quem confutandum aggreditur ſanctus Doctor, & quem eo potiſſimum argumento revincit: nempe, Sicut in Scripturis regnum cœlorum tribuitur efficaciæ Baptiſmi, quia dictum eſt, *Niſi quis renatus fuerit &c.* ita vita æterna tribuitur Euchariſtiæ manducationi, quia ſimiliter dixit Chriſtus, *Niſi manducaveritis carnem &c.* & ſicut propter defectum Baptiſmi infantes morientes excluduntur à regno cœlorum, ita pariter propter defectum Euchariſtiæ debent iidem excludi à vita æterna: atqui infantes ſine Baptiſmo morientes Euchariſtiam non percepere, quæ nonniſi baptiſatis poteſt concedi; ergo infantes ſine Baptiſmo & Euchariſtia morientes excludi debent non tantùm à regno cœlorum, ſed etiam à vita æterna. En tota S. Doctoris argumentatio, ex qua colligere eſt parem ipſi viſam fuiſſe neceſſitatem Euchariſtiæ & Baptiſmi. En verba: *Terrentur autem iſti*, nempe Pelagiani, *ſententia Domini dicentis, Niſi quis renatus fuerit denuò, non videbit regnum Dei; quod cùm exponeret, ait, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non intrabit in regnum cœlorum. Et propterea conantur parvulis non baptiſatis innocentiæ merito ſalutem ac vitam æternam tribuere; ſed quia baptiſati non ſunt, eos à regno cœlorum facere alienos, nova quadam ac mirabili præſumptione, quaſi ſalus ac vita æterna poſſit eſſe præter Chriſti hæreditatem, præter regnum cœlorum. Habent enim videlicet quò confugiant, atque ubi delitescant, quia non ait Dominus, Si quis non renatus fuerit ex aqua & ſpiritu non habebit vitam; ſed ait, non intrabit in regnum Dei. Nam ſi illud dixiſſet, nulla hinc dubitatio poſſet oboriri. Auferatur ergo dubitatio; jam Dominum audiamus, non ſuſpiciones conjecturaſque mortalium: Dominum audiamus, inquam, non quidem de hoc Sacramento lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ menſæ ſuæ, quò nemo ritè niſi baptiſatus accedit, Niſi manducaveritis carnem meam & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Quid ultrà quærimus? Quid ad hoc reſponderi poteſt, niſi pertinacia pugnaces nervos adversùs conſtantiam perſpicuæ veritatis intendat? An verò quiſquam etiam hoc dicere audebit, quòd ad parvulos hæc ſententia non pertineat, poſſintque ſine participatione corporis hujus & ſanguinis in ſe habere vitam; quia non ait, Qui non manducaverit, ſicut de Baptiſmo, Qui non renatus fuerit: ſed ait, Si non manducaveritis; velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia niſi omnes iſta ſententia teneat, ut ſine corpore & ſanguine filii hominis vitam habere non poſſint, fruſtra etiam ætas major id curat. Poteſt enim, ſi non voluntatem, ſed verba loquentis attendas, eis ſolis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur: quia non ait, Qui non manducaverit, ſed, Si non manducaveritis.*

Scopus & argumentatio S. Auguſtini.

Ib. p. 15. A.

T. 10. Ib. Eodem L. c. 24. initio: *Optimè*, inquit, *Punici Chriſtiani Baptiſmum ipſos nihil aliud quam ſalutem, & Sacramentum corporis Chriſti, nihil aliud quam vitam vocant. Unde? niſi ex antiqua, ut exiſtimo, & Apoſtolica Traditione, qua Eccleſiæ Chriſti inſitum tenent, præter Baptiſmum & participationem menſæ Dominicæ, non ſolùm ad regnum Dei, ſed nec ad ſalutem & vitam æternam poſſe quemquam hominum pervenire....* Et paulò poſt: *Si ergo, ut tot & tanta divina teſtimonia concinunt, nec ſalus nec vita æterna ſine Baptiſmo & corpore & ſanguine Domini cuique ſperanda eſt, fruſtra ſine his promittitur parvulis. Porro ſi à ſalute ac vita æterna hominem niſi peccata ſeparant, per hæc Sacramenta nonniſi peccati reatus in parvulis ſolvitur.*

Ib. p. 10. A.

Ib. p. 554. E. F. Et L. 3. contra Julianum cap. 1. *An*, inquit, *dicente Chriſto, Si non manducaveritis carnem meam & biberitis meum ſanguinem non habebitis vitam in vobis; dicturus fueram parvulum habiturum vitam, qui ſine iſto Sacramento finiſſet hanc vitam?*

Gelaſius. T. 4. Conc. p. 1177. D. Poſt S. Auguſtinum Gelaſius S. Pontifex qui ſedit an. 492. in Epiſtola 7. quæ eſt ad Epiſcopos per Picenum, adversùs Pelagianos ita diſputat: *Ipſe Dominus J. C. cœleſti voce pronuntiat: Qui non manducaverit carnem filii hominis, & biberit ſanguinem eius &c. ubi utique neminem videmus exceptum: nec auſus eſt aliquis dicere, parvulum ſine hoc Sacramento ſalutari ad vitam æternam poſſe perduci; ſine illa autem vita, in perpetua futurum morte non dubium eſt.*

Ex his porro teſtimoniis ſic arguitur: Illud neceſſarium eſt neceſſitate non tantùm præcepti, ſed etiam medii ad ſalutem, quod Innocentius I. Auguſtinus, Gelaſius, non tantùm adultis, ſed etiam ipſis infantibus, qui præcepti haud dubiè capaces non ſunt, neceſſarium eſſe pronuntiant, ut vitam æternam aſſequantur: atqui Innocentius I. Auguſtinus, Gelaſius ita pronuntiant: imò S. Auguſtinus ex profeſſo cap. 20. L. 1. de pecc. mer. & rem. refellit eos qui hanc Chriſti ſententiam, *Niſi manducaveritis &c.* ad ſolos adultos reſtringunt. Exiſtimant igitur Euchariſtiam eſſe medium neceſſarium ad ſalutem.

Argumentū.

Reſpondent multi Theologi poſt S. Th. 3. parte q. 73. art. 3. in reſponſione ad primum, S. Auguſtinum non loqui de reali & actuali perceptione Euchariſtiæ, ſed de ſpirituali dumtaxat in voto ſaltem implicito, ac ratione effectus, nempe incorporationis cum Chriſto, ejuſque corpore myſtico, quod eſt Eccleſia, quiquidem Euchariſtiæ effectus cùm per Baptiſmum obtineatur, qui Baptiſmo privatur, & illo quoque privatur effectu; adeoque vita æterna, quæ iis tantùm promittitur, qui Chriſti carnem ſaltem ſpiritualiter manducant: atque hinc concludit ſanctus Doctor adversùs Pelagianos, infantes ſine Baptiſmo morientes non tantùm à regno cœlorum excludi, ſed etiam à vita æterna, cùm careant effectu tùm Baptiſmi, tùm Euchariſtiæ. Hanc eſſe S. Doctoris mentem probant, & ex ſcopo ipſius atque inſtituto, quod paulò antè declaravimus; & ex eo quod ſæpius inculcat, eum ſcilicet qui ritè baptiſatur, participem fieri corporis & ſanguinis Chriſti, utpote qui membrum ipſius fiat & ſocietati Fidelium adunetur. Id expreſſis S. Doctoris verbis ex quodam ejus ſermone depromptis probat S. Fulgentius, loco inter probationes Concluſionis allato: iſtud verò declarat S. ipſe Auguſtinus, tùm Tract. 26. in Joan. ubi pronuntiat, hoc eſſe manducare carnem, & bibere

T. 10. Conc. p. 656.

ſan-

ſanguinem, in Chriſto manere, & manentem in ſe habere; atque *hunc cibum & potum intelligi ſocietatem corporis Chriſti & membrorum ejus*, quæ virtus eſt, ſeu effectus Sacramenti corporis Chriſti. Tùm Lib. 3. de pecc. mer. ac remiſ. cap. 4. ubi ſic loquitur: *Nonne veritas ſine ulla ambiguitate proclamat, non ſolùm in regnum Dei non baptiſatos parvulos intrare non poſſe, ſed nec vitam æternam habere poſſe, præter Chriſti corpus, cui ut incorporentur Sacramento Baptiſmatis imbuuntur*? Igitur tota S. Doctoris diſputatio adversùs commentitiam diſtinctionem Pelagianorum regni cœlorum à vita æterna, hoc ferè argumento concluditur, juxta reſponſionem hanc: Illi tantùm æternę vitæ participes eſſe poſſunt, qui ſunt membra Chriſti, ejuſque corporis myſtici, nempe Eccleſiæ: atqui infantes ſine Baptiſmo morientes non ſunt membra Chriſti, nec ad ejus corpus myſticum, nempe Eccleſiam, pertinent; qui enim Chriſti carnem nequidem ſpiritualiter manducarunt, ii Chriſto incorporati dici non poſſunt, neque ejus membra, per illam ſiquidem manducationem homo unitur cum Chriſto totius vitę fonte, à quo vitam ipſe accipit: atqui infantes non baptiſati Chriſti carnem nullatenus manducant, nec realiter, ſolis enim baptiſatis datur Euchariſtia, nec ſpiritualiter, ſpiritualis enim hæc manducatio fit in Baptiſmo & per Baptiſmum; igitur ejuſmodi infantes non baptiſati nullatenus Chriſto incorporantur, ejuſque membra fiunt, & conſequenter vitam in ſe non habent; adeoque ſi eo in ſtatu moriuntur, excluduntur non tantùm à regno cœlorum, ſed etiam à vita æterna. T. 10. Pag. 75. A.

Verùm reſponſio hæc, etſi ſummorum virorum calculo probata, propoſitis ex Auguſtino teſtimoniis plenè ſatisfacere non videtur; ac facile eſt oſtendere, S. Doctorem non de ſpirituali dumtaxat loqui manducatione Euchariſtiæ, ratione effectus, ſed etiam de reali & actuali. Refellitur ſolutio. Momenta quibus oſtenditur S. Auguſtinum loqui de perceptione reali & actuali Euchariſtiæ.

I. Quia manducationem illam ſpiritualem, ſeu potius effectum Euchariſtiæ neceſſarium eſſe contendit, ut quis vitam æternam aſſequatur: atqui effectus ille non eſt abſolutè neceſſarius, ex dictis; quia gratiam ſanctificantem primò ac per ſe non confert Euchariſtia, ſed etiam per Baptiſmum jam collatam præſupponit. Neque dicas effectum illum eſſe incorporationem cum Chriſto, ſine qua nemo poteſt ſalvus eſſe: fatemur quidem, ſed talis incorporatio obtinetur per Baptiſmum ſolum ſine Euchariſtia; atque incorporationis modus, qui propriùs eſt Euchariſtiæ, non eſt abſolutè neceſſarius ad ſalutem, aut ſi eſt, ab ipſo Baptiſmi effectu nullatenus diſtinguitur.

II. Quia expreſſis verbis S. Auguſtinus L. 1. de pecc. mer. & rem. cap. 20. citato, diſtinguit inter neceſſitatem Baptiſmi ad habendum regnum, & neceſſitatem Euchariſtiæ ad habendam vitam æternam; aitque hanc Chriſti ſententiam, *Niſi manducaveritis &c.* non de Sacramento lavacri eſſe intelligendam, ſed de Sacramento ſanctæ menſæ Chriſti, & non ſolùm ad adultos, ſed etiam ad ipſos infantes pertinere. Atqui ſi de ſolo Euchariſtiæ voto, ejuſque ſpirituali dumtaxat manducatione ratione effectus ageret, fruſtra inter utrumque Sacramentum diſtingueret: manducatio ſiquidem ſpiritualis Euchariſtiæ, ejuſque votum ſaltem implicitum, & effectus, incorporatio ſcilicet cum Chriſto ejuſque corpore myſtico, ab ipſo effectu Baptiſmi non diſtinguitur, in quo ſemper continetur.

III. Quia cap. 24. citati L. 1. de pecc. mer. & rem. & cap. 1. L. 3. contra Julianum expreſsè ait numero plurali, *per hæc Sacramenta*, nempe Ba-

Digitized by Google

ptiſmum & Euchariſtiam, ſolvi reatum peccati; & ſine *iſto Sacramento*, nempe Euchariſtia, infantem non poſſe habere vitam æternam. Igitur non loquitur tantùm de re Sacramenti, ſeu effectu, ſed de ipſo Sacramento, ſeu ſigno exteriori.

IV. Quia loquitur ſanctus Doctor de illa Euchariſtiæ diſpenſatione quæ ſua
T. 10. ætate in uſu erat: at ætate Auguſtini verè de facto & ſacramentaliter con-
p. 697. D. cedebatur infantibus Euchariſtia. *Illis*, inquit L. 2. Operis imperfecti contra Julianum n. 30. *miniſtratur ſanguis quem bibunt, ut vitam habere poſſint*.
T. 10. p. 834. A. B. Et Sermone 174. aliàs 8. de verbis Apoſtoli, *Infantes ſunt*, inquit, *ſed menſæ ejus participes fiunt, ut habeant in ſe vitam*. Igitur loquitur de reali & ſacramentali Euchariſtiæ diſpenſatione, etiam reſpectu infantium; non verò de ſola ſpirituali ejus perceptione in Baptiſmo.

V. Quia citato cap. 20. L. 1. de pecc. mer. & rem. de illa loquitur Euchari-
T. 10. ſtiæ perceptione, *ad quam nemo niſi ritè baptiſatus poteſt accedere*. Lege verba:
p. 15. C. Atqui de ſola reali & ſacramentali perceptione poteſt hoc intelligi. Namque ſine Baptiſmo re percepto, & cùm fide & charitate perfecta, poteſt quis ſpiritualiter particeps eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, ejuſque votum ſeu deſiderium non tantùm implicitum habere, ſed etiam explicitum. V. g. ſi Catechumenus ante ſuſceptum Baptiſma perfectè ac ſuper omnia Deum diligat, ac morte prçveniatur, ex voto Baptiſmi ac perfecta charitate juſtificatur.

VI. Denique, quia niſi Auguſtinum intelligas de vera ac ſacramentali Euchariſtiæ perceptione infantibus neceſſaria ad habendam vitam æternam, vix concipias quomodo intentum ſuum obtineat adversùs Pelagianos. Namque hoc unum intendit, infantes nempe ſine Baptiſmo morientes non tantùm à regno cœlorum excludi, quod fatebantur illi, ſed etiam à vita æterna: quod probat, quia ſicut Baptiſmo promittitur regnum cœlorum; ita Euchariſtiæ: At ſi de ſola Euchariſtiæ perceptione ſpirituali, ratione effectus qui in ipſo Baptiſmo continetur, loqueretur, vix quidquam profeciſſet adversùs Pelagianos: facilè enim illi repoſuiſſent, effectum illum ab effectu Baptiſmi diſtinctum non eſſe, & conſequenter non aliud ipſi tribuendum, quàm quod effectui Baptiſmi tribuitur, ut nempe infantes participes faciat regni cœlorum; & ut ex adverſo, infantes tali effectu privati, priventur regno cœlorum, non autem vita æterna, quæ illorum innocentiæ, ut putabant illi, debetur.

His igitur momentis adducimur, ut credamus S. Auguſtinum locis in Objectione citatis, loqui de vera, reali & ſacramentali Euchariſtiæ perceptione: quia tamen ex aliis ejuſdem S. Doctoris teſtimoniis certiſſimè conſtat, eum non exiſtimaſſe hanc realem & ſacramentalem perceptionem medium eſſe abſolutè neceſſarium ad ſalutem, hinc ut in ſpeciem contraria teſtimonia concilientur,

Reſpondeo S. Doctorem non ex propria mente atque ſententia dixiſſe Euchariſtiam infantibus eſſe neceſſariam ad habendam vitam æternam, ſed in ſententia & hypotheſi Pelagianorum, qua ſuppoſita, & non conceſſa, ad hominem, ut dicitur, arguit in hunc ferè modum: Nemo non baptiſatus eſt particeps corporis Domini: Nemo non particeps corporis Domini habet vitam. Sicut enim de Baptiſmo dicitur, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum Dei*; ita de Euchariſtia, *Niſi manducaveri-*

veritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo nemo non baptiſatus habet vitam, & conſequenter, data & non conceſſa illa diſtinctione inter regnum cœlorum & vitam æternam, adhuc ſequitur infantes ſine Baptiſmo morientes non tantùm regnum Dei non obtinere, defectu Baptiſmi, ſed neque vitam æternam, defectu Euchariſtiæ. Argumentum iſtud eò validiùs premebat Pelagianos, quòd juxta uſum tunc temporis receptum, de facto ſimul cum Baptiſmo conferebatur infantibus Euchariſtia; & ſicut ipſi negabant infantes non baptiſatos habere regnum cœlorum, quia illud ſolummodo baptiſatis promittitur, ita & conſequenter negare debebant eos habere vitam æternam, quia iis quoque promittitur tantùm qui carnem Chriſti manducant, & bibunt ejus ſanguinem. Porro qui non baptiſantur, eam carnem non manducant: *Ad ſacram enim menſam*, inquit Auguſtinus, *nemo niſi ritè baptiſatus admittitur.*

Hanc arguendi ad hominem rationem videtur inſinuare ſanctus Doctor loco citato ex c. 4. L. 1. contra Julianum, cùm ait: *Sancto Innocentio vide quid reſpondeas &c.* Præterea, ita ſæpe diſputat de vita quam Euchariſtia tribuit, quaſi alia foret à ſalute, quam tribuit Baptiſmus, quod certè nonniſi per figuram conceſſionis poteſt intelligi: & quod me maximè movet, in omnibus antea citatis teſtimoniis nunquam directè impugnat fictitiam illam diſtinctionem regni cœlorum à vita æterna, ſed ea ſuppoſita & non conceſſa, oſtendit infantibus æquè neceſſariam eſſe Euchariſtiam ad habendam vitam æternam, ac Baptiſmum ad habendum regnum cœlorum, adeoque ſine utroque Sacramento morientes excludi & à regno cœlorum & à vita æterna. Igitur videtur ſanctus Doctor arguere ad hominem, ex hypoteſi ac ſententia Pelagianorum circa diſtinctionem regni cœlorum à vita æterna, qua ſuppoſita, eos adhuc invictè refellit. Facilior nobis inter alias videtur hæc ratio exponendi mentem & verba S. Auguſtini antea laudata, quæ, noſtro quidem judicio, de alia, quàm de vera & ſacramentali Euchariſtiæ perceptione, intelligi non poſſunt, ut probant ſex momenta quæ adduximus.

Inſtabis 1. Totum iſtud S. Auguſtini ratiocinium, quod ad hominem dicimus, nihil omnino probat àdversùs Pelagianos, cùm falſa nitatur ſuppoſitione. Scilicet, ut rectè evincat ſanctus Doctor, in eorum ſententia infantes ſine Baptiſmo & Euchariſtia morientes non tantùm à regno cœlorum, ſed etiam à vita æterna excludi, ſupponere debet, tanquam à Pelagianis conceſſum, realem & actualem Euchariſtiæ perceptionem eſſe neceſſariam ad habendam vitam æternam, ſicut concedebant neceſſarium eſſe Baptiſmum ad regnum cœlorum: atqui hoc ipſum eſt quod illi negabant, contendentes hanc Chriſti ſententiam, *Niſi manducaveritis &c.* ad ſolos adultos pertinere, non verò ad infantes: in eorum igitur ſententia nihil probaret adductum S. Auguſtini ratiocinium. E contra ſi ſupponamus S. Doctorem ex propria mente atque ſententia, quæ communis erat tunc temporis, urgere realem & actualem Euchariſtiæ perceptionem, tanquam medium ad ſalutem neceſſarium, rectè concludit ejus argumentum, ac intentum aſſequitur.

Reſp. nego ant. ejuſque probationem. Namque 1. retorqueri facilè poteſt hæc eadem inſtantia adversùs manducationem ſpiritualem Euchariſtiæ quæ fit in Baptiſmo, de qua S. Doctorem adverſarii noſtri interpretantur, quam certè Pelagiani, perinde ac realem & actualem, negabant neceſſariam

Digitized by Google

eſſe ad habendam vitam æternam: ſolvenda igitur eſt adverſariis noſtris hæc inſtantia, ſicut & nobis. 2. Ut ſtet robur & vis argumentationis S. Auguſtini adversùs Pelagianos, neceſſe non eſt ut ſupponat tanquam ab ipſis conceſſum, actualem Euchariſtiæ perceptionem neceſſariam eſſe abſolutè ad habendam vitam æternam; ſed ſatis eſt ut ex certa conſecutionis lege adigat eos id fateri, quod ex eorum principiis neceſſariò ſequitur. Idcirco enim dicebant neceſſarium Baptiſmum ad regnum cœlorum, quia dixit Chriſtus, *Niſi quis renatus fuerit &c.* at idem de Euchariſtia ad habendam vitam dixit, *Niſi manducaveritis carnem &c.* Ergo, concludit ſanctus Doctor, tam neceſſaria eſt Euchariſtia ad vitam æternam, quàm Baptiſmus ad regnum cœlorum, etiam ſuppoſita fictitia illa diſtinctione regni cœlorum à vita æterna; & conſequenter infantes ſine Baptiſmo & Euchariſtia morientes excluduntur & à regno cœlorum & à vita æterna. En argumentum S. Doctoris, quod optimum eſt ac rectè premit Pelagianos.

Inſtabis 2. Multi alii SS. Patres idem cum Auguſtino de neceſſitate Euchariſtiæ cenſuere, qui de Pelagianis ne cogitabant quidem; igitur illi ex ſua propria mente atque ſententia docuerunt Euchariſtiam non tantùm adultis neceſſariam eſſe, ſed etiam infantibus ad habendam vitam æternam.

Reſp. diſt. conſeq. docuerunt Euchariſtiam eſſe neceſſariam ex præcepto & uſu Eccleſiæ diu recepto de concedenda, etiam infantibus, Euchariſtia, concedo: eſſe neceſſariam abſolutè, tanquam medium ſine quo ſalus æterna non poteſt obtineri, nego. Igitur SS. illi Doctores ad uſum ſuo tempore receptum attendentes, Euchariſtiam omnibus, ipſis quoque infantibus, neceſſariam dixerunt, neceſſitate ſcilicet præcepti & uſus eccleſiaſtici, ejuſque perceptioni gratiam & vitam æternam adſcribebant, quam tamen ſine illa haberi poſſe fatebantur; ſicut ſumptioni utriuſque ſpeciei, pro diſciplina ſui temporis, nonnunquam gratiam Sacramenti tribuunt, quæ tamen integra habetur ex perceptione unius ſpeciei.

Inſtabis 3. Infantes ſunt incapaces præcepti; ergo cùm SS. Patres affirmant Euchariſtiam ipſis eſſe neceſſariam, intelligendi ſunt de neceſſitate medii, non verò præcepti.

Reſp. diſt. ant. Infantes ſunt incapaces præcepti, quod proprio motu ac voluntate adimpleant, concedo: quod adimpleant motu & voluntate aliena, nempe eorum per quos offeruntur Eccleſiæ ut baptiſentur & Euchariſtiam percipiant, nego. Capaces enim ſunt recipiendæ gratiæ quæ per Euchariſtiam confertur, adeoque & ipſius actualis Euchariſtiæ perceptionis, cujus tamen neglectæ rei non ſunt, cùm præ ætatis infirmitate præceptum illud propria voluntate non poſſint adimplere; ſed ipſi parentes, aut quicunque infantium illorum curam gerunt, qui Eccleſiæ præceptum erga illos exequi tenentur, ac peccant, niſi exequantur.

Inſtabis 4. Non alia quàm neceſſitatis abſolutæ cauſa duci potuit Eccleſia, ut per duodecim ſæcula infantibus Euchariſtiam diſpenſaverit; ergo &c.

T. 14. Conc. p. 847. C. Reſp. nego ant. Sine controverſia enim credendum eſt, inquit Conc. Trid. Seſſ. 21. cap. 4. SS. Patres nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſed probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuiſſe. Et certè pari argumento conficeretur, Sacramentum Confirmationis eſſe abſolutè neceſſarium ad ſalutem; ſimul enim cum Baptiſmo & Euchariſtia ſolebat antiquitus miniſtrari.

Inſta-

Inſtabis 5. Alimentum ſpirituale abſolutè neceſſarium eſt ad conſervationem vitæ ſpiritualis, ſicut alimentum corporale ad conſervationem vitæ corporalis: ſed Euchariſtia eſt alimentum ſpirituale; ergo &c.

Reſp. 1. diſt. ant. in adultis qui vitam ſpiritualem poſſunt amittere, eſto: in parvulis qui eam, quamdiu rationis uſu carent, amittere non poſſunt, nego. Verùm, neque etiam in adultis neceſſaria eſt abſolutè & ſimpliciter Euchariſtia ad conſervationem vitæ ſpiritualis: ſolo enim Dei concurſu ſupernaturali, ac virtutum exercitio conſervari poteſt; atque ſi quis poſt receptam ſacramentalem abſolutionem ante Euchariſtiæ perceptionem è vivis excederet, haud dubiè in ſe conſervaret vitam ſpiritualem ſine Euchariſtia. Multùm tamen eam juvare & utilem eſſe, imò ex præcepto Chriſti neceſſariam ut ſuperentur tentationes, peccata caveantur ac gratia conſervetur, nemo Catholicus inficias ibit.

Reſp. 2. diſparem eſſe conditionem alimenti ſpiritualis & materialis: iſtud convertitur in ſubſtantiam ejus qui nutritur, adeoque ni realiter ſumatur, vitam conſervare non poteſt; illud verò convertit hominem in ſeipſum. Porro Chriſtus qui eſt alimentum ſpirituale animarum noſtrarum, poteſt eas ſibi unione gratiæ intima ſociare, abſque reali Euchariſtiæ perceptione.

Fruſtra quis hic opponeret auctoritatem S. Thomæ, qui 3. parte qu. 79. art. 1. ad 1. docet Euchariſtiam, ſaltem in voto, ſeu perſonali, ſeu alieno, eſſe neceſſariam. Namque fatemur hanc fuiſſe S. Doctoris mentem: ſed quæ affert momenta, ſatis firma & efficacia nobis non videntur; ad ſummum enim probant neceſſarium eſſe votum Euchariſtiæ, non verò Euchariſtiam neceſſariam eſſe in voto, quæ duo diſtincta eſſe ſuprà prænotato tertio obſervavimus.

ARTICULUS II.

Utrum detur præceptum divinum ſumendi Euchariſtiam ſub utraque ſpecie.

Prænotanda.

Obſervandum 1. Euchariſtiam ſpectari poſſe vel ut ſacrificium, vel ut Sacramentum. Sub priori reſpectu neceſſariam eſſe utriuſque ſpeciei conſecrationem & conſumptionem, fatentur Orthodoxi: hic autem illam ſimpliciter ut Sacramentum eſt ſpectamus, & quærimus an neceſſaria quoque ſit utraque ſpecies ad naturam & ſubſtantiam Sacramenti.

Obſervandum 2. in Sacramentorum diſpenſatione diſtingui debere tùm Sacramenti ſubſtantiam, tùm ejus adminiſtrandi modum ac diſciplinam, atque, ut loquitur Concil. Trident. Seſſ. 21. cap. 2. *hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.* T. 14. Conc. p. 846. D.

Obſervandum 3. præſentem controverſiam pendere, tanquam à ſuis fundamentis, ab iſtis tribus propoſitionibus. 1. an Chriſtus totus ſit & integer ſub alterutra ſpecie; an verò corpus ſub una, & ſanguis ſub altera. 2. an

Digitized by Google

tota ratio ſeu natura Sacramenti ſalva ſit in una, vel utraque tantùm ſpecie 3. denique, an gratia Sacramenti neceſſaria ad ſalutem, utriuſque ſpeciei participationi ſit annexa, an verò æqualis habeatur, ſive una, ſive duplex ſumatur ſpecies; quibus certè tribus aut admiſſis, aut rejectis, neceſſe eſt, vel rejicere, vel admittere neceſſitatem utriuſque ſpeciei ad ſubſtantiam & integritatem Sacramenti.

Obſervandum 4. in præſenti controverſia duas includi quæſtiones, quarum una juris eſt, altera facti. Prior eſt, utrum jure divino ex Chriſti inſtitutione, utraque ſpecies ſit neceſſaria ad eſſentiam Sacramenti, & ad integritatem effectus illius: poſterior, an ſemper & ubique uſque ad duodecimum ſæculum, quo à privatis quibuſdam Epiſcopis, vel ad decimum quintum, quo generali lege à Concilio Conſtantienſi an. 1415. fuit abrogata communio ſub utraque ſpecie; an, inquam, ante iſtud tempus in uſu ſemper fuerit. Utrumque contendunt Novatores: Orthodoxi verò, quantùm ad primam quæſtionem quæ juris eſt, pronuntiant concordi ſuffragio, nullum extare divinum præceptum de utraque ſpecie ſumenda; atque perinde eſſe, tùm ad eſſentiam Sacramenti, tùm ad plenitudinem & integritatem effectus illius, ſive una, ſive duplex ſumatur ſpecies. Quantùm verò ad quæſtionem facti, fatentur ultro uſum utriuſque ſpeciei diu in Eccleſia viguiſſe, neque neceſſe eſt ut in hoc facto probando allaborent Novatores, quod apud omnes certum eſt: ſed contendunt iidem Orthodoxi, eo ipſo tempore, quo in uſu fuit communio ſub utraque ſpecie, liberum adhuc fuiſſe Fidelibus, aut duas, aut unam ſumere, imò quibuſdam in caſibus alterutram ſpeciem diſpenſatam fuiſſe, adeo omni ætate perſuaſum fuit, utramque ſpeciem neceſſariam non eſſe aut ad ſubſtantiam Sacramenti, aut ad integritatem effectus illius. His prænotatis, errores & opiniones more noſtro, hiſtoricè referemus.

Errores & opiniones.

Inter veteres Hæreticos, nullus, quod ſciam, occurrit, qui circa communionem ſub una vel duplici ſpecie litem Eccleſiæ moverit. Quod enim ſcripſit Cajetanus in 3. part. q. 80. art. 12. primam hujus controverſiæ originem ab ipſo Neſtorio repetendam eſſe, qui (ut ipſi videtur) exiſtimavit ſub ſpecie panis corpus, & ſub ſpecie vini ſanguinem dandum eſſe, figmentum eſt, quod totius Antiquitatis ſilentio refellitur.

Ex Hæreticis poſteriorum temporum neceſſitatem utriuſque ſpeciei propugnarunt, tùm qui præſentiam Chriſti realem in Euchariſtia admiſerunt, tùm qui eam negarunt.

Inter primos, deſinente ſæculo decimo quarto, Pragæ in Boemia extitere Petrus Dreſdenſis, & Jacobellus Miſnenſis, teſte Ænea Sylvio Hiſtoriæ Boemorum cap. 35. quibus initio decimi quinti ſæculi ſe adjunxit Joannes Hus, Boemiſque auctor fuit ut calicis uſum retinerent, quòd non tantùm *liceat*, inquiebat, *ſed expediat*. Ex cineribus Joannis Hus duæ excitatæ ſunt in Boemia factiones, altera Taboritarum, ab urbe hujus nominis in Boemia ſic dicti, auctore Joanne Ziſca; altera Calixtinorum, ſic dicti ab uſu calicis pro quo certabant, capite Roqueſane Hunc Boemorum errorem ad Conc. Conſtantienſe delatum an. 1415. Seſſ. 13. damnarunt hujus Concilii Præſules, ſublato Fidelibus calicis uſu.

Luthe-

Lutherus circa præſentem controverſiam varius omnino fuit ac inconſtans, ut oſtendit Bellarminus L. 4. de Euchar. c. 20. & Illuſtriſſimus Meldenſium Epiſcopus in Hiſtoria Variationum Lib. 2. n. 10. Statim quippe communionem ſub utraque ſpecie velut rem indifferentem habuit, data unicuique licentia quid vellet, obſervandi: tùm docuit, ſoli generali Concilio, non verò privatis Epiſcopis poteſtatem datam eſſe quidquam ea de re ſtatuendi: deinde hac mutata ſententia, nequidem Concilio generali aſſenſurum ſe dixit, ſi aut utramque ſpeciem permitteret, aut unam ſufficere definiret. Tandem in Libro Captivitatis Babilonicæ apertè declarat, teneri Sacerdotes omnes utramque ſpeciem populo diſtribuere; poſſe tamen, citra peccati periculum, unumquemque Fidelem eam ſumere vel non ſumere: ſed in aſſertione articuli 16. dicit, eos qui non poſſunt impetrare utramque ſpeciem, ſi omittant, ſaltem eam deſiderare debere, ac impios eſſe, & Chriſtum ab illis negari. Lib. de Saxonica viſitatione, damnat communionem ſub una ſpecie, tanquam inſtitutioni Chriſti contrariam.

Inter alios Novatores Calvinus Lib. 4. Inſtit. cap. 17. n. 47. ſcripſit ex diaboli officina prodiiſſe conſuetudinem, quæ populo Dei dimidiam ſacræ Cœnæ partem vel furata eſt, vel eripuit, nec poſſe aliter quàm ſub duplici ſpecie hoc Sacramentum ex præcepto Chriſti ſuſcipi. Idem cum ſuo duce ac magiſtro ſentiunt omnes Calviniſtæ qui realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam negant.

Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 50. aſſerit, nonnullos recentiores Græcos Novatoribus noſtris ea in parte ſuffragari.

Orthodoxi omnes in eo quidem conſentiunt inter ſe, utramque ſpeciem ad ſubſtantiam Sacramenti non pertinere, ac æqualem gratiæ fructum ad ſalutem neceſſarium ex una vel duabus æqualiter percipi. Verùm ſunt inter Scholæ Theologos, qui præter illam gratiam ad ſalutem neceſſariam, aliam admittunt, quam ajunt majorem percipi ex communione ſub utraque ſpecie. Ita cenſuerunt in Concilio Tridentino, referente Palavicino L. 12. c. 2. Melchior Canus Dominicanus, Antonius Uglioa Franciſcanus, & Sigiſmundus Fedrius ejuſdem Ordinis: ita quoque Vaſques in 3. partem diſput. 215. q. 80. art. 2. & alii quos ibidem appellat; de qua quæſtione diſputatum eſt in Concilio Tridentino, nihilque definitum, ut obſervat idem Palavicinus loco mox citato: ſolemne quippe illud fuit Concilio, ut ſcholaſticas quæſtiones non attingeret, neque definiret.

Multi in Conc. Trid. reſtitui uſum calicis poſtularunt, tùm Imperatoris, tùm Galliarum Regis Caroli IX. & aliorum Principum nomine, quibus non pauci favebant Theologi: non quòd eum putarent neceſſarium ad Sacramenti ſubſtantiam, ſed ad ſedandos populorum animos, fovendam, ut dicebant, eorum pietatem, atque præſertim ad omnem calumniæ occaſionem Novatoribus præripiendam. Iſtis non acquievit Conc. Trident. nihilominus in fine Seſſ. 22. judicio S. P. Patres reliquere an expediret alicui nationi vel regno uſum calicis concedere; & reipſa Pius IV. an. 1564. inſtante Ferdinando Imperatore, uſum calicis quibuſdam Germaniæ populis reſtituit. Verùm non fauſto exitu, in ſuo quippè errore, non minùs quàm Boemi, pertinaces extitere.

Nonnulli inter Catholicos paulò vehementiùs pro neceſſitate reſtituendi

calicis

calicis perorantes, etſi aliunde integrum dicerent ſine illo Sacramentum & plenum effectum, ſuſpecti fuere tùm Orthodoxis, tùm Novatoribus, ut Georgius Caſſander, qui amplam ſcripſit de communione ſub utraque ſpecie conſultationem, ubi utramque ſpeciem ait conferre ad pleniorem Sacramenti ſignificationem, & eam ſemper antiquitùs uſurpatam, exceptis quibuſdam caſibus neceſſitatis qui legi & conſuetudini præſcribere non poſſunt: additque eam à Concilio Conſtantienſi in perpetuum & pro omni ætate ſublatam non fuiſſe, ſed ad tempus ſolùm; ex quo concludit reſtituendum eſſe Fidelibus omnibus calicem. Opus Caſſandri in Indicem Librorum prohibitorum relatum fuit. His hiſtoricè narratis, ſit

CONCLUSIO.

Nullum extat divinum præceptum, quo Laici & Clerici non conficientes obligentur ad Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumendam; ſed alterutrius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficit. Juſtiſſimis verò gravibuſque de cauſis Eccleſia divinitùs inſpirata uſum calicis Laicis interdixit, ſolius panis ſpeciei communione permiſſa. Ita Conc. Trid. Seſſ.21. c.1. & 2. & Can.1. & 2.

PRIMA PROBATIO

Ex Scriptura.

Probatur 1. ex Scriptura, duplici argumento: nempe ex doctrina Chriſti, & uſu ſeu praxi Apoſtolorum.

Ex doctrina Chriſti. Namque Joan.6. v.59. loquens de fructu Euchariſtiæ, nempe vita æterna, eum tribuit ſumptioni unius ſpeciei: *Hic eſt panis*, inquit, *qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Igitur tota Sacramenti ſubſtantia ſalva eſt in una ſpecie, cùm totus effectus ex una percipiatur.

T.14. Conc.p. 846.C. Argumentum iſtud proponit & urget Concilium Trid. Seſſ.21.cap.1. *Qui dixit*, inquit, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis; dixit quoque, Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum &c.* Integrum Concilii textum paulò poſt, ubi de objectionibus ſolvendis, referemus.

Ex uſu & praxi Apoſtolorum idem colligimus; ſiquidem Act.2. v.42. de primis Fidelibus dicitur: *Perſeverantes erant in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*, quo loco Euchariſtiam deſignari, concors eſt Interpretum ſententia, nec diffitentur Calviniſtæ. Porro ſolius panis mentio fit, non calicis.

Neque eſt quòd dicant Novatores, ſolum panem, per ſynecdochen, appellari, nempe partem pro toto; aliàs ſequeretur, inquiunt, ſolum panem fuiſſe ab Apoſtolis conſecratum. Namque adverſariorum eſt probare ibi partem pro toto ſumi, quod negamus. Et verò conſtat tunc temporis plurimos Judæos fuiſſe ad Chriſtum converſos, qui permittebantur ſervare adhuc quædam Legalia, ut colligitur ex cap.21. Act. Apoſt. v.20. Similiter conſtat aliquos eorum fuiſſe Nazaræos, qui *non bibebant vinum uſque ad finem dierum*

ſui

Digitized by Google

votiſui, ut patet ex eodem Libro cap. 18. v. 8. & cap. 21. v. 23. Probabile verò eſt ejuſmodi homines non bibiſſe de calice Domini contra votum, neque etiam omnino abſtinuiſſe ab Euchariſtia, cùm aſſerat S. Lucas, omnes perſeverantes fuiſſe in fractione panis. Neque verò ſequitur, quod opponunt adverſarii, ſolum panem fuiſſe conſecratum: non enim quid conſecrarent Apoſtoli narrat S. Lucas, ſed quid Fidelibus diſtribuerent.

Eundem uſum non obſcurè indicare videtur S. Paulus 1. Corinth. 11. v. 27. cùm ait: *Itaque quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini*, ubi certè particula diſjunctiva, *vel*, innuit liberum fuiſſe alterutram ſumere ſpeciem; nihilominus tamen eum corporis & ſanguinis Chriſti ſimul reum eſſe ait Paulus, qui indignè vel panis, vel vini ſpeciem ſumpſerit. Quid ita? quia nempe (quæ ratio fundamentalis eſt in præſenti controverſia) totus & integer Chriſtus continetur ſub una ſpecie.

Neque eſt quòd reponant adverſarii, particulam *vel* non disjunctivæ, ſed conjunctivæ rationem eò loci habere, quod multis exemplis conantur oſtendere. Sed in vanum laborant: nemo enim noſtrum negat, quin apud auctores ſacros & prophanos particula *vel* uſurpetur aliquando pro conjunctiva *&*; ſed negare quoque non poſſunt adverſarii, quin ſæpiſſimè pro verè diſjunctiva uſurpetur: quo ſenſu loco citato uſurpari contendimus, ubi in eadem periodo, tùm diſjunctiva *vel*, tùm copulativa *&*, adhibetur.

SECUNDA PROBATIO

Ex uſu & diſciplina veteris Eccleſiæ.

Probatur 2. ex uſu veteris Eccleſiæ, & exemplis communionis datæ & receptæ ſub unica ſpecie. Obſervat enim Concilium Conſtantienſe, à quo primùm an. 1415. generalis lex communionis ſub una ſpecie ſancita eſt, *jam ante iſtud tempus diutiſſimè illam conſuetudinem communicandi ſub una ſpecie, ab Eccleſia obſervatam fuiſſe*. Et Concil. Trident. Seſſ. 21. cap. 2. *Licèt*, inquit, *ab initio Chriſtianæ Religionis non infrequens utriuſque ſpeciei uſus fuiſſet, tamen progreſſu temporis, latiſſimè jam mutata illa conſuetudine, gravibus & juſtis cauſis adducta*, (Eccleſia) *hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit*. Cùm ait Concilium, *non infrequentem fuiſſe* primis temporibus uſum utriuſque ſpeciei, apertè innuit, eum ita perpetuum ac conſtantem non fuiſſe, quin ſæpiſſime ſub altera tantùm ſpecie daretur & acciperetur communio euchariſtica, quod hic veteribus exemplis demonſtrandum eſt. Ea autem ad quatuor univerſim capita revocamus: ad communionem infirmorum, infantium, ad domeſticam quæ in domibus, & ad publicam quæ in publicis Conventibus & Synaxibus fiebat. Atque ut ſtatim plurimas adverſariorum objectiones occupemus ac reddamus inutiles, obſervandum eſt, noſtri non eſſe conſilii oſtendere, nunquam ſub utraque ſpecie iis in caſibus datam eſſe & acceptam Euchariſtiam: incaſſum ergo laborant adverſarii, ut multa coacervent exempla communionis datæ infirmis v. g. ſub duplici ſpecie; hoc enim non negamus: ſed contendimus, quod ſufficit ad inſtitutum noſtrum, non rarò ſub una tantùm

T. 12. Conc. p. 100.
T. 14. Conc. p. 846. E.

ſpecie

ſpecie datam eſſe, contradicente ac conquerente nemine; unde inviƈè colligimus, Veteribus liberum fuiſſe & indifferentem uſum unius vel duplicis ſpeciei, ipſiſque perſuaſum fuiſſe totam Sacramenti ſubſtantiam & gratiam æqualiter haberi in una ſpecie, ſicut in duplici.

Communio infirmorum ſub una ſpecie.

Aſſervatam olim fuiſſe pro morientium viatico Euchariſtiam, ſuprà Q.4. Art.2. probavimus: illam autem ſub una tantùm ſpecie non rarò datam fuiſſe, colligimus ex facto Serapionis, S. Ambroſii, & Monachorum Ordinis Cluniacenſis.

De primo Euſebius L.6. Hiſt. cap.44. referens decretum Dionyſii Alexandrini de concedenda lapſis pœnitentibus communione, narrat Serapionem quemdam in extremis poſitum, miſiſſe de nocte puerum ad Presbyterum, ut ab eo Euchariſtiam perciperet; Presbyterum verò tunc fortè ægrotantem, cùm venire non potuiſſet, miſiſſe ad Serapionem per eundem puerum *exiguam Euchariſtiæ partem*, ac juſſiſſe ut madefactam, ſeu, ut vertit Valeſius, *in aqua intinctam, ſeni in os inſtillaret, qua ille paulatim abſorpta continuò animam exhalavit.* (Pag. 246.C.)

Conſtat ex hac narratione, unam panis ſolidam ſpeciem datam eſſe ſeni illi moribundo, quæ cùm exſiccata foret, debuit priùs aqua aut alio liquore madefieri, ut faciliùs poſſet à moribundo deglutiri. Conqueſtus tamen non legitur Serapio, ſibi mutilam ac dimidiatam datam eſſe Euchariſtiam; ſignificat Hiſtoricus, eum ſenem *reſervatum fuiſſe, ac tantiſper in vita permanſiſſe ut reconciliaretur, ac deleto jam crimine, à Chriſto poſſet agnoſci & prædicari.*

De ſecundo, narrat Paulinus in vita S. Ambroſii, S. Honoratum Vercellenſem Epiſcopum, cùm in ſuperiori tabulato decumberet, cœleſti voce de nocte admonitum fuiſſe ut citò deſcenderet, & Ambroſio jam morituro ſubveniret: *qui deſcendens*, inquit Paulinus, *obtulit ſancto Domini corpus; quo accepto, ubi glutivit, emiſit ſpiritum*, ſolius corporis hìc mentio fit, non ſanguinis ſub vini ſpecie. (T.2. Append. p.11.F.)

De tertio denique exemplo, quod eſt Monachorum Ordinis Cluniacenſis, legimus, referente S. Udalrico L.3. antiquarum conſuetudinum Ordinis Cluniacenſis cap. 28. Tom. 4. Spicilegii, infirmis Monachis dari Euchariſtiam ſub una panis ſpecie, quæ priùs in vino non conſecrato tingebatur. Illa autem conſuetudo plùs quàm ſexcentorum annorum eſt, quam & hodie retinent Græci. (Pag. 217.)

Aliquando ſub ſola vini ſpecie datum eſſe infirmis viaticum Euchariſtiæ in Hiſpania, colligimus ex Concilio XI. Toletano an.675. Can. 11. ubi ſic loquitur: *Solet humanæ naturæ infirmitas in ipſo mortis exitu prægravata, tanto ſiccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illationibus refici, ſed vix tantumdem illati delectetur poculi gratia ſuſtentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optatum ſuis votis ſacræ communionis expetentes viaticum, collatam ſibi à Sacerdote Euchariſtiam rejecerunt, non quòd infidelitate hoc agerent, ſed quòd præter Dominici calicis hauſtum traditam ſibi non poſſent Euchariſtiam deglutire.* Idem colligere eſt ex Conſtitutione Paſchalis II. S. Pontificis, quam mox referemus. (T.6. Conc.p. 552.B.)

Ali-

Aliquando etiam datam eſſe infirmis utramque panis & vini ſpeciem, repugnare non poſſumus. Eum in finem haud dubiè S. Exuperius Toloſanus Epiſcopus, referente S. Hieronymo Epiſtola 95. aliàs 4. ad Ruſticum Monachum, Chriſti corpus caniſtro vimineo, & ſanguinem portabat in vitro: atque in eo probando labori parcere debent Novatores. Verùm factum illud eſt, quando immediatè poſt Sacra publica, ad abſentes, inter quos hauddubiè infirmi comprehendebantur, Euchariſtia deferebatur, ut ex S. Juſtino aliiſque aliàs citatis colligimus: imò aliquando in cubiculo infirmorum celebratam eſſe Miſſam, ac ſtatim ſub utraque ſpecie adminiſtratam iis euchariſticam communionem, teſtis eſt Sugerius Abbas, qui id in gratiam Ludovici VI. cognomento Craſſi obſervatum fuiſſe narrat. Apud Ducheſne, Tom. 4. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Verùm aliis in caſibus, cùm non ſoleret vini ſpecies diu aſſervari, quia facilè aceſcit & corrumpitur, unde inter vaſa quibus olim legimus aſſervatam Euchariſtiam, nullum notatur vino aſſervando deſtinatum; aliis, inquam, in caſibus vulgò communio ſub una ſpecie infirmis diſpenſabatur. Tandem omnino revocata fuit conſuetudo dandi infirmis, ſicut & ſanis, ſanguinem Chriſti. Hoc ſignificat Rodulphus Abbas S. Trudonis, qui vivebat an. 1110. his verſibus. T. 4. p. 2. pag. 778.

Hic & ibi cautela fiat, ne Presbyter ægris,
Aut ſanis tribuat laicis de ſanguine Chriſti.
Nam fundi poſſet leviter; ſimplexque putaret,
Quòd non ſub ſpecie ſit totus Jeſus utraque.

Ad hæc exempla, quibus ſe premi ſentiunt adverſarii, varia reſpondent. Ad primum, quod eſt Serapionis, dicunt 1. utramque ſpeciem, non quidem ſeparatam, ſed ſimul mixtam ei datam fuiſſe, pro more, inquiunt, recepto communicandi infirmos, quibus panis euchariſticus vino ſacro intinctus, ut infundi faciliùs poſſet, miniſtrabatur: qui mos apud Græcos pervetuſtus eſt, cujus originem vel ab ipſa Chryſoſtomi ætate profluxiſſe ſuſpicatur Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 53. occaſione ſcilicet cujuſdam mulieris, quæ referente Sozomeno L. 8. Hiſt. c. 5. & Nicephoro L. 13. cap. 7. hæreſi Macedonii infecta, falſæ religionis ſimulandæ cauſa, panem euchariſticum de manu Chryſoſtomi Sacra facientis acceptum furtim ancillæ dedit, Hæreticorum panem illius loco conſumptura, qui mox in ejus ore in lapidem mutatus eſt: unde tam nefandæ fraudis vitandæ gratia, eccleſiaſtica lege ſancitum fuit, ut myſteria Euchariſtiæ in calice commixta ſimul populo deinceps diſpenſarentur; hincque natus apud Græcos uſus cochlearis, quo panem intinctum diſtribuunt.

Quin etſi in Eccleſia Latina à Concilio Bracarenſi IV. Can. 2. an. 675. improbatus ſit & abrogatus Euchariſtiæ intinctæ uſus in communione ordinaria & publica Fidelium, retentus tamen fuit in gratiam morientium. Ita colligitur tùm ex Concilio Turonenſi, apud Burchardum in collectione Canonum L. 5. cap. 9. & Yvonem Carnotenſem, Decreti parte 2. cap. 19. Jubet ſiquidem Concilium, *ut ſacra oblatio intincta ſit in Chriſti ſanguine, ut veraciter Presbyter poſſit dicere infirmo, Corpus & ſanguis Domini proficiat tibi.* Tùm ab Urbano II. in Concilio Claromontano anno 1095. vetante, juxta lectionem Baronii, Binnii, & aliorum, *ne quis communicet de altari, niſi corpus ſeparatim, & ſanguinem ſeparatim ſumat, niſi per neceſſi-*

Digitized by Google

neceſſitatem & cautelam, quæ poſtrema verba innuunt permitti communionem intinctam, ubi vel neceſſitas infirmorum poſtulat, vel periculum eſſet effuſionis & irreverentiæ, ſi ſanguis ſeparatim hauriendus porrigeretur. Tùm denique ex Conſtitutione Paſchalis II. S. Pontificis, qui Epiſtola ad Pontium Cluniacenſem Abbatem an. 1118. data, & à Baronio Tom. 12. Annal. ad illum annum nu. 4. refertur, mandat *ut utraque ſpecies ſeparatim ſumatur, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem abſorbere non poſſunt*. Idem colligi poteſt ex codice manuſcripto Monaſterii S. Remigii Remis fundati, quem laudat Hugo Menardus in ſuis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii notis pag. 380. & ex antiquo ritu Miſſæ celebrandæ Joannis Abrincatenſis Epiſcopi, ibidem pag. 379.

Dicunt 2. dato & non conceſſo vinum illud in quo panis euchariſticus intingi ſolebat, conſecratum non fuiſſe, tamen contactu corporis Chriſti, in conſecratum, adeoque in verum Chriſti ſanguinem evaſiſſe.

Dicunt 3. ea quæ neceſſitatis lex extorquet, in legem trahenda non eſſe: atque ita infirmis ſub una tantùm ſpecie datam eſſe Euchariſtiam, quia ſub duplici dari non potuit.

Ad ſecundum exemplum, quod eſt S. Ambroſii, reſpondent, per figuram ſynecdochen ſolum corpus appellari, etſi ſanguis conceſſus quoque fuerit: ſæpe enim pars pro toto ſumitur.

Ad tertium, quod eſt Monachorum Cluniacenſium, ajunt ad marginem illarum Conſtitutionum ex alio codice obſervari, morem illum ab uſu aliarum Eccleſiarum recepto alienum eſſe; ex quo inferunt, à Monachis illis inductam eſſe novitatem, quam aliæ Eccleſiæ improbarunt.

Refellitur adverſariorum ad hæc exempla reſponſio.

Ad primum. Nullum eſt apud Euſebium, vel leviſſimum intincti panis euchariſtici in ſanguine Chriſti veſtigium. Juſſit quidem Presbyter puero, ut particulam Euchariſtiæ intingeret, ſed quo in liquore intingi deberet non expreſſit: longè autem probabilius eſt, aqua fuiſſe intinctam & madefactam, ſicut vertit Valeſius, qui in ſuis ad citatum caput 44. Euſebii notis obſervat, ſolitos fuiſſe Veteres panem benedictum aqua intingere ſeu madefacere; nempe ut molleſceret, atque faciliùs per exſiccatas moribundi fauces dimitti poſſet in ſtomachum. Unde Concilium Carthaginenſe IV. an. 398. Can. 76. utitur verbo *infundendi*, cùm de Euchariſtia moribundis miniſtranda loquitur. *Si continuò*, inquit, *creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia*, quo verbo alludere videtur ad morem intingendi panem euchariſticum in aqua vel alio liquore, ut faciliùs infundi poſſet & inſtillari in os moribundi.

T. 2. Conc. p. 1206. A.

De cómunione intincta.

Et certè communionis in ſanguine Chriſti intinctæ nullum occurrit in veteribus priorum ſæculorum monumentis veſtigium, ſive in Græca, ſive in Latina Eccleſia.

Non in Græca. Conjectura quippe Arcudii antè adducta omnino gratis ficta eſt, cujus nullus planè teſtis eſt inter Veteres. Ipſe ſiquidem S. Chryſoſtomus non uno in loco mentionem facit ſanguinis Chriſti, quem Diaconi Fidelibus inter Miſſarum ſolemnia porrigebant. Et in Concilio Quini ſexto ſeu Trullano an. 692. Can. 101. confirmatur mos antiquus recipiendi in manibus Euchariſtiam, quod certè de ſolo pane conſecrato poteſt intelligi: neque enim

Digitized by Google

enim veriſimile eſt panem illum intinctum, madefactum & ſanguine Chriſti ſtillantem, nuda manu receptum fuiſſe.

Varia ejus fortuna.

Seriùs igitur obtinuit apud Græcos uſus Euchariſtiæ intinctæ: ad præcavendum ſcilicet periculum effuſionis & irreverentiæ, utramque ſpeciem ſimul commiſcent; ſacras enim particulas ſanguine perfuſas Sacerdos diſtribuit, ſingulis ſingulas præbens, parvo cochleari, cujus tenue & oblongum manubrium eſt in parvam prucem deſinens, quas ſinguli ore excipiunt.

Pro infirmis verò alia eſt ratio & praxis. Nam ſingulis annis feria quinta majoris hebdomadæ, panem recentem ſolito majorem præparant & conſecrant, cujus quartam partem Sacerdos abſumit, tres reliquas in minutulas particulas comminuit, quas *Meridas*, & communiori vocabulo *Margaritas* vocant: ſed antea conſecratum panem Chriſti ſanguine leviter humectant; tùm ſacro diſco ignem ſubjicientes, cunctum humorem exprimunt, & ſic indureſcit, ut per totum annum à corruptione immunis ſervari poſſit: cùm verò eum ægrotis porrigunt, vino communi eum perfundunt & humectant, ut emolleſcat, & faciliùs à moribundo deglutiri poſſit. Lege Goarium in ſuis ad Rituale Græcorum notis pag. 152. & Arcudium L.3. de Euchar. cap. 55. & 56. Hunc Græcorum ritum acriùs quàm par ſit inſectatur Humbertus Sylvæ candidæ Epiſcopus, in Libro adverſùs calumnias Græcorum: ſua enim cuique Eccleſiæ permittenda eſt diſciplina, quæ cum fide & morum integritate non pugnat.

Card. Bona L.2. rerum Liturgicarum c.18

In Eccleſia verò Latina varia fuit hujus communionis intinctæ fortuna.

Prima hujus mentio occurrit an. 675. in Concilio IV. Bracarenſi c. 1. & quidem ut damnetur ac proſcribatur. Inter varios enim abuſus qui irrepſerant, hic quoque notatur, *quòd Euchariſtiam vino madidam populis porrigerent.* Et cap. 2. *illud verò*, inquit, *quòd pro complemento communionis intinctam tradunt Euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio teſtimonium percipit .... ſeorſum enim panis, & ſeorſum calicis commendatio memoratur.*

Braga en Galice. T. 6. *Conc. p.* 562. C. *Ib. p.* 563. B. C.

Micrologus, ſeu Liber de Eccleſiaſticis obſervationibus, cujus auctor ſæculo undecimo vixiſſe creditur c.19. eundem abuſum carpit: *Non eſt*, inquit, *authenticum, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo diſtribuunt: nam Ordo Romanus contradicit.* Hoc duplici teſtimonio univerſim, nulla facta exceptione, proſcribitur uſus communionis intinctæ.

Biblior. PP. To. 18. *pag.* 477. C.

In Concilio tamen Claromontano ſub Urbano II. an. 1095. exceptus eſt caſus neceſſitatis & cautelæ, ut ex verbis antea citatis apertum eſt. At verò Paſchalis II. in Epiſtola citata etiam caſum neceſſitatis excluſit, præcipiens ut *parvuli & infirmi, qui panem abſorbere non poſſunt, in ſolo ſanguine communicent*: hoc decentius exiſtimans, quàm intinctam communionem permittere.

T. 10. *Conc. p.* 508. E. *Ib. p.* 656. C.

Alicubi tamen invaluiſſe uſum dandi infirmis Euchariſtiam intinctam, colligimus ex Canone Concilii cujuſdam Turonenſis, apud Burchardum & Yvonem Carnotenſem locis citatis: *Omnis Presbyter*, inquit Canon, *habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, ubi corpus Domini cum diligentia recondatur ad viaticum recedentibus de ſæculo. Quæ tantùm ſacra oblatio intincta debet eſſe in ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut veraciter Presbyter poſſit dicere infirmo, Corpus, & ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti, proficiat tibi in remiſſionem peccatorum, & vitam æternam.* Ita Patres Turonenſes: verùm

P. 56. col. 2.

rùm ratio quam afferunt, nullius eſt, pace dixerim, ponderis ac momenti: corpus enim Chriſti non eſt ſine ſanguine; niſi velis ita ſtatuiſſe illos Patres, ad majorem hujus formulæ expreſſionem.

Aliquibus tamen in locis invaluit idem mos pro omni populo, non alia ſanè de cauſa, quàm propter cautelam, ne ſanguis effunderetur. Ritus antiquus Miſſæ à Joanne Epiſcopo Abrincatenſi deſcriptus apud Menardum in
Pag. 277. Appendice Libri Sacramentorum, vetat Sacerdotem & miniſtros intincto pane communicare: excipit autem populum, *quem*, inquit, *intincto pane, non auctoritate, ſed ſumma neceſſitate, timore effuſionis ſanguinis Chriſti, permittimus communicare*. In antiquis conſuetudinibus Monaſterii Cluniacenſis Lib. 2. cap. 30. Tom. 4. Spicil. ſtatutum extat de communione intincta. In margine autem ex alio codice additur, id eſſe contra uſum aliarum Eccleſiarum; permitti tamen propter novitios, & alios rudes, qui ſi ſanguinem ſeparatim acciperent, vix fieri poſſet quin in aliquam incurrerent negligentiam.

In Anglia adeo propagatus erat hic uſus, ut eum prolixè defendat Ernulphus Roffenſis Epiſcopus, Epiſtola ad Lambertum Tom. 2. Spicil. Concilium
T. 10. Conc. p. 1466. A. verò Anglicanum ſub Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi an. 1175. cap. 16. eum uſum prohibuit.

Duplex autem erat intinctio, una cum ſanguine ſeu vino conſecrato, altera cum vino communi, aut aqua; & hæc aliquando viguit pro pueris & infirmis, qui panem ſiccum deglutire non poterant. Ita L. 3. ſtatutorum Ordinis Cluniacenſis cap. 28. præſcribitur pro infirmis, ut nempe corpus Domini vino intinctum ſumant. Ita quoque ſæculo decimo factitatum colligitur ex vita Lucæ Junioris Monachi, apud Combefiſium Tomo 2. Auctarii Bibliothecæ Patrum: & ſæculo duodecimo, ex Conſtitutionibus Odonis Pariſienſis cap. 4. Tom. 10. Conc. pag. 1802. & ſæculo decimo tertio, ex Conſtitutionibus anonymi cujuſdam, Tom. 11. Conc. parte prima pag. 546. & ex Concilio Bajocenſi c. 76. eodem Tom. parte 2. pag. 1460.

Verùm nunc omnes intinctiones abierunt in deſuetudinem: ſolummodo id obſervatur apud nos, ut poſt datam infirmo Euchariſtiam, pauxillum vini aut aquæ in os ejus infundamus, quo ſpecies panis faciliùs poſſit in ſtomachum demitti.

Atque hæc de communione intincta ſufficiant, ex quibus colligere eſt, eam tertio ſæculo, quo contigit factum Serapionis, incognitam omnino fuiſſe, & primam ejus mentionem occurrere tantùm ſeptimo ſæculo in Concilio citato Bracarenſi.

Quamquam etſi daremus adverſariis, Serapioni intinctam communionem diſpenſatam fuiſſe, nihil inde conſequerentur pro neceſſitate utriuſque ſpeciei, qualem illi propugnant. Volunt ſiquidem diſtinctas, ac ſeparatas percipi debere ſpecies, ut integra ſit & perfecta Sacramenti ſignificatio, quæ tota conſiſtit in exprimenda Chriſti morte, ſeu ſeparatione ſanguinis à corpore, quod fit quando utraque ſpecies ſeparatim ſumitur.

Ad ſecundam reſponſionem de vino quod etſi non ſit conſecratum, contactu tamen corporis Chriſti in conſecratum evadit, conſtabit ſolutio ex mox dicendis.

Ad tertiam, nulla eſt neceſſitas quæ Chriſtianos adigere poſſit ad violandum Chriſti præceptum, & mutandam Sacramentorum ſubſtantiam. Ita quæcunque

cunque ſupponatur urgere neceſſitas, ſi vera & naturalis aqua defuerit, non poteſt Baptiſmus alio in liquore conferri : ſi igitur utraque ſpecies neceſſaria ſit de jure divino & neceſſitate Sacramenti , ut contendunt Novatores, nunquam licitum eſſe poteſt unam tantùm ſpeciem ſumere; & qui ſic agit, Chriſti præceptum violat, ejuſque Sacramentum deſtruit: atqui Novatores certis in caſibus unam tantùm ſpeciem ſumi permittunt; ergo illi, non verò nos, violatores ſunt præcepti Chriſti & nullum ac inane habent Euchariſtiæ Sacramentum.

Communio infantium ſub una ſpecie.

Infantibus, duodecim ſæculorum tractu, conceſſam eſſe in Eccleſia ſive Græca ſive Latina , Euchariſtiam , & quidem aliquando ſub utraque ſpecie, adverſariis non inviti concedimus: verùm & id quoque nobis viciſſim concedant neceſſe eſt, eam modò ſub ſola vini, modò ſub ſola panis ſpecie diſpenſatam aliquando fuiſſe.

De ſola ſpecie vini teſtis eſt oculatus S. Cyprianus, Tractatu de lapſis, ubi ab indigna communione horrendis exemplis deterrere volens, celeberrimam hiſtoriam narrat, quam ex ipſo refert & ponderat S. Auguſtinus Epiſtola 98. aliàs 23. ad Bonifacium, cujuſdam ſcilicet infantulæ, quæ cùm parentum incuria, ac neſcia matre, ducente nutrice panem vino mixtum de idolothitis comediſſet, poſtea ad Eccleſiam de more ducta eſt, ipſo Sacra faciente Cypriano: *Ubi verò*, ait ſanctus Doctor, *ſolemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præſentibus cæpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit*, P. 175 *faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ majeſtatis avertere , os labiis obturantibus premere, calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus , & reluctanti licèt, de Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus : in corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit.*

Solius calicis puellæ miniſtrati hic mentio fit.

Neque verò eſt quòd ſuſpicentur adverſarii, vel huic puellæ ſolum eſſe datum vinum, quia præ infantia panem comedere non potuiſſet ; vel in illo calice mixtum fuiſſe panem ; vel denique panem illi ſimul cum cæteris diſpenſatum fuiſſe.

Namque I. potuit puella illa comedere panem vino idolis conſecrato tinctum; quidni ergo & panem Euchariſticum.

II. communionis intinctæ uſus ætati S. Cypriani planè fuit incognitus, ut ex antè dictis apertum eſt.

III. denique, quia ſi puella panem Euchariſticum ſumpſiſſet, quomodo eum ſtatim non evomuit, ſicut & vinum? ſiquidem idcirco calicem recuſavit, & per vim infuſum evomuit, teſte Cypriano, quia *in corpore & ore violato Euchariſtia permanere non potuit*. Quippe non ex horrore & fuga vini, ſed ex miraculo contigiſſe vomitum illum, non obſcurè ſignificat narratio S. Cypriani.

Solius quoque ſanguinis infantibus dati in Græca Eccleſia, meminit quinto & ſexto ſæculo Jobius Monachus Lib. 3. de Incarnatione Verbi cap. 18. apud Photium in Bibliotheca codice 222. Ibi quippe narrans quo ordine Chriſtiani divinis informantur myſteriis, *Primò*, inquit, *baptiſamur , deinde unguento ungimur, inde pretioſo ſanguine dignamur.* P. 505. n.40.

To. 10. Conc. p. 656. Eundem uſum undecimo ſæculo confirmat Paſchalis II. Conſtitutione antea citata; & duodecimo, & Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis cap. 20. ubi ait, Euchariſtiam in ſpecie ſanguinis infantibus miniſtrandam eſſe digito Sacerdotis, quem facilè ſugere poſſunt. Ibidem carpit uſum nonnullorum, qui loco vini conſecrati vinum commune infantibus dabant, ut aliquod ſaltem veſtigium retinerent communionis ſub ſpecie vini eis ad hoc uſque tempus dari ſolitæ.

Eundem uſum olim apud Græcos viguiſſe, & etiamnum vigere docet Allatius, in Annotationibus de communione Orientalium additis ad Tractatum de conſenſione utriuſque Eccleſiæ.

Solam aliquando panis ſpeciem pueris paulò grandioribus datam, probat vetus nonnullarum Eccleſiarum conſuetudo diſtribuendi ejuſmodi pueris innocentibus quidquid ex publica Fidelium communione reſiduum erat & ſuperfluum: de qua conſuetudine diximus antea, ſolvendo objectiones contra permanentiam Euchariſtiæ.

Communio domeſtica ſub una ſpecie.

Solitos olim fuiſſe Chriſtianos Euchariſtiam domi ſervare, in deſerta, ac per itinera deferre, eamque, cùm aut urgeret periculum, aut excitaret pietas, propriis manibus ſumere, res eſt omnibus comperta, quam nonnullis exemplis demonſtravimus antea, Articulo 2. quæſtionis quartæ.

Utramque verò ſpeciem domi ſervatam ſemper, contendunt Novatores: inter Orthodoxos verò multi ſolam panis, nunquam vini; alii, quibus ſubſcribimus, aliquando utramque, aliquando verò ſolam panis ſpeciem ſervatam eſſe contendunt. Ad inſtitutum autem noſtrum ſufficit, ſi poſtremum iſtud caput demonſtraverimus, quod adductis jam loco mox indicato, Tertulliani Lib. de Oratione cap. ultimo, & ad uxorem L. 2. cap. 5. S. Cypriani Tract. de lapſis; S. Baſilii, Epiſtola ad Cæſariam Patriciam, quæ eſt 289. S. Ambroſii, Oratione funebri de obitu Satyri fratris ſui, teſtimoniis probatum manet.

Et certè vel unus Tertulliani textus in citato ad uxorem Lib. cap. 5. litem dirimere videtur: *Non ſciet*, inquit, *maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes; & ſi ſciverit panem, non illum credet eſſe qui dicitur*: quo loco ſolum panem privatim aſſervatum & ſumptum memorat, quod quidem ex ratione quam ſubjicit, magis confirmatur: nempe innuit ignotum fuiſſe marito, qualis eſſet panis qui ante omnem cibum ſumitur; ſi autem vinum ſolitum fuiſſet privatim ſumi, perinde ac panis, facile fuiſſet marito ex illius odore ſuſpicari, fraudis aliquid latere. (P. 169. B.)

Adde præterea, nonnunquam per annum integrum ſervatam fuiſſe privatim Euchariſtiam, ut colligimus ex Prato ſpirituali c. 79. at probabile non eſt vini modicam quantitatem tamdiu integram ſervari potuiſſe.

Denique narrat Metaphraſtes, apud Surium die 10. Novembris S. virginem Theoctiſtem Lesbiam, cùm 35. annis in inſula Paro ſolitaria vixiſſet, inventam à viro ſæculari & venatore: quem illa rogavit ut anno ſequenti unum ex intemeratis donis corporis Chriſti ad ſe deferret, quod ille attulit, eoque accepto virgo ad cælum migravit.

Lucas

Digitized by Google

Lucas quoque Junior Monachus, cujus vitæ excerpta edidit Pater Combefiſius Tom. 2. Auctarii Biblioth. Patrum, cùm à Corinthi Archiepiſcopo quæſiviſſet quomodo ſolitarii horrenda myſteria percipere poſſent, apud quos nec ſynaxis erat, nec Sacerdos: reſpondit ille, debere Sacerdotem adeſſe; quòd ſi non adſit, conſervandas ſanctas particulas, ſumptoque Chriſti corpore, loco ſacrilaticis, vini poculum eſſe bibendum; vini ſcilicet non conſecrati, quod ſanguinis locum ſuppleret. His in exemplis communio domeſtica ſub una tantùm ſpecie perfecta legitur. P. 986. C.

Referri huc poſſunt exempla Euchariſtię ad Epiſcopos & Presbyteros abſentes in ſignum mutuæ communionis olim miſſæ, quæ attigimus Art. 2. Qu. 4.

Communio publica ſub una ſpecie.

Inter publica Sacrorum ſolemnia duodecim prioribus Eccleſiæ ſæculis ordinariè Fidelibus diſpenſatam fuiſſe utramque Euchariſtiæ ſpeciem, res eſt ex antiquis monumentis certior, quàm ut negari poſſit, & à nobis probari indigeat.

Verùm illis quoque temporibus liberum fuiſſe unam vel duas ſumere ſpecies; & reipſa unam tantùm in publicis ſynaxibus fuiſſe aliquando datam & acceptam, iſtis momentis conficimus.

1. ex S. Leone, qui Sermone 4. de Quadrageſima: de Manichæis, ſic narrat: *Cùm ad tegendam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe myſteriis; ita in Sacramentorum communione ſe temperant, ut interdùm tutiùs lateant, ore indigno corpus Chriſti accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinent. Quod ideo veſtram volumus ſcire ſanctitatem, ut vobis hujuſcemodi homines, & his manifeſtentur indiciis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, à Sanctorum ſocietate ſacerdotali auctoritate pellantur.* Sedere cæpit an. 440. & obiit an. 461. To. 1. p. 227. c. 5.

Conſtat ex illo teſtimonio, Manichæos Romæ ſeſe Fidelibus miſcentes Euchariſtiam ſub ſola panis ſpecie ſumpſiſſe, & calicem declinaſſe, ea ſcilicet ductos ſuperſtitione, vinum eſſe fel draconis; atque hac arte tutiùs illos latitaſſe: verùm eo quoque indicio deprehendi ac detegi debere declarat S. Pontifex. Porrò ſi jure divino omnibus Fidelibus mandatum fuiſſet utramque ſemper ſumere ſpeciem; ſi ab hoc uſu nunquam liberum fuiſſet recedere, quomodo Manichæi diu latere potuiſſent, & errorem ſuum circa vinum diſſimulare? Non longa certè obſervatione opus fuiſſet ut deprehendi potuiſſent, quos vel unica communio inſolens ſub ſola panis ſpecie, contra Chriſti præceptum & conſtantem Fidelium morem uſurpata, ſtatim manifeſtaſſet ac prodidiſſet.

Imò tam difficile fuit Manichæos à cæteris Fidelibus unam dùmtaxat panis ſpeciem aliquando ſumentibus ſecernere, tempore S. Leonis, ut ejus ſucceſſor Gelaſius ad præcludendam illis Hæreticis omnem fraudis & effugii viam, neceſſe habuerit lege ſolemni ſancire, ut quotquot ad ſacram menſam deinceps accederent, utramque perciperent ſpeciem. Sedere cæpit an. 491. & obiit an. 495. *Comperimus*, inquit S. Pontifex, apud Gratianum, *De conſecratione*. diſt. 2. cap. 12. *quòd quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione à calice ſacri cruoris abſtineant. Qui procul dubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur; quia diviſio unius ejuſdemque* Dec. Grat. p. 1918.

que myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire. Manichæos præſertim ferit hæc ratio, qui ſua ſuperſtitione myſterium Euchariſtiæ mutilabant; non cæteros Fideles, qui in unica ſpecie totum & integrum Sacramentum contineri ac percipi ſemper perſuaſum habuerunt.

Neque eſt quòd reponant adverſarii, in noſtra hypotheſi qua contendimus liberum fuiſſe Fidelibus ſub una vel duabus ſpeciebus communicare, impoſſibile fuiſſe, tempore S. Leonis, per communionem ſub ſola panis ſpecie Manichæos à cæteris Fidelibus ſecernere, cùm illi nihil aliud uſurpaſſent, quàm quod à cæteris Fidelibus pariter uſurpatum fuiſſe ſupponimus. Namque non eos ſimpliciter obſervari jubet S. Leo, qui identidem Euchariſtiam ſub una ſpecie panis, identidem verò ſub utraque percipiebant; ſed eos tantùm qui nunquam vini ſpeciem ſumebant, & quidem vana quadam ſuperſtitione ducti, ut loquitur Gelaſius mox citatus.

II. In Eccleſia Conſtantinopolitana nonnunquam licitum fuiſſe ac liberum, in publica communione unicam dare & accipere ſpeciem, colligitur ex facto quod narrant Sozomenus L. 8. Hiſt. cap. 5. & Nicephorus L. 13. cap. 7. Scilicet femina quædam Macedoniana, cujus maritus, auditis ſæpe concionibus S. Chryſoſtomi, ad fidem Catholicam converſus fuerat, cùm vellet hæreſim ſuam tegere, & ſe Catholicam ſimulare, accepit in manibus, S. Chryſoſtomo Sacra faciente, panem Euchariſticum, quaſi paulò poſt illum manducatura; ſed clam illum dedit ancillæ ſuæ, & ab ea ſumpſit panem communem quem è domo afferri juſſerat, ut illum loco Euchariſtiæ publicè comederet; verùm
To. 2. p. panis ille continuò in lapidem mutatus fuit: *Qui lapis*, inquit Nicephorus,
364. B. *ad fidem miraculi faciendam longo tempore inter Eccleſiæ donaria aſſervatus, ſpectatoribus miraculo fuit.* Porrò ejuſmodi mulieri datum non eſſe calicem ſanguinis inde manifeſtè patet, tùm quòd nulla illius mentio; tùm quòd fraudi locus non ita facilè patuiſſet: quomodo enim declinaſſet illa hauſtum calicis qui ori admovebatur?

III. Probatur idem uſus ex ritu communicandi abſtemios, de quo S. Hieronymus Epiſtola 22. ad Euſtochium: ubi obſervat Romæ quaſdam fuiſſe virgines à vino ſic abhorrentes, ut in myſteriis ipſis ſpeciem vini non ſumerent; quæ propterea ab aliquibus laſcivis mulieribus *miſeræ & Manichææ* per calumniam appellabantur.

IV. Refert Fulbertus Carnotenſis in Epiſtola ad Picardum, ſua ætate, hoc eſt decimo ſæculo, ſuos comprovinciales Epiſcopos approbaſſe ritum, qui tunc temporis vigebat, ut nempe Epiſcopus Presbytero recens ordinato Euchariſtiam ſub una panis ſpecie per 40. dies, in memoriam 40. dierum quibus Chriſtus cum Apoſtolis converſatus eſt, porrigeret.

Miſſa præſanctificatorum. V. denique, eumdem uſum tanquam licitum invictè probat Miſſa præſanctificatorum, quæ in Græca & Latina Eccleſia multis abhinc ſæculis uſurpatur.

Græci toto quadrageſimali tempore, exceptis ſolis ſabbatis, Dominicis, & feſti Annuntiatæ Virginis diebus, non conſecrant, ſed antea conſecratum panem reſervant, quem cæteris hebdomadę diebus offerunt in Miſſa,
Tom. 1. quæ idcirco dicta fuit præſanctificatorum. Vetuſtiſſimum eſſe apud ſe mo-
Conc. p. rem hunc teſtantur Græci, quem vel ab ipſo quarto ſæculo inductum fuiſſe à
1506. A. Concilio Laodiceno Can. 49. multi conjiciunt: *Non oportet*, inquit Canon,

in Qua-

in Quadrageſima panem offerre, niſi ſabbato & ſolis Dominicis. Quamquam nonnulli Canonem interpretantur de Eulogiis, ſeu pane benedicto, ſicut vertit Dionyſius Exiguus, quem offerri Concilium vetat, ne ſolvatur jejunium quadrageſimale. Sed quidquid ſit de ſenſu hujus Canonis, certum eſt Concilium Trullanum an. 692. Can. 52. ſic ſtatuere: *In omnibus*, inquit, *ſanctæ Quadrageſimæ jejunii diebus, preterquam ſabbato & Dominica, & ſancto Annuntiationis die, fiat ſacrum præſanctificatorum miniſterium*, ubi rem primò ſtatuere non videtur Concilium, ſed jam receptam confirmare ac de novo præcipere. Rationem hujus conſuetudinis hanc affert Balſamon in citatum Canonem, quia conveniens non eſt celebritatem ac gaudium ſacrificii cum triſtitia jejunii miſcere. *Tom. 6. Conc. p. 1165. E.* *P. 424.*

Certum porrò eſt Græcos in illa præſanctificatorum Miſſa vinum conſecratum non ſumere, ſed tantùm panem, ut videre eſt apud eorum Euchologia, & fatetur Arcudius L. 3. de Euchar. cap. 56. 57. & 58. Lege Goarium ad Euchologium Græcorum pag. 205. & ſequentibus, & totum Officium præſanctificatorum pag. 187. Lege quoque eruditam Allatii diſſertationem de Miſſa præſanctificatorum ad Bartoldum Nihuſium, editam in fine Operis de perpetua conſenſione Eccleſiæ Occidentalis. Populus autem ex eodem pane præſanctificato ſine vini conſecrati ſpecie communicat: neque tamen legimus aut ab Eccleſia Latina, aut à SS. Pontificibus ea de cauſa reprehenſos unquam fuiſſe Græcos; igitur licitam & integram illi exiſtimant communionem ſub una ſpecie.

Revera Græci recentiores aliquas pretioſi ſanguinis guttas pani conſecrato infundunt in modum crucis: verum recentior eſt apud eos hæc conſuetudo, quæ nullum habet in eorum Liturgiis, & Auctoribus antiquis veſtigium, ut patet vel ex ipſo ſchiſmatis Græcorum primo auctore, Michaele Cærulario, qui in Libro quem in defenſionem ſanctificatorum ſcripſit, expreſsè obſervat, nullam *in panibus reſervatis infundi guttam ſanguinis*. Adde quòd has eaſdem guttas ſtatim pane igni ſuperpoſito exſiccant: unde nullum ne minimum quidem extat ſpeciei vini veſtigium, quo propugnari meritò poſſit eo in caſu communio ſub utraque ſpecie.

Quod Græci toto quadrageſimali tempore, hoc Latini feria ſexta majoris hebdomadæ obſervant, ut conſtat ex ordine Romano. *Pontifex*, inquit in Officio feriæ quintæ hebdomadæ ſanctæ, *ſumat oblatas integras ad ſervandum uſque mane diei Paraſceves, de quibus communicent* (nempe Fideles) *abſque ſanguine Domini. Sanguis verò eadem die penitus conſumatur*. Idem Ordo, ubi officium diei Paraſceves deſcribit, communionem recenſet ad quam feria quinta ſpecies panis fuerat reſervata, & ait: *Cum dixerint, Amen, ſumit de ſancta, & ponit in calicem.* (cui vinum non conſecratum infuſum eſt) *Sanctificatur autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem, & communicant omnes cum ſilentio*. Subſequente Sabbato ſancto nullum ea ætate offerebatur ſacrificium, nulla donorum fiebat conſecratio. *Feria ſexta in Paraſceve*, ait idem Ordo, *Miſſa non cantatur, ſed neque in Sabbato ſancto uſque ad vigilias noctis*. Et tamen cleri & populi communio recenſetur: perſuaſum igitur tunc erat Fidelibus, utramque ſpeciem neceſſariam non eſſe ad ſubſtantiam Sacramenti, & integritatem effectus illius. *Bib. PP. T. 13. p. 689. D.* *Ibid. p. 693. D.* *Ibid. p. 691. D.*

Reſpondent ad poſtremã hanc ex Eccleſia Latina probationem Novatores,

Digitized by Google

etiam feria ſexta majoris hebdomadæ in Miſſa præſanctificatorum verè ſub duplici ſpecie datam eſſe & acceptam Euchariſtiam: quia certum eſt ex teſtimoniis mox adductis, ea ipſa die Fidelibus ſolitum fuiſſe diſtribui calicem, qui etſi verbis Chriſti conſuetis, & ſingulari, ut ajunt, conſecratione tunc non conſecraretur, ex contactu tamen & admixtione cum pane conſecrato, ſeu corpore Chriſti, conſecrari & in ſanguinem Chriſti verè converti credebatur: atque ita ſemper integra & ſub duplici ſpecie fiebat communio.

Rem ita eſſe probant ex Ordine Romano. Loco mox citato & antea ſic loquitur idem Ordo: *Pontifex confirmatur ab Archidiacono in calice ſancto, de quo parum refundit Archidiaconus in majorem calicem ſive in ſcyphum quem tenet Acolythus, ut ex eodem ſacro vaſe confirmetur populus; quia vinum non conſecratum, ſed ſanguine Domini commixtum ſanctificatur per omnem modum.* Audis vinum non conſecratum ſanguini Chriſti commixtum per *omnem modum* ſanctificari, ideſt verè & propriè conſecrari & fieri Chriſti ſanguinem. Quod autem ibi dicit Ordo Romanus de commixtione vini non conſecrati cum ſanguine, inferiùs dicit de commixtione cum pane conſecrato, ſeu corpore Chriſti; eſt quippe utriuſque ſymboli virtus eadem. (*Ibid p. 666.D.*)

Confirmatur 1. ex iis quæ ſequuntur in eodem Ordine. *Recepto*, inquit, *calice* (nempe illo majore in quem parum de calice ſancto refuſum eſt) *Archidiaconus confirmat omnes ſanguine Dominico, quos communicaverat Pontifex corpore Dominico.* Hic apertè ſanguis Domini vocatur, vinum illud quod ſuperiùs dixerat Ordo, ſanctificatum fuiſſe commixtione ſanguinis Chriſti; ergo perſuaſum erat tunc temporis, vinum non conſecratum verè conſecrari & converti in Chriſti ſanguinem, commixtione & contactu cum ſanguine Chriſti: aliàs quomodo tale vinum Ordo Romanus appellaret Chriſti ſanguinem? Quomodo diceret Archidiaconum ſanguine Chriſti confirmare, ideſt, juxta phraſim eo tempore receptam, communicare populum fidelem, quem Pontifex corpore Dominico jam confirmaverat? Ibi quippe eodem verbo *confirmare* utitur tùm erga ſanguinem, tùm erga corpus Chriſti. (*Ibid. E.*)

Confirmatur 2. ex Micrologo, ſeu Auctore de Eccleſiaſticis obſervationibus cap. 19. *Non eſt*, inquit, *authenticum, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo diſtribuunt: nam Ordo Romanus contradicit, quia & in Paraſceve vinum non conſecratum cum Dominica oratione, & Dominici corporis immiſſione jubet conſecrare, ut populus plenè poſſit communicare.* Audis, juxta hunc Auctorem, vinum in die Paraſceves conſecrari mixtione corporis Chriſti, ut populus poſſit *plenè communicare*; ideſt utramque ſumendo ſpeciem, plenam habere & integram Euchariſtiam. (*Bib. PP. T. 18. p. 477. C.*)

Petrus Cantor Pariſienſis, referente Caſſandro Epiſtola 19. pag. 1107. & Lib. de communione ſub utraque ſpecie pag. 1027. teſtatur ſe in Ordine Romano hæc addita legiſſe, *ut contactu corporis Dominici integra fiat communio*: quæ verba idipſum referunt quod Micrologus mox laudatus. Perſuaſum igitur fuit his temporibus, vinum non conſecratum conſecrari & fieri Chriſti ſanguinem per ſui contactum & mixtionem cum ſanguine vel cum corpore Chriſti; hincque inferunt citati auctores, communionem (*Flor. an. 1120.*)

quæ

quæ die Paraſceves ex tali vino fiebat, plenam eſſe & integram.

Hoc ipſum innuere videtur Theodulphus in ſuo Capitulari cap. 41. ubi teſtatur, etiam in Paraſceve Sacramenta corporis & ſanguinis Chriſti, omnibus, præterquam excommunicatis, diſpenſari ſolita. *Sæculo nono To. 14. Bib. PP. p. 8. A.*

Et Walafridus Strabo Lib. de rebus Eccleſiaſticis c. 22. initio, ait ex majorum relatione conſtare, Miſſas primis temporibus fieri ſolitas fuiſſe, ſicut modò in Paraſceve Paſchæ, *in quo die apud Romanos*, inquit, *Miſſæ non aguntur. Communicationem facere ſolemus, ideſt præmiſſa Oratione Dominica, & ſicut ipſe Dominus noſter præcepit, commemoratione paſſionis eius adhibita, eos corpori Dominico communicaſſe & ſanguini, quos ratio permittebat*. Ergo ſupponit Auctor ille, die Paraſceves populo datam eſſe communionem ſub utraque ſpecie. *Nono ſæculo Bib. PP. T. 15. p. 191. C.*

Verùm hæc adverſariorum reſponſio nullius eſt ponderis ac momenti.

I. Quia Catholici ſemper crediderunt, ut ex antè dictis manifeſtum eſt, conſecrationem fieri per verba Chriſti; ergo cùm in die Paraſceves talis non fiat conſecratio, ſequitur vinum quod calici infunditur, verè ac propriè non conſecrari, ſeu non converti in ſanguinem Chriſti.

II. Quia idcirco Miſſa illa diei Paraſceves dicta fuit præſanctificatorum, quia ex donis antea præſanctificatis ſeu conſecratis fiebat. Si autem Græcis aut Latinis ea mens fuiſſet, vinum non conſecratum contactu & mixtione cum ſanguine vel cum corpore Chriſti verè conſecrari, jam verè non fuiſſet Miſſa ex præſanctificatis; ſiquidem nova ſupponeretur fieri ſanctificatio ſeu conſecratio.

III. Ordo Romanus expreſsè notat loco antea citato, die Paraſceves Fideles communicare *abſque ſanguine*. Supponit igitur vinum illud calicis verè & propriè non conſecrari ſeu non converti in ſanguinem Chriſti, etſi cum corpore illius in calice miſceatur. *Bib. PP. T. 13. p. 689. D.*

IV. Cùm igitur Ordo ille ait vinum non conſecratum ſanctificari per ſanctificatum panem, vel per ſanguinem, intelligi debet de ſanctificatione quadam exteriori, ut optimè interpretatur Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 87. quæ longè diſtat à vera & propriè dicta conſecratione, & ſimilis ferè eſt ei de qua loquitur S. Bernardus Epiſtola 69. ubi agens de Sacerdote in cujus calicem vini loco miniſter ſolam aquam infuderat, ait: *Arbitramur, liquorem, etſi non ex conſecratione propria atque ſolemni in ſanguinem Chriſti mutatum, tamen ſacrum fuiſſe ex contactu corporis ſacri*. Similis quoque illi ſanctificationi, ſeu conſecrationi, quam contrahit aqua illa fervens à Græcis in calicem conſecratum infuſa, de qua vide Goarium pag. 148. ad Rituale Græcorum. At certum eſt aquam illam poſt factam conſecrationem non converti in Chriſti ſanguinem, licèt ſpecialem quamdam ſanctificationem contrahat ex ſui mixtione cum ſanguine Chriſti. *Tom. 1. 73. C.*

Neque obſtat quòd Ordo Romanus dicat vinum ejuſmodi ex contactu & mixtione cum ſanguine Chriſti ſanctificari per *omnem modum*; eſſe ſanguinem Chriſti, populum illo confirmari &c. Namque 1. non agit ibi Ordo Romanus de ritu diei Paraſceves, quaſi eo die vinum non conſecratum cum Chriſti ſanguine permiſceretur, ſiquidem ſolum corpus ſine ſpecie vini ea die ſumebatur: ſed agit de ritu aliis diebus obſervari ſolito, quo parum

ſanguinis ſeu vini conſecrati ſolebat infundi in majorem calicem vino non conſecrato plenum, ex quo haurire debebant Fideles. 2. Vinum illud dicitur ab Ordine Romano ſanctificari per *omnem modum*: non quòd verè converti & mutari ſupponatur in ſanguinem Chriſti, ſed quia ita confunditur & permiſcetur cum illo, ut ſecerni, & ab eo ſeparari non poſſit, adeoque unum Chriſti ſanguinem efficere & continere calix ille cenſeatur; eo ferè modo quo aqua illa fervens, de qua mox, ita commiſcetur & confunditur cum vino conſecrato, ut unum & eundem poculum ſanguinis Chriſti efficiat, etſi reipſa in ſanguinem Chriſti non ſit converſa. Atque hinc eſt quòd vinum illud calicis illius majoris appelletur ſimpliciter ab Ordine Romano ſanguis Chriſti, & populus ex eo confirmari dicatur: quia nempe de illo calice, in quem aliquid vini conſecrati ſeu ſanguinis Chriſti transfuſum eſt, verè dici poteſt & debet, quòd Chriſti ſanguinem contineat, aut ſit ſanguis Chriſti. Porrò in eum calicem aliquid vini conſecrati transfundi teſtatur Ordo citatus; meritò igitur dicitur eſſe ſanguis Chriſti, & populus ex eo confirmari, licèt totum illud vinum non ſit converſum in ſanguinem, ſed eum ſecum permixtum ac confuſum contineat: ſicut calix, in quo poſt conſecrationem aqua miſcetur, rectè dicitur eſſe ſanguis Chriſti, aut eum continere, tametſi aqua illa in ſanguinem non ſit converſa. Sed (quod obſervandum) vinum non conſecratum, cui die Paraſceves, aliquid panis conſecrati admiſcetur, nunquam dixit Ordo Romanus eſſe ſanguinem Chriſti: nunquam dixit etiam ea die Fideles confirmari ſanguine Chriſti, imò contrarium affirmat; ſed tantùm dixit, vinum illud ſanctificari per ſanctificatum panem, quod rectè intelligitur de ſanctificatione quadam exteriori & impropriè dicta. E contra de illo alio calice qui ceteris diebus in uſu erat, dixit illum eſſe Chriſti ſanguinem, Fideles eum haurientes confirmari ſanguine Dominico. Quid ita? quia in iſto calice reipſa ſanguis Chriſti continetur, in quem aliquid vini conſecrati transfuſum eſt: at in priori aliquid quidem panis conſecrati miſcetur, ſed nihil prorſus ſanguinis, cùm ea die non ſoleret conſecrari; unde non dicitur ſanguinem continere, neque ex eo populus confirmari.

Ad auctoritatem Micrologi, dico deceptum illum fuiſſe, ſi per verbum *conſecrare*, intellexit veram & propriè dictam conſecrationem. Ordo quippe Romanus dixit vinum illud non conſecratum *ſanctificari* per panem ſanctificatum; ſed non dixit *conſecrari*, ſeu converti in ſanguinem Chriſti. Cùm verò addit idem Micrologus, idcirco vinum illud conſecrari, *ut populus plenè poſſit communicare*: ſi per adverbium *plenè*, intellexit communionem ſub utraque ſpecie tùm panis tùm vini propriè conſecrati, adhuc deceptus eſt: feria enim ſexta majoris hebdomadæ non datur communio ſub ſpecie vini conſecrati, ſeu non datur ſanguis Chriſti à corpore ſejunctus. Quòd ſi per adverbium *plenè*, voluit tantùm innuere ea die etiam diſtributum eſſe Fidelibus vini non conſecrati calicem, ut vices & formam ſuppleret aliquo modo communionis ſub utraque ſpecie, quo ſenſu ſcripſit Hugo Victorinus ætate ſua nonnullos infantibus præbuiſſe vinum non conſecratum, ut antiqui moris eis dandi ſanguinem Chriſti veſtigium aliquod ac imaginem retinerent; ſi, inquam, per adverbium illud *plenè* non aliud intellexit auctor Micrologi, non multùm curamus, neque hoc noſtræ adverſatur Concluſioni. Eadem eſt ad Petrum Cantorem reſponſio.

Theo-

Theodulphus citatus non ait debere omnes in die Paraſceves corpus & ſanguinem ſeparatim ſumere, ſed tantùm ait, debere omnes communicare; non exponendo ritum & modum quo deberet ea die fieri communio: quamquam percipiendo ſolum corpus, rectè dicere potuit, Sacramenta corporis & ſanguinis Chriſti percipi, non quidem ſeparatim, ſed ſimul atque conjunctim; non eſt enim corpus ſine ſanguine.

Denique Walafridus hoc unum citato loco intendit, ſcilicet primos Chriſtianos ſolitos fuiſſe Miſſas celebrare, ſicut nos celebramus in die Paraſceves, cum ſola ſcilicet Oratione Dominica & commemoratione Paſſionis Chriſti; ritu ſimplici, *non verò cum multiplici*, ut ipſe loquitur, *officio orationum, cantilenarum, & conſecrationum*. Non comparat igitur ritum celebrandi Miſſam in Paraſceve cum ritu antiquo, quantùm ad communionem ſub utraque ſpecie; ſed ſolùm quantùm ad ſimplicitatem ritus & ceremoniarum. *Biblioт. PP. T. 15. pag. p. 191. B.*

TERTIA PROBATIO

Ex Conciliis.

Tribus in Conciliis ſuam circa communionem ſub utraque ſpecie doctrinam expreſſit ac declaravit Eccleſia. *To. 12. Conc. p. 100.*

I. in Concilio Conſtantienſi an. 1415. Seſſ. 13. adversùs Joannem Hus & Hieronymum Pragenſem declarat. 1. conſuetudinem dandi Laicis Euchariſtiam ſub ſola panis ſpecie, ad evitanda pericula & ſcandala, eſſe *rationabiliter* introductam. 2. eam conſuetudinem pro lege, quam infringere non liceat, eſſe habendam. *Cùm hujuſmodi conſuetudo*, inquit, *ab Eccleſia & SS. Patribus rationabiliter introducta, & diutiſſimè obſervata ſit, habenda eſt pro lege quam non licet reprobare, aut ſine Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare*. 3. ait errare eos qui morem hunc illicitum eſſe, ac ſacrilegii audent accuſare. 4. ſtatuit eos qui contrarium pertinaciter aſſeruerint, tanquam hæreticos arcendos eſſe, & per Diœceſanos locorum graviter puniendos. 4. affert præcipuum hac in controverſia fundamentum Orthodoxorum, nempe *totum & integrum Chriſtum ſub una tantùm ſpecie contineri*. 6. denique, injungit Epiſcopis, ut ſedulò curent ne quis miniſter communionem ſub utraque ſpecie Laicis aut Clericis non ſacrificantibus diſpenſet.

II. Concilium Baſileenſe an. 1437. Seſſ. 30. adversùs Taboritas & Calixtinos eadem planè ſtatuit & repetit quæ Concilium Conſtantienſe adversùs Joannem Hus & Hieronymum à Praga. *Ibid. p. 600.*

III. denique, Concilium Tridentinum an. 1562. Seſſ. 21. adversùs Novatores Lutheranos & Calviniſtas cap. 1. 2. & 3. & Can. 1. 2. & 3. doctrinam Eccleſiæ circa utramque ſpeciem exponit & definit: *Si quis dixerit*, inquit Can. 1. *ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes & ſingulos Chriſti Fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere; anathema ſit*. *T. 14. Conc. p. 247. D.* Et Can. 2. *Si quis dixerit ſanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe ut laicos, atque etiam clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe; anathema ſit*. *Ibid.* Denique Can. 3. *Si quis negaverit totum & integrum Chriſtum omnium gratiarum fontem & auctorem, ſub una panis ſpecie ſumi, quia, ut quidam* *Ibid.*

falsò

fructus ad ſalutem neceſſarius percipiatur ex unica ſpecie, ex quibus iſtud argumentum conficimus.

Illa communio legitima eſt ac probanda, in qua totus & integer Chriſtus percipitur, tota Sacramenti natura & ſubſtantia ſalva eſt, ac omnis gratiæ fructus ad ſalutem neceſſarius obtinetur: atqui talis eſt communio ſub una ſpecie; ergo &c.

Minor propoſitio probatur.

I. totum & integrum Chriſtum ſub unica ſpecie contineri, corpus ſcilicet, animam & divinitatem, certa fides docet: neque enim diviſus eſt Chriſtus, aut jam corpus ejus exangue eſt. *Chriſtus ſcilicet reſurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur*, inquit S. Paulus Rom. 6. v. 9. Exponi meliùs non poteſt hæc catholica veritas, quàm verbis Concilii Trid. Seſſ. 13. c. 3. *Semper*, inquit, *hac fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis & vini ſpecie, unà cum ipſius anima & divinitate exiſtere: ſed corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini, ex vi verborum; ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit, non amplius moriturus, inter ſe copulantur; divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypoſtaticam unionem. Quapropter veriſſimum eſt, tantumdem ſub alterutra ſpecie, atque ſub utraque contineri; totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius ſpeciei parte; totus item ſub vini ſpecie, & ſub ejus partibus exiſtit.* Hactenus Concilium Tridentinum. Naturalem hanc connexionem ſeu concomitantiam partium Chriſti, SS. Patrum teſtimoniis probat Bellarminus Lib. 4. de Euchar. c. 21. *To. 14. Conc. p. 806. A.*

II. Totam Sacramenti rationem ac ſubſtantiam in unica ſpecie ſalvam eſſe probatur: quia tota ratio & natura Sacramenti in eo poſita eſt, ut ſignificet, & efficiat; eſt quippe Sacramentum ſignum efficax & practicum: atqui Euchariſtiæ Sacramentum in unica ſpecie & ſignificat & efficit illud omne ad quod ſignificandum & efficiendum deſtinatum eſt. Namque quantùm ad primum; Euchariſtia hæc tantùm poteſt ſignificare, nempe Chriſtum præſentem, ejus mortem & paſſionem, denique refectionem animæ ſpiritualem, & unionem Fidelium tùm inter ſe, tùm cum capite ſuo Chriſto: atqui hæc omnia in unica ſpecie ſignificantur: tùm quia Chriſtus totus eſt præſens ſub una ſpecie; tùm quia vi verborum ſolum corpus eſt ſub ſpecie panis, & ſolus ſanguis ſub ſpecie vini, quæ ſeparatio ſufficienter exprimit mortem ejus ac paſſionem; tùm quia caro Chriſti vocatur cibus, ſicut ſanguis potus: ſed in refectione ſpiritali nullum diſcrimen occurrit inter potum & cibum, tùm denique quia in multis granis ex quibus panis conficitur, ſufficienter ſignificatur unio Fidelium inter ſe & cum capite ſuo Chriſto. Quantùm verò ad ſecundum, nempe efficaciam & virtutem Sacramenti, tota hæc in unica ſpecie reperitur: gratia quippe Sacramenti non à ſymbolis exterioribus, ſed à Chriſto ipſo profluit; Chriſtus autem totus eſt & integer ſub una ſpecie.

Fatendum quidem eſt, expreſſiorem haberi mortis & paſſionis Chriſti ſignificationem ex duplici ſpecie: ſed quid inde? An neceſſariam eſſe utram-

que

Digitized by Google

queſpeciem ad ſubſtantiam Sacramenti ſequitur? minimè. Sicut in Baptiſmo triplex immerſio, quæ diu in Eccleſia obſervata fuit, haud dubiè ſignificantiùs exprimebat tùm SS. Trinitatis invocationem, tùm Chriſti ſepulturam ac reſurrectionem, tùm effectum Baptiſmi; neque tamen ideò ad ſub- To. 14. Conc. p. 847. B. ſtantiam & naturam Baptiſmi pertinuiſſe fatentur adverſarii noſtri. Hinc Conc. Trid. Seſſ. 21. c. 3. declarat *verum Sacramentum* ſumi in unica ſpecie. Si verum eſt Sacramentum, ſuam igitur habet integram naturam & eſſentiam.

III. omnem gratiæ fructum ad ſalutem neceſſarium percipi ex communione ſub unica ſpecie, ſequitur ex mox dictis. Gratia quippe illa non ex ſymbolis ipſis, ſed ex re contenta oritur: ſymbolum enim non operatur, niſi per virtutem ſibi impreſſam; in Euchariſtia autem loco virtutis impreſſæ, eſt ipſe Chriſtus totius gratiæ fons & origo, qui totus & integer continetur ſub qualibet ſpecie.

Utrum autem præter illam gratiam Sacramenti neceſſariam ad ſalutem, & quidem ſemper æqualem, ſive una, ſive duplex ſumatur ſpecies, altera detur major quidem ex perceptione duplicis ſpeciei, controverſia eſt inter Scholæ Theologos, quam non attigit nec definivit Concilium Tridentinum. Verior tamen nobis videtur & probabilior opinio negans, quam ſequitur & probat Bellarminus L. 4. de Euchar. c. 23. Obſerva autem, æqualem præſupponi in ſubjecto recipiente Euchariſtiam animi diſpoſitionem, cùm unam vel duas percipit ſpecies. Si enim inæqualis ſupponatur diſpoſitio, & major v. g. ſit charitatis fervor cùm ſumitur ſpecies ſanguinis, quàm antea, tunc procul dubio novus quidam gratiæ gradus accedet, non præcisè ratione duplicis ſpeciei, ſed ratione rei contentæ, nempe Chriſti, qui cùm totus ſit ſub ſpecie vini, intenſiorem charitatem infundit pro majori ſuſcipientis diſpoſitione. His rationibus duas alias adjungimus, quarum una ex Catholicorum ſenſu, altera ex Novatorum praxi deſumitur.

Prima eſt Alphonſi Salmeronis, quam refert Pallavicinus Lib. 17. Hiſtoriæ T. 3. p. 26. Conc. Trid. cap. 6. Nempe ſi perſuaſum Eccleſiæ fuiſſet, jure ac præcepto divino neceſſariam eſſe utramque ſpeciem, nunquam illa permiſiſſet calicis uſum auferri; & cùm eorum, quæ ad Religionem pertinent, homines ſint tenaciſſimi, fieri non potuiſſet hæc mutatio ſine ingenti animorum commotione, ſine ſtrepitu & rei geſtæ ſuperſtite memoria: atqui tamen reclamante nemine, vel ab ipſis primis Eccleſiæ temporibus data eſt & accepta communio ſub unica ſpecie.

Secunda ratio petitur ex principiis & praxi noſtrorum adverſariorum. Namque Calviniſtæ omnes in Diſciplina eccleſiaſtica c. 12. art. 7. ſic ſtatuunt: *Panis Cœnæ adminiſtrandus eſt iis qui vinum bibere nequeunt, proteſtantes tamen ſe id non facere in deſpectum.* Et art. 10. dicunt *poſſe non dari calicem iis quibus grave eſt poſt alios eum ſumere.* Porro ſi utraque ſpecies jure divino ac neceſſitate Sacramenti eſt neceſſaria, ut ipſi contendunt Novatores, qua auctoritate id ſibi arrogant ut Sacramenti ſubſtantiam certis in caſibus mutilent ac corrumpant? nulla enim eſt neceſſitas quæ ad violanda Chriſti præcepta, & mutilanda Sacramenta adigere nos poſſit; ac tutius eſt atque conſultius Sacramenta non percipere, quā inſtitutionem Chriſti non ſervare: imò non ſervata hac Chriſti inſtitutione, non ſunt ampliùs eadem Sacramenta. Sic Baptiſmus alio in liquore quàm in aqua naturali collatus, nullus omnino eſſet, quęcunq; tandē ſupponatur urgere neceſſitas.

Super-

Supereſt tertia Concluſionis pars probanda, nempe legitimis de cauſis adductam fuiſſe Eccleſiam ad ſupprimendum pro Laicis uſum calicis. Illæ autem tales ſunt. 1. uſus jam à multo tempore recepti confirmatio, ac uniformitas inter Fideles omnes obſervanda. Patres enim Conſtantienſes & Baſileenſes annotant, ſua ætate jam à longo tempore receptum invaluiſſe morem communicandi ſub una ſpecie. 2. periculum effuſionis & irreverentiæ in ſanctiſſimum Sacramentum: quæcunque enim cura & diligentia adhibeatur, fieri vix poteſt, ubi ingens eſt populi multitudo, quin aliquid ſanguinis effundatur. Hac maximè ratione moti ſunt, tùm qui panem ſacrum Chriſti ſanguine intinctum olim Fidelibus porrigebant; tùm qui pugillari ſeu fiſtula quadam ad hauriendum è calice ſanguinem utebantur. 3. difficultas diu aſſervandi vini ſpeciem pro communione infirmorum. 4. multorum à vino bibendo, & in eodem cum multis aliis calice, abhorrens indoles. 5. penuria vini in multis regionibus, ac majores impenſæ neceſſariò inſumendæ pro magna vini copia, ubi magna eſt Fidelium multitudo. 6. denique, Hæreticorum pervicacia obſtinatè contendentium utramque ſpeciem jure divino eſſe ad Sacramenti ſubſtantiam neceſſariam; atque Fidelium nonnullorum ſimplicitas & ignorantia, qui ſolum corpus in ſpecie panis, & ſolum ſanguinem in ſpecie vini percipi arbitrari poſſent. Has rationes perſtringit Catechiſmus Romanus parte 2. titulo de Euchariſtiæ Sacramento n. 70.

Solvuntur Objectiones Novatorum.

Objicies 1. ſolemnem hanc Chriſti ſententiam Joan. 6. v. 54. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quo loco diſtincta fit mentio Euchariſtiæ ſub ſpecie panis & vini; igitur neceſſaria eſt communio ſub utraque ſpecie, jure ac præcepto divino.

Reſp. nego conſequens. I. Quia non conſentiunt inter ſe Novatores citata verba de Euchariſtia intelligenda eſſe: qua igitur fronte ea nobis opponere poſſunt?

II. Quia ut efficaciter ex hoc teſtimonio inferatur neceſſitas utriuſque ſpeciei, neceſſe eſt ut citata verba non tantùm includant præceptum recipiendi corpus & ſanguinem Chriſti, ſed etiam obligationem ea recipiendi certo quodam modo, nempe ſub duplici ſpecie panis & vini: atqui licèt hæc verba Chriſti præceptum includant recipiendi corpus & ſanguinem Chriſti, non tamen exprimunt vel continent modum quo debent Fideles ea recipere, nempe duplici ſpecie.

Minor probatur: Quia verba iſta, *Niſi manducaveritis &c.* non continent ſimplex præceptum, ſed etiam medium conſervandæ vitæ per Baptiſmum acceptæ: unde vi iſtorum verborum non obligantur Catechumeni, quia nondum vitam per Baptiſmum acceperunt, quam conſervare debeant: neque etiam infantes baptiſati, quia non egent conſervatione vitæ, quam amittere non poſſunt ante uſum rationis. Jam verò medium conſervandæ vitæ non conſiſtit in ſpeciebus panis & vini, neque in modo manducandi & bibendi, ſed in ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti: quocunque enim modo illa ſumantur, modò verè & dignè ſumantur, nutriunt ac reficiunt; caro enim

enim Chriſti verè eſt cibus, & ſanguis verè potus; & *qui manducat meam carnem*, inquit Chriſtus Joan. 6. *habet vitam æternam*. Ergo iſta verba, *Niſi manducaveritis &c.* ad ſolam ſumptionem obligant, non verò ad modum ſumendi.

III. Eſto ea verba, *Niſi manducaveritis &c.* contineant præceptum ſumendi utramque ſpeciem, nondum tamen cauſam obtinebunt adverſarii noſtri: ſupereſſet enim inquirendum, utrum præceptum illud Sacramenti ſubſtantiam ſpectet, an ejus dumtaxat integritatem accidentalem. Fatentur quippe illi, in Sacramento Euchariſtiæ nonnulla obſervaſſe ac præcepiſſe Chriſtum, quæ ad illius ſolam integritatem pertinent, qualis eſt inter alia, *fractio panis*, quæ etſi fuerit à Chriſto uſurpata, & expreſſiùs ejus mortem ſignificet, non tamen ipſis videtur ad ſubſtantiam Sacramenti pertinere, quia exiſtimant verum eſſe Euchariſtiæ Sacramentum apud Lutheranos qui fractionem illam non obſervant. Porrò contendunt Orthodoxi, modum ſumendi Euchariſtiam ſub ſpecie duplici, non Sacramenti naturam atque ſubſtantiam, ſed ejus dumtaxat integritatem accidentalem ſpectare.

Hiſt. des Variations, To. 2. p. 481.

IV. Quia certum non eſt, in laudatis Chriſti verbis particulam *&*, non uſurpari disjunctivè pro particula *vel*; ita ut ſenſus ſit, *Niſi manducaveritis carnem, vel biberitis ſanguinem*; ſeu, quod in idem recidit, *Niſi manducaveritis carnem, & niſi biberitis ſanguinem*; id eſt, ſi neque manducaveritis, neque biberitis: quo ſenſu ſoppoſito, ſequitur quidem neceſſe eſſe alterutram ſpeciem ſumere, ſed non utramque ſimul.

Quòd verò ſic exponi poſſit citatum ex S. Joanne teſtimonium, colligimus, tùm quia eodem capite vita æterna promittitur comedentibus ſub una tantùm panis ſpecie; ergo vis præcepti non in modum ſumendi cadit, ſed in rem contentam: tùm quia Chriſtus verba hæc, *Niſi manducaveritis &c.* protulit contra eos qui litigabant inter ſe dicentes, *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* at illi non litigabant de modo ſumendi ſub una vel duplici ſpecie, ſed de re ipſa, nimirum carne & ſanguine Chriſti. Tùm quia particula *&*, quæ ex ſe conjunctiva eſt, non rarò uſurpatur in ſenſu disjunctivo. Sic Exodi 21. v. 5. juxta Hebræum dicitur: *Qui percuſſerit patrem & matrem morti moriatur*, atqui tamen ad eam pœnam ſubeundam ſufficit alterutrum occidiſſe. Pariter Joan. 15. v. 22. Chriſtus ait: *Si non veniſſem & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent*, id eſt, ſi neque veniſſem, neque locutus fuiſſem; ſubintelligitur enim negatio præcedens, ſtilo hebraicæ linguæ, quem aliquando Interpretes imitantur. V. g. Act. 3. v. 6. S. Petrus ait: *Argentum & aurum non eſt mihi*; id eſt, neque argentum, neque aurum.

V. denique: Etiamſi verba laudata, *Niſi manducaveritis &c.* intelligenda forent de modo manducandi & bibendi; modo etiam copulativo, nullatenus tamen adhuc adverſariis noſtris faverent; quia multa ſunt præcepta in Scripturis quæ univerſæ Eccleſiæ dantur, & tamen non per omnes, ſed per aliquos dumtaxat implenda ſunt; quod obſervandum eſſe in expoſitione Scripturarum monet S. Auguſtinus L. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 17. quale eſt iſtud, *Creſcite & multiplicamini*.

Objicies 2. Matth. 26. v. 27. extat expreſſum Chriſti mandatum de calice ab omnibus ſumendo. *Accipiens*, inquit, *calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes*. Ergo &c.

Reſp.

Reſp. per *omnes* eò loci ſolos intelligendos eſſe Apoſtolos quos Chriſtus alloquebatur, quibus calicem ſanguinis ſui porrexit, non verò omnes indiſtinctè Fideles. Namque ii ſunt intelligendi, juxta ſeriem Hiſtoriæ ſacræ, cum quibus Chriſtus cœnavit, quibus calicem dedit, qui, ut ait S.Marcus, *biberunt ex eo omnes*, qui hymno dicto exierunt in montem Oliveti &c. at ex ſola lectione Contextus ſacri conſtat de ſolis Apoſtolis ea omnia dicta eſſe; ergo vox iſta, *omnes*, ſolos præſentes deſignat Apoſtolos, non omnes indiſcriminatim Fideles.

Inſtabis 1. Si hæc verba Chriſti, *Bibite ex eo omnes*, ad ſolos diriguntur Apoſtolos, pariter iſta, *Manducate &c.* ad illos ſolos directa fuiſſe dicendum erit; iiſdem enim hoc utrumque mandatum datum eſt: ex quo ſequetur nullo Chriſti mandato Fideles obligari ad ſumendam Euchariſtiam.

Reſp. ex his præcisè verbis, *Bibite*, *Manducate*, inferri non poſſe præceptum quod omnes Fideles adſtringat ad percipiendam Euchariſtiam: attamen concludi inde non debet, nullum extare ejuſmodi præceptum; apertè enim continetur in his Chriſti verbis, Joan.6.v.54. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.*

Inſtabis 2. Chriſtus apud S. Marcum c.13.v.37. declarat ſe omnibus dictum velle, quod Apoſtolis dicebat: *Quod vobis dico*, inquit, *omnibus dico*.

Reſp. id quod omnibus hìc dictum voluit Chriſtus, in eo eſſe ut vigilent. *Quod vobis dico*, ait, *omnibus dico: vigilate*. Porrò multa dixiſſe Chriſtum Apoſtolis, quæ ad omnes Fideles non pertinent, quis ſanæ mentis negaverit? niſi velit omnibus dictum eſſe, *Euntes docete baptiſantes*. *Quorum remiſeritis peccata &c.*

Inſtabis 3. Apoſtoli repræſentabant Eccleſiam univerſam, imò & Fideles ſingulos; ergo quod ipſis dixit Chriſtus, *Bibite*, *Comedite*, omnibus dictum voluit.

Reſp. nego conſeq. ad ſummum enim inde ſequitur, communionem ſub utraque ſpecie toti Eccleſiæ in communi præſcriptam eſſe, non verò ſingulis ejus membris; adeoque ut præcepto ſatisfiat, ſatis eſſe quòd aliqui ſint, qui utramque percipiant ſpeciem, quales ſunt Sacerdotes cùm divina celebrant myſteria. Præterea, licèt Apoſtoli ſingulos repræſentaſſent Fideles, non tamen ſequitur neceſſitatem ſingulis Fidelibus incumbere ſumendi utramque ſpeciem, ſed liberum ipſis eſſe utramque, ſi voluerint, percipere: verba quippe iſta, *Accipite*, *Bibite*, *Comedite*, invitantis ſunt & porrigentis amicè, ut fieri ſolet in conviviis, non verò præcipientis. Conceſſa igitur libertate uti potuerunt Fideles, & revera multis ſæculis ea uſi ſunt, donec Eccleſia voluntatis Chriſti ſponſi ſui interpres, gravibus de cauſis facultatem hanc revocavit.

Inſtabis 4. Non poteſt Eccleſia privare Fideles ea facultate quam ipſis Chriſtus conceſſit: at ex nobis Chriſtus Fidelibus facultatem conceſſit percipiendi, ſi velint, communionem ſub utraque ſpecie; quare igitur Eccleſia tali facultate Fideles privavit?

Reſp. nego ant. Chriſtus enim jus iſtud Eccleſiæ ſuæ dedit, ut in Sacramentorum adminiſtratione, ſalva eorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret quæ vel ad Fidelium utilitatem, vel ad Sacramentorum dignitatem pertinere, pro ſua prudentia judicaret; tale enim jus neceſſariò includitur in poteſtate paſcendi ac regendi Fideles, quæ toti Eccleſiæ conceſſa eſt à Chriſto, cùm dixit Petro & in illius perſona, toti Eccleſiæ, cujus imaginem gerebat, *Paſce oves meas*. *Conc. Trid. Seſſ.21. c.2: Jo. 21 v. 17.*

Inſta-

Digitized by Google

Inſtabis 4. Chriſtus non dixit de pane, *Manducate ex hoc omnes*: prævidens autem fore nonnullos qui calicis uſum prohiberent, ſubjungit de calice, *Bibite ex eo omnes*.

Reſp. non ob iſtam rationem dixiſſe Chriſtum, *Bibite ex eo omnes*; ſed quia cùm non dederit Apoſtolis panem integrum quem inter ſe dividerent, neceſſe non fuit ut diceret, *Manducate ex eo*. E contra, cùm eundem calicem ipſis porrexerit ut ex eo biberent, non immeritò ſubjungit, *Bibite ex eo omnes*.

Objicies 3. Lucæ 22. v. 19. poſtquam Chriſtus corpus ſuum dedit Apoſtolis dicens, *Hoc eſt corpus meum*; ſtatim addit, *Hoc facite in meam commemorationem*. Et dicitur poſtea quòd ſimiliter calicem acceperit. Licèt autem apud S. Lucam de calice dictum non legamus, ſicut de pane, *Hoc facite*, ſupponi tamen debet, cùm S. Paulus 1. Corinth. 11. v. 25. poſt conſecrationem calicis addat, tanquam à Chriſto dictum, *Hoc facite, quotieſcunque bibetis, in meam commemorationem*. Igitur hoc verbo, *facite*, continetur mandatum diſtribuendi utramque ſpeciem.

Reſp. nego conſeq. I. enim iſta verba, *Hoc facite*, extant tantùm apud S. Lucam & apud Apoſtolum: apud S. Lucam ſemel, nempe poſt conſecrationem panis, & ante conſecrationem calicis, cap. 22. v. 19. apud Apoſtolum ſemel quoque, ſcilicet poſt conſecrationem calicis; unde ſic arguimus: Præceptum communicandi ſub utraque ſpecie non poteſt colligi ex iſtis verbis, ut dictis ante conſecrationem calicis apud S. Lucam, quia tunc conſecrata tantùm erat panis ſpecies; neque etiam inferri poteſt ex iiſdem, ut dictis poſt conſecrationem calicis apud S. Paulum, quia cùm Chriſtus ea pronuntiavit, non eſt locutus abſolutè, ſed tantùm hypoteticè, *Quotieſcunque bibetis*: ita ut ſenſus præcepti ſit, non ſingulis bibendum eſſe de calice, ſed ſingulis, qui bibent, quotieſcunque bibent, in memoriam Chriſti bibendum eſſe; adeoque præceptum non eſt, ut ſinguli bibant, ſed tantùm ut ſinguli, qui bibunt, mortem Chriſti annuntient.

II. Certum eſt hæc verba non referri ad ſingula quæ fecit Chriſtus inſtituendo Euchariſtiam, quaſi neceſſariò nobis ea omnia forent obſervanda quæ Chriſtus obſervavit in inſtitutione Euchariſtiæ; aliàs, & lavare pedes, & menſæ accumbendo in privatis ædibus, poſt cænam, panem frangendo, Euchariſtam percipere deberemus; quia hæc omnia Chriſtus obſervavit. Sunt igitur diſtinguenda ea quæ ad naturam & ſubſtantiam Sacramenti pertinent, & ea quæ ad integritatem dumtaxat illius accidentalem, aut ad varias loci & temporis circumſtantias pertinent.

Inſtabis 1. Juſſit Chriſtus Apoſtolis ſuis, & in eorum perſona omnibus Sacerdotibus, ut facerent quod ipſe fecit: atqui Chriſtus utramque diſtribuit ſpeciem; ergo &c.

Reſp. diſt. ant. ut facerent quod ipſe fecit, pertinens ad ſubſtantiam & naturam Sacramenti, concedo: non pertinens, nego. Multa enim fecit Chriſtus, quæ Apoſtolis ſuis neceſſariò obſervanda non injunxit.

Inſtabis 2. Juxta S. Lucam citato cap. Chriſtus ſimiliter fecit de calice, ac de pane: at de iſto dixit, *Hoc facite*. Ergo &c.

Reſp. particulam *ſimiliter* referri ad actionem accipientis, benedicentis & porrigentis calicem, ita ut ſenſus ſit, Similiter poſtquam cœnavit accepit calicem &c. Quòd autem non referatur ad omnia quæ Chriſtus egit circa panem, con-

Digitized by Google

conſtat, quia Chriſtus panem non ſolùm accepit, & benedixit ac dedit, ſed etiam fregit, & fractum diviſit inter diſcumbentes; calicem autem non diviſit, ſed integrum dedit ut ſinguli ex eo biberent.

Inſtabis 3. Juxta Apoſtolum 1. Cor. 11. v. 26. Euchariſtia percipienda eſt in commemorationem mortis Chriſti: atqui in una tantùm ſpecie non repræſentatur mors Chriſti ejuſque paſſio; ergo &c.

Reſp. in una ſpecie ab altera ſejuncta ſufficienter exprimi paſſionem & mortem Chriſti, ſiquidem hac ſeparatione adumbratur ſeparatio ſanguinis à corpore, quæ facta eſt in ligno crucis. Non ita quidem diſtincta habetur & expreſſa in una, quàm in duplici ſpecie: verùm major illa & diſtinctior ſignificatio ad naturam Sacramenti non attinet, ſicut in Baptiſmo triplex immerſio diſtinctiùs haud dubiè ſignificat mortem & ſepulturam Chriſti, neque tamen idcircò invalidus eſt Baptiſmus infuſione aut aſperſione datus.

Objicies 4. Chriſtus inſtituit Euchariſtiam ſub duplici ſpecie, atque etiam utramque diſtribuit Apoſtolis; ergo utraque ſpecies jure divino neceſſaria eſt.

Reſp. diſt. conſeq. jure divino neceſſaria eſt, quatenus Euchariſtia eſt ſacrificium, concedo: quatenus eſt Sacramentum, nego. Utramque ſcilicet rationem & ſacrificii & Sacramenti continet Euchariſtia; ad priorem requiritur utriuſque ſpeciei conſecratio & conſumptio, non verò ad poſteriorem.

Inſtabis 1. Apoſtolus, inſtitutionis à Chriſto factæ fidelis interpres, 1. Cor. 11. v. 23. ait ſe *accepiſſe à Domino quod & Fidelibus tradebat*: atqui Fideles tenentur ea obſervare quæ ſunt traditionis divinæ & Apoſtolicæ.

Reſp. diſt. min. ſi præceptum earum rerum omnibus Fidelibus datum eſt, concedo: ſecus, nego. Multa quippè ſunt traditionis & inſtitutionis divinæ, quorum obſervatio omnibus Fidelibus injuncta non eſt, ut prædicare Evangelium, baptiſare, abſolvere à peccatis &c. Porrò etſi Chriſtus Euchariſtiam ſub utraque ſpecie conſecraverit & Apoſtolis ſuis diſpenſaverit, quia tamen ſub præcepto non injunxit omnibus planè Fidelibus ut utramque perciperent ſpeciem, hinc fit, quòd Fideles omnes non teneantur jure divino ad utriuſque ſpeciei perceptionem.

Inſtabis 2. Idem Apoſtolus v. 28. expreſsè affirmat, omnibus ſumendam eſſe utramque ſpeciem: *Probet autem*, inquit, *ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.*

Reſp. Apoſtolum eò loci hoc unum præcipere, ut qui ad ſacram menſam accedunt, priùs ſe probent: præceptum enim cadit ſupra probationem, non ſuprà ſumptionem utriuſque ſymboli: quemadmodum ſi dixiſſet Apoſtolus, probet ſeipſum homo, & ſic virginitatem Deo voveat; non votum, ſed probationem ante votum præcepiſſe diceretur. Supponit tamen eò loci Apoſtolus, tunc liberum fuiſſe Fidelibus utramque, ſi vellent, ſumere ſpeciem, cùm ait, *Et ſic de pane illo edat, & de calice bibat*, quod certè ultrò concedimus.

Objicies 5. Quotquot prioribus Eccleſiæ ſæculis è SS. Patribus de Euchariſtia ſermonem habuerunt, utramque commemorant ſpeciem; ad utramque Fideles admitti teſtantur, de utraque ſumendâ legem ac regulam ſtatuunt; ergo &c.

Reſp. ex his ac ſimilibus Veterum teſtimoniis ne vel minimùm quidem noſtram attingi Concluſionem: uſum antiquum non negamus, imò agnoſci-

mus ultrò;ſed contendimus Veteribus perſuaſum fuiſſe,nullum extare divinum præceptum, quo Fideles omnes ad utramque ſpeciem percipiendam adſtringantur. ſiquidem eo ipſo tempore quo in uſu erat communio ſub utraque ſpecie,permittebant tamen,tanquam rem liberam,unam tantùm percipi ſpeciem ut ex antè dictis certum eſt ; & ſi qui ſint qui utriuſque perceptionem aut commendent, aut præcipiant, ii non ad jus & præceptum divinum attendunt,ſed ad eccleſiaſticam dumtaxat diſciplinam, & uſum tunc temporis receptum.

Inſtabis: Docent SS.Patres, Fideles ex inſtitutione ac præcepto Chriſti teneri ad ſumendam Euchariſtiam ſub utraque ſpecie. Ita inter multos

S.Juſtinus Apolog. 2. ubi poſtquam retulit quomodo in cætibus Chriſtianorum perficeretur & diſpenſaretur Euchariſtia, tùm præſentibus, tùm abſentibus, ait, Apoſtolos tradidiſſe ſibi in Evangelio ita præcepiſſe Chriſtum:mentionem autem facit ibi S. Martyr *de duplici ſymbolo ſeu ſpecie*.

P.98 B.

S.Cyprianus Epiſtola ad Cæcilium, ait *quoſdam in calice offerendo non obſervare ea quæ Chriſtus tradidit & inſtituit*.

P. 160.

Gelaſius S.Pontifex, Conſtitutione antea citata, ait *diviſionem unius & ejuſdem myſterii non poſſe fieri ſine grandi ſacrilegio*.

Dec. Crat p. 1918. n.30.

S.Bernardus Serm. 3. in Dominica Palmarum ait, *alimoniam corporis & ſanguinis Domini in prima cœna Domini exhibitam, ac deinceps frequentari mandatam*.

To.1.p. 883. F.

Reſp. nego ant.

S. Juſtinus mandatum Chriſti reſtringit ad conſecrationem Euchariſtiæ, ejuſque diſtributionem ſimpliciter quoad ſubſtantiam ſeu rem contentam conſideratam, non quoad modum; Dialogo enim cum Tryphone Judæo, totam Euchariſtiæ virtutem ex una ſpecie percipi teſtatur. Quòd verò utramque ſpeciem commemoret ſanctus Doctor, mirum eſſe non debet, cùm ætate illius in uſu eſſet communio ſub duplici ſpecie.

S.Cyprianus loco citato invehitur contra Aquarios, qui in calice euchariſtico ſolam aquam offerebant ſine vino: de neceſſitate verò utriuſque ſpeciei ibi non diſputat.

Gelaſius S. Pontifex decreto ſuo ſolos ferit Manichæos, qui, ut ipſe loquitur, *ſuperſtitione obſtricti vinum non ſumebant*. Ad eorum igitur Hæreticorum ſenſum dividere unum & idem myſterium, grande eſt ſacrilegium; non verò ad ſenſum Orthodoxorum, qui cùm credant totum & integrum Chriſtum eſſe ſub una ſpecie, ſub una, non ſub duplici communicant.

S. Bernardus meritò ait alimoniam corporis & ſanguinis Domini neceſſariam eſſe: alimonia porrò illa ex una ſpecie, perinde ac ex duplici percipitur; corpus enim Chriſti non eſt ſine ſanguine.

Objicies denique: Major confertur gratia per duplicem, quàm per unam ſpeciem; ergo Fideles aliqua gratia neceſſaria fraudantur per ſubtractationem calicis.

Reſp. nego ant. 1. Quia major gratia non poteſt conferri percipienti duplicem ſpeciem, niſi vel ratione ſigni, vel ratione rei ſignificatæ & contentæ. Non prius: quia ſignum exterius ex ſe præciſè ut ſignum eſt, gratiam non confert, ſed propter rem quam continet; aliàs qui plures in eadem communione perciperet panis conſecrati portiones, ille majorem pro numero illarum portionum gratiam perciperet, quod eſt falſum. Non poſterius: quia quid-

quidquid continetur ſub duplici ſpecie, totum continetur ſub unica, ut ex dictis inter probationes colligitur. 2. Communio ſub duplici ſpecie hoc unum habet, ut expreſſiùs ac diſtinctiùs exprimat mortem & paſſionem Chriſti; ſed clarior illa expreſſio ſeu ſignificatio majoris gratiæ cauſa non eſt; aliàs qui Baptiſmum per immerſionem perciperet, majorem ille obtinere deberet gratiam, quia immerſio expreſſiùs ſignificat mortem & ſepulturam Chriſti, quàm aſperſio, vel infuſio.

Inſtabis 1. Tridentinum Concilium Seſſ. 21. c. 3. docet nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos fraudari qui unicam ſumunt ſpeciem, quo ſatis innuit eos defraudari aliqua gratia, quamquam non neceſſaria ad ſalutem.

Reſp. nego ant. Mens quippè Concilii hæc una fuit eò loci, ut quod fidei eſt, adversùs Novatores declararet ac ſtatueret, intacta, ut aſſolet, Scholaſticorum opinione, inter quos ea de re excitata fuit controverſia, quam dirimere noluit Concilium, ſed eorum diſputationibus, ut & alia benè multa, permiſit.

Inſtabis 2. Referunt Auctores, Clementem VI. conceſſiſſe Regi Angliæ communionem ſub utraque ſpecie ad gratiæ augmentum.

Reſp. dubiam eſſe & admodum ſuſpectam hujus Bullæ veritatem: tùm quia non conſentiunt Auctores, cuinam Regi conceſſa fuerit, an Galliæ, an Angliæ: tùm quia Clemens VI. vixit ante Concilium Conſtantienſe, in quo primùm uſus calicis lege communi & generali prohibitus eſt: tùm quia hæc Conſtitutio lata dicitur an. 1341. Clemens autem VI. electus tantùm fuit an. 1342.

Inſtabis 3. Qui bis recipit Chriſtum, majorem reportat gratiam, quàm qui ſemel tantùm: atqui ille qui ſub duplici ſpecie communicat, bis recipit Chriſtum; ergo &c.

Reſp. diſt. maj. qui bis recipit Chriſtum in ordine ad duplicem refectionem animæ, concedo: in ordine ad unicam tantùm, nego. Porrò qui ſub duplici ſpecie communicat, duplicem ſpeciem ad unam & eandem communionem & refectionem animæ ſpiritualem refert ac dirigit; ergo majorem propterea gratiam non reportat.

Inſtabis 4. Omne Sacramentum ſubjecto ritè diſpoſito miniſtratum gratiam in eo producit ex opere operato: atqui Euchariſtia ſub ſola panis ſpecie eſt Sacramentum, ſicuti ſub ſola ſpecie vini.

Reſp. diſt. min. Euchariſtia ſub ſola panis ſpecie eſt Sacramentum, idem cum eo quod datur ſub ſpecie vini, ad unam & eandem animæ refectionem ordinatum, concedo: diverſum, nego.

Inſtabis denique: Si uberior gratia non confertur duplicem ſpeciem percipienti, quare tot ſæculorum tractu majores noſtri Euchariſtiam ſub utraque ſpecie Fidelibus omnibus diſpenſarunt? Quare poſt ſubtractum à Concilio Conſtantienſi calicis uſum, tot populi, Imperatores, Reges, Principes iteratis ſæpius precibus hunc uſum ſibi reſtitui tam ardenter efflagitarunt? Quare denique Sacerdotes, dum conficiunt, Euchariſtiam ſub utraque ſpecie percipiunt?

Reſp. ad primum, Eccleſiam juſtis de cauſis utramque ſpeciem olim Fidelibus permiſiſſe, ſicut poſtremis temporibus juſtis quoque de cauſis uſum calicis ſubtraxit. Non eo tamen conſilio ducta eſt ad utramque ſpeciem concedendam, quòd exiſtimaverit majorem gratiæ fructum ex duabus potiùs

quàm ex una percipi, aliàs nunquam profectò tali fructu voluiſſet Fideles fraudare; ſed tùm propter exemplum Chriſti, qui utramque ſpeciem diſpenſaverat, tùm propter expreſſiorem mortis Chriſti ſignificationem aliaſque ejuſmodi rationes, quas tanti eſſe non judicavit Eccleſia, quin uſum illum gravibus de cauſis immutari debere æſtimaverit.

Ad ſecundum: eorum qui calicis uſum reſtitui tam ardenter poſtularunt, non una fuit mens, non idem conſilium. Aliqui animo planè hæretico ac rebelli, ut Boemi, armata manu, pro calice certabant: alii eo ducebantur errore, vel totum Chriſtum non contineri ſub qualibet ſpecie, ut Calviniſtæ; vel totam Sacramenti naturam ac ſubſtantiam in una ſpecie non reperiri, ut Lutherani, quorum certè hominum reprimenda potius fuit audacia & temeritas, quàm audienda poſtulatio: alii verò Chriſtiani Principes, animo pacis ac concordiæ, fide ſana & integra, reſtitui calicis uſum poſtulabant, hac ſpe freti, futurum ut ad unitatem & concordiam cum Eccleſia faciliùs adducerentur Hæretici, ac ſedarentur animorum commotiones; ſed vanam fuiſſe illorum Principum expectationem eventus ſatis comprobavit: neque enim Boemi poſt reſtitutum calicem Eccleſiæ magis obſequentes fuere; imò potius hac indulgentia illorum audacia & temeritas crevit.

Ad tertium, Sacerdotes meritò utramque ſumunt ſpeciem, quia id exigit tùm ratio Sacramenti, tùm ratio ſacrificii. Prior quidem, quia etſi abſolutè non ſit neceſſaria utraque ſpecies ad integritatem ſubſtantialem Euchariſtiæ ut Sacramentum eſt, cùm tamen Chriſtus in inſtitutione illius utramque adhibuerit, neceſſe eſt aliquos eſſe in Eccleſia qui Chriſti exemplum ſequantur: poſterior, quia ratio ſacrificii utramque poſtulat ſpeciem conſecrari & conſumi.

Prætereà, ut optimè hìc Bellarminus L. 4. de Euchar. cap. 23. non fruſtra nec inutiliter Sacerdotes utramque percipiunt ſpeciem: quippe inutile illud non eſt, quod gratiam producit, etſi ſine illo produceretur; utraque porrò ſpecies ad ejuſdem gratiæ productionem concurrit, licèt idem omninò gratiæ effectus percipi potuiſſet per unam. Illuſtrat hoc Bellarminus exemplo miraculorum Chriſti, qui aliquando ſola voluntate operabatur miracula, ut cùm aquam in vinum convertit; aliquando voluntate & verbo, v.g. cùm Lazarum excitavit à mortuis; aliquando voluntate, verbo & contactu, ut cùm excitavit puellam mortuam; aliquando voluntate, verbo, contactu, & alio inſtrumento, ita cùm ſputo cæcum illuminavit. In his omnibus nihil erat inutile & ſuperfluum, quia omnia ſuo modo operabantur, & tamen non erant omnia neceſſaria; neque majorem effectum producebant omnia ſimul, quàm unum aut duo tantùm: non enim meliùs revixit puella, quàm Lazarus, etiamſi illam & voce appellavit, & manu apprehendit, Lazarum autem ſola voce excitavit.

ARTICULUS III.

Utrum detur præceptum divinum & eccleſiaſticum ſumendi Euchariſtiam ſub una ſpecie.

QUæres 1. utrum extet divinum præceptum ſumendi Euchariſtiam.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. affirmativè. Colligitur 1. ex iſtis Chriſti verbis apud S. Joan. cap. 6. v. 45. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* 2. ex iſtis apud S. Lucam c. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus verbis Chriſtus Apoſtolis, & in eorum perſona Sacerdotibus, mandat ut faciant, quod ipſe prior fecit: ipſe autem Euchariſtiam non tantùm conſecravit, ſed & præſentibus diſtribuit. Idem verò præceptum quod obligat Sacerdotes ut diſtribuant Euchariſtiam, obligat & Fideles ut eam percipiant. 3. ex SS. Patribus Innocentio I. Auguſtino, Gelaſio, qui ex citatis Chriſti verbis Joan. 6. colligunt neceſſariam eſſe Fidelibus Euchariſtiam, ut vitam æternam in ſe ipſis habeant. 4. quia Sacramentum hoc à Chriſto inſtitutum eſt ad vitæ ſpiritualis conſervationem: tenentur autem omnes Fideles jure divino, ſtudere conſervationi vitæ ſpiritualis.

Quæres 2. quos Fideles obſtringat iſtud præceptum.

Reſp. ſolos adultos qui cùm ad annos diſcretionis pervenerunt, ſeipſos probare poſſunt, juxta monitum Apoſtoli.

Quæres 3. an neceſſaria ſit realis & actualis perceptio Euchariſtiæ, an ejus votum ſufficiat.

Reſp. requiri realem & actualem, cùm haberi poteſt: ſi autem illius copia impoſſibilis ſit, ſufficere votum illius, ſive explicitum ſive implicitum.

Quæres 4. quandonam obliget divinum illud præceptum.

Reſp. nullum quidem in Scripturis eſſe determinatum tempus; ſed tamen ex praxi & mente Eccleſiæ non obſcurè colligi, præceptum illud obligare 1. in articulo mortis; tunc enim maximè neceſſaria eſt Euchariſtia ad ſuperandas dæmonis tentationes. Hinc ſemper curavit Eccleſia, ut moribundis adminiſtraretur, ſicuti conſtat ex Concilio generali Nicæno I. Can. 13. ex Dionyſio Alexandrino, apud Euſeb. L. 6. Hiſt. c. 44. ex Concilio IV. Carthaginenſi Can. 77. & 78. ex Arelatenſi II. Can. 12. ex Agathenſi cap. 15. ex Toletano XI. cap. 11. 2. obligat ſæpius in vitæ decurſu, quia non tantùm pro moribundis, ſed etiam pro ſanis inſtitutum eſt illud Sacramentum, qui cœleſti hoc alimento indigent, ut infractæ ac debilitatæ vires animæ ex continuo cum mundo, dæmone ac concupiſcentia certamine, reparentur ac conſerventur.

Dices: Si perſuaſum habuiſſet Eccleſia, jure divino Fideles obligari ſaltem in exitu ad percipiendam Euchariſtiam, quomodo adduci illa potuiſſet ut certis in caſibus tam neceſſario viatico morientes contra mandatum Chriſti privaret, ſicut legimus aliquando uſurpatum ab Eccleſiis Hiſpanica, Africana, & Gallicana, ut ex antè dictis compertum eſt?

Reſp. 1. Eccleſiam univerſam nunquam legem tuliſſe de recuſanda Fidelibus pœnitentibus in periculo mortis Euchariſtia, imò oppoſita lex ſancita eſt à Concilio generali Nicæno I. Can. 13. 2. Eccleſiæ illæ particulares ex rigore diſciplinæ, non ex deſperatione indulgentiæ, ut ait S. Auguſtinus, aliquibus in caſibus Euchariſtiam moribundis denegarunt, tùm ut hac ſeveritate cæteros Fideles à gravioribus criminibus deterrerent; tùm quia præſumebatur ejuſmodi moribundos non ex ſincero pœnitentiæ motu, ſed ex ſolo mortis timore compelli ad poſtulandam Euchariſtiam, ſicut teſtatur S. Cyprianus Epiſtola 52. & Patres Concilii Arelatenſis I. Canone ultimo.

Digitized by Google

Quæres 5. utrum detur præceptum eccleſiaſticum percipiendi Euchariſtiam? Reſp. affirmativè. Concilium enim Lateranenſe ſub Innocentio III. an.
To. 11. 1215. cap. 21. ſic ſtatuit: *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos*
Conc. p. *diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata, ſaltem ſemel in anno, fideliter confitea-*
172. E. *tur proprio Sacerdoti, injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minùs in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum: niſi fortè de conſilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum: alioqui & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura.*

Et Concilium Tridentinum Seſſ. 13. Can. 9. ſic decernit: *Si quis negave-*
To. 14. *rit, omnes & ſingulos Chriſti Fideles utriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis*
Conc. p. *pervenerint, teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum,*
809. C. *juxta præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ; anathema ſit.*

Quæres 6. quoties obliget præceptum eccleſiaſticum.

Reſp. initio Eccleſiæ, cùm maximus eſſet charitatis fervor, primos Fideles perſeverantes fuiſſe in doctrina Apoſtolorum, orationibus & communicatione fractionis panis, id eſt participatione Euchariſtiæ. Act. 2. v. 42. & v. 46. Poſteà verò ſolis Clericis præſcriptum fuit, ut quoties Miſſæ ſacrificio miniſtrarent, Euchariſtiæ participes fierent. Ita colligimus ex Canone 8. eorum qui Apoſtolici dicuntur: Laicis verò ut ter in anno, ſcilicet in Paſ-
Tom. 4. chate, Pentecoſte, & die natalis Domini. Ita colligimus ex cap. *Etſi non fre-*
Conc. p. *quentiùs*, *De conſecratione*. diſt. 2. & cap. *Omnis homo*. Cap. *Seculares*. eadem
1386. diſtinctione; ex Concilio Agathenſi an. 506. Can. 18. ex Colonienſi I. an.
To. 14. Conc. p. 1536. c. 21. *Ad extremum verò*, inquit Catechiſmus Romanus parte 2. de Eu-
536. char. n. 65. *cùm eò res adducta eſſet, ut non modò ſancta illa & ſalutaris præceptio non ſervaretur, ſed in plures etiam annos ſacræ Euchariſtiæ communio differretur, decretum eſt in Concilio Lateranenſi, ut ſemel ad minùs ſingulis annis in Paſcha Fideles omnes ſacrum Domini corpus acciperent.*

Quamquam nonnullæ Eccleſiæ, etiam poſt decretum Lateranenſe, priorem
To. 11. uſum de communione ter in anno à Fidelibus percipienda retinuerunt, ut vi-
Conc. p. dere eſt in Concilio Toloſano an. 1229. cap. 13. & Albienſi an. 1254. cap. 29.
430. C. & 728. D. Quæres 7. an qui intra paſchale tempus præcepto communionis annuæ non ſatisfecit, maneat liber ab illa obligatione pro eo anno.

Reſp. negativè: quia duo præſcribit Eccleſia ſuo præcepto. Primum, ut quilibet Fidelis ſemel in anno Euchariſtiam percipiat. Secundum, ut id præſtet tempore paſchali, hoc eſt intra ſpatium 15. dierum. Poſterior hæc obligatio ceſſat ubi elapſum eſt tempus paſchale, cùm impoſſibile ſit hanc temporis circumſtantiam obſervare: prior autem quæ potiſſimùm intenditur ab Eccleſia, perſeverat, cùm poſſit adhuc impleri. Si quis tamen ante tempus Paſchæ communicaſſet in ſua Parochia, maneret liber, quia jam implevíſſet præceptum, tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad circumſtantiam loci.

Quæres 8. utrum qui non communicavit in Paſchate in propria ſua Parochia, teneatur prima data occaſione communicare.

Reſp. affirmativè, quia cùm Eccleſia ſuo præcepto vult communionem non differri ultra Paſcha, ea eſt præcepti conditio de non differendo, ut ſi fuerit dilatum præceptum, non deſinat obligare: ſicut patet in contractibus in quibus determinatur tempus ſolutionis, quo elapſo adhuc tamen perſe-

verat

verat obligatio. Neque enim eſt lex iſta Eccleſiæ diei alligata, quemadmodum recitatio Breviarii eſt onus diei; neque ratio obligationis eſt tempus paſchale, ſed ut non differatur ulteriùs.

Quæres 9. an qui indignè Euchariſtiam percipit, ſatisfaciat præcepto paſchalis communionis.

Reſp. negativè: tùm quia præceptum illud eccleſiaſticum eſt tantùm determinatio præcepti divini quoad temporis circumſtantiam; ergo eſt de illa communione quæ cadit ſub præceptum divinum, per quod tenentur Fideles ſeipſos priùs probare, quàm accedant ad hoc Sacramentum: tùm quia, vel Eccleſia præcipere poteſt directè actum internum, & ſic dubium non eſt, quin præcipiendo communionem, præcipiat dignam; vel tantùm poteſt indirectè, quatenus actus interior conjunctus eſſe debet actui externo quem præcipit, & ſic indirectè, præcipiendo communionem, præcipit dignam; ſicut præcipiendo Fidelibus ut diebus Dominicis & feſtis interſint Miſſæ ſacrificio, præcipit attentionem & devotionem neceſſariam. Favent verba Concilii Lateranenſis, *ut reverenter*, inquit, *ad minùs Paſcha &c.* Ratio eſt, quia Eccleſia eam præcipit communionem, quæ ad finem ſibi propoſitum poſſit conferre, nempè ad obtinendam gratiam & vitam æternam: atqui talis eſt digna communio; ergo &c. Hinc meritò Innocentius XI. an. 1679. die 2. Martii damnavit iſtam propoſitionem, *Præcepto communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.* *Recueil des Bulles, p. 496.*

Dices 1. Qui recipit Euchariſtiam in ſtatu peccati, verè recipit Sacramentum Euchariſtiæ: atqui Eccleſia nihil aliud præcipit.

Reſp. nego min. Vult enim Eccleſia, ut percipiatur Euchariſtia modo neceſſario ad finem ſibi propoſitum obtinendum.

Dices 2. Datur duplex præceptum de ſumenda Euchariſtia, unum poſitivum de illa ſumenda, negativum aliud de illa non indignè ſumenda: atqui dici poteſt quòd per communionem ſacrilegam ſatisfiat præcepto poſitivo, licèt non ſatisfiat negativo.

Deinde, qui recipit Baptiſmum in ſtatu peccati, ſatisfacit præcepto de recipiendo Baptiſmo, etiamſi non obtineat finem propter quem Baptiſmus præceptus eſt.

Deniquè, modus actionis præceptæ non cadit in præceptum: ſed communionis dignitas aut indignitas pertinet ad modum actionis.

Reſp. ad primum, præceptum poſitivum ſumendi Euchariſtiam includere negativum de illa indignè non ſumenda: *Probet autem ſeipſum homo*, inquit S. Paulus. Ratio eſt, quia ex dictis præceptum communionis datum eſt ad conſervandam vitam animæ, qui finis obtineri non poteſt per communionem indignam.

Ad ſecundum, ratio diſparitatis eſt, tùm quia cùm iterari non poſſit Baptiſmus, ita quoque præcipi non potuit ut modus eum dignè percipiendi caderet in ſubſtantiam præcepti; aliàs qui ſemel indignè Baptiſmum recepiſſet, nunquam poſſet ſubinde præceptum implere: non ita eſt de perceptione Euchariſtiæ. Tùm quia perceptio Baptiſmi in ſtatu peccati habet nihilominus aliquem effectum propter quem inſtitutus eſt, characterem ſcilicet quem imprimit, quo fit ut baptiſatus ſit membrum Eccleſiæ; communio autem indigna nihil boni operatur in anima: tùm quia docent communiter Theo-

logi, per pœnitentiam ac ſincerum de peccatis dolorem reviviſcere Baptiſmum, non verò Euchariſtiam; alioqui qui ſæpius indignè communicaſſet, ſub finem vitæ pœnitentiam agens & veniam obtinens peccatorum, ſanctior evaderet.

Ad tertium, diſt. Modus actionis præceptæ non cadit in præceptum, ſi præcepto non exprimatur, nec ſit neceſſarius ad finem præcepti, concedo: ſi exprimatur in præcepto, & neceſſarius ſit ad finem illius, nego. At in præſenti caſu modus præcepti exprimitur in ipſo præcepto, & neceſſarius eſt ad finem illius, nempè conſervationem vitæ ſpiritualis & aſſecutionem vitæ æternæ.

Quæres ultimò, utrum debeant Fideles ad ſacram Euchariſtiam frequenter accedere, & quoties.

Lib. 5. de Sacramentis c. 4. n. 25. T. 2. p. 379.

Reſp. debere Fideles frequenter ad ſacram Euchariſtiam ea qua par eſt pietate animi accedere. *Utrum autem*, inquit Catechiſmus Rom. parte 2. de Euch. n. 62. *ſingulis menſibus, vel hebdomadis, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula preſcribi non poteſt: verùmtamen*, addit, *illa eſt S. Ambroſii norma certiſſima, Sic vive, ut quotidie ſumere merearis*. Adeat quiſque conſcientiam ſuam, & prudentis ac ſapientis Sacerdotis monita ſequatur.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De effectibus Euchariſtiæ.

VArios eoſque eximios hujus Sacramenti effectus enumerant Theologi poſt SS. Patres & Concilia.

To. 23. Conc. p. 537. E.

Concilium Florentinum in Decreto unionis eos ſic exponit: *Hujus*, inquit, *Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt, quòd per hoc Sacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur; omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operetur ſpiritualem: in quo, ut inquit Urbanus Papa, gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.*

To. 14. Conc. p. 805. D.

Et Concilium Tridentinum Seſſ. 13. c. 2. *Sumi autem*, inquit, *voluit* (Chriſtus) *hoc Sacramentum, tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius qui dixit, Qui manducat me & ipſe vivet propter me: & tanquam antidotum quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur. Pignus præterea id eſſe voluit fururæ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicitatis; adeoque ſymbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exſtitit, cuique nos tanquam membra, arctiſſima fidei, ſpei & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit, ut idipſum omnes diceremus, nec eſſent in nobis ſchiſmata.*

Hos omnes effectus fuſiùs hic proſequi noſtri non eſt conſilii: in eo tantùm pauliſper juvat immorari, quod unum eſt præſentis difficultatis caput adversùs Hæreticos diſcutiendum, an ſcilicet remiſſio peccatorum mortalium ſit præcipuus hujus Sacramenti effectus. Circa quod errant Novatores, & Scholæ Magiſtri, illæſa fide, in varias abeunt opiniones.

Errores

Digitized by Google

Errores & opiniones.

Rectè hic obſervat Bellarminus L.4. de Euch. c. 17. initio, quæſtionem de effectibus Euchariſtiæ adeò conjunctam eſſe cum alia quæſtione de præparatione ad communionem, præſertim ex ſententia adverſariorum, ut nullo modo ſeparari poſſint, cùm una ex alia pendeat. Si enim Euchariſtia per ſe inſtituta eſt ad primam ſanctificantem gratiam producendam, & mortalia peccata remittenda, neceſſe non eſt hominem gratia ſanctificante, tanquam prævia diſpoſitione & præparatione, eſſe inſtructum, ut dignè, ſicut par eſt, ad ſacram menſam accedat. Itaque To.3.p. 280.

Lutherus tria docuit. 1. effectum primarium Sacramenti Euchariſtiæ eſſe remiſſionem mortalium peccatorum. 2. non requiri ad dignam præparationem communionis, ut quis non ſit ſibi conſcius peccati mortalis; imò quò plurium & graviorum ſibi conſcius eſt, eò aptiorem eſſe ad Euchariſtiam. 3. ad præparationem Euchariſtiæ non requiri ut quis per confeſſionem & pœnitentiam à peccatis juſtificetur, ſed ſatis eſſe fidem, qua certò credat ſibi in eo Sacramento omnia peccata eſſe remittenda. Verba Lutheri refert Bellarminus loco mox citato.

Calvinus aliquando à Luthero diſſentire videtur, aliquando ei ſubſcribere, adeo ſibi parum conſtat. Namque L.4. Inſtitutionum cap. 17. paragrapho 40. ſic loquitur: *Cibus hic ſpiritalis ſi in animam inciderit malitia, nequitiaque pollutam,* P. 523. *majore illam ruina præcipitat.* Rationem reddit paulò ſuperiùs, *Non enim aliter ac cibus corporalis, ubi ventrem offendit vitioſis humoribus occupatum, ipſe quoque vitiatus & corruptus nocet magis, quàm nutriat,* quæ ſanè verba catholicam videntur exprimere ſententiam. Paragrapho tamen ſequenti oppoſitum planè docere videtur his verbis: *Vulgò dum homines ad eam manducandi dignitatem comparare volunt, miſeras conſcientias torſerunt ac divexarunt diris modis; nec tamen quidquam eorum quæ in rem eſſent, attulerunt. Dignè manducare eos dixerunt, qui in ſtatu gratiæ eſſent. In ſtatu verò gratiæ eſſe interpretati ſunt, purum purgatumque omni peccato eſſe.* Et paragrapho 42. *Ne igitur*, inquit, *in hujuſmodi præcipitium ruamus, meminerimus has ſacras epulas ægrotis eſſe pharmacum, peccatoribus ſolatium, pauperibus largitionem, quæ ſanis, juſtis, & divitibus; ſi qui reperiri poſſent, nullum afferrent operæ pretium. Nam cùm in illis Chriſtus nobis in cibum detur, intelligimus nos ſine ipſo tabeſcere, liqui, deficere, qualiter inedia corporis vigorem extinguit. Deinde cùm in vitam detur, intelligimus nos ſine ipſo in nobis planè mortuos eſſe.* P. 524. Ibid.

Illa omnia Calvini verba ſecum non cohærent, ut rectè obſervat Bellarminus. In primo enim teſtimonio videtur exigere ut homò juſtus ſit, vivus, & ſanus ad dignam Euchariſtiæ perceptionem; in ſecundo verò ut non ſit juſtus, ſed peccator; non ſanus, ſed ægrotus; non vivus, ſed mortuus.

Hunc Novatorum errorem proſcripſit & anathemate confixit Synodus Tridentina Seſſ. 13. cap. 2. ubi effectus Euchariſtiæ; & cap. 7. ubi debitam ad illius receptionem præparationem exponit & explicat; & Can. 5. ac 11. ubi oppoſitam Novatorum doctrinam damnat: *Si quis dixerit*, inquit Can. 5. *vel præcipuum fructum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema ſit.* To. 14. Conc. p. 805. & ſeq. Ibid. p. 809. A.

Et Can.

ibid.D. Et Can. 11. *Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum; anathema ſit.*

Omnes Scholæ catholicæ Magiſtri concordi ſuffragio docent adversùs Novatores. 1. Euchariſtiam per ſe ac directè non remittere peccata mortalia, ac proinde neceſſariam eſſe in ſuſcipiente præviam ſanctificantem gratiam, ut dignè & cum fructu ad hoc Sacramentum accedat. 2. peccata venialia remitti per illud Sacramentum fatentur, ſed diſſentiunt I. an directè ſaltem & per accidens Euchariſtiam peccatum mortale aliquando remittat, in eo v.g. homine qui reipſa quidem peccati mortalis reus eſt, ſed cujus nec conſcientiam habet nec affectum, quique bono ac ſimplici animo, præmiſſa ſacramentali confeſſione & abſolutione, nihil ſibi conſcius Euchariſtiam percipit. Sunt qui affirmant cum Dominico Soto; ſunt qui negant cum Vaſqueſio & aliis quos appellat in 3.p.S.Th.q.79. diſp.205. cap.4. Multi duo iſta videntur confundere, accedere ad ſacram menſam cum conſcientia peccati mortalis, & cum affectu ad peccatum mortale: alii verò diſtinguunt, apud quos is dicitur accedere cum affectu, qui non deteſtatur peccatum, ſed potius ad illud afficitur; is autem cum conſcientia, qui cognoſcit ſe reum eſſe peccati mortalis, nec ſufficienter de illo ſe conteri. Utroque in caſu indigne Euchariſtiam percipi fatentur illi.

II. Sunt qui putant per Euchariſtiam directè & per ſe venialia peccata remitti: ſunt qui indirectè tantùm, concomitanter aut conſequenter, quatenùs ſcilicet per illud Sacramentum excitatur fervor charitatis qui directè pugnat cum veniali peccato.

III. Sunt qui dicunt intendi quoad ſubſtantiam gratiam habitualem quę per Euchariſtiam infunditur: ſunt qui negant, eamque tantùm augeri volunt ſecundùm robur, ratione ſolius auxilii gratiæ actualis, ut Alenſis à Vaſqueſio citatus in 3. partem q.79. art.2. diſp.203. cap.1.

IV. Sunt qui præter juſtificantem gratiam in ſuſcipiente neceſſariam adhuc aliam ſpecialem diſpoſitionem requirunt ad effectum hujus Sacramenti, nempè vel devotionem & attentionem ſpecialem ad hoc Sacramentum, vel carentiam peccati venialis in ipſa actuali Sacramenti ſuſceptione: ſi enim veniale peccatum committatur in ipſa perceptione actuali Euchariſtiæ, totum Sacramenti fructum deperdi aſſerunt. Lege Vaſqueſium in eandem partem q.79. diſp. 206. art. 8. cap. 1. Denique, non omnes conveniunt de puncto temporis quo Euchariſtiam ſuum in anima effectum producit: an quando in ore recipitur, an quando demittitur in ſtomachum, an quando conſumitur &c. His ita hiſtoricè narratis, ſit

CONCLUSIO.

Sacramentum Euchariſtiæ per ſe ac directè non remittit peccatum mortale, nec conſequenter primam ſanctificantem gratiam producit, ſed eam in ſuſcipiente præſupponere debet.

Probatur 1. ex Scriptura. Chriſtus Joan. 13. v.4. & ſeq. antequam Diſcipulis ſuum corpus ac ſanguinem porrigeret, laviteorum pedes, ut innueret ſummam eſſe debere animæ munditiem & puritatem in eo qui corporis Chri-

ſti

ſti particeps efficitur. Matth. 22. ſeveriſſimè punitur qui ad regium convivium ſine veſte nuptiali intrare præſumpſit: *Ligatis pedibus & manibus*, inquit Rex convivii v. 13. *mittite eum in tenebras exteriores*. Ibi verò adumbrari convivium euchariſticum, concors eſt SS. Patrum & Interpretum ſententia. Et cap. 7. v. 6. dixerat Chriſtus: *Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos.* Denique 1. Corinth. 11. v. 28. Apoſtolus pronuntiat: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Ex quibus certè teſtimoniis manifeſtè colligitur, præviam eſſe debere in ſuſcipiente Euchariſtiam animæ puritatem ac ſanctitatem; adeoque Sacramentum hoc ex ſe ac directè inſtitutum non eſſe ad tollendum peccatum mortale, & primam ſanctificantem gratiam producendam.

Probatur 2. ex conſtanti SS. Patrum & Eccleſiæ totius Traditione. Certum quippè eſt ab altari ſemotos ac ſeparatos olim fuiſſe, qui propter crimina luctuoſam decurrebant pœnitentiam. Ita colligimus ex Conciliis Eliberitano Can. 78. & 79. Ancyrano Can. 4. 5. & 7. Nicæno Can. 11. Arauſicano I. Can. 3. & ex S. Cypriano Epiſtolis 14. 15. 16. & Tractatu de lapſis. Hinc alta voce inter Miſſarum ſolemnia clamabat Diaconus, *Exite Catechumeni, pœnitentes, indigni.*

Concors eſt SS. Patrum ſententia.

S. Juſtinus Apolog. 2. *Alimentum hoc*, inquit, *apud nos vocatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licitum eſt, quàm veram eſſe doctrinam noſtram* P. 97. E.
credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Chriſtus tradidit viventi.

S. Cyprianus Epiſtola 9. conqueritur à nonnullis intempeſtiva indulgentia laxatam eſſe pacem, & datam lapſis communionem. *Nondum*, inquit, *pœnitentia acta, nondum exomologeſi facta, nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſita*, Pa. 21.
Euchariſtia illis datur, cùm ſcriptum ſit, Qui ederit panem, vel biberit calicem & ſeq.
Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Tractatu quoque de P. 173. & ſeq.
lapſis vehementiori & acriori ſtylo in eundem abuſum invehitur.

S. Ambroſius Lib. 6. in Lucam ad cap. 9. *Ubique*, inquit, *myſterii ordo* To. 1 p.
ſervatur, ut priùs per remiſſionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, 1400. B.
poſteà alimonia menſæ cœleſtis exuberet.

S. Chryſoſtomus Hom. 46. in Joan. caput 6. *Sicut eſt magnum*, inquit, *&* Ed. Cr-
admirabile, (hoc Sacramentum) *ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutem acceſſiſti:* mel. p.
ſin prava conſcientia, ad pœnam & ſupplicium. 238. A.

S. Auguſtinus Tract. 26. in Joan. *Quàm multi*, inquit, *de altari accipiunt,*
& accipiendo moriuntur?... Non quia malum accepit, ſed quia bonum malè To. 3. p.
malus accepit. Videte ergo, fratres, panem cœleſtem ſpiritaliter manducate, in- 2. pag.
nocentiam ad altare apportate. 498. C.

Denique S. Leo Epiſtola 82. aliàs 91. ſic loquitur: *Mediator Dei & hominum* Tom. 1.
Chriſtus Jeſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus a- pa. 605.
ctionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad commu- cap. 2.
nionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.

Hìc adde definitionem Concilii Tridentini Seſſ. 13. Can. 5. & 11. paulò antè adductam, ſicut & ea quæ idem Concilium cap. 7. ejuſdem Seſſionis

expo-

Digitized by Google

exponit de diſpoſitionibus neceſſariis ad dignam Euchariſtiæ perceptionem.

Probatur 3. ratione. Quia Sacramentum Euchariſtiæ inſtitutum eſt per modum alimenti ſpiritualis: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*, inquit Chriſtus Joan. 6. v. 56. alimentum autem ſpirituale ſupponit in eo qui illud ſumit, vitam ſpiritualem animæ, ſicut alimentum corporale vitam corporis. Hinc nata inter Theologos diſtinctio Sacramentorum, quorum alia dicuntur vivorum, & alia mortuorum: priora ſunt ea quæ in ſuſcipiente præſupponunt vitam animæ ſpiritualem, ut Euchariſtia, Confirmatio &c. poſteriora verò, quæ mortuis conferuntur ut vitam habere poſſint, quæ propterea deſtinata ſunt ad producendam primam ſanctificantem gratiam, & ad tollenda peccata, ut Baptiſmus & Pœnitentia.

SECUNDA CONCLUSIO.

Probabilior nobis videtur eorum opinio, qui ne quidem indirectè & per accidens peccatum mortale per Euchariſtiam remitti affirmant.

Probatur. Quia effectus Sacramentorum novæ Legis qui pendent à ſola Chriſti voluntate & inſtitutione, nobis tantùm poſſunt innoteſcere vel ex Scripturis, vel ex SS. Patribus, vel ex Conciliis & Traditione Eccleſiæ, vel denique ex ratione evidenti petita ex ſingulari conditione & propria natura ejus Sacramenti de quo agitur: atqui ex nullo illorum capitum probari poteſt peccata mortalia in caſu propoſito per accidens remitti in ipſa reali Euchariſtiæ perceptione.

Non quidem ex Scripturis, Conciliis, ac SS. Patribus: quæ enim Concluſione prima mox adduximus teſtimonia, manifeſtè oſtendunt hominem juſtum eſſe debere, & ab omni labe mortali purum & liberum, priuſquam ad ſacram menſam accedat; neque ulla ratione diſtinguunt inter modum remittendi peccatum mortale, per ſe ac directè, aut per accidens ac indirectè.

Non etiam ex ulla ratione fundata in ſingulari conditione ac natura & inſtitutione Euchariſtiæ: imò potius inde colligitur, nequidem per accidens & indirectè per illam deleri peccatum mortale: ſiquidem inſtituta illa eſt, ut diximus, tanquam cibus & potus animæ; at cibus & potus nunquam dantur ad ſuſcitandos mortuos. Ita Catechiſmus Romanus parte 2. de Euchariſtiæ Sacramento n. 51. *Conſtat*, inquit, *quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodeſt, ita etiam animæ, quæ ſpiritu non vivit, ſacra myſteria non prodeſſe. Ac propterea, panis & vini ſpeciem habent* (Fideles,) *ut ſignificetur, non quidem revocandæ ad vitam animæ, ſed in vitæ conſervandæ cauſa inſtituta eſſe..... quoniam prima gratia omnes præditos eſſe oportet, antequam ſacram Euchariſtiam ore contingere audeant.*

II. In caſu propoſito, qui ad ſacram menſam accedit cum peccato mortali, cujus tamen ſibi conſcius non eſt, nec affectum ullatenus retinet, vel abſolutionis beneficium in Sacramento Pœnitentiæ accepit, vel non. Si prius, juſtificatus eſt, atque peccatum illud mortale cujus ſibi non eſt conſcius, remiſſum ſupponitur cum aliis vi & efficacia Sacramenti Pœnitentiæ; adeoque non amplius remittendum ſupereſt per Sacramentum Euchariſtiæ: Si poſterius, vel ille copiam non habens Sacerdotis perfectum habet ex Dei amore

de peccatis dolorem, vel non: ſi habet, etiam juſtitiam & peccatorum remiſſionem adeptus ſupponitur per amorem Dei & charitatem, antequam Euchariſtiæ fiat particeps; *Qui enim diligit, non manet in morte*, ſi non habet, nullatenus juſtificatur, ſed in peccatis remanet, quæ per indignam communionem nova acceſſione augentur & cumulantur potius, quàm deleantur.

TERTIA CONCLUSIO.

Euchariſtia directè ac per ſe remittit peccata venialia.

Probatur 1. ex Concilio Tridentino Seſſ. 13. cap. 2. ubi ait Chriſtum inſtituiſſe Sacramentum Euchariſtiæ *tanquam antidotum quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervamur*. 2. ex S. Ambroſio L. 5. de Sacramentis cap. 4. *Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus, medicina eſt cæleſte ac venerabile Sacramentum*, quod ibidem vocat panem noſtrum quotidianum. Unde S. Auguſtinus Epiſtola 54. aliàs 118. cap. 3. hanc regulam proponit obſervandam ab iis qui ad ſacram menſam volunt accedere: *Si peccata tanta non ſunt, ut excommunicandus quiſquam homo judicetur, non ſe debet à quotidiana medicina Dominici corporis ſeparare*. Quotidianam appellat medicinam, quia quotidianis morbis ſeu peccatis venialibus ſanandis deſtinata eſt. *To. 14. Conc. p. 805. D.* *To. 2. p. 379. A.* *To. 2. p. 125. B. C.*

Probatur 2. ratione ex natura Euchariſtiæ ducta. Eſt quippè inſtituta per modum cibi: quemadmodum autem neceſſarius eſt cibus corpori ad reſtaurandum id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis, ita neceſſarius eſt ſpiritualis animæ cibus, quo reparatur quidquid per calorem concupiſcentiæ ex ardore charitatis imminuitur. Unde S. Th. obſervat, ex duplici capite remitti peccata venialia in Euchariſtia. 1. immediatè & directè, per ipſum Sacramentum quod ſumitur ſub ſpecie cibi nutrientis. 2. mediatè per rem Sacramenti, nempè fervorem charitatis, qui cùm pugnet cum veniali peccato, ipſum tollit.

Quæres 1. an per peccata venialia impediatur aliquando Euchariſtiæ effectus.

Reſp. duo eſſe in peccato veniali diſtinguenda, reatum, & affectum.

I. Reatus peccati venialis præteriti non tollit effectum hujus Sacramenti; imò potius, ex mox dictis, tollitur per illud Sacramentum.

II. Peccata venialia concomitantia, tùm etiam præterita, quorum affectus non deponitur; tùm ea quæ actu, id eſt in ipſa Sacramenti perceptione committuntur, impediunt fervorem charitatis, ſuavitatem, ac quamdam ſpiritualem dulcedinem refectionis actualis, ſimilem fermè voluptati quam percipit guſtus in manducatione cibi alicujus exquiſiti. Ita S. Th. 3. parte q. 80. art. 8. Ratio eſt, quia complacentia in peccatis venialibus, vel actualis eorum commiſſio, eſt obex fervori charitatis, ſuavitati ac dulcedini hujus Sacramenti, neque remitti poteſt in hoc Sacramento peccatum actuale, niſi voluntas ab illo ſe avertat. Hinc monet S. Auguſtinus, negligenda non eſſe peccata venialia, eorumque affectum eſſe deponendum. Sermone enim 244. nunc 292. in Append. loquens de luxuria veniali in quam incidunt qui matrimonio intemperanter, & extra liberorum procreandorum finem utuntur, ſic loquitur: *Sed dicis, peccatum quidem eſt; ſed tamen parvum eſt. Nec* *Tom. 5. Appen. p. 487. F.*

nos

nos dicimus quia capitale peccatum eſt : ſed tamen ſi frequentiùs exerceatur , & jejuniis, vel eleemoſynis non redimatur , nimis immundam facit animam. Noli deſpicere peccata tua , quia parva ſunt: nam & pluviarum guttæ ſunt ; ſed flumina implent , & moles trahunt , & arbores cum ſuis radicibus tollunt . Tu qui dicis, quia parvum peccatum eſt , velim ſcire quoties tale peccatum admittis , ſi tot parvulas plagas in corpore , & tot maculas aut ſciſſuras in veſtibus tuis fieri velis ? Cùm ergo in corpore tuo plagas , nec in veſte tua ſciſſuras vel maculas fieri acquieſcas , qua conſcientia tot facere in anima tua non metuis ? Ac ſic quicunque hoc fecerit , plùs amat veſtem ac carnem ſuam, quam animam.

Reſp. 3. Quamquam improbabilis non ſit eorum ſententia qui contendunt, defectum actualis devotionis, & peccata venialia quæ talem defectum inducunt, impedire non tantùm actualem fervorem ac dulcedinem hujus Sacramenti, ſed etiam augmentum habitualis gratiæ & charitatis , contraria tamen ſententia negans veriſimilior nobis videtur.

Ratio primæ partis eſt, quia ita ſentiunt plerique Auctores graviſſimi , S. Th. in 4. diſt. 12. q. 2. art. 1. quæſtiuncula 3. Durandus in eandem diſtinct. q. 1. ad 2. Cajetanus in art. 1. q. 79. ubi ait , *oppoſitam ſententiam demulcere* quidem aures multitudinis innumerabilium Sacerdotum quotidie aut frequentiſſimè celebrantium, ſed non eſſe veram. His addi poſſunt plures alii quos refert Suares in hanc quæſtionem diſput. 73. ſectione 3. 2. Quia vix credibile eſt augmentum gratiæ iis conferri qui indignè recipiunt Euchariſtiam: atqui indignè recipiunt qui indevotè. Ita S. Bonaventura, De præparatio-
To. 7. p. c. 8. ne ad Miſſam cap. 5. 3. Quia non viderentur retrahendi à communione qui indevotè accederent ad ſacram menſam, ſi revera augmentum gratiæ & charitatis in eo ſtatu conferatur; neque enim tanto beneficio eſſent privandi: atqui tamen SS Patres non modò retrahunt eos qui ſunt in peccato mortali, ſed etiam indevotè accedentes. Ita inter alios S. Chryſoſtomus Hom. 19.
Pagina 1820. & ſeq. in c. 10. ad Hebreos. 4. ut ratiocinatur Cajetanus, ſicut amor Dei non eſt otioſus, ita nec ipſum amoris Dei incrementum: atqui tamen plures Sacerdotes quotidie celebrant, & quidem abſque peccato mortali, in quibus tamen , teſte experientia, nullum apparet talis augmenti veſtigium , nec etiam meliores evadunt, ſed ſemper æquè tepidi remanent.

Ratio ſecundæ partis eſt. 1. quia S. Th. diſcedens à priori ſententia, (quidquid in contrarium opinetur Cajetanus) id apertè videtur docere 3. parte q. 80. art. 8. *Actualis*, inquit, *refectio ſpiritualis dulcedinis impeditur , ſi aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente diſtractus ; non autem tollit augmentum habitualis gratiæ vel charitatis*. Hanc S. Th. ſententiam multi amplexi ſunt , quos appellat Suares loco citato . 2. Quia Sacramenta agunt per modum cauſæ naturalis, ac proinde producunt effectum ſuum quoties obicem non reperiunt: atqui devotionis carentia & affectus peccati venialis non ponunt obicem augmento gratiæ , quia ſicut inter primam gratiam & peccatum veniale non datur oppoſitio, ita neque inter peccatum veniale & augmentum gratiæ. Vel enim hæc oppoſitio repeteretur ex ipſa rei natura, vel ex aliqua Dei inſtitutione: non ex primo capite, cùm levis offenſa non diſſolvat amicitiam: non ex ſecundo, cùm nullum extet veſtigium in ſacris Litteris. 3. Quia Conc. Trid. Seſſ. 13. cap. 7. &

Can. 11.

Can.11. exponens probationem neceſſariam quam requirit Apoſtolus ut dignè quis percipiat Euchariſtiam, non aliam proponit quàm ut nullius ſit peccati mortalis reus. 4. Quia quæ adducta ſunt in confirmationem oppoſitæ ſententiæ, multùm non urgent.

Non primum, quia potius credendum S. Th. ſeniori & magis docto, quàm juniori, cùm multi aliunde graves Theologi S. Doctori ſubſcribant.

Non ſecundum, quia reipſa dignus eſt ſimpliciter, qui eſt in ſtatu gratiæ; & ſi quæ eſt indignitas, non eſt poſitiva; aliàs peccaret mortaliter qui eo in ſtatu Euchariſtiæ fieret particeps, ſed tantùm negativa, quæ impedit tantùm dulcedinem actualis manducationis, non verò augmentum gratiæ.

Non tertium, meritò enim tales retrahi poſſunt, quia valdè timendum eſt ne cùm deeſt juſtitiæ ſpiritualis dulcedo, delectatione cupiditatis ſuperante excidant à gratia. Hac ſaltem pœna cautiores efficientur & vigilantiores.

Non quartum, quia augmentum gratiæ præciſè ſumptum, non multùm confert ad mutationem vitæ, niſi adſint, tùm fervor charitatis, tùm ſpiritualis dulcedo quæ vincat terrenam cupiditatem: utrumque autem impeditur per venialia peccata. Unde plurimùm timere debent Sacerdotes ita tepidi, ne brevi tempore penitus excidant à gratia.

Quæres 2. utrum per Euchariſtiam remittatur pœna temporalis peccatis debita.

Reſp. cum S. Th. 3. parte q. 79. art. 5. in corp. pœnam temporalem indirectè, non verò directè remitti per Sacramentum Euchariſtiæ. *Si*, inquit, *conſideretur ut Sacramentum, habet effectum dupliciter: uno modo directè ex vi Sacramenti; alio modo quaſi ex quadam concomitantia.... Ex vi quidem Sacramenti directè habet illum effectum ad quem eſt inſtitutum: non eſt autem inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per unionem ad Chriſtum & ad membra eius....ſed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis conſequitur remiſſionem non ſolùm culpæ, ſed etiam pœnæ, inde eſt quòd ex conſequenti per quamdam concomitantiam ad principalem effectum, homo conſequitur remiſſionem pœnæ, non quidem totius, ſed ſecundùm modum ſuæ devotionis & fervoris.*

Quæres 3. utrum per Euchariſtiam homo præſervetur à peccatis futuris.

Reſp. affirmativè. 1. ex Scriptura, Joan. 6. v. 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. 2. ex Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 2. ubi ait Euchariſtiam eſſe *antidotum quo à peccatis mortalibus præſervamur*. 3. quia, ut ratiocinatur S. Th. aliquis præſervatur à peccato futuro, ſicut corpus à morte futura, cùm peccatum ſit mors animæ: atqui duobus modis corpus præſervatur à morte; vel contra interiora corruptiva, vel contra exteriores impugnationes: primum fit per cibum & medicinam; ſecundum per arma. Jam verò utroque modo anima per Euchariſtiam præſervatur à peccato; & contra interiorem peccati fomitem, & contra exteriorem dæmonum impugnationem: adversùs peccati fomitem, quia Euchariſtia inſtituta eſt ad nutriendum, quæ nutritio fit per charitatem: ut autem ait S. Auguſtinus L. 83. q. qu. 36. *nutrimentum charitatis eſt diminutio cupiditatis*. Adversùs dæmonum impugnationem: ut enim ait S. Chryſoſtomus Hom. 46. in Joan. cap. 6. ab illa menſa diſcedimus terribiles effecti diabolo, tùm quia Euchariſtia eſt repræſentatio mortis Chriſti per quam victi ſunt dæmones; tùm

To. 14. Conc. p. 805. D.

To. 6. p. 13. E. Ed. Comel p. 236.

quia

quia ſuppeditat jus ad auxilia gratiæ actualia, quæ ſunt veluti arma quibus
Pa.76. dæmonum inſultus propulſamus, ac vanos reddimus. Idem præclarè & eloquenter exponit S. Cyprianus Epiſtola 54. ad Cornelium.

Neque eſt quòd dicas, futurum inde, ut qui ſemel dignè Euchariſtiam percepiſſet, nuſquam peccaret mortaliter.

Namque cùm homo infirmus ſit, multiſque tùm internis tùm externis hoſtibus circumveniatur, nec ſemper faciat quidquid poteſt ex auxilio gratiæ, hinc fit ut cedat aliquando tentationibus: verùm cùm liber ſit, non ex culpa aut defectu Euchariſtiæ, ſed ex culpa hominis & nativa ejus conditione contingit ut tentationi ſuccumbat. *Effectus hujus Sacramenti*, inquit S.Th. hic, *recipitur in homine ſecundum hominis conditionem; ſicut contingit de qualibet cauſa activa, quòd ejus effectus recipitur in materia ſecundùm modum materiæ: homo autem in ſtatu viæ eſt hujus conditionis, quòd liberum arbitrium ejus poteſt flecti in bonum & malum; unde licèt hoc Sacramentum quantùm eſt de ſe habeat virtutem præſervativam à peccato, non tamen aufert poſſibilitatem peccandi.*

Quæres 4. utrum per Euchariſtiam producatur gratia ſanctificans, & qualis.

Reſp. ad primum, affirmativè; & ex jam dictis ſuprà abundè colligitur.

Ad ſecundum, dico gratiam illam ſacramentalem in eo eſſe poſitam, ut in anima faciat, quod facit in corpore cibus materialis; nempè ut ſuſtentet, augeat, reparet vires animæ, delectet &c.

Quæres 5. quo inſtanti temporis Euchariſtia ſuum in anima producat effectum.

Reſp. parum de eo ſollicitos eſſe debere Fideles, quibus ſatis eſt, ſi dignè, ut oportet, ad hoc Sacramentum præparati accedant. Inter varias autem Theologorum opiniones ea videtur magis probabilis, quæ aſſerit tunc Euchariſtiam ſuum effectum producere, cùm verum eſt dicere eam comedi, manducari: eſt enim verus animæ cibus, ex dictis ſæpius.

Quæres ultimò, utrum Euchariſtia, ut Sacramentum eſt, aliis, quàm ſumentibus prodeſſe poſſit.

Reſp. directè non prodeſſe, ſed indirectè tantùm. Non prius, quia cibus ſumenti tantùm directè prodeſt: indirectè tamen cibus ſpiritualis, propter ſuſcipientis pietatem ac devotionem, qui communionem ſuam in aliorum gratiam offert, prodeſſe poteſt; *ſicut*, inquit S. Th. *prodeſt indirectè ad remiſſionem pœnæ temporalis*. Unde ſacra Cardinalium Concilii Tridentini interpretum Congregatio proſcripſit opinionem eorum qui morem communicandi pro mortuis damnant.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Concluſionem, nonnulla Scripturæ teſtimonia, ex quibus colligi videtur Euchariſtiam per ſe ac directè eſſe inſtitutam ad delenda peccata mortalia.

I. Generatim Chriſtus profitetur ſe non veniſſe vocare juſtos, ſed peccatores, Matthæi cap. 9. v. 12. *Non eſt opus*, inquit, *valentibus medicus, ſed malè habentibus*. Hinc Chriſtus ſe omnibus contrectandum permittebat, & cum omnibus familiariter converſabatur.

II. Joan.

II. Joan. 6. v. 33. Chriſtus ait: *Panis qui de cœlo deſcendit, dat vitam mundo.* Et v. 52. *Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.* Et v. 58. *Qui manducat me & ipſe vivet propter me.*

III. In ipſa forma qua conſecratur calix, dicitur Matth. 26. v. 28. *Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Eodem ſpectat hæc Oratio quam Sacerdos acceptis ſacris donis Eccleſiæ nomine fundit, *Hæc nos communio, Domine, purget à crimine. Purificent nos, quæſumus Domine, Sacramenta quæ ſumpſimus, & præſta ut hoc tuum Sacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed interceſſio ſalutaris ad veniam: ſit ablutio ſcelerum; ſit vivorum atque mortuorum remiſſio omnium delictorum.*

Reſp. nego antecedens.

Ad primam probationem, veriſſimæ ſunt adductæ Chriſti propoſitiones, quæ ad rem præſentem immeritò inflectuntur. In primo quippe teſtimonio loquitur Chriſtus de prima ad fidem Evangelicam vocatione, non de invitatione ad Euchariſtiam: certum autem eſt non alios fuiſſe primùm vocatos à Chriſto, quàm peccatores, abſque enim gratia & vocatione omnes nos peccatis conſepulti jaceremus. In ſecundo teſtimonio idem eſt Chriſti ſcopus, ut nempe adversùs ſuperbum Phariſæorum faſtidium probet, non debuiſſe ſe dedignari peccatorum ac publicanorum conſortium, ad quos, tanquam cœleſtis medicus, ſanandos venerat: unde meritò ſe omnibus videndum & contrectandum præbebat, qui venerat ut omnes ſalvos faceret. Inde autem inferre Euchariſtiam pro tollendis mortalibus peccatis inſtitutam eſſe, quid aliud eſt, quàm velle eam omnibus paganis & infidelibus eſſe concedendam, quod ſanè quantùm ſit perabſurdum nemo non intelligit.

Ad ſecundam: Euchariſtia dicitur panis vivificus, more Scripturæ ſacræ non quòd mortuis vitam conferat, ſed quòd eam in viventibus conſervet ac confirmet.

Ad tertiam: In forma conſecrationis calicis non dicitur ſanguinem eſſe bibendum in remiſſionem peccatorum, ſed effundendum; cujus effuſionis imago eſt ac repræſentatio Euchariſtia. At certum eſt ſanguinem Chriſti effuſum fuiſſe in remiſſionem peccatorum.

Ad preces Eccleſiæ, dico 1. eas poſſe rectè intelligi de Euchariſtia ut eſt ſacrificium, quod quidem offertur non pro juſtis modò, ſed & pro pœnitentibus quibus nondum remiſſa ſunt peccata, imò & pro impiis, ut nempe dignetur divina miſericordia eis gratias diſpenſare, quibus ſuam cæcitatem & impietatem deponant. Ita Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 2. Nec obſtat quòd in illis precibus Euchariſtia dicatur *Sacramentum:* notum quippe eſt Veteres communi nomine ſacrificium & Sacramentum appellaſſe. *Notum eſt*, inquit S. Auguſtinus L. de ſancta virginitate c. 45. *quo loco Martyres, & quo defunctæ ſanctimoniales ad altaris Sacramenta recitentur*, ubi certè Sacramentum pro ſacrificio ponitur. Deinde, etiam in ratione Sacramenti dici poteſt Euchariſtia inſtituta in remiſſionem peccatorum: tùm quia delet venialia, tùm quia prodeſt ad relaxationem pœnæ temporalis quæ peccatis mortalibus debita eſt. To. 14. Conc. p. 853. T. 6. p. 364. A.

Objicies 2. contra ſecundam Concluſionem.

I. Sacramentum Euchariſtiæ datur per modum medicinæ; ergo poteſt ſaltem indirectè ac per accidens mortale peccatum remittere in eo homine, qui bono & ſimplici animo accedit, nullius ſibi mortalis peccati conſcius.

Digitized by Google

II. Scriptura & SS. Patres exigunt tantùm ut quis ſe probet, & ſic de pane euchariſtico comedat: ſed qui poſt accuratum examen nullius peccati ſibi conſcius eſt, ille quantùm in ſe eſt ſeipſum probavit.

III. Sacramenta conferunt gratiam iis qui non ponunt obicem: at homo in caſu propoſito non ponit obicem.

IV. Euchariſtia omnium Sacramentorum præſtantiſſimum eſt; ergo illorum omnium virtutem eminenter continet; adeoquo peccatum mortale ſaltem indirectè ac per accidens remittere poteſt.

Reſp. ad primum: Euchariſtia rectè medicina vocatur, tùm reſpectu venialium peccatorum, quæ purgat; tùm reſpectu mortalium, quæ præcavet. Sicut autem medicina obeſt potius quàm profit, quando corpus illi recipiendæ non eſt præparatum; ita & Euchariſtia, cùm anima labe peccati mortalis infecta eſt.

Ad ſecundum: Scriptura & SS. Patres eam præviam exigunt probationem, quæ ſupponat gratiam ſanctificantem, & excludat peccatum mortale jam remiſſum vel per pœnitentiam, vel per contritionem perfectam. Ad ſummum probaretur, illum hominem reum non fore ſacrilegii, qui bona fide accederet ad Euchariſtiam cum peccato mortali, cujus ſibi non eſt conſcius, nec affectum gerit.

Ad tertium: Ut quis cenſeatur obicem non ponere Sacramento Euchariſtiæ, neceſſe eſt ut non tantùm careat affectu ad peccatum mortale, ſed etiam reatu peccati mortalis. Eſt hic obex qui effectum Euchariſtiæ impedit: porrò nullum Sacramentum ſuum obicem tollit, ſed ſupponit ſublatum, ut fructum ferre poſſit.

Ad quartum: Major præ cæteris Sacramentis Euchariſtiæ præſtantia in eo conſiſtit, quòd ipſum Chriſtum totius gratiæ fontem contineat, non ſolam ejus virtutem. Quòd ſi valeret adducta inſtantia, probaret inutilia fore alia Sacramenta, cùm tota eorum virtus in ſola Euchariſtia contineretur.

Objicies denique contra tertiam Concluſionem.

I. peccata venialia non ſunt contraria charitati; ergo non tolluntur per charitatem quæ infunditur virtute Sacramenti Euchariſtiæ.

II. ſi Euchariſtia deleret peccata venialia, omnia planè deleret; ſicque immunis eſſet homo ab omni culpa veniali, quòd pugnat cum S. Joanne, qui Epiſtolæ ſuæ 1. c. 1. v. 8. ait: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.*

Reſp. ad primum, peccata venialia non adverſari quidem charitati, quantùm ad ejus habitum atque ſubſtantiam, ſiquidem ſimul cohærent in eodem ſubjecto, ſed quantùm ad fervorem & intenſionem actus qui excitatur per Euchariſtiam.

Ad ſecundum: Non ſic intelligendus eſt S. Joan. quaſi vellet non poſſe hominem per aliquod vitæ intervallum omni peccato veniali carere; ſed tantùm quia vitam hanc non ducunt Sancti ſine peccatis venialibus; adeo quippe infirma eſt & ad lapſum proclivis noſtra mortalitas, ut diu ſtare non poſſit.

QUÆ-

QUÆSTIO OCTAVA.

De ſacrificio Miſſæ.

HActenus de Euchariſtia quatenus Sacramentum, nunc de eadem ut ſacrificium eſt, differendum habemus. Priuſquam verò ſpeciatim loquamur de ſacrificio Miſſæ ſeu altaris, nonnulla præmittenda videntur circa ſacrificium generatim ſpectatum, quæ ſubinde dicendis circa ſacrificium Miſſæ lucem maximam allatura ſunt.

De ſacrificio generatim ſumpto.

Quæritur quid ſit, quotuplex, & quæ ejus neceſſitas.

Quid ſit ſacrificium.

Philippus Melanchthon in Apol. Confeſſionis, articulo de Miſſa, ita ſacrificium definit: *Sacrificium eſt ceremonia vel opus, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus.* Calvinus generaliter definit: *Quidquid omnino Deo offertur.* Verùm licèt omnis actio quæ in Dei gloriam cedit, v.g. eleemoſyna, jejunium, pſalmodia &c. juxta nonnullos, ſacrificium dici poſſit ſenſu quodam latiſſimo, non tamen ſenſu proprio, rigoroſo ac theologico, qualem hìc Catholici uſurpant. Quapropter omnino ſpuriam ac falſam eſſe ſacrificii propriè dicti definitionem à Melanchthone & Calvino adductam multa demonſtrant.

I. In Scripturis multarum virtutum opera ſacrificiis opponuntur. Oſee 6. v.6. *Miſericordiam volui, & non ſacrificium.* L. 1. Reg. c. 15. v. 22. *Melior eſt obedientia, quàm victimæ.* Porro quomodo vult Deus miſericordiam, & non ſacrificium, ſi ipſa miſericordia eſt verum ac propriè dictum ſacrificium? Quomodo melior eſt obedientia, quàm victimæ, ſi ipſa obedientia verè ac propriè victima eſt?

II. Sacrificium verum in ſola actione conſiſtere non poteſt, ſed neceſſaria eſt res quædam externa & ſenſibilis, *Ecce ignis & ligna*, dicebat Iſaac patri ſuo; *ubi eſt victima holocauſti?* Gen. 22. v. 7. Et Apoſtolus Hebr. 8. v. 3. *Omnis Pontifex ad offerenda munera & hoſtias conſtituitur; unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat.* At ſi ſacrificium eſſet quælibet ceremonia, vel opus ad honorem Dei factum, nihil obſtaret quominus in ſola actione ſacrificium conſiſteret: & qui voce pſallit, aut genua flectit, aut aliquid ejuſmodi facit, is propriè ſacrificium offerre diceretur.

III. Opera virtutum in divinis Litteris non vocantur ſimpliciter & abſolutè ſacrificia, ſed cum addito, v. g. *ſacrificium laudis; hoſtiæ ſpirituales; ſacrificium ſpiritus contribulati, cordis contriti & humiliati &c.* Illa verò quæ ſunt propriè ſacrificia, ſimpliciter & abſolutè talia nominantur.

IV. Unum eſt legis Evangelicæ ſacrificium quod modo cruento in ara crucis, modo verò incruento in altari perficitur: eſt enim unicum quoad rem & ſubſtantiam ſacrificium, diverſum tantùm quoad modum offerendi; igitur

Digitized by Google

propriè non ſunt ſacrificia omnia Sacramenta, vel omnia bona opera quæ fiunt ad colendum Deum.

V. Sacrificium & ſacerdotium relativa ſunt, ita ut ſacrificio propriè dicto ſacerdotium propriè dictum, & ſacrificio impropriè dicto ſacerdotium impropriè dictum reſpondeat: at non ſunt omnes qui opera bona exercent ad honorem Dei, propriè dicti Sacerdotes; non ſunt igitur omnino hujuſcemodi opera ſacrificia propriè dicta.

VI. denique, benè multa in Scripturis Deo offerri dicuntur, quæ verè ac propriè non ſacrificantur. Exodi 25. & 35. offerenda Deo dicuntur aurum, argentum, æs, ligna &c. offeruntur primitiæ, offeruntur decimæ: an hæc totidem ſacrificia ſunt vera & propriè dicta?

Dices: Ex S. Auguſtino Lib. 10. de Civitate Dei cap. 6. *Verum ſacrificium eſt*
T. 7. p. 241. *omne opus, quod agitur, ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati eſſe poſſimus*. Non ſemel miſericordiam ſanctus Doctor ibidem appellat ſacrificium.

Reſpondent nonnulli, omne opus bonum quod in gloriam Dei cedit, ſacrificium dici poſſe ſenſu quodam latiſſimo & valdè improprio: at S. Auguſtinus, qui hìc objicitur, *verum* appellat *ſacrificium*. Non igitur ſenſu latiſſimo & valdè improprio.

Reſpondet Bellarminus L. 1. de Miſſa cap. 2. bona illa opera *verum ſacrifi-*
T. 4. p. 307. H. *cium* ab Auguſtino appellari, ratione dignitatis, & ratione effectus, non ratione formæ & eſſentiæ ſacrificii propriè dicti: neque enim ſanctus Doctor eò loci definit ſacrificium in genere, aut ſacrificium propriè dictum, ut placet Novatoribus, ſed ſolum ſacrificium quod præcipuè internum eſt, & opponitur ſacrificiis legalibus ac merè externis: neque mens ipſius eſt dicere, ſacrificia interna eſſe magis propriè dicta ſacrificia, quàm externa, ſed eſſe præſtantiora & Deo gratiora, quibus faciliùs divina majeſtas placatur, & nobis conciliatur.

Sacrificii definitio.

Fatentur omnes Theologi, ſacrificium præſtantiſſimum eſſe opus religionis, quo ſupremum Dei in res omnes dominium, noſtramque ipſi ſubjectionem ac dependentiam teſtamur ac recognoſcimus. Definitur ſacrificium propriè dictum, *Oblatio rei ſenſibilis cum ejus deſtructione vel immutatione, ſoli Deo facta per legitimum miniſtrum, ad recognoſcendum ſupremum eius in res omnes creatas dominium, ritu myſtico conſecrata.*

Dicitur 1. *oblatio*; quæ vox tenet locum generis, in quo ſacrificium cum
Ibid. p. 308. H. aliis oblationibus primitiarum, decimarum, ac bonorum operum convenit. *Sacrificium*, ait hìc Bellarminus, *accipimus pro actione ſacrificandi, non pro ipſa victima, quæ ſacrificatur, tametſi ipſa etiam ſacrificium dici ſolet*.

To. 14. Conc. p. 852. E. Dicitur 2. *ſenſibilis*, ſeu *externa*: ſacrificium enim viſibile debuit eſſe, *ſicut hominum natura exigit*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 1. *Omnis Pontifex*, ait Apoſtolus Hebr. 8. v. 3: *ad offerenda munera & hoſtias conſtituitur*; *unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid quod offerat*, qua ex parte ſacrificium propriè dictum diſtinguitur ab interna oblatione, qua quis ſeipſum & ſua omnia Deo ſubjicit & offert, quæ non eſt propriè ſacrificium; tametſi perfectiori modo præſtet fructum ſacrificii, quàm externa oblatio.

Dici-

Dicitur 3. *cum ejus deſtructione*, ut à ſimplici oblatione diſtinguatur, in qua res oblata non deſtruitur. Ratio hujus deſtructionis duplex eſt: prima, ut ſignificaretur futura mors Chriſti: altera, in proteſtationem ſupremi Dei in res omnes dominii, quæ poſtulat, ut non ſolùm uſus rei Deo offeratur, ſed & ipſa ſubſtantia, quod fit per conſumptionem. Additur, *vel immutatione*, quia non ſemper rei deſtructio neceſſaria eſt, ſed immutatio ſufficit, ut videre eſt in ſacrificio capri emiſſarii, qui non occidebatur, ſed tanquam exul in deſertum ejiciebatur. Levitici 16. Neque dicas in ſacrificio Melchiſedech nullam deſtructionem ſeu immutationem contigiſſe in pane & vino. Namque qua facilitate id aſſeritur, eadem negatur; ſilet enim ea de re Scriptura, & mutationem aliquam factam eſſe, quidni quis conjicere & affirmare poterit?

Dicitur 4. *ſoli Deo facta*: quia ſoli Deo debitus eſt ſupremus latriæ cultus, *Quis enim ſacrificandum eſſe cenſuit*, ait S. Auguſtinus L. 10. de Civitate Dei cap. 4. *niſi ei quem Deum aut ſcivit, aut putavit, aut finxit?* Et cap. 19. *Nec ob aliud fallaces illi* (Spiritus) *ſuperbè ſibi hoc exigunt, niſi quia vero Deo deberi ſciunt.* *T. 7. p. 241. B. C. Ibid. p. 255. F.*

Et Lib. 20. contra Fauſtum Manich. cap. 21. *Quamvis in memoriis Martyrum conſtituamus altaria, quis Antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronavit*, quam doctrinam egregiè confirmavit Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 3. *T. 8. p. 347. C.*

Dicitur 5. *per legitimum miniſtrum*, non per qualemcumque hominem, ſed eum qui ad hocce miniſterium vocatur ac ſeligitur. Hinc Ozias Rex cùm non eſſet Sacerdos, & tamen ſacrificium offerre vellet, à Deo punitus eſt, L. 2. Paralip. c. 26. v. 18. & Saul ob eandem cauſam à Deo rejectus fuit & Regno privatus. Sacerdotum munus in Lege naturæ ad Capita familiarum, vel ad primogenitos pertinebat: in Lege ſcripta ad eos qui erant de ſtirpe Aaron; in Lege autem Evangelica ad eos qui ab Epiſcopis ſingulari ritu ordinantur & conſecrantur. *Omnis Pontifex*, ait Apoſtolus Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia.* Et v. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.*

Dicitur 6. *ad recognoſcendum ſupremum Dei in res omnes dominium.* Eſt quippe hic finis directus ac primarius ſacrificii, qua ex parte à Sacramento diſtinguitur: Sacramentum quippe primariò ac directè ordinatur ad ſanctificationem hominis; ſacrificium verò ad cultum Dei, atque nonniſi conſequenter, indirectè ac ſecundariò gratiam producit, in quantùm ſcilicet dignitate hoſtiæ quæ offertur, mitigatur Deus, placatur, ac peccata nobis remittit. *Chriſti oblatione placatus Dominus*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. *gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* *To. 14. Conc. p. 863. C.*

Dicitur denique, *ritu myſtico conſecrata*, quia, inquit Bellar. res illa quæ Deo offertur ex prophana ſacra & Deo dicata fieri debet; id etenim ſignificat verbum *ſacrificare*, id eſt, *ſacra facere*. Iſta autem conſecratio & dedicatio ſemper in Lege veteri fiebat certo ritu, & ceremonia myſterium aliquod continente, ut impoſitione manuum, vel elevatione oblationis in altum; *L. 1. de Miſſa c. 2. p. 209. E.*

& in hoc diſtinguitur ſacrificium à ſimplici oblatione, v.g. primitiarum decimarum, & bonorum operum, quæ non requirit ex ſe ejuſmodi myſticam conſecrationem.

Quotuplex ſit ſacrificium.

Sacrificium dividitur. 1. ratione materiæ. 2. ratione formæ. 3. ratione finis.

I. ratione materiæ, dividitur in hoſtias ſeu victimas, immolationes, & libamina. Vel enim offertur & immolatur aliquod animal, & vocatur victima ſeu hoſtia, quæ aliquando offerebatur vel poſt victoriam ab hoſtibus reportatam, inde victima, à victoria, dicta eſt, & hoſtia, ab hoſtibus devictis: & quidem in Lege veteri non omnia, ſed certa quædam animalia offerre licebat, nempe, oves, capras, hædos, boves, vitulos, columbas, paſſeres, turtures. Vel liquidum aliquid offerebatur, & dicitur libamen, v. g. ſanguis, vinum, oleum, aqua, res verò inanimæ, quæ vita & anima carent, ſolidæ erant; panis verbi gratia ſimila, ſal, thus ſeu incenſum, manipulus ſpicarum virentium, & triticum, Levitici capite ſecundo & ſexto. Hæc levabat Sacerdos in altum, & variè immutabat, in qua immutatione conſiſtebat ratio ſarificii: nam panis in fruſta ſcindebatur; & ſimila ſartagine, clibano vel craticula cremabatur; ſal urebatur, thus adolebatur, manipulus ſpicarum torrebatur, triticum conterebatur.

II. ratione formæ & finis, dividitur ſacrificium, in holocauſtum, ſacrificium aut hoſtiam pro peccato, & hoſtiam pacificam. Holocauſtum perfectiſſimum erat ſacrificium, in quo res tota conſumebatur, ut nihil inde cederet in uſum humanum, in ſignum nempe ac proteſtationem ſupremi Dei in res omnes dominii, ac perfectæ dependentiæ creaturæ à Deo.

Sacrificium pro peccato partim cremabatur, partim cedebat in uſum Sacerdotum qui in atrio Templi ex eo veſcebantur, unde peccata populi comedere dicebantur, hoc eſt, victimas pro peccatis oblatas.

Solebat autem iſtud ſacrificium offerri, non tantùm pro peccatis internis, ſed pro quibuſdam externis, v.g. pro peccatis commiſſis per ignorantiam circa ceremonias, ut patet Levitici 4. & 5. item pro peccato furti, perjurii, & calumniæ, Levitici 6. & 7.

Hoſtia pacifica partim cremabatur, partim edebatur tùm à ſacerdotibus, tùm ab iis qui obtulerant. Solebat offerri in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, vel ad nova impetranda; & tunc differri poterat ejus conſumptio in diem poſterum, non tamen ulteriùs.

III. ratione finis, dividitur in ſacrificium latreuticum, euchariſticum, impetratorium, & propitiatorium. Latreuticum dicitur, ob cultum latriæ ſeu perfectæ ſervitutis, qui Deo ſupremo rerum omnium domino exhibetur, quod quidem in holocauſto perfectè omnino perficitur. Euchariſticum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis; impetratorium verò pro accipiendis: utrumque in Lege veteri dicebatur hoſtia pacifica. Propitiatorium dicitur, quod Deum nobis propitium ac placatum reddit, & offertur pro peccatis, & pro peccatorum pœnis ac flagellis avertendis: hoc idem eſt, quod hoſtia pro peccato.

Neceſ-

Digitized by Google

Neceſſitas ſacrificii.

Neceſſitas illa deducitur, tùm ex parte Dei, tùm ex parte hominis, tùm ex uſu perpetuo omnium gentium in quibus ſenſus alicujus numinis, ac religionis ſemper extitit.

I. ex parte Dei, quadruplex neceſſitatis cauſa poteſt aſſignari. 1. recognitio ſeu proteſtatio ſupremi dominii, quod Deus in nos habet. 2. gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. 3. novorum impetratio. 4. expiatio peccati quod contra Deum commiſſum eſt. Deo ſcilicet ſupremus debetur adorationis cultus, tùm interior, qui præcipuus eſt, tùm exterior, qui interioris ſignum eſt ac proteſtatio. *Ex naturali ratione procedit*, ait S. Th. 2. 2. q. 85. art. 1. *ut quemadmodum dominis temporalibus aliqua offeruntur, in recognitionem dominii; ita etiam Deo, tanquam ſupremo omnium domino, quaſdam ſenſibiles res, in ſignum debitæ ſubjectionis & honoris offeramus: unde ſacrificiorum oblatio ad jus naturæ pertinet.*

II. ex parte hominis, nativa ejus conditio, qui corpore & animo conſtans, totus & animo & corpore Deo ſervire debet ac mancipari; qui cùm à Deo in omnibus dependeat, ſubjectionem ſuam ipſi in omnibus teſtari; ab ipſo, ut propitius ſit ac peccata condonet, ſui & rerum ſenſibilium oblatione, poſtulare tenetur, qui denique nonniſi ſignis quibuſdam externis ac ſenſibilibus in unitatem Religionis cum aliis ſociari poteſt. *In nullum quippe nomen religionis, ſeu verum ſeu falſum*, ait S. Auguſtinus L. 19. contra Fauſtum cap. 11. *coagulari homines poſſunt, niſi aliquorum ſignaculorum aut Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur.*

S. Thomas loco mox citato neceſſitatem illam ſacrificiorum ex ipſa inclinatione naturæ colligit. *Naturalis ratio dictat homini*, ait, *quòd alicui ſuperiori ſubdatur, propter defectus quos in ſeipſo ſentit, in quibus ab aliquo ſuperiori eget adjuvari & dirigi. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora ſuperioribus ſubduntur, ita etiam naturalis ratio dictat homini ſecundùm naturalem inclinationem, ut ei quod eſt ſupra hominem, ſubjectionem & honorem exhibeat ſecundùm ſuum modum. Eſt autem modus conveniens homini, ut ſenſibilibus ſignis utatur ad aliqua exprimenda, quia ex ſenſibilibus cognitionem accipit. Et ideo, ex naturali ratione procedit, quòd homo quibuſdam ſenſibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in ſignum debitæ ſubjectionis & honoris, ſecundùm ſimilitudinem eorum qui dominis ſuis aliqua offerunt in recognitionem dominii. Hoc autem pertinet ad rationem ſacrificii; & ideo ratio ſacrificii pertinet ad jus naturale.* Hæc S. Thomas. T. 8 p. 319. E.

III. omni ætate, & ab omnibus gentibus quibus fuit alicujus numinis ac religionis ſenſus ab ipſa etiam natura inditus, oblata ſemper fuere ſacrificia. *In qualibet ætate, & apud quaslibet hominum nationes*, ait S. Th. art. jam citato, *ſemper fuit aliqua ſacrificiorum oblatio.* Et S. Auguſtinus L. 10. de Civitate Dei cap. 4. *Quis ſacrificandum cenſuit, niſi ei quem Deum, aut ſcivit, aut putavit, aut finxit? Quàm porro antiquus ſit in ſacrificando Dei cultus, duo illi fratres Cain & Abel ſatis indicant, quorum majoris Deus reprobavit ſacrificium, minoris aſpexit.* Et cap. 19. *Nec ob aliud fallaces illi* (Spiritus) *ſuperbè ſibi hoc exigunt, niſi quia vero Deo deberi ſciunt.* T. 7. p. 241. B. C. Ibid. p. 255. E.

Dices: Sæpiſſimè in Scripturis Deus teſtatur ſe rejicere ac deteſtari externa Judæorum ſacrificia. Iſaiæ 1. v. 11. *Quò mihi multitudinem victimarum veſtrarum.... v. 12. Incenſum abominatio eſt mihi: neomeniam, & ſabbatum, & feſtivitates veſtras alias non feram.* Oſee 6. v. 6. *Miſericordiam volui, & non ſacrificium.*

Reſp. Deus deteſtatur externa Judæorum ſacrificia, animo carnali ac planè judaico oblata, omni ſcilicet interiori animo & affectu religionis ac pietatis deſtituta, concedo: alia, nego. Hanc rationem & cauſam profert ipſe Deus, Iſaiæ 1. v. 14. *Iniqui ſunt*, ait, *cœtus veſtri*. Et Pſal. 49. v. 17. *Tu diſciplinam odiſti, & projeciſti ſermones meos retrorſum. Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos*. Illa ſunt externa ſacrificia, quæ Deus rejicit ac reprobat, in quibus carnales ac ſtupidi Judæi ſpem omnem ſuam collocabant, ſibi omnia ſalva eſſe rati, ſi ea exteriùs & quoad corticem dumtaxat obſervarent, aliunde tot nefandis ſceleribus dediti ac toti immerſi: quo ſenſu meritò dicebat Deus, *Miſericordiam volui, & non ſacrificium*. Et Pſal. 50. v. 19. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*. Externum quippe ſacrificium interiori deſtitutum, mendax eſt ac falſum, nec eam ſignificat animi demiſſionem, ſubjectionem ac pietatem ad quam ſignificandam deſtinatum à Deo eſt. *Si quis*,
p. 250. col. 1. n. 3. ait S. Irenæus Lib. 4. adverſùs hæreſes cap. 18. num. 3. *ſolummodo ſecundùm quod videtur, mundè, & rectè & legitimè offerre tentaverit..:.. neque timorem habeat Dei; non per id quod rectè foris oblatum eſt ſacrificium, ſeducit Deum, intus habens peccatum*. Sacrificia verò externa cum debito & interiori cultu oblata, imperat Deus ac præcipit, nedum rejicit ac improbat. *Immola Deo ſacrificium laudis*; ait David Pſal. 49. v. 14. *& redde Altiſſimo vota tua. Et invoca me in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me.*

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Multa hìc circa ſacrificium novæ Legis expendenda: ejus exiſtentia, eſſentia, miniſter, finis, effectus, ſubjectum, proprietates, diſpoſitiones neceſſariæ ut quis dignè illi aſſiſtat, ceremoniæ, ſeu ritus quibus celebrari debeat.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine & exiſtentia veri ac propriè dicti ſacrificii Miſſæ.

EUchariſtia, quatenus ſacrificium eſt, appellatur à SS. Patribus & Scriptoribus eccleſiaſticis, paſſim 1. *Liturgia*; nomine collectivo à toto illo publico & ſacro officio ſeu miniſterio in quo perficitur. 2. *Synaxis*, ſeu unio populi fidelis cum Chriſto. 3. *Oblatio*; quia Deo offertur in propitiationem noſtrorum peccatorum. 4. *Collecta*, ſeu congregatio, quia colliguntur & in unum congregantur Fideles ad ſacrificium peragendum. 4. *Dominicum*, quòd ſit res planè divina, in qua Chriſtus verus Deus & homo Deo Patri offertur. 6. denique dicitur *Miſſa*, à verbo mittere: ſive quòd ſacrificium ex donis à populo oblatis & miſſis fieret; ſive quia per Angelum Sacerdos

preces

preces ſuas ad Deum mittit, ſicut populus per Sacerdotem; ſive quia Chriſtus eſt hoſtia nobis à Deo miſſa; ſive quia in fine Miſſæ, peracto ſacrificio, populus dimittitur, dicente Diacono, *Ite, Miſſa eſt*. Duplex generatim Miſſæ pars olim diſtinguebatur: prima ad Offertorium uſque, quæ dicebatur Miſſa Catechumenorum & pęnitentium, quòd huic illis intereſſe licitum foret, qua parte expleta, Diaconus altiori voce clamabat, *Exite Catechumeni, pęnitentes, indigni*. Altera verò pars dicebatur Miſſa Fidelium, qua finita Fideles dimittebantur his verbis, *Ite, Miſſa eſt*, ſeu dimiſſio eſt. Dicitur denique ſimpliciter *Sacrificium*, à verbo ſacrificare, quod idem eſt, ac ſacra facere.

Obſerva 1. ſacrificium altaris conſiderari poſſe ſub duplici ratione, nempe vel ratione ſubſtantiæ, vel ratione modi. Subſtantia ſacrificii eſt ipſemet Chriſtus, hoſtia pro nobis Deo Patri oblata, unde ſacrificium altaris unum eſt ratione ſubſtantiæ cum ſacrificio crucis, quia unus eſt utrobique Chriſtus, una hoſtia, unum ſacrificium, unus Sacerdos: modus dumtaxat oblationis diverſus: in cruce cruentus, at myſtico quodam modo perficitur, Chriſto, ſub ſpeciebus diſtinctis ac ſeparatis, quaſi in ſtatu quodam mortis realiter inexiſtente. In hunc enim finem ſpecies ſeparantur, ut repræſentetur realis & cruenta ſeparatio ſanguinis à corpore Chriſti, quæ facta eſt in ara crucis: quapropter ſacrificium Miſſæ ſimul commemorativum ac repræſentativum eſt ſacrificii crucis, & verum ac propriè dictum ſacrificium: neque enim commemoratio ac repræſentatio, hic aut veritatem ſacrificii, aut realem præſentiam Chriſti excludit, ut falsò putant Novatores, ſed tantùm modum cruentum quo in cruce ſemel oblatus eſt Chriſtus, quique ſemel mortuus, amplius non moritur: quinimò realis & ſubſtantialis corporis & ſanguinis Chriſti præſentia ſub ſpeciebus ſeparatis panis & vini, principium eſt ac fundamentum commemorationis paſſionis & mortis ejus.

Obſerva 2. commemorationem illam eſſe quidem motivum vel finem noſtri ſacrificii, non verò eſſentiam & ſubſtantiam, quæ duo apprimè diſtinguenda ſunt ad declinandum Novatorum errorem, qui contendunt totam ſacrificii noſtri eſſentiam ac ſubſtantiam in ſimplici ac nuda repræſentatione ſacrificii crucis contineri, etiamſi præſens in Euchariſtia non eſſet Chriſtus; adeoque ſacrificium noſtrum merè ac nudè commemorativum eſſe ac repræſentativum, non verum ac propriè dictum, qui error in Religione Chriſtiana capitalis eſt, ut ex dicendis manifeſtum erit.

Obſerva denique, incruentum Miſſæ ſacrificium propitiatorium eſſe, non quidem ſolutione pretii pro noſtra redemptione, quod abundè & ſuperabundè Chriſtus ſolvit in cruce, ſed applicatione ſeu communicatione fructus hujus pretii.

Errores circa ſacrificium Miſſæ.

Non hic quæſtio eſt de ſacrificio ſpirituali aut improprio: non diffitentur enim Novatores, Miſſam, ſeu ſacram Cęnam, multis modis ſacrificium dici poſſe; ſed de ſacrificio externo viſibili, verè ac propriè dicto, in quo corporis & ſanguinis Chriſti oblatio Deo Patri exhibeatur.

Verum ac propriè dictum Miſſæ ſacrificium negarunt Hęretici illi veteres, de quibus S. Ignatius Martyr in Epiſtola ad Smyrnenſes, qui cùm crederent

derent Chriſtum non veram, ſed phantaſticam habuiſſe carnem, cumque non verè, ſed phantaſticè dumtaxat paſſum ac mortuum fuiſſe, conſequenter Euchariſtiam & oblationes non celebrabant.

Ex poſteribus verò Novatoribus, quotquot realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam rejiciunt, Petrobruſſiani, Albigenſes, Zuingliani, Calviniſtæ omnes, conſequenter verum ac propriè dictum ſacrificium ab Eccleſia removent, tanquam noxium & injurioſum ſacrificio crucis, cujus virtuti & efficaciæ multùm, ut ipſis videtur, detrahit. *Formula Calvini Sacramentorum mini-* To.2.p. 310.H. *ſtrandorum pro Eccleſia Genevenſi*, ait Bellar. L. 1. de Miſſa c. 5. *& omnes aliæ, quas videre potui, diligentiſſimè cavent, ne ulla fiat mentio oblationis.*

Difficilius videtur Lutheranos, qui præſentiam realem Chriſti in Euchariſtia admittunt, ſecum ipſis conciliare circa ſacrificium: Lutherus enim in formula Miſſę pro Eccleſia Vvittembergenſi, quam ipſe edidit an. 1523. oblationem ſeu ſacrificium *abominationem* appellat. Et in Libro de Miſſa privata, anno 1534. ſollicitus qua tandem via poſſet & realem admittere præſentiam, & ſacrificium rejicere, ſcribere auſus eſt, *tandem ſibi à dæmone ſuggeſtum ac perſuaſum fuiſſe, Miſſæ ſacrificium abrogandum eſſe.*

Philippus Melancthon Lutheri diſcipulus, ſibi viſus eſt inveniſſe medium efficax ad expungendum ſacrificium, & ſimul retinendam realem præſentiam; nempe ſi dicatur, Chriſtum realiter permanenter pręſentem non eſſe in Euchariſtia, ſed tantùm in uſu, cùm ipſa ſumitur; quod ubi reſcivit Lutherus in Collatione Ratisbonenſi an. 1541. ſic exclamaſſe dicitur: *Macte virtute & pietate, mi Philippe: tibi debetur gratia, qui pontificiæ Miſſæ potuiſti Sacramentum adimere, quod ego tentavi, & aggredi non fui auſus.* Ita narrat Hoſpinianus parte ſecunda.

To.3.p. 104.& ſeq. Narrat Card. Pallavicinus L. 18. Hiſtorię Concilii Tridentini cap. 2. multùm inter Theologos diſputatum fuiſſe, an Chriſtus in ultima Cœna ſe ipſum in ſacrificium Deo Patri obtuliſſet; aliis, & quidem numero pluribus, affirmantibus, aliis verò negantibus; ac tandem rem eò perductam fuiſſe, ut omnes in primam ſententiam abierint, *etiam qui*, ait Hiſtoricus n. 12. *acerrimè illi* To. 14. Conc.p. 833. A. *reſtiterant*. Et quidem Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 1. declarat *Chriſtum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech in æternum conſtitutum, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtuliſſe.* In eo dumtaxat puncto hærebat controverſia, utrum ſacrificium illud quod incruentum tunc Chriſtus obtulit, verè fuerit propitiatorium, nec ne; quam controverſiam videtur Concilium intactam reliquiſſe, de qua nihil in novem capitibus, & Canonibus Seſſ. 22. declaravit.

De Eccleſia Anglicana. Excitata fuit noſtris hiſce diebus concertatio circa fidem ac doctrinam Anglorum de ſacrificio, ac reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, occaſione Librorum F. le Courayer Canonici Regularis S. Genovefæ Pariſiis, quibus titulum fecit gallicè: *Diſſertation ſur la validitè des Ordinations des Anglois. A Bruxelles. Chez Simon Tſertevens Libraire 1723.* &, *Defenſe de la Diſſertation ſur la validitè des Ordinations des Anglois, par l'Auteur de la Diſſertation. A Bruxelles. Chez Simon Tſertevens. 1726.*

Dum ille præpoſtero zelo, & rei catholicæ multis titulis infenſo, fidem Anglorum cum noſtra conciliare nititur, & noſtram errando turpiter deformat, & Anglorum doctrinam inſidioſè diſſimulando perturbat ac confundit; à Catholicis

licis

Digitized by Google

licis pariter & ab Anglis, velut communis hoſtis, oppugnandus: ab iſtis, propter diſſimulatam ſuam doctrinam; ab illis, propter violatam publicam Eccleſiæ Catholicæ fidem. Neque diu impunita remanſit hominis audacia & temeritas: non ſolùm enim à multis ex noſtris Theologis certatim ſtrenuè impugnatus fuit, ſed & ab Eminentiſſimo Cardinali Noallio Archiepiſcopo Pariſienſi, tùm in Mandato die 18. Aug. an. 1727. tùm in Documento Paſtorali die ultima Octobris ejuſdem anni: & ab Illuſtriſſimis Epiſcopis, Præſide Eminent. Card. de Biſſy, annuente Rege Chriſtianiſſimo, Pariſiis extraordinariè congregatis, die 22. Aug. an. 1727. gravi ac publica cenſura, quàm plurimis extractis propoſitionibus, perſtricti ac damnati fuere dicti F. le Courayer Libri ſuprà memorati.

Non longa profectò nec operoſa diſquiſitione opus eſt, ut demonſtretur Anglos nec ſacrificium verum ac propriè dictum, nec realem ac ſubſtantialem corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam agnoſcere, ſicut agnoſcit Eccleſia Catholica.

Duplici via demonſtrari poteſt, nullum verum ac propriè dictum eſſe apud Anglos Epiſcopos ſacrificium. 1. quia nullum eſt apud ipſos verum ſacerdotium, nulli veri Sacerdotes, defectu ſcilicet veræ ac validæ apud ipſos Ordinationis. 2. ex publicis eorum fidei Declarationibus ſeu Profeſſionibus. Primum probationis genus in alium locum reſervamus, ubi de ſacris Ordinationibus controverſia inſtituenda nobis erit: in præſentiarum hærebimus in publicis fidei Anglorum profeſſionibus.

Circa veterem de ſacrificio & reali præſentia Chriſti Eccleſiæ doctrinam, nihil innovare auſus eſt Henricus VIII. primus Schiſmatis Anglicani auctor; imò notum eſt, ſex ab illo famoſos Articulos conditos & à Parlamento probatos fuiſſe, inter quos præſentia realis Chriſti in Euchariſtia, tranſubſtantiatio, & uſus Miſſarum privatarum continentur. Verùm ſub Eduardo VI. ejus filio ac ſucceſſore, & ſub Eliſabetha, magna facta eſt rerum converſio, ac penitus abrogata Catholica fides.

Duæ prodiere fidei Confeſſiones, ſeu Declarationes, una ſub Eduardo VI. an. 1551. altera ſub Eliſabetha, anno 1562. In priori præſentia realis Chriſti in Euchariſtia *impoſſibilis* declarabatur; verùm clauſula hæc in poſteriori fidei Confeſſione, quæ jam apud Anglos in uſu eſt, ad evitandam multorum offenſionem, deleta fuit.

In illa autem, qualis Londini volumine in 12. edita prodiit an. 1717. hæc leguntur art. 28. *Corpus Chriſti datur, accipitur & manducatur in cœna tantùm cœleſti, & ſpirituali ratione: medium autem quo corpus Chriſti accipitur & manducatur, fides eſt.* P. 457. Primus error circa præſentiam realem.

Et art. 29. *Mali, & qui fide viva deſtituti ſunt, quamvis carnali & craſſo modo Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti dentibus premant, ut loquitur S. Auguſtinus, non tamen ullo modo fiunt participes Chriſti, ſed potius ſignum Sacramenti tantæ rei manducant & bibunt.* *Ibid.*

Et in Liturgia, ubi de communione agitur, *Hic*, inquiunt, *declaramus & omnibus notum facimus, ea genuflexione nullam adorationem deferri, aut deferri debere pani aut vino ſacramentali, aut ulli præſentiæ corporali naturalis carnis & ſanguinis Chriſti.... Quippe naturale corpus & ſanguis Chriſti Salvatoris noſtri ſunt in cœlo, non autem hic, quandoquidem eſſe ſimul & ſemel* P. 222.

in plu-

in pluribus locis, veritati corporis naturalis Chriſti adverſatur. Tam clara iſta ſunt, ut commentario non indigeant. Quapropter in Catechiſmo interrogatus puer, *quænam ſit pars exterior, vel ſignum ſanctæ cænæ*: Reſpondet, *eſſe panem & vinum quæ ex mandato Chriſti ſumere tenemur*. Interrogatus iterum, *quæ ſit pars interior, ſeu res ſignificata*: Reſpondet, *eſſe corpus & ſanguinem Chriſti, quæ verè ac realiter ſumuntur in cena à Fidelibus*. Ergo à Fidelibus tantùm, non autem ab iis qui fide carent, *verè ac realiter* ſumitur corpus Chriſti.

Quo ſenſu autem verba iſta, *verè ac realiter*, intelligere oporteat, exponit art. 28. citatus: *quia corpus Chriſti datur, accipitur, & manducatur in cena tantùm celeſti & ſpirituali ratione*, per fidem ſcilicet. Non ergo in propria & naturali ſubſtantia ſumitur Chriſtus in Euchariſtia, ut pote qui in propria & naturali ſubſtantia ibi præſens non adſit, ſed tantùm ſpiritu ac per fidem. Pariter cùm duplicem in Euchariſtia partem diſtinguunt, unam externam, in pane & vino, alteram interiorem ac celeſtem; per iſtam, verum natura & ſubſtantia non intelligunt corpus Chriſti, ſed vel fidem, per quam apprehenditur & nobis fit præſens, vel gratiam ac cæleſtem alimoniam, qua, mediante fide, nutrimur ac ſuſtentamur.

Senſum iſtum apertiſſimè demonſtrat Auctor Libri, cui titulus eſt, *Juſtification de l'Egliſe Romaine ſur la reordination des Anglois Epiſcopaux*. Pariſiis an. 1728. Apud Dumeſnil. Refeat ille Tom. 2. p. 70. Georgium Abbot Archiepiſcopum Cantuarienſem Doctori Pilkingron Anglo provinciam demandaſſe confutandi Librum cujuſdam Catholici in gratiam & defenſionem fidei Romanæ conſcripti: cùm verò iſte Canonem Tridentinum circa realem præſentiam propoſuiſſet, Doctor Anglus reſpondet, *neminem eſſe inter Proteſtantes, qui non cognoſcat ac fateatur veram ac realem in Cœna corporis Chriſti Domini præſentiam*. Clara hæc ſunt, ac in ſpeciem orthodoxa: verùm quæ ſtatim addit, totum erroris ac fraudis arcanum detegit, *Nihilominus*, inquit, *hæc præſentia ſpiritualis eſt dumtaxat, non corporalis; per fidem, non verò per localem exiſtentiam*. Neminem ergo in errorem inducant illæ particulæ, *verè, realiter*: latet ſub illis error, dum à Calviniſtis proferuntur. Calvinus ipſe, non tantùm verè ac realiter, ſed etiam ſubſtantia corporis Chriſti nos in Euchariſtia nutriri, aſſerere aliquando non dubitat. Comment. in cap. 26. S. Matth. *Verè*, inquit, *in Cœna datur nobis corpus Chriſti, ut ſit animis noſtris in cibum ſalutarem: hoc eſt, ſubſtantia corporis Chriſti paſcuntur animæ noſtræ, ut verè unum efficiamur cum eo. Non ergo vacuum & inane ſignum nobis proponitur; ſed verè carnis & ſanguinis Domini fiunt participes*.

P. 72.

Et Lib. de Cena Domini, in fine, *Neceſſe eſt*, inquit, *nos in Cena verè corpus & ſanguinem Chriſti recipere .... Intelligimus Chriſtum nobis in Cœna veram propriamque corporis & ſanguinis ſui ſubſtantiam donare*. Diſertius nihil legere eſt vel in Catechiſmo Anglicano, vel in privatis Angliæ Doctoribus: an verò quiſquam erit qui Calvinum propterea excuſet ab errore circa præſentiam Chriſti realem in Euchariſtia? Quis neſciat mirum illum fallendi magiſtrum, citatis verbis hoc unum voluiſſe, Euchariſtiæ ſcilicet quamdam annexam eſſe virtutem & efficaciam, non autem illam nudum ac vacuum eſſe ſignum, ſicut contendunt Zuingliani. Cùm verò ait, nos *ſubſtantia carnis Chriſti nutriri*; putida æquivocatio eſt: ſubſtantia quidem carnis

Chriſti

Chriſti nutrimur, ſumpta ſpiritualiter per fidem, non verò ſumpta corporaliter ac ſubſtantialiter, ut ita dicam.

Præter teſtimonium jam relatum Doctoris Pilkington, aliud ſuppeditat Documentum Paſtorale Eminentiſſimi Cardinalis Noallii pag. 78. D. ſcilicet Wake Archiepiſcopi Cantuarienſis, in Expoſitione quam edidit an. 1719. Catechiſmi Anglicani. In articulo præſentiæ realis quæritur, *an corpus & ſanguis Chriſti realiter unicuique communicantium diſtribuatur*. Reſpondetur, *non diſtribui*. Ad tertiam verò quæſtionem, hæc ſubjicitur expoſitio. *Quod ergo per Sacerdotem datur, quantùm ad ſubſtantiam, eſt panis & vinum; quantùm verò ad naturam ejus ſacramentalem, eſt figura ſeu repræſentatio corporis & ſanguinis Chriſti .... Imò nec huc uſque verum corpus, aut verus ſanguis eſt Chriſti, donec cum fide ac pietate ſuſcipiatur: reſpectu enim ſuſcipientis, ex Dei benedictione ac gratia Spiritus ſancti, fiunt corpus & ſanguis Chriſti*. Ex quibus manifeſtum eſt docere Anglos, in uſu tantùm ac per fidem Chriſtum in Euchariſtia fieri præſentem.

His omnibus adde & publicum illud Juramentum, quod vulgò dicitur *la Loi du Teſt*, quo, juſſu Parlamenti an. 1678. ſeſe obſtringere tenentur, quicunque munus aliquod publicum exercere volunt. En Juramenti tenor. *Ego N. coram Deo ſolemniter ac ſincerè proteſtor, ac declaro credere me, in Sacramento Cœnæ Domini nullam fieri elementorum in corpus & ſanguinem Chriſti tranſubſtantiationem, ſive in conſecratione, ſive poſt; atque invocationem & adorationem Virginis Mariæ aut alterius cujuslibet Sancti, & ſacrificium altaris, quale jam in uſu eſt apud Eccleſiam Romanam, ſuperſtitionem eſſe ac idololatriam*.

Quæ verò ſit Eccleſiæ Anglicanæ mens ac doctrina circa ſacrificium Miſſæ, preſſiùs adhuc declarat fidei Confeſſio jam laudata, art. 31. qui eſt de unica Chriſti oblatione in cruce perfecta. *Oblatio Chriſti ſemel facta*, inquit Profeſſio fidei, *perfecta eſt redemptio, propitiatio, & ſatisfactio pro omnibus peccatis totius mundi, tam originalibus quàm actualibus; neque præter illam unicam eſt ulla alia pro peccatis expiatio: unde Miſſarum ſacrificia, quibus vulgò dicebatur Sacerdotem offerre Chriſtum in remiſſionem pœnæ aut culpæ, pro vivis & defunctis, blaſphema figmenta ſunt, & pernicioſæ impoſturæ*. Multis aliis momentis compertum eſt, ſacrificium noſtrum, in mente ac ſententia Anglorum, merè ac nudè repræſentativum eſſe ac commemorativum mortis Chriſti, non verum, non propriè dictum ac propitiatorium, quem errorem amplexus eſt ac defendit jam dictus F. le Courayer multis propoſitionibus, quas ex illius Libris ſumma fide & cura extraxere Præſules Gallicani in Cenſura paulò antè memorata. His prælibatis, ſit Secundus error circa ſacrificium.

CONCLUSIO.

Euchariſtia verum eſt ac propriè dictum ſacrificium quod in Miſſa offertur.

Fusè ac doctè, more ſuo, de hocce argumento diſſerit Bellarminus L. 1. de Miſſa cap. 6. & ſequentibus. Argumenta quibus iſtud fidei noſtræ capitale dogma demonſtratur, ducimus 1. ex vaticiniis Prophetarum. 2. ex ſacerdotio Chriſti ſecundùm ordinem Melchiſedech. 3. ex figura, quæ

præceſſit, Agni paſchalis. 4. ex inſtitutione Euchariſtiæ à Chriſto facta. 5. ex doctrina & definitione Concilii Tridentini. 6. ex conditionibus ad verum ſacrificium requiſitis, quæ omnes in ſacrificio Miſſæ occurrunt.

PRIMUM ARGUMENTUM

Ex vaticiniis Prophetarum.

Prænuntiant oracula Prophetarum, vetera Legis ſacrificia extinguenda fore & abroganda, ac novum longè præſtantius ipſis ſubſtituendum. *Sabbatum & feſtivitates veſtras*, ait Deus apud Iſaiam c. 1. v. 11. *aliàs non feram.* Et Daniel. Daniel c. 11. v. 31. de futura Gentis Judaicæ, ac ſacrificiorum ſubverſione, dicit: *Polluent* (Romani) *ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium, & dabunt abominationem in deſolationem.* Sed omnium diſertiſſimè Malachias. Malachias c. 1. v. 10. & 11. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus; & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Duas partes habet iſtud Malachiæ vaticinium: 1. rejicienda eſſe & abroganda Judæorum ſacrificia: *munus non ſuſcipiam de manu veſtra.* 2. novum ſacrificium ſubſtituendum fore: *in omni loco ſacrificatur* (præſens pro futuro, more Prophetarum, hìc ponitur) *& offertur nomini meo oblatio munda.* In priori parte continetur rejectio ſeu reprobatio Judæorum; in poſteriori verò, electio ſeu vocatio Gentium. Senſus igitur vaticinii eſt, rejicienda fore Judæorum ſacrificia, ſucceſſurum verò purum ac mundum ſacrificium Chriſtianorum, tùm cruentum, quod in ara crucis perfectum eſt; tùm incruentum, quod in altari verum ac propriè dictum quotidie offertur in memoriam prioris.

Fruſtra Novatores reponunt, ſacrificium, de quo Malachias, vel illud eſſe quod Chriſtus in cruce obtulit; vel ſpirituale duntaxat, quod in bonis virtutum operibus poſitum eſt.

Namque 1. ſacrificium de quo Propheta, *in omni loco offertur*: ſacrificium verò crucis ſemel oblatum fuit; ſemel mortuus Chriſtus non amplius moritur. 2. Malachias opponit mundam Chriſtianorum oblationem pollutis Judæorum ſacrificiis: oppoſitio porrò illa, vel ſpectat offerentes, vel rem oblatam. Prius dici non poteſt, quia in Lege nova, non minùs quàm in veteri, qui offerunt ſacrificia, mali & impii eſſe poſſunt; ergo ex illa parte ſtare non poteſt oppoſitio. Stat ergo ex altera, rei ſcilicet oblatæ, quia nempe panes & animalia quæ in veteri Lege offerebantur, in eo polluta ſæpius erant, quòd non ſecundùm Legis præſcriptum Levitici 6. & 7. offerrentur, de quo conqueritur Deus apud Malachiam cap. 1. *Offertis mihi*, ait v. 7. *ſuper altare meum panem pollutum.* Et v. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? Et ſi offeratis claudum & languidum, nonne malum eſt?* Oblatio verò munda & pura quam his Judæorum pollutis ſacrificiis opponit Malachias, eſt corpus & ſanguis Chriſti; cætera quippe omnia, quæ offerri poſſunt à Chriſtianis, pollutioni ſunt obnoxia, ideſt vitiari poſſunt ac pollui. 2. Oblatio Chriſtianorum non ſolùm eſt munda, ſed etiam nova; neque ſolùm opponitur ſacrificiis veteribus, ſed in eorum locum ſubſtituitur,

tur, *propter eorum infirmitatem & inutilitatem*, ait Apoſtolus Hebr. 7. v. 18. At bona opera non ſuccedunt in locum ſacrificii Moſaici, ſiquidem vel in ipſo mundi exordio non defuere; ergo bona virtutum opera non ſunt oblatio munda, de qua Malachias. 3. Sicut Malachias dicit ſacrificium Judæorum pollutum fuiſſe, ſacrificium verò novum Chriſtianorum mundum fore; ſic etiam dicit nomen Dei per ſacrificium Judæorum fuiſſe contemptum ac deſpectum, & per ſacrificium novum Chriſtianorum glorificandum fore: at contemptum fuit in publico ac viſibili ſacrificio; ergo etiam glorificari debet in publico & viſibili ſacrificio: hoc autem non fit per bona opera quæ tota latere interiùs poſſunt, nec cognoſci; ergo publicum aliquod & externum ſacrificium neceſſarium eſt, nempe ſacrificium Chriſti. 4. Sacrificium Chriſtianorum non offertur ab omnibus, ſed à ſolis Sacerdotibus, qui ex reliquo populo electi ac ſegregati ſunt. Iſaiæ 66. v. 21. *Aſſumam ex iis Sacerdotes*. Et Hebr. 5. v. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron*. Atqui bona virtutum opera non à ſolis Sacerdotibus, ſed ab omnibus offerri poſſunt; ergo ſacrificium novæ Legis, de quo Malachias, in illis virtutum operibus non conſiſtit.

Ad iſtud Malachiæ vaticinium reſpexiſſe videtur Chriſtus, qui brevi completurus illud erat: alloquens enim Joan. 4. v. 21. mulierem ſamaritanam, dicebat: *Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hieroſolymis adorabitis Patrem*. Et v. 23. *Venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate*. Manifeſtum eſt Chriſtum hic non loqui de adoratione ſimplici & interiori, quæ ubique licita eſt, nec loco alligata; ſed de adoratione publica atque ſolemni per ſacrificium: verbum quippe *adorare*, in Scripturis uſurpari pro *ſacrificare*, patet ex cap. 12. S. Joan. v. 20. *Erant*, inquit *quidam Gentiles, ex his qui aſcenderant ut adorarent in die feſto*. Et Act. 8. v. 27. *Eunuchus venerat adorare in Jeruſalem*. Porrò adoratio ſolemnis & publica per ſacrificium, tempore Chriſti certo loco alligata erat: apud Samaritanos ſchiſmaticos, in monte Garizim prope urbem Sichimorum; apud Judæos verò in ſolo Templo Hieroſolymitano. *Domine*, ajebat mulier ſamaritana ad Chriſtum Joan. 4. v. 19. *video quia Propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jeroſolymis eſt locus ubi adorare oportet*. Cui Chriſtus: *Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Jeroſolymis adorabitis Patrem*. Quibus verbis apertè Chriſtus declarat, loqui ſe de nova adoratione, ſeu de novo ſacrificio, quod antea non erat, & quod in ipſo initium habuit. *Ingrediens enim in mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi*. Sacrificium verò illud externum ac publicum Chriſtianorum, *in ſpiritu & veritate* fieri debere affirmat Chriſtus, ut illud Judaicis ſacrificiis opponat; *in ſpiritu*, non in carne & ſanguine animalium; *in veritate*, non in typo & figura, ſicut apud Judæos.

Samaritana.

Vera Dei adoratio.

Heb. 10. v. 5.

SS. Patres unanimi ferè conſenſu vaticinium Malachiæ de ſacrificio Chriſti in nova Lege interpretati ſunt. Ex multis unum aut alterum retuliſſe ſufficiat.

S. Juſtinus Dial. cum Tryphone Judæo, poſt citata verba Malachiæ, ait: *De noſtris verò gentium, quæ in omni loco offeruntur ſacrificiis, hoc eſt pane* P. 260. B.

Eucha-

Euchariſtiæ , *& poculo ſimiliter Euchariſtiæ* ; *jam tùm loquutus prædixit* (Malachias) *nos quidem glorificare nomen ejus*, *vos autem prophanare.*

P. 249. n. 5. S. Irenæus L. 4. adversùs Hæreſes c. 17. olim 32. *Eum*, inquit, *qui ex creatura panis eſt*, *accepit*, *& gratias egit dicens*: Hoc eſt corpus meum. *Et calicem ſimiliter qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecundùm nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & novi Teſtamenti novam docuit oblationem; quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo.* Tùm adductis Malachiç verbis addit: *Manifeſtiſſimè ſignificans per hæc, quoniam prior quidem populus ceſſabit offerre Deo; omni autem loco ſacrificium offeretur ei, & hoc purum; nomen autem ejus glorificatur in gentibus.*

Ed. rec. Tom. 5. App. p. 630. D. S. Joan. Chryſoſtomus in Pſal. 95. poſt citata Malachiæ verba ſubjungit: *Vide quàm luculenter, atque dilucidè myſticam interpretatus eſt menſam, quæ eſt incruenta hoſtia. Thimiama autem purum appellat ſacras preces quæ cum ſacrificio offeruntur.* Idem argumentum verſat S. Doctor, Homilia 5. adversùs Judæos.

Ed. rec. To. 1. p. 647. nu. 12. Denique S. Hieronymus & Theodoretus Comment. in Malachiam. Multò plures conſule apud Bellarm. L. 1. de Miſſa cap. 10.

Objectio. At, inquies, videtur Chriſtus loqui de adoratione interna, quæ fit per fidem & animi demiſſionem, non de externa, quæ fit per ſacrificium. Id evincunt verba iſta, *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.*

Reſp. ex mox dictis contrarium eſſe manifeſtum. Namque ſine dubio de illa adoratione locutus eſt, de qua rogabatur à Samaritana: rogabatur autem de externa quæ fit per ſacrificium, internam enim vix illa mulier agnoſcebat. Nec obſtant illa verba, *in ſpiritu & veritate*; imò maximè ad rem noſtram faciunt. Litigabant ſcilicet Judæi & Samaritani de loco ſacrificii: à Chriſto quærebatur quid ſentiret. Is, quia videbat ex utraque parte eſſe aliquid culpæ, utrique reſponſum accommodavit. Samaritani in eo peccabant, quòd falſis diis ſacrificarent: iſtud inſinuat Chriſtus cùm ait, *Vos adoratis quod neſcitis*, Judæi autem, tametſi vero Deo ſacrificia offerrent, nihil tamen aliud, quàm carnem animalium offerebant, idque ex mera ceremonia, ſine interno religionis ac pietatis affectu; quod ſepe à Prophetis exprobratum illis fuit, imò & à Chriſto ipſo his verbis, *Populus hic labiis me honorat, cor autem illius longè eſt à me.* Igitur in ſacrificiis Samaritanorum error erat ſeu falſitas, quia ignorabant verum Deum; in ſacrificiis Judæorum, caro erat ſine ſpiritu, quia offerebant carnes animalium ſine ſpiritu fidei ac pietatis: utroſque redarguit Chriſtus cùm ait, *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.* Spiritum carni, veritatem errori ac falſitati hìc Chriſtus opponit. Eſt ergo hic ſenſus, veri adoratores, ideſt Chriſtiani, verum Deum, non falſum, ut Samaritani, legitimè, non illegitimè ac ſolummodo exteriùs, ut Judæi, colent & adorabunt: ideſt Deo ſacrificabunt, in ſpiritu, non in ſola carne, ut Judæi; nec in errore ac falſitate, ut Samaritani. Quòd autem hìc loquatur Chriſtus de ſacrificio Miſſæ, quod in ultima Cena ab ipſo inſtitutum eſt, dubitari non poteſt: de quo enim alio loqueretur? Confirmatur hæc reſponſio, nempe Chriſtum loqui de adoratione publica & ſolemni quæ fit per ſacrificium propriè dictum, ex ſcopo & occaſione totius colloquii quod cum muliere ſamaritana habuit. Scilicet mulier illa ſubodorata Chriſtum eſſe Prophetam, propoſuit illi quæſtionem de ſchiſmate Judęorum

& Sa-

& Samaritanorum, utri rectiùs facerent ac ſentirent: an Samaritani, qui adorabant in monte Garizim juxta oppidum Sichimorum; an Judæi, qui contendebant, non ibi, ſed Hieroſolymis in Templo adorandum eſſe: quæ certè quæſtio intelligebatur de adoratione per ſacrificium, ut conſtat ex Joſepho L. 11. Antiquit. c. 7. & 8. ubi narrat hiſtoriam originis ſchiſmatis inter Judæos ac Samaritanos, quæ talis fuit. Mortuo Salomone diviſum eſt regnum in duas partes: unam, quæ conſtabat duabus Tribubus, retinebat Roboam filius Salomonis; alteram, quæ conſtabat decem Tribubus, abſtraxerat Jeroboam, ſervus Salomonis: prior pars vocabatur *Regnum Juda*; poſterior, *Regnum Iſrael*. Igitur Jeroboam hac facta ſeparatione, & novo regno jam conſtituto, cœpit timere, ne decem Tribus, quas ſibi ſubjecerat, ſi ſingulis annis irent Hieruſalem ad offerendum ſacrificium, juxta Legem à Deo præſcriptam, iterum conjungerent ſe duabus Tribubus, ac ſe deſerto, ad Regem Roboam, tanquam legitimum dominum, delaberentur. Ut igitur hoc impediret, curavit conflari duos vitulos, quorum alterum in Bethel, alterum in Dan collocavit, & per ſacrificia pro diis adorari juſſit: atque ita factum eſt, ut nemo deinceps Hieroſolymam ſacrificii offerendi cauſa tenderet; atque hinc prima orta eſt diſſenſio Religionis, quæ longè poſt confirmata eſt in hunc modum. Poſt captivitatem Babylonicam, cùm Rex Perſarum Darius rerum potiretur, fuit Hieroſolymis Judæus quidam ex genere ſacerdotali, nomine Manaſſes Jaddi, ſummi Sacerdotis frater, qui in uxorem duxit filiam Sanaballetis Euthæi, qui ſub Dario tunc Præfectus erat Samariæ. Propter hoc matrimonium cum gentili femina contractum, prohibitus eſt à fratre ſuo, & à cæteris Judæis, fungi officio ſacerdotali. Igitur acceſſit ad Sanaballetem, & prætendit ſe non poſſe filiam ipſius, quam ſibi deſponderat, retinere, eoquòd propter illam arceretur à dignitate ſacerdotali; malle ſe uxore, quàm hac dignitate privari. Sanabelletes, ut ſatisfaceret homini, promittit ſe ædificaturum Templum in monte Garizim, æquale Templo Hieroſolymitano, & in eo ſummum ſacerdotium ſe illi daturum pollicetur, quod etiam impletum eſt; atque ab eo tempore cœperunt Samaritani in eo Templo ſacrificia offerre, ſicut Judæi in Templo Hieroſolymitano offerebant.

Origo ſchiſmatis Samaritani.

SECUNDUM ARGUMENTUM

Ex ſacerdotio Chriſti ſecundùm ordinem Melchiſedech.

Duplex ante Chriſtum extitit ſacerdotium, unum Melchiſedeci, alterum Aaronis: iſtud in ſanguine animalium potiſſimùm conſiſtebat, quod quidem ii ſoli poterant offerre, qui erant de ſtirpe ſeu familia Aaronis; ideoque Chriſtus Sacerdos non eſt ſecundùm ordinem Aaronis, quia non fuit ex Tribu Levi, ex qua ſumebantur Sacerdotes, ſed ex Tribu Juda ex familia David. Dicitur ergo Chriſtus, & revera eſt, Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech. Pſ. 109. v. 4. & Hebr. 7. v. 17. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* De quo Melchiſedecho Gen. 14. v. 18. dicitur: *At verò Melchiſedech Rex Salem, proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei* (Abrahamo) *& ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, & benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt.*

Hinc tria colligimus. 1. Melchiſedechum fuiſſe Sacerdotem Dei altiſſimi. 2. Obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium, ad gratiarum actionem pro victoria ab Abrahamo reportata. 3. Ea oblatione præfiguraſſe ſacrificium Chriſti, quod in ultima Cœna ſub ſpecie panis & vini peractum eſt. Inde ſic arguimus: Chriſtus in Scripturis dicitur Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, non verò ſecundùm ordinem Aaronis; ergo neceſſe eſt ut ſacrificium obtulerit ſimile illi, quod obtulit Melchiſedech: ſacerdotium quippe & ſacrificium correlata ſunt. *Omnis namque Pontifex*, ait S. Paulus Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus aſſumptus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*. Atqui in alio collocari non poteſt ſimilitudo ſacrificii Chriſti cum ſacrificio Melchiſedeci, quàm quòd aſſumptis pane & vino, ac in ſuum corpus & ſanguinem commutatis, novum Religionis chriſtianæ ſacrificium inſtituit & Deo Patri obtulit.

Re ipſa in multis aliis capitibus Melchiſedech Chriſti typus ac figura fuit, at in nullo expreſſiùs ac ſignificantiùs quàm in oblatione panis & vini. 1. Figura fuit in *nomine* ſeu appellatione. Nam Melchiſedech idem eſt,
Pſal. 71. v. 2. quod Rex juſtitiæ, interprete ipſomet Apoſtolo, Hebr. 7. v. 2. at Chriſtus
1. Cor. 1. eſt verus rex juſtitiæ, non ſolùm *quia judicat populum in æquitate*, ſed quia
v. 30. ex perfecta juſtitia pro nobis Deo ſatisfecit, & *factus eſt pro nobis juſtitia & ſanctificatio & redemptio noſtra*. 2. *In officio*. Nam Melchiſedech fuit Rex *Salem*, id eſt Rex pacis, quod rectè Chriſto convenit, de quo Apoſtolus, Epheſ. 2. v. 14. *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum*. Et Coloſſ. 1. v. 20. *Pacificans per ſanguinem crucis, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt*. 3. *Origine*. Namque Melchiſedech introducitur ſine patre & matre, ad ſignificandam Chriſti divinitatem & humanitatem; quia Chriſtus ut homo non habuit patrem, ut Deus non habuit matrem. 4. *In duratione*, quia Melchiſedech neque initium dierum, neque finem habere dicitur: qua ex parte rectè adumbrat æternitatem ſacerdotii Chriſti, cui aliud ſacerdotium non eſt ſucceſſurum; ac differt maximè à ſacerdotio Aaronis, quod ad tempus dumtaxat fuit, & abrogatum eſt ſuccedente ſacrificio & ſacerdotio Chriſti, quod ab Apoſtolo *æternum* dicitur, tùm quia ab ipſa prima mun-
Apoc. 13. v. 8. di origine incœpit, unde dicitur *Agnus occiſus ab origine mundi*; tùm quia durabit uſque ad *conſummationem ſæculorum*. 5. *In oblatione panis & vini*; & quidem præcipuè: hoc enim veluti proprium ac ſingulare habuit Melchiſedech, in quo Chriſtum repræſentaret; reliqua etenim quæ habuit, vel non habuit ut Sacerdos, vel certè non fuerunt illi propria & ſingularia. 1. Vocatus quidem eſt *Rex juſtitiæ*; ſed hoc nihil ad ſacerdotium. 2. Dictus eſt *Rex Salem*, id eſt pacis; ſed neque hoc ut Sacerdos habuit, ſed ut Rex. 3. Introductus eſt ſine patre, ſine matre, ſine genealogia: at ſic pariter introducti ſunt Job & Elias. 4. Introductus eſt neque initium, neque finem habens dierum: at & hoc ipſum Eliæ quodammodo convenit. Ergo in oblatione panis & vini potiſſimùm conſiſtit ſimilitudo Chriſti cum Melchiſedecho; ergo cùm Melchiſedech panem & vinum in ſacrificium obtulerit, Chriſtus eadem aſſumpta materia, ſed tranſmutata, ſub ſpeciebus panis & vini corpus & ſanguinem ſuum in ſacrificium Deo Patri obtulit. Atque hæc communis SS. Patrum doctrina.

Pag. 392. E. S. Clemens Alexandrinus L. 4. Strom. *Melchiſedech*, inquit, *rex Salem, Sacer-*

cerdos Dei altiſſimi, qui panem & vinum ſanctificatum dedit nutrimentum, in typum Euchariſtiæ. Quid clarius? *dedit*, inquit, *panem & vinum.* Sed qualem panem, & quale vinum? non prophanum, ſed ſanctificatum, nec aliter quàm ſacrificando. At in quem finem? *in typum* Euchariſtiæ.

S. Cyprianus Epiſtola 63. ad Cæcilium, *In Sacerdote Melchiſedech*, inquit, Pag.
ſacrificii dominici Sacramentum præfiguratum videmus, ſecundùm quod Scriptura 101.
divina teſtatur, & dicit, Melchiſedech protulit panem & vinum.... Et paulò poſt: *Quòd autem Melchiſedech typum Chriſti portaret, declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus ex perſona Patris ad Filium dicens.*... *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Qui ordo utique hic eſt de ſacrificio illo veniens, & inde deſcendens, quòd Melchiſedech Sacerdos Dei ſummi fuit, quòd panem & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei ſummi, quàm Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat; id eſt panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem?* Hæc tam clara & perſpicua ſunt, ut commentario non indigeant.

Euſebius Cæſarienſis L. 5. Demonſt. evangelicæ cap. 3 *Quemadmodum*, Pag.
inquit, *Melchiſedech qui Sacerdos gentium erat, nuſquam videtur ſacrificiis* 225. C.
corporalibus functus, ſed ſolo vino ac pane, ita Salvator noſter ac Dominus noſter, deinde qui ab eo profecti ſunt Sacerdotes, in omnibus gentibus.... *vino ac pane, corporis illius ac ſalutaris ſanguinis myſteria repræſentant: quæ ſanè myſteria, Melchiſedech tanto antè ſpiritu divino cognoverat, & rerum futurarum imaginibus uſus fuerat.* Hic paucis multa complexus eſt Euſebius. 1. Melchiſedechum fuiſſe Sacerdotem gentium, non idolorum. 2. Nuſquam legi quòd uſus fuerit ſacrificiis ex animalibus, ſed ex ſolo pane & vino. 3. Similiter feciſſe Chriſtum in ultima Cœna, quando ſub ſpecie panis & vini obtulit corpus & ſanguinem ſuum. 4. Idem facere omnes Sacerdotes chriſtianos in toto terrarum orbe.

S. Hieronymus Epiſtola ad Marcellam. *Recurre*, inquit, *ad Geneſim, &* T. 4. p. 2.
Melchiſedech Regem Salem hujus principem invenies civitatis (Bethleem:) *qui* pag.
jam tunc in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & myſterium chriſtianum in 547.
Salvatoris corpore & ſanguine dedicavit.

S. Auguſtinus Epiſtola 177. aliàs 95. ad Innoc. S. P. *Melchiſedech*, inquit, T. 2. p.
prolato ſacramento menſæ dominicæ, novit æternum ejus ſacerdotium figura- 616. D.
re. Et L. 16. de civit. Dei cap. 22. loquens de oblatione Melchiſedech,
Ibi, ait, *primùm apparuit ſacrificium quod nunc à Chriſtianis offertur Deo,* T. 7.
toto orbe terrarum. Idem docent SS. Ambroſius, Epiphanius, Chryſoſtomus, Pag.
Arnobius, Theodoretus, Euſebius Emiſſenus &c. ex quo, concludit Bel- 435. A.
larminus, perſpicuum eſt, antiquiſſimam eſſe & publicam totius Eccleſiæ iſtam ſententiam.

Denique in Canone Miſſæ hæc oratio legitur, *Supra quæ propitio ac ſereno vultu reſpicere digneris; & accepta habere, ſicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui juſti Abel, & ſacrificium Patriarchæ noſtri Abrahæ, & quod tibi obtulit ſummus Sacerdos tuus Melchiſedech, ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.*

Dices 1. cum Novatoribus. Melchiſedech panem quidem & vinum protulit; ſed in quem finem? ad reficiendos milites Abrahæ, qui ex prælio fatigati redibant.

Reſp. 1. tametſi abſurda illa Novatorum reſponſio locum hic habere poſſet, non tamen rei noſtræ præſenti accommodata foret. Namque ſtatus præſentis controverſiæ non in eo præciſè verſatur: an panem & vinum obtulerit Abraham in refectionem ac refrigerium ſuorum militum; ſed an ea obtulerit in ſolam corporalem eorum refectionem, & in nullum alium uſum. Iſtud contendunt Novatores, negant verò Catholici, ac dicunt, priùs quidem oblata Deo fuiſſe per modum ſacrificii, ac deinde fortaſſe diſtributa inter ſocios Abrahæ, ut ſacrificii participes efficerentur. Verùm quidquit ſit

Reſp. 2. miſerùm hoc Novatorum effugium diſertè adverſari his jam citatis Scripturæ verbis ex cap. 14. Gen. v. 18. *Melchiſedech Rex Salem proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei* (Abrahamo) *& ait: Benedictus Abraham Deo excelſo.* Porro ad reficiendos Abrahæ milites quid, quæſo, conferebat titulus Sacerdotis in Melchiſedecho ? Quàm ille extraneus erat & alienus! Non ergo panem & vinum protulit, ut hoſpes & amicus, ſed ut verus Dei altiſſimi Sacerdos. Deinde Melchiſedech benedixit Abrahamo, decimas dedit, & oblato ſacrificio Deo retulit gratias ob tam inſignem ex hoſtibus reportatam victoriam. Denique cibo ac refectione corporali non indigebant Abrahami milites, qui ingenti præda & ſpoliis ditati fuerant, ſicut colligitur ex eodem c. 14. Gen. v. 24. ubi cùm Rex Sodorum omnia ſpolia & prædam Abrahamo concedere vellent, ſibi dumtaxat reſervatis hominibus, *Da mihi animas*, inquiebat, *cætera tolle tibi.* Recuſavit Abraham, nihilque ex omni præda in uſus ſuos convertit, præter ea *quæ comederant juvenes, & eas partes virorum qui cum eo venerant.* Ergo Melchiſedech panem & vinum protulit, non ad reficiendos milites Abrahæ, ſed ad ſacrificium Deo in gratiarum actionem reportatæ victoriæ, offerendum.

Dices 2. Oblatio panis & vini propria & ſingularis non fuit ſacrificio Melchiſedeci, cùm in ſacrificiis Aaronicis panis & vinum etiam offerrentur, ut patet Exodi 29. v. 40. & Numer. 28. v. 5. Ergo ea ex parte non major eſt ſimilitudo inter Chriſtum & Melchiſedechum, quàm inter ipſum & Aaronem.

Reſp. diſtinguo ant. panis & vinum in ſacrificio Aaronico offerebantur, velut pars aliqua ſeu condimentum ſacrificii, concedo: velut principalis & integra ſacrificii materia, nego. Porro in oblatione Melchiſedech panis & vinum non pars fuit aut condimentum, ſed tota & integra ſacrificii oblatio.

Dices 3. Si exemplum oblationis Melchiſedeci in pane & vino, tam efficax eſt ad probandum ſacrificium Miſſæ incruentum, cur ſimilitudinem illam inter utrumque ſacrificium, ratione panis & vini, ſiluit Apoſtolus Hebr. 7. v. 1. cùm varia exponit capita, in quibus Chriſtum Melchiſedecho aſſimilat? de illa quippe panis & vini oblatione ne verbum quidem habet Apoſtolus.

Reſp. duabus de cauſis hic ſiluiſſe Apoſtolum. 1. Quia ad ſcopum ejus & inſtitutum non pertinebat. 2. Quia nondum idonei & capaces erant carnales illi Judæi myſterio tam obſcuro & ſublimi capiendo.

I. Igitur ſcopus & inſtitutum Apoſtoli in citata Epiſtola ad Hæbreos hoc unum erat, ut oſtenderet ſacrificium Chriſti longè prǣſtantius eſſe ac excellentius ſacrificio Aaronis; imò & Chriſtum ipſum longè majorem eſſe Angelis, Moyſe, ac Leviticis Sacerdotibus, quorum tamen tanta erat apud Judæos exiſtimatio.

Excel-

Digitized by Google

Excellentiam ſacrificii Chriſti ſupra ſacrificium Aaronis duplici generatim probat argumento, à perſona ſcilicet Sacerdotis, & à dignitate hoſtiæ: quò enim perſona offerens præſtantior eſt, eò præſtantius eſt ſacrificium; & quò dignior eſt hoſtia, eò dignior eſt oblatio. Duo hæc multis ex capitibus demonſtrat Apoſtolus. 1. Quia Melchiſedech, qui Chriſti typus & figura fuit, major erat Abrahamo, ac conſequenter Aarone ejus pronepote. Qui enim Abrahamo benedixit, eique decimas dedit, eò major fuit; minor enim à majori benedicitur: atqui Melchiſedech benedixit Abrahamo, eique decimas dedit; ergo major fuit Abrahamo; ergo Chriſtus, qui eſt Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, major eſt Aarone, ejuſque ſacrificium Aaronico longè præſtantius eſt & excellentius. 2. Præſtantiam victimæ novi Teſtamenti ſupra veteres omnes, probat tùm ex inutilitate, inſufficientia, & infirmitate ſacrificii Aaronici. *Impoſſibile quippe eſt*, ait Apoſtolus Hebr. 10. v. 4. *ſanguine hircorum & taurorum auferri peccata*. Tùm ex iterata ſæpius ſacrificii Aaronici oblatione; Chriſtus econtra *una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. Hebr. 10. v. 14. Tùm ex duratione ſeu æternitate ſacrificii Chriſti, qui *Sacerdos eſt in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Econtra ſacrificium Aaronicum ad tempus inſtitutum, adveniente Chriſto deſtruendum erat. Hæc porro momenta ex ſeſe vim habebant maximam; neque ex ſimilitudine oblationis panis & vini in ſacrificio Melchiſedechi quidquam profeciſſet Apoſtolus ad ſuum ſcopum & intentum aſſequendum. Namque non diſputabat cum Judæis, de figura & ſimilitudine inter Chriſtum & Melchiſedechum, ſed de excellentia ſacerdotii Chriſti ſupra ſacerdotium Moſaicum, ad quam declarandam non opus erat ut confugeret ad oblationem panis & vini. Excellentiam verò Chriſti ſupra Angelos, Moyſen & Sacerdotes Leviticos probat Apoſtolus, Chriſtum cum illis comparando. 1. Cum Angelis, Hebr. 1. v. 4. *Tantò melior*, inquit, *Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* 2. Cum Moyſe, c. 3. v. 3. *Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus*. Et v. 5. *Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus, tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua.* 3. Cum Sacerdotibus Leviticis, c. 7. ubi dignitatem & excellentiam ſacerdotii Melchiſedech multùm extollit ſupra ſacerdotium Leviticum, argumentis quæ mox expoſuimus.

Altera verò ratio ſilentii Apoſtoli circa oblationem panis & vini à Melchiſedecho factam, eſt, quòd craſſiores adhuc forent Hebræi, quàm ut tam ſublime & arduum myſterium capere poſſent: *De quo* (Melchiſedech) ait Apoſtolus Hebr. 5. v. 11. *grandis ſermo & inenarrabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum*.

TERTIUM ARGUMENTUM

Ex figura, quæ præceſſit, Agni paſchalis.

De immolatione Agni paſchalis ſermo fit cap. 12. Exodi. Sacrificium illud inſtitutum à Deo fuit, paulò ante egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto; ac pri-

primò celebratum pridie egreſſionis ad veſperam, cum mandato ut poſtea ſingulis annis, primo menſe anni, die decima quarta menſis ad veſperam celebraretur, Exod. 12. v. 3. *Decima die tollat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas. Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus, immolabitque eum univerſa multitudo Iſrael ad veſperam.* Præceptum illud ſemper obſervavere Judæi, non ſolùm in Ægypto ante egreſſionem, ſed etiam poſtea in monte Sinai, & alibi. Unus excipitur caſus quantùm ad menſem & diem: namque ſi eo die immundi fuiſſent, poterat ceremonia differri uſque ad diem decimam quartam menſis ſequentis. Quo loco autem immolandus eſſet Agnus paſchalis, ſi quæſieris, varia diſtinguenda ſunt tempora. Primum, egreſſionis ex Ægypto; ſecundum, peregrinationis in deſerto; tertium, ingreſſus in Judæam; quartum, habitationis in Judæa. Igitur cùm adhuc in Ægypto eſſent Hebræi, ſinguli patres-familias in ſua domo tenebantur agnum immolare & comedere, Exodi 12. At tempore peregrinationis, immolarunt & comederunt in deſerto Sinai, Num. 9. v. 1. Porro in ingreſſu in Judæam, poſt tranſitum Jordanis, in campeſtribus Jericho, Joſue 5. v. 10. Denique tempore habitationis in Judæa, nuſquam licebat id facere, niſi illo loco ubi eſſet Tabernaculum, juxta illud Deut. 16. v. 5. *Non poteris immolare Phaſe in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi; ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus ut habitet nomen ejus ibi: immolabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto.* Locus autem in quo habitavit nomen Domini, varius fuit, pro variis temporibus, 1. Galgala. 2. Silo. 3. Nobe. 4. Gabaon. 5. Jeruſalem, ædificato Templo Salomonis; atque hæc cauſa eſt, cur ſæpe in Scripturis mentio fiat eorum, qui tempore paſchali Hieroſolymam aſcendebant, ut 2. Paralip. 30. 1. Luc. 2. 41.

Immolationem Agni paſchalis verum fuiſſe ſacrificium patet ex cap. 9. Num. v. 13. *Si quis mundus eſt,* ait Moyſes, *& in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo.*

Duplicem in finem inſtitutum à Deo eſt ſacrificium Agni paſchalis.

Primò, in memoriam tranſitus Angeli exterminatoris, qui omnia primogenita in Ægypto interfecit, nocte quæ ſecuta eſt immolationem agni, prætermiſſis & intactis primogenitis Judæorum; & liberationis Judæorum à ſervitute Pharaonis, Exodi 12. v. 14. *Habebitis hunc diem in monimentum, & celebrabitis eum ſolemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.* Et v. 26. *Cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio? Dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt, quando tranſivit ſuper domos filiorum Iſrael in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos noſtros liberans.*

Secundò, inſtitutum eſt Agni ſacrificium in typum & figuram Chriſti, qui tanquam agnus innocens immolandus erat & occidendus, ut homines à ſervitute dæmonis ac peccati liberaret, de quo Apoſtolus 1. Cor. 5. v. 7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus; itaque epulemur.... in azymis ſinceritatis & veritatis.* Figura autem fuit, non tantùm immolationis cruentæ Chriſti in ara crucis, ſed etiam incruentæ ac myſticæ in ultima Cœna.

I. Quia conſtat ex Evangelio, Apoſtolos ante Chriſti paſſionem in noviſſima Cœna verum Agnum paſchalem, qui Chriſtus eſt, comediſſe: Ergo jam erat immolatus in Cœna euchariſtica; neceſſe quippe eſt priùs hoſtiam

[illegible] m immolari, quàm manducetur: atqui immolatus nondum erat Chri-[illegible]s immolatione cruenta; ergo immolatione incruenta & myſtica.

II. Chriſtus poſt ceremoniam Agni paſchalis continuò ſubjunxit celebrationem Euchariſtiæ, neque diſtulit in aliud tempus, aut locum, ut apertè oſtenderet ſe nova iſta ceremonia veterem implere figuram, eique, ut & cæteris omnibus Legis Moſaicæ, finem imponere.

III. Ex circumſtantiis utriuſque celebrationis perſpicuum eſt, nullam figuram à Chriſto manifeſtiùs impletam, quàm iſtam. Agnus paſchalis die decima quarta primi menſis ad veſperam immolari debuit, Exodi 12. Euchariſtiam autem hoc ipſo tempore à Chriſto inſtitutam fuiſſe, ſuprà probavimus. 2. Agnus immolabatur in memoriam tranſitus Domini, & liberationis populi ex Ægypto: at Euchariſtia celebratur in memoriam tranſitus Domini per paſſionem ex hoc mundo ad Patrem, & noſtræ liberationis de ſervitute peccati, & poteſtate dæmonis.

IV. Agnus immolabatur ut manducaretur, & eſſet quaſi viaticum peregrinorum; idcirco manducabatur à Judæis accinctis renibus, cum baculis & calceis &c. Quid porro eſt Euchariſtia, niſi refectio, & viaticum ad veram & cœleſtem patriam peregrinantium?

V. Agnus manducari non poterat niſi à circumciſis & mundis, & in Jeruſalem: ita Euchariſtia ſumi non poteſt, niſi à baptiſatis & mundis, & intra Eccleſiam catholicam exiſtentibus. Quàm egregiè iſthæc omnia concordant inter ſe, ac figura rei figuratæ reſpondet! His adde communem SS. Patrum conſenſum, cujus multa & egregia teſtimonia profert Bellarminus citato L. 1. de Miſſa c. 7.

Non negamus, quin Agnus paſchalis occiſus & immolatus figura quoque fuerit cruenti ſacrificii Chriſti in cruce pendentis; at negare pariter non debent Novatores, quin utriuſque ſimul figura fuerit, paſſionis nempe, & Euchariſtiæ; verùm, magis immediatè ac principaliùs Euchariſtiæ, quàm paſſionis, ut patet ex circumſtantiis mox expoſitis; paſſio ſiquidem Chriſti non incidit in diem decimam quartam, nec in veſperam, ſed in meridiem diei decimæ quintæ: neque Chriſtus cruci affixus fuit in memoriam tranſitus alicujus aut liberationis; neque crucifigebatur ut manducaretur, nec ullus fuit tunc, qui eum ſic immolatum manducaverit; neque in domo, aut Jeruſalem, ſed extra portam in aperto campo immolatus fuit: denique, non ſolùm baptiſati & mundi, ſed etiam alii poſſunt ac debent Chriſtum in cruce immolatum fide manducare; fides enim præcedit & Baptiſmum & juſtificationem. Ita Bellarminus.

Dices I. Immolatio Agni paſchalis cruenta fuit; ergo non potuit eſſe figura incruenti ſacrificii Euchariſtiæ.

Reſp. diſt. conſeq. quatenus cruenta fuit immolatio Agni, concedo: quatenus oblatio & manducatio in ea figura occurrit, nego. Et verò docet S. Auguſtinus T. 7.
L. 17. de Civ. Dei c. 20. & L. 1. contra adverſarium Legis & Prophetarum c. 18. pag. 484.
omnia ſacrificia veteris Legis, quantumvis cruenta, figuras fuiſſe ſacrificii Eu- T. 8.
chariſtiæ. Ex figura igitur Agni paſchalis habemus in Euchariſtia veram car- p. 567.
nem & ſanguinem Chriſti agni immaculati, ſed modo incruento & in ſpecie panis & vini: atque ita oblatio & manducatio Agni, ad figuram Euchariſtiæ pertinet, modus autem cruentæ mactationis, ad hanc figuram non pertinet.

Digitized by Google

Dices 2. Agnus Paſchalis non à Sacerdotibus, ſicut Euchariſtia, ſed à multitudine immolabatur; ergo non potuit eſſe figura Euchariſtiæ.

Reſp. ſacrificium Agni fuiſſe inſtitutum priuſquam familia Aaron ad ſacerdotium vocata fuiſſet; & ideo quantùm ad hoc ſacrificium, manſit antiquum privilegium, ut omnes patresfamilias ſacerdotio fungerentur. Cùm igitur in Scripturis legimus Agnum paſchalem debuiſſe à tota multitudine filiorum Iſraelimmolari, non ſic intelligitur, quaſi debuerint ſinguli de populo agnum immolare; ſed quòd debuerit in ſingulis domibus ac familiis immolari, patrefamilias propriè & per ſe immolante, reliquis per illum immolantibus, & voluntate ac participatione in ſacrificium conſentientibus: quod etiam in Eccleſia circa Euchariſtiam obſervatur. Presbyteri enim, qui in Chriſti familia patres ſunt, propriè ac per ſe immolant; populus autem per illos immolat, & ſimul voluntate & participatione in ſacrificium conſentit.

Dices 3. Sacrificium Agni paſchalis non erat propitiatorium pro peccato, quale nos eſſe dicimus ſacrificium Euchariſtiæ; ergo &c.

Reſp. re vera Agnum paſchalem non fuiſſe figuram Euchariſtiæ, ut ſacrificium propitiatorium, ſed ut commemorativum liberationis, & ut propriè euchariſticum, quod ſatis eſt: neque enim neceſſe eſt ut quodlibet vetus ſacrificium in omnibus Euchariſtiam repræſentaverit.

QUARTUM ARGUMENTUM

Ex inſtitutione Euchariſtiæ, uſu & praxi Apoſtolorum.

T. 3. p. 325. Argumentum ſic proponit Bellarminus cap. 12. L. 1. de Miſſa. Chriſtus in ultima Cœna ſeipſum ſub ſpecie panis & vini Deo Patri obtulit, & id ipſum juſſit fieri ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus uſque ad mundi conſummationem: ſed hoc eſt ſacrificium verè ac propriè dictum obtuliſſe, & offerendum inſtituiſſe; ergo celebratio Euchariſtiæ eſt ſacrificium propriè dictum.

Major argumenti propoſitio probatur ex ipſa Euchariſtiæ inſtitutione quam referunt S. Matth. cap. 26. S. Lucas c. 22. S. Paulus 1. Cor. 11. *Accepto pane*, ait S. Lucas v. 19. *gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix novi Teſtamenti in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur*. In græco *funditur*. Addit S. Matth. cap. 26. v. 28. *pro multis effundetur*, ſeu *funditur, in remiſſionem peccatorum*. Non ait Sanct. Lucas, *vobis datur*, ſed, *pro vobis datur*, id eſt, offertur. Similiter & de ſanguine ait, *qui pro vobis fundetur*, ſeu *fundetur*, aut *effundetur*, ut habet S. Matth. cap. 26. Et Apoſtolus 1. Cor. 11. v. 24. *Accipite & manducate; hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur*; juxta græcum, *quod pro vobis frangitur*. Novatores, qui rejecta Vulgata verſione uni græco textui adhærent, hìc premuntur: verba enim iſta præſentis temporis, *datur, funditur, frangitur*, non ſignificant dari vel effundi Apoſtolis ad manducandum & bibendum, ſed dari & effundi in ſacrificium; non enim ait Dominus, ut jam obſervatum eſt, *vobis datur, frangitur, effunditur*; ſed, *pro vobis*. Et verò non dabatur, aut effundebatur cibus ille & potus tunc, niſi Apoſtolis præſentibus, & tamen Dominus ait Matth. 28. *pro multis effunditur*. Senſus

Digitized by Google

ſus igitur eſt, pro vobis & pro multis datur & libatur in ſacrificium propitiatorium, in remiſſionem videlicet peccatorum.

Fruſtra reponunt Novatores, verba iſta de præſenti, *datur*, *effunditur*, *frangitur*, poni pro futuro, eaque referri ad crucem; ut ſenſus ſit, Hoc eſt corpus meum quod paulò poſt dabitur ad mortem; &, Hic eſt ſanguis, qui paulò poſt in cruce fundendus eſt. Namque duæ iſtæ lectiones, & in præſenti, juxta græcum, & in futuro, juxta Vulgatam, non pugnant inter ſe, imò conſentiunt maximè, & una inducit alteram: nam ex eo quòd Dominus in præſenti dixit, *funditur*, id eſt, offertur ac libatur Deo in repræſentationem effuſionis futuræ in cruce, ſequitur & effuſionem illam futuram fuiſſe modo ſcilicet cruento, & deinceps uſque ad mundi finem fundendum ſanguinem Chriſti & offerendum modo incruento in ſacrificio Miſſæ. Itaque verbum de præſenti, *effunditur*, denotat præſentem effuſionem ſanguinis myſticam & incruentam; verbum autem de futuro, *effundetur*, futuram ſignificat cruentam ejuſdem ſanguinis in cruce effuſionem, ad cujus perpetuam memoriam inſtituta eſt Euchariſtia, tanquam verum & propriè dictum ſacrificium: utraque igitur lectio; tùm præſentis, tùm futuri temporis, hìc retinenda.

Apoſtoli uſu ſuo ac praxi confirmant quod hìc volumus; in executionem quippe tùm exempli, tùm mandati Chriſti Euchariſtiam celebrarunt & ut verum ſacrificium obtulerunt. 1.Cor.10.v.16. *Calix benedictionis, cui benedicimus*, ait Apoſtolus, *nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?* Hanc verò *benedictionem* verum fuiſſe ſacrificium, non obſcurè ibidem probat Apoſtolus, ex comparatione menſæ Domini cum menſa Gentilium & Judæorum, & Euchariſtiæ cum ſacrificiis Gentium. *Videte Iſrael ſecundùm carnem*, pergit Apoſtolus v.18. *Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? Quid ergo? Dico quòd idolis immolatum ſit aliquid? aut quòd idolum ſit aliquid? ſed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Quemadmodum igitur Judæi Deo vero, & Gentiles idolis ac dæmoniis vera ſacrificia offerebant, ita & Chriſtiani Euchariſtiam ut verum ac propriè dictum offerunt ſacrificium. Id manifeſtè importat mentio quam Apoſtolus facit, menſæ, altaris, hoſtiarum, immolationis, ſocietatis & communicationis inter eos qui ejuſdem menſæ fiunt participes: menſa autem Domini idem eſt ac altare, quod ad ſacrificium ordinatur. *Habemus altare*, ait Apoſtolus Hebr.13.v.10. *de quo edere non habent poteſtatem, qui Tabernaculo deſerviunt.* Ubi autem eſt altare & victima, ibi ſit neceſſe eſt & ſacrificium; victima autem immolari priùs debet quàm manducetur: quomodo verò immolatur in Cœna, niſi conſecratione panis & illius mutatione in corpus Chriſti? Idcirco in Cœna ſeorſim conſecratur corpus, & ſeorſim ſanguis, ut intelligamus præſentiam corporis & ſanguinis in Cœna eſſe ad modum occiſi & mortui corporis. Deinde corpus & ſanguis ſunt in Cœna, ut cibus & potus: at caro & ſanguis non ſunt apta ad cibum, niſi priùs animal moriatur; Chriſtus autem non moritur, niſi per immolationem. Cùm verò ſemel mortuus ſit Chriſtus, nec moriatur amplius, peracta ſemel ejus immolatione cruenta in arbore crucis, non alia ſupereſt quàm incruenta, quæ in Miſſa

Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1.

pera-

peragitur; ergo datur ſacrificium incruentum & myſticum, quod aliud non eſt à ſacrificio Miſſæ. Quid enim, quæſo, eſt ſacrificium Miſſæ, niſi Chriſtus realiter præſens ſub ſpeciebus ſeparatis panis & vini, & Deo Patri oblatus? Denique ex mox probatis, Chriſtus verus fuit Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, verè implevit figuram Agni paſchalis, verè fuit ſanguis Cœnæ, ſanguis novi Teſtamenti: atqui hæc ipſi convenire non poſſunt, niſi verum in Cœna ſacrificium obtulerit; ergo &c.

QUINTUM ARGUMENTUM.

Ex Traditione SS. Patrum.

Momentum iſtud fusè verſat Bellarminus L. 1. de Miſſa c. 15. productis in medium SS. Patrum benè multis teſtimoniis, quorum doctrina ad hæc capita compendiosè revocari poteſt.

I. Quando SS. Patres loquuntur de Euchariſtia, paſſim voces iſtas uſurpant, *ſacrificium*, *oblatio*, *immolatio*, *hoſtia*, *victima*, *offerre*, *ſacrificare*, *immolare*. Ita S. Andreas Apoſtolus, Hyppolytus Martyr, Ambroſius, Gregorius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Cyrillus Hieroſolymitanus &c.

II. Requirunt altaria ad celebrandam Euchariſtiam: altaria autem non eriguntur, ut non ſemel dictum eſt, niſi ratione ſacrificii; ſupponunt ergo Euchariſtiam eſſe ſacrificium. Ita Cyprianus, Euſebius, Optatus Milevitanus, Ambroſius &c. apud eundem Bellarminum cap. 16.

III. Miniſtros, qui Euchariſtiam offerunt, vocant *Sacerdotes*, & eorum miniſterium, *ſacerdotium*. Proprium autem munus Sacerdotis eſt offerre ſacrificium. Hebr. 5. v. 1. & cap. 8. v. 3. Ita Gaudentius, Hieronymus, Ambroſius, Euſebius, Auguſtinus &c. apud eundem c. 17.

IV. Docent Euchariſtiam celebrari & offerri poſſe pro vivis & defunctis, pro pace & incolumitate, & generatim pro omnibus neceſſitatibus, tam corporis, quàm animi: quod ſanè dici non poſſet, niſi verum eſſet ac propriè dictum ſacrificium. Ita Chryſoſtomus, Auguſtinus variis in locis, apud eundem cap. 19.

V. Dicunt Melchiſedechum fuiſſe verum Sacerdotem, & obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium; & hoc modo præfiguraſſe incruentum ſacrificium, quod Chriſtus ſub ſpecie panis & vini inſtituit in ultima Cœna; atque eam ob cauſam Chriſtum appellari *Sacerdotem in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Ita Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus.

VI. His addi poſſunt, qui vaticinium Malachiæ, de quo ſuprà diximus, interpretantur de ſacrificio Euchariſtiæ, ut Juſtinus, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus &c. apud Bellarminum L. 1. c. 10.

Ex quibus omnibus abundè conſtat ſententia antiquorum Patrum: neque videtur neceſſe integra eorum hìc referre teſtimonia, quandoquidem Adverſarii non negant eos ita ſentire. Namque Kemnitius in Examine, de iis ſic ſcribit, *Negari non poteſt, Veteres, quando loquuntur de celebratione Cœnæ dominicæ, uſurpare vocabula ſacrificii, immolationis, hoſtiæ, victimæ; uti verbis offerre, ſacrificare, immolare.*

SEX-

Digitized by Google

SEXTUM ARGUMENTUM.

Ex doctrina & definitione Concilii Tridentini.

Egregiè Conc. Trid. Seſſ. 22. doctrinam Eccleſiæ circa ſacrificium noſtrum in capitibus expoſuit, & in Canonibus definivit.

Cap. 1. ex imbecillitate Levitici ſacerdotii probat neceſſitatem alterius ſacerdotii ſecundùm ordinem Melchiſedech. 2. Chriſtum Dominum eſſe Sacerdotem illum ſecundùm ordinem Melchiſedech, qui corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit: *Dominus noſter,* T. 14. ajunt Patres, *etſi ſemel ſeipſum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem ſacerdotium eius extinguendum non erat, in Cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, ejuſque memoria in finem uſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit; & eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba,* Hoc facite in meam commemorationem; *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit & docuit.* Deinde hanc doctrinam probat & confirmat Concilium, ex figura veteris Paſchæ Judæorum, ex prophetia Malachiæ, ex Apoſtolo 1. Cor. 10. aliiſque ſacrificiis naturæ & Legis tempore, quibus ſacrificium Euchariſtiæ præfiguratum fuit. Conc. p. 852. D.

Capite verò 2. docet ſacrificium iſtud viſibile, eſſe propitiatorium pro *Ib. p.* vivis & defunctis. *Quoniam*, inquit, *in divino ſacrificio, quod in Miſſa pera-* 853. *gitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit; docet ſancta Synodus, ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut, ſi cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno; hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Rationem ſtatim profert Synodus: *Una enim eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa.*

Quam doctrinam in capitibus expoſuit Concilium, eandem in Canonibus definivit.

Can. 1. *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum & proprium ſacrificium;* *Ib. p. 855* *aut quòd offerri non ſit aliud, quàm nobis Chriſtum ad manducandum dari; anathema ſit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis,* Hoc facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes; aut non ordinaſſe, ut ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus & ſanguinem ſuum; anathema ſit.*

Can. 3.

Can. 3. *Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere; anathema ſit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo ſacrificio in cruce peracto, per Miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema ſit.*

T. 11. Jam antea an. 1215. Conc. Lateranenſe IV. Can. 1. dixerat: *Una eſt Fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem ipſe*
Conc. p. 1. pag. 143. B. *Sacerdos & ſacrificium Jeſus-Chriſtus, cujus corpus & ſanguis in Sacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur.*

SEPTIMUM ARGUMENTUM

Ex conditionibus ad verum ſacrificium requiſitis, quæ omnes in ſacrificio Miſſæ occurrunt.

Quinque ad ſacrificium perfectum requiruntur. Primum ex parte miniſtri. Secundum ex parte materiæ. Tertium ex parte formæ. Quartum ex parte finis. Quintum ex parte loci. Sed illa omnia in ſacrificio Miſſæ occurrunt.

I. Ex parte miniſtri requiritur ut verus ſit ordinatione ſeu conſecratione Sacerdos. Namque, ut jam non ſemel diximus, ſacrificium & ſacerdotium ita connexa ſunt, ut ſeparari non poſſint. *Omnis Pontifex*, ait Apoſt. Heb. 5. v. 1. *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Et v. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Atqui in ſacrificio Miſſæ habemus ſummum, æternum, & inviſibilem Sacerdotem Chriſtum, qui ſeipſum viſibili Sacerdotum miniſterio Deo Patri offert. *Una enim eademque eſt hoſtia*, ajunt Patres Tridentini Seſſ. 22. cap. 2. *idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit: ſola offerendi ratione diverſa.*

II. Ex parte materiæ requiritur ut ſit res aliqua externa & ſenſibilis quæ offeratur, ut antea dictum eſt, cùm definitionem ſacrificii expendebamus. *Omnis* quippe *Pontifex*, ait Apoſtolus Hebr. 8. v. 3. *ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur*; unde neceſſe eſt *& hunc habere aliquid, quod offerat*: atqui in ſacrificio Miſſæ ſunt ſpecies externæ ac ſenſibiles panis & vini, ſub quibus Chriſtus realiter continetur.

III. Ex parte formæ requiritur ut res illa ſenſibilis, quæ in ſacrificio offertur, perimatur aut mutetur, ſicut antea dictum fuit. Cujus quidem ratio eſt. 1. Ob ſignificationem mortis Chriſti; omnia quippe vetera ſacrificia figuræ erant cruenti ſacrificii crucis. 2. Ad declarandum ſupremum Dei in res omnes dominium, atque idcirco requiritur ut non ſolùm uſus rei Deo offeratur, ſed & ipſa ſubſtantia, quod fit per conſumptionem aut mutationem. Porro in ſacrificio Miſſæ ſpecies panis & vini ſeorſim conſecrantur ac ſeparantur, in ſignum ſeparationis animæ Chriſti à corpore, cùm affixus eſt cruci: ſumuntur etiam ſpecies illæ ac conſumuntur, & omnino mutantur.

IV. Ex parte finis requiritur ut explicitè vel implicitè referatur ad honorem Dei; ſi alio fine fiat, non eſt ſacrificium. Ratio eſt aperta, quia ſacrificium

Digitized by Google

cium eſt actus religionis, quo ſignificatur interna noſtra exiſtimatio de excellentia divina, reverentia noſtra, affectus ſervitutis dependentię ac ſubjectionis erga Deum: ſi ergo affectus ille interior deſit, falſum eſt ſignum exterius, mendax, larvatum, nec proinde verum ſacrificium. Quis porro negabit ſacrificium Miſſæ, in quo Chriſtus ipſe Deus & homo Deo Patri offertur, referri in gloriam Dei?

V. Denique ex parte loci requiritur, ut in altari offeratur, quod conſtat 1. ex uſu omnium Gentium. 2. ex Scripturis, ubi altaria non leguntur erecta, niſi ad uſum ſacrificii, vel certè ad ſignificationem illius. 3. ex uſu ac praxi Chriſtianorum, apud quos erecta ſemper fuere altaria ut ſacrificium offerretur. *Habemus altare*, inquit S. Paulus Hebr. 13. v. 10. *de quo edere non habent qui Tabernaculo deſerviunt*. Unde S. Cyprianus Epiſtola 66. ſtatuit, *ne quis Sacerdotes & miniſtros Dei, altari ejus & Eccleſiæ vacantes, ad ſæculares moleſtias devocet*. Et Optatus Milevitanus L. 6. contra Parmenianum, graviter Donatiſtas perſtringit, quòd altaria diruiſſent. *Quid eſt*, inquit, *tam ſacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtuliſtis, frangere?* Pag. 109. Pag. 91.

Novatores, qui ſacrificium noſtrum rejiciunt, conſequenter locum ubi Cœnam ſuam celebrant, menſam vocant; non altare, quod ad ſacrificium refertur. *Menſam*, ait Calvinus L. 4. Inſtit. c. 18. n. 12. *nobis dedit, in qua epulemur; non altare ſuper quod offeratur victima.*

OCTAVUM ARGUMENTUM

Ex miraculis, quæ Deus in confirmationem ſacrificii altaris edidit.

De vi & efficacia argumenti quod ex miraculis petitur in confirmationem alicujus veritatis, abundè diximus in Prælectionibus de Incarnatione, à pag. 207. uſque ad pag. 225. ex quibus hæc obſerva.

I. Miraculum verum ac propriè dictum, eſſe opus quoddam divinum ſupernaturale, quod vires omnes naturales ſuperat. *Miraculum voco*, ait S. Auguſtinus L. de veritate credendi cap. 16. *quidquid arduum aut inſolitum ſupra ſpem vel facultatem mirantis apparet*. Et Lib. 27. contra Fauſtum c. 3. *Quæ contra cognitum nobis ſolitumque naturæ curſum Deus operatur, magnalia vel mirabilia nominantur*. *A ſæculo non eſt auditum*, ajebat cæcus illuminatus apud S. Joan. c. 9. v. 32. *quia quis aperuit oculos cæci nati.* T. 8. p. 68. A. ib. p. 435 G.

II. In quocumque miraculo diſtingui debere, auctorem, miniſtrum, finem, materiam. 1. Deus ſolus auctor eſſe poteſt miraculi veri & propriè dicti, quia ille ſolus ſupremus eſt naturæ parens & arbiter, qui omnia quęcumque voluit, fecit. *Sicut*, ait S. Auguſtinus Lib. 21. de civit. Dei cap. 8. *non impoſſibile fuit Deo, quas voluit inſtituere naturas; ſic ei non eſt impoſſibile in quidquid voluerit, quas inſtituit, mutare naturas*. 2. Poſſe Deum ad patranda miracula cujuſcumque hominis miniſterio uti, Infidelis, Judæi, Hæretici, impii; imò & rebus inanimatis, ut aqua in Baptiſmo, oleo in Confirmatione & Unctione extrema, ad gratiam conferendam; luto ad viſum cæco nato reſtituendum. Ratio eſt, quia virtus Dei, nulli elemento, nulli ſigno, nulli creaturæ alligata eſt: nulla quidem creatura poteſt ſine Deo T. 7. p. 629. C.

mira

mira operari; poteſt verò Deus ſolus ſine creatura. 3. Finis miraculi nuſquam eſſe poteſt in teſtimonium ſeu confirmationem erroris, nec impietatis, quorum Deus nec auctor, nec ſuaſor aut approbator eſſe poteſt, qui ſanctus eſt, nec falli poteſt nec fallere. Si quando igitur in patrandis miraculis Deus miniſterio Hæreticorum vel impiorum hominum utitur, cave putes ea fieri in teſtimonium ſeu approbationem erroris vel impietatis: ſed Deus vel errorem & errantem ita vult confundere; vel catholicam aliquam confirmare veritatem; vel noſtram tentare ſeu probare fidem; vel denique interdum obſtinatam & pervicacem punire hominum infidelitatem, ſumpta nempe ex miraculis, propter eorum improbitatem, majoris indurationis permittendæ occaſione: ſicut in Pharaone contigiſſe legimus, qui tùm ex pręſtigiis ſuorum, tùm ex veris Moyſis miraculis induratus magis & excæcatus fuit. 4. Denique materia miraculi eſt res ipſa quam Deus operatur, quæ ſupernaturalis eſt, vel quoad ſubſtantiam, ut reſurrectio Lazari, reſtitutio viſus cæco nato &c. vel quoad modum, ut ſubita & momentanea à morbo diuturno ſanitatis & virium integra reparatio.

III. Miracula neceſſaria fuere ad confirmandam & propagandam Religionem chriſtianam: & quamquam magna quotidie oculis noſtris obverſentur in rebus etiam naturalibus prodigia, quia tamen ordinaria illa ſunt, nobis vileſcunt; unde certa quædam ſingularia & ſplendida ſibi divina pro-
T.3. videntia reſervavit. *Quia miracula ejus*, ait S. Auguſtinus Tract. 24. in Joan.
part. 2. *quibus totum mundum regit, univerſamque creaturam adminiſtrat, aſſiduitate*
p.481.E. *viluerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira & ſtupenda in quolibet ſeminis grano: ſecundùm ipſam ſuam miſericordiam ſervavit ſibi quædam, quæ faceret opportuno tempore, præter uſitatum curſum ordinemque naturæ, ut non majora, ſed inſolita videndo ſtuperent, quibus quotidiana viluerant.*
T.7.p. Quapropter idem S. Doctor Lib. 22. de civit. Dei c. 5. dicebat: *Qui miracula*
660.A. *facta eſſe non credunt, hoc nobis unum grande miraculum ſufficit, quòd terrarum orbis ſine ullis miraculis credidit.*

Benè multa Chriſtum ſtupenda miracula in terris dum viveret perfeciſſe, narrat Hiſtoria evangelica: magnam autem in iis vim ineſſe ad perſuadendum, quis inficiari audebit? *Si opera non feciſſem in eis*, ait Chriſtus Joan. 15. v. 24. *quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Et cap. 10. v. 38. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre.* Quin etiam poſt Chriſtum & Apoſtolos perſeverat in Eccleſia poteſtas patrandi miracula, dicente ipſomet Chriſto generatim & indiſtinctè, Joan. 14. v. 12. & 13. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet.* Et Marci 16. v. 17. & 18. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, ſerpentes tollent; & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & benè habebunt.*

At, inquies, prodigioſa illa & ſtupenda opera valdè æquivoca ſunt. Nonne Pharaonis Magi ſuis artibus & incantationibus ſtupenda perfecerunt? Exodi 7. 8. & 9. Nonne impii miracula interdum operantur, quales ii qui apud S. Matth. cap. 7. v. 22. ajunt; *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes mul-*

tas fecimus? Ad quos Chriſtus: *Nunquam novi vos, diſcedite à me.* Nonne de pſeudochriſtis, pſeudoprophetis, & Antichriſto ipſo ſcriptum eſt Marci 13. v. 21. & ſeq. *Exurgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.* Et Apoſtolus 2. Theſſal. 2. v. 8. & 9. de Antichriſto ait: *Tunc revelabitur ille iniquus..... cuius eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute & ſignis, & prodigiis mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt.*

Reſp. ad diſcernendum verum à falſo miraculum hanc eſſe certam & generalem regulam, omne quod ventitatur prodigium in ſignum & confirmationem erroris aut impietatis, falſum ac ſpurium eſſe; quia Deus mendacii & impietatis teſtis & aſſertor eſſe non poteſt. Prætenſa ergo illa miracula, nihil aliud ſunt quàm artes & præſtigiæ dæmonum, qui vel ſenſibus noſtris illudunt; vel ſua naturali perſpicacia multa naturæ arcana norunt, quę cùm nobis detegunt, prodigia efficere dicuntur. *Benefici planè & circa curas valetudinum*, inquit Tertullianus Apologet. c. 22. *lædunt enim primò, debinc remedia præcipiunt, ad miraculum nova, ſive contraria, poſt quæ deſinunt lædere, & curaſſe creduntur.* Pag. 22. B.

Ad hanc regulam ſi expendantur, quæ à Magis coram Pharaone prodigia facta ſunt, & quæ prædicta ſunt futura à pſeudochriſtis, pſeudoprophetis & ab ipſo Antichriſto, totidem videbuntur præſtigiæ, mendacia & fallaciæ, ad ſeductionem ſcilicet erroris, ac fidei chriſtianæ ſubverſionem; non autem veri nominis miracula: quapropter *eum* (Antichriſtum) *Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui*, inquit Apoſtolus 2. ad Theſſal. 2.

Non diffitemur quin per impios, per Infideles atque Hæreticos fieri à Deo poſſint miracula: at nuſquam in confirmationem erroris, aut populi fidelis ſeductionem; nec ab Hæreticis in patrocinium ſuum adduci unquam illa poſſunt & trahi. Suſpecta maximè viris catholicis eſſe debent miræ illæ morborum curationes, quæ vel ab Hæreticis, vel à viris in doctrina ſuſpectis factæ circumferuntur; & niſi priùs diligenter & accuratè ab Eccleſia diſcuſſæ fuerint ac probatæ, inter Novatorum fraudes computandæ ſunt. *Chariſſimi*, ait S. Joannes 1. Epiſt. cap. 4. v. 1. *nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint, quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoſcitur Spiritus Dei: omnis ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt; & omnis ſpiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt, & hic eſt antichriſtus.·.·.·. Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos. In hoc cognovimus ſpiritum veritatis, & ſpiritum erroris.*

Donatiſtæ ſuorum miracula obtendebant in ſignum, ut dicebant, veræ, quam profitebantur, doctrinæ: quibus egregiè S. Auguſtinus tract. 13. in Joan. n. 17. *Nemo*, inquiebat, *vobis fabulas vendat. Et Pontius fecit miraculum, & Donatus oravit, & reſpondit ei Deus de Cœlo. Nam aut falluntur, aut fallunt.·.·. Teneamus ergo unitatem, fratres mei: præter unitatem, & qui facit miracula nihil eſt. In unitate enim erat populus Iſrael, & non faciebat miracula: præter unitatem erant Magi Pharaonis, & faciebant ſimilia Moyſi.* T. 3. p. 2. p. 398.

Et L. de unitate Eccleſiæ c. 19. rem ſic proſequitur: *Removeantur*, inquit *iſta*

Digitized by Google

T. 9. p. 372. A. *iſta vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium ſpirituum. Aut enim non ſunt vera quæ dicuntur; aut ſi hæreticorum aliqua mira facta ſunt, magis cavere debemus.∴* Ex doctrina igitur & verum dijudicatur miraculum, & viciſſim ex miraculo vera confirmatur doctrina; nec vitioſus hìc circulus eſt, iſta quippe duo ſeſe mutuò demonſtrant, ſi non in diverſo cauſæ genere, ſaltem in diverſo evidentis demonſtrationis gradu: miracula etenim evidentiùs ſtatim apparent, ex quibus lucem mutuatur doctrina; hæc verò ſemel illuſtrata, miraculis vim & lucem reddit, quam ab ipſis mutuata fuerat.

Hæc circa vim & naturam miraculorum præmittenda nobis erant, priuſquam Euchariſtiæ & ſacrificii altaris veritas, ex miraculis, quæ Deus ad eam confirmandam operatus eſt, demonſtraretur.

Omnia per ętates ſingulas exempla proferre, conſilium & animus nobis non eſt, quod longioris operæ foret; ſed ex omnibus nonnulla ſplendidiora delibare.

Tertio ſæculo S. Cyprianus tria ſui temporis famoſa exempla ſuppeditat.

Primum infantulæ cujuſdam, cui, parentibus propter perſecutionem fugientibus, paululum panis vino idolis oblato intincti in os infuſum eſt: ſubinde matri ſuæ reddita infantula, & ad Eccleſiam, quo tempore S. Cyprianus Sacris operabatur, ducta, ubi Diaconus pretioſum Chriſti ſanguinem pro more ipſi obtulit, tota in gemitus & lachrymas effuſa, quod hauſerat evomuit. *Præſente ac teſte meipſo*, ait S. Cyprianus Tract. de lapſis, *accipite quid evenerit.∴ Ubi ſolemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus cæteris locum ejus avenit, faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ majeſtatis avertere, calicem recuſare. Perſiſtit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus, & vomitus. In corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini ſanguine potus de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta majeſtas. Secreta tenebrarum ſub ejus luce detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt.* Tria hìc declarat ſanctus Doctor: 1. ſe pręſente ac teſte, non in angulo quodam, ſed publicè in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia aſtante populo, factum illud contigiſſe. 2. ſacram Euchariſtiam in corpore ſacrificiis idolorum polluto permanere non potuiſſe. 3. per Euchariſtiam detecta fuiſſe occulta crimina.

Pag. 175.

Alterum exemplum ibidem refert feminæ cujuſdam, quæ in apoſtaſiam delapſa, ad ſacram Euchariſtiam, ſe Miſſam celebrante, furtim acceſſerat; quæ ſtatim omni reſpiratione interclusa, palpitans cum ſumma omnium ſuorum membrorum commotione in terram cecidit. *Impunitum diu non fuit, nec occultum diſſimulatæ conſcientiæ crimen*, ait S. Doctor: *quæ fefellerat hominem, Deum ſenſit ultorem.*

Tertium denique exemplum eſt alterius mulieris, quę cùm impuris manibus arcam, in quâ Euchariſtiam incluſam habebat, aperuiſſet, ſtatim erumpente flamma adeo perterrita fuit, ut accedere propiùs auſa non fuerit. *Cùm*, inquit S. Martyr *quædam* (mulier) *arcam ſuam, in quâ Domini ſanctum fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere.*

Pag. 176.

Quarto ſæculo S. Optatus Milevitanus Lib. 2. contra Donatiſtas, narrat quam ſeverè inter illos puniti fuerint, qui Euchariſtiam canibus objicere non

non erubuerant. *Omnia ſacroſancta*, inquit, *ſuprà memorati veſtri Epiſcopi violarunt. Juſſerunt Euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno divini judicii: nam iidem canes accenſi rabie, ipſos dominos ſuos, quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos laniaverunt.* P. 39. n. 19.

S. Ambroſius Libro de obitu Satyris fratris ſui, narrat eum beneficio Euchariſtiæ, quam orario involutam collo ſuo ſuſpenderat, è naufragio, alliſa ad ſcopulum navi, incolumem evaſiſſe. *Ligari fecit in orario*, inquit, *& orarium involvit collo, atque ita ſe dejecit in mare, non requirens de navis compage reſolutam tabulam, cui ſupernatans juvaretur, quoniam fidei ſolius arma quæſierat. Itaque his ſe tectum atque munitum ſatis credens, alia auxilia non deſideravit.... Nec deſeruit ſpes, nec fefellit opinio. Primus ſervatus eſt ex undis &c.* To. 2. p. 1125. D.

Eodem ſæculo S. Gregorius Nazianzenus, in oratione funebri ſororis Gorgoniæ, refert quomodo ex graviſſimo morbo ſanata illa fuerit miro beneficio Euchariſtiæ. *Adverſa*, inquit, *corporis valetudine tenebatur, graviterque laborabat, eratque inſolens quoddam morbi genus... malumque illud haud humanum eſſe judicabatur. Nec verò medicorum, tùm ſeparatim, tùm etiam inter ſe de morbo ſedulò conſultantium artes propulſando dolori pares eſſe poterant; nec parentum lachrymæ, quæ multùm ſæpe valuerant, nec publicæ preces & ſupplices orationes, quas, ut pro ſua quiſque ſalute, populus univerſus faciebat... Deſperatis omnibus aliis auxiliis ad mortalium omnium medicum confugit, atque intempeſta nocte captata, cùm morbus nonnihil remiſiſſet, ad altare cum fide procumbit.... Cùmque caput ſuum.... altari admoviſſet, nec ſe priùs illud dimiſſuram eſſe denuntiaſſet, quàm ſanitatem obtinuiſſet, ac deinde hoc ſuo pharmaco corpus totum perfudiſſet, & ſi quid uſpiam antityporum pretioſi corporis aut ſanguinis manus recondiderat, id lachrymis admiſcuiſſet (ò rem admirandam!) ſtatim liberatam ſe morbo ſentit, atque corpore & animo & mente levis diſcedit, pro ſpei mercede, id, quod ſperaverat, conſecuta.... Magna quidem hæc ſunt, non tamen falſa.... Hanc rem ne nunc quidem evulgaſſem, niſi timor quidam in animum inceſſiſſet, ſi tantum miraculum & fidelibus & infidelibus, & iis qui non ſunt, & poſteris occultaſſem.* To. 1. p. 186. B.

Quinti ſæculi illuſtre miraculum refert Sozomenus L. 8. Hiſt. cap. 5. mulieris cujuſdam è ſecta Macedonianorum, quæ ſimulata ad fidem Catholicam converſione, panem euchariſticum accipiens occultavit, ejuſque loco panem communem à famula ſibi clam miniſtratum cùm manducare vellet, ſenſit ſubitò in lapidem eum converſum. *Allapſo tempore myſteriorum*, ait Hiſtoricus, *mulier id quod acceperat, retinens, quaſi Deum oratura, caput ſubmiſit. Ancilla verò quæ ei adſtabat, id quod domo attulerat, clanculum ei tradidit. Quod cùm mulier dentibus admoviſſet, inſtar lapidis obduruit. Tùm mulier, verita ne quid ſibi gravius eveniret, tanto erga ſe patrato miraculo, confeſtim ad Epiſcopum pergens, ſeipſam accuſavit; ſimulque lapidem oſtendit, qui morſus veſtigia retinebat, materia quadam prorſus ignota, & colore inuſitato præditum.... Quòd ſi cui fortè hæc minùs credibilia videntur, teſtis eſt lapis ipſe, qui in theſauro Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ etiamnum ſervatur.* P. 764. B. C.

S. Auguſtinus L. 22. de Civitate Dei c. 8. domum cujuſdam viri Tribunitii à vexatione dæmonum, oblato ſacrificio, liberatam fuiſſe refert. *Vir Tribunitius Heſperius*, inquit, *qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundum, ubi cùm afflictione animalium & ſervorum ſuorum domum ſuam ſpiri-* To. 7. p. 666.

tuum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogavit noſtros, me abſente, Preſbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus orationibus cederent. Perrexit unus, obtulit ibi ſacrificium corporis Chriſti, orans quantùm potuit, ut ceſſaret illa vexatio. Deo protinus miſerante ceſſavit.

Sexto ſæculo multa beneficio Euchariſtiæ patrata eſſe miracula paſſim narrat S. Gregorius Magnus; illud præſertim quod ab Agapito S. Pontifice factum nar-
To. 2. p. 284. rat L. 3. Dial. c. 3. *Poſt non multùm temporis*, inquit, *exigente cauſa Gothorum, vir quoque beatiſſimus Agapitus hujus ſanctæ Romanę Eccleſiæ Pontifex, cui Deo diſpenſante deſervio, ad Juſtinianum Principem acceſſit. Cui adhuc pergenti, quadam die in Græciarum jam partibus curandus oblatus eſt mutus & claudus, qui neque ulla verba edere, neque ex terra unquam ſurgere valebat: Cùmque hunc propinqui obtuliſſent, vir Domini ſollicitè requiſivit, an curationis illius haberent fidem. Cui dum in virtute Dei, ex auctoritate Petri, fixam ſalutis illius ſpem habere ſe dicerent, protinus venerandus vir orationi incubuit, & Miſſarum ſolemnia exorſus, ſacrificium in conſpectu Dei omnipotentis immolavit. Quo peracto, ab altari exiens, claudi manum tenuit, atque aſſiſtente & aſpiciente populo, eum mox à terra in propriis greſſibus erexit. Cùmque ei Dominicum corpus in os mitteret, illa diu muta ad loquendum lingua ſoluta eſt. Mirati omnes flere præ gaudio cęperunt, eorumque mentes illico metus & reverentia invaſit.*

Illuſtrius eſt Euchariſtiæ miraculum quod refert Nicephorus Hiſtor. Eccleſ. L. 17. c. 23. quàm ut hìc à nobis prętermittatur. Tale verò eſt. *Anthimo Epiſco-*
To. 2. p. 772. *pali throno in Urbe imperiali dejecto, & Menna pro ipſo ab Agathone Papa electo atque conſecrato, miraculum quoddam Conſtantinopoli, dignum quod memoretur, accidit.... Conſuetudo à multo tempore Imperanti Urbi fuit, ut cùm pluſculum de partibus immaculati divinique corporis Domini & Dei & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti reliquum eſſet, Sacerdotes, pueros incorruptos, ex iis qui ad præceptores in ludum litterarium eunt, accerſcerent, qui jejuni reliquias eas ederent; quod quidem mihi quoque ſæpe numero, cùm puer admodùm eſſem, & maximè à prima ætate.... contigit. Tale quiddam ſub Menna quoque Patriarcha evenit. Cùm pueris ad id delectis, puer quoque religione Judæi vitro conficiendo vitam tolerantis, aggregatus eſt. Puer is ubi diutiùs ultra ſolitam horam moratus domum venit, & cauſam reditus parentibus diligentiùs eam inquirentibus, quòd ſcilicet cum aliis pueris in ædes ſacras, divinas partes ediſſet, renuntiavit. Pater, re nova audita, furore percitus, fornacem, ubi vitrum conformabat, ſuccendit, & puerum acceptum in eam prunis flamma ſuffocata candentem conjecit, ob tale factum iratus, quamvis filius ſciens nihil admiſiſſet. Porrò mater, ubi puerum diutiùs non comparentem quæſiviſſet, & non inveniſſet, Urbem omnem circumiit, perquàm acerbè plorans atque lugens, & die tertia ad officinam mariti conſiſtens, ingenti planctu ſeipſam lanians prolixiùſque ingemiſcens filium vocavit. Atque ille materna voce agnita, reſponſum è furno reddidit. Tùm mater, oſtio furni fracto, cum miraculo maximo in mediis prunis puerum ſtantem vidit, ita prorſus incolumem, ut ne capillum quidem flamma lædere potuerit. Et ubi cauſam incolumitatis quæſivit, mulierem quamdam illuſtrem purpurea amictam ſtola frequentiùs ad eum veniſſe, aquam ſibi infudiſſe, & flammam, ea appropinquantem extinxiſſe, cibum etiam, cùm eſuriſſet, præbuiſſe, dixit. Hæc poſtquam Juſtinianus cognovit,*

pue-

puerum cum matre divino regenerationis lavacro adhibuit, Deoque dicavit; patrem autem, qui Chriſtianorum ſacra ſuſcipere non ſuſtinuit, veluti parricidam in crucem egit.

Sed ut ad poſteriora tempora veniam, etiam poſt Wiclefum qui Berengarii hæreſim renovavit, narrat Thomas Valdenſis T. 2. de Sacr. c. 63. ſe præſente in Eccleſia S. Pauli Londini, Wicleſiſtam quemdam ab ipſo Epiſcopo Cantuarienſi juſſum eſſe Chriſti præſentiam confiteri, & adorare Euchariſtiam; hunc, cùm facere nollet, reſpondiſſe, *araneam digniorem eſſe veneratione*; ac confeſtim horribilem & ingentis magnitudinis araneam ex ſummo Templi tecto cecidiſſe in os blaſphemi, vixque eam multorum manibus prohiberi potuiſſe, quominus ad linguam & fauces uſque penetraret.

Plura ex aliis ætatibus exempla proferre ſuperfluum eſt: ſi enim quæ ex ſex purioribus Eccleſiæ ſæculis, vel ipſo Novatorum judicio, hauſta ſunt, non ſufficiunt, neſcio quæ ſufficere ipſis poſſint. Legatur Opus Coloniæ editum an. 1584. apud Maternum Cholinum, auctore Guilelmo De Genth cujus inſcriptio eſt, *Exempla illuſtrium miraculorum circa ſacram Euchariſtiam.*

Quæres 1. an Chriſtus aliquando appareat in ſacrificio Miſſæ ſub forma carnis, aut ſanguinis, aut pueri.

Reſp. multos, & quidem graves auctores, id aliquando contigiſſe, referre. Ita Paſchaſius in Libro de corpore & ſanguine Domini c. 40. Guitmundus L. 3. de eodem argumento; Algerus, de Sacramento corporis Chriſti adverſus Berengarium cap. 13. Amphilochius in vita S. Baſilii; ubi refert quemdam Hebræum ſolitum fuiſſe videre infantem dari manducandum communicantibus; Petrus Damiani Opuſculo 34. Famoſum exemplum eſt apparitionis Chriſti in hoſtia ſub forma elegantis pueri, quo tempore unus Presbyter ſacris myſteriis peragendis operam dabat in ſacroſancta Capella Regii Palatii Pariſienſis. Prodigium iſtud ut videret invitatus S. Ludovicus, reſpondit Rex auguſtus, & pius, *ſibi, ut credat in Euchariſtia Chriſtum adeſſe, non eſſe opus ut illum corporeis oculis intueretur.* Denique ut alia benè multa hujuſcemodi prætermittam, celebre eſt exemplum quod contigit Pariſiis in Eccleſia S. Joannis à gravia anno 1290. hoſtiæ à Judæo percuſſæ, ex qua effluxit ſanguis. Hiſtoriam hanc adornavit ac notis eruditis illuſtravit Doctiſſimus Pater Theodoricus à S. Renato Carmelita vulgò des Billetes.

Quæres 2. quot modis fieri & explicari poſſint illæ apparitiones?

Reſp. tribus modis. 1. virtute divina. 2. per illuſionem dæmonum. 3. ex vehementi imaginatione, vel læſione & debilitate phantaſiæ: quapropter opus eſt diſcretione ſpirituum ad diſcernendum, an fiant hoc vel illo modo. Hæc autem regula ſervanda eſt. Quando à Deo fiunt, potiſſimùm fieri ſolent in ſignum & confirmationem præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtia. Quòd ſi fiant ob alium finem, res diligenter examinanda eſt: maximè autem ſuſpecta eſſe debet apparitio quæ fit mulierculis.

S. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. & alii Theologi paſſim obſervant, hujuſmodi apparitiones duobus modis à Deo fieri poſſe. Primò, facta immutatione ex parte videntium; ut quando quis putat ſe videre puerum aut carnem in Euchariſtia, & tamen ex parte rei nulla fit immutatio. Secundò, facta immutatione ex parte Euchariſtiæ, ut quando revera apparet ſpecies pueri vel carnis in Euchariſtia. Porrò ad diſcernendum, an mutatio fiat ex parte videntium, aut

Z 2 ex

ex parte Euchariſtiæ duplex ſignum affert S. Thomas. Unum eſt: ſi eodem tempore, uni aut alteri apparet forma pueri, & aliis forma hoſtiæ, mutatio fit ex parte tantùm videntium, & non ex parte Euchariſtiæ; ſi enim fieret ex parte Euchariſtiæ, jam ab omnibus æqualiter perciperetur, & non ab uno vel altero tantùm; niſi poſito novo miraculo, quod non ita facilè debet admitti. Alterum, ſi apparitio carnis aut pueri duret brevi tempore, & ſtatim iterum appareat hoſtia, ſicut antea apparuerat; tunc enim mutatio etiam ſe tenet ex parte videntium, non ex parte Sacramenti.

Dices. Nulla apparitio, quæ decipiat, à Deo eſſe poteſt, qui neminem fallere poteſt & in errorem inducere: atqui apparitiones, quæ ſunt ex parte videntium, nulla facta mutatione ex parte rei ſeu Euchariſtiæ, fallunt ac decipiunt, quia meræ ſunt illuſiones ſenſuum; ergo à Deo fieri non poſſunt.

Reſp. ex fine æſtimandum eſſe an illæ apparitiones deceptoriæ ſint, nec ne. Si fiant per præſtigias & illuſiones dæmonum ad homines decipiendos, ſine dubio deceptoriæ ſunt: ſi verò fiant à Deo ad manifeſtandam veritatem Euchariſtię, vel ad ſimilem finem, (ut factum eſt in Diſcipulis euntibus in Emaus, quibus apparuit Chriſtus ſub ſpecie hominis peregrini) non ſunt deceptorię, ſed myſterium aliquod includunt ac denotant. Huc ſpectat quod
T.3.p.2. docet S. Auguſtinus Lib. 2. quæſtion. Evangelic. quæſtione 51. *Non omne quod*
p. 274. *fingimus*, inquit, *mendacium eſt; ſed quando id fingimus quod nihil ſignificat, tunc eſt mendacium. Cùm autem fictio noſtra refertur ad aliquam ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis: alioquin omnia quæ à ſapientibus & ſanctis viris, vel etiam ab ipſo Domino figuratè dicta ſunt, mendacia deputabuntur, quia ſecundùm uſitatum intellectum non ſubſiſtit veritas talibus dictis*. Ita nodum ſolvit S. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. in corpore. *Nec hoc tamen*, ait, *pertinet ad aliquam deceptionem, quia talis ſpecies divinitus formatur in oculo ad aliquam veritatem figurandam; ad hoc ſcilicet, quòd manifeſtetur corpus Chriſti eſſe ſub hoc Sacramento*. Ibidem q. 82. art. 4. ad 3. ſolvit iſtam difficultatem, quid nempe agere Sacerdos debeat, ſi contingat carnem, aut ſanguinem vel puerum in hoſtia apparere, quo tempore celebrat; an ſumere hoſtiam debeat, vel non. *Dicendum*, inquit, *quòd ſi miraculosè corpus Chriſti in altari ſub ſpecie carnis apparet, aut ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, non eſt ſumendum: nec propter hoc Sacerdos tranſgreſſor efficitur, quia ea quæ miraculosè fiunt, legibus non ſubduntur*. Conſulendum tamen eſſet Sacerdoti, quòd iteratò corpus & ſanguinem Domini conſecraret & ſumeret.

Quæres 3. an in illis apparitionibus quæ à Deo fiunt, facta immutatione ex parte Euchariſtiæ, videatur vera caro aut ſanguis; an tantùm externa ſpecies carnis aut ſanguinis.

Reſp. diſcordes hic eſſe Theologos. S. Thomas & multi cum ipſo, exiſtimant ſolam videri ſpeciem externam carnis & ſanguinis, non ipſam carnem & ſanguinem; quia ipſis indecens videtur, ut caro & ſanguis Chriſti diutiùs aſſerventur: porrò quod apparet, diutius aliquando perſeverat & aſſervatur. Alii è contra cum Alexandro Alenſi, Gabriele &c. aſſerunt nonnullis in Eccleſiis adhuc aſſervari portionem carnis quæ in hoſtia viſa fuerat.

Sol-

Solvuntur Objectiones Novatorum adverſùs veritatem ſacrificii.

Objicies 1. Ex Apoſtolo Hebr. 10. v. 15. *Una oblatione conſummavit* (Chriſtus) *in ſempiternum ſanctificatos*. Ergo, concludunt Novatores, non aliud eſt in Lege nova ſacrificium, quàm quod Chriſtus in ara crucis ſemel obtulit; ex qua unitate ſacrificii, ejus præſtantiam ſupra cætera Moſaica, quæ ſæpius iterabantur, infert idem Apoſtolus ibidem v. 12. *Omnis quidem Sacerdos*, inquit, *præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei*. Et cap. 9. v. 11. dixerat, *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, ideſt non hujus creationis, neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*. Ergo unicum eſt crucis ſacrificium, nec poteſt, niſi derogando ejus virtuti & efficaciæ, aliud admitti.

Reſp. diſt. ant. Una oblatione conſummavit Chriſtus ſanctificatos, quantùm ad ſolutionem pretii redemptionis noſtræ, ac plenam pro peccatis noſtris ſatisfactionem, concedo: quantùm ad applicationem fructus Paſſionis & meritorum Chriſti, iterum diſt. una oblatione, quantùm ad ſubſtantiam, concedo: una quantùm ad modum offerendi, nego. Itaque per unicum ſacrificium crucis Chriſtus omne redemptionis noſtræ pretium abundè ſolvit, nec alio ad id opus eſt ſacrificio: ſacrificium quippe Miſſæ idem omnino eſt quoad ſubſtantiam cum ſacrificio crucis, quia idem eſt utrobique Sacerdos, eadem hoſtia, Chriſtus; ac differt tantùm quoad modum offerendi: neque offertur in ſupplementum aut defectum ſacrificii crucis, abſit; ſed tantùm ut applicetur nobis illius fructus. *Una eſt eademque hoſtia*, inquit Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. *idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa: cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc* (incruentam) *uberrimè percipiuntur; tantum abeſt, ut illi per hanc quovis modo derogetur*. Atque hoc ſenſu neceſſe non fuit ut Chriſtus ſæpius offerretur ad mortem, una enim oblatione mortis conſummavit omnia. *To. 14. Conc. p. 853. D.*

Inſtabis: In cruce perfecta fuit omnium peccatorum abolitio ac remiſſio; *Ubi autem horum remiſſio*, ait Apoſtolus Hebr. 10. v. 18. *jam non eſt oblatio pro peccato*.

Reſp. pariter diſt. ant. perfecta fuit peccatorum abolitio, quoad ſolutionem pretii redemptionis noſtræ, concedo: quoad applicationem fructus ſacrificii crucis, nego. Diſtinguo pariter conſeq. non eſt oblatio novi quoad ſubſtantiam ſacrificii, concedo: novi quantùm ad modum offerendi, nego. Solutio patet ex verbis Concilii Trid. mox relatis: ſacrificium quippe Miſſæ idem eſt quantùm ad ſubſtantiam cum ſacrificio crucis, cujus fructus nobis Deus applicare ſeu communicare voluit mediante ſacrificio altaris, quod idcirco propitiatorium eſt, ac dicitur. Quo ſenſu de Chriſto dixit Apoſtolus Hebr. 7. v. 25. *ſemper vivens ad interpellandum pro nobis*, non quidem ut iterum ſe offerat cruento modo, Chriſtus enim ſemel mortuus non moritur amplius; ſed ut ſacrificium crucis ſemel oblatum, intercedendo pro nobis, Deo exhibeat, ejuſque fructus nobis communicet.

Objicies 2. Chriſtus eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech; ergo unus & ſolus eſt Sacerdos; ergo nullos habet Sacerdotes ſucceſſores; ergo jam in Eccleſia nulli ſunt Sacerdotes; ac conſequenter nullum ſacrificium, præter illud cruentum quod Chriſtus obtulit in cruce.

Reſp. 1. cùm Chriſtus Sacerdos ſit in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, neceſſe eſt ſacrificium offerat ſimile illi quod obtulit Melchiſedech; alioqui ſimilitudo non ſervaretur: atqui ſacrificium illud quòd obtulit Melchiſedech in pane & vino fuit, non in ſanguine; ergo ſacrificium perenne quod in Eccleſia quotidie offertur, eſt corpus ipſum & ſanguis Chriſti, quæ ſub ſpeciebus panis & vini continentur.

Reſp. 2. Chriſtum in ſacerdotio ſucceſſores non habere, ſed tantùm miniſtros & vicarios qui in ejus corporali abſentia offerunt viſibile ſacrificium: imò hac ratione Chriſtus dicitur Sacerdos in æternum, quia ſemper per ſuos miniſtros offert Sacrificium; *Una enim eademque eſt hoſtia*, inquit Conc. Trid.
Seſſ. 22. cap. 2. jam ſepius laudatum, *idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa*. *Pro Chriſto legatione fungimur*, inquit Apoſt. 2. Cor. 5. v. 20. *tanquam Deo exhortante per nos*.

Inſtabis: Apoſtolus Hebr. 7. v. 23. abſolutè excludit omnem Sacerdotum multiplicationem. *Alii quidem plures* (in veteri Teſtamento) *facti ſunt Sacerdotes*, inquit, *idcirco quòd morte probiberentur permanere*; *hic autem* (Chriſtus) *eo quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium*.

Reſp. diſt. ant. excludit omnem Sacerdotum multiplicationem, in eadem dignitate, poteſtate ac ſuprema excellentia, concedo: in miniſterio ac delegatione, nego. In veteri Lege, ob mortem Aaronis, ſucceſſit illi in eadem dignitate & poteſtate Eleazarus, Eleazaro Phinees, & ſic de aliis; quòd ſi Aaron mortuus non fuiſſet, nullus ei ſucceſſiſſet; tamen vivente etiam Aarone multi erant inferiores Sacerdotes: Chriſto autem, qui amplius non moritur, nemo ſuccedit in eadem dignitate & poteſtate; ipſo tamen vivente multi inferiores ordinantur, qui ſunt ejus vicarii & adminiſtri.

Objicies 3. cum Calvino L. 4. Inſtit. cap. 18. Sacrificium Miſſæ derogat virtuti & efficaciæ ſacrificii crucis: namque ſacrificium crucis vim & efficaciam habet infinitam: ergo non egemus alio ſacrificio. Neque eſt quòd dicas. 1. ſacrificium Miſſæ idem eſſe quoad ſubſtantiam cum ſacrificio crucis: namque ſi ſacrificium crucis verè habet vim infinitam & æternam, non ſolùm non egemus alio ſacrificio, ſed neque alia repetitione ejuſdem ſacrificii. 2. Non eſt etiam quòd dicas, repetitionem ejuſdem ſacrificii neceſſariam eſſe, ut applicetur ſingulis virtus primæ oblationis ſacrificii crucis: namque ad hanc applicationem ſatis eſſe poſſunt media à Chriſto Domino inſtituta, prædicatio ſcilicet verbi, & ſacræ Cœnæ adminiſtratio.

Reſp. nego ant. Ad probationem, fatemur ultro ſacrificium crucis vim infinitam & æternam habere, unde rectè concluditur, opus non eſſe alio ſacrificio crucis, aut ejuſdem ſacrificii crucis repetitione: ideſt, opus non eſſe, ut alius Chriſtus moriatur pro nobis, aut ut idem Chriſtus ſæpius moriatur, quaſi unica ipſius cruenta oblatio non ſufficeret expiandis omnium hominum peccatis; aut incruenta, quæ in Miſſa fit, ejuſdem hoſtiæ Chriſti oblatio, foret in ſupplementum vel defectum ſacrificii Chriſti. Hæc quidem ad invidiam nobis imponunt Novatores, à quibus toti abhorremus: verùm

malè

malè omnino inferunt illi ex infinita ſacrificii crucis virtute, non poſſe ſine injuria illius incruentum offerri ſacrificium. 1. quia unum & idem eſt ſubſtantia ſacrificium, cùm unus & idem ſit utrobique Chriſtus, Sacerdos & hoſtia: quomodo igitur ſacrificium Miſſæ derogaret virtuti ſacrificii crucis, à quo vim omnem ſuam mutuatur & trahit? 2. ſi ex infinita virtute ſacrificii Chriſti meritò inferri poſſet cum Calvino, ſuperfluum eſſe ac inutile ſacrificium altaris ad applicandum nobis fructum paſſionis & mortis Chriſti, quandoquidem alia ſuppetunt ad hanc applicationem media; quare, quæſo, Novatores & baptiſant, & Cœnam celebrant? Nonne infinita virtus ſacrificii crucis ipſis ſufficit? Nonne ipſimet ſic agendo virtuti hujus ſacrificii derogant? Si Chriſtus unus doctor eſt, paſtor animarum ac magiſter, cur ipſi prædicant, docent, ac magiſtri & paſtoris munia obeunt? An derogant Chriſto ſupremo animarum doctori & paſtori? haud dubiè non fatebuntur. Eadem igitur de cauſa, cùm Chriſtus nunc per ſe viſibiliter & humano more in terris Sacerdotem non agat nec ſacrificet: non repugnat unitati & æternitati ſacerdotii ejus, ut habeat in terris Sacerdotes miniſtros & vicarios, per quos id faciat: imò, ut ſuprà dictum eſt, non poteſt Chriſtus alia ratione verè dici Sacerdos in æternum, niſi per miniſtros ſacrificet; certum quippe eſt illum per ſe viſibiliter ac propriè non ſacrificare. Nec refert quòd alia ſint media ordinata ad applicandum nobis fructum ſacrificii crucis: namque ſacrificium altaris inter iſta præcipuum eſt ac præſtantius medium, cujus virtus, etſi in ſe infinita ſit, finito tamen modo nobis communicatur, unde ſæpius repetitur.

Objicies 4. Euchariſtia eſt Sacramentum; ergo non poteſt eſſe ſacrificium: hæc enim duo pugnant inter ſe.

Reſp. diſt. ant. non poteſt eſſe ſacrificium, ſub eodem formali reſpectu quo Sacramentum eſt, concedo: ſub alio reſpectu, nego. Euchariſtia, ut Sacramentum, primariò ac directè tendit & ordinatur ad ſanctificationem hominis efficiendam: quatenus verò eſt ſacrificium, offertur Deo primariò ac directè ad ſupremum ejus in res omnes creatas dominium recognoſcendum, indirectè ac ſecundariò ad impetranda uberiora gratiæ auxilia, quæ, ſicut & peccatorum remiſſio, nobis per ſacrificium Miſſæ propitiatorium conceduntur; non tamen, ſicut falsò imponunt Novatores, ſine eſſentiali ordine ad ſacrificium crucis.

Inſtabis cum Calvino. Singulæ Miſſæ novam peccatorum remiſſionem, novam juſtitiæ acquiſitionem promittunt; ergo tot ſunt nova ſacrificia, quot Miſſæ.

Reſp. diſt. ant. novam promittunt peccatorum remiſſionem, novamque juſtitiæ acquiſitionem, reſpectu ſubjecti cui promittunt; nova quippe illius reſpectu dici poteſt, qui eam antea non habebat, concedo: reſpectu ſacrificii crucis, nego. Non enim nova eſt, quæ per ſacrificium crucis parta fuit: ut enim ſæpius diximus, ſacrificium Miſſæ idem eſt quoad ſubſtantiam cum ſacrificio crucis, & iſtius fructum nobis applicat.

Objicies 5. In ſacrificio rei viventis requiritur occiſio ſeu mactatio victimæ: atqui in ſacrificio Miſſæ, in quo, juxta nos, Chriſtus offertur Deo, nulla intervenit occiſio ſeu mactatio victimæ; ergo ſacrificium Miſſæ verum non eſt ac propriè dictum ſacrificium.

Digitized by Google

Reſp. diſt. maj. in ſacrificio cruento rei viventis, quæ in forma rei viventis offertur, requiritur victimæ occiſio, concedo: in ſacrificio incruento rei, quæ non offertur ut vivens, ſed in forma ſeu ſtatu quodam mortis, requiritur victimæ occiſio; adhuc diſtinguo: occiſio myſtica, concedo: occiſio vera, phyſica & cruenta, nego. Chriſtus in Euchariſtia offertur quidem vivens, quantùm ad repræſentationem, ubi ſolùm requiritur mors repræſentata, non mors ipſa; ſed ut eſt ſacrificium reale ac propriè dictum, offertur quaſi in ſtatu quodam mortis ſub ſpeciebus panis & vini, quę ſeorſim ſeparatæ repræſentant ſeparationem animæ à corpore Chriſti tempore mortis: uno verbo talis eſt mactatio hoſtiæ, quale ſacrificium: Miſſæ autem ſacrificium cruentum non eſt, tametſi reale, verum ac propriè dictum, ſed incruentum, myſticum ac ſpirituale; ergo victimæ occiſio non eſt cruenta nec phyſica, ſed incruenta, myſtica & ſpiritualis, quæ conſiſtit in ſeparatione ſpecierum, & manducatione corporis Chriſti ſub illis contenti.

Objicies denique cum Luthero: Chriſtus in ultima Cęna legitur in menſa ſediſſe, & Sacramentum Diſcipulis diſtribuiſſe; non autem illud Patri obtuliſſe.

Reſp. reipſa quidem Apoſtolos diſertè non aſſeruiſſe Chriſtum ſeipſum in ultima Cęna Deo Patri obtuliſſe: verùm communis hæc eſt SS. Patrum ac Theologorum ſententia, de qua multùm quidem diſputatum fuiſſe in Concilio Tridentino, ſuprà obſervavimus, diviſis primùm hinc & inde Theologis, ac tandem ad concordiam, & unitatem ſententiæ revocatis, quam doctrinam atque ſententiam inſinuat Concilium Tridentinum Seſſ. 22. cap. 1. his verbis. *Chriſtus Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini obtulit; ac ſub earundem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque ſucceſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba.* Hoc facite in meam commemotionem. Atqui Sacerdotes verum ac propriè dictum offerunt ſacrificium; ergo Chriſtus, qui juſſit Sacerdotibus ut facerent in ſui commemorationem, quod ipſe prior fecerat, offerendo corpus ſuum & ſanguinem ſub ſpeciebus panis & vini, ſeipſum in ſacrificium Deo Patri obtulit.

To. 14. Conc. p. 853. A.

ARTICULUS II.

De natura ſeu eſſentia ſacrificii: in quo præcisè reponenda ſit.

DUplex eſt præſentis controverſiæ caput, unum quod fidem ac dogma Eccleſiæ, alterum quod Scholæ diſſidium, variaſque dumtaxat ſpectat Theologorum circa naturam ſacrificii opiniones.

De utroque ſeparatim dicendum: rem verò hic præſertim habemus cum Anglis Epiſcopis, & eorum apologiſta *Franciſco le Courayer* Canonico Regulari S. Genovefæ Pariſiis, qui contendunt, totam ſacrificii noſtri eſſentiam & naturam in una & ſola commemoratione ac repræſentatione ſacrificii crucis collocandam eſſe; ita ut, etiamſi pręſens realiter non adeſſet Chriſtus in Euchariſtia, nihilominus ſacrificium Miſſę æquè commemorativum ac repræſentativum foret paſſionis ac mortis Chriſti, ac verum ſacrificium. Unde

con-

concludit ille, quòd etſi Angeli præſentiam realem Chriſti in Euchariſtia negarent, verum nihilominus haberent ſacrificium, ob eam ſcilicet mortis commemorationem quam in Cœna celebrant.

Utrum tota ſacrificii Miſſæ natura reponenda ſit in mera commemoratione ac repræſentatione ſacrificii crucis.

Jam Articulo præcedenti obſervavimus, incruentum Miſſæ ſacrificium offerri Deo in memoriam paſſionis & mortis Chriſti. *Hoc facite in meam commemorationem*; adeoque neceſſariò commemorativum illud eſſe ac repræſentativum ſacrificii crucis. Nec verò illud eſt quod in Novatoribus noſtris reprehendimus; ſed quòd ſolam illam commemorationem, quæ motivum dumtaxat eſt, vel finis noſtri ſacrificii, velut totam ſacrificii naturam & eſſentiam habebant. Verùm eſto, (neque enim de verbis hìc moroſiùs contendimus) eſto, inquam, velint commemorationem paſſionis & mortis Chriſti pertinere ad eſſentiam ſacrificii Miſſæ; non repugnabimus: at id etiam nobis concedant, non eam ſolam, ſed etiam oblationem Chriſti realiter præſentis neceſſariam omnino eſſe: id ſi conceſſerint, nulla ſupererit ea de re inter nos controverſia. At quàm longè ab ea ſententia aliena ſit Eccleſia Anglicana, demonſtrat ejus publica & ſolemnis fidei Profeſſio, quam Articulo primo expoſuimus. Fruſtra in contrarium nobis opponerentur nonnullorum privatorum, qua veterum, qua recentiorum Anglorum teſtimonia: non enim ex privatorum nonnullorum ſententia, ſed ex publicis ac conſenſu totius Gentis firmatis fidei Declarationibus ſeu Profeſſionibus æſtimari ac dijudicari debet, quæ ſit Gentis illius doctrina & ſententia. Imò & ex ipſomet Anglorum apologiſta P. le Courayer apertiſſimè conſtat, communem hunc ipſi cum Anglis errorem eſſe, ſacrificium Evangelicum in una & ſola conſiſtere commemoratione ac repræſentatione ſacrificii crucis, etiam non ſuppoſita reali Chriſti in Euchariſtia præſentia: ſacrificii quippe idea, juxta illum, non ex præſentia reali, ſed ex oblatione dumtaxat mortis Chriſti repeti debere, centies repetit Auctor in Defenſione ſuæ Diſſertationis. Luc. 22.10 v. 19.

Tomo 2. Defenſionis parte 1. cap. 4. pag. 160. *Nos Theologiens*, ait Auctor, *reconnoiſſent que la doctrine du Sacrifice n'eſt point fondée ſur le dogme de la tranſubſtantiation ....Il s'enſuit donc, qu'on peut, comme les Anglois, rejetter la tranſubſtantiation, & reconnoître cependant le ſacrifice dans la celebration de l'Euchariſtie. Il y a plus de difficulté ſur l'article de la preſence reelle. Pluſieurs ne font de ces deux dogmes qu'un ſeul, & confondent la preſence de Jeſus Chriſt & ſa reception, avec l'offrande de ſon ſang & la repreſentation de ſa mort & de ſa paſſion. Mais quoique l'un & l'autre ſe trouvent enſemble, il paroît cependant par toute l'Antiquité, que ce n'eſt que ſous ce ſecond rapport, & non ſous le premier que l'on a donné à l'Euchariſtie le nom de Sacrifice.* P. 161.

Pag. 162. *Si la reconnoiſſance du ſacrifice de J. C. n'eſt fondée que ſur l'offrande de ſa mort repreſentée par la conſecration des ſymboles, il s'enſuit que les Anglois, qui admettent, comme nous, cette offrande & cette repreſentation, & qui l'ont toujours admiſe, pourroient reconnoître le même ſacrifice que nous dans la celebration de l'Euchariſtie, quand bien même ils rejetteroient la realité de la preſen-*

preſence.... Ibid. *La controverſe que nous avons avec les Anglois ſur le Sacrifice, n'eſt qu'une diſpute de nom.*

Chapitre 5. page 188. & 189. *L'offrande de la mort etant tout ce qu'il y a de reel dans le Sacrifice, cette offrande eſt auſſi reelle ſans aucune preſence phyſique du corps, comme avec cette preſence: parce que la mort de J. C. ne ſe trouve pas moins reellement offerte dans la ſuppoſition d'une abſence phyſique, que de la preſence; & l'objet etant auſſi reel, le Sacrifice ſubſiſte egalement avec les deux opinions.*

Dixerat idem Auctor cap. 4. pag. 148. *Les Peres, non plus que le Concile de Trente, n'enſeignent point que ce Sacrifice ſoit la repreſentation de J. C. preſent, mais celle de ſon immolation & de ſa mort..... Si le Concile ajoute que ce Sacrifice n'eſt point une commemoration toute nue, ce n'eſt point pour etablir l'eſſence du Sacrifice ſur la preſence reelle de J. C. c'eſt pour marquer qu'il ne s'agit pas ici d'un ſimple rappel de la mort de J. C. à notre ſouvenir, afin qu'en faveur de ce qu'il a ſouffert, il ait pitie de nous.*

Pag. 151. *Que le ſacerdoce de l'Egliſe ſe tire de ce que J. C. eſt immole dans l'Euchariſtie, c'eſt une expreſſion fauſſe, & une imagination bizarre, qui ne vient que d'un faux rafinement de Scholaſtique.*

Pag. 157. *Le Sacrifice n'eſt que la repreſentation d'un autre.*

Pag. 192. *Nous reconnoiſſons avec toute l'Antiquite un Sacrifice dans la celebration des ſaints myſteres, mais ce ſacrifice eſt repreſentatif & commemoratif, parce que la mort n'y intervient que par repreſentation, que le ſang n'y eſt repandu qu'en myſtere; que l'immolation qui en fait l'eſſence, n'eſt que figurative, & que l'agneau n'y eſt ſacrifice qu'en figure.*

Pag. 193. *Il s'enſuit que nous avons un Sacrifice, mais que ce Sacrifice n'eſt que figuratif & commemoratif, quoique propre, parce que la mort & l'immolation qui ſont l'eſſence de ce Sacrifice, ne ſont que figurees & repreſentees.*

Ibid. pag. 193. *Avoir prouve que l'idee du Sacrifice dans l'Euchariſtie, ne ſe tire que de l'offrande, du ſouvenir & de la repreſentation de la mort de J. C. c'eſt avoir prouve en meme tems, que cette idee eſt independante de ſa preſence.*

Multò plura ex eodem Scriptore teſtimonia protulere Præſules Gallicani in ſua contra mox expoſitam doctrinam Cenſura lata die 22. Aug. an. 1727.

Diſſimulandum non eſt, viſum fuiſſe dictum P. le Courayer ad meliorem rediiſſe ſententiam, & quæ mox relata fuere, revocaſſe in Epiſtola quam ad Eminentiſſ. Card. Archiepiſcopum Pariſienſem Noallium ſcripſit die 11. Martii an. 1727. In ea ſic loquitur.

Catholica P. le Courayer declaratio.

I. *Je reconnois avec toute l'Antiquite, que non ſeulement il y a un veritable Sacrifice dans l'Euchariſtie, mais encore que J. C. reellement preſent, y eſt offert ſous les ſymboles de mort, & que s'il n'y etoit pas reellement preſent, ce ne ſeroit plus le ſacrifice de nos Autels.*

II. *J'ai toujours reconnu apres le Concile de Trente, que ce Sacrifice etoit un ſacrifice propre: je n'ai jamais fait de difficulte de me ſervir de cette expreſſion; & lors meme que j'ai diſculpe d'erreur ceux qui refuſoient de l'admettre, parce qu'ils y attachoient un autre ſens que nous, j'ai toujours condamne leur oppoſition & leur deſobeiſſance.*

III. *Je ſuis tres-perſuade que dans l'oblation de l'Euchariſtie, l'offrande de la mort de J. C. n'eſt point ſeparee de l'offrande de J. C. meme reellement preſent,*

ſent, & que cette oblation ſert à nous appliquer le merite du ſacrifice de la Croix.

Catholica profectò eſt iſta fidei declaratio, ſi attendantur verba: verùm, proh dolor! quàm ſimulata, doloſa & fallax, ſi ad mentem & rationem agendi Auctoris! Nihil in ipſo candoris ac rectæ fidei, cùm hæc ſcriberet, fuiſſe, apertè demonſtrat præceps ac clancularis ipſius apud Anglos fuga & defectio. Verùm his præmiſſis, ad probationem catholici dogmatis accedendum.

CONCLUSIO.

Sacrificium Miſſę non in ſola reponi debet mortis Chriſti commemoratione ac repræſentatione, ſed in oblatione incruenta & myſtica Chriſti realiter præſentis ſub ſpeciebus panis & vini.

Removetur æquivocatio nominis.

Removenda ſtatim eſt æquivocatio nominis, qua Novatores veritatem ſacrificii noſtri obſcurare & extenuare conantur.

Sacrificium altaris reale eſt, verum, ac propriè dictum. 1. *reale*; realitate ſcilicet hoſtiæ præſentis, ut excludatur mera & ſola figura ac repræſentatio: Novatores autem, cùm illud *reale* appellant, fraudulenter realitatem intelligunt figuræ ac repræſentationis, non realitatem præſentiæ corporis Chriſti. 2. *verum* eſt, non fictum, non metaphoricum, ſed *verum*, ex vera ſcilicet & reali Chriſti præſentia: Novatores econtra *verum* appellant, propter veritatem figuræ ac repræſentationis. 3. eſt *propriè dictum*, ex oblatione vera & propriè dicta hoſtiæ præſentis: Novatores econtra, propriè dictum appellant, tùm propter veram & propriè dictam commemorationem ac repræſentationem ſacrificii crucis; tùm propter effectus, ſeu applicationem meritorum paſſionis & mortis Chriſti, ex tali commemoratione profluentem. Eſt igitur iſtud fixum ac ratum apud omnes Orthodoxos, Miſſæ ſacrificium reale, verum, ac propriè dictum appellari & eſſe, quia realem, veram, ac propriè dictam continet Chriſti præſentis oblationem; ita ut præſentia illa Chriſti realis & ſubſtantialis unicum ſit ſacrificii noſtri principium ac fundamentum, qua ſublata, verum ac propriè dictum non eſſet ſacrificium.

In cap. 26. S. Matth. Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 1.

Altera æquivocatio latet in nomine ſubſtantiæ. Profitentur Novatores, Calvinus ipſe, ſe in Euchariſtia percipere *ſubſtantiam* corporis Chriſti: at ſubſtantiam intelligunt *ſpiritualem*, modo ſpirituali per fidem ſumptam; non verò ſubſtantiam corpoream Chriſti, qui verum ac ſubſtantiale corpus, quale ex B. Virgine natum eſt, & cruci affixum, geſtat in Euchariſtia; tametſi modo corporeo ibi non exiſtat, ſed ſacramentali, qui nec mente intelligi poteſt, nec verbis exprimi.

Memoire juſtificatif pour l'Auteur de la Diſſertation. 2. par. du T. 2. de la Defenſe p. 192.

Denique putida fraus eſt F. le Courayer, qui ut erroris accuſationem declinet, ait ſe non alio ſenſu ſacrificium appellaſſe repræſentativum, quàm ut aliam realem & cruentam Chriſti oblationem excluderet, non verò ſimpliciter oblationem Chriſti, quæ Deo fit in celebratione Miſſæ. Frigida profectò æquivocatio: namque certò conſtat dictum Scriptorem non aliam in Miſſa oblationem agnoſcere, quàm mortis Chriſti in ara crucis peractæ; quæ quidem, ipſomet fatente, renovari non poteſt, quæ neque præſens eſt, neque quatenus præſens offerri poteſt; & cujus conſequenter oblatio realis

& ve-

& vera eſſe non poteſt, quandoquidem realis oblatio neceſſariò exigit victimam præſentem.

Probatur itaque Concluſio.

I. iis omnibus argumentis quibus Articulo ſuperiori probatum eſt, verum in Religione Chriſti admitti debere ſacrificium: ſi verum, ergo non eſt ſimplex ac nuda figura ſacrificii; figura etenim ac typus ſacrificii, non eſt ſacrificium, aut ſaltem ſimul & ſacrificium eſt, & figura ſacrificii ſub diverſo reſpectu. Sic v.g. vetera ſacrificia, & vera erant in ſe, & noſtri ſacrificii figuræ: pariter ſacrificium Miſſæ incruentum, verum eſt ac idem quoad ſubſtantiam cum ſacrificio crucis, cujus tamen figura eſt ac commemoratio; quæ duo inter ſe non pugnant, propter diverſum oblationis modum, cruentum in cruce, incruentum in altari. Duo hæc ſimul conjungit S. Auguſtinus Lib. 20. contra Fauſtum, c. 18. *Jam Chriſtiani*, ait, *peracti ejuſdem ſacrificii memoriam celebrant, ſacroſancta oblatione & participatione corporis & ſanguinis Chriſti.*

T. 8. p. 315. E.

II. Probatur ex Concilio Tridentino Seſſ. 22. quæ eſt de ſacrificio Miſſæ, ubi veritatem ſacrificii noſtri ex duobus capitibus ſolidè ac nitidè demonſtrat. 1. ex oblatione quam Chriſtus ſui corporis & ſanguinis fecit in ultima Cœna. 2. ex reali præſentia Chriſti in Euchariſtia, & unitate ſubſtantiali ſacrificii, tùm incruenti in Miſſa, tùm cruenti in ara crucis.

To. 14. Conc. 853. A.

I. docet Concilium cap. 1. *Chriſtum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech in æternum conſtitutum, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtuliſſe; ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit; & eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem, *ut ſemper Catholica Eccleſia intellexit & docuit.* Sicut igitur Chriſtus verè, realiter ac propriè corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, non figuratè tantùm ac repræſentativè, ita & Sacerdotes, quibus juſſit ut idem in ſuam commemorationem facerent, verè ac propriè, non in figura tantùm ac repræſentatione, corpus & ſanguinem Chriſti Deo Patri offerunt: oblatio porrò hæc verum eſt ſacrificium.

Verùm, inquit F. le Courayer, Defenſionis Tom. 2. parte 1. Lib. 4. cap. 5. pag. 202. & ſequentibus, non obſtante articulo realis Chriſti præſentiæ, qui Seſſ. 13. aſſertus ac definitus fuerat, dubitatum eſt ac diu in Concilio Tridentino controverſum, an Chriſtus in Euchariſtia ſeipſum in ſacrificium obtuliſſet; ac refert quatuor diverſas in hanc rem Theologorum ſententias, quas exponit Pallavicinus Lib. 18. Hiſt. Conc. Trid. cap. 2. Verùm imponit dictus Auctor: non enim propriè dubium fuit, an Chriſtus ſe in Cœna obtulerit Patri in ſacrificium; ſed an ſacrificium illud propitiatorium fuerit, ſicut contendebant auctores primæ ſententiæ. Iſtud intelligere facilè potuiſſet dictus Scriptor, ſi ad tertiam, quam ipſe profert, Theologorum Concilii ſententiam, attendiſſet. *Tertia claſſis ponendum cenſebat*, ait Pallavicinus, *Chriſtum ſe Patri obtuliſſe in Cœna*: (en ſacrificium) *ſed minimè dicendum, hac vel illa ratione id peractum*. Et cap. 5. num. 5. idem Hiſtoricus ait: *De Chriſti oblatione ſelecti Patres ea digeſſerant, quæ communiùs probabantur, omiſſis litigioſis, dicentes, ſicuti nunc habetur, Redemptorem*

T. 3. p. 104. & ſeq.

L. 18. c. 2. n. 10.

Ibid. p. 135.

ptorem in Cœna ſe obtuliſſe in ſacrificium Patri ſub ſpecie panis & vini, ſed quo genere ſacrificii, haud exprimebatur. Non tam igitur de exiſtentia ſacrificii, quod Chriſtus in Cœna obtulit, diſputatum eſt, quàm de natura illius, an propitiatorium fuerit, an merè euchariſticum, ut videbatur auctoribus ſecundæ ſententiæ. [*Ibid. p. 108.*] Quamquam idem Hiſtoricus eodem loco cap. 2. nu. 12. aſſerat diviſos antea Patres, ad primam ſententiam ferè omnes rediiſſe. [*Ibid. p. 109.*] *Res tandem*, inquit, *hunc exitum tulit. Cùm initio complures repugnarent declarationi hujuſce oblati, quo hic ſe Chriſtus quocumque modo obtuliſſet, poſtremò contigit, adversùs quàm evenire ſolent in ſubtilioribus diſputationibus, in quibus ſui quiſque ingenii conceptus amans, in propugnata ſententia inhæret firmiùs. Etenim ferè omnes in primam ſententiam abiere, etiam qui acerrimè illi reſtiterant.* Prima autem illa ſententia putabat ſacrificium, quod Chriſtus in Cœna obtulit, propitiatorium fuiſſe, quia, inquiebat Salmeron Concilii Theologus inſignis, ſi relinqueretur ambiguum, an Chriſtus tanquam Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, unquam obtuliſſet propitiatorium ſacrificium, non poſſet probari Euchariſtiam eſſe propitiatorium ſacrificium. [*Apud Pallavic. L. 18. c. 1. n. 10. p. 104.*]

II. veritatem ſacrificii tanquam ex prima radice ac fundamento probat Concilium, ex præſentia reali Chriſti in Euchariſtia; quia ſcilicet idem Chriſtus eſt in Euchariſtia præſens, & incruentè immolatur, qui cruentè ac cum vera effuſione ſanguinis immolatus fuit in cruce. *Et quoniam*, pergit Concilium cap. 2. *in divino hoc ſacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit; docet ſancta Synodus, ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut, ſi cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno..... Una enim eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa; cujus quidem oblationis, cruentæ inquam, fructus per hanc uberrimè percipiuntur.* [*T. 14. Conc. p. 853.*] Rationem & cauſam hic Synodus reddit, cur ſacrificium Miſſæ ſit propitiatorium, quia ſcilicet idem ille Chriſtus in eo continetur & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit; quia una eademque eſt hoſtia, unus & idem Sacerdos, qui miniſterio Sacerdotum nunc offert. Ergo realis Chriſti præſentia primum fundamentum eſt noſtri ſacrificii, qua ſublata, nullum iſtud eſſet; ergo falſa & hæretica eſt doctrina, quæ aſſerit ideam ſacrificii prorſus liberam & independentem eſſe ab idea præſentiæ realis, atque iſta etiam ſepoſita, ſalvum & integrum remanere ſacrificium.

Et verò conſtat ex Can. 1. ejuſdem Conc. Seſſ. 22. ſacrificium Miſſæ *verum eſſe ac propriè dictum*: & ex Can. 3. illud *nudam non eſſe ſacrificii in cruce peracti commemorationem*, *ſed* eſſe *propitiatorium*. Ergo veram & propriè dictam continet hoſtiam quæ offertur Deo. Quæ porrò illa eſſe poteſt? Panis & vinum? at ſunt hæc materia ex qua conſecratur Euchariſtia; poſt conſecrationem verò ſunt corpus & ſanguis Chriſti. An mors Chriſti cruenta? at hoſtia ſacrificii realis & præſentis, realis eſſe debet ac præſens; mors autem Chriſti cruenta ſemel peracta eſt, fluxit, nec amplius phyſicè ſubſiſtit. An oblatio mortis illius cruentæ? ſed oblatio non eſt hoſtia, ſed actio hominis hoſtiam offerentis. Deinde, oblatio vera & realis ſupponere debet hoſtiam veram

& præ-

Digitized by Google

& præſentem quæ offeratur: at ſi ſeponatur præſentia Chriſti in Euchariſtia, nulla ſupereſt hoſtia præſens; ſemel quippe mortuus eſt Chriſtus. An denique commemoratio mortis Chriſti præteritæ? at commemoratio nec offertur Deo, nec hoſtia eſt, aut propriè dictum ſacrificium, ſed eſt dumtaxat recordatio ſacrificii peracti, finis aut motivum ſacrificii: at Concilium Trid. pronuntiat ſacrificium Miſſæ verum ac proprium eſſe, non nudam ſacrificii crucis commemorationem; reſtat igitur ut Chriſtus realiter præſens in altari ſub ſpeciebus panis & vini, velut in ſtatu quodam mortis Deo Patri oblatus, verum illud ſit ac propriè dictum incruentum Miſſæ ſacrificium quod agnoſcit Eccleſia. Doctrinæ igitur Concilii Tridentini apertiſſimè adverſatur mox expoſita doctrina F. Le Courayer. Quod ille reponit, ut vim catholicæ demonſtrationis eludat, hæreticum ejus animum ac ſenſum prodit, nempe ſacrificium Miſſæ verum appellari, quatenus opponitur metaphorico, non quatenus opponitur commemorativo ac repræſentativo: ſed nemo Catholicorum negat, ſacrificium Miſſæ commemorativum eſſe ac repræſentativum; at negant omnes illud merè repræſentativum eſſe, ſicut Auctor putat, quia ſimul verum eſt ac propriè dictum, & repræſentativum. Cùm verò dictus Le Courayer exponit quo ſenſu Concilium aſſerit, ſacrificium noſtrum nudam non eſſe commemorationem, manifeſtè Concilii mentem ac ſenſum adulterat. En verba ipſius. *Si le Concile a dit que ce ſacrifice n'eſt point une commemoration toute nue, ce n'eſt point pour etablir l'eſſence du ſacrifice ſur la preſence reelle de J.C. c'eſt pour marquer qu'il ne s'agit pas ici d'un ſimple rappel de la mort de J.C. à notre ſouvenir; mais de l'offrande de cette mort que nous faiſons a Dieu, afin qu'il ait pitie de nous: & c'eſt pourquoi*, continue l'Auteur, *le Concile n'oppoſe point cette commemoration toute nue à la preſence, mais à l'effet qu'on en attend.* Quàm miſerè verba Concilii detorqueat, demonſtrant quæ ex Concilio ipſo mox adduximus.

Def. de la Diſſert. t. 1. par. 1. p. 148.

Ad hæc accedit auctoritas Canonis qui in Miſſa recitatur; quo clarum eſt Chriſtum velut hoſtiam præſentem, ac quatenus præſentem offerri. *Unde & memores, Domine*, ait Sacerdos, *nos ſervi tui, ſed & plebs tua ſancta, ejuſdem Filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti, tam beatæ paſſionis, nec non & ab inferis reſurrectionis, ſed & in cælos glorioſæ aſcenſionis, offerimus præclaræ maieſtati tuæ, de tuis donis ac datis, hoſtiam puram, hoſtiam ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctum vitæ æternæ, & calicem ſalutis perpetuæ.*

III. probatur ex SS. Patribus, qui veritatem ſacrificii ex præſentia reali Chriſti, ejuſque oblatione, quæ in Euchariſtia fit, agnoſcunt & probant, nec unum ab altero ſejungunt. Iidem verò Patres ac Doctores Eccleſiæ ſunt, quos ad probandam veram, realem ac ſubſtantialem præſentiam Chriſti in Euchariſtia ſuperiùs laudavimus: nimirum

S. Ignatius Martyr in Epiſtola ad Smyrnæos obſervat, nonnullos ſui temporis Hæreticos ab Euchariſtia & oblatione abſtinere, quia non credunt Euchariſtiam eſſe veram Chriſti carnem; ergo à contrario Catholici Euchariſtiam in ſacrificium offerebant Deo, quòd perſuaſum illis eſſet, in ea verum ac proprium Chriſti corpus contineri. Idem innuit S. Martyr Epiſtola ad Philadelphienſes nu. 4. *Operam igitur detis*, inquit, *ut una Euchariſtia utamini. Una enim eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, & unus calix in unitatem ſanguinis ipſius: unum altare, ſicut unus Epiſcopus.* De Euchariſtiæ ſacrificio

Edit. Cott. p. 170.

ſtio loqui S. Doctorem, oſtendit *altaris* nomen quo utitur: altare quippe ad hoſtiam immolandam refertur & ordinatur.

S. Juſtinus Martyr, Apol. pro Chriſtianis quæ ſecunda dicitur, & tamen prima eſt, deſcribens Chriſtianorum cœtus & quæ in iis peragerentur, de Euchariſtia hæc habet: *Alimentum hoc apud nos appellatur Euchariſtia.... Non enim ut communem panem, neque ut communem potum iſta ſumimus, ſed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter, carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit, ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe docti ſumus.* Deinde verba inſtitutionis refert, ac mandatum quo juſſit Chriſtus ut in ſuam commemorationem faceremus, quod ipſe fecerat. Porro Euchariſtiam illam ut verum ſacrificium à præſidente, id eſt Epiſcopo, fuiſſe oblatam *in laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus ſancti,* teſtatur idem S. Doctor in Dialogo cum Tryphone Judæo: verba paulò antè laudavimus, ubi de prophetia Malachiæ. P. 97. F.

S. Irenæus L. 4. contra hæreſes cap. 17. olim 32. de ſacrificio Euchariſtiæ ſententiam ſuam his verbis aperit: *Sed & diſcipulis ſuis dans* (Chriſtus) *conſilium, primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed ut ipſi nec infructuoſi nec ingrati ſint, eum qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit, dicens:* Hoc eſt corpus meum. *Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecundùm nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & novi Teſtamenti novam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo.... de quo.... Malachias ſic præſignificavit,* In omni loco incenſum offertur nomini meo &c. P. 249. n. 5.

Deinde cap. 18. aliàs 34. refellens Valentinianos, qui Jeſum Chriſtum non Conditoris mundi, ſed alterius Dei Filium eſſe contendebant, oſtendit eos ſibi contradicere: *Quomodo*, inquit, *conſtabit eis, eum panem in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe Domini ſui, & calicem, ſanguinem ejus, ſi non ipſum Fabricatoris mundi filium dicant?...... Ergo aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ prædicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram. Offerimus enim ei, quæ ſunt ejus, congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & ſpiritus. Quemadmodum enim qui eſt à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia, ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti; ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, jam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia.* Ab aliis benè multis ex eodem S. Doctore referendis teſtimoniis hìc abſtinemus, quæ ſuprà, ubi de præſentia reali, videri poſſunt. Quæ mox relata ſunt propiùs ſpectant ſacrificium, quod à veteribus Prophetis prænuntiatum fuiſſe, & in reali præſentia Chriſti, velut in fundamento, contineri, docet Irenæus; neque enim verum ſacrificium dici poteſt, à quo abeſt vera hoſtia. Cùm ait S. Doctor Euchariſtiam conſtare ex duabus rebus, *terrena & cæleſti*, per terrenam intelligit panem & vinum, ex quibus conficitur ſeu conſecratur Euchariſtia; per cœleſtem verò intelligit, non ſpiritualem Chriſti ſubſtantiam, nec virtutem quamdam ſeparatam ac profluentem à corpore Chriſti in cœlo ſtante, nec conſecrationem ipſam, ut Novatoribus noſtris placet, ſed corpus P. 231. n. 4. Ib. n. 5.

pus

pus ipſum Chriſti, quod ſubſtantiam ſpiritualem appellat, ſive quòd ſpirituali operatione Spiritus ſancti formata eſt in utero B. Virginis; ſive quòd non modo corporeo, ſed ſpirituali, quamquam vero, reali & ſubſtantiali, in Euchariſtia præſens ſit ac contineatur.

Tertullianus L. de oratione cap. 14. eos redarguens qui diebus jejunii à percipienda Euchariſtia abſtinendum eſſe dicebant, quaſi ſimul componi non poſſet jejunii mœror, cum lætitia quæ participationi Euchariſtiæ annexa eſt: *Accepto*, inquit, *corpore Domini & reſervato, utrumque ſalvum eſt,*
P. 137. A. *& participatio ſacrificii, & executio officii.*

S. Cyprianus Epiſtola 63. quæ eſt ad Cæcilium, expendens iſtud Pſalm. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*, ait: *Qui ordo utique*
P. 101. *hic eſt de ſacrificio illo veniens & inde deſcendens, quòd Melchiſedech Sacerdos Dei ſummi fuit, quòd panem & vinum obtulit..... Nam quis magis Sacerdos Dei ſummi, quàm Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem?* Unum ab altero non disjungit S. Doctor, ſacrificium Chriſti ſecundùm ordinem Melchiſedech, ab ejus corpore & ſanguine.

T. 1. p. 853. B. C. S. Ambroſius in Pſal. 38. n. 25. *Etſi*, ait, *nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur: imò ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cujus ſermo ſanctificat ſacrificium quod offertur.*

S. Gregorius Nyſſenus Oratione 1. de Reſurrectione, *Arcano*, inquit,
To. 2. p. 821. D. *ſacrificii genere, quod ab hominibus cerni non poterat, ſeipſum pro nobis hoſtiam offert, & victimam immolat, Sacerdos ſimul exiſtens, & agnus Dei, ille, qui mundi peccatum tollit. Quando id præſtitit? cùm corpus ſuum diſcipulis congregatis edendum, & ſanguinem bibendum præbuit, tunc apertè declaravit agni ſacrificium jam eſſe perfectum.*

S. Joannes Chryſoſtomus ſic loquitur: *Sacra ipſa oblatio* (Chriſti) *ſive illam Petrus, ſive Paulus, ſive alius cujuſvis meriti Sacerdos offerat, eadem eſt, quam dedit Chriſtus ipſe diſcipulis, quamque Sacerdotes modò conficiunt: nihil habet iſta, quàm illa minùs. Cur id? quia non hanc ſanctificant homines, ſed Chriſtus, qui illam antea ſacraverat.*

S. Hieronymus Epiſtola 26. idem omnino docet, additque hanc fuiſſe Martyris Hyppoliti, Irenæi & Appollinarii ſententiam.

S. denique Auguſtinus, cujus jam egregium teſtimonium laudavimus paulò antè, ex L. 20. contra Fauſtum cap. 18. S. inquam, Auguſtinus in Pſal. 26. Enarrat. 2. n. 2. *Solus*, inquit, *ille Sacerdos talis extitit, ut ipſe eſſet etiam*
T. 4. p. 119. A. B. *ſacrificium: ſacrificium obtulit Deo non aliud quàm ſeipſum. Non enim inveniret præter ſe mundiſſimam rationalem victimam.* Et in Pſalm. 33. Enarrat. 2. num. 2. *Ipſe* (Chriſtus) *de corpore & ſanguine ſuo, ſacrificium inſtituit*
Ib. p. 215. F. *ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Infinita alia tacemus, quæ enumerare longum foret ac ferè inutile: ſi enim quæ hactenus laudata ſunt, Novatoribus noſtris non ſufficiunt, ut convincantur; neſcio quæ ſufficere ipſis poterunt, quandoquidem quæ mox relata ſunt teſtimonia, ex iis Eccleſiæ Doctoribus deprompta ſunt, qui purioribus, judicio ipſo Novatorum, Eccleſiæ ſæculis vixere, quatuor nempe primis ſæculis.

Ex iis verò certiſſimè conſtat, ſacrificium incruentum altaris ſuppone realem

Chri-

Chriſti præſentiam, nec ab illa divelli iſtud poſſe: unde ſcitè admodum obſervavit Illuſtriſſimus Epiſcopus Meldenſis Boſſuetius, in aurea illa quam edidit, Expoſitione catholicæ fidei n. 14. pag. 153. totam iſtam de ſacrificio cum Novatoribus litem, ad unam de reali præſentia controverſiam bona fide revocandam eſſe, ex qua ſcilicet, tanquam à radice ac fundamento, quæſtio de ſacrificio tota pendet ac defluit. Tam egregiè doctiſſimus Præſul in Opere illo num. 14. Eccleſiæ fidem circa ſacrificium exponit, ut ab ipſius verbis hic exſcribendis temperare nobis non poſſimus. Boſſuet.

Dans la conſecration, inquit, *le corps & le ſang ſont myſtiquement ſeparés, parceque Jeſus Chriſt a dit ſeparément, Ceci eſt mon corps, Ceci eſt mon ſang: ce qui enferme une vive & efficace repréſentation de la mort violente qu'il a ſoufferte.* P. 145.

Ainſi le Fils de Dieu eſt mis ſur la ſainte table, en vertu de ces paroles, revetu des ſignes qui repréſentent ſa mort: c'eſt ce qu' opere la conſecration .... Tel eſt le ſacrifice des Chrétiens, infiniment different de celui qui ſe pratiquoit dans la Loi: ſacrifice ſpirituel & digne de la nouvelle alliance, où la victime préſente n'eſt appercue que par la foi, où le glaive eſt la parole qui ſépare myſtiquement le corps & le ſang, où le ſang par conſequent n'eſt repandu qu'en myſtere, & où la mort n'intervient que par repréſentation; ſacrifice neanmoins très-veritable, en ce que Jeſus Chriſt y eſt véritablement contenu, & préſenté à Dieu ſous cette figure de mort: mais ſacrifice de commemoration, qui bien loin de nous détacher, comme on nous l'objecte, du ſacrifice de la croix, nous y attache par toutes ſes circonſtances, puiſque non ſeulement il s'y rapporte tout entier; mais qu'en effet il ne ſubſiſte que par ce rapport, & qu'il en tire toute ſa vertu. Ibid. p. 149.

Solvuntur Objectiones.

Integrum caput 5. Defenſionis F. le Courayer, à p. 165. uſque ad p. 222. inſumitur in referendis benè multis Scriptorum teſtimoniis, ut probet exiſtentiam, ſeu ideam ſacrificii omnino liberam eſſe ab idea præſentiæ realis, nec illam ab iſta pendere. *Defenſ. de la Diſſert. t. 2. p. 4*

Objicit itaque 1. Diſſert. par. 2. pag. 40. 41. & 42. auctoritatem S. Chryſoſtomi Homil. 17. in Epiſtolam ad Hebræos; Euſebii Cæſarienſis, Demonſt. Evang. L. 1. cap. 10. S. Auguſtini L. 83. qu. quæſtione 61. & L. 10. contra Fauſtum cap. 21. quibus locis aſſerunt Euchariſtiam offerri Deo, *in recordationem, memoriam & ſimilitudinem* ſacrificii crucis.

Reſp. fruſtra Auctorem in his referendis laborare, quæ ultro concedunt omnes Orthodoxi: at ſi quid in ipſo bonæ fidei ac candoris fuiſſet, oſtendere debuiſſet 1. dictos Scriptores aſſeruiſſe Euchariſtiam eſſe *ſolam aut nudam* ſacrificii crucis commemorationem ac repræſentationem; at ne verbum quidem extat in citatis teſtimoniis, quo iſtud inſinuetur. 2. oſtendere debuiſſet, commemorationem illam non ſupponere neceſſariò realem Chriſti præſentiam, quod rei præſentis caput eſt; at tantum abeſt ut id probare poſſit, quin imò hæc ipſa teſtimonia demonſtrant, Chriſtum præſentem velut hoſtiam offerri Deo in memoriam ſuæ mortis ac paſſionis: duo enim iſta non pugnant, imò ſimul conjunguntur in oblatione euchariſtica. *Quotidiana Eccleſiæ oblatio*, ait egregiè Card. Perronius, *veritatem ſimul & imaginem continet ſacrificii crucis: veritatem quidem, quantùm ad ſubſtantiam* *Oeuvres diverſ. p. 51 & 51*

Digitized by Google

tiam victimæ; imaginem verò & figuram, quantùm ad actum immolationis, quæ myſtica eſt & incruenta. Imò non illibenter Auctori concederemus, illam crucis commemorationem eſſentialem dici poſſe ſacrificio altaris, quia iſtud neceſſariò refertur & ordinem dicit ad ſacrificium crucis: at errat manifeſtè Conc. Trid ſeſ. 22. Can. 3. quicumque ait, aut *Miſſæ ſacrificium nudam eſſe commemorationem ſacrificii in cruce peracti*; aut illud ſtare poſſe, etiam ſepoſita & excluſa reali Chriſti præſentia. Nihil profectò aliud ex teſtimoniis ab Auctore citatis colligi meritò poteſt.

I. S. Chryſoſtomus affirmat nos eandem hoſtiam jam offerre, quæ ſemel in cruce oblata fuit: an porrò memoria & recordatio mortis Chriſti, hoſtia eſt & ſacrificium? Hoſtiam præſentem offerimus quidem in memoriam crucis; at memoria ſeu recordatio, quæ actio hominis eſt offerentis, non eſt ipſa quæ offertur hoſtia. S. Chryſoſtomus ait, nos *hoſtiam offerre*: ergo præſentem in altari eam ſupponit. *Pontifex noſter*, inquit, *ille eſt, qui illam obtulit hoſtiam, quæ* Edit. Com p. 1872. *nos mundat. Illam nunc quoque offerimus quæ tunc oblata fuit, quæ non poteſt conſumi. Hoc fit in recordationem eius quod tunc factum eſt.* Hoc facite, *inquit*, in mei recordationem. *Non aliam hoſtiam ſicut Pontifex, ſed eandem ſemper facimus, vel potius hoſtiæ ſeu ſacrificii facimus recordationem.* Quomodo verò eandem hoſtiam ſemper facimus? non certè oblatione cruenta; ergo incruenta & myſtica, in memoriam & recordationem illius cruentæ quæ in ara crucis ſemel perfecta eſt, ita ut memoria illa & recordatio finis ſit aut motivum oblationis, non tota ejus eſſentia, quæ duo ſemper malignè confundit Auctor.

II. Euſebii Cæſarienſis Lib. Demonſt. Evang. hæc verba laudat Auctor, *Poſt* P.38.C. *omnia, quaſi mirabilem quamdam victimam, ſacrificiumque eximium Patri ſuo* P.40.C. *operatus pro noſtra omnium ſalute obtulit, ejuſque rei memoriam, ut nos ipſi Deo Patri pro ſacrificio offerremus, inſtituit.... Igitur & ſacrificamus & incendimus, aliàs quidem memoriam magni illius ſacrificii, ſecundùm ea, quæ ab ipſo tradita ſunt, myſteria celebrantes.* An porrò dixit Euſebius, nos ſolam & nudam memoriam celebrare magni illius ſacrificii, abſque præſentia reali hoſtiæ, ſeu Chriſti ſuo modo, ideſt incruento, immolati? abſit. Imò P.37.B. contrarium apertè indicat. *Meritò ſanè*, dixerat paulò antè, *quando illius memoriam, corporiſque ejuſdem & ſanguinis recordationem celebrant, ad longè præſtantius & ſacrificium & munus aſſumpti ſunt, quàm illud antiquius* P.39.A. *fuerit.* Et poſtea: *Cùm ergo hujus ſacrificii memoriam ſignis quibuſdam in menſa celebrandam, corporiſque item illius ſalutariſque ſanguinis, ut novi Teſtamenti inſtitutum habet, acceperimus &c.*

Docet hic Euſebius 1. memoriam ſacrificii crucis à nobis celebrandam eſſe, *ſecundùm ea quæ à Chriſto tradita ſunt, & iuxta novi Teſtamenti inſtitu-* Conc. Trid. Seſſ 22. c.2. *tum.* Porrò quid inſtituit Chriſtus? Quid tradidit? ut in ſui memoriam id faceremus, quod ipſe fecerat. Ipſe verò *Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, & Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus, ut idem facerent, mandavit.* Evidens igitur eſt, Euſebium ſupponere in ſacrificio chriſtiano, quod ex inſtituto Chriſti celebratur, corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini contineri, ac Deo Patri offerri. Docet 2. ſacrificium altaris longè præſtantius eſſe ſacrificiis veteribus: at unde major

illa

illa & tantò ſuperior præſtantia? niſi ex reali Chriſti præſentia. Illic figura erat & imago vacua, hic veritas plena & perfecta.

III. Nihilo plùs Auctori favet S. Auguſtinus. Quid enim ait L. 83. qq. q. 61. hoc unum: *Chriſtum Sacerdotem noſtrum ſecundùm ordinem Melchiſedech, qui ſeipſum obtulit holocauſtum pro peccatis noſtris, ejus ſacrificii ſimilitudinem celebrandam in ſuæ paſſionis memoriam commendaſſe.* Nihil certè verius: at qua ratione, quæſo, ſimilitudo illa celebratur in mente S. Auguſt. oblatione Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini præſentis, ac ſeipſum miniſterio Sacerdotum Deo Patri offerentis. Lib. verò 20. contra Fauſtum c. 21. ſic loquitur: *Hujus ſacrificii caro & ſanguis ante adventum Chriſti per victimas ſimilitudinum promittebatur; in paſſione Chriſti per ipſam veritatem reddebatur; poſt aſcenſum Chriſti per Sacramentum memoriæ celebratur.* Sacrificium Miſſæ appellat hìc S. Doctor *Sacramentum memoriæ*, quia nempe in memoriam crucis inſtitutum eſt: at Sacramentum illud ſeu ſignum vacuum non eſt, ſed rem ipſam, hoc eſt Chriſtum hoſtiam pro nobis factum, continet, quam ſignificat; una quippe & eadem eſt hoſtia, quæ incruento ac myſtico modo in altari immolatam, ſeipſam modo cruento in ara crucis ſemel immolatam quotidie repræſentat. To.6.p. 34.C. To.8.p. 318 C.

Objicies 2. S. Ambroſium L. 1. de Officiis c. 48. ubi ait Chriſtum *hic in imagine, in cœlis in veritate ſeipſum offerre.*

Addit & Magiſtrum Sententiarum L. 4. diſt. 12. & S. Thomam 3. p. q. 83. ar. 1. Primus ait, *illud quod offertur & conſecratur à Sacerdote, vocari ſacrificium & oblationem; quia memoria eſt & repræſentatio veri ſacrificii & ſanctæ immolationis factæ in ara crucis; & ſemel Chriſtus mortuus in cruce eſt, ibique immolatus eſt in ſeipſo: quotidie autem immolatur in Sacramento, quia in Sacramento recordatio fit illius, quod factum eſt ſemel.* S. verò Thomas ſic loquitur. *Reſp. dicendum quòd duplici ratione celebratio hujus Sacramenti dicitur immolatio Chriſti. Primò quidem, quia ſicut dicit Auguſtinus ad Simplicium, ſolent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines ſunt.... Celebratio autem hujus Sacramenti imago quædam eſt repræſentativa paſſionis Chriſti, quæ eſt vera ejus immolatio; & ideò celebratio hujus Sacramenti dicitur Chriſti immolatio.*

Reſp. quòd etſi Auctor ſexcenta hujuſcemodi teſtimonia proferret, nihil prorſus aſſequeretur. Sacrificium Miſſæ imaginem eſſe, memoriam, repræſentationem ſacrificii crucis, meritò aſſerunt laudata teſtimonia: at non aſſerunt illud tantummodo imaginem eſſe, aut nudam commemorationem crucis, aut verum ſtare ſacrificium ſine reali præſentia; igitur ſophiſtica prorſus eſt Auctoris arguendi ratio, & à falſo, ut dicunt, ſupponente.

Cùm S. Ambroſius ait Chriſtum *hic in imagine, in cœlis autem in veritate ſeipſum offerre;* imaginem ſimpliciter veritati non opponit, ſed tantùm veritati nondum omni ex parte claræ ac evidenti, ſed adhuc obſcuræ & quibuſdam umbris involutæ. Mens S. Doctoris ex verbis illius integris, non mutilatis, ut fecit Auctor, manifeſta erit. *Illa ergo*, inquit loco in Objectione citato, *nobis expetenda, in quibus perfectio, in quibus veritas eſt. Hic umbra; hic imago; illic veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cœleſtibus. Antè agnus offerebatur, offerebatur & vitulus, nunc Chriſtus offertur; ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ſe ipſe quaſi Sacerdos, ut peccata noſtra dimittat: hic in imagine; ibi in veritate, ubi apud Pa-* To.2.p. 63. nu. 248.

Digitized by Google

trem, pro nobis quaſi advocatus intervenit. Hic ergo in imagine ambulamus,
in imagine videmus; illic facie ad faciem, ubi plena perfectio, quia perfectio
omnis in veritate eſt. Igitur imaginem, in qua jam vivimus, S. Doctor non
opponit ſimpliciter veritati, ſiquidem fatetur *Chriſtum offerri velut homi-*
nem, & quaſi reciperet paſſionem; ſed veritati manifeſtæ, abſque ulla um-
bra & caligine, qualis certè hac in vita haberi non poteſt.

Defenſe t.2.p.1. Objicit 3. S. Fulgentium Lib. de fide ad Petrum cap. 19. ubi hæc habet: *In*
p.170. *iſto autem ſacrificio gratiarum actio, atque commemoratio eſt carnis Chriſti*
quam pro nobis obtulit, & ſanguinis quem pro nobis idem Deus effudit.

Reſp. non aſſerere S. Fulgentium, in ſacrificio noſtro ſolam eſſe ac nudam
commemorationem carnis Chriſti. Quid ergo inde lucrari poteſt Auctor,
niſi fumum, & inanem verborum ſtrepitum? Legendus S. Doctor L. 2. ad Mo-
nimum c. 6. ubi clarè exponit 1. Euchariſtiam verum eſſe ſacrificium. 2. in eo
ſacrificio verum offerri Chriſti corpus & ſanguinem. 3. illud offerri in memo-
P. 32. riam ſacrificii crucis. En verba S. Doctoris: *Cur ſcilicet ſi omni Trinitati ſa-*
crificium offertur, ad ſanctificandum oblationis noſtræ munus, ſancti Spiritus
tantùm miſſio poſtuletur; quaſi verò (ut ita dicam) ipſe Pater Deus, à quo
Spiritus ſanctus procedit, ſacrificium ſibi oblatum ſanctificare non poſſit; aut
ipſe Filius ſanctificare nequeat ſacrificium corporis ſui, quod offerimus nos;
cùm corpus ſuum ipſe ſanctificaverit, quod obtulit ut redimeret nos; aut ita Spi-
P. 37. *ritus ſanctus ad conſecrandum Eccleſiæ ſacrificium mittendus ſit, tanquam Pa-*
ter aut Filius ſacrificantibus deſit. Et cap. 11. ejuſdem Libri, *Ab ipſo Chri-*
ſti corpore, ait S. Fulgentius, (*quod eſt Eccleſia*) *in Sacramento panis &*
calicis, ipſum Chriſti corpus & ſanguis offertur.

Quin & eò imprudentiæ ac cæcitatis venit Auctor, ut etiam laudata ſuperiùs
Boſſuetii verba ad cauſam ſuam trahere non erubeſcat, Diſſert. part. 2. p. 43.
eo prætextu, quòd illuſtriſſimus Præſul ſacrificium noſtrum appellat *ſpiritua-*
le, in quo ſanguis *nonniſi in myſterio funditur*, & mors nonniſi *commemoratione*
intervenit. At ſolus ille Le Courayer ſuo errore occupatus non videt noſtrum
ſacrificium à Boſſuetio appellari *ſpirituale*, prout opponitur ſacrificiis veteri-
bus; atque in eo ſanguinem nonniſi myſticè ſeu in myſterio effundi mortemque
repræſentari, quia phyſica & cruenta non fit in altari victimæ immolatio, ſicut
facta eſt in cruce: quamquam ſacrificium noſtrum idem ſit quoad ſubſtantiam,
cum ſacrificio crucis, *ſola offerendi ratione diverſa*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22.
cap. 2. Re vera cruenta mors Chriſti nonniſi commemoratione repræſentatur
in Miſſa; at commemoratio illa *nuda non eſt*, ſed realem ac præſentem ſuppo-
nit hoſtiam, nempe Chriſtum: ſic enim Veteres, ait illuſtriſſimus Petrus de
Diſſert. poſthu- Marca, *docent eſſe ſacrificium per commemorationem, ut memoria mortis obi-*
ma de *tæ facta, eamdem victimam habeat præſentem incruento modo.*
Euch. & Duo autem illa inſidioſè ſemper ac ſophiſticè confundit Auctor quem
ſacr. f. refellimus. Ex verbis autem doctiſſimi Petri de Marca mox adductis
p. 89. intelliges quid pudoris ac frontis ſit in F. le Courayer, qui eundem
Petrum de Marca nobis opponit.

Objicit itaque 4. iſta verba excerpta ex pag. 88. Diſſertationis poſthumæ.
Defenſ. *Variis in locis hanc ſacrificii rationem explicat Auguſtinus, & alii Patres, qui*
t.1.p.1. *ex eodem fonte ducunt alium loquendi modum, ſcilicet hoc eſſe ſacrificium com-*
p.166. *memorans ſacrificium cruentum, ut ſæpe Chryſoſtomus loquitur.*

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. quod ſæpius jam inculcatum fuit, ſacrificium altaris eſſe quidem commemorationem ſacrificii cruenti crucis, ſed *non ſolam*. Si verba, quæ in laudata Diſſertatione immediatè ſequuntur, pro ſua inſigni mala fide non ſuppreſſiſſet Auctor, non habuiſſet unde Lectoribus illuderet. *Nec eſt*, pergit doctus Præſul pag. 89. *quòd inde occaſionem ſibi plaudendi deſumant Hæretici, qui ob ſolam commemorationem alterius veri ſacrificii, hoc impropriè ſacrificium à Patribus nuncupari contendunt. Sic enim illud docent Veteres eſſe ſacrificium per commemorationem, ut memoria mortis obitæ facta, eandem victimam habeat præſentem incruento modo.*

Paulò antè pag. 88. dixerat: *Sacrificium iſtud in eo poſitum eſt, ut immolationem Chriſti in cruce peractam, nobis in myſterio exhibeat, eandemque victimam Sacramentis præſentem ſic ſiſtat, ut per ſpecies ſenſibiles imponatur altari corpus diſcretum à ſanguine. Id fit per ſpecierum conſecrationem, quæ quatenus Chriſti corpus & ſanguinem ſub formis illis latentia repræſentant, Sacramenta dicuntur; quatenus verò interfecti corporis, & effuſi ſanguinis ſunt ſigna inter ſe diverſa, inſerviunt ad myſticam veri corporis & ſanguinis immolationem &c.... Non enim*, dixerat antea pag. 87. *deeſt ſuo modo myſticus victimæ interitus*. Docet hìc apertè doctiſſimus de Marca, duo iſta in myſterio altaris rectè ſtare ac conciliari, commemorationem ſcilicet cruentæ mortis Chriſti & incruentam oblationem veram & propriè dictam victimæ præſentis, nempe Chriſti.

At inſtat F. le Courayer ex eodem Petro de Marca ibidem pag. 90. *Sacrificii ratio ponenda non eſt in actu tranſubſtantiationis, quaſi tunc ſpecies intereant.* Ergo ſepoſita tranſubſtantiatione, ac conſequenter præſentia reali, adhuc verum ſubſiſteret ſacrificium. *Defenſe t. 2. p. 1. p. 160. & 161.*

Reſp. nego conſeq. non enim negat Petrus de Marca veram in Euchariſtia fieri tranſubſtantiationem, ſed more Scholæ inquirit in quo præciſè collocanda ſit ratio ſacrificii, an in conſecratione, vel ſpeciebus panis & vini, vel in ſumptione, vel tandem in tranſubſtantiatione. Contendit ille ponendam non eſſe in tranſubſtantiatione: *Ex hoc enim ſequeretur*, inquit, *ſpecies offerri, non autem corpus Domini, quod tunc non interierit. Porrò nec ſumptio ſpecierum & corporis Chriſti pertinet ad eſſentiam ſacrificii unà cum conſecratione, ut viſum Bellarmino. Quoniam hæc eſt ſacrificii jam oblati participatio, non autem ſacrificii ratio.* Hæc illuſtriſſimus de Marca, quæ præſentem noſtram non attingunt quæſtionem.

Objicit 5. verba Cardinalium Perronii, ac Richelii, quibus manifeſtè abutitur. *Defenſe t. 2. p. 1. p. 180.*

Cardinalis Perronius in Replica ad Regem Angliæ pag. 793. ſic habet gallicè: *Que le ſacrifice des Chretiens ſoit une commemoration du ſacrifice que Chriſt a offert en la croix à Dieu ſon Pere, entant que commemoration ſignifie non une action de cette faculté de l'ame que nous appellons memoire, mais une action & oblation externe du ſacrifice, imitative, repreſentative & commemorative de l'oblation que Chriſt fit de ſo-même en la croix, cela paſſe ſans difficulté.*

Cardinalis verò Richelæus ſic loquitur: *La ſacrifice de la Meſſe eſt une oblation réelle, ſoit qu'on regarde ce qui eſt offert, ſoit qu'on conſidere l'action par la quelle on offre.... une mort myſtique & figurée, ſuffit pour etablir l'eſſence d'un veritable ſacrifice.... Ainſi que J. C.* dit-il ailleurs, *eſt vraiment mort en la croix, ainſi eſt-il mort en l'Euchariſtie quant à l'apparence.....ce qui donne lieu* *Meth. p. 566. Premier point p. 72.*

aux Peres d'appeller le ſacrifice de l'Euchariſtie, Paſſion de J. C..... parceque ſans y mourir & recevoir paſſion en effet, il y meurt & y recoit paſſion myſtiquement.

Reſp. 1. ad Cardinalem Perronium, ſtupendam eſſe F. le Courayer oſcitantiam & audaciam in detorquenda Card. Perronii ad errorem ſuum ſententia. Aſſerit quidem Perronius, ſacrificium Chriſtianorum commemorativum eſſe ſacrificii crucis: quis negat? At non aſſerit illud ſolummodo commemorativum eſſe, etiam excluſa, vel non ſuppoſita reali præſentia Chriſti; imò contrarium verbis ſequentibus, quæ doloſè ſilet Auctor, apertè declarat. *Mais que l'Euchariſtie*, pergit Perronius, *ne ſoit qu'une commemoration..... une mémoire, ou qu'une geſtion externe, commemorative & excitative à commemoration du ſacrifice de la croix, & non pas un verai ſacrifice commemoratif & applicatif du ſacrifice original de la croix...c'eſt choſe que nous maintenons n'etre jamais tombée en la penſée de nos peres. Car de ce que les Peres ont quelque fois appellé l'Euchariſtie un ſacrifice de commemoration, ce n'a pas été de la part de l'eſſence, mais de la part de la fin; ch'eſt-à dire, ce n'à pas été pour donner à entendre, que la commemoration du ſacrifice de la croix étoit l'eſſence du ſacrifice de l'Euchariſtie, & que le ſacrifice de l'Euchariſtie ne conſiſtoit en autre choſe qu'en la commemoration du ſacrifice de la croix, mais pour en exprimer la fin.... Et que telle ſoit l'intention des Peres, il appert par les propres lieux, où ils uſent de ce mot de commemoration, auquel ils veulent que la commemoration que nous faiſon du ſacrifice de la croix en l'Euchariſtie, ſe faſſe, non par une ſimple reſſouvenance du corps de Chriſt en la croix, que l'Euchariſtie excite en nous; mais par une vraye & réelle oblation du memorial de la croix; c'eſt-à-dire. du corps & du ſang de Jeſus-Chriſt offert au Sacrement de l'Euchariſtie.* Ibidem accuratè omnino & acutè obſervat Perronius, illam ſacrificii crucis commemorationem non eſſe actionem memoriæ noſtræ, quaſi illa Deo in ſacrificium offerretur; quid enim abſurdius fingi poſſet? ſed eſſe externam actionem, ſeu oblationem qua Chriſtus Deo Patri offertur in commemorationem ſeu repræſentationem ſacrificii crucis, non quidem nudam & vacuam, ſed plenam, quæ ipſum Chriſtum præſentem continet. Si hæc non vidit F. le Courayer, aut in ipſo Petronio, aut in Documento Paſtorali Emin. Card. Noallii an. 1727. die ultima Octob. ubi accuratè referuntur, cæcus eſt: ſi vidit, ſupra modum malignus ac perditæ fidei, qui hæc diſſimulat.

P. 793. & 794. de la Replique.

Ad Cardinalem Richelæum idem omnino reponimus. Quæ ſit ipſius fides ac doctrina circa ſacrificium, abundè demonſtrant hæc ipſius verba in Opera cui titulus gallicè, *Les principaux myſteres défendus*. pag. 160. *Le corps & la ſang de Jeſus Chriſt*, ait, *ſont dans l'Euchariſtie, comme une vraye hoſtie: ils y ſont ainſi veritablement, & l'Euchariſtie eſt un vrai ſacrifice, puiſqu'elle a toutes les parties eſſentielles au ſacrifice. Qu'aurez-vous, Meſſieurs, à répondre à cette raiſon? Direz-vous que s'il ſuffit d'établir un animal ſous l'apparence de la mort, & l'offrir à Dieu pour etre ſacrifiè, il ſuffroit d'offrir a Dieu une image de Jeſu Chriſt, pour lui en faire un ſacrifice? Je répons qu'on ne pourroit dire, qu'en une telle oblation, il y eût aucun ſacrifice.... En tout ſacrifice la préſence de la choſe eſt requiſe, eùt ant que l'oblation ſacrificale ſe fait par la delivrance de ce qui offert & ſacrifiè.* Nihil his verbis addi poteſt; adeo per ſeſe clara ſunt & perſpicua.

At,

At, inquit Auctor quem refellimus, Cardinalis Richelæus agnoſcit quæſtionem de ſacrificio planè independentem eſſe à reali præſentia Chriſti in Euchariſtia. *Il ne s'agit pas de ſcavoir*, ait Eminentiſſimus Auctor, *ſi le corps & le ſang de Jeſus Chriſt ſont vraiement & ſubſtantiellement en l'Euchariſtie, ou s'ils y ſont ſeulement figurativement.... mais il s'agit ſeulement de ſcavoir ſi l'Euchariſtie eſt offerte à Dieu, & ſi elle lui eſt offerte pour la remiſſion des pèchès, ce qui ſuffit pour dire que l'Euchariſtiæ eſt une oblation propitiatoire, quel que qualitè qu'elle ait d'ailleurs, ſoit qu'elle contienne rèellement & vèritablement le corps & le ſang de J. C. ſoit qu'elle ne les contienne pas..... Les prètendus Rèformès ſoutenant, comme ils ſont, que par la fraction du corps, & par l'effuſion du ſang de J.C. pour la remiſſion des pèchès, dont il eſt parlè en l'inſtitution de la ſainte Cene, on doit entendre une oblation & une immolation figurèe & myſtique en l'Euchariſtie, ne nous accordent-ils pas abſolument tout ce que nous leur demandons au ſujet dont il s'agit?*

Défenſe l.2.p.1.p.199. Methode p.574.

Reſp. Cardinalem Richelæum non ex propria ſua, ſed Proteſtantium, quos refellit, ſententia dixiſſe, facta præſentiæ realis in Euchariſtia abſtractione; & argumento, ut ajunt, ad hominem, dixiſſe, facta etiam abſtractione præſentiæ realis, ſalvum adhuc & integrum ſubſiſtere ſacrificium, etiam in mente ac placitis Adverſariorum. Non enim cùm hæc ſcribebat doctiſſimus Cardinalis, quæſtio erat de præſentia reali, ſed de ſacrificio. *La principale queſtion qui eſt entre nous*, aiebat, *& nos adverſaires.... conſiſtant à ſcavoir ſi l'Euchariſtie eſt un ſacrifice, ou une oblation propitiatoire, je veux m'attacher particulierement à juſtifier cette ſeconde vèritè, & à la juſtifier par les principes mèmes de nos adverſaires; c'eſt-à-dire, à leur montrer par leur doctrine, que l'Euchariſtie eſt une oblation propitiatoire, ou un ſacrifice, que nous faiſons à Dieu pour obtenir de lui la remiſſion de nos pèchès.*

Les principaux points de la foi défendus p. 574.

Cùm verò Novatores iſto potiſſimùm argumento propitiatorium ſacrificium Miſſæ impugnent, quòd deroget virtuti & efficaciæ infinitæ ſacrificii crucis, totus eſt doctiſſimus Cardinalis in eo evertendo principio. 1. quia non magis ſacrificium altaris derogat virtuti ſacrificii crucis, quàm derogaverint ſacrificia vetera, & oblationes, quæ propitiatoria erant, tametſi Chriſtum præſentem non continerent. 2. quia ex doctrina ipſorummet Calviniſtarum, Euchariſtia, quatenus Sacramentum eſt, operatur redemptionem, & abſolutionem peccatorum; corpus & ſanguinem Chriſti, ac cæleſtem alimoniam nobis communicat: an propterea dicent Novatores, derogari virtuti & efficaciæ infinitæ ſacrificii crucis? non puto. Similiter & ipſimet Calviniſtæ baptiſant: an verò exiſtimant per Baptiſmum quidquam detrahi de virtute crucis? 3. quia cùm ipſi Proteſtantes doceant, per fractionem panis & effuſionem ſanguinis Chriſti in eam redemptionem peccatorum, de qua mentio fit in inſtitutione Cœnæ, intelligi debere oblationem & immolationem figuratam ac myſticam Euchariſtiæ, abſque ullo præjuditio & detrimento ſacrificii crucis; ita oblatio quæ in Miſſa fit nullatenus ſacrificio crucis nocere poteſt; cujus quidem ratio quaſi à priori hæc eſt, quia una & eadem eſt hoſtia, unus & idem Chriſtus, ſive in altari, ſive in cruce oblatus, cum iſto tantùm diſcrimine, quòd in altari modo incruento ac myſtico immolatio fiat, quæ modo cruento in ara crucis perfecta eſt.

Défenſe l.2.p.1.p.181.

Objicit 6. Vaſqueſium, &, qui eum exſcripſit, Mæratium.

T. 3. p. 533. P. 541. Vaſques in 3. p. S. Thomæ diſput. 122. cap. 5. *Tota*, inquit, *eſſentia hujus ſacrificii in repræſentatione mortis Chriſti, quæ fuit ſacrificium cruentum, à nobis conſtituenda eſt*. Et cap. 8. *Conſecratio corporis & ſanguinis Chriſti ob ſolam repræſentationem mortis verè ac propriè ſacrificium erit.* Et poſtcitatum teſtimonium Petri Venerabilis, ſic pergit Vaſques: *Tota ratio ſacrificii Miſſæ quo Chriſtus immolari dicitur, eſt ipſa repræſentatio mortis Chriſti; atque ita ea ſublata, tota ratio veri & proprii ſacrificii tolleretur*. Mæratius Tom. 3. p. 416. pariter cum Vaſqueſio dicit: *Eſſentia hujus ſacrificii ex ſola mortis Chriſti repræſentatione optima ratione colligitur*.

Reſp. repræſentationem illam, in qua Vaſques eſſentiam ſacrificii reponit, toto cœlo diſtare à repræſentatione quam fingit Auctor Diſſertationis ac Defenſionis. Contendit iſte, etiam non ſuppoſita reali Chriſti præſentia, verum fore ſacrificium, & re vera eſſe apud Anglos: at ipſomet fatente, Defenſionis Tom. 2. part. 1. p. 219. Vaſques & Mæratius in ea mente ac ſententia verſantur, nullum futurum ſacrificium, ſi Chriſtus realiter ac ſubſtantialiter præſens non eſſet. *Je ſcai bien*, inquit, *que le même Vaſquès, & Marat après lui, ſoutiennent que ſi J. C. n'etoit pars rèellement & ſubſtantiellement preſent, il n'yauroit point de ſacrifice, parceque l'action du miniſtre n'auroit point d'objet reel*. Si hæc ſciebat Auctor, quare Vaſqueſium objicit? indoctis fucum facere vult, ac illudere.

Rem adhuc clariùs exponit Vaſques eadem diſp. 222. cap. 8. *Eſt valdè obſervandum*, inquit, *ad ſacrificium commemorativum, quod verè & propriè* T. 3. p. 541. *ſacrificium dicitur, non ſatis eſſe, ſi ſolum ſit ſignum nudum mortis alicujus rei, nullo modo in ſe continens rem ipſam, cujus mors repræſentatur: ſic enim non diceretur res illa, cujus mors repræſentatur, in ſacrificium offerri, neque verè commemorativum ſacrificium; quin potius ſignum tantùm, & larva ſacrificii eſſet: ſed neceſſariò requiri, ut res ipſa, cujus mors repræſentatur, ſit ſignum mortis ſui ipſius . . . . Nam quo pacto*, pergit Vaſques, *verè & reipſa in ſacrificium offerri dici poteſt id, circa quod actio Sacerdotis offerentis non re ipſa, ſed tantùm ſimilitudine quadam, & in figura verſatur? Cæterùm, cùm ipſemet Chriſtus ſit ſub ſpeciebus panis & vini, & circa illum actio Sacerdotis offerentis ipſa ita verſetur, ut ipſemet per ſpecies panis & vini, ex modo peculiari quo à Sacerdote conſecratur, repræſentet cruentam & realem mortem ſui ipſius, & ea repræſentatione denotet Deum auctorem vitæ & mortis, quamvis non dicatur re ipſa, & verè, ſed in ſola figura & ſimilitudine, occidi, & mori, tamen verè & reipſa immolari, & in ſacrificium offerri dicitur*. Quæ duo capita priùs probaverat Vaſques diſp. 221. c. 1. & 3.

At, inquiet aliquis, F. le Courayer & Angli ipſi agnoſcunt in Euchariſtia ſubſtantiam Chriſti; ergo & verum ſacrificium.

Reſp. eos quidem admittere ſubſtantiam Chriſti in Euchariſtia, ſed ſpiritualem tantùm, quæ cum ſubſtantia panis & vini ſubſiſtere poteſt; fides autem catholica agnoſcit verum, realem ac corpoream Chriſti in Euchariſtia ſubſtantiam, tametſi modo corporeo, extenſo & quantitativo ibi non exiſtat.

Dices: Vaſques totam eſſentiam ſacrificii reponit in repræſentatione; ergo agnoſcit ſacrificium eſſe dumtaxat repræſentativum & commemorativum.

Reſp.

Reſp. diſt. ant. reponit in repræſentatione plena, quæ ſupponit realem corporis Chriſti præſentiam, concedo: in repræſentatione nuda, vacua & ſimplici, nego. Vaſques citato cap. 5. diſp. 222. duo ſimul conjungit, totam nempe eſſentiam ſacrificii poſitam eſſe in conſecratione, & repræſentatione cruentæ mortis Chriſti; cùm autem mors illa cruenta repræſentari non poſſit per conſecrationem unius ſpeciei, ſed duplicis, idcirco concludit Vaſques, eſſentiam ſacrificii poſitam eſſe in conſecratione utriuſque ſpeciei. En quò præcisè tendat citato in loco Vaſquesii diſputatio, in qua perſpicuum eſt, *repræſentationem*, de qua loquitur, plenam eſſe debere; ac ſupponere Chriſtum in Euchariſtia præſentem, qui ſeipſum in ara crucis mortuum repræſentat.

Quamquam ſi quis ex noſtris Scholæ Theologis dixiſſet, ſacrificium altaris mere repræſentativum eſſe mortis Chriſti, aut deferendus ille à nobis foret, aut benignè iſta diſtinctione interpretandus, eſt *merè repræſentativum* quoad modum cruentæ mortis, concedo: quoad modum oblationis incruentæ, nego: iſtius quippe reſpectu, non merè repræſentativum eſt, ſed veram continet hoſtiæ præſentis, id eſt Chriſti, myſticam immolationem.

Inſtabis: Vaſques citata diſp. 222. cap. 6. aſſerit, non minùs incruentum fore Miſſæ ſacrificium, tametſi nulla fieret panis & vini converſio in corpus & ſanguinem Chriſti. En verba: *Non minùs incruentum eſſet ſacrificium in Euchariſtia, licèt converſio panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti non fieret, quàm modò eſt; ipſa igitur converſio panis & vini ad rationem ſacrificii incruenti non pertinet.* At nonne hæc ipſa eſt F. le Courayer ſententia?

Reſp. Vaſqueſium eo in capite varias referre Theologorum ſententias, circa modum quo conſecratio verum conſtituit ſacrificium: inter illas hæc una eſt, *ideo in conſecratione conſiſtere Miſſæ ſacrificium, quia verè & reipſa panis in corpus, & vinum in ſanguinem Chriſti mutatur;* quæ opinio multis, & ipſimet Vaſqueſio diſplicet. *Si enim*, inquiunt, *in immutatione ratio ſacrificii conſiſteret, non tam Chriſtus, quàm vinum ipſum & panis in ſacrificium offerri dicerentur, quod eſt abſurdum; ſic enim ſacrificium Miſſæ & crucis, quod attinet ad rem oblatam, non eſſet idem.* Verùm quidquid ſit de illa Theologorum opinione, conſecrationem nempe *in actu ipſo tranſubſtantiationis non perfici*, quam etiam rejicit Bellarminus L. 1. de Miſſa cap. 27. at ſaltem ſupponunt illi, & Vaſqueſius cum illis, vi conſecrationis Chriſtum realiter fieri præſentem, ac Deo Patri offerri in memoriam & repræſentationem ſacrificii crucis, quod unum ipſis ſufficere videtur ad verum ſacrificium; ita ut etiam ſepoſita converſione ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, & ſola ſuppoſita præſentia reali, ſicut ſentiunt Lutherani, adhuc tamen ſalva & integra remaneret natura ſacrificii, ob realem præſentiam Chriſti, & veram repræſentationem mortis ejus in ara crucis. Ubi obſerva Theologos illos non negare quidem tranſubſtantiationem, ſed quodam acuto Scholæ ratiocinio probare, in ea veram conſecrationis ideam ac rationem ſalvari non poſſe, in qua tamen una conſecratione totam ſacrificii naturam illi reponunt.

Objicit 7. Illuſtriſſimos Epiſcopos & fratres de Wallembourg. Verùm manifeſtè patet ex cap. 5. & 6. controverſiæ de ſacrificio Miſſæ, docere illos, quòd etſi Miſſæ ſacrificium commemorativum ſit ac repræſentativum mortis

Chri-

Digitized by Google

Chriſti, reipſa tamen Chriſtum contineat, qui ſeipſum offert, & ſemper offeret in ſacrificium. Expendunt Illuſtriſſimi fratres, an verba iſta quæ in inſtitutione Euchariſtiæ leguntur, *datur*, *fundetur*, intelligi debeant in præſenti, vel futuro tempore, ac concludunt varias illas lectiones inter ſe non pugnare, imò unam ex alia inferri, atque his ſignificari vel oblationem Chriſti quæ facta eſt in Euchariſtia, quando inſtituta fuit; vel cruentum ſacrificium, quod in cruce ſemel peractum fuit; vel denique verum Euchariſtiæ ſacrificium, quod uſque in conſummationem ſæculorum offerri debet. En verba: *Et, ut rectè Bellarminus, iſtæ lectiones non pugnant inter ſe, imò una inducit alteram: nam ex eo quòd Dominus in præſenti dixit*, funditur, *id eſt, offertur ac libatur Deo in repræſentationem effuſionis futuræ in cruce, ſequitur, effuſionem in cruce fuiſſe futuram; & ſimul etiam ſequitur, deinceps uſque ad mundi conſummationem fundendum ſanguinem Chriſti, id eſt, offerendum ac libandum Deo in ſacrificio Miſſæ, quod omnibus veteribus ſacrificiis ſucceſſit*. Tandem cap. 6. doctiſſimi Præſules fundamentum erroris F. le Courayar funditus evertunt, cùm docent veritatem ſacrificii altaris totam innixam eſſe præſentiæ reali & ſubſtantiali Chriſti in Euchariſtia. *Reſpondeo*, inquiunt, *ſacrificium fundatur in reali præſentia Chriſti in ſanctiſſima Euchariſtia, quatenus ibi præſens eſt ut victima: non poteſt autem eſſe præſens ut victima, niſi ſit realiter præſens*. Eat nunc F. le Courayer, ac pudore ſuffuſus agnoſcat tandem, Illuſtriſſimos Præſules, & alios ex noſtris quos nobis opponit, docere ſacrificium altaris non purè ac nudè commemorativum ac repræſentativum eſſe mortis Chriſti, nec illud verum dici poſſe ac ſubſiſtere, ſine reali Chriſti præſentia.

To. 1. p. 363. n. 3.

Ib. p. 365. n. 10.

In quo præcisè reponenda ſit eſſentia ſacrificii Miſſæ.

Hactenus catholicum fidei dogma circa exiſtentiam & eſſentiam ſacrificii, ab inſultibus Novatorum vendicavimus, nunc ventilanda Scholæ controverſia, in quo præcisè collocari debeat eſſentia ſeu natura ſacrificii. Conſiderari autem in illo poteſt, vel res ipſa quæ ſacrificatur & offertur, vel actio ſacrificandi. 1. ex parte rei duo ſunt dumtaxat, corpus Chriſti, & ſpecies ſacramentales; ex parte verò miniſtri ſacrificantis, ſex diſtingui poſſunt actiones in Miſſa, de quibus dubitari poteſt, an ſint omnes ſacrificio eſſentiales. Prima eſt oblatio panis & vini ante conſecrationem. Secunda, ipſa conſecratio, & tranſmutatio panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti. Tertia, oblatio corporis & ſanguinis Chriſti ante & poſt conſecrationem. Quarta, fractio & commixtio Sacramenti. Quinta, conſumptio Sacramenti à Sacerdote conſecrante facta. Sexta denique, diſtributio & ſumptio, reſpectu populi fidelis. Quamquam autem omnes iſtæ Sacerdotis actiones, ubi Sacra perficit, requiratur ac neceſſariæ ſint, non eodem tamen omnes neceſſitatis gradu. Quæſtio igitur hic eſt, in quo præcisè conſiſtat natura & eſſentia ſacrificii, tùm circa rem quæ offertur; tùm circa actionem Sacerdotis offerentis. Varias ac diſcrepantes circa rem præſentem Scholaſticorum opiniones fusè refert ac expendit Vaſqueſius diſput. 222. cap. 1. & ſequentibus, quas lege, ſi vacat.

PRI-

PRIMA CONCLUSIO.

Chriſtus ſub ſpeciebus ſacramentalibus panis & vini realiter præſens, primò ac principaliter Deo in ſacrificium offertur; ſpecies verò ſacramentales non pertinent ad ſacrificium, tanquam partes, ſed tanquam conditiones.

I. Chriſtum realiter ſub ſpeciebus euchariſticis præſentem, primò ac principaliter offerri, manifeſtum eſt, tùm ex verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur*, vel *traditur. Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur*, ſeu, juxta græcum, *effunditur*. Eſt igitur idem ac verum corpus Chriſti, quod morti cruentæ tradendum erat, & quod incruento modo tradebatur in ſacrificio ſacræ menſæ. *In hoc ſacrificio Miſſæ*, ait Conc. Trid. Seſſ.22.cap. 2. *idem ille Chriſtus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit*. Solus quippe *Chriſtus Paſcha noſtrum immolatus eſt*, 1. Cor. 5. v. 7. Solus *tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis*. Epheſ. 5. v. 2. Ergo ipſe Chriſtus eſt, qui in ſacrificio altaris primò ac principaliter offertur & immolatur modo incruento, qui in ara crucis cruentè fuit immolatus.

II. ſpecies ſacramentales ad eſſentiam ſacrificii nullatenus pertinent tanquam partes, ſed tantùm ut conditiones, quibus ſacrificium viſibile ac externum redditur. Ratio aperta eſt. 1. quia ſpecies illæ ſacramentales non ſunt hoſtia illa immaculata, quæ immolatur & offertur Deo in propitiationem ac remiſſionem peccatorum noſtrorum; ut per ſe patet. 2. quia inde ſequeretur, ſacrificium Miſſæ quoad rem oblatam non eſſe idem cum ſacrificio crucis, quia ibi ſolus Chriſtus fuit res oblata, hic autem compoſitum ex Chriſto & ſpeciebus. 3. ſequeretur, principaliùs offerri ſpecies ſacramentales, quàm Chriſtum, quia ſpecies præcipuè ſunt viſibiles. 4. ſequeretur, non offerri totum Chriſtum, ſed ſolam carnem ſub ſpecie panis, & ſolum ſanguinem ſub ſpecie vini; quia nihil aliud ſignificatur per illas ſpecies viſibiles, niſi caro & ſanguis, neque vi verborum aliud ibi continetur. Aliunde verò, cùm ſacrificium altaris externum ſit ac viſibile, atque Chriſtus in propria ſua ſpecie viſibilis non ſit in ſacrificio, niſi per ſymbola ſeu ſpecies externas ac ſenſibiles panis & vini, idcirco dicendum ſpecies illas conditiones eſſe planè neceſſarias ad ſacrificium. Sic rem exponit doctiſſimus & illuſtriſſimus Petrus de Marca, Diſſert. poſth. de ſacrificio pag. 90. & 91. *Suares*, inquit, *docet, panem & vinum aliquo modo offerri tùm quoad ſubſtantiam, quia mutatur in corpus, tùm quoad ſpecies, quas ait intrinſecè pertinere ad rem oblatam in hoc ſacrificio; ita ut res oblata per modum termini, non ſit tantùm Chriſtus nudè ſumptus, ſed ſimul cum ſpeciebus, quatenus cum ipſis unum compoſitum ſacramentale conſtituit: ſed iſta, quæ quibuſdam durior videtur ſententia, temperari poteſt, ita ut dicatur, rem principaliter oblatam eſſe Chriſtum, ſed ſpecies neceſſarias eſſe ad modum hujuſce ſacrificii conſtituendum, nempe ut ſit viſibile, myſticum, & incruentum; ſic ut pertineant ad rem oblatam per conſequentiam quamdam, ut corpus quod apertum erat in cruce hic ſit apertum.* *P. de Marca Diſſ. poſth. de ſacrificio p. 90. & 91.*

Dices 1. Panem & vinum offerimus in ſacrificio Miſſæ: *Suſcipe, ſancte Pater*, ait Sacerdos ante ſacrificium, *hanc immaculatam hoſtiam, quam tibi offeri-*

offerimus &c. Atqui tunc nonniſi panis & vinum eſt: ergo panis & vinum verè offeruntur in ſacrificio Miſſæ.

Reſp. diſt. maj. panem & vinum offerimus tanquam materiam ſubjectam ex qua ſacrificium conſecratur, concedo: tanquam hoſtiam, verum ſacrificium, aut terminum actionis ſacrificantis, nego. Panis autem & vinum *hoſtia* dicuntur per anticipationem, quia ex his in corpus Chriſti commutatis realiter præſens in altari ſiſtitur Chriſtus, qui vera eſt pro peccatis noſtris hoſtia.

Dices 2. Illud eſt eſſentiale ſacrificio, ſine quo ſacrificium ſenſibile ac viſibile eſſe non poteſt: atqui ſine ſymbolis ſeu ſpeciebus panis & vini ſacrificium altaris ſenſibile ac viſibile eſſe non poteſt; ergo ſpecies illæ intrinſecè pertinent ad eſſentiam ſacrificii, ita ut res oblata per modum termini non ſit Chriſtus nudè ſumptus, ſed ſimul cum ſpeciebus, ſeu quatenùs cum ipſis unum compoſitum ſacramentale conſtituit.

Reſp. nego maj. ſunt etenim conditiones quædam neceſſariæ ad rem conſtituendam, quæ tamen ad ejus naturam & eſſentiam non pertinent: unio v.g. animæ cum corpore omnino neceſſaria eſt ad hominem conſtituendum, nec tamen pars eſt eſſentialis hominis, per principium omnium ipſius operationum. Ergo licèt ſine ſpeciebus panis & vini ſenſibile non ſit ſacrificium, non ſequitur ſpecies illas eſſentiales eſſe partes ſacrificii, ſed ſufficit ut ſint conditiones.

Inſtabis; Ratio ſigni exterioris ac ſenſibilis eſſentialis eſt Sacramento Euchariſtiæ; ergo & ſacrificio.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quòd Sacramentum ex natura ſua debeat eſſe ſignum ſenſibile quod gratiam producat; eſt enim primariò deſtinatum ad ſanctificationem hominis: ſacrificium verò in conſecratione & oblatione hoſtiæ eſſentialiter conſiſtit, in ſignum ac proteſtationem ſupremi Dei in res omnes dominii, ac noſtræ ab ipſo dependentiæ. Porro ſpecies ſacramentales nec offeruntur, nec immolantur; ergo licèt ſint conditiones neceſſariæ ut ſacrificium viſibile ſit, non ſunt tamen de ſubſtantia victimæ, nec proinde ſacrificii.

SECUNDA CONCLUSIO.

Eſſentia ſacrificii poſita non videtur in oblatione quæ fit, vel ante, vel poſt conſecrationem.

I. oblationem quæ antecedit conſecrationem, ad eſſentiam ſacrificii non pertinere, probatur 1. quia talem oblationem præmiſiſſe Chriſtum ante conſecrationem non legimus. 2. quia illa oblatio inſtitutionis eſt eccleſiaſticæ, quæ præparatoria quidem eſt ad oblationem ſacrificii, non autem ipſummet ſacrificium, quod juris ac inſtitutionis eſt divinæ. 3. quia per hanc oblationem nihil fit circa rem oblatam, præter extrinſecam quamdam orationem: nam elevatio quæ fit à Sacerdote, aut conſignatio crucis, & aliæ ſimiles actiones, omnino accidentales videntur. 4. quia oblatio vocalis non eſt ad ſacrificium neceſſaria: ſatis enim Deo ſe aliquid offerre demonſtrat Sacerdos, qui reipſa offert; & quamvis oblatio aliqua, inquit Bellarminus, ad eſſentiam ſacrificii neceſſariò requiratur, non tamen neceſſe eſt,

ut ea

ut ea immolationem præcedat: ipſa etenim immolatio, oblatio eſſe poteſt.

II. nec oblationem, quæ conſecrationem ſequitur ad eſſentiam ſacrificii pertinere, conſtat 1. quia eam adhibuiſſe Chriſtum non videmus, qui ſtatim poſt conſecrationem corpus & ſanguinem ſuum Diſcipulis diſtribuit. 2. quia hoc ſacrificium principaliter offertur in perſona Chriſti: at verba oblationis ſubſequentis conſecrationem, non dicuntur in perſona Chriſti, ſed miniſtri & totius Eccleſiæ, ut conſtat ex iſtis verbis, *Unde & memores nos ſervi tui... offerimus &c.* 3. quia non eſt de eſſentia ſacrificii ut verbo explicet oblationem, ſicut ex Bellarmino jam audivimus, ſed ſatis eſt quòd opere illam exerceat ex fine ſeu intentione colendi Deum; ergo vocalis illa oblatio non pertinet ad eſſentiam ſacrificii, ſed oblatio realis quæ in conſecratione ſufficienter continetur. Cur ergo, inquies, adhibetur? Reſp. in ſignum ac proteſtationem conſenſus Eccleſiæ in oblationem à Chriſto factam, cum quo ſimul & ipſa offert. Inde cenſet Bellarminus loco citato, oblationem illam ſi non ad eſſentiam, ad integritatem ſaltem noſtri ſacrificii pertinere. Quidquid ſit, ſedulò cavendum Sacerdoti, ne quid eorum omittat, quæ in Canone Miſſæ obſervanda preſcribuntur.

TERTIA CONCLUSIO.

Fractio & commixtio hujus Sacramenti non pertinet ad eſſentiam ſacrificii.

Ita S. Thomas 3. part. qu. 83. art. 6. ad 6. *Dicendum*, inquit, *quòd fractio hoſtiæ conſecratæ, & quòd una ſola pars mittatur in calicem, reſpicit corpus myſticum, ſicut admixtio aquæ ſignificat populum. Et ideo horum prætermiſſio non facit imperfectionem ſacrificii, ut propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationem hujus Sacramenti.* Quapropter, ſi fortè, ait Bellarminus ibidem, dum cum ipſo Sacramento ſignum crucis exprimitur, panis conſecratus in calicem decidat, non ſolet frangi, ſed relinquitur ita integrum, uſque ad ſumptionem; nec tamen ſacrificium irritum aut eſſentialiter immutari creditur. Revera Chriſtus panem fregit: at non ad certum myſterium ſignificandum, ſed ad diſtribuendum; neque poſt fractionem miſcuit cum vino conſecrato, ut nos obſervamus, ſed immediatè porrexit Diſcipulis ad manducandum: non ego fuit fractio myſtica, ut noſtra; ſed uſualis.

QUARTA CONCLUSIO.

Sacramenti conſumptio, ut à populo fit, non eſt pars ſacrificii; ut autem fit à Sacerdote ſacrificante, pars eſt eſſentialis, ſed non tota eſſentia.

Prima pars certiſſima eſt apud omnes. 1. quia qui edunt victimas participes quidem ſunt altaris, ut Apoſtolus ait 1. Cor. 10. & Hebr. 13. at idem non eſt, offerre ſacrificium, & de altari participare: conſumptio autem quæ fit à Sacerdote, non tam eſt comeſtio victimæ, quàm conſummatio ſacrificii; & propriè combuſtioni holocauſti reſpondere cenſetur. 2. quia participatio victimæ reſpectu populi, ſupponit jam ſacrificium perfectum & conſummatum. 3. frequenter Eccleſia ſacrificium celebrat abſque ulla facta populo diſtributione. 4. tota actio ſacrificandi quæ ſacrificio eſſentialis eſt, imme-

immediatè fieri debet à Sacerdote: at diſtributio fieri poteſt per Diaconum, & conſumptio fit à populo; ergo nec diſtributio, nec conſumptio laica eſſentialis eſt ſacrificio altaris.

Secunda pars, nempe conſumptionem ſacrificii à Sacerdote factam eſſentialem eſſe.

Probatur I. quia ſacrificium Miſſæ omnium perfectiſſimum eſt, ac holocauſtum: in holocauſto autem victima tota conſumebatur & deſtruebatur; nulla autem in ſacrificio Miſſæ conſummatio ac perfecta deſtructio aſſignari poteſt, præter conſumptionem quæ fit à Sacerdote, quæ ita neceſſaria ſemper judicata fuit ab Eccleſia, ut ſi fortè Sacerdos ante conſumptionem moriatur, vel alio modo à conſumptione impediatur, oportet alium Sacerdotem, etiamſi jejunus non eſſet, illi ſuccedere, & ſacrificium conſummare. Ita docet S.Th.q.83.art.6. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quòd ſi muſca vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuò aliud vinum poni conſecrandum: Si verò aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lavari & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si verò venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere, nec alii dare, ne calix vitæ vertatur in mortem, ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſervari. Et ne Sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuò reſumere à conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.*

II. De ratione ſacrificii generatim eſt, ut Sacerdos ſacrificans de victima oblata participet, excepto holocauſto, quod totum igne abſumebatur. Ita S.Th.q.82. art.4. Ergo ut ſit perfectum altaris ſacrificium, neceſſe eſt à Sacerdote illud conſumi. Nec obſtat, inquit Bellarminus, quòd iſta conſumptio non videatur fieri in perſona Chriſti, qui tamen eſt primarius Sacerdos: nam Chriſtus quidem non ſe ipſe manducat, neque immediatè conſumit Sacramentum; tamen ipſe dici poteſt conſumere, quia ad conſumendum tradit, quemadmodum etiam in ſacrificio crucis, Chriſtus verè ſe ipſe ſacrificavit: quia ſe occidendum obtulit, licèt non ſe ipſe occiderit. Nam etiam in Teſtamento veteri, de ratione holocauſti erat combuſtio, quæ tamen immediatè non à Sacerdote, ſed ab igne fiebat, ſed verè dicebatur Sacerdos cremare victimam, quando ignem illi ſubjiciebat. Hæc Bellarminus.

Lib. 1. de Miſſa c.27. p.341.

III. Novis Sacrdotibus, qui in die Ordinationis ſuæ cum Epiſcopo concelebrant, communio, juxta Pontificale, concedi debet ex præſenti ſacrificio, non ex pyxide in qua aſſervantur hoſtiæ jam conſecratæ. Quare? quia novi illi Sacerdotes cenſentur idem ſacrificium offerre ac conſecrare cum Epiſcopo; unde neceſſitas eidem communicandi per veram conſumptionem. Denique cap. *Relatum. De conſecr.* diſt. 2. apud Gratianum, dicitur: *Quale erit ſacrificium, cujus neque ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Et Conc.Trid. Seſſ.13.cap. 8. ait Eccleſiæ morem ſemper fuiſſe, ut Sacerdotes communicent ſeipſos.

QUIN-

QUINTA CONCLUSIO.

Conſecratio Euchariſtiæ ad eſſentiam ſacrificii pertinet.

Ita rem exponit Illuſtriſſimus Boſſuetius, tùm in Expoſitione Miſſæ pag. 45. *Nous ne craignons point de dire*, ait, *que cette ſanctification, & cette oblation de Jeſus Chriſt continue encore ſur nos Autels; & c'eſt eſſentiellement dans la conſecration de l'Euchariſtie que nous la faiſons conſiſter*. Tùm in Expoſitione doctrinæ Catholicæ circa ſacrificium, pag. 149. ubi docet, per verba conſecrationis Chriſtum præſentem conſtitui in altari in ſtatu quodam mortis; atque veluti per gladium quemdam ſpiritualem, in ſpeciebus diſtinctis ac ſeparatis immolari, & Deo Patri offerri: idem quippe eſt hoſtiam in altari præſentem eſſe, ac eam offerri; ſeparatio autem illa myſtica, quæ vi verborum fit, corporis ac ſanguinis, aptè ſignificat ac repræſentat ſeparationem cruentam ſanguinis à corpore, quæ in cruce peracta fuit. Deinde quædam hic fit hoſtiæ immutatio, in eo quòd Chriſti corpus per modum cibi, ſanguis verò per modum potus exhibetur, cibus autem ad comeſtionem, & conſequenter ad mutationem & deſtructionem ordinatur. *Nec obſtat*, ait Bellar. *quòd corpus Chriſti nullam in ſe læſionem patiatur, neque eſſe ſuum naturale amittat, cùm manducatur Euchariſtia: nam amittit eſſe ſacramentale, & proinde deſinit realiter eſſe in altari, deſinit eſſe cibus ſenſibilis*, cùm nempe ſumuntur ſpecies & abſumuntur. Denique viſibile ac externum fit ſacrificium, tùm in externa verborum prolatione, tùm in ſpeciebus ſeparatim conſecratis, tùm denique quia corpus Chriſti non eſt victima in ſacrificio Miſſæ, abſolutè in propria ſua naturali forma ſeu ſpecie, ſed prout ſpeciebus panis & vini obvolutus, quodammodo ſenſibilis fit ac viſibilis. *Lib. 1. de Miſſa c. 27. p. 341. H.*

Ad hæc accedit auctoritas SS. Patrum quos antea laudavimus, cùm & de præſentia reali, & de natura ſacrificii diximus; illi enim omnes realem Chriſti præſentiam & oblationem inferunt ex conſecratione.

Habemus igitur in conſecratione 1. Chriſtum realiter præſentem. 2. immolationem & oblationem illius incruentam, in ſeparatione myſtica corporis & ſanguinis, quæ fit cùm ſpecies ſeparatim ponuntur & conſecrantur. 3. commemorationem & repræſentationem ſacrificii crucis. 4. aliquam hoſtiæ immutationem. 5. ejuſdem hoſtiæ viſibilitatem, per ſpecies, quibus involvitur. Ergo in conſecratione rectè conſtituitur eſſentia ſacrificii.

Probant Bellarminus & alii. *Ibid. p. 342. A.*

I. quia ſacrificium Miſſæ offertur in perſona Chriſti: nihil autem facit Sacerdos tam perſpicuè in perſona Chriſti, quàm conſecrationem, in qua dicit, *Hoc eſt corpus meum*.

II. quia Chriſtus ipſe aut conſecrando & conſumendo ſacrificavit, aut nullo modo ſacrificavit; namque non eſt alia Chriſti actio, quæ ſacrificium dici poſſit, neque ante, neque poſt conſecrationem.

III. quia Apoſtoli initio, ſi nihil addebant ad verba conſecrationis præter Dominicam orationem, neceſſe eſt, ut conſecrando ſacrificarent; neque enim oratio Dominica ſacrificium dici poteſt.

IV. quia in conſecratione conſiſtit repræſentatio ſacrificii crucis, ut S. Th.do-

Th. docet 3. p. qu. 80. art. 12. ad 3. at ſimul eſſe debent ſacrificium reale, & ſacrificium repræſentativum; ſiquidem ipſum reale alterius repræſentativum eſt. Hæc Bellarminus. Ex quibus inferimus, ſacrificium altaris eſt Chriſtum ipſum in altari realiter ſub ſpeciebus præſentem, qui myſticè immolatur ac verè offertur Deo in memoriam ac repræſentationem cruenti ſacrificii crucis.

Quid ſit ſacrificium Miſſæ.

Dices 1. Ita ſe habet conſecratio ad ſacrificium incruentum, ſicut ipſa Incarnatio ad cruentum: atqui Incarnatio non eſt pars ſacrificii; ergo nec conſecratio. Major propoſitio probatur; quia, ſicut Deus factus homo per Incarnationem, poſtea in cruce oblatus eſt; ita Chriſtus factus panis vitæ per conſecrationem, poſtea in altari offertur. Confirmatur ex veteribus ſacrificiis. Namque productio Agni paſchalis v. g. non erat pars ſacrificii, ſed productio rei ſacrificandæ; ergo ſimiliter conſecratio non eſt pars, ſed præparatio, & veluti aliquid prævium, ad rem ſeu victimam offerendam.

Reſp. diſt. maj. Si Chriſtus in hoc ſacrificio ſit res oblata per modum materiæ, quæ actioni ſacrificandi ſupponatur, concedo: ſi Chriſtus eſt res ipſa oblata, tanquam terminus qui ex ſacrificatione ſeu conſecratione reſultat, nego. Porro Chriſtus in noſtro ſacrificio non eſt tanquam materia quæ actioni ſacrificandi ſubjaceat & ſupponatur, ſed eſt tanquam terminus ipſius conſecrationis, ex qua reſultat: vi quippe conſecrationis præſens ſiſtitur, & offertur ac immolatur; unde conſecratio non eſt præparatio materiæ, ſed eſt ipſamet actio qua perficitur ſacrificium. Aliter res ſe habet in ſacrificio crucis, & Agni paſchalis: nam Chriſtus ut homo vivus, fuit materia ſacrificii cruenti, ſicut agnus vivus materia fuit moſaici ſacrificii. Inde aperta fit diſparitas inter Incarnationem reſpectu ſacrificii cruenti, & conſecrationem reſpectu ſacrificii incruenti: in iſta Chriſtus eſt terminus actionis ſacrificantis, in illa eſt materia quæ ſacrificatur & immolatur.

Dices 2. In die Paraſceves verum offertur ſacrificium ſine conſecratione, quia fit oblatio ex præſanctificatis; ergo conſecratio non eſt de eſſentia ſacrificii. Antecedens probatur 1. ex oratione quam Eccleſia in Officio illius diei profert his verbis, *In ſpiritu humilitatis & in animo contrito ſuſcipiamur à te, Domine, & ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi, Deus.* Et poſtea: *Orate fratres, ut meum & veſtrum ſacrificium &c.* 2. probatur ex S. Auguſtino Epiſtola 54. aliàs 118. cap. 2. ubi ait; *Omnibus diebus offertur Deo ſacrificium in Eccleſia.*

Reſp. 1. diſt. ant. in die Paraſceves offertur ſacrificium jam perfectum, concedo: ſacrificium, quod tunc in Officio Paraſceves perficiatur, nego: nullum enim tunc offertur, ſed ſacrificium pridie oblatum ſolummodo conſumitur. Si ergo vox ſacrificii propriè ſumatur, referenda eſt, non ad actionem quæ tunc fit, ſed ad eam quæ pridie facta fuit, nec aliter intelligenda mox dicta Eccleſiæ oratio. *In die quo ipſa paſſio Domini recolitur*, ait S. Th. qu. 83. art. 2. ad 2. *prout realiter geſta eſt, non celebratur conſecratio hujus Sacramenti: ne tamen Eccleſia, ea etiam die ſit ſine fructu paſſionis per hoc Sacramentum nobis exhibito, corpus Chriſti conſecratum die præcedenti reſervatur ſumendum in illo die; non autem ſanguis, propter periculum, & quia ſanguis ſpecialiùs eſt imago dominicæ paſſionis. Nec verum eſt quod quidam dicunt quòd per immiſſionem particulæ corporis Chriſti in vinum, convertatur vinum*

rum in ſanguinem: hoc enim aliter fieri non poteſt, quàm per conſecrationem factam ſub debita forma verborum. Verum igitur in Officio Paraſceves non fit ſacrificium, quia hac ipſa die Chriſtus realiter occiſus recolitur, unde Sacerdos nihil agit in perſona Chriſti in illo Præſanctificatorum Officio, quod tamen fieri neceſſe foret, ſi verum eſſet illud ſacrificium, quandoquidem Chriſtus eſt principalis offerens: at quia conveniens non videtur, ut Chriſtus eo die inducatur loquens & offerens, quo mortuus recolitur, idcirco nihil in perſona Chriſti ea die peragit Sacerdos. Confirmat Rabanus in Libro de inſtitut. Cleric. cap. 67. ex figura hujus myſterii, quia in veteri Lege eo die quo ſummus Sacerdos ſemel intrabat in Sancta ſanctorum, alii Sacerdotes non ſacrificabant.

Reſp. 2. nomen ſacrificii in objectione ſumi poſſe latiori quodam ſenſu, non tantùm pro re oblata, ſed etiam pro actione Sacerdotis, imò & tota Officii Paraſceves celebratione: poſtulat ſcilicet Sacerdos, ut Fideles ſuas apud Deum preces & pro ſeipſo & pro toto populo interponant ad dignam & utilem Officii celebrationem. Obſervat Alcuinus Lib. de divinis Officiis cap. 40. Sacerdoti dicenti, *Orate fratres*, Acolythum olim reſpondiſſe, *Sit Dominus in corde tuo, & in ore tuo ut ſuſcipiat ſacrificium ſibi acceptum de ore tuo & de manibus tuis pro noſtra omnium ſalute*. *Ubi ſacrificium*, ait Vaſques diſput. 223. *non propriè pro immolatione victimæ, ſed latiori ſignificatione pro tota actione Miſſæ uſurpabatur, & ita nunc etiam uſurpari poteſt. Porro autem tunc ita uſurpatum fuiſſe, conſtat, quia loquebatur miniſter de ſacrificio oris, manuum, & cordis; ſacrificium autem propriè dictum non conſiſtit in verbis*. Ita Vaſques. Patoi. D.

S. Auguſtinus citatus generatim loquitur, & non excludit ſingularem exceptionem unius diei. T. 2. p. 124. n. 2.

Dices 3. Si ſacrificium Miſſæ ſola conſecratione perficeretur, ſola conſecratione fieret perfecta oblatio pro vivis & defunctis, ergo tunc ſtatim ſuum effectum haberet ex opere operato: atqui hoc falſum videtur, quia poſt factam conſecrationem, Eccleſia etiam defunctorum commemorationem facit, ac orat pro iis.

Reſp. diſt. maj. ſola conſecratione fieret perfecta oblatio pro vivis atque defunctis, quantùm ad effectum ex opere operato, concedo: quantùm ad effectum ex opere operantis, nego. Commemoratio fit in Miſſa pro vivis atque defunctis, tùm ante, tùm poſt conſecrationem: verùm orationes illæ vim tantùm habent ex opere operantis, & per modum impetrationis; conſecratio verò ex opere operato.

Dices denique: Sola communio ſeu participatio Euchariſtiæ repræſentat ſepulturam Domini; ergo ſola illa communio eſſentialis eſt ſacrificio.

Reſp. tranſeat antecedens, nego conſeq. quia ſicut ſepultura realis corporis Chriſti non fuit pars eſſentialis ſacrificii crucis, ita nec repræſentatio hujus ſepulturæ eſſentialis eſt ſacrificio Miſſæ.

Quæres 1. an ſacrificium Miſſæ eſſentialiter differat ab omnibus aliis ſacrificiis, nempe ultimæ Cœnæ, Crucis, & Moſaicis.

Reſp. 1. ſacrificium Miſſæ eſſentialiter non differre à ſacrificio ultimæ Cœnæ. Ratio eſt aperta, quia eadem eſt utrobique hoſtia, idem principalis

Sacerdos, Chriſtus: differunt ergo tantùm accidentaliter in nonnullis conditionibus. V. gr. in ſacrificio ultimæ Cœnæ Chriſtus mortalis oblatus eſt, non ita in ſacrificio Miſſæ: quamquam enim ſub quodam mortis ſtatu illic offeratur, non tamen ut mortuus; ſemel etenim mortuus amplius non moritur. 2. in ſacrificio ultimæ Cœnæ Chriſtus proximè ac immediatè ſeipſum obtulit, in ſacrificio verò Miſſæ immediatè ac proximè offertur miniſterio Sacerdotum: quod diſcrimen accidentale eſt, ſiquidem idem ſemper remanet principalis offerens Chriſtus. 3. ſacrificium ultimæ Cœnæ & Miſſæ differunt in effectu morali: prius meritorium fuit ac ſatisfactorium; non poſterius, quia Chriſtus jam in eo ſtatu non eſt ut mereri poſſit ac ſatisfacere: propitiatorium eſt noſtrum ſacrificium, nobiſque merita mortis ac paſſionis Chriſti applicat. 4. ſignificatione differt ſacrificium Miſſæ à ſacrificio poſtremæ Cœnæ: iſtud futuram, illud verò præteritam ſignificat Chriſti mortem. 5. ſacrificium Cœnæ non fuit imago alterius ſacrificii incruenti; noſtrum verò imago eſt ſacrificii Cœnæ incruenti.

Reſp. 2. ſacrificium Miſſæ eſſentia & ſubſtantia non differre à ſacrificio Crucis, ob rationem mox adductam ex unitate ejuſdem hoſtiæ quæ offertur, & Sacerdotis ſupremi offerentis: diſcrimen dumtaxat eſt penes modum offerendi: hic incruentus eſt, qui in Cruce cruentus fuit; hic myſtica immolatio & oblatio, in Cruce verò realis ac phyſica cum ſanguinis effuſione; hic non ſolvitur redemptionis noſtræ pretium, ſed tantùm communicatur ſeu applicatur: hic imago eſt ac repræſentatio ſacrificii Crucis; iſtud verò Crucis ſacrificium, nec repræſentatio nec imago fuit alterius, ſed prototypon omnium ſacrificiorum.

Reſp. 3. ſacrificium Miſſæ eſſentialiter differre à ſacrificiis Moſaicis, tùm ex parte rei oblatæ, Chriſti ſcilicet qui hìc offertur, unde naſcitur totum ſacrificii pretium; tùm ex parte offerentis, tùm ex parte virtutis & efficaciæ.

Quæres 2. an ſacrificium Miſſæ eſſentialiter differat à Sacramento Euchariſtiæ.

Certum eſt eandem eſſe actionem realem in utroque myſterio, quia una eſt eademque actio qua conficitur Sacramentum Euchariſtiæ, & fit conſecratio ſeu oblatio ſacrificii. Certum etiam eſt, utrobique eundem eſſe actionis terminum, Chriſtum nempe ſub ſpeciebus panis & vini. Quæritur ergo, an ſit etiam una eademque eſſentia utriuſque myſterii; an potius alia ſit ratio ſeu eſſentia ſacrificii, & alia Sacramenti: deinde ſi ſint duæ rationes, ſeu eſſentiæ diſtinctæ, utra earum ſit prior ordine temporis, naturæ & perfectionis.

Dico 1. eſſentiam ſacrificii Miſſæ diſtinctam eſſe ab eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ. 1. quia eſſentia ſacrificii partim conſiſtit in actione ſacrificandi, partim in victima immolata & oblata: at eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ nollo modo conſiſtit in actione, ſed in ſola re permanente, quæ reſultat ex actione. 2. eſſentia ſacrificii Miſſæ requirit utriuſque ſpeciei conſecrationem, ad repræſentandam ſcilicet mortem & paſſionem Chriſti; eſſentia verò Sacramenti ſalva eſt ſub una etiam ſpecie. 3. ſacrificium per ſe primariò & immediatè ad cultum Dei ordinatur; Sacramentum autem ad noſtram ſanctificationem.

Dico 2. eſſentiam Sacramenti priùs tempore perfici, quàm eſſentiam ſacrificii. Ratio eſt, quia Sacramentum eſſentialiter perficitur per conſecrationem

tionem

tionem unius ſpeciei, ſacrificium autem per conſecrationem utriuſque: conſtat autem conſecrationem unius ſpeciei ordine temporis priorem eſſe conſecratione utriuſque ſpeciei.

Quæres, an idem ordo ſervetur in effectu Sacramenti & ſacrificii. Reſp. in effectu contrarium ordinem ſervari. Nam effectus ſacrificii confertur peracta conſecratione utriuſque ſpeciei; effectus autem Sacramenti confertur in uſu ſeu ſumptione Euchariſtiæ, quæ ordine temporis ſequitur ipſam conſecrationem: quamquam autem ordine temporis una actio prior ſit altera, uniuntur tamen moraliter ad idem ſacrificium perficiendum.

Dico 3. ordinem naturæ ſeu cauſalitatis hic duplicem diſtingui poſſe, unum intentionis, & alterum executionis. Ordine intentionis prior eſt ratio ſeu eſſentia ſacrificii, quàm Sacramenti, quia principaliùs intenditur cultus & honor Dei, quàm noſtra utilitas: unde poteſtas ſacerdotalis primariò refertur ad ſacrificium Deo offerendum, & ſecundariò ad Sacramentum conficiendum. At ordine executionis eſſentia ſacrificii eſt poſterior, quia ex parte rei oblatæ ſupponit totum id quod pertinet ad rationem Sacramenti; & ultra hoc requirit aliquid aliud ad rationem ſacrificii, nempe mactationem myſticam, & conſecrationem utriuſque ſpeciei; ergo ſupponit quodammodo rationem Sacramenti in genere cauſæ materialis.

At, inquies, inde ſequitur rationem ſacrificii includere rationem Sacramenti, quod abſurdum eſt; ſiquidem duæ ſunt rationes ſpecificæ, quarum una non poteſt alteram includere aut contrahere.

Reſp. ſi ſacrificium ſumatur pro re oblata, tunc includit rationem Sacramenti, & aliquid ſuperaddit. Si verò ſumatur pro actione ſacrificandi, tunc non includit rationem Sacramenti, ſed tamen dicit ordinem & reſpectum ad Sacramentum Euchariſtiæ, tanquam ad rem oblatam & immolatam, idque ſub utraque ſpecie.

ARTICULUS III.

Utrum ad eſſentiam ſacrificii neceſſaria ſit utriuſque ſpeciei conſecratio.

EX dictis hactenus conſtat, ſacrificii naturam & eſſentiam in conſecratione poſitam eſſe, quatenus per eam Chriſtus præſens realiter in altari ſiſtitur ſub ſpeciebus panis & vini, myſticè immolatur, ac Deo Patri offertur in memoriam & repræſentationem cruenti crucis ſacrificii. Quæſtio hìc vertitur, utrum ad illam myſticam immolationem ac repræſentationem crucis, neceſſaria omnino ſit utriuſque ſpeciei conſecratio, an in una ſpecie ſalva & integra illa eſſe poſſit. Quæſtio porrò non eſt de poſſibili, utrum abſolutè, Deo ita volente, integra ſubſiſtere potuiſſet ſacrificii natura in una ſpecie; ſed de facto, an re ipſa voluerit Chriſtus Euchariſtiam in ſacrificium inſtituendo, utramque ſpeciem adhibendam eſſe.

I. negant nonnulli, qui Gaſparem Caſſalium & Ruardum laudant, ad quam ſententiam accedere videntur ex Scholaſticis, ii qui aſſerunt, ſolo jure humano, non divino, utramque ſpeciem ad conſecrationem neceſſariam eſſe. Ita cenſere videntur Adrianus in 4. q. 6. de Euchariſtia; Major in 4. diſt. 9. qu. 3. Claudius de Saintes, Repetit. 10. de Euchariſtia. Ratio hæc

Digitized by Google

ipſis eſt, quia ſi utraque ſpecies jure divino foret neceſſaria, non poſſet S. Pontifex ab eo jure diſpenſare: atquitamen, inquiunt illi, nonnulli SS. Pontifices permiſerunt conſecrationem fieri in una ſpecie. Refert Raphael Volaterranus Lib. 7. Geographiæ cap. 4. quod eſt de Saxonibus, Innocentium VIII. cum Norvergis diſpenſaſſe: hoc idem refert Onuphrius Panuinus in Chronico, ad ann. 1490. Præterea eodem modo cum illis diſpenſaſſe Innocentium IV. refert ex eodem Volaterrano Claudius de Saintes, Repet. 10. de Euchariſtia cap. 3. Denique Albertus L. de corpore Domini, cujus ſententiam refert Gabriel, Lect. 53. in Canonem Miſſæ; Angelus in Summa, verbo, *Euchariſtia*; Willelmus Alanus L. de Euchar. & alii quotquot arbitrantur præceptum conſecrandi utramque ſpeciem, ſolummodo Eccleſiaſticum eſſe, conſequenter docent, S. Pontificem ex diſpenſatione relaxare præceptum de utraque ſpecie ſimul conſecranda. Vide Vaſqueſium diſp. 123. c. 1.

II. aſſerunt vulgò Theologi poſt S. Thomam, ad eſſentiam ſacrificii, jure ac præcepto divino, à quo nullo modo diſpenſari poteſt, utramque ſpeciem pertinere.

CONCLUSIO.

Utriuſque ſpeciei conſecratio ad eſſentiam ſacrificii pertinet.

Probatur 1. exemplo & præcepto Chriſti, qui tanquam Pontifex ſecundùm ordinem Melchiſedech Euchariſtiam in pane & vino conſecravit, ſuiſque Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus mandavit, ut idem in ſui commemorationem facerent. Ita Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 1. Chriſtus *Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent tradidit, & eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem; uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit & docuit*. Idem conſtat ex Can. 2. ejuſdem Seſſionis. Univerſa igitur Eccleſia ſemper intellexit ac credidit, ſuoque uſu perpetuo declaravit, per hæc verba, *Hoc facite*, Chriſtum legem omnibus Sacerdotibus impoſuiſſe, ut idem facerent quod ipſe tanquam Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech fecerat: atqui Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in pane & vino conſecravit; ergo utraque illa panis & vini ſpecies jure ac præcepto divino neceſſaria eſt ad eſſentiam conſecrationis & ſacrificii.

Lucæ 22. v. 19. T. 14. Conc. p. 853. A.

Probatur 2. quia ex S. Thoma q. 80. art. 12. ad 3. repræſentatio dominicæ paſſionis in conſecratione peragitur, ideoque non poteſt corpus ſine ſanguine conſecrari. Et quæſt. 83. art. 1. ad 1. ait in myſterio Euchariſtiæ immolari Chriſtum, quatenus continet expreſſam repræſentationem cruenti ſacrificii. Inde ſic arguimus. Incruentum Miſſæ ſacrificium imago eſt ac repræſentatio ſacrificii crucis, eſt myſtica quædam mactatio: at repræſentatio non eſt, nec myſtica mactatio, niſi quatenus per conſecrationem utriuſque ſpeciei vi verborum corpus & ſanguis Chriſti ſacramentaliter ſeparantur, licèt re ipſa conjuncta ſint per naturalem concomitantiam.

Dices 1. Per conſecrationem unius ſpeciei totus Chriſtus modo ſacramentali

reali-

realiter præſens in altari ponitur, ac in honorem Dei offertur, ipſa ſiquidem conſecratio, ex dictis antea, eſſentialiter eſt oblatio; ergo nihil deeſt ut verè ſit ſacrificium.

Reſp. nego conſeq. deeſt quippe expreſſa ſignificatio mortis Chriſti, quæ in ſeparatione utriuſque ſpeciei ac myſtica immolatione conſiſtit. Sæpiùs dictum eſt, commemorationem illam ac repræſentationem omnino neceſſariam eſſe ad ſacrificium, tametſi ſacrificium iſtud non ſit purè ac nudè commemorativum ac repræſentativum, ſed verum, reale ac propriè dictum. Cùm verò dicimus conſecrationem eſſentialiter eſſe oblationem, de conſecratione loquimur, quæ fit in utraque ſimul ſpecie, non de alia.

Dices 2. Per conſecrationem corporis Chriſti ſub ſpecie panis, Chriſtus aptus fit cibus Fidelium, idemque eſt de conſecratione calicis ſola ſecundùm ſe; ergo alterutrius ſpeciei conſecratio ſola ad rationem ſacrificii ſufficit.

Reſp. diſt. ant. per conſecrationem panis, antequam vinum conſecretur, corpus Chriſti aptum redditur ad cibum ſpiritualem, concedo; ad myſticam immolationem, ac repræſentationem mortis ejus, nego; antequam enim vinum conſecretur, non repræſentatur corpus Chriſti ut mortuum & immolatum, quia non fit ſeparatio myſtica ſanguinis à corpore, quæ ſeparatio & immolatio neceſſaria eſt ad ſacrificium incruentum, quod fit in memoriam & repræſentationem ſacrificii cruenti.

Inſtabis: In conſecratione unius ſpeciei ſufficienter repræſentatur cruentum ſacrificium crucis, quia iſtud crucis ſacrificium poſitum non fuit in ſeparatione ſanguinis, ſed animæ à corpore, & ſufficienter repræſentatur per conſecrationem ſolius corporis, quod vi verborum exſangue, ac ſine anima ſub ſpecie panis ponitur, quamvis ratione concomitantiæ cum anima & ſanguine conjunctum ſit.

Reſp. nego ant. ad probationem dico, cruentum Chriſti ſacrificium formaliter includere non tantùm mortem, ſed & cauſam mortis, effuſionem nempe ſanguinis & ſeparationem ejus à corpore, quam quidem ſeparationem utriuſque ſpeciei conſecratio proximè ſignificat, remotè autem ac conſequenter ſeparationem ipſam à corpore, quod quidem ſufficit ad rationem incruenti ſacrificii.

Dices 3. Si Sacerdos ſtatim poſt conſecratum panem moreretur, nonne Sacrum perfeciſſe diceretur? Ergo in conſecratione unius ſpeciei tota ſalva eſt ſacrificii natura.

Reſp. in caſu propoſito inchoatum quidem fore ſacrificium, ſed non plenè perfectum; unde alius ſubſtituendus foret Sacerdos, qui illud perficeret & abſolveret. Ita ſtatutum fuit à Conc. Toletano VII. Can. 2. ut ſi Sacerdos poſt inchoatum ſacrificium, id eſt poſt conſecratam unam ſpeciem (ut communiter exponitur illud Decretum) ait Bellarminus, adeo ægrotare incipiat, ut proſequi nequeat, alius Sacerdos ſuccedat, & perficiat ſacrificium. *De Sacr. Euch L. 4. c. 22.*

Dices 4. Chriſtus ipſe in Caſtello Emaus coram duobus Diſcipulis ſolum panem conſecravit: quin & novi Sacerdotes recenter inaugurati ſimul cum Epiſcopo conſecrant, neque tamen ſanguinem ſub ſpecie vini percipiunt; ergo integrum ſtare poteſt ſacrificium, & ſine conſecratione utriuſque ſpeciei, & ſine ſumptione.

Reſp. ad primum, Chriſtum primum præcepti auctorem, pro ſua ſuprema auctoritate ſolam panis ſpeciem conſecraſſe, quia voluit dumtaxat eos Diſcipulos reficere, & ab illis agnoſci, ita ut agnitus ſtatim ex oculis eorum ſe ſubduxerit & evanuerit, quod quidem eo tempore maximè expediebat. Quod verò Chriſtus ex ſuprema ſua & abſoluta voluntate fecit, nobis ad imitandum non proponitur.

Ad ſecundum, ſatis eſt quòd Epiſcopus, qui principalis eſt offerens, utramque ſpeciem ſumat; neque ullo modo probari poteſt ex diſpenſatione fieri, ut Sacerdotes recenter inaugurati ſanguinem ſub ſpecie vini non percipiant.

Dices 5. Referunt nonnulli poſt Volaterranum, diſpenſatum aliquando fuiſſe à SS. Pontificibus Innoc. IV. & VIII. ut ſub una tantùm ſpecie panis, ob vini penuriam, conſecratio fieret. Addunt alii, quòd etſi certum foret, jure divino utramque ſpeciem neceſſariam eſſe, adhuc tamen certis in caſibus Eccleſiam ab illo jure diſpenſare poſſet, ſicut diſpenſat in juramento, voto, & matrimonio rato, quorum obligatio juris divini eſt ac naturalis.

Reſp. diſpenſationes illas aut fictas eſſe, aut ipſo jure nullas. Habet quidem Eccleſia poteſtatem, ut in Sacramentorum diſpenſatione ea ſtatuat vel mutet quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicat; at ſalva ſemper illorum ſubſtantia, ait Conc. Trid. Seſſ. 21. c. 2. Porrò ſubſtantia ſacrificii ſubſiſtere non poteſt ſine conſecratione utriuſque ſpeciei.

Quod additur de diſpenſatione à juramento, voto, & matrimonio, ſuo loco exponetur: dixiſſe hic ſufficiat, obligationem, quæ juramento, voto, vel matrimonio contrahitur, diſpenſatione non tolli, quamdiu manet ac viget promiſſio juramenti, voti ac matrimonii; ſed Eccleſiam dumtaxat declarare certis in caſibus juramentum, votum, aut matrimonium non obligare.

Inſtabis: Ratio eſſentialis Sacramenti & ſacrificii prorſus diſtincta eſt; ergo Euchariſtia, ſaltem quatenus Sacramentum eſt, poteſt in una ſpecie conſecrari.

Reſp. nego conſeq. quia Sacerdos una & eadem actione & Sacramentum perficit, & offert ſacrificium; neque ipſi fas eſt cùm celebrat, unum ab alio ſejungere. Non ita eſt de participatione Euchariſtiæ extra celebrationem; ſub una quippe ſpecie, & à Sacerdote ipſo non celebrante, & à Fidelibus tanquam Sacramentum percipitur.

ARTICULUS IV.

Utrum incruentum Miſſæ ſacrificium ſit propitiatorium.

INitio hujus diſputationis de ſacrificio generatim ſumpto obſervavimus, ſacrificium ratione finis diſtingui, in latreuticum, euchariſticum, impetratorium, & propitiatorium. Latreuticum dicitur, ob cultum latriæ ſeu perfectæ ſervitutis, qui Deo ſupremo rerum omnium Domino exhibetur; euchariſticum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis; impetratorium verò pro accipiendis; propitiatorium denique dicitur, quod Deum nobis propitium, benignum ac placatum reddit, & offertur pro peccatis, & pro peccatorum pœnis ac flagellis avertendis.

Sacri-

Digitized by Google

Sacrificium propitiatorium dici poteſt, vel ratione ſolutionis pretii, ac ſatisfactionis perfectæ pro redemptione noſtra, vel ratione dumtaxat applicationis quæ nobis fit meritorum paſſionis ac mortis Chriſti. Duo iſta malignè confundunt Novatores: plena ſolutio pretii redemptionis noſtræ facta eſt in cruce; applicatio verò vel communicatio hujus pretii, ſeu meritorum Chriſti, fit per Sacramenta, per bona opera, præſertim verò per ſacrificium altaris.

Novatores Lutherani & Calviniſtæ non recuſant agnoſcere ſacrificium noſtrum, (quod non propriè, ſed impropriè ac latiori quodam ſenſu ſacrificium appellant) latreuticum & euchariſticum dici poſſe; at verè propitiatorium & impetratorium illud eſſe, pernegant.

CONCLUSIO.

Incruentum Miſſæ ſacrificium verè propitiatorium eſt ac impetratorium.

Probatur 1. ex inſtitutione ipſa Euchariſtiæ, Matth. 26. v. 28. *Hic eſt ſanguis meus qui pro multis effundetur*, vel, juxta græcum, *effunditur in remiſſionem peccatorum*. Et Luc. 22. v. 20. *Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur*, græcè, *funditur*. Diverſitas temporis, *fundedetur*, *funditur*, duplicem deſignat ejuſdem ſacrificii ſtatum, ſeu modum: pro futuro, cruentum cum phyſica effuſione ſanguinis; pro præſenti, incruentum cum myſtica immolatione: utrobique verò eſt in remiſſionem peccatorum; in cruce, ſolvendo pretium noſtræ redemptionis; in altari, illud nobis applicando, unde meritò Chriſtus noſtra propitiatio hoc utroque ſenſu dicitur. Rom. 3. v. 25. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum*. 1. Joan. 2. c. v. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*. Et cap. 4. v. 10. *Miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris*. Fidem hanc confirmat & ipſe S. Paulus Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*. Eſt iſtud præcipuum Sacerdotis officium, offerre nempe ſacrificium pro peccatis; ergo reſpondere illi debet ſacrificium propitiatorium. Etenim Euchariſtia, quatenus Sacramentum, non habet ex ſua inſtitutione vim tollendi peccata directè ac primariò, ſed nutriendi tantùm & conſervandi vitam ſpiritualem, neque poteſt niſi ſumenti prodeſſe: econtra peccata dimittit, quatenus ſacrificium eſt propitiatorium, quod non tantùm offerenti, ſed & aliis, pro quibus offertur, fructum affert.

Ex eo verò quòd ſacrificium Miſſæ propitiatorium ſit, conſequens eſt, ut ſit etiam impetratorium: ſi enim Deum placare poteſt, ac propitium reddere ad dimittenda peccata, quidni poterit & ab ipſo nova & uberiora auxilia gratiæ, cæteraque beneficia impetrare?

Si poteſt Eccleſia ſuis votis ac precibus plurima obtinere à Deo beneficia, ſeu terrena ſeu cœleſtia, an non idem poterit Chriſtus ipſe in altari præſens ac myſticè immolatus? Porrò non alium in finem Apoſtolus 1. ad Timoth. 2. v. 1. obſervat *fieri orationes, poſtulationes & gratiarum actiones pro omni-*

bus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, ut, inquit; *quietam & tranquillam vitam agamus*. Quem uſum Eccleſia ſemper obſervavit. *Poſtquam*, ait S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 5. myſtag. *confectum eſt illud ſpirituale ſacrificium, & ille cultus incruentus ſuper ipſa propitiationis hoſtia, obſecramus Deum pro communi Eccleſiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro ſociis, pro ægrotis & afflictis, & in ſumma, pro omnibus qui egent auxilio.*

P. 241. B.

Probatur 2. ex SS. Patribus ac conſtanti Eccleſiæ Traditione.

S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi mox citata, vocat Euchariſtiam, *hoſtiam propitiationis*, & poſtea dicit: *Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, ut & nobis & illis, eum, qui eſt benigniſſimus, propitium reddamus.* (Ibid.)

S. Joan. Chryſoſtomus Lib. 6. de Sacerdotio. *Qui pro tota civitate*, inquit, *& quid dico civitate? imò pro univerſa terra oratorem agit, Deoque ſupplicans, ut omnium peccatis ſit propitius, non vivorum tantùm, ſed etiam eorum qui obierunt, qualem, quæſo, oportet eſſe?* (T. 1. p. 424. A.)

S. Ambroſius L. 1. de Officiis c. 48. *Offert*, inquit, *Chriſtus ſeipſum quaſi Sacerdos, ut peccata noſtra dimittat*. Et in Exhortatione ad Virgines, vocat ſacrificium, quod in altari offertur, *hoſtiam ſalutarem, per quam peccatum mundi hujus aboletur.* (T. 2. p. 63. C. — Ibid. p. 301. D.)

S. Hieronymus Comment. in caput 1. Epiſt. ad Titum. *Si Laicis*, ait, *imperatur, ut propter orationem abſtineant ſe ab uxorum coitu; quid de Epiſcopo ſentiendum eſt, qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas?* (T. 4. p. 1. p. 418.)

S. denique Auguſtinus qu. 57. in Levit. *In multis*, inquit, *ſacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, unum hoc noſtrum ſacrificium ſignificatur, in quo vera ſit remiſſio peccatorum.* (T. 3. p. 1. p. 517. A.)

Perpetuam illam Eccleſiæ fidem ac Traditionem ſequitur ac confirmat Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. his verbis: *Docet ſancta Synodus, ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut, ſi cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit.* Rationem ſtatim reddit Synodus, *Una enim eademque eſt hoſtia*, inquit, *idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa.* (To. 14. Conc. p. 853. C.)

Ib. p. 855. Et Can. 3. ejuſdem Seſſ. *Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, anathema ſit.*

Probatur 3. evidenti ratione ducta tùm ex ſacrificiis veteribus, quibus vis ea inerat ut à peccatis ſaltem legalibus, id eſt ab immunditia legali, mundarent: tùm ex ipſo Chriſto omnium gratiarum fonte ac capite, qui tanquam vera hoſtia ſub ſymbolis euchariſticis præſens immolatur & offertur in remiſſionem peccatorum. Cauſam iſtam & rationem quam adducit Conc. Trid. eleganter exponit Illuſtriſſimus Petrus de Marca in Diſſertatione poſthuma de Euchariſtia. *Itaque*, inquit, *cùm res oblata, & qui principaliter* (P. 92.)

paliter offert & interpellat, ſit ipſe Chriſtus, dubium non eſt, quin ſit in hoc ſacrificio infinita vis impetrandi omnem gratiæ apparatum, quo inſtructi, ingentium criminum veniam conſequi poſſimus. Quid enim deeſt ad peccatorum indulgentiam aſſequendam, ubi auctor ipſe gratiæ, qui eum nobis promeritus eſt cruento ſacrificio, in myſtica ceremonia illius memoriam renovat, atque pro nobis Patrem interpellat, quo beneficii in cruce quæſiti nos faciat compotes? ..... Et poſtea: *Ut articulum iſtum contraham in pauca, propitiatorium dicitur ſacrificium Euchariſticum, quoniam impetrat gratiam neceſſariam ad ſalutem, & ad ea omnia conſequenda beneficia, quæ nobis ſua paſſione promeruit, niſi contumaciter auxilia illa rejecerimus.*

Dices 1. cum Luthero. Baptiſmus unius non prodeſt alteri, nec poteſt unus pro alio baptiſari; ergo nec ſumptio Euchariſtiæ poteſt ab uno pro alio fieri; ergo Miſſa non eſt ſacrificium propitiatorium.

Reſp. ex ſuprà dictis multùm intereſſe inter Sacramenti ſuſceptionem, & oblationem ſacrificii: Sacramentum enim ad ſanctificationem ſuſcipientis primariò ac directè ordinatur, & idcirco nonniſi ſuſcipientem ſanctificat; at ſacrificium ordinatur ac tendit tùm ad gloriam Dei, cujus ſupremum in res omnes dominium declaratur, tùm ad impetrandum beneficia iis omnibus pro quibus offertur. *Quare*, inquit Bellarminus L. 2. de Miſſa cap. 5. *ſacrificium ſimile eſt orationi, quod attinet ad efficientiam: oratio enim non ſolùm prodeſt oranti, ſed etiam iis, pro quibus oratur. Ex his colligimus*, pergit doctiſſimus Cardinalis, *manducationem Euchariſtiæ, quæ fit à Sacerdote, ut eſt Sacramenti ſuſceptio, ſoli ſumenti prodeſſe; ut autem ſacrificii conſummatio, prodeſſe illis omnibus, pro quibus oblatum eſt ſacrificium.* To. 3. p. 346. B

Dices 2. cum Kemnitio. *Si Miſſæ ſacrificium propitiatorium eſſet, ac peccata remitteret, utile foret non accedere ad Sacramenta pro remiſſione peccatorum percipienda; nam remiſſio peccatorum per unam Miſſam ab alio dictam, ſine ullo labore & periculo haberi poteſt.*

Reſp. diſt. ant. ſi Miſſæ ſacrificium immediatè ac proximè peccata dimitteret, concedo: ſi mediatè dumtaxat, impetrando ſcilicet auxilia gratiæ, ac donum pœnitentiæ quo peccatores moveantur ad Sacramenta deſideranda & quærenda, nego. Solutio ex mox dicendis clariùs patebit.

ARTICULUS V.

De effectibus ſacrificii Miſſæ, & de modo quo producuntur: an ex opere operato, an tantùm ex opere operantis.

OBſerva 1. inter varios effectus ſacrificii, alios in bonis ſpiritualibus, alios in temporalibus poſitos eſſe.

II. recolendum ex Tractatu de Sacramentis in genere, illud efficax dici ex opere operato, quod ex inſtitutione Chriſti, virtute operis externi ſubjecto debitè applicati, effectum ſuum ſortitur; ex opere verò operantis, quod ex fide, pietate ſeu recipientis, ſeu miniſtrantis Sacramentum, aliquod bonum ſpirituale impetrat.

III. Poteſt aliquid efficax eſſe ex opere operato, duobus modis. 1. per modum Sacramenti ſeu ſigni & inſtrumenti à Chriſto Domino inſtituti

ad certum effectum immediatè producendum: talis eſt Sacramentorum vis & efficacia. 2. per modum impetrationis, quæ alicui actioni vel operi certò annexa eſt.

IV. gratiam & remiſſionem peccatorum conferri poſſe, vel proximè ac immediatè, vel mediatè dumtaxat: Sacramenta v. g. gratiam immediatè conferunt, ad quam conferendam ſunt à Deo deſtinata; ſacrificium verò mediatè, impetrando ſcilicet gratiam, per quam homines ad converſionem cordis excitentur, & ad Sacramenta, velut ad gratiarum fontes, organa, & inſtrumenta, confugiant.

V. denique, in peccato ſpectari poſſe reatum, tùm culpæ, tùm pœnæ temporalis, quæ etiam poſt condonatam culpam luenda ſupereſt. His prænotatis

Dico 1. ſacrificium Miſſæ valere plurimùm ad bona ſpiritualia & etiam temporalia à Deo impetranda.

I. quantùm ad ſpiritualia bona, mox audivimus Synodum Tridentinam dicentem Seſſ. 22. c. 2. *Hujus*, (Chriſti) *oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit*. Juſtis etiam prodeſt ad augmentum virtutis & ſanctificantis gratiæ.

Spirituales verò illos effectus, gratiam ſcilicet, donum pœnitentiæ, peccatorum quoad culpam remiſſionem, immediatè ac proximè non operatur ſacrificium, (id enim ad Sacramentum pertinet) ſed mediatè ac via interceſſionis; quatenus nempe hujus ſacrificii intuitu certò ac efficaciter movetur Deus ad largiendas peccatori gratias actuales, quibus ad pœnitentiam ducitur, ac diſponitur ad Sacramenta percipienda, quorum beneficio culpæ veniam immediatè conſequitur: reatus verò pœnæ temporalis per ſacrificium immediatè relaxatur, ſaltem ex parte. Namque ex mox dicendis ſacrificium legitimè pro defunctis offertur, eiſque prodeſt, qui tamen eo in ſtatu ſunt, ut mereri amplius non poſſint, nec quidquam ad eam pœnæ relaxationem conferre: Deus quippe peccatori, etiam non cogitanti, ob meritum ſacrificii contractum ex peccato pœnæ temporalis ſolvendæ debitum remittit; atque ea ex parte differt pœnæ relaxatio à remiſſione culpæ, quòd hæc non fiat ſine interiori peccatoris, ſi adultus fuerit, diſpoſitione ac immutatione, non illa, quæ mera eſt exterior condonatio.

II. Quantùm ad beneficia quædam & bona temporalia, certum eſt virtute ſacrificii nonnunquam plurima conferri à Deo beneficia. Ita Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 2. *Quare*, inquit, *non ſolùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, ritè, juxta Apoſtolorum traditionem, offertur*. Neceſſitatum nomine Synodus ea temporalia bona intelligit, quæ ad commodum & utilitatem Eccleſiæ conferunt, pacem ac tranquillitatem Eccleſiarum, terræ ubertatem &c. S. Joan. Chryſoſtomus Hom. 18. & 21. in Acta Apoſt. & alibi ſæpè docet, offerri ſacrificium pro fructibus terræ. S. Auguſtinus L. 2. de Civit. Dei cap. 8. meminit ſacrificii Euchariſtiæ oblati ad purgandam domum à dæmonum vexatione. S. Proſper Lib. de prædictionibus Dei cap. 6. ſcribit ſuo tempore ſacrificium Miſſæ oblatum pro dæmoniaca; & rurſus ea ſanata, iterum oblatum in gratiarum actionem. S. Greg. Hom. 37. in Evangel. & Beda Lib. 4. Hiſt. Angl. cap. 22. ſcribunt diverſis temporibus idem miraculum

To. 14. Conc. p. 853. D.

To. 7. p. 766. n. 6.

conti-

contigiſſe, ut cùm ſacrificium Miſſæ offerretur pro homine captivo in alia regione poſito, & ignorante quid pro ſe fieret, ejus vincula divinitus ſolverentur ipſa hora ſacrificii. Infinita propemodum virtute Euchariſtiæ ſpatio duodecim ſæculorum patrata miracula qui ſcire voluerit, legat eruditum Opus P. Theodorici de S. René Carmelitæ dicti les Billetes, cui titulus gallicè, *Remarques hiſtoriques donnèes à l'occaſion de la ſainte Hoſtie miraculeuſe conſervèe pendant plus de quatre cens ans dans l'Egliſe paroiſſiale de S. Jean en Greve à Paris. A Paris chez Meſnier rue S. Severin au Soleil d'Or.* T. 1. à pag. 44. ad pag. 152.

Rationem hujuſce doctrinæ iſtam reddit Bellarminus L. 2. de Miſſa cap. 3. *Nam*, inquit, *ſi oblatio Euchariſtiæ pro peccatis dimittendis valet: certè etiam pro aliis neceſſitatibus, quæ ex peccato ortæ ſunt, valere debet. Et ſi Deus hoc ſacrificio placatus in gratiam cum inimicis ſuis redit, quantò faciliùs ob idem ſacrificium adducetur, ut amicis, & reconciliatis bona temporalia tribuat, ſi id eis utile fuerit?* To. 3. p. 344. B.

Dices: Per ſacrificium ea bona comparantur, quæ Chriſtus morte ſua promeruit: atqui morte ſua Chriſtus non bona temporalia, ſed ſpiritalia & ſalutis æternę dumtaxat nobis promeruit.

Deinde verò, ſi bona hujuſmodi caduca & temporalia ſacrificium nobis impetraret, licitum foret ea concupiſcere ac poſtulare: atqui minimè id nobis licitum eſt; imò continuò hortantur Scripturæ ac SS. Patres, ut à bonis temporalibus expetendis animum & cor noſtrum avocemus.

Reſp. ad primum diſt. min. bona temporalia in ſe abſolutè conſiderata, & tanquam finem noſtrum in quo hærere debeamus, Chriſtus morte ſua non promeruit, concedo: ſpectata in ordine ad ſalutem, & tanquam media quæ divina providentia nobis ſuppeditat, ut iis utamur ad finem noſtrum ultimum, qui Deus eſt, conſequendum, nego. *Sic tranſeamus pro bona temporalia*, inquit Eccleſiæ oratio, *ut mereamur æterna.*

Ad ſecundum: Reſp. diſt. min. nobis licitum non eſt bona temporalia expetere, animo cupiditatis, & tanquam finem quo fruamur, concedo: tanquam media quibus utamur ex ordinatione providentiæ divinæ, ut ad finem noſtrum ultimum perveniamus, nego.

Dico 2. ſacrificium Miſſæ vim & efficaciam habere ex opere operato, non quidem ad modum ſigni ſeu Sacramenti, ſed per certam & infallibilem ex inſtitutione Chriſti impetrationem.

Prima pars probatur. Quia ea virtus & efficacia dicitur ex opere operato, non autem ex opere operantis, quæ divina inſtitutione tota fluit & pendet ex oblatione ipſa externa ſacrificii, non autem à probitate miniſtri: atqui talis eſt externa ſacrificii oblatio. 1. quia vis ſacrificii perinde ac Sacramenti non pendet ex privata miniſtri conditione bona vel mala: *Munda illa oblatio eſt*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 1. *quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari poteſt.* 2. ibidem cap. 2. Concilium docet per noſtrum ſacrificium remitti peccata: & cauſam reddit, quia eadem eſt hoſtia, & idem offerens, qui fuit in ſacrificio crucis; vis ergo & efficacia ſacrificii tota fluit ex Chriſto, qui ſimul hoſtia eſt ac principalis offerens, cujus virtutem & efficaciam ſua malitia impedire aut retardare non poteſt miniſter ſecundarius & minùs principalis. 3. ſacrificium Miſſæ vi ſuæ inſtitutionis ſingularem quandam vim To. 14. Conc. p. 853. B.

& ef-

& efficaciam habet, ad applicandum nobis fructum mortis & paſſionis Chriſti; hæc autem applicatio includit cauſalitatem ex opere operato, quia fit ex vi inſtitutionis Chriſti: namque ſi ſolùm fieret ex merito vel ſatisfactione operantis, nihil ſingulare haberet iſtud noſtrum ſacrificium ex vi inſtitutionis. 4. ſacrificium novæ Legis non debet eſſe minùs perfectum in ratione ſacrificii, quàm Sacramentum in ratione Sacramenti: ſed ſacramenta novæ Legis ex opere operato ſuum effectum ſortiuntur. 5. ſi Miſſæ ſacrificium aliis non prodeſſet, niſi ex opere operantis, nullum ex hac parte foret diſcrimen inter illud ſacrificium & perceptionem Euchariſtiæ, quia ſcilicet iſta perceptio poteſt etiam hoc modo aliis prodeſſe, ſicut & alia opera religionis per impetrationem: at certum eſt diſcrimem eſſe inter oblationem ſacrificii, & perceptionem Sacramenti Euchariſtiæ. 6. denique, certum eſt Miſſæ ſacrificium prodeſſe defunctis, quantùm ad relaxationem pœnæ temporalis: atqui non prodeſt ex opere operantis, ſive ex parte defunctorum, qui mereri amplius non poſſunt, ſive ex parte miniſtri qui fortè in mortali peccato conſtitutus nihil impetrare à Deo pro aliis poteſt: ergo tunc ſacrificium effectum ſortitur ex opere operato.

Secunda pars probatur.

I. quia ex mox dictis ſacrificium immediatè ac proximè gratiam non producit, ſed Deum placando eam impetrat, per quam homo peccator ad Sacramenta confugiens, peccatorum remiſſionem ac juſtitiam conſequatur. Iſtud non obſcurè innuit Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. *Hujus oblatione placatus Dominus*, ait, *gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Una enim eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in cruce obtulit.* Confirmatur hæc prima ratio ex diſcrimine, quod ſæpiùs adduximus, inter Sacramentum & ſacrificium. Iſtud primariò tendit ad honorem Dei, illud ad ſanctificationem hominum &c. Ad peccatum immediatè tollendum inſtituta ſunt ſacramenta Baptiſmi & Pœnitentiæ, illud pro Infidelibus, hoc pro Fidelibus; ſive illud pro originali, hoc pro actuali diluendo. Ergo ſacrificium alium habet finem, & alium effectum; aut ſaltem non eodem modo, quo Sacramenta, peccata dimittit, non immediatè, ſed mediatè ac via impetrationis, ideſt excellentis cujuſdam orationis, quæ intuitu hoſtiæ in altari immolatæ, Deum certiſſimè movet ad gratiam & donum pœnitentiæ homini peccatori concedendum.

To. 14. Conc. p. 853. D.

II. quia, inquit Bellarminus, ſi ſacrificium immediatè juſtificaret, requireret neceſſariò præviam diſpoſitionem in eo pro quo ſacrificium offerretur: quod ſi verum eſſet, non liceret ſacrificium offerre pro iis, quos ſcimus in peccato libenter manere, nec pro obduratis, & impœnitentibus.

Lib. 2. de Miſſa c. 4.

III. vis major tribui non debet ſacrificio Miſſæ, quàm ſacrificio Crucis, ſiquidem ex iſto vim omnem ac efficaciam ſuam trahit noſtrum incruentum ſacrificium: porrò Crucis ſacrificium non efficienter ac immediatè juſtificavit, ſed tantùm meritoriè ac impetratoriè; alioqui omnes homines juſti continuò evaſiſſent, quia Chriſtus pro omnibus hominibus ſe in ſacrificium obtulit. Ut igitur ſacrificium Crucis immediatè peccatores non juſtificavit, ſed placavit Deum, & impetravit, ut per debita media peccatores ad ſalutem perducerentur; ſic etiam ſacrificium Miſſæ non juſtificat homines imme-

immediatè, ſed impetrat, ut ex merito ſacrificii crucis detur hominibus gratia & donum pœnitentiæ. Impetratio verò illa efficax eſt ex opere operato, virtute ipſius oblationis.

IV. ſacrificium Miſſæ præcipuam vim habet, ut à Chriſto ſummo Sacerdote offertur: Chriſtus autem nunc nec mereri, nec ſatisfacere poteſt, ſed tantùm impetrare. *Sedens ad dexteram Patris ſemper interpellat pro nobis*. Ergo ſacrificium operatur, non ut ſignum & Sacramentum, ſed via impetrationis. Ubi obſerva diſcrimen eſſe inter ſacrificium Crucis & Miſſæ, quatenus utrumque à Chriſto fuit oblatum, in eo quòd ſacrificium Crucis fuerit meritorium, ſatisfactorium, & impetratorium verè ac propriè, quia Chriſtus tunc mortalis erat, & mereri ac ſatisfacere poterat; ſacrificium verò Miſſæ eſt dumtaxat impetratorium, quia Chriſtus nunc immortalis, nec mereri, nec ſatisfacere poteſt. Cùm autem dicitur propitiatorium, vel ſatisfactorium, id intelligendum eſt ratione rei quæ impetratur: dicitur enim propitiatorium, quia impetrat remiſſionem culpæ; ſatisfactorium, quia impetrat remiſſionem pęnæ; meritorium, quia impetrat gratiam benefaciendi, ac merita acquirendi: quamquam non negaverim dici etiam ſatisfactorium, quòd ex Chriſti inſtitutione per iſtud ſacrificium applicetur ejuſdem Chriſti paſſio ad pęnas tollendas, ſeu viventium ſeu mortuorum, quæ poſt culpam remiſſam aliquando remanent, vel in hac vita, vel in Purgatorio luendæ. Hæc Bellarminus Lib. 2. de Miſſa cap. 4.

Dices: Ad efficaciam ex opere operato duo requiruntur; & certa Dei promiſſio, & infallibilitas effectus: atqui neutrum hìc reperitur. Non certa Dei promiſſio, nullibi enim legitur in Scripturis: non infallibilis effectus, ſive ſpiritualis, ſive temporalis; neque enim ii omnes pro quibus ſacrificium offertur, gratiam & donum converſionis ſeu pęnitentiæ, aut alia beneficia & commoda temporalia reportant; ergo &c.

Reſp. ad primum: Promiſſionem ex parte Dei certam & fixam alii agnoſcunt in his generatim verbis, Joan. 6. v. 24. *Petite & accipietis*. Alii in iſtis Matth. 26. v. 28. *Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur*, grecè, *effunditur in remiſſionem peccatorum*.

Ad ſecundum: De ſacrificii efficacia ex opere operato idem ſentiendum, quod de efficacia Sacramentorum, quæ quidem ex ſeſe nata & apta ſunt gratiam producere, eamque producunt, ſi nullus ſit ex parte ſuſcipientium obex, nullum impedimentum: ita & ſacrificium pro varia diſpoſitione ſuſcipientium variè operatur: in his converſionem cordis ac veram pęnitentiam, ſi, ut par eſt, benè animo ſint præparati; in illis motum aliquem, tametſi levem ac debilem, erga Deum. Satis eſt quòd ex inſtitutione Dei noſtrum ſarificium vires habeat ex ſe efficaces ad fructum mortis & paſſionis Chriſti nobis applicandum. *Hujus quidem oblationis cruentæ fructus*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. *per hanc* (incruentam) *uberrimè percipiuntur*, pro voluntate ſcilicet & arbitrio Dei, ac diſpoſitione ſubjecti: neque enim neceſſarium eſt, ut effectus ſacrificii continuò exiſtat, ſed ſolùm ut Deus auxilium & gratiam det, quando ipſi opportunum videbitur. Namque ipſum ſacrificium Crucis, non continuò ſuum habuit effectum; & oratio S. Stephani, Pauli converſionem impetravit, non pręſentem, ſed futuram tempore à Deo determinato.

Bell. L. 2. de Miſſa c. 5.

Quod

Quod autem attinet ad temporalia beneficia, multæ poſſunt eſſe cauſæ, cur non continuò obtineantur, licèt infallibilis ſit efficacia ſacrificii. Nam vel ea Deus non largitur, quia non eſſe utilia ad ſalutem æternam intelligit; vel differt, ut opportuniore tempore illa concedat; vel denique indigni ſunt pro quibus ſacrificium offertur, ut temporalia illa beneficia percipiant, & contra digniſſimi qui ſeveriſſimè caſtigentur. Nam etſi ſacrificium offeratur ad Deum placandum etiam indignis, aliquando tamen majora ſunt hominum demerita, quàm ut Deus uno vel altero ſacrificio placari poſſit: maximè in eorum ſententia, qui arbitrantur valorem Miſſæ finitum eſſe ac limitatum.

Ibid.

Dico 3. Sacrificium vim habet non tantùm ex opere operato, ſed etiam ex opere operantis, ideſt ex pietate ac devotione offerentis: cùm enim per modum impetrationis ſeu orationis valeat, eò majorem effectum producit, quò fervida magis eſt & accenſa ipſius ad Deum oratio. Et verò ſi cætera virtutum opera Deo placent, ac uberiora impetrant auxilia gratiæ, quatenus ab amico aliquo ſuo, & ex charitate procedunt, non eſt cur ob eandem cauſam Deo non placeat ſacrificium, quod egregium eſt ac præſtantiſſimum opus Religionis noſtræ. Si homo juſtus, qui eſt in ſtatu gratiæ, poteſt per quodlibet bonum opus mereri, ſatisfacere, & impetrare, cur per oblationem hujus ſacrificii hoc ipſum non aſſequetur? Hoc unum intereſt, quòd pro ſe mereri tantùm poſſit de condigno, pro aliis verò ſatisfacere ac impetrare.

Quapropter obſervat Bellarminus, quòd etſi neceſſaria non ſit bonitas miniſtri offerentis ad valorem ſacrificii, alicujus tamen offerentis bonitatem neceſſariò requiri: cùm enim ſacrificium impetrando valeat, ac ſimile ſit orationi, ſine dubio non poteſt placere, nec impetrare, niſi offerens placeat. Contingit autem aliquando Sacerdotem, qui proximus miniſter eſt, Deo non placere, ob mortale peccatum cujus conſcientiam habet; ergo Chriſtus, qui ex opere operantis tunc Deo placet, eſt principalis offerens. Neque obſtat, quòd in ſacrificio Miſſæ res ipſa, quæ offertur, ex ſe Deo gratiſſima ſit. Namque non res illa, ſed rei illius oblatio propriè ſacrificium eſt; ſacrificium enim eſt actio, non res permanens. Porrò licèt res ipſa placeat ex ſe, tamen oblatio rei non placet, niſi offerens placeat, ac præſertim Deo, cujus ſunt omnia, & qui nulla re indiget.

Inde conſequens eſt, ſacrificium Miſſæ, ut eſt à Chriſto principali offerente, vim habere ex opere operantis certò ac infallibiliter, quia placet ex bonitate offerentis Chriſti, quæ ſemper eſt eadem, nec minui, nec creſcere poteſt: ut autem offertur ab homine, vim habere ex opere operato, quia placet Deo, etiamſi homo, qui offert, Deo non placeat. Itaque quod eſt opus operantis reſpectu Chriſti, eſt opus operatum reſpectu miniſtri; nihilominus abſolutè & juxta uſum, cùm dicitur Miſſa vim aliquam habere ex opere operantis, ſemper intelligitur de valore quem habet ex bonitate miniſtri, quia ipſe eſt, qui propriè operatur; Chriſtus enim non operatur niſi per miniſtrum.

ARTICULUS VI.

Utrum valor ſacrificii Miſſæ finitus ſit, vel infinitus.

Finitum eſſe affirmat Bellarminus L. 2. de Miſſa cap. 4. iſta potiſſimùm de cauſa. *Nam*, inquit, *ſi Miſſæ valor infinitus eſſet, fruſtra multæ Miſſæ, præſertim ad rem eandem impetrandam offerrentur. Si enim una infiniti valoris eſt, certè ad omnia impetranda ſufficiet. Et confirmatur ex ſacrificio crucis, quod non alia de cauſa unum tantùm fuit, neque unquam repetitur: niſi quia illud unum infiniti valoris fuit, & pretium acquiſivit pro omnibus peccatis preteritis & futuris remittendis. Sed*, pergit Bellarminus, *licèt res ipſa certa ſit, cauſa tamen non eſt adeo certa: mirum enim videtur, cur valor ſacrificii hujus ſit finitus, cùm idem ſit hoc ſacrificium cum ſacrificio crucis; & cùm ipſa hoſtia, & offerens Chriſtus, infinito modo ſint Deo grata.* Tùm unam Dei voluntatem, tanquam præcipuam cauſam, aſſignat ibidem Bellarminus. Alii è contra, ob eam ipſam rationem quam affert Bellarminus, infinitum eſſe ſacrificii noſtri valorem opinantur. To. 3. p. 345. E.

Verùm tota hæc quæſtio in ambiguo & æquivoco poſita videtur, quę explicanda eſt.

I. ſacrificii valor ab ejus effectu diſtingui debet: nam valor ſignificat moralem dignitatem quam habet, tùm ex parte offerentis, tùm ex parte rei oblatæ; effectus autem id quod de facto datur intuitu illius dignitatis.

II. valor ſacrificii conſiderari poteſt, vel quoad ſubſtantiam & ſufficientiam ex parte rei oblatæ, ac principalis offerentis Chriſti; vel quoad efficaciam ſeu modum quo nobis applicatur fructus ſacrificii Crucis per incruentum ſacrificium Miſſæ.

Dico igitur 1. valorem ſacrificii Miſſæ conſideratum quoad ſubſtantiam & ſufficientiam ex parte rei oblatæ & principalis offerentis Chriſti, infinitum eſſe, quia Miſſæ ſacrificium idem eſt cum ſacrificio Crucis, ſolaque differt offerendi ratione: atqui valor ſacrificii Crucis quoad ſubſtantiam & ſufficientiam infinitus fuit, pro infinita nempe dignitate & hoſtiæ oblatæ, & perſonæ offerentis.

Dico 2. valorem ſacrificii Miſſæ conſideratum quoad efficaciam & modum quo nobis applicatur, ſeu quantùm ad effectus, finitum eſſe ac limitatum, pro natura hominis finiti ac limitati. Id manifeſtè probat Eccleſiæ uſus & praxis, quæ ad rem eandem impetrandam idem ſacrificium ſæpius iterari permittit; ac SS. Pontifices Innocentius VIII. & Alexander VII. prohibent ne Sacerdos, qui plura accepit honoraria ſeu ſtipendia ad totidem Miſſas celebrandas, ſub prætextu quòd infinita ſit virtus ſacrificii, per unum ſacrificium debito ſuo ſatisfacere præſumat; declarantque eum, qui id præſumpſerit, peccare contra juſtitiam, & ad reſtitutionem teneri. Porrò ſi infinitus foret ſacrificii valor, quantùm ad efficaciam, effectum, & modum applicandi nobis merita Chriſti, unum ſufficeret ſemel oblatum Miſſæ ſacrificium, ſicut ad expianda omnia noſtra delicta, & ſatisfaciendum pro illis, unicum Crucis ſacrificium ſemel oblatum ſufficientiſſimum fuit. Si verò cauſam & rationem quæſieris cur ita ſit, maximè cùm dignitas hoſtiæ & offerentis Chriſti ſu-

ſti ſuprema ſit & infinita? Reſp. non aliam hìc quærendam eſſe cauſam, quàm ſupremam Dei voluntatem. Videtur autem ſic voluiſſe 1. ut hoc modo ſacrificium frequentaretur, ſine quo Religio ſtare non poteſt. 2. quia id requirebat ordo divinæ providentiæ, quæ etiam cauſa eſt, cur Chriſtus aſſiduè interpellet pro nobis in cœlo, qui tamen, ſi voluiſſet, unica interpellatione potuiſſet omnia ſtatim impetrare: pariter, cur pretium infinitum, quod in cruce acquiſivit, quo totus mundus continuò ſalvari potuiſſet, nonniſi certo tempore & certa menſura ſucceſſivè applicari voluerit. Harumce rerum, ſicut & voluntatis divinæ, cauſam curioſiùs rimari nefas. 3. quia ſtudium, laborem ac vigilantiam noſtram hoc modo excitare voluit Deus, ut nempe pro menſura noſtræ pietatis ac religionis, majorem vel minorem ſacrificii fructum perciperemus. *Dicendum*, inquit S. Th. q. 79. art. 7. ad 2. *quòd ſicut paſſio Chriſti prodeſt quidem omnibus, quantùm ad ſufficientiam, ſed effectum non habet, niſi in illis, qui paſſioni Chriſti conjunguntur per fidem & charitatem; ita & hoc ſacrificium, quod eſt memoriale paſſionis Dominicæ.* Et ar. 5. *Quamvis hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna, tamen fit ſatisfactoria pro illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundùm quantitatem ſuæ devotionis: & non pro tota pœna.* Cohæret hæc doctrina cum antè dictis; nempe ſacrificium, tametſi agat ex opere operato, majorem nihilominus vel minorem effectum producere, pro majori vel minori diſpoſitione ſubjecti.

Dices 1. Sacrificium Miſſæ idem eſt quoad ſubſtantiam cum ſacrificio Crucis, diverſum ſolummodo quantùm ad modum offerendi; ergo ſicut ſacrificium Crucis ſemel oblatum valoris fuit infiniti ad plenam ſolutionem pretii pro redemptione noſtra, & perfectam ſatisfactionem pro peccatis, ita unum Miſſæ ſacrificium ſemel oblatum valoris eſt infiniti ad applicandum nobis fructum ſacrificii Crucis, nec neceſſe videtur ut ſæpius iteretur.

Reſp. diſcrimen eſſe, quòd Chriſtus unica oblatione conſummavit omnia, ac ſemel moriendo ſolvit omne pretium redemptionis noſtræ, & ſuperabundanter pro peccatis noſtris ſatisfecit; ſolutio autem ſemel perfecta non repetitur, & Chriſtus ſemel mortuus non moritur amplius: at non unius tantùm Miſſæ celebratione fructum ſuæ paſſionis ac mortis nobis ſemper applicat. Ratio eſt, quia ſacrificium Miſſæ vi ſuæ inſtitutionis eſt ad repræſentandum ſacrificium Crucis, & ad applicandum nobis fructum ipſius: porrò res eadem & repræſentari ſæpius poteſt, & fructus ejus iteratis vicibus communicari, prout Deo placuerit: neque enim, ut jam dictum fuit, alia hìc quærenda ratio quàm Dei voluntas, ſicut & in diſpenſatione fructus ſacrificii Crucis, quem non continuò omnibus & ſingulis diſpenſavit, ſed certo tempore ac loco, pro beneplacito ſuæ voluntatis.

Dices 2. Res oblata in ſarificio Miſſæ eſt infinita; ipſemet ſcilicet Chriſtus: ergo oblatio eſt infiniti valoris. Confirmatur, quia dignitas rei oblatæ aliquid confert ad valorem oblationis; ergo major dignitas plùs confert; ergo infinita dignitas confert infinitum valorem.

Reſp. diſt. conſeq. oblatio eſt infiniti valoris ex parte Chriſti, concedo: ex parte miniſtri, per cujus miniſterium Chriſtus offert, nego. Obſerva, valorem illum non tam creſcere ex dignitate objecti circa quod verſatur, quàm ex dignitate perſonæ operantis, ut patet tùm exemplo viduæ evangelicæ, quæ

cæ, quæ minùs quidem offerebat præ aliis, cujus tamen oblatio Deo gratior fuit, propter majorem ſanctitatem perſonæ offerentis: tùm exemplo ipſo Chriſti, cujus actiones ſingulæ infiniti erant valoris, tametſi multæ verſarentur circa objectum finitum: tùm denique quia actus fidei, ſpei & charitatis, qui à nobis eliciuntur, ſunt valoris finiti, licèt eorum objectum ſit infinitum. Porrò Chriſtus hìc non immediatè per ſeipſum operatur, ſed miniſterio Sacerdotis; unde valor ſacrificii, ut eſt ex opere operantis ex parte Sacerdotis, finitus eſt, tùm in ratione meriti, quia non meretur niſi certos gradus gratiæ & gloriæ; tùm in ratione ſatisfactionis, quia non tollit niſi certam & finitam pœnam, id eſt temporalem; tùm etiam ratione impetrationis, quia perſona offerens eſt finita; conſequenter ejus actio ſeu oblatio valoris eſt finiti.

Ex his inferes, Miſſæ ſacrificium æquè prodeſſe ex parte operis operati, ſive pro multis, ſive pro paucis offeratur. Si enim fructus ſacrificii eò minor eſſet, quò in plures divideretur, ſatius foret bono Fidelium, Miſſæ privatæ quàm parochiali intereſſe: quia cùm pauciores Miſſæ privatæ aſſiſtant, plures verò Miſſæ parochiali, fructus ſacrificii eò major eſt ac excreſcit pro ſingulis, quò dividitur in pauciores in Miſſa privata: atqui tamen hortatur & mandat Eccleſia ut Fideles Miſſæ parochiali aſſiſtant. Deinde praxis Eccleſiæ eſt, ut Sacerdos pro vivis atque defunctis offerat ſacrificium, etiamſi honorarium ab aliquo perceperit, ut pro ipſo ſpecialiter celebret: ipſi quippè injuria fieret, ſi minorem fructum idcircò perciperet, quòd ſacrificium pro pluribus offerretur.

ARTICULUS VII.

Pro quibus offerri debeat ſacrificium: an pro ſolis viventibus, an etiam pro defunctis.

DUo generatim ſunt hominum genera, viventium ſcilicet, & mortuorum.

Inter mortuos, alii ſancti ſunt, æterna felicitate donati; alii æternis ſuppliciis addicti; alii denique flammis Purgatorii adhuc purgantur.

Inter viventes autem, alii ſunt Fideles, viva Chriſti & Eccleſiæ membra; alii peccatis onerati, qui tamen vinculo fidei adhuc Eccleſiæ copulati ſunt; alii verò infideles, hæretici, & publicè excommunicati. De viventibus primùm, tùm de mortuis dicendum.

De viventibus.

Dico igitur 1. ſacrificium Miſſæ ritè offerri pro omnibus Fidelibus chriſtianis, ſive juſti ſint, ſive peccatores. *Tibi offerimus*, ait Sacerdos in Canone Miſſæ, *pro Eccleſia tua ſancta Catholica.... & omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus.* Peccaret ergo graviter Sacerdos, qui privata ſua intentione aliquos excludere vellet. *Sacrificium ritè offertur pro omnibus Fidelibus chriſtianis.*

Dico 2. licitum non eſſe pro excommunicatis, pro Infidelibus & Hæreticis, nominatim ſacrificium offerre. Excommunicatos non toleratos, per ſententiam Judicis nominatim damnatos hìc intelligimus, quos Eccleſia in *Nõ offertur pro excõmunicatis.*

vindictam criminis à ſuis orationibus ac ſuffragiis publicis excludit, prohibetque ne eorum nomina ad altare recitentur. Ita Cap. *A nobis*. *De ſententia excommunicationis*. Nihilominus poſſunt Fideles, ac Sacerdos ipſe celebrans, pro iis privatim orare: quin & Eccleſia univerſa in die Paraſceves, ob ſpecialem memoriam ſanguinis Chriſti pro omnibus effuſi, orat pro Infidelibus, pro hæreticis, Schiſmaticis &c.

T.10.p. 342.D. At, inquies, dixit S. Auguſtinus L. 1. de origine animæ, cap. 9. *Quis offerat corpus Chriſti, niſi pro iis qui ſunt membra Chriſti?* Reſpondet S. Thomas in 4. diſt. 12. q. 2. art. 2. ad 4. id intelligi debere de iis qui ſunt membra Chriſti actu vel potentia: tunc enim offertur etiam pro membris Chriſti, quando offertur pro aliquibus ut fiant membra Chriſti. Adde quòd ſanctus Doctor eò loci loquitur dumtaxat de defunctis; & quia defuncti aut ſunt membra Chriſti actu, aut nullo modo, ideo abſolutè dicere potuit, non poſſe offerri pro defunctis, niſi ſint membra Chriſti.

Dico 3. indirectè ſaltem offerri ſacrificium pro Infidelibus, Hæreticis &c. dum enim offerimus ſacrificium pro Eccleſia Catholica propaganda, unienda, purganda, quod licitum eſſe omnes fatentur, ſimul indirectè offertur pro converſione Infidelium & Hæreticorum.

Dico 3. ex natura rei, ſi nulla obſtaret Eccleſiæ prohibitio, licitum fore pro hiſce hominibus offerre ſacrificium. Namque ſacrificium crucis pro omnibus oblatum fuit; pro omnibus enim mortuus eſt Chriſtus: quidni ergo pro omnibus offerri etiam poteſt ſacrificium Miſſæ? Nonne olim offerebatur pro Regibus infidelibus? *Sacrificamus*, inquiebat Tertullianus in Lib. ad Scapulam, *pro ſalute Imperatoris*. Id volebat S. Paulus 1. ad Tim. 2. his verbis, *Obſecro igitur fieri orationes pro omnibus hominibus: pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.* (Pagina 69. C.)

De defunctis.

Inter defunctos alii æternis ſuppliciis puniuntur; alii flammis ultricibus Purgatorii detinentur ad tempus; alii denique in Cœlis beati apertâ Dei viſione fruuntur. Novatores nolunt ſacrificium offerri pro defunctis, fidemque Purgatorii inverecundè ſugillant: damnant quoque uſum Eccleſiæ Miſſas in honorem Sanctorum celebrantis.

Non offertur pro reprobis ac damnatis. Dico igitur 1. reprobis ad æterna ſupplicia damnatis nihil prodeſſe Miſſæ ſacrificium, neque pro illis offerri debere, ſive ut propitiatorium eſt, ſive ut impetratorium. Ratio eſt, quia immobili Dei ſententia pœnis nunquam finiendis addicti ſunt, atque eo in ſtatu conſtituti in quo nihil refrigerii percipere poſſunt. *In inferno nulla redemptio*. *Diſcedite à me maledicti*, ait Chriſtus Matth. 25. v. 41. *in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus*. Unde S. Auguſtinus L. 1. de origine animæ cap. 9. *Quis offerat corpus Chriſti*, inquit, *niſi pro iis qui membra ſunt Chriſti?* Porrò quis dixerit damnatos eſſe membra Chriſti? Et cap. 11. *Salva fide catholica & eccleſiaſtica regula, nulla ratione conceditur, ut pro non baptiſatis cujuſlibet ætatis hominibus offeratur ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti*. Et L. 3. c. 12. *Noli credere, nec docere, aliquos eorum qui ſine Batiſmo Chriſti ex hac vita emigraverint* (T.10.p. 342.D. Ibid. p. 343.E. Ibid. p. 382.D. E.)

verint

Digitized by Google

verint....ad regni cœlorum beatitudinem pervenire , ſi vis eſſe catholicus. Lib. 21. de civitate Dei c.24. docet futurum ut Eccleſia pro reprobis adhuc viventibus non oraret, ſi certò ſciret eos æterno excidio deſtinatos eſſe. *Si*, inquit, *de aliquibus ita certa eſſet, ut qui ſint illi, etiam noſſet, qui licèt adhuc in hac vita ſint conſtituti , tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire cum diabolo; tam pro eis non oraret , quàm nec pro ipſo. Sed quia de nullo certa eſt , orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis ſuis in hoc corpore conſtitutis ; nec tamen pro omnibus exauditur. Pro his enim ſolis exauditur, qui etſi adverſantur Eccleſiæ, ita tamen ſunt prædeſtinati, ut pro eis exaudiatur Eccleſia, ut filii efficiantur Eccleſiæ. Si qui autem uſque ad mortem habebunt cor impœnitens , nec ex inimicis convertentur in filios, numquid jam pro eis, id eſt, pro talium defunctorum ſpiritibus orat Eccleſia? Quid ita? niſi quia jam in parte diaboli computatur , qui , dum eſſet in corpore, non eſt translatus ad Chriſtum.* To.7.p. 642.C.

Dices 1. S. Auguſtinus Enchiridii cap.110. de ſacrificiis quæ pro mortuis offeruntur, ait: *Non omnibus proſunt....Quibus autem proſunt , aut ad hoc proſunt , ut ſit plena remiſſio, aut certè ut tolerabilior fiat ipſa damnatio*. Et c. 112. *Pœnas damnatorum certis temporum intervallis exiſtimem* (*ſi hoc eis* (Origeniſtis) *placet*,) *aliquatenus mitigari. Etiam ſic quippè intelligi poteſt manere in illis ira Dei*. In mente igitur S. Doctoris mitigari poſſunt damnatorum pœnæ ; atque ad hanc mitigationem ſeu relaxationem pœnæ obtinendam offerri poteſt ſacrificium Miſſæ. To.6.p. 238.C. D. Ibid. p. 238.A.

Reſp. perſpicuum eſſe ex lectione contextus, S. Doctorem cap.110. Ench. loqui dumtaxat de Fidelibus, qui in Purgatorio detinentur , ac Miſſæ ſacrificio, & viventium ſuffragiis juvari poſſunt ad mitigationem, vel omnimodam pœnæ liberationem. *Neque negandum eſt*, ait ſanctus Doctor, *defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari , cùm pro illis ſacrificium Mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt.....Cùm ergo ſacrificia ſive altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum pro baptiſatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones ſunt; pro non valdè malis propitiationes ſunt; pro valdè malis, etiamſi nulla ſunt adjumenta mortuorum, qualeſcumque vivorum conſolationes ſunt*. Illi porrò quos ſanctus Doctor appellat *non valdè malos*, Fideles ſunt , qui flammis Purgatorii quidquid pœnæ temporalis luendum ipſis ſupereſt , ſolvunt & expurgant ; quique viventium precibus ac Miſſæ ſacrificio juvari poſſunt: pro aliis verò valdè malis, ideſt damnatis, *nulla ſunt adjumenta mortuorum*. In capite 12. non ex ſua propria ſententia loquitur ſanctus Doctor, neque ait , *exiſtimem*, ut fert Objectio, ſed, *exiſtiment*, nempè Origeniſtæ , qui damnatorum pœnas, vel per certa temporum intervalla ſaltem mitigandas, vel tandem aliquando finem omninò habituras eſſe arbitrabantur; quos ibi refellit ſanctus Doctor. *Fruſtra*, inquit, *nonnulli, imò quàm plurimi , æternam damnatorum pœnam & cruciatus ſine intermiſſione perpetuos humano miſerantur affectu, atque ita futurum eſſe non credunt; non quidem Scripturis divinis adverſando, ſed pro ſuo motu dura quæque molliendo, & in leniorem flectendo ſententiam, quæ putant in eis terribiliùs eſſe dicta , quàm veriùs &c.* Ibid. p. 238. A. Ibid.C. Ibid. E.

Dices 2. Poſtquam S. Chryſoſtomus Hom. 3. in Epiſtolam ad Philipp. dixit, orandum eſſe pro mortuis , ſic pergit: *Id quidem de iis* (dicimus,) *qui in fide deceſſerunt . Catechumeni verò neque hac dignantur conſolatione , ſed omni* Ed.Cramol. p. 1225.

auxilio ſunt deſtituti, uno quodam excepto. Quale verò hoc? licet pauperibus pro iis dare; atque hinc aliquid percipiunt refrigerationis. Ergo, judice S. Chryſoſtomo, damnatis, quales ſunt haud dubie Catechumeni ſine Baptiſmo mortui, aliquid refrigerii accedere poteſt.

Reſp. S. Chryſoſtomum hoc unum negare, quod diſciplina ſui temporis ferebat, ſcilicet pro Catechumenis abſque Baptiſmo ex hac vita diſcedentibus publicè orandum non eſſe, quod etiam & à Concilio Bracarenſi primo c. 35. ſtatutum fuit. Imò & circa pœnitentes publicos ante reconciliationem mortuos, aliquando à S. Leone obſervatum iſtud fuiſſe, nonnulli volunt: nempè ut, qui cum illis viventibus non communicaverant, cum iiſdem mortuis etiam non communicarent. Quòd ſi hujuſmodi Catechumenis nonnihil refrigerii ex eleemoſynis, quæ pauperibus eorum nomine erogantur, accedere putavit S. Chryſoſtomus, ſingularis fuit hæc ipſius opinio.

Dices 3. Auctor Gloſſæ in caput *Tempus* 13. q. 2. docet duplicis ordinis eſſe damnatos: quoſdam valdè malos, qui magna & multa crimina perpetrarunt; alios mediocriter malos, qui pauciora & leviora, atque pro his poſſe ſacrificium offerri, non quidem ad plenam liberationem, ſed ad quamdam pœnæ relaxationem. Quin & S. Damaſcenus in Oratione *De defunctis*, refert Trajanum & Falconillam, ex inferis liberatos fuiſſe orationibus Gregorii & Teclæ. Denique Innocentius III. S. P. in caput *Cùm Marthæ*. *De celebratione miſſarum*, dicit quoſdam ex mortuis eſſe valdè bonos, id eſt ſanctos, qui non egent ſuffragiis; quoſdam valdè malos, id eſt damnatos, qui non poſſunt juvari; quoſdam mediocriter bonos, quibus ſuffragia proſunt ad expiationem; quoſdam mediocriter malos, quibus proſunt ad propitiationem. Non exponit Innocentius quinam illi ſint, quos appellat mediocriter malos.

Reſp. 1. deceptum eſſe Gloſſatorem, atque hic deferendum, ſi reipſa exiſtimavit nonnullos ex damnatis aliquid ſolatii & refrigerii ex ſacrificio Miſſæ poſſe percipere: in inferno enim non eſt locus miſericordiæ, ſed juſtitiæ ac vindictæ. 2. fabuloſum prorſus eſt quod de Trajano & Falconilla ex S. Joan. Damaſceno refertur; neque prætenſa illius *De defunctis* Oratio, genuinum opus eſt, ſed adulterinum ac ſuppoſititium. An verò probabile eſt S. Gregorium exiſtimaſſe damnatorum animas à pœnis inferni liberari poſſe, qui L. 34. Moral. c. 19. aliàs 13. ſcribit non magis orandum pro Infidelibus defunctis, quàm pro diabolo? 3. Innocentius III. videtur memoria lapſus, & ex trimembri diviſione, quam adduxit S. Auguſtinus, quadrimembrem feciſſe: ſed quidquid ſit, duo poſteriora membra diviſionis rectè intelligi poſſunt de iis qui in Purgatorio pœnas ferunt, quorum alii qui ſunt mediocriter boni, quia in hac vita benè quidem vixerunt, ex qua in charitate diſceſſerunt; ſed quibus pœnarum aliquid luendum ſupereſt, ac per ſacrificium Miſſæ & viventium ſuffragia, ſubveniri poteſt ad ſupplicii mitigationem, vel plenam liberationem; alii ſunt mediocriter mali, quia in hac vita non ita piè vixerunt, & tandem à reatu culpæ liberati, cum magno pœnæ reatu diſceſſerunt, quibus ſacrificium ad pœnarum mitigationem valere poteſt.

To. 1. p. 1133. C. D.

Dices 4. Judas Machabæus L. 2. Machab. cap. 12. juſſit offerri ſacrificium pro Judæis occiſis in prælio, ſub quorum tunicis inventa ſunt donaria idolo-

idolorum, qui conſequenter mortui fuerant in peccato mortali. Quin & Eccleſia pro defunctis Deum orat ut eos liberet *de morte æterna*, *in die illa tremenda, quando cœli movendi ſunt & terra*: ut eas liberet *de pœnis inferni*, *& de profundo lacu*, *de ore leonis*: *ne abſorbeat eas tartarus*, *ne cadant in obſcurum &c.* Ergo licitum eſt preces fundere pro damnatis, ac conſequenter in eorum gratiam ſacrificium offerre.

Reſp. ad primum, Judæos illos pro quibus Judas Machabæus ſacrificium offerri juſſit, idolorum donaria ſuſtuliſſe, non quidem ad cultum & reverentiam idolorum, ſed tanquam prædam & ſpolia, quæ jure belli victoribus debentur: quapropter ea ex parte peccato mortali obnoxii non fuere. Ad ſecundum, Eccleſia preces illas, quas longè poſt obitum fundit, referre ad illud inſtans temporis quo defunctorum animæ ex corpore diſceſſerunt. Eccleſia ſcilicet rem præteritam velut futuram ex deſiderii ſui ardore conſiderat, atque religionis myſteria, tametſi jam diu adimpleta, feſtiva recordatione ita exprimit ac celebrat, quaſi jam tùm adimplerentur, aut adimplenda forent. *Sæpè*, ait S. Auguſtinus Epiſtola 98. aliàs 23. ad Bonifacium, *ita loquimur, ut Paſcha appropinquante dicamus, craſtinam vel perendinam Domini paſſionem, cùm ille ante jam multos annos paſſus ſit*: non quòd ignoret Eccleſia, jamdiu adveniſſe Chriſtum, illum mortuum & à mortuis ſuſcitatum; ſed quòd celebrando memoriam illius temporis quo natus eſt, mortuus &c. nativitatem, mortem &c. ſpectat quaſi jam tum primùm implerentur. Eodem ſenſu exponendæ ſunt preces quas Eccleſia pro defunctis, etiam diu poſt eorum obitum, fundit ad Deum, ut eos liberet à pœnis inferni. *To. 2. p. 267. D.*

Dico 2. juſtos in charitate piè defunctos & in Purgatorio detentos, ad temporalis pœnæ relaxationem vel plenam liberationem Miſſæ ſacrificio, ac viventium ſuffragiis juvari poſſe. Hanc eſſe Eccleſiæ fidem *Offertur pro juſtis defunctis.*

Patet 1. ex Scripturis L. 2. Machab. cap. 12. v. 43. & ſequent. *Facta collatione*, ait ſacer contextus, *duodecim millia drachmas argenti miſit* (Judas Machabæus) *Jeroſolymam*, *offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè & religiosè de reſurrectione cogitans.... Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur*. Ex quo celebri teſtimonio hæc habemus. 1. mortuos poſt hanc vitam à peccatis ſolvi. 2. ſacrificia & orationes vivorum mortuis prodeſſe. 3. omnes peccatorum reliquias non ſemper per mortem expiari, ſicut Luthero & Calvino videtur: illi etenim pro quibus Judas Machabæus ſacrificium offerri juſſit, mortui erant morte violenta, & quidem pro Religione; atqui tamen perſuaſum habuit Judas, illos plenè purgatos non fuiſſe. 4. poſſe hominem ſanctè ac piè mori, & tamen debitum aliquod ipſi ſolvendum, ſive propter levia quædam & venialia peccata non remiſſa, ſive propter pœnam temporalem, quæ poſt condonatam culpam lethalem ſolvenda ſupereſt: teſtatur enim ſacer contextus loco citato v. 45. eos pro quibus Judas ſacrificium offerri voluit, *cum pietate dormitionem accepiſſe*. 5. denique, officia illa pietatis quæ defunctis exhibentur, ad Religionem pertinere.

Patet 2. ex conſtanti Eccleſiæ praxi ac Traditione. Narrat S. Auguſtinus L. 9. Confeſſ. Monicam matrem ſuam enixè rogaſſe, ut ſui memoria in peragendis myſteriis fieret ad altare; cujus votis reipſa ſatisfactum eſt, cùm, ait S. Auguſtinus, *oblatum eſt pro ea ſacrificium pretii noſtri*. *To. 1. p. 168. F.*

To.6.p. 516. Et Lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 1. n.3. *In Machabæorum Libris*, inquit, *legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Et

Ibid. p. 519. E. cap. 4. *Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum: quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica ſocietate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia; ut quibus ad iſta deſunt parentes aut filii, aut quicumque cognati vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi.*

Idem repetit ſanctus Doctor Serm. 172. aliàs 32. de verbis Apoſtoli, ubi obſervat viventium ſuffragia mortuis prodeſſe pro menſura charitatis in qua illi defuncti ſunt; non enim nova illis merita comparantur, ſed præcedentibus eorum meritis iſta redduntur. *Non omninò*, inquit, *ambigendum*

To. 5. p. 827. F. *eſt, iſta prodeſſe defunctis; ſed talibus qui ita vixerint ante mortem, ut poſſint eis hæc utilia eſſe poſt mortem.... Non ergo mortuis nova merita comparantur, cùm pro eis boni aliquid operantur ſui, ſed eorum præcedentibus conſequentia iſta redduntur.... Et ideo iſtam finiens quiſque vitam, niſi quod meruit in ipſa, non poterit habere poſt ipſam.*

Rurſus hoc ipſum docet in Enchiridio cap. 110. *Neque negandum eſt*,

Ibid. p. 238. A. ait, *defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari, cùm pro illis ſacrificium Mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed eis hæc proſunt, qui cùm viverent, ut hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt..... Quo circa hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam relevari quiſpiam vel gravari. Nemo ſe autem ſperet, quod hic neglexerit, cùm obierit, apud Deum promereri.... Non enim omnibus proſunt: & quare non omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ quam quiſque geſſit in corpore? Cùm ergo ſacrificia, ſive altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum, pro baptiſatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones ſunt; pro non valdè malis propitiationes ſunt; pro valdè malis etiam ſi nulla ſunt adjumenta mortuorum, qualeſcunque vivorum conſolationes ſunt.*

Traditionem hanc confirmavit Conc. Trid. Seſſ. 25. ubi docet Purgatorium

To. 14. Conc. p. 894. eſſe, animaſque ibi detentas Fidelium ſuffragiis, potiſſimùm verò acceptabili altaris ſacrificio juvari. Et Seſſ. 22. c. 2. ait, *ſacrificium Miſſæ non ſolùm pro fidelium vivorum peccatis; pœnis, ſatisfactionibus & aliis neceſſitati-*

Ibid. p. 853. D. *bus, ſed & pro defunctis, ritè, juxta Apoſtolorum traditionem offerri.* Et Can. 3. *Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & aliis neceſſitatibus offerri debere; anathema ſit.* Plura de hoc argumento hìc non addemus, de quo data opera fusè diſputavimus in noſtris de Deo Prælectionibus To. 1. à pag. 627. ad pag. 661.

Dico denique

I. Sacrificium non offerri Sanctis, ac proinde neque templa, neque altaria Sanctis erigi. Ratio eſt manifeſta, quia ſacrificium offertur in proteſtationem ſupremi dominii quod in res omnes creatas habet Deus; & ad cultum latriæ pertinet: at quis ſanæ mentis tale quid puris hominibus, quantacunque

que

que ſanctitate ac gloria donati fuerint, tribuere audeat? Nos, inquit S.Au-
guſtinus L.8. de civitate Dei cap.27. *Martyribus non conſtituimus templa*, To.7.p.
ſacerdotia, ſacra & ſacrificia....Quis audivit aliquando fidelium, ſtantem Sa- 217.
cerdotem ad altare....dicere in precibus, Offero tibi ſacrificium Petre, vel Pau-
le, vel Cypriane; cùm apud Memorias eorum Deo offeratur? Et L.20. contra
Fauſtum c.21. *Nulli Martyrum*, inquit, *quamvis in Memoriis Martyrum*, To.8.p.
conſtituimus altaria,...quod offertur, Deo offertur qui Martyres coronavit, 347.B.
apud Memorias eorum, quos coronavit. Ita rem declarat ac definit Conc. C.
Trid. Seſſ.22. cap.3. *Quamvis*, inquit, *in honorem & memoriam Sanctorum non-*
nullas interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſueverit; non tamen illis ſacrificium To.14.
offerri docet, ſed Deo ſoli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere ſo- Conc.p.
let, Offero tibi ſacrificium, Petre vel Paule, ſed Deo, de illorum victoriis gra- 853.
tias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipſi pro nobis intercedere dignentur
in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

II. Sacrificia Sanctis non proſunt ad culpæ vel pœnæ remiſſionem, nec ad
gratiæ vel gloriæ eſſentialis augmentum. Ratio eſt, quia Sanctis Deo aper-
tè fruentibus nihil ſupereſt culpæ vel pœnæ luendæ; nihil, quod gloriæ illo-
rum eſſentiali ſuperaddi poſſit, ſed tantùm gloriæ accidentalis, quæ eorum
cultum, honorem ac venerationem ſpectet. Quare S.Auguſtinus Tract.84. Tom 3.
in Joan. & Serm.159. aliàs 17. de verbis Apoſtoli, monet in ſacrificio me- part. 2.
moriam fieri Sanctorum, ſed non orari pro illis. Et idcircò cùm in no- p. 709. To.5.p.
ſtra Liturgia petimus, ut oblatio Sanctis proſit ad gloriam, non tam ora- 765.
mus pro Sanctis, quàm pro nobis: nempè gratiam petimus ita ſanctè, piè,
devotè, rectè ſacrificium offerendi, ut meritò Sancti gaudere inde poſſint,
& gloria illis coram hominibus accedat.

III. Sacrificium Miſſæ non eſt per ſe inſtitutum, tanquam ad finem proprium
& præcipuum, ad Sanctos honorandos, vel invocandos: ſiquidem directè ac pri-
mariò inſtitutum eſt ad Deum colendum, & propitium nobis reddendum; ſe-
cundariò autem tantùm ac conſequenter ad Sanctos honorandos: quapropter
verum foret ſacrificium, tametſi nulla in eo fieret Sanctorum memoria.

IV. non repugnat inſtitutioni cœnæ Domini offerre Deo ſacrificium in ho-
norem Sanctorum, eoſque invocare ut pro nobis apud Deum intercedant.
Hæc eſt conſtans Eccleſiæ fides ac praxis. *Si quis dixerit*, ait Conc. Trid. Seſſ.
22. Can.5. *impoſturam eſſe miſſas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum* To.14. Conc.p.
interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit; anathema ſit. 855.

Fidem hanc & Traditionem ad nos uſque perduxerunt quotquot extant
apud Græcos & Latinos Liturgiæ, in quibus SS. Apoſtolorum, Martyrum
& aliorum Sanctorum memoria celebratur. Ex illis Liturgiis nonnulla teſti-
monia laudavimus, cùm de Deo agebamus To.1. pag.580. & 581. Perduxe-
runt & SS. Patres. S.Cyrillus Hieroſolym. Catech. 5. myſtag. *Cùm hoc ſacri-* Pagina
ficium offerimus, inquit, *mentionem facimus eorum, qui ante nos obdormie-* 241.C.
runt, primùm Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, ut Deus
orationibus illorum, & deprecationibus, ſuſcipiat preces noſtras. Et S. Augu- To 3.p.
ſtinus Tract.84. in Joan. *Non ſic*, inquit, *Martyres commemoramus* (ad al- 2. pag.
tare) *quemadmodum alios, qui in pace requieſcunt, ut etiam pro iis oremus; ſed* 709 D. To.7.p.
magis ut orent ipſi pro nobis. Et L.8. de civit. Dei cap.27. reddens rationem, 217.C.
cur in memoriam, & apud Memorias ſanctorum Sacra celebrentur, hanc

reddit, *ut ea celebritate, & Deo verò de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem invocato in auxilium, ex eorum memoriæ renovatione adhortemur.*

Dices 1. cum Kemnitio in examine Conc. Trid. Oblatio ſacrificii in honorem Sanctorum directa fronte pugnat cum inſtitutione Cœnæ Domini: neque enim dixit Chriſtus, hoc facite in honorem Sanctorum, ſed, *in meam commemorationem.*

Reſp. nego ant. Equidem conceptis verbis Chriſtus Euchariſtiam inſtituens non dixit, Hoc facite in honorem Sanctorum; quia, ut mox dictum eſt, Euchariſtia primariò ac directè ordinatur ad cultum Dei: ſecundariò autem ac indirectè ad honorem Sanctorum: quamvis autem expreſsè non dixerit, Hoc facite in honorem & commemorationem Sanctorum, non etiam id prohibuit; imò licitum illud eſſe declaravit Eccleſia, quæ fidelis eſt voluntatis Chriſti ſponſi ſui cuſtos & interpres. Longè porrò diverſa eſt commemoratio quæ fit in ſacrificio, tùm Chriſti, tùm Sanctorum: Chriſti commemoratio fit, tanquam hoſtiæ, quæ pro redemptione noſtra oblata fuit in cruce; Sanctorum verò, ut pro victoriis quas beneficio gratiæ reportarunt, Deo gratiarum actiones referantur, & ut *ipſi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.*

Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 5.

Inſtabis 1. Oblatio ſacrificii cultus eſt ſupremus ac latriæ ſoli Deo debitus; ergo ſuperſtitio eſt ac grande piaculum, offerre ſacrificium in honorem Sanctorum.

Reſp. nego conſeq. Sophiſma eſt ab ignoratione elenchi. Non enim Sanctis in honorem Dei offertur ſacrificium, ſed Deo in honorem Sanctorum, quæ duo valdè diverſa ſunt.

Inſtabis 2. Superſtitio eſt ac prophanatio ſacræ menſæ, ſacrificium in honorem Sanctorum eo animo offerre, *ut per merita & preces Sanctorum in omnibus divinæ protectionis muniamur auxilio;* quaſi merita Chriſti non ſufficerent.

Reſp. diſt. ant. ſi merita & preces Sanctorum adjungantur ad ſupplendum defectum & inſufficientiam meritorum Chriſti, unde major ipſis virtus accedat, concedo: ſi adjungantur tanquam ſubſidium aliquod ad implorandam divinam gratiam per interceſſionem Sanctorum, nego. Quomodo, quæſo, merita Sanctorum meritis Chriſti virium aliquid & efficaciæ adjungerent, cùm ipſa omnem ſuum valorem, omne pretium ex meritis Chriſti mutuentur & trahant? Neque magis Sanctorum invocatio ac interceſſio dignitati & efficaciæ ſacrificii nocet, quàm cùm Sacerdos poſtulat à Deo, ut fructum ſacrificii ſibi & aliis applicare ſeu communicare dignetur.

Dices 2. S. Auguſtinus L. 22. de civitate Dei cap. 10. dicit in adminiſtratione Cœnæ dominicæ Sanctos à Sacerdote quidem nominari, ſed ab illo nullo modo invocari. *Non tamen*, inquit, *a Sacerdote qui ſacrificat, invocantur. Deo quippè, non ipſis ſacrificat, quamvis in Memoria ſacrificet eorum; quia Dei Sacerdos eſt, non illorum.*

To. 7. p. 674.

Reſp. hunc S. Doctoris textum directè adverſari Kemnitio; ſiquidem apertè pronuntiat Deo, non verò Sanctis ſacrificium offerri, tametſi in Memoria eorum offeratur. Invocari Sanctos negat Auguſtinus: at quo ſenſu? invocatione ſcilicet per ſacrificium, quod ipſis offeratur; ſacrificium quippè, ut

ſæpius

Digitized by Google

ſæpius dictum fuit, efficaciſſima eſt invocatio: non negat autem Auguſtinus, Sanctos invocari precibus Sacerdotis, ut pro nobis apud Deum intercedere dignentur.

ARTICULUS VIII.

De Miſſis privatis.

BEllarminus Lib. 2. de Miſſa cap. 9. obſervat ſenſu multiplici Miſſas dici poſſe privatas. 1. ratione loci privati in quo celebrantur. 2. ratione temporis; ut publica dicatur, quæ feſtis diebus; privata, quæ profeſtis celebratur. 3. à fine; quæ pro aliquo privato ſeu particulari homine, vel negotio offertur, ita tamen ut cæteri Fideles, ſeu viventes ſeu mortui, non excludantur. 4. à paucitate illorum qui interſunt; ut dicatur publica, quæ fit coram populo, qualis illa eſt quæ Parochialis, vel Conventualis appellatur; privata autem, ad quam non expectatur populus, ſed pro arbitrio Sacerdotis habetur, ſive multi ſint, ſive pauci. 5. Miſſæ privatæ dici poſſunt, quæ dicuntur in eodem templo, eodem die, præter unam: nam una tantùm ſolet eſſe Miſſa publica & ſolemnis, quæ dicitur in ſummo altari; cæteræ quæ dicuntur in minoribus altaribus eodem die, privatæ dici poſſunt, licèt multi interdum adſint auditores. Varia iſtarum Miſſarum privatarum ex veteribus monumentis exempla, ibidem profert doctiſſimus Cardinalis. 6. denique, privata Miſſa dici poteſt, in qua ſolus Sacerdos communicat; atque hæc ipſa eſt, de qua potiſſimùm litem nobis movent Novatores, cujuſmodi Miſſas ad invidiam *angulares* appellant.

Dico igitur licitas eſſe Miſſas illas privatas in quibus ſolus communicat Sacerdos.

Probatur ex Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 6. ubi Miſſas illas, quæ privatæ dicuntur, verè communes eſſe ait. En verba Concilii. *Optaret quidem ſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolùm ſpirituali affectu, ſed sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret; nec tamen, ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, ut privatas & illicitas damnat, ſed probat, atque adeo commendat: ſiquidem illæ quoque Miſſæ verè communes cenſeri debent; partim, quòd in eis populus ſpiritualiter communicet; partim verò, quòd à publico Eccleſiæ miniſtro, non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent, celebrentur.* To. 14. Conc. p. 854.
At, inquit Kemnitius, nullum omninò eſt iſtud Concilii argumentum, Sacerdos publicus eſt Euchariſtiæ miniſter; ergo ſacrificium Miſſæ commune eſt omnibus, non privatum. Namque, inquit ille, miniſter verbi eſt etiam publicus miniſter, & tamen concionari non poteſt, nec concionando prodeſſe, niſi præſente populo & verbum Dei excipiente. Pariter qui baptiſat eſt publicus miniſter, & tamen non poteſt baptiſare niſi aliquis adſit baptiſandus.

Verùm hæ ſunt meræ ineptiæ, reponit Bellarminus: aliter enim Sacerdos eſt miniſter publicus ſacrificando, aliter concionando, & Sacramenta miniſtrando. Nam ſacrificando dirigit actionem ſuam ad Deum pro populo; concionando, & Sacramenta miniſtrando, dirigit actionem ſuam ad populum propter Deum: ita Bellarminus.

Proba-

Probatur 2. ex praxi Veterum. Canon nonus eorum qui Apoſtolici dicuntur, quippè ex veteribus Conciliis excerpti ſunt, ſtatuit Clericos excommunicandos, ita tamen ut qui facta oblatione non communicaverint, Tom. 1. Conc. p. 48. ſi cauſam non communicandi dixerint, *quæ rationabilis fuerit, veniam conſequantur*. Si ergo legitima cauſa erat indignos arcendi à ſacra menſa, licitum quoque erat Sacra celebrare, etſi nullus præter celebrantem, Euchariſtiæ ſacramentaliter fieret particeps. Eò tendit quod ait S. Chryſoſtomus Hom. 67. ad populum, *Diaconum communionis tempore terribili clamore, quaſi quemdam præconem, manum in altum tollentem, clamaſſe, Sancta ſanctis. Si quis non ſanctus non accedat*.

Tom. 4. Conc. p. 1391. & 1386. Concilium Agathenſe an. 511. jubet omnes Fideles ſacrificio Miſſæ ſingulis diebus Dominicis intereſſe, ter autem in anno communicare, ſcilicet in natali Domini, Paſchate & Pentecoſte; ergo licitum erat aliis temporibus Sacra facere, tametſi nullus ad ſacram menſam accederet.

Concilium Nannetenſe cap. 30. vult ut Presbyteri ſoli Miſſam non celebrent, ſed habeant ſaltem unum reſpondentem.

Concilium Toletanum XII. Can. 5. graviter eos Sacerdotes reprehendit, Tom. 6. Conc. p. 1230. C. qui ſacrificium offerentes non communicabant. *Quale erit illud ſacrificium*, ait, *cui nec ipſe ſacrificans participaſſe dignoſcitur?* quæ verba ſatis apertè indicant, in ejuſmodi ſacrificio nullum omninò fuiſſe, qui communicaret: & tamen Concilium non requirit, niſi ut Sacerdos ipſe communicet; proinde admittit tanquam rata, &, ut apparet, uſitata ſacrificia, in quibus ſolus communicat Sacerdos.

Probatur denique his rationum momentis. 1. natura ſacrificii non exigit ut aliqui, dum celebratur, interſint, ac Sacramenti fiant participes, cùm totum ſacrificium ad Deum referatur, atque fructus illius æquè particeps fieri poſſit ſive qui abſens eſt, ſive qui præſens: ſacrificium enim ſimile eſt orationi; imò quædam eſt realis & efficaciſſima oratio: porrò certum eſt orationem ei prodeſſe, pro quo fit, etiamſi ille neſciat quid agatur. 2. non minùs certum videtur plures eodem tempore in eadem Eccleſia Miſſas celebratas fuiſſe. Scribit Cornelius S. P. in Epiſtola ad Fabium apud Euſebium P. 244. Lib. 6. Hiſt. cap. 43. ſuo tempore Romæ quadraginta quatuor Presbyteros fuiſſe, quorum numerus ſubinde multùm haud dubiè excrevit; ergo vel illi omnes à ſacrificio offerendo abſtinebant, quod veriſimile non eſt; vel omnes, aut ſaltem multi eodem die ac loco Sacra faciebant. Quis porrò crediderit, eos omnes Fideles, qui his Miſſis aſſiſtebant, ad ſacram menſam jure ac mandato divino compulſos acceſſiſſe? 3. antiquiſſima conſuetudo eſt in Eccleſia, ut in die natalis Domini ſinguli Sacerdotes Miſſæ ſacrificium ter celebrent, cujus ritus meminit S. Gregorius Homil. de natali Domini. Pariter multi, animo pietatis ac religionis, pluribus interſunt Miſſis: an verò divino præcepto tenentur in ſingulis communicare? An proptereà illicitæ ſunt aut nullæ illæ Miſſæ, in quibus nemo Euchariſtiæ fit particeps? Ed. Comel. p. 1051. 4. plurimi Sacerdotes quotidie celebrant, & tamen populus multis in locis raro admodum communicabat, ut vel ex illa querimonia Chryſoſtomi cognoſci poteſt, quæ habetur Hom. 3. in Epiſtolam ad Epheſios. Ibid. p. 1872. *Fruſtra*, inquit, *habetur quotidianum ſacrificium. Fruſtra adſtamus altari. Nemo eſt qui participet*. Et Hom. 27. in Epiſt. ad Hebr. ſcribit, plurimos tantùm ſemel

mel

mel in anno ad Sacramenti participationem acceſſiſſe. Non ait autem ſanctus Doctor, Miſſas illas, quibus nemo communicat, illicitas, aut nullas eſſe, ſed tantùm eas *fruſtra offerri*, reſpectu ſcilicet Fidelium, qui ſpecialem fructum ex Euchariſtiæ Sacramento non percipiunt. 5. denique, certum eſt oblatum ſæpius fuiſſe ſacrificium ex cauſa particulari, v.g. fœcunditate terræ procuranda, domo ab infeſtatione dæmonum liberanda &c. at veriſimile non videtur miniſtratam tunc fuiſſe Euchariſtiam in hujuſmodi Sacris.

Dices 1. Extat divinum præceptum diſtribuendi Euchariſtiam, cùm ſacrificium Miſſæ celebratur. *Hoc facite in meam commemorationem*, ait Chriſtus Lucæ 22. Atqui Chriſtus non tantùm inſtituit Euchariſtiam, ſed etiam diſtribuit: *Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum.*

Reſp. diſt. maj. extat divinum præceptum diſtribuendi Euchariſtiam, pro loco, tempore ac perſonis, concedo: indiſcriminatim, omni tempore, loco, & omnibus perſonis, nego: aliàs etiam indignis & facinoroſis hominibus danda foret, ſicut ipſe Chriſtus, in multorum ſententia, eam dedit Judæ proditori. Quis verò id concedat? Diſtribuendam eſſe Euchariſtiam ex divino jure ac præcepto, ultro agnoſcimus: verùm hujus præcepti determinatio, quantùm ad tempus, locum & perſonas, ad Eccleſiam pertinet. Optaret illa quidem, ut in ſingulis Miſſis Fideles ſacro Chriſti corpori ſacramentaliter participarent: at tanquam inutiles, illicitas, vel nullas non damnat eas privatas Miſſas, in quibus nullus præter Sacerdotem communicat, quod nobis hîc ſatis eſt demonſtraſſe.

Dices 2. Ejuſmodi Miſſas improbat S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 3. in Epiſtolam ad Epheſ. *Fruſtra*, inquit, *eſt quotidianum ſacrificium. Fruſtra adſtamus altari. Nemo eſt qui participet.* Et infrà .... *Quicumque eſt qui myſteriorum non eſt particeps, is impudenter ſtat & nimis audacter.* Et rurſum. *Dic mihi*, ait, *ſi quis ad convivium invitatus manus laverit, & accubuerit, & ad menſam paratus fuerit, deinde non fuerit eius particeps, an non contumelia afficit eum qui invitavit? An non eſſet melius eum ne adfuiſſe quidem?* *Ibid. p. 1051.* *Pagina 1052.*

Reſp. cum Bellarmino, illa S. Chryſoſtomi verba, *fruſtra fit oblatio quotidiana*, non ſignificare abſolutè oblationem fruſtra fieri; ſed fruſtra, quatenùs ordinatur ad communionem: nam cùm celebratio Miſſæ partim ordinetur ad ſacrificium Deo offerendum, partim ad populum ſacro illo pane reficiendum; cùm nulli ſunt qui communicent, fruſtra fit, quatenus ordinatur ad poſteriorem finem, ſed non fruſtra fit quatenus ordinatur ad finem priorem. Quæ verò ſanctus Doctor paulò duriora ſuperaddit adverſus eos qui ad ſacram menſam rarò aut nunquam accedunt, benignè ſunt exponenda, eo ſenſu quòd ſe ipſos fraudent miris effectibus qui ex Euchariſtia conſequuntur, unde illos *indignos* & *improbos* appellat; non verò iſto ſenſu, quòd exiſtimet Miſſas, in quibus nulli communicant, omninò inutiles eſſe ac illicitas: noverat enim ſanctus Doctor, eas & defunctis prodeſſe, ac etiam illis viventibus, qui certè omnibus Miſſis quæ celebrantur intereſſe non poſſunt. Et certè, vel illi ſoli qui Miſſæ interſunt, fructum ejus participant, vel etiam alii qui ſunt abſentes. Primum dici non poteſt: offertur enim generatim ſacrificium pro omnibus Fidelibus; ergo etiam abſentibus prodeſt; ergo inutiles ac illicitæ non ſunt Miſſæ quibus nullus, aut certè pauci interſunt, nec communicant.

ARTI-

ARTICULUS IX.

De miniſtro ſacrificii. Quis in eo ſit principalis offerens.

EX dictis ſuprà Quæſt. 5. Art. 2. patet ſolum Sacerdotem ritè ordinatum miniſtrum eſſe conſecrationis Euchariſtiæ. Solummodo hìc quæritur, quis ſit in ſacrificio principalis offerens.

Bellarminus L. 2. de Miſſa cap. 4. ait Miſſæ ſacrificium à tribus offerri: à Chriſto ſcilicet, ab Eccleſia, & à miniſtro ſeu Sacerdote; ſed non eodem modo. Chriſtus offert ut primarius ac æternus Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, offert etiam per Sacerdotem hominem, tanquam per ſuum proprium miniſtrum: Eccleſia, ſeu ſocietas Fidelium, non offert tanquam Sacerdos per miniſtrum; ſed tanquam populus per Sacerdotem; unde ſequitur, Eccleſiam propriè non ſacrificare exercendo actum ſacerdotalem, ſed tantùm offerre Sacerdoti rem ſacrificandam, aut curare ut fiat ſacrificium, aut ſaltem conſentire in ſacrificium, & voluntate ac deſiderio offerre, cùm Sacerdos offert. Itaque Chriſtus offert ut principalis Sacerdos; miniſter ut Sacerdos quidem verus, ſed miniſterialis; populus offert voluntate, deſiderio, unione ſpirituali cum Sacerdote offerente.

Dico igitur 1. Chriſtum ſummum ac principalem eſſe Sacerdotem offerentem ſacrificium per alios Sacerdotes ut miniſtros.

Probatur 1. ex Apoſtolo Hebr. 7. v. 17. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*, quia ſcilicet perpetuò ſub ſpecie panis & vini offert ſacrificium per ſuos miniſtros; ſacrificium autem & ſacerdotium inter ſe neceſſariò connexa ſunt. *Omnis namque Pontifex*, ait ibidem Apoſtolus cap. 5. v. 1. *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Æternum porrò eſt Chriſti ſacerdotium, ex quo capite partim diſtinguitur à ſacerdotio veteri Aaronico, in quo plures erant Sacerdotes offerentes ſibi ſuccedentes; nunc autem unus eſt Sacerdos, qui nullos habet ſucceſſores, ſed tantùm miniſtros. *Alii quidem plures facti ſunt Sacerdotes*, pergit Apoſtolus ibidem cap. 7. v. 23. *idcircò quòd morte prohiberentur permanere. Hic autem* (Chriſtus) *eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium: unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum, ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.* Chriſtus igitur homo Deus Sacerdos in æternum, primarius eſt, ſeu principalis offerens, cùm Sacerdos tanquam miniſter offert incruentum Miſſæ ſacrificium.

Probatur 2. ex Conc. Lateran. Capite *Firmiter. De ſumma Trinitate &* To. 11. Conc. p. 143. *fide catholica*, ubi dicit *Chriſtum in hoc myſterio ſimul eſſe Sacerdotem & ſacrificium.* Idem docet Conc. Trid. Seſſ. 22. cap. 2. his verbis, *Idem nunc* To. 14. Conc. p. 853. D. *offerens* (Chriſtus) *Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum nunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa.*

Probatur 3. his rationum momentis. 1. Actio ſacrificandi, non ſolùm à re oblata, ſed etiam à principali offerente ſuum valorem ac dignitatem trahit; ergo cùm ſacrificium purum & mundum eſſe debeat, non tantùm ex parte rei oblatæ, ſed etiam ex parte offerentis, & homo Sacerdos non

ſemper

ſemper purus ſit ac mundus, neceſſe eſt adeſſe ſummum ac principalem offerentem, qui nullo pacto coinquinari poſſit ac peccato ſubjacere. *Talis decebat ut nobis eſſet Pontifex*, (Chriſtus) ait Apoſtolus jam citato capite 7. Epiſtolæ ad Hebræos v.26. *ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus; qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi.* 2. Longum haud dubiè diſcrimen eſt inter vetera ſacrificia, & noſtrum: porrò diſcrimen illud in eo partim ſtat, quòd vetera immunda & polluta eſſe poterant, tùm ex parte rei oblatæ, Malachiæ c.1. v.8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt?* tùm ex parte offerentis, Iſaiæ 1. v.13. *Ne offeratis ultrà ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi: manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Lavamini, mundi eſtote.* Ergo neceſſe eſt ſacrificium noſtrum ita ſanctum ac mundum eſſe ex parte principalis offerentis Chriſti, ut nulla ratione pollui ac immundum fieri poſſit: quamquam enim miniſtri Chriſti ſint immundi ac peccatis infecti, nihil officit ſacrificio, *Hæc quidem illa munda oblatio eſt*, ait Synodus Trid. Seſſ.22.c.1. *quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari poteſt*, quia nempè miniſter non propria ſua virtute, nec proprio nomine hìc agit, ſed in perſona Chriſti. To.14. Conc.p. 853. B.

Quæres, quæ ſit ratio formalis ac præcipua cur Chriſtus dicatur principalis offerens in ſacrificio Miſſæ: an quia ipſe ſacrificium hoc inſtituit; an verò quia tota vis & efficacia hujus ſacrificii fundatur in meritis Chriſti; an potius, quia Chriſtus per humanitatem phyſicè concurrit ad actionem ſacrificandi, an denique, quia Sacerdos in perſona Chriſti offert & conſecrat.

Reſp. veram & formalem cauſam cur Chriſtus dicatur & ſit principalis offerens iſtam eſſe, quia miniſter offert in perſona Chriſti. Nam miniſter in hoc myſterio gerit ſe ſicut legatus Principis, qui ſuſtinet & repræſentat perſonam Principis. *Sacerdos in Miſſa*, inquit S. Thomas q.82. art.7. ad 3. *in orationibus quidem loquitur in perſona Eccleſiæ, in cujus unitate conſiſtit; ſed in conſecratione Sacramenti, loquitur in perſona Chriſti, cujus vicem in hoc gerit per Ordinis poteſtatem.* Idem jamdiu antea dixerat S. Cypr. Epiſtola 63. ubi ait, *Sacerdos in altari vice Chriſti fungitur.* P. 104.

Dico 2. ſolum Sacerdotem, qui legitimè ordinatus eſt, poſſe legitimè ac validè offerre ſacrificium Miſſæ in perſona Chriſti. Vide ſuperiùs ad Quæſtionem 5. Art.2. momenta quibus dogma iſtud catholicum demonſtratur.

Quæres 1. cujus miniſtri ſint Sacerdotes.

Reſp. miniſtros eſſe Chriſti, Eccleſiæ, & populi: Chriſti, cujus perſonam gerunt; Eccleſiæ ac populi, cujus vota Deo Patri offerunt per Chriſtum, pro publica omnium ſalute intercedentes & ſacrificium offerentes.

Quæres 2. an Sacerdos excommunicatus, ſuſpenſus, depoſitus, degradatus, hæreticus aut ſchiſmaticus, validè ſacrificium perficiat.

Reſp. affirmativè, quia poteſtas Ordinis deleri in eo non poteſt, adeoque conſecratio ab illo facta cum debita materia, forma & intentione ſemper eſt valida. *Si Sacerdos*, inquit S. Thomas q.82. art.7. ad 3. *ab unitate Eccleſiæ præciſus miſſam celebret, quia poteſtatem Ordinis non amittit, conſecrat verum corpus & ſanguinem Chriſti; ſed quia eſt ab unitate Eccleſiæ ſeparatus, orationes ejus efficaciam non habent*, id eſt, ſacrificium nullatenus tunc

efficax

efficax eſt ex opere operantis, ſed ex opere dumtaxat operato. Si tamen obtineret eorum ſententia, qui exiſtimant eſſe penes Eccleſiam certas quaſdam leges ac conditiones apponere in adminiſtratione Sacramentorum, quibus violatis miniſter inhabilis redditur ad perficiendum Sacramentum, quod exemplo Matrimonii præſertim confirmant; ſi, inquam, hæc ſententia obtineret, de qua olim diximus, ac recurret adhuc dicendi locus, ubi de ſacris Ordinationibus, diceretur ſacrificium à Sacerdote ſuſpenſo ac degradato nullum ac invalidum eſſe.

Dices: In rei veritate & noſtra ſententia eſtò Sacerdos ab Eccleſia præciſus poſſit validè conſecrare, & Sacramentum Euchariſtiæ perficere, non tamen poteſt ea conſecratione ſacrificium efficere; quia ſacrificium à Sacerdote, tanquam miniſtro publico & mediatore inter Deum & populum, offerri debet: quomodo autem Sacerdos ab Eccleſia præciſus poteſt mediator eſſe inter Deum & populum? Id etenim non poteſt niſi conſentiente populo: at populus non conſentit ut Sacerdos præciſus id faciat.

Præterea, quomodo Sacerdos ab Eccleſia præciſus poteſt offerre ut miniſter Eccleſiæ & in perſona ipſius à qua delegatur?

Reſp. nego ant. dividi quippe non poteſt in actione conſecrandi ratio Sacramenti & ſacrificii: quòd ſi validum ac ratum eſt Sacramentum, validum quoque ac ratum eſt ſacrificium; porrò validum eſt Sacramentum, quod pendet à poteſtate Ordinis, quæ indelebilis eſt. Quod additur leve eſt, & ad ſummum probat illicitè offerri ſacrificium à Sacerdote ſuſpenſo: neque enim ipſe propriè ac nomine ſuo mediator eſt inter Deum & populum, ſed tantùm ratione Chriſti immolati, & nomine ipſius.

Ad id quod additur, dico certum eſſe Sacerdotem ab Eccleſia ſuſpenſum non poſſe ſacrificium offerre in perſona Eccleſiæ, niſi ex commiſſione illius; ergo ſi ab Eccleſia præciſus eſt, non cenſetur habere commiſſionem Eccleſiæ. Ubi obſerva, officium Miſſæ conſtare partim ex ſubſtantia ſacrificii, cujus valida conſecratio pendet ex poteſtate Ordinis, partim ex orationibus & ceremoniis; unde licèt totum fiat à Sacerdote, ut à publico miniſtro, non tamen eodem modo: nam in ſubſtantia ſacrificii gerit perſonam Chriſti, in aliis perſonam Eccleſiæ; igitur Eccleſia non poteſt illum privare poteſtate quam habet ex commiſſione Chriſti: poteſt tamen privare poteſtate quam habet ex commiſſione quam ipſa dedit, quod fit per cenſuras eccleſiaſticas. Unde S. Thomas ait orationes ejus qui eſt ab Eccleſia ſeparatus, efficaciam non habere. *Qu. 82. art. 7. ad 3.*

Dico 3. Eccleſiam, ſeu Fideles qui ſunt in Eccleſia, etiam ſuo modo ſacrificium offerre. In ipſa veteri Lege populus fidelis ſacrificium offerre dicebatur, ut Exodi 5. v. 1. *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi in deſerto.* Numer. 26. v. 3. *Hæc ſunt ſacrificia quæ offerre debetis.* Idem patet exemplo Saulis, Davidis, Salomonis, & aliorum qui leguntur obtuliſſe, non quidem per ſe, ſed per Sacerdotem, ſicut explicat S. Auguſtinus in Libro quæſtionum veteris Teſtamenti q. 46. Quin & in Miſſa apertum eſt nomine etiam populi ſacrificium Deo per Sacerdotem offerri: ſtans enim Sacerdos ad altare, ait: *Orate fratres, ut meum ac veſtrum ſacrificium acceptabile fiat*, tùm ad Deum converſus addit: *Memento Domine famulorum tuorum .... pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium ....* Et infrà, *Hanc igitur oblationem* *To 3. p. 1. Append. p. 59. G.*

nem ſervitutis noſtræ , ſed & cunctæ familiæ tuæ . Et certè, cùm ſacrificium ex natura ſua ſit cultus publicus & ſolemnis totius populi, nomine totius populi offertur Deo per Sacerdotem: quod enim ſpecialiter agitur miniſterio Sacerdotum, hoc generatim agitur ex voto Fidelium, ait Innocentius III. L. 3. cap. 6. *De ſacrificio Miſſæ* .

Quæres quo ſenſu populus dicatur offerre ſacrificium . Ratio dubitandi eſt, quia nullo modo populus videtur ad ſacrificium conferre: vel enim concurrit actu interno, per internam pietatem ac devotionem ; vel externo, per externam oblationem. Poſterius falſum eſt ; prius verò non ſufficit, quia ſacrificium eſt oblatio externa & viſibilis ; ergo ſolo affectu interno perfici non poteſt.

Reſp. 1. in veteri Teſtamento populum duplici ſenſu dictum fuiſſe ſacrificium obtuliſſe: primò, quia offerebat materiam ſacrificii, ut oves, capras, turtures &c. ſecundò, quia Sacerdos nomine illius, qui materiam ſuppeditabat, Deo ſacrificabat, ut offerenti prodeſſet: unde S. Auguſtinus loco mox citato ait, *quamvis proprio Sacerdos fungatur officio, ille tamen offerre dicitur, cujus nomine agit Sacerdos. Ipſi enim imputatur, cujus munera offeruntur.* To. 3. p. 1. Append. p. 59 G.

Reſp. 2. Fideles in novo Teſtamento dicuntur triplici ſenſu offerre. 1. generali quadam ratione, quia ſunt membra Eccleſiæ, cujus nomine offert Sacerdos; totum enim Corpus Eccleſiæ, quatenus Sacerdotem offerentem includit, rectè denominatur offerens, quia offert per membrum ſuum, tanquam per miniſtrum ad id deputatum. 2. ſpeciali ratione, quia non ſolùm ſunt membra Eccleſiæ, ſed etiam exteriùs cooperantur Sacerdoti ſacrificanti, quod fit petendo, vel procurando ſacrificium, dando ſtipendium vel eleemoſynam Sacerdoti, inſerviendo ſacrificanti. 3. quia interno affectu & uniendo ſe Sacerdoti, ſacrificio conſentiunt, ac petunt fructuum illius participes fieri.

ARTICULUS V.

De præcepto quo tenentur & Sacerdotes offerre ſacrificium , & Fideles ipſi intereſſe.

DUo hæc diſtinctè à nobis ſunt expendenda.

An, & quo jure, Fideles teneantur ſacrificio Miſſæ intereſſe.

Reſp. qua neceſſitate teneantur Sacerdotes offerre Deo ſacrificium pro populo, eadem generatim teneri Fideles ipſi intereſſe, & illud ſuo modo offerre. Tenentur autem jure naturali, divino & eccleſiaſtico. 1. jure naturali, quia ſacrificium propriè dictum Deo lege naturali debitum eſt, ad recognoſcendum ſupremum ejus in res omnes dominium, ad gratiarum actiones ei pro acceptis tot beneficiis reddendas, & ad nova in dies, quibus indigemus, impetranda. Inde eſt quòd in omni ſtatu naturæ ſemper oblatum fuerit ab iis omnibus quibus à natura ipſa inditus eſt ſupremi alicujus numinis ſenſus: atqui nullum aliud eſt in Religione chriſtiana ſacrificium, quàm ſacrificium Miſſæ incruentum, quod in memoriam cruenti ſacrificii crucis offertur. 2. jure ac præcepto divino: quod enim natura ipſa ſuggerit, tanquam neceſſarium ac debitum Deo obſequium, hoc ipſum & jus divinum imperat; quam naturalem ſacrificii offerendi legem, Chriſtus Dominus determinavit

Digitized by Google

navit ad unicum Miſſæ ſacrificium. 3. jure ac præcepto eccleſiaſtico, quo cautum eſt ut ſingulis diebus Dominicis ac feſtivis, Fideles Miſſæ ſacrificio intereſſent. *Miſſas die Dominico*, ait Conc. Agathenſe anni 506. Can.47. *à ſæcularibus totas teneri ſpeciali ordinatione præcipimus; ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præſumat. Qui ſi fecerint, ab Epiſcopo publicè confundantur*. Jamdiu lex illa & conſuetudo in Eccleſia invaluit, de qua S. Juſtinus Apol. 2. *Solis, qui dicitur, die*, ait, *omnium qui in oppido vel ruri degunt, in eundem locum conventus fit .... precibus peractis panis offertur, & vinum, & aqua*. En materia ſacrificii. *Et Præpoſitus itidem, quantùm pro virili ſua poteſt, preces & gratiarum actiones fundit, & populus fauſtè acclamat dicens*; Amen. Lex verò illa tam gravis eſt, ut ſub pœna peccati mortalis obliget; unde excommunicatione plectuntur à Concilio Agathenſi mox citato, qui huic officio contumaciter non ſatisfaciunt; quod etiam colligimus ex Canone 10. eorum qui Apoſtolici dicuntur, his verbis, *Omnes fideles, qui ingrediuntur Eccleſiam, & Scripturas audiunt, non autem perſeverant in oratione, nec ſanctam communionem percipiunt, convenit communione privari*.

Tom. 4. Conc. p. 1391. — P. 98 D. — Tom. 1. Conc. p. 48.

Quæres 1. an præcepto de audiendo Sacro ſatisfaciat qui notabili Liturgiæ parti non intereſt.

Reſp. non ſatisfacere, quia *integram Miſſam non tenent*, ut loquitur Conc. Agathenſe laudatum; ideſt, non audiunt: unde prohibet idem Concilium, *ne populus ante benedictionem Sacerdotis egrediatur*. Notabilis autem Liturgiæ pars æſtimanda eſt, tùm ea quæ eſt ab Introitu ad Evangelium uſque; tùm quæ ab Offertorio ad conſecrationem; tùm maximè quæ eſt à conſecratione ad communionem uſque Sacerdotis.

Quæres 2. an præcepto eccleſiaſtico de audiendo Sacro faciat ſatis, qui unam ab uno, & alteram ab alio Sacerdote partem audit.

Reſp. non ſatisfacere; & qui contrarium aſſeruerunt repreſſi ſunt cenſuris tùm Lovanienſibus, anno 1657. tùm Archiepiſcoporum Senonenſis & Pariſienſis an. 1658. tùm Innocentii XI. an. 1679. ac demum Cleri Gallicani in Comitiis generalibus an. 1700. ubi iſta propoſitio damnata fuit, *Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit. Hæc propoſitio*, ait Cenſura, *abſurda eſt, ſcandaloſa, illuſoria, communique Chriſtianorum ſenſui repugnat*.

Nov. Mem. du Clergè, pa. 731. n. 73.

Neque pariter hoc præceptum adimpleret, qui duas Miſſæ partes etiam ſucceſſivè à duobus Sacerdotibus audiret: quia duæ illæ partes ita disjunctæ ac ſeparatæ unam & eandem Liturgiam nequidem moraliter conſtituunt.

Quæres 3. quibus de cauſis à peccato excuſantur, qui Miſſæ non intersunt.

Reſp. 1. ex impotentia, etiam morali, cùm vix fieri poteſt ut copia detur conferendi ſe ad Eccleſiam; aut ſaltem cùm id fieri non poteſt ſine aliquo gravi detrimento, de quo judicabit prudens & cautus Sacerdos in tribunali Pœnitentiæ. 2. ex charitatis exercitio: v. g. ſi quis in carcere detentis ſublevandis, inſtruendis ita diu immoretur zelo ſuo abreptus, ut effluat tempus ſacrificio celebrando deſtinatum: pariter ſi quis ægrotanti opem ac miniſterium ita impendat, ut ſine illius periculo diſcedere non poſſit. 3. à debito audiendi Miſſam lex officii exolvendi liberat: v. g. ſi miles, quo tempore ſacrificium celebratur, excubias agat, aut movere caſtra ſtatim teneatur; ſi paſtor ovium ſolus fuerit, nec alteri curam gregis committere poſſit:

Digitized by Google

ſit: quo caſu Parochi monere debent *patres familias, ut filios & famulos quos in beſtiis paſcendis occupant, ſaltem diebus feſtis Miſſæ jubeant intereſſe.* Verba ſunt prioris Conc. Mediolanenſis ſub ſancto Carolo. In eodem Concilio, propter conſuetudinem quæ in aliquibus Italiæ locis obtinuerat, ſic ſtatutum legimus, *Viduæ ob maritorum mortem ad ſummum ne menſe amplius ſint ſine Miſſæ auditione: qua in re nulla valeat excuſatio cujuſvis conſuetudinis, quam irritam decernimus; eas item Epiſcopi, etiam cenſuris eccleſiaſticis, id facere cogant.* To. 15. Conc. p. 261. C. Ibid.

Utrum peccatores à ſacrificio Miſſæ arceri debeant; & quæ in ipſis diſpoſitiones neceſſariæ ſint, ut ſine peccato interſint Miſſæ ſacrificio.

Dico 1. à ſacrificio Miſſæ excluſos olim fuiſſe tùm pœnitentes publicos qui ad conſiſtentiæ gradum nondum pervenerant; tùm Catechumenos. Licebat quidem illis precibus & concionibus quæ intra Miſſarum ſolemnia habebantur, intereſſe; ſed ubi ad conſecrationem corporis Chriſti deventum erat, Diaconus altiori voce proclamabat, *Exite pœnitentes. Exite Catechumeni;* atque illa ſacrificii pars cui & pœnitentibus & Catechumenis adeſſe licebat, dicebatur *Miſſa pœnitentium, Miſſa Catechumenorum*. Sic verò agebat Eccleſia cum his hominibus, ex quadam ſeveritate diſciplinæ, non ex neceſſitate, quaſi perſuaſum illi foret ſtatum juſtitiæ, ſeu charitatis habitualis vel actualis perfectæ, neceſſarium eſſe ad Miſſam dignè ac legitimè audiendam; ſiquidem graviſſimos etiam peccatores ad hoc religionis officium invitat & admittit.

Dico 2. excommunicatos publicos ac nominatim declaratos qui ab omnibus vitandi ſunt, ad Miſſam cæteraque Eccleſiæ Sacramenta non eſſe admittendos. Id fert vel ipſa excommunicationis idea, quæ eſt privatio communionis ſeu ſocietatis cum Fidelibus. Si verò excommunicatus quiſrevera foret, ſed non publicè nec nominatim per Judicis ſententiam, ex decreto Conc. Conſtantienſis ac Baſileenſis tolerandi forent, ac poſſet Sacerdos coram ipſis Sacra operari.

Dico 3. nullum peccatorem publicè non excommunicatum à ſacrificio Miſſæ arcendum eſſe, quibuſcumque tandem ille criminibus oneratus ſit. Novum quidem ille peccatum habet, ſi obfirmata in malo voluntate, & cum actuali affectu peccati, ſine debita reverentia, ſine ullo de peccatis dolore, vel ſaltem aliquo deſiderio reſipiſcentiæ ac divinæ gratiæ obtinendæ, myſteriis noſtris interfuerit.

I. nullum peccatorem non excommunicatum à Sacrificio arcendum eſſe, certiſſimum eſt: tùm quia urget certis diebus de audiendo Sacro Eccleſiæ mandatum: tùm quia ſacrificium excellentiſſimum eſt Religionis officium, ex quo tùm Sacerdos offerens, tùm peccatores homines, pro quibus offertur, magna ad ſalutem ſubſidia reportare poſſunt ſi cum debita animi præparatione ad illud acceſſerint.

II. debitas requiri ad ſacrificium Miſſę reverenter & cum fructu audiendum conditiones ſeu diſpoſitiones, conſtat 1. ex Concil. Trident. Seſſ. 22. cap. 2. ubi ait, *ſacrificium illud verè propitiatorium eſſe; per ipſumque fieri, ut, ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœniten-* To. 14. Conc. p. 853. C D.

nitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Concilium Mediolanenſe III. tit. *De his quæ ſpectant ad ſacrificium Miſſæ*, ſic docet. *Cùm audiendæ Miſſæ rationem populum docet parochus, eum ſæpe admoneat, ut ſe quiſque colligens, ſi ſibi alicujus peccati mortiferi conſcius eſt, ſummo ex eo dolore effectus, ſupplex à Deo veniam petat.* Conſtat 2. ex eo quòd oblatio ſacrificii quædam eſt tùm orationis, & quidem præſtantiſſimæ, tùm externæ ſatisfactionis Deo pro offenſa illi irrogata, ſpecies: atqui in peccatum ac meram irriſionem vertitur oratio illius & ſatisfactio, qui quem orat ac placare vult, offendere ſemper ac lædere proponit; magis ille profectò ad iracundiam, quàm ad indulgentiam, Deum ſic accendit ac provocat. Conſtat 3. quia cùm Eccleſia præceptum audiendi Miſſam imponit, non tantùm merum opus externum, ſed & modum internum, quo debet illud impleri, præcipit: directè quidem opus externum, indirectè verò opus internum. Unde meritò Clerus Gallicanus in Cenſura anni 1700. has duas propoſitiones proſcripſit: primam, *Eidem præcepto* (Sacrum audiendi) *ſatisfacit per reverentiam exteriorem tantùm, animo licet voluntariè in aliena, imò & prava cogitatione defixo.* Secundam; *Præcepto communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam corporis Domini manducationem. Doctrina his duabus propoſitionibus contenta*, inquit Cenſura, *temeraria eſt, ſcandaloſa, erronea, impietati, & ſacrilegio favet, & præceptis Eccleſiæ illudit.*

To. 15. Conc. p. 389. E.

Nov. Mem. du Clergè, T. 1. p. 731. n. 74. & 75.

Ergo, inquiet aliquis, magis expedit peccatori, qui obſtinato ac præparato ad peccandum animo eſt, non intereſſe Miſſæ ſacrificio; ſic enim à novo peccato abſtinet: quemadmodum peccatori magis expedit tempore Paſchatis ad ſacram menſam non accedere, ſi ita ſit affectus ut nonniſi indignè & cum conſcientia peccati mortalis accedat.

Reſp. abſurdam eſſe ac temerariam hanc illationem, quaſi Canonicus ab Horis canonicis abſtinere deberet, eo quòd peccat ſi abſque debita attentione iis interſit; quaſi ab oratione Dominica recitanda retrahendus ille foret, eo quòd, ut obſervat Bellarminus L. 2. de bonis operibus cap. 6. mendaciter ac velut mimicè petit ut fiat Dei voluntas, & nomen ejus ſanctificetur, eo ipſo tempore quo animo pervicaci ac rebelli divinæ voluntati reluctatur ac contradicit, ſuiſque ſcandalis nomen Dei ſanctum ac tremendum impiorum blaſphemiæ exponit; quaſi à ſacris concionibus arcendi forent, qui animo dumtaxat curioſo, non ad emendationem morum iis interſunt. Quàm rectiùs ac veriùs concluditur; Eccleſiæ præceptum eo ipſo modo impleri ſemper debere quem Eccleſia imperat, ac Deo humiliter ſupplicandum, ut eum animi affectum inſpiret, qui neceſſarius eſt ad dignam præcepti obſervationem. Quando peccat qui præceptum Eccleſiæ indebitè exequitur, an idcirco incuſandum præceptum, aut negligenda ejus obſervatio? abſit; ſed incuſanda potius & caſtiganda perverſitas ac malitia peccantis: non propter abuſus rejicienda ſunt optima præcepta, ſed emendandi ſunt ac tollendi abuſus.

Ad exemplum communionis paſchalis, à qua ſatius eſt abſtinere, quàm indignè ad eam accedere, dico diſparem rationem eſſe. 1. quia præceptum communionis paſchalis non ita ſtrictè huic tempori alligatum eſt, quin differri poſſit ac debeat ex judicio prudentis Sacerdotis: non ita eſt de præcepto audien-

audiendi Sacrum quod ſingulis diebus Dominicis ac feſtis adſtringit. 2. indigna & ſacrilega communio Euchariſtię nuſquam Dei operam & gratiam conciliare poteſt, imò magis avertere: è contra obſervatio præcepti eccleſiaſtici de audiendo Sacro, quamquam purè externa, mediantibus precibus Eccleſiæ, movere ac flectere Deum poteſt, ut peccatori maximè indurato nonnihil ſpiritualis gratiæ impertiatur. 3. nondum pronuntiavit Eccleſia, permanente affectu peccati, hominem graviùs peccare cùm Sacro intereſt; è contra certo certius eſt, eum qui corpus & ſanguinem Domini manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducare ac bibere. Equidem de novo peccat qui abſque legitima diſpoſitione, ſeu irreverenter Miſſam audit: verùm hujuſmodi peccatum neceſſariò connexum non eſt cum habituali ad peccandum affectu, quo peccator obſtrictus ſupponitur; idcirco non tenetur ille, durante illo peccati affectu, abſtinere ab audiendo Sacro, quibus diebus urget Eccleſiæ præceptum: at verò indigna & ſacrilega Euchariſtiæ perceptio, graviſſimum eſt ſacrilegii peccatum ab illa communione prorſus inſeparabile.

Diſpoſitiones ad Miſſam debitè audiendam neceſſariæ.

Aliæ ſpectant corpus, aliæ animam.

I. Ex parte corporis requiritur modeſta conformatio in vultu, in habitu, in veſte. *Satis apparet*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. c. *De obſervandis &c. omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, ut quanta maxima fieri poteſt interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotione ac pietatis ſpecie peragatur.* Et paulò poſt, *Nec patiantur* (locorum Ordinarii) *ſanctum hoc ſacrificium peragi, niſi priùs qui interſint, decenter compoſito corporis habitu, declaraverint ſe mente etiam ac devoto cordis affectu, non ſolùm corpore, adeſſe.* *Diſpoſitiones ex parte corporis. To. 14. Conc. p. 857. C.*

S Carolus in IV. Concilio Mediolanenſi, titulo 10. *De iis quæ pertinent ad ſanctum Miſſæ ſacrificium*, hæc præcipit. *Cùm Sacerdos ad altare acceſſerit Miſſæ ſacrificium facturus, clericus, qui tunc illi miniſtraturus eſt, ubi alius non ſit qui tunc hoc officium præſtare poſſit, circumſpiciat modeſtè aſtantes; & ſi quempiam animadverterit marem vel feminam incompoſito corporis habitu, aut aliàs contra præſcriptas regulas Provincialibus noſtris Conciliis, cum injuria vel irreverentia ſanctiſſimi illius ſacrificii intereſſe, moneat graviter ut opus erit: neque Sacerdos ante Miſſæ initium faciat, quàm omnes qui adſunt, decenter compoſito corporis habitu declaraverint ſe mente etiam ac devoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe.* Et in altero Concil. Mediol. an. 1565. hæc jam edixerat ſanctus Præſul titulo 5. *Fideles cùm Miſſæ interſunt, eodem veſtitu ſint, quo in publicum prodire ſolent; & ita ſe componant, ut corporis habitu animi religionem præſeferant.* *Ibid. p. 858. A. To. 15. Conc. p. 475. E. Ibid. p. 265. C.*

Concilium Turonenſe an. 1583. titulo 15. egregia nonnulla ſtatuit à Laicis circa Miſſæ ſacrificium & divina Officia obſervanda. *Ibid. p. 1054. & ſeq.*

I. renovat obligationem audiendi Miſſam Parochialem, atque pęnis canonicis eos plectendos decernit, *qui per tres dies Dominicos continuè ſequentes, niſi legitimo impedimento retineantur, ab illa abfuerint.*

II. ſtatuit *Laicis, dum divina peraguntur officia, non licere Chorum, præcipuè Cathedralium Eccleſiarum, ingredi, & inter Eccleſiaſticos ſedere: multò minùs dum Sacerdos ſacris operatur, altaris ambitum cancelloſve ingredi, aut aliis altaribus minimè ſeptis, & ambitis, hærere.*

III. mulieres *ab ingreſſu dicti Chori, non tantùm Cathedralium, ſed etiam Collegiatarum, Monaſteriorum, & aliarum quarumcumque Eccleſiarum arcendas eſſe.*

IV. *cùm nos doceat Apoſtolus, mulierem non velato capite orantem, deturpare caput ſuum, nec minùs eſſe turpe, non velari quàm tonderi aut decalvari, minimèque eam deceat tortos habere crines, & pectus ſuum nudare: non tantùm virgines, ſed etiam mulieres, ne ſui decoris & officii omnino oblitæ videantur, intortis crinibus, ac niſi velatis capitibus & pectore, potiſſimùm in Eccleſia, incedere prohibemus: indignum eſt enim mulieres chriſtianas, quas decet cùm verecundia & ſobrietate ornatas, pietatem per opera bona profiteri, meretricio more intortis crinibus, nudatis capitibus & pectore, ſe velut nundinatitias populo exponere.*

V. idem & viris prohibet. *Cùm mollis,* inquit, *corporis cultus in femina chriſtiana damnandus ſit, multò certè magis in viro, qui caput mulieris eſt, damnari debet. Ideoque ex Concilii generalis Conſtantinopolitani in Trullo habiti decreto, excommunicationi ſubjacere eos omnes definimus, qui capillos ad videntium detrimentum ſcitè excogitatis nexibus adornant & componunt, & infirmis animis eſcam ea ratione objiciunt. Ne verò prohibitio noſtra tùm viros, tùm mulieres lateat, hanc illis per Parochos in ſuis pronis, & Eccleſiaſtici in ſuis concionibus, etiam cum dura & importuna, ſi opus ſit, increpatione, ſignificari volumus & intimari.*

VI. prohibet ne colloquia in atrio alicujus Eccleſiæ habeantur.

VII. *ne in Eccleſia, potiſſimùm durantibus divinis officiis, deambulent, ſub pœna excommunicationis, quam contra eos qui moniti non deſtiterint, per Ordinarios pronuntiari volumus & mandamus.*

VIII. jubet *ut Sacerdotes Chriſti fideles moneant, quando ad Eccleſiam conveniunt, ſine ſtrepitu ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam, quamdiu orationis cauſa morantur, nequaquam inanes inter ſe habeant confabulationes: illo enim tempore, divis Chryſoſtomo & Ambroſio auctoribus, quo Miſſarum ſolemnia celebrantur, non ſolùm ab otioſis & inutilibus verbis, verùm etiam à pernicioſis cogitationibus prorſus eſt abſtinendum.*

Diſpoſitiones ex parte animæ.

II. diſpoſitiones ex parte animæ ſunt. 1. attentio; ne animus voluntariè aliò divagetur, ſed ad tremendi ſacrificii majeſtatem, virtutem, ac neceſſitatem ſeriò attendat. 2. aliquis de peccatis dolor, ac emendationis ſpes ac deſiderium: ſi enim, ut mox dictum fuit, quis obfirmato ad peccandum animo & cum actuali peccandi voluntate ſine debita reverentia Miſſæ intereſſet, novo ſe implicaret peccato. *Sacrificium iſtud propitiatorium eſt*, ait Conc. Trid. jam citatum, Seſſ. 22. c. 2. *& per ipſum fit, ut, ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti ac penitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* 3. requiritur pia quædam voluntatis affectio ſeu devotio: patet ex verbis Concilii mox citatis. Neceſſe porrò non eſt ut hæc pia affectio profluat ex charitate perfecta, ſeu habituali ac ſanctificante; aliàs ſoli juſti ad audiendam Miſſam admittendi forent, & peccatores excludendi, quod ex dictis falſiſſimum eſt. Ad quid enim ſacrificium Miſſæ? niſi ut peccatoribus, virtute hoſtiæ quæ pro iis offertur, divina concilietur gratia pœnitentię, per quam peccatorum veniam aſſequantur? Imò ne quidem neceſſaria videtur ea pia affectio,

To. 14. Conc. p. 853. C.

ctio, quæ ex charitate actuali dominante ac perfecta proveniat, ſed ea ſufficit, quæ gratiæ Dei auxilio excitatur, & voluntatem hominis erigit ad ſpem & deſiderium ſalutis ac pœnitentiæ virtute ſacrificii obtinendæ.

Dices 1. Joan. 9. v. 31. dicitur, *Scimus quia peccatores Deus non audit.* Ergo ſoli juſti ad audiendum Sacrum admittendi ſunt.

Reſp. cum S. Auguſtino Tract. 44. in Joan. dictum iſtud eſſe cæci nati, hominis ſcilicet, qui oculos corporis jam quidem reſtitutos habebat, ſed cui oculi cordis nondum patebant. *Adhuc inunctus loquitur; nam peccatores exaudit Deus, ſi enim peccatores Deus non exaudiret, fruſtra ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus ſuum percutiens diceret; Deus propitius eſto mihi peccatori: Et iſta confeſſio meruit Juſtificationem.* To. 3. p. 2. pag. 593. E.

Inſtabis. Certum eſt hominem gratia deſtitutum nihil poſſe quod Deo gratum ſit in ordine ad vitam æternam: ergo qui non eſt in ſtatu gratiæ nullum ex ſacrificio Miſſæ fructum percipere poteſt.

Reſp. fallaciam latere in nomine *gratiæ*. Revera ſine gratia actuali, nihil homo poteſt in ordine ad ſalutem: at poteſt aliquid cum illa, etiam abſente gratia habituali ſeu ſanctificante; aliàs nunquam homo peccator à peccato ad pœnitentiam converti poſſet.

Dices 2. Ut aliquis ex ſacrificio Miſſæ fructus percipiatur, neceſſe eſt illud Deo Patri offerri in remiſſionem peccatorum: atqui homo peccator qui peccatorum ſuorum ſarcinam adhuc portat, quibus habitu adhuc adhæret, ſacrificium offerre Deo non poteſt; illud enim offerre non poteſt niſi nomine Eccleſiæ, cujus membrum mortuum eſt, tametſi exteriùs non præciſum.

Reſp. ſatis eſſe ſi Eccleſiæ nomine offeratur ſacrificium in remiſſionem peccatorum.

Dices 3. Concilium Tridentinum verbis citatis exigit ab iis qui Miſſam audiunt, *ut cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedant.* Atqui hujuſcemodi homines verè juſti ſunt ac in ſtatu gratiæ ſanctificantis.

Reſp. neg. min. contritio enim illa & pœnitentia, de qua Conc. Trid. inchoata eſt dumtaxat, & ex charitate nondum perfecta, ſed initiali: unde ex ſeſe hominem non ſanctificat, ſed ad ſanctificationem præparat ac diſponit.

An teneantur Sacerdotes offerre Miſſæ ſacrificium, & poſſint honorarium aliquod pro illa celebratione percipere.

Quæres igitur 1. an Sacerdotes ſacrificium Miſſæ offerre teneantur.

Reſp. ut ſuprà, eadem lege Sacerdotes teneri offerre ſacrificium, qua tenentur Fideles ipſi intereſſe; hæc enim reciproca ſunt: atqui ex mox dictis ac probatis tenentur Fideles ſacrificio Miſſæ piè ac reverenter intereſſe. *Omnis Pontifex*, ait Apoſtolus Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Non naſcimur, ſed ſimus Sacerdotes; non nobis, ſed populo. Et Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* I. Tenentur Sacerdotes ſacrificium offerre

S. Thom. 3. p. q. 82. art. 10. quærit, *Utrum liceat Sacerdoti omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere.* Reſpondet his verbis, *Dicendum quòd quidam dixerunt, quòd Sacerdos poteſt omnino à conſecratione licitè abſtinere*,

niſi teneantur ex cura ſibi commiſſa celebrare, & populo Sacramenta præbere: ſed hoc irrationabiliter dicitur, quia unuſquiſque tenetur uti gratia ſibi data, cùm fuerit opportunum; opportunitas autem ſacrificium offerendi non ſolùm attenditur per comparationem ad fideles Chriſti, quibus oportet Sacramenta miniſtrari; ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione hujus Sacramenti, ſacrificium offertur. Unde Sacerdoti, etiamſi non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione ceſſare; ſed ſaltem videtur quòd celebrare teneatur in præcipuis feſtis; & maximè in illis diebus quibus Fideles communicare conſueverunt. Et ſcribens in Lib. 4. Sentent. diſt. 13. q. 1. art. 2. ait: *Quia ſecundùm Gregorium, cum creſcunt ſive augentur dona, rationes creſcunt donorum; cùm Sacerdoti data ſit nobiliſſima poteſtas, reus erit negligentiæ, niſi illa utatur ad honorem Dei, & ſalutem ſuam, & aliorum vivorum & mortuorum.* Quapropter cùm Cajetanus in ſuis Commentariis ad art. 10. q. 82. ſcripſiſſet *leviter* tantùm ſeu *venialiter* peccare Sacerdotem, qui rarò, vel nunquam Sacris operatur, S. Pius V, S. Pontifex doctrinam hanc, utpote molliorem, ex Commentariis dicti Cajetani expungi mandavit.

Ex his facile eſt inferre, Parochos ſeu Paſtores quibus titulo Beneficii animarum cura incumbit, teneri per ſe vel per alios, ſi legitimè impediti fuerint, iis diebus Sacrum facere, quibus tenentur Fideles ipſi adeſſe; iis etiam diebus, quibus urget vel executio alicujus fundationis, vel ratio ſtipendii, aut promiſſionis: totidem enim illi legitimi ſunt tituli, quibus Parochi aut alii Sacerdotes tenentur ad celebrandam Miſſam, à qua non poſſunt ſine quadam injuſtitiæ ſpecie abſtinere, fraudando intentionem vel fundatorum, vel eorum qui honorarium vel ſtipendium ſubminiſtrarunt. Videtur hæc eſſe mens ac doctrina Concilii Tridentini Seſſ. 23. de reform. cap. 1.
To. 14. Conc. p. 864. *Præcepto divino*, inquit, *mandatum eſt omnibus quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere &c.*

Quæres 2. quoties Sacerdotes, quibus nulla commiſſa eſt animarum cura, celebrare per annum teneantur.

Reſp. 1. nulla divina lege fixum ac determinatum eſſe numerum Miſſarum quas Sacerdos celebrare teneatur, aut prohibitum plures una die celebrare.

Reſp. 2. laudandos maximè ac commendandos inter Sacerdotes eos, qui quotidie ea qua par eſt animi pietate ac religione ſacrificium offerunt; juge
Ed. poſt. quippe ac perenne eſt noſtrum altaris ſacrificium. *Ideo nos Deus offerre vult*
p. 252. *munus ad altare frequenter & ſine intermiſſione*, ait S. Irenæus L. 4. adversùs
P. 77. hæreſes cap. 18. aliàs 35. *Epiſcopatus noſtri bonor grandis & gloria eſt*, inquit S. Cyprianus Epiſtola 54. ad Cornelium, *pacem dediſſe Martyribus, ut Sacerdotes qui ſacrificia Dei quotidie celebramus, boſtias Deo & victimas præparemus*. Apoſtoli quotidie circa domos frangebant panes; ideſt Euchariſtiam offerebant & diſtribuebant.

S. Bonaventura L. de præparatione ad Miſſam cap. 5. vult duo extrema hic eſſe fugienda; primum, eorum qui tepidi ſunt ac minùs ferventes; *Proba teipſum*,
To. 7. p. 68. ait, *ex quanta charitate, & fervore accedis: non ſolùm enim mortalia vitanda ſunt, ſed etiam venialia peccata per negligentiam & otium multiplicata,*

& etiam

& etiam per inconſiderationem, ſive diſtractionem diſſolutæ vitæ, & malæ conſuetudinis, licèt non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, gravem, & obnubilatum, & indiſpoſitum, & ineptum ad celebrandum, niſi dicti pulveres & ſtipulæ venialium, per afflatum Spiritus, & flammam charitatis conſumantur..... Ideo cave ne nimis tepidus, & inordinatus accedas & inconſideratus; quia indignè ſumis, ſi non accedis reverenter, circumſpectè, & conſideratè. Alterum extremum eorum eſt, qui Sacrum facere omninonegligunt. O, exclamat S. Doctor, *quàm graves anguſtiæ me undique affligunt! Accedere indignè, horrendum eſt judicium: non accedere ex notabili negligentia vel contemptu, damnabilis eſt culpa.* Deinde S. Doctor exponit, quanta mala ſequantur, aut ſaltem quantis bonis ſeipſum & alios privet, qui ex negligentia raró celebrat. *Quantùm in ipſo eſt*, inquit, *privat Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, juſtos ſubſidio & gratia, in Purgatorio exiſtentes refrigerio, Eccleſiam Chriſti ſpeciali beneficio, & ſeipſum medicina & remedio contra quotidiana peccata & infirmitates.* Ex lege porrò contrariorum, qui quotidie, vel ſæpiùs offerunt ſacrificium, ea ipſi bona & commoda procurant, quibus Eccleſia ex non celebratione privatur.

Sanctus Antoninus 3. p. tit. 13. c. 6. parag. 15. Sacerdotes ad frequenter celebrandum adſtringit his momentis. 1. à nobilitate & præſtantia Sacramenti, in quo Chriſtus ipſe realiter continetur. 2. à ſuavitate & utilitate. *Quantæ jucunditatis & dulcedinis eſt*, inquit, *tantæ rei Sacramentum verbo conficere, habere præ oculis, contrectare manibus, ore ſumere, & aliis miniſtrare?* 3. à benevolentia quam celebrans non indignè à ſponſo ſuo Chriſto & ſponſa Eccleſia reportat. 4. ex multiplici fructu quem à celebratione Miſſæ Fideles qui adſunt, reportant. 5. ex officio ipſo Sacerdotum, qui cùm miniſtri ſint Eccleſiæ, ſacrificium pro populo tenentur offerre. 6. ex periculo cui ſe objiciunt Sacerdotes, cùm raró vel nunquam celebrant. *Periculum moræ*, inquit, *quia de facili irregularitas vel infirmitas, vel alius defectus; aut impedimentum poterit occurrere; ita quòd diu, aut fortè nunquam celebrare continget.* Ibidem ſapienter monet S. Doctor, cavendum eſſe *ne quis ex ſola conſuetudine exterioris operis moveatur ad celebrandum, non advertendo, an diſpoſitus vel minùs diſpoſitus ſit; an ex celebratione proficiat, vel tepeſcat, ſive an habeat cauſam rationabilem abſtinendi; vel non.* [illegible]

At, inquies, nonnulli viri ſancti ſcientia & pietate ſpectatiſſimi raró aut ferè nunquam celebraſſe referuntur, non quidem ex negligentia vel contemptu, ſed ex reverentia & timore. Ita de S. Hieronymo & Vincentio Presbyteris refert S. Epiphanius in Epiſtola ad Joannem Hieroſolymitanum, qui moleſtè ferebat ordinatum in ſua Diœceſi ab Epiphanio fuiſſe Paulinianum in Presbyterum, violato jure Ordinarii. Facti ſui rationem reddens S. Epiphanius, duo inter cætera reponit: primum, Monaſterium, aut ſaltem Fratres qui in eo commorantur, in cujus gratiam Paulinianum ordinaverat, ſub poteſtate ac ditione Joannis non eſſe. *Nihil*, ait S. Doctor, *tibi nocuimus, nihil injuriæ fecimus, nec quidquam violenter extorſimus. In Monaſterio Fratrum, & Fratrum peregrinorum, qui provinciæ nihil tuæ debent, & propter noſtram parvitatem, & litteras quas ad eos crebrò direximus..... ordinavimus*

Objectio.

To. 2. p. 312. c. 1. C.

mus Diaconum; & poſtquam miniſtravit, rurſum Presbyterum &c. Alterum excuſationis motivum petit à penuria Presbyterorum in iſto Monaſterio. *Cùm enim vidiſſem*, pergit, *quia multitudo ſanctorum Fratrum in Monaſterio conſiſteret, & ſancti Presbyteri, Hieronymus & Vincentius, propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini ſuo exercere ſacrificia, & laborare in hac parte miniſterii, quæ Chriſtianorum præcipua ſalus eſt, invenire autem & comprehendere ſervum Dei non poſſes, qui te, eo quòd grave onus ſacerdotii nollet ſuſcipere, ſæpe fugiebat, ſed nec alius quis Epiſcoporum facilè eum reperiret.*

Ibid. col. 2. B.

Solvitur Objectio.

Ad hanc Objectionem dico 1. paucorum factum in exemplum & jus trahi non debere, ſed publicæ legi ac diſciplinæ ſemper inhærendum eſſe. 2. ex verbis S. Epiphanii colligitur quidem noluiſſe S. Hieronymum & Vincentium Sacra facere in dicto Monaſterio Bethleemitano; tùm propter diſſidium quod ardebat circa Monaſterium illud inter Epiphanium, & Joannem Hieroſolymitanum; tùm quòd cùm invitus ac reluctans Hieronymus à Paulino ordinatus fuiſſet in Presbyterum, atque monaſticam vitam in Monaſterio Bethleemitano ageret, exiſtimavit in his in quibus erat circumſtantiis, non expedire ut miniſterium Sacerdotis, ſive in offerendo, ſive in baptiſando exerceret. Rem nobis exponit ſanctus Hieronymus in Epiſtola ad Pammachium. *Fac*, inquit, alloquens Joannem Hieroſolymitanum, *à te ordinatum* (Paulinianum:) *idem ab eo audies, quod à me miſello homine ſanctæ memoriæ Epiſcopus Paulinus audivit. Num rogavi te ut ordinarer? Si ſic presbyterium tribuis, ut Monachum nobis non auferas, tu videris de judicio tuo. Sin autem ſub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod ſeculum dereliqui, ego habeo quod ſemper habui: nullum diſpendium in ordinatione paſſus es......* Et paulò poſt, *Et certè*, pergit, *quinque Presbyteri erant in Monaſtrio, qui ſuo jure poterant baptiſare, ſed noluerunt quidquam contra ſtomachum tuum facere.* Igitur tametſi concludi poſſit S. Hieronymum in Monaſterio degentem ex quadam œconomia, ne Joannem offenderet, miniſterium Presbyteri non exercuiſſe, an ſequitur extra Monaſterium, nuſquam eo officio defunctum illum fuiſſe, ſive per triennium quo Romæ commoratus eſt; ſive cùm Roma egreſſus, ad Orientem tendens, profectus eſt ad Gregorium Nazianzenum Conſtantinopolitanæ urbis Epiſcopum, ſacrarum Litterarum ſub tanto duce ac magiſtro ediſcendarum ſtudio; ſive cùm variis peragratis regionibus opera & colloquio Judæorum uſus, hæbraicæ, chaldaicæ, ſyriacæ linguæ cum tanto labore ac ſummo reipublicæ Chriſtianæ commodo notitiam ſibi comparavit; ſive cùm in deſertis locis pœnitentiæ deſiderio per quadriennium commoratus eſt, unde ad Monaſterium Bethleemitanum tot votis deſideratum tandem remeavit? Quamquam verò ſcripto traditum non habeamus, toto iſto temporis intervallo S. Doctorem Sacris operam dediſſe, an idcirco negandum? Concludo igitur optimum quidem eſſe, ac votis omnibus exoptandum, eo charitatis fervore eſſe omnes Sacerdotes, ut quotidie tuta conſcientia celebrare valeant: verùm nulla Eccleſiæ univerſalis lege ad id tenentur; ii præſertim qui nullam habent titulo Beneficii animarum curam.

To 4. p. 333.

Plures olim una die ab eodem Sacerdote.

Reſp. 3. plures olim una die Miſſas ab eodem Sacerdote celebratas fuiſſe. Ita Conc. Tolet. XII. anno 681. Can. 5. *Relatum eſt nobis*, inquit, *quoſ-*

dam

dam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in una die videntur Deo offerre.

dote Miſſæ celebratæ.

Leo III. referente Walafrido Strabone Lib. de rebus eccleſiaſticis cap. 21. plures una die celebrabat Miſſas. *Fidelium*, inquit, *relatione virorum ad noſtram uſque pervenit notitiam, Leonem Papam (ſicut ipſe fatebatur) una die ſepties vel nonies Miſſarum ſolemnia ſæpius celebraſſe: Bonifacium verò Archiepiſcopum & Martyrem ſemel tantùm per diem Miſſam feciſſe, qui & non longè ante noſtra fuerunt tempora, & ambo tam ſcientia quàm gradu præcipui.* De iſta praxi ac ſententia ſic judicat Walafridus, *Unuſquiſque*, inquit, *in ſuo ſenſu abundet, dum fides concordet; ut nec ſæpius offerentes æſtiment Deum aliter non poſſe petitiones diſcernere; nec ſemel hoſtias per diem immolantes putent ſuæ fidei ſubtilitatem potius quàm ſuperiorum devotionem divinis acceptam conſpectibus.*

Tom. 6. Conc. p. 1230. Creatus an. 795. Biblior. PP. T. 15. p. 191. A.

Amalatius Fortunatus (florebat anno 820.) Lib. 3. de eccleſiaſticis Officiis cap. 38. aſſerit ea nocte quæ præcedebat feſtivitatem S. Joannis Baptiſtæ celebrari ſolitam Miſſam, & alias duas eadem die. *Quapropter*, inquit, *in exordio lucis diei, quaſi in exordio nativitatis, ſacrificium Deo offertur in honore ejus, ad laudem Creatoris qui illum dignatus eſt honorare ex utero matris. Ideo autem tres Miſſæ celebrantur in feſtivitate beati Joannis, quia tribus inſignibus triumphis excellenter refulſit.*

Biblior. PP. T. 14. p. 99. G.

Conſuetudinem illam plures una die celebrandi Miſſas teſtantur quotquot eam aut ad certum numerum reſtrinxerunt, aut penitus abrogarunt. Concilium Salegunſtadienſe an. 1022. Can. 5. *Decretum eſt*, inquit, *ut unuſquiſque Presbyter in die non amplius quàm tres Miſſas celebrare præſumat.* Ad calcem donationis Ethelvulphi Regis Vveſt-Saxoniæ in Anglia hæc leguntur: *Placuit etiam Epiſcopis . . . . . cum ſuis Abbatibus & ſervis Dei conſilium inire, ut....... unuſquiſque Presbyter duas Miſſas, unam pro Rege Ethelvulpho, & aliam pro ducibus ejus huic dono conſentientibus, pro mercede & refrigerio delictorum ſuorum.....dicat.* *Salisberienſis Concilii tempore*, ait eruditus Thomaſſinus, *uſu invaluerat ut multò plurimas uno & eodem die Miſſas celebrarent, unde nihil ulteriùs præcepere hujus Concilii Patres, quàm ut ne plures tribus uno die celebrarentur. Poſtea ventum eſt, ne plures quàm duæ; & ne tot quidem dicerentur, niſi urgente neceſſitate. Non liceat Presbytero*, ait Concilium Londinenſe anno 1200. Can. 2. & 4. *bis in die celebrare, niſi neceſſitate urgente.*

Tom 9. Conc. p. 846. Tom. 8. Conc. p. 245. A. Tom. 3. vet. & nov. diſcipl. p. 170. col. 2.

Tandem Alexander II. Decreto quod refert Gratianus *De conſecratione.* diſt. 1. cap. *Sufficit*, ſic ſtatuit. *Sufficit Sacerdoti Miſſam unam in die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt unam Miſſam facere, & valdè felix eſt, qui unam dignè celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe ſit.* Quem abuſum reprimit S. Pontifex circa annum 1072. *Quicumque*, inquit, *pro pecuniis aut adulationibus ſæcularibus una die præſumunt plures facere Miſſas, non exiſtimo evadere condemnationem.*

Decr. Gra. p. 2493.

Innocentius III. Statutum Alexandri renovavit ac confirmavit c. *Conſuluiſti. De celebratione Miſſarum. Reſpondeo*, inquit, *quòd excepto die nativitatis Domini, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit Sacerdoti ſemel in die unam Miſſam ſolummodo celebrare.* Cauſa autem hujus neceſſitatis eſt, vel

Decret. p. 1365.

cùm major eſt populi multitudo, quàm ut in Eccleſia omnes ſimul Fideles contineri poſſint, nec duo adſunt Presbyteri; vel cùm à parochiali Eccleſia longiùs diſſitæ ſunt, quæ ſuccurſales vocantur, ad quas excurrere tenetur Parochus Miſſam bis, aliquando tertiò celebraturus; in quarum tantùm ultima ablutionem percipit. Inde inferes non licere Parocho alteram Miſſam celebrare ut hoſtiam conſecret ad viaticum moribundo miniſtrandum; quia ſtandum eſt regulæ ac conſuetudini Eccleſiæ, quæ prohibet duas Miſſas una die ab eodem Sacerdote celebrari.

Innoc. III in c. Dolentes. De celeb. Miſſ.

Reſp. 4. teneri Sacerdotes ſæpius ac frequenter in anno celebrare. Innocentius III. in Concilio Lateranenſi IV. eos Sacerdotes redarguit qui vix quater in anno Miſſam celebrant. *Sunt & alii*, inquit, *qui Miſſarum ſolemnia vix celebrant quater in anno.... Hæc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitus inhibemus.* Gravitas pœnæ, non levem, ſed gravem indicat culpam. Conc. Trid. Seſſ. 23. de reform. cap. 14. ubi de iis qui ad Presbyteratum aſſumendi ſunt, & de aſſumptorum munere, hæc ad rem noſtram habet. *Curet Epiſcopus, ut ii ſaltem diebus Dominicis & feſtis ſolemnibus; ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.*

Tom. 4. Conc. p. 859. D.

Idem ſtatuunt Concilium I. Mediol. ſub S. Carolo. *Tridentini etiam Concilii auctoritatem ſecuti, præcipimus Sacerdotibus, cujuſcunque gradus, conditionis & dignitatis illi ſint, ut Dominicis & reliquis feſtis diebus Miſſam celebrare non omittant.*

Acta Eccl. Mediol. p. 2. de freq. div. ſacrif. oblat. p. 15.

Conc. Remenſe an. 1583. *Sacerdotes*, inquit, *non tantùm diebus ſolemnibus, ſed etiam Dominicis, ſæpiuſque, ſi fieri poteſt, ſacrificent.*

Conc. Provinciale Toloſanum an. 1590. de Presbyteris & Clericis cap. 4. n. 1. *Sacerdotes itaque omnes*, ait, *quocùmque honore inſigniti, aut quacumque in dignitate conſtituti tandem ſint, Dominicis feſtiſque diebus, niſi juſto aliquo præpedimento avocati fuerint, Miſſæ ſacrificium celebrent.*

To. 15. Conc. p. 591. n. 8. Ibid. p. 1387. E.

Mitto infinita propemodum Conciliorum particularium Statuta, quibus certè evidens fit, mentem ac ſententiam Eccleſiæ eſſe, ut Sacerdotes ſacrificium Miſſæ frequenter, aut ſaltem diebus Dominicis ac feſtis, offerant ac celebrent.

Quæres, an Sacerdoti ſine miniſtro Sacrum facere liceat.

Reſp. interdum, vel tempore perſecutionis, vel in Cœnobiis Miſſas, quas ſolitarias vocant, celebratas fuiſſe ſine miniſtris: at mos ille abrogatus ſtatim fuit, ac prohibitum nè Miſſa ſine aliquo miniſtro celebraretur. *Tu*, inquiebat S. Laurentius Sixtum ad martyrium properantem alloquens; *nunquam ſine miniſtro ſacrificium offerre conſueveras.*

Apud Ambr. L. de off. c. 41.

Nullus Presbyter, ait Conc. Moguntinum an. 853. Can. 43. *ſolus Miſſam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet, Dominus vobiſcum; vel, Surſum corda admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cùm alius nemo cum eo ſit?*

Tom. 7. Conc. p. 1251.

Seſſione 21. Concilii Baſileenſis inter alios abuſus notatur mos quarumdam Eccleſiarum, in quibus Sacerdotes ſine miniſtro celebrant, ac prohibetur ne in poſterum id fiat. Refert Laymanus hunc morem in quibuſdam Germaniæ partibus viguiſſe, maximè in pagis.

T. 12. Conc. p. 554. n. 8.

Hunc abuſum damnarunt Concilia quæ poſt Tridentinum habita ſunt. Mediolan. I. titulo 5. *Celebranti Sacerdoti unus ſaltem miniſter adſiſtat, iſque*

T. 15. Conc. p. 261. A.

Cleri-

Clericus, ubi poſſit, & talari veſte & ſuperpelliceo indutus. Et Conc. VI. itidem Mediol. titulo 15. *Clericus*, ait, *qui in Miſſæ ſacrificio miniſtrat, dum eam functionem obit, ne preces horarias, neve aliud quidquam de libro, aliove officio recitet, ſed toto intimæ pietatis ſtudio ad miniſterium attentus ſit, quod piè religioſèque exequi debet.* Vide Concilia, Remenſe an. 1583. Tholoſanum an. 1590. Narbonenſe an. 1609. quibus cautum eſt, ne quis Sacerdos ſolus, ac ſine uno ſaltem miniſtro Sacra perficiat. *Ibid. p. 729. A. B.*

Quæres 2. an in caſu neceſſitatis liceat mulieri, Sacerdoti celebranti miniſtrare.

Reſp. nuſquam licere. *De cohabitatione Clericorum*, c. 1. *Nulla femina præſumat ad altare accedere, vel Presbytero miniſtrare.* *Decret. p. 1002.*

Quæres 3. quot modis ſeu titulis obligari poſſit Sacerdos ad Miſſam pro aliquo celebrandam.

Reſp. variis modis obligari eum poſſe. 1. ex obedientia, ſi nempe Superior, qui juriſdictionem habet, ſubdito mandet ut pro aliquo, ſeu neceſſitate aliqua publica ſacrificium offerat. 2. ex charitate, ut ſi Sacerdos videat aliquem in magna eſſe neceſſitate, impellit charitas ut pro eo ſacrificium offerat. 3. ex voto, ut ſi quis voveat ſe pro aliquo celebraturum. 4. ex ſimplici promiſſione, quæ minùs obligat quàm votum. 5. ex juſtitia & pacto, quod dupliciter fieri poteſt. 1. titulo Beneficii ad hoc inſtituti, v. g. parochialis, vel capellaniæ, vel alicujus alterius, ſimplicis, ut vocant, ſacerdotii ſeu Beneficii, cui annexa eſt obligatio celebrandi Miſſam. 2. ex peculiari ſtipendio ſeu honorario in hunc finem dato.

De ſtipendio ſeu honorario Miſſarum.

Quæres 1. an licitè poſſit Sacerdos ſtipendium ſeu honorarium pro celebratione Miſſæ percipere.

Ratio dubitandi eſt, quòd obligatio ex juſtitia non poteſt oriri, niſi intercedat pactum vel conventus: ſed omnis hujuſmodi pactio in rebus ſacris reprobanda eſt, quæ veram redolet ſimoniam, in qua ſpirituale pro temporali datur. *Imprimis quod ad avaritiam pertinet*, ait Conc. Trid. Seſſ. 22. Decreto *De obſervandis* &c. *cujuſve generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur. Nec non importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius, quàm poſtulationes, aliaque hujuſmodi quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt, omnino prohibeant* (Epiſcopi.) *To. 14. Conc. p. 856. D.*

Reſp. 1. Sacerdotes poſſe licitè ſtipendium ſeu honorarium ex celebratione Miſſarum percipere. Hæc eſt Eccleſiæ conſuetudo ac praxis, & quidem juſta; *Dignus enim eſt operarius mercede ſua.* Lucæ 10. v. 7. Et 1. Corinth. 9. v. 13. *Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui altari deſerviunt, cum altari participant.*

Ad rationem dubitandi ſubjunctam, dico reipſa quamdam hic intervenire ſpeciem conventionis & pacti inter dantem ſtipendia, & Sacerdotem; namque ille dat, ut hic faciat; hic verò facit, quia recipit, vel recepturus eſt ſtipendium: pactum verò illud non niſi ex pravo motivo ac fine vitiari poteſt, nempe ſi Sacerdos ſtipendium ſpectaret tanquam motivum vel finem præci-

Digitized by Google

præcipuum, aut tanquam pretium ſacrificii vel fructus ejus, haud dubiè impium foret pactum illud. At non ita eſt: ſtipendium quippe non datur tanquam pretium operis, ſed tanquam ſuſtentatio operantis; *non tanquam pretium mercedis, ſed tanquam ſtipendium neceſſitatis*, ait S. Thomas 2. 2. qu. 100. art. 2. in corp. Tenetur autem Sacerdos ratione ſtipendii ſpecialiter offerre & applicare ſacrificium ei qui ſtipendium dedit.

Dices: Nefas eſt pecuniam dare, etiam per modum ſtipendii, pro collatione ſacrorum Ordinum; ergo etiam pro celebratione Miſſæ.

Reſp. nego paritatem. Namque Eccleſia ſuſtentationi Sacerdotum providere tenetur, unde permittitur ut ſtipendium pro celebratione Miſſæ percipiant, per modum eleemoſynæ, honorarii, ac ſuſtentationis: nihil autem ſimile permiſit pro collatione Ordinum ſacrorum; unde tanta mala & ſcandala ſuboriri potuiſſent. Adde quòd ſuſtentationi Epiſcoporum, qui ſacrorum Ordinum miniſtri ſunt, abundè ſatis proviſum fuerit.

Quæres 2. quodnam æquum & juſtum haberi debeat pro Miſſis ſtipendium; & utrum qui minora ſtipendia pro pluribus Miſſis accipit, poſſit licitè in unum pinguius ac ſufficiens conjungere, & unica ſacrificii oblatione ſatisfacere pro debito celebrandi plures Miſſas. Ratio dubitandi hæc eſt, quia Conc. Trid. Seſſ. 25. cap. 4. de reform. permittit Epiſcopis Miſſas, pro quibus celebrandis tenuiores eleemoſynæ à teſtatoribus ſunt aſſignatæ, ad minorem numerum reducere.

Reſp. ad primum, ſtipendium illud juſtum ac congruum æſtimari debere, quod vel uſu recepto, vel judicio Epiſcopi determinatum eſt; neque penes privatos Sacerdotes eſſe illud pro arbitrio ſuo, ne dicam cupiditate, figere ac determinare.

Reſp. ad ſecundum, id minimè licere: neque favet quod ex Conc. Trid. opponitur; poteſt quippe Epiſcopus, quod non poteſt privatus quilibet Sacerdos. Concilium itaque juſtis de cauſis permittit numerum Miſſarum reduci, vel cùm reditus pro illis celebrandis multùm ſunt imminuti, vel cùm quod uno tempore congruum ac ſufficiens erat ſtipendium, lapſu temporis incongruum & inſufficiens evaſit ſuſtentandis Sacerdotibus. Tenentur igitur Sacerdotes tot celebrare miſſas, quot ex conventione promiſerunt ſe celebraturos: ni fecerint, contra juſtitiam peccant, & ad reſtitutionem tenentur. Ita ſtatutum legimus à Congregatione Cardinalium, approbante ac confirmante Urbano VIII. anno 1626. *Deinde*, ajunt Cardinales, *pro pluribus Miſſis etiam ejuſdem qualitatis celebrandis plura ſtipendia, quantumcumque incongrua & exigua, ſive ab una, ſive à pluribus perſonis collata fuerunt, aut conferentur in futurum, Sacerdotibus ſacra Congregatio ſub obteſtatione divini judicii mandat ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerunt: alioqui graviter peccant, & ad reſtitutionem tenentur.*

Idem habemus ex Conſtitutionibus Archiepiſcopi Cantuarienſis anno 1281.
To. 11. *Nec credat*, inquit, *celebrans ſe dicendo Miſſam unam, poſſe ſatisfacere pro*
Conc. p. *duabus, pro quo utroque promiſit ſpecialiter & in ſolidum celebrare.* Qui ali-
1159. E. ter opinantur, obtendunt ſacrificii virtutem infinitam eſſe, atque unica illius oblatione ſatisfieri votis multorum, ac multiplici ſtipendio ad plures Miſſas celebrandas recepto. Aberrant illi: *Namque*, ut ajunt eædem Conſtitutiones,

nes, *licèt ipſum ſacrificium, quod eſt Chriſtus, ſit infinitæ virtutis, non tamen in ſacrificio ſuæ immenſitatis ſummam plenitudinem operatur, alioquin pro uno mortuo nunquam oporteret, niſi unam Miſſam dicere. Operatur enim in hujuſmodi myſteriis diſtributione certa ſuæ plenitudinis, quam ipſe eiſdem lege infallibili ligavit.*

Quæres 3. licet ne Sacerdoti duplicatum pro eadem Miſſa, quam uni promiſit, honorarium ſeu ſtipendium percipere?

Reſp. non licere. Ita ſtatuit Alexander VII. anno 1665. qui duas iſtas damnavit propoſitiones: Primam, *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt decretum Urbani VIII.* Secundam, *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre: neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.* Ratio eſt, quia mens Eccleſiæ eſt, ut Sacerdos qui ſtipendium pro ſacrificio offerendo accepit, illud ſpeciatim ac nominatim offerat pro illo, qui dedit ſtipendium: ſacrificium ſcilicet pro multis oblatum non tantùm prodeſt ſingulis, ac ſi pro uno tantùm oblatum fuiſſet. *Si ergo*, ait S. Thomas in diſt. 45. q. 1. argumento *Sed contra, ſuffragium pro multis factum tantùm valeret ſingulis, ac ſi pro uno tantùm fieret, videtur quòd Eccleſia non debuit inſtituiſſe, ut pro aliquo ſingulariter Miſſa, vel oratio fieret; ſed quòd ſemper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet eſſe falſum.* *Rec. des Bulles, p. 458.*

Quæres 4. Poteſt ne Sacerdos qui pinguius accepit ſtipendium, una parte ſibi reſervata, alteram dare Sacerdoti, qui in ejus locum ſacrificium offerat?

Reſp. non poſſe, ac turpe omnino eſſe lucrum hujuſmodi. Quapropter Summi Pontifices Urbanus VIII. an. 1625. & Alexander VII. ann. 1665. iſtam proſcripſerunt doctrinam, *Poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.* Alexandro VII. præiverat eodem anno Academia Pariſienſis. *Hæc propoſitio ut jacet*, inquit, *falſa eſt & ſcandaloſa, favet turpi lucro, avaritiæ & injuſtitiæ.* Ratio manifeſta eſt, quia cùm ſtipendium illud datum ſit cum onere ſeu obligatione celebrandi Miſſam, nullo titulo partem ſtipendii reſervare ſibi poteſt, atque totum illud ei concedendum, in quem onus celebrandi rejicit. Permittit nihilominus Urbanus VIII. adminiſtratoribus Eccleſiæ, ut aliquid retineant pro expenſis cereorum, panis, vini, ornamentorum; ita tamen, ait S. Pontifex, ut ſi expenſis deductis aliquid ſuperſit, totum illud impendi debeat celebrandis Miſſis pro iis qui illa ſtipendia dederunt. *Rec. des Bulles, p. 458.*

Quæres 5. an Sacerdos, qui titulo Beneficii paſtoralis tenetur certis diebus Miſſam celebrare, poſſit pro eadem Miſſa ſtipendium ab aliis accipere, iiſque ſacrificii fructum applicare.

Reſp. non poſſe, quia duplicatum ſtipendium perciperet, unum titulo Beneficii, alterum titulo pacti & conventionis: atqui ex dictis duplicatum ſtipendium Sacerdos percipere non poteſt. Ita ſtatuit Urbanus VIII. ann. 1626. his verbis. *Sacerdotes quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione Beneficii ſeu Capellæ, legati aut ſalarii, ſi eleemoſynas etiam pro aliis Miſſis cele-*

celebrandis ſuſceperint, non poſſunt eadem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere. Eas igitur Miſſas pro aliis licitè ac liberè celebrare dumtaxat poſſunt Parochi, ſeu Paſtores, quas ſuis ovibus ratione curæ paſtoralis, ſeu titulo Beneficii non debent.

Quæres 6. Licetne Sacerdoti anticipato tempore Miſſas celebrare pro iis qui ſtipendium poſtea oblaturi ſunt ad celebrationem Miſſarum?

Reſp. non licere, quia Sacerdos in celebranda Miſſa certam & fixam habere debet intentionem, ut vocant, perſonæ pro qua ſacrificium offert: qui enim fieri licitè poteſt, ut celebretur Miſſa v.g. ad remiſſionem peccati, quod nondum commiſſum eſt, vel ad aliquod beneficium impetrandum, cui locus nondum patet? Praxis hæc, quæ cupiditatem & avaritiam ſapit, reprobata fuit à Congregatione Cardinalium, approbante Paulo V. die 5. Novembris anno 1605. *Citiùs quoque celebrando peccatur, anticipata ſcilicet applicatione ſacrificii, nempe incerta, pro eo, qui poſtea eleemoſynam dederit, cum ſuſpenſione effectus ſacrificii. Quæ anticipatio*, ait Gavantus, *prohibita fuit à Paulo V. velut avaritiæ fomes.*

Manuale Epiſcoporum, V. Miſſa n. 33. Quæres 7. ſit ne licitum Sacerdoti vel æditiuo ſtipendia plurima pro multis Miſſis percipere, quas prævidet nonniſi multo poſt tempore celebrari poſſe.

Reſp. non licere, niſi de conſenſu offerentium. Ratio eſt, quia offerri ſolet ſacrificium pro iis rebus quæ urgent ac inſtant, v.g. pro remiſſione peccatorum, pro impetrando pœnitentiæ dono, pro felici peregrinationis alicujus, aut litis brevi dijudicandæ exitu, pro infirma valetudine, pro refrigerio animæ in Purgatorio detentæ &c. atqui ſi poſt diuturnum tempus Miſſæ oblatio differatur, quis ſcit utrum hiſce rebus impetrandis locus & occaſio adhuc futura ſit? Fortè vel lis dijudicata erit, abſoluta peregrinatio, deſperata ſanitas, magis induratum cor peccatoris &c. Deinde tenetur unuſquiſque quàm primùm ſolvere debitum, & quidem ad mentem creditoris, maximè cùm periculum eſt ne creditor ex ſolutione debiti, quam ſperabat utilitatem, non percipiat.

Quæres 8. quem fructum teneatur Sacerdos applicare ei à quo ſtipendium accepit.

Reſp. triplicem in Miſſa fructum debere diſtingui: unum generalem, cujus participes fiunt omnes Fideles vivi atque defuncti ab unitate Eccleſiæ non præciſi; alterum ſpecialem ſeu medium, qui relictus eſt liberæ Sacerdotis applicationi; tertium ſpecialiſſimum, qui Sacerdoti ſacrificanti proprius eſt ac perſonalis. Sacerdos igitur non tantùm generalem, ſed ſpecialem ſeu medium, ad mentem & intentionem eorum qui ſtipendia ſuppeditant, fructum ſacrificii applicare tenetur: proprium verò ſeu ſpecialiſſimum ac perſonalem ſuum fructum, ex jam dictis, nulli alteri applicare poteſt, nec tenetur.

Quæres denique, an Sacerdotes, qui vel ex bonis paternis, vel ex pingui aliquo Sacerdotio divites ſunt, nec aliunde ullo indigent ſubſidio ut vitam ſuam honeſtè pro conditione ſua ſuſtentent, pro Miſſa ad quam non obligantur, poſſint ſtipendium recipere. Ratio dubitandi eſt, quia ex dictis ac probatis antea, ſtipendia illa Eccleſia non permittit niſi ad ſuſtentationem Sacerdotis: atqui Sacerdotes, de quibus hic loquimur, non indigent ſuſtentatione; ergo ſtipendia legitimè percipere non poſſunt. Neque ratio labo-

ris,

Digitized by Google

ris, quem ſuſtinent in Miſſa celebranda, aut eleemoſynæ ex his ſtipendiis pauperibus erogandæ, ſufficiens ac legitimus videtur titulus ad ea ſtipendia percipienda. Non labor corporis, quaſi tantus ille foret, ut pretio ſit æſtimabilis; aut meliùs, quaſi labor eſſet, & non potius honor ac maximum emolumentum, Deum oblatione ſacrificii colere ac propitium nobis reddere. Non eleemoſyna ex illis ſtipendiis eroganda. Namque eleemoſyna ex propriis ac juſtè acquiſitis fieri debet, non ex alienis; ſi ergo nullo titulo legitimo licet Sacerdotibus, qui ſuſtentatione non indigent, ea ſtipendia pro celebratione Miſſæ percipere, aliena ipſis & indebita cenſenda ſunt, nec ad eleemoſynas faciendas convertere illa debent. Nihilominus contraria opinio prævaluiſſe videtur, quæ non improbat ejuſmodi Sacerdotes ſtipendia percipere, quia Sacerdoti miniſtranti ex juſtitia debetur alimentum; ac per accidens eſt, quòd ille aliunde poſſit vitam ſuam honeſtè ſuſtentare.

ARTICULUS XI.

De diſpoſitionibus ad Miſſæ celebrationem requiſitis.

SI neceſſariæ ſunt in percipientibus Euchariſtiam aliquæ diſpoſitiones, tùm ex parte corporis, nempe puritas, jejunium naturale; tùm ex parte animæ, ſanctitas, pietas, affectus devotionis ſeu religionis in ſacrum altaris myſterium &c. quantò magis illa omnia neceſſaria ſunt Sacerdoti Sacra perficienti? de quibus ut plura hic dicamus neceſſe non videtur.

Quæres 1. an Sacerdos, cui ex officio celebrare incumbit, ſed peccati alicujus mortalis ſibi conſcius eſt, nec copiam habet Sacerdotis cui confiteatur, poſſit ſine prævia confeſſione celebrare Miſſam.

Reſp. poſſe ſi doleat de peccato, urgeat neceſſitas, & quantociùs proponat confiteri. Ita Conc. Trid. Seſſ. 13. de Euchariſtia c. 7. *Communicare volenti,* ait, *revocandum eſt in memoriam ejus præceptum, Probet ſeipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat, quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non deſit illis copia confeſſoris. Quòd ſi, neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quàm primùm confiteatur.* *To. 14. Conc p. 807. C.*

Duo circa hunc Concilii textum quæruntur: primum, quæ ſit illa neceſſitas, qua urgente poteſt Sacerdos ſine prævia confeſſione celebrare: alterum, quando Concilium ait, *quàm primùm confiteatur;* an ſit præceptum, vel tantùm conſilium.

Reſp. ad primum, neceſſitatem illam repeti vel ex circumſtantia diei feſti, quo urget præceptum audiendi Sacrum, vel ex caſu quo nullæ ſint in ſacrario hoſtiæ conſecratæ, aut aliunde haberi non poſſint ad viaticum homini jamjam morituro adminiſtrandum.

Reſp. ad ſecundum, non merum hic conſilium, ſed verum præceptum contineri, interprete ipſomet Alexandro VII. à quo duæ iſtæ propoſitiones inter alias benè multas n. 38. & 39. proſcriptæ ſunt. *Mandatum Concilii Triden-* *Rec. des Bulles, p. 465.*

Digitized by Google

Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum..... Illa particula, quàm primùm, *intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur*. Cenſuram harum propoſitionum renovat Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus an. 1700.

Quæres 2. an liceat Sacerdoti, nulla exiſtente laudabili cauſa, Miſſam celebrare ante perſolutum officium Matutinum.

Reſp. non licere, ſi nulla ſit honeſta cauſa: quia id prohibent Miſſalis Romani Rubricæ, uſus & conſuetudo: tùm Innocentius IV. Epiſtola 10. ad Cardinalem Ottonem Epiſcopum Tuſculanum, *Sacerdotes autem*, inquit, *dicant Horas canonicas more ſuo: ſed Miſſam celebrare, priuſquam officium Matutinum compleverint, non præſumant*. Multæ autem cauſæ eſſe poſſunt quibus à culpa excuſantur qui Miſſam celebrant ante perſolutum officium Matutinum: v.g. officium charitatis erga proximum exhibendum; grave negotium quod differri non poteſt; multitudo pœnitentium qui ad tribunal certis diebus accedunt &c.

To. 11. Conc. p. 614. n. 11.

ARTICULUS XII.

De tempore & loco quibus celebrare licet Miſſæ ſacrificium.

Quæres 1. quo tempore, & qua hora liceat Miſſam celebrare.

Reſp. 1. ſingulis anni diebus, excepta feria ſexta majoris hebdomadæ, poſſe Miſſam celebrari; imprimis verò diebus Dominicis ac feſtis, neceſſe eſt eam celebrari, quia his diebus tenentur Fideles ex præcepto Eccleſiæ Miſſæ ſacrificio intereſſe; dies quippe Dominica divino cultui potiſſimùm conſecrata eſt. Ita primi Chriſtiani de quibus Act. 20. dicitur, *Una ſabbati cùm conveniſſemus ad frangendum panem*. Et S. Juſtinus Apol. 1. teſtatur die Solis, hoc eſt Dominica, convenire ſolitos Fideles ad publicas preces, & ſacrificium Deo immortali offerendum.

Reſp. 2. ante initium auroræ non licere celebrare Miſſam, ſed ab illo puncto diei quo aurora incipit. Nomine verò auroræ non intelligitur ortus Solis, id eſt aſcenſus corporis ſolaris ſupra noſtrum horiſontem, ſed initium crepuſculi diei, ſeu prima lucis irradiatio. Excipienda tamen ab iſta regula, nox natalis Domini, in qua prima Miſſa celebratur ſtatim poſt mediam noctem. Jure igitur communi ac recepta ubique conſuetudine non licet vel ante auroram vel poſt meridiem, à non jejunis Miſſam celebrari. Nec meritò poſſunt Novatores exemplum Chriſti, qui ſero & poſt cœnam ſacrificium inſtituit & obtulit, nobis opponere. Namque nulla lege nos obſtrictos voluit Chriſtus, ut quæcumque in ultima Cœna obſervavit, obſervaremus: ſemper etenim ea lex Apoſtolica viguit, ut nonniſi à jejunis Euchariſtia ſumeretur, ut antea probatum eſt. *Non ſciet maritus*, ait Tertullianus uxorem ſuam alloquens, *quid ante omnem cibum ſumas*. Sanctus Auguſtinus Novatorum objectionem jamdiu occupaverat in Epiſtola 54. aliàs 118. cap. 6. *Liquidò apparet*, inquit, *quando primùm acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quòd à jejunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti Sacramenti, in os Chriſtiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi: nam ideo per univerſum orbem*

To. 2. p. 116. F.

mos

mos iſte ſervatur. Neque enim quia Dominus poſt cibos dedit, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent; aut ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Namque Salvator quò vehementiùs commendaret myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit altiùs infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum, à quibus ad paſſionem digreſſurus erat. Et ideo non præcepit, quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Ex illo S. Doctoris teſtimonio hæc habemus. 1. Dominum nihil de hoc jejunio præcepiſſe. 2. Apoſtolos Spiritu ſancto inſpiratos inſtituiſſe ut à jejunis Euchariſtia ſumeretur. 3. id per totum orbem terrarum obſervari ab omni Chriſti Eccleſia. 4. rationem hujus rei fuiſſe honorem tanti Sacramenti.

Quæres 2. quo in loco Miſſam celebrare liceat.

Reſp. jure communi & ordinario non licere celebrare Miſſam niſi in Eccleſia, vel loco ſacro ab Epiſcopo conſecrato, vel ſaltem benedicto ab ipſo, vel de licentia illius. Per Eccleſias autem & loca ſacra intelligimus ea ad quæ Fideles religionis cauſa conveniunt, quæ vel Templa, vel Oratoria, vel Baſilicæ & Dominicæ appellantur. Inter illas Eccleſias, quædam ritu maximè ſolemni conſecratæ ſunt ab Epiſcopo per ſacri chriſmatis unctionem, alioſque ritus in Pontificali præſcriptos; aliæ verò ſunt dumtaxat benedictæ ab Epiſcopo, vel de ejus licentia à ſimplici Presbytero. Præter illas publicas Eccleſias, quædam ſunt Oratoria privata, ſeu Capellæ domeſticæ, quæ ex licentia Epiſcopi ad divinum cultum deſtinantur, & ordinariè benedicuntur. In tribus iſtis ſacrorum locorum generibus certum eſt Miſſam licitè celebrari, ſaltem quibuſdam diebus. Namque diebus feſtis ſolemnioribus non licet in domeſticis illis Capellis abſque licentia ſpeciali Epiſcopi celebrare; imò multi ſunt Epiſcopi, qui etiam dies Dominicos excipiunt, ut nempè Parochia his diebus frequentetur, niſi fortè tam longè diſſita ſit, ut non ſine gravi incommodo, & periculo evidenti non audiendi Miſſam, adiri poſſit: ſi verò licentia ab Epiſcopo conceſſa indefinita fuerit, licitè etiam diebus Dominicis Miſſa celebrari poterit & audiri.

Dixi, jure communi & ordinario: ab iſta quippè regula nonnullæ ſunt exceptiones. 1. cum licentia S. Pontificis vel Epiſcoporum Miſſa celebrari poteſt in caſtris pro exercitu, & in littore maris, & navi, pro navigantibus. 2. Epiſcopis iter facientibus ſpeciali privilegio indultum eſt, ut quando non poteſt Epiſcopus commodè accedere ad Eccleſiam, poſſit in altari portatili ubivis ſacrificare, vel ſacrificanti aſſiſtere. 3. nonnunquam SS. Pontifices vel Epiſcopi permittunt ut Miſſa dicatur in privato Orario ad divinum dumtaxat cultum permanenter deſtinato, quamvis non benedicto: at nonniſi rariſſimè id permittitur pro loco, qui antea prophanis uſibus deſtinatus erat, & ſtatim poſtea in eoſdem uſus reſtituendus eſt.

Quæres 3. an liceat Miſſam celebrare in Eccleſia violata ſeu polluta. Violata autem cenſetur Eccleſia in iis caſibus in quibus ejus ſanctitas violatur, ac prohibet Eccleſia ne Sacrum in ea perficiatur. Quinque autem vulgò numerantur hujuſmodi caſus.

Primus eſt ſanguinis effuſio injurioſa & mortaliter mala; alioquin non polluitur Eccleſia. Dixi, *effuſio*; id eſt notabilis copia ſanguinis ex violata per-

percuſſione effuſi: unde nonnullæ guttulæ Eccleſiam non polluunt. Pariter mutilatio quæ eſſet ſine ſanguinis effuſione, Eccleſiam non pollueret. Neceſſe verò non eſt ad violandam Eccleſiam ut ſanguis intra ipſam fundatur; ſed ſatis eſt quòd homo in Eccleſia ita percuſſus ac vulneratus fuerit, ut inde ſequatur notabilis effuſio ſanguinis. E contra ſi percuſſio fiat extra templum, in quod poſteà læſus ingrediatur, & ibi ſanguis effluat, Eccleſia non erit violata.

Secundus eſt homicidium voluntarium & injurioſum: at non polluitur Eccleſia per homicidium omninò caſuale & involuntarium, ut ſi quis ad juſtam ſui defenſionem aggreſſorem fortè occidat; nec etiam ſi quis extra Eccleſiam lethaliter vulneratus, in ea moriatur.

Tertius eſt adulterium & voluntaria ſeminis effuſio: ſi enim involuntaria foret, Eccleſia non pollueretur; imò etiam polluitur per copulam conjugalem, quæ in Eccleſia fieri nunquam poteſt. Supponitur autem pollutionem illam vel adulterium publicum eſſe ac cognitum: ſi enim occultum omninò foret, non pollueretur Eccleſia, nec opus foret ut reconciliaretur.

Quartus eſt ſepultura Infidelis, vel Hæretici, aut cujuſcunque alterius nominatim excommunicati. Cap. *Conſuluiſti. De conſecratione*, unde licèt prohibitum ſit etiam ſub anathematis pœna in Concilio Turonenſi an. 1583. ſepelire in loco ſacro publicum Hæreticum, ſi tamen nominatim denuntiatus ille non foret, illius ſepultura Eccleſia non pollueretur. Multi etiam hanc prohibitionem extendunt ad infantes non baptiſatos, niſi in utero materno extincti fuerint; eo enim in caſu à matre non diſtinguuntur, & eadem donantur ſepultura.

Eccleſia autem violata, cenſetur etiam & cœmeterium, ſi contiguum fuerit, violari; ſecus verò ſi diſtans fuerit, & paries interjacens cæmeterium ab Eccleſia ſeparet. Violato autem cæmeterio, non propterea violata Eccleſia cenſetur: nam quod minus eſt, non trahit ad ſe majus, ſicut majus trahit minus. Capite unico, *De conſecratione Eccleſiæ*, in Sexto, ubi additur: *Si plura cæmeteria ſint cohærentia, ſed medio pariete ſejuncta, eorum altero violato, alterum propterea non reputatur violatum.*

Sext. Decretal. p. 579.

Quintus caſus eſt ſi Eccleſiæ parietes vel maxima ex parte igne abſumantur aut aliter funditus deſtruantur; vel ſi non omninò deſtructis parietibus, omnis cruſtra, vel major ejus pars deſtruatur: utroque illo caſu Eccleſia violata cenſetur, nec licet in ea celebrare. Ratio eſt, quia conſecratio in exterioribus cruſtis conſiſtit, in iis etenim fiunt cruces & chriſmatis unctiones, nec eadem remanere cenſeretur Eccleſia, ſi parietes maxima ex parte corruerent ac deſtruerentur: non ita verò eſſet, ſi iis remanentibus, tecta & aliqua ligna dumtaxat comburerentur. Cap. *Ligneis. De conſecratione Eccleſiæ, vel altaris. Si tecta aliaque ligna Eccleſiæ*, ait Innoc. III. *combuſta ſint illæſis parietibus, conſecrationem non amittit; quia conſecratio in parietibus conſiſtit*, neque ſi major parietum & cruſtarum pars ſubſiſteret; tunc enim moraliter eadem cenſetur Eccleſia ſubſiſtere.

Decretal. p. 1361.

Duo hic adverte: primum, diſcrimen eſſe inter pollutionem Eccleſiæ, & execrationem. Namque polluta Eccleſia, polluuntur etiam omnia altaria quæ in ea erecta & fixa ſunt; quemadmodum & vice verſa, non poteſt altare pollui, quin etiam Eccleſia ipſa polluatur: at verò ſi Eccleſia execretur

com-

Digitized by Google

combuſtis aut deſtructis parietibus, non ideo altaria, quæ integra & illæſa remanent, execrantur; ſicut nec altari per fractionem execrato, Eccleſia execratur. Alterum quod debet adverti, iſtud eſt, prohibitum eſſe dirutam Eccleſiam quæ conſecrata fuerat, ad prophanos uſus convertere: regula etenim generalis hæc eſt; ad uſus ſæculares & prophanos converti non debere ea quæ ſemel conſecrata fuerint. Cap. *Ligna. De conſecratione*, ubi dicitur, ***ligna Eccleſiæ dedicatæ, vel igni eſſe comburenda, vel ad aliam Eccleſiam, vel ad profectum Monaſterii eſſe adhibenda***.

Quæres 4. quandonam altare cenſeatur ſuam benedictionem ſeu conſecrationem amiſiſſe.

Reſp. altare aliud eſſe fixum, quod alicui loco ſeu baſi affixum eſt; vel portatile ſeu mobile, quod etiam viaticum appellatur, & conſiſtit in ſimplici tabula lapidea, eaque anguſtiore. Altare fixum ſuam benedictionem amittit, ſi à loco ſuo ſine ſua baſi ſemotum fuerit. Cap. *Quod in dubiis*: ubi legimus, ***Tabula cui conſecrationis benedictio pontificali miniſterio adhibetur, ſi demota vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò conſecrari.*** (*Decretal. p.* 1360.) Mobile verò altare conſecrationem non amittit, etiamſi à ligno, in quo incluſum eſt, ſeparetur, niſi fortè in ligno loculus reliquiarum incluſus ſit: in hoc quippe caſu plures Theologi arbitrantur amitti conſecrationem; ſed reliquiæ ſolent in lapide recludi. Utrumque verò altare, ſive fixum ſive portatile, amittit ſuam conſecrationem per enormem ſeu notabilem fractionem. Cap. *Quod in dubiis*. Notabilis autem fractio cenſetur, cùm in nulla parte confracti altaris calix cum hoſtia ſecurè reponi poteſt.

Quæres 5. quid agere debeat Sacerdos, ſi, dum celebrat, Eccleſia violetur.

Reſp. ſi Eccleſia violetur poſt Canonem incœptum, ſacrificium perficiendum eſt, quia cenſetur inchoatum, nec intermitti debet: ſi autem ante Canonem violetur, ab altari recedendum eſt, donec reconciliata fuerit Eccleſia.

Quæres 6. per quem Eccleſia, quæ violata fuit, reconciliari debeat.

Reſp. Eccleſiam illam vel ab Epiſcopo conſecratam fuiſſe, vel ſimpliciter benedictam. Si prius, à ſolo Epiſcopo reconcilianda eſt; vel ſaltem ex ſpeciali diſpenſatione vel Summi Pontificis, vel Epiſcopi, à Presbytero; ſi poſterius, per Sacerdotem ab Epiſcopo delegatum poteſt reconciliari.

ARTICULUS XIII.

De ceremoniis Miſſæ.

Error Novatorum.

DE neceſſitate ceremoniarum in conficiendis vel adminiſtrandis Sacramentis, earum natura, rectitudine, æquitate, utilitate & effectu abundè ſatis diſputavimus adversùs Novatores in Prælectionibus noſtris de Sacramentis in genere, Quæſtione ultima pag. 262. & ſequentibus. Ibidem duo expendimus, quæ ad præſens noſtrum de ſacrificio inſtitutum maximè pertinent: primum, quo idiomate, ſive qua lingua divinum Officium celebrari debeat; alterum, utrum neceſſe ſit ſubmiſſa voce Miſſæ Canonem recitari. Conſule quæ eò loci diſcuſſa ſunt.

Digitized by Google

Sufficiat hìc in memoriam revocaſſe doctrinam Concilii Tridentini circa ceremonias generatim conſideratas. *Cùm natura hominum ea ſit*, ait Concilium Seſſ. 22. de ſacrificio Miſſæ cap. 5. *ut non facilè queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò elatiore in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit. Ceremonias item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa, ex apoſtolica diſciplina & traditione; quo & majeſtas tanti ſacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Canone verò 7. ejuſdem Seſſ. Novatores ferit his verbis: *Si quis dixerit, ceremonias, veſtes, & externa ſigna quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis quàm officia pietatis; anathema ſit*. Verùm iis in præſentiarum ſuppoſitis, ad rem noſtram propiùs accedimus.

To. 14. Conc. p. 854.

Ibid. p. 856.

I. Calviniſtæ omnes Miſſæ ceremonias refugiunt, & penitus abrogandas exiſtimant. Calvinus L. 4. Inſt. cap. 10. paragr. 8. *Damnat Paulus*, inquit, *omnes fictitios cultus quos homines ſibi ipſis comminiſcuntur, vel ab aliis accipiunt, & quæcumque de cultu Dei tradere præcepta ex ſe audent*. Cap. verò 17. paragr. 43. agnoſcit quidem antiquiſſimas illas eſſe, & non longè ab ætate Apoſtolorum incœpiſſe, verùm eas rubiginem cœnæ Domini inverecundè appellat, aitque *natas eſſe ex procacitate humanæ confidentiæ, quæ ſe continere non poteſt, quin in Dei myſteriis ludat; & laſciviat*.

P. 435.

P. 525.

II. Lutherani, qui Chriſtum in Euchariſtia realiter præſentem agnoſcunt, non ita videntur à ceremoniis abhorrere, quarum aliquas retinent, aliquas etiam culpant. Lutherus adversùs Regem Angliæ loquens de iis qui ſacram communionem flexis genibus percipiunt, *Nos autem*, inquit, *iſtos merè fatuos & ſtolidos appellamus*. In Libro de Cap. Babyl. cap. de Euchariſtia, duo affirmat. 1. Miſſam eò magis eſſe chriſtianam, quò eſt ſimplicior, & ſimilior Miſſæ Chriſti, in qua nulla fuit veſtium, geſtuum, cantuum aliarumque ceremoniarum pompa. 2. addit, non eſſe propterea calumniandam univerſam Eccleſiam, quæ multis aliis ritibus, & ceremoniis Miſſam ornavit & ampliavit. In Libro verò de formula Miſſæ, permittit lumina, incenſum, & aliqua hujuſmodi. Ex quibus hìc obiter inferes, adversùs quoddam delicatum ac faſtidioſum hominum genus, qui cum D. de Vert, in ceremoniis Eccleſiæ nihil ſymbolicum, myſticum nihil ac ſpiritale agnoſcunt, ſed id unum, quod in iis materiale eſt ſeu phyſicum, quod uſus, vel neceſſitas invexit; v. g. cereos ad videndum, incenſum ad tetrum odorem purgandum, veſtes ad tegendum corpus &c. inferes, inquam, Novatores non in eo præcisè errare ac reprehendi ab Eccleſia, quòd ad illos naturales & receptos uſus nonnullis ex hiſce rebus utantur, ſed quòd in illis nihil ſymbolicum ac ſpiritale admittant, contra mentem ac ſententiam Eccleſiæ.

Obſervatio.

Kemnitius, referente Bellarmino L. 2. de Miſſa cap. 13. omnes ceremonias Miſſæ ad quatuor claſſes revocat.

To. 3. p. 358.

Prima earum eſt, quæ divinum habent mandatum & exempla Scripturæ, & quas ſubſtantiales vocat, ut accipere panem, benedicere, manducare, mortem Domini annuntiare.

Secunda earum, quæ licèt non habeant expreſſum mandatum, neque omninò

ninò ſint neceſſariæ, tamen bonæ ſunt ac piæ, ſi ad ædificationem uſurpentur ut Pſalmi, lectiones, preces, confeſſio fidei per ſymboli recitationem.

Tertia claſſis earum eſt, quas ut ſuperſtitioſas & impias traducit, ut oblationem pro vivis & mortuis, invocationem Sanctorum, ſatisfactionem pro animabus Purgatorii, Miſſam privatam, conſecrationem ſalis, benedictionem aquæ.

Quarta denique earum eſt, quas adiaphoras, ſeu indifferentes appellat, ut veſtes, vaſa, ornamenta & cætera quæ verbo Dei non repugnant. Docet verò eas, quæ ſunt primi generis, omninò ſervandas; quæ ſunt tertii, omninò abrogandas; quæ ſunt ſecundi & quarti retinendas eſſe, ſed cum libertate, ac ut minimè neceſſarias.

Si ex iis ceremoniis, quas Kemnitius ſuperſtitioſas & impias appellat, mendacia, quibus Catholicum dogma deformat, ſuſtuleris, nihil ſuperfuturum eſt, quod reprehendi meritò poſſit. 1. ait, Concilium Tridentinum ſine ulla diſtinctione omnes ceremonias approbare, ſive piæ ſint, ſive ſuperſtitioſæ. Mendacium eſt; Concilium enim non loquitur niſi de iis ceremoniis *quæ ex Apoſtolica diſciplina & Traditione deſcendunt*. 2. in illis ceremoniis nos vim quamdam ſpiritualem agnoſcere. At non aliam in illis agnoſcimus, quàm quæ ex conſecratione ac precibus Eccleſiæ à Deo impetratur; atque ut *mentes Fidelium per hæc viſibilia Religionis & pietatis ſigna, ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitentur*. 3. ajunt nos in hujuſcemodi ceremoniis præcipuum Dei cultum reponere. At calumniantur: iis etenim ceremoniis & externis ritibus utimur dumtaxat tanquam adjumentis, quibus mentes Fidelium ad cœleſtia eriguntur. Sunt illæ ceremoniæ in Religione, quod in arboribus folia, ad conſervandos fructus, quorum aliquando luxuriantem copiam reſecamus, ut ardore ſolis fructus matureſcant: ita pariter nonnullæ interdum ſupprimuntur ceremoniæ, vel ne ſua multitudine obruant; vel ne iis rudior populus abutatur. 4. aſſerunt apud nos ita neceſſariam exiſtimari ceremoniarum obſervantiam, ut pronuntient piaculum eſſe quidquam in iis immutari, ac mortaliter peccare illos, qui aliquid in illis neglexerint. Verùm imponunt nobis; prohibet equidem Conc. Trid. Seſſ. 7. Can. 13. *ne quis miniſter pro libito præſcriptos ritus omittat, aut in novos per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem immutet*, at non ſibi poteſtatem adimit Eccleſia, ritus aliquos, ſi expedire judicaverit, immutandi; neque etiam apud nos quælibet negligentia peccatum eſt mortale, ſed contemptus, aut notabilis negligentia in rebus gravioribus: communis quippè Theologorum doctrina eſt, in iſtis rebus, ſicut & in aliis præceptis, levitatem materiæ excuſare à peccato mortali.

Seſſ. 22. c. 5.

Ibid.

Diviſio ceremoniarum Miſſæ.

In duas generatim claſſes illæ diſtribuuntur, in eas nempè quæ præcedunt, & in eas quæ comitantur Miſſam.

I. Ceremoniæ quæ Miſſam præcedunt, quædam ſumuntur à perſona, quædam à loco, aliæ à tempore; & iſtæ in rebus conſiſtunt, & prærequiruntur ad ſacrificium: aliæ conſiſtunt in actione, & adhibentur inter ſacrificandum, partim erga Deum, partim erga populum, partim erga ipſum ſacrificium. Ex parte verò perſonæ requiruntur veſtes ſacræ: ex parte loci, requi-

Digitized by Google

runtur templa, altaria, vaſa ſacra, ut calix, diſcus, corporalia, item & lumina: ex parte temporis requiritur, ut præcipuè celebretur Miſſæ ſacrificium diebus Dominicis, ante meridiem, & ante omnem cibum, quæ duo poſtrema jam expoſuimus.

II. Ceremonias quæ in celebratione Miſſæ obſervantur ad quinque capita revocat Bellarminus Lib. 2. de Miſſa cap. 15. Aliæ enim, inquit, ad Deum referuntur, ut elevatio manuum, elevatio oculorum, adoratio per inclinationem corporis totius, aut per genuum curvationem: aliæ ad ſacrificium, ut elevatio, oſtenſio, fractio, commixtio: alia ad Sacerdotem celebrantem, ut tunſio pectoris, & manuum lotio: aliæ ad populum, ut ſalutatio & dimiſſio: aliæ ad ea quæ in Miſſa leguntur, ut *Gloria in excelſis*, Symbolum, Epiſtola, Evangelium, Præfatio. Præter illas nonnullæ ſunt aliis rebus communes, ut ſignum crucis, aſperſio aquæ, thurificatio, oſculum &c.

De ceremoniis quæ Miſſam præcedunt.

De veſtibus ſacris.

Chriſtus cùm Euchariſtiam inſtituit non alia veſte induebatur, quàm ordinaria, vulgari & communi. Primi quoque Eccleſiæ Paſtores, cùm in cryptis ac locis ſubterraneis perſecutionum metu laterent ac Sacra facerent, non aliis veſtimentis uſi ſunt, quàm iis, quibus cæteri pro uſu induebantur. Poſtquam verò à perſecutionibus Eccleſia reſpiravit, ipſi reddita pace, ordinari cæpit Eccleſiæ diſciplina, & cultus exterior ceremoniarum apparatu ornari & illuſtrari; quamquam veriſimile prorſus eſt, ſacras illas miniſtrorum veſtes, in prima ſua origine diſtinctas non fuiſſe ab iis quibus pro uſu ac conditione cæteri homines utebantur. Verùm, cùm pro innata hominis levitate ac inconſtantia frequentiùs apud Laicos illæ mutarentur, Eccleſia conſtanter illas retinuit, tametſi non ſine aliqua facta identidem, quantùm ad formam, immutatione. Sed quidquid ſit, certiſſimum illud eſt ex uſu ac ſtatutis Eccleſiæ, ſpeciales veſtes in Sacris obeundis officiis, miniſtris aſſignatas fuiſſe. Namque, ut ſcitè admodum ait Bellarminus loco mox citato cap. 14. ſicut Reges, ac Magiſtratus in publicis actionibus non vulgari utuntur veſtitu, ſed alio auguſtiore, & certis inſignibus, quo & reverentia ipſis concilietur, & ſimul imperium ipſorum, & poteſtas repræſentetur; ſic etiam omninò conveniebat, ut in hac publica totius Eccleſiæ actione, Sacerdos ſacro ac peculiari habitu uteretur, tùm ad reverentiam myſterii, tùm ad ipſam Chriſti paſſionem repræſentandam.

Et verò nemo ignorat, in veteri Teſtamento Sacerdotes oblaturos ſacrificium, certis veſtibus à Deo ipſo præſcriptis indui debuiſſe, quæ veſtium ſacrarum, quibus nunc induuntur Sacerdotes chriſtiani, figuram & typum

To. 3. p. 1029. gerebant. Quapropter S. Hieronymus in caput 44. Ezechielis ubi de Officio divino ſermo eſt, ait: *Per quæ diſcimus non quotidianis & quibuslibet pro uſu vitæ communis pollutis veſtibus nos ingredi debere in ſancta ſanctorum, ſed munda conſcientia & mundis veſtibus tenere Domini Sacramenta....*

T. 4. p. 2. p. 502. *Porrò religio divina alterum habitum habet in miniſterio; alterum in uſu vitaque communi*. Et L. 1. contra Pelagianos ultra medium, ſcribit, Epiſcopos

pos & Presbyteros & omnem Clerum in ſacrificii adminiſtratione candidis veſtibus uti. Idem quoque teſtatur S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. qui etiam initio Liturgiæ, quæ nomine ipſius circumfertur, deſcribit Orationes, quæ dicuntur dum Sacerdos ſacras veſtes induit. S. Hieronymus mox laudatus in Epiſtola ad Heliodorum de obitu Nepotiani, ſcribit ſibi à Nepotiano Presbytero moriente, relictam fuiſſe tunicam, qua utebatur in miniſterio Chriſti. *Ibid. p. 272.*

Theodoretus L. 2. Hiſt. cap. 27. refert Conſtantinum Macario Epiſcopo Jeroſolymitano *ſacram veſtem aureis filis contextam donaſſe, ut ea indutus divini Baptiſmi miniſterium perageret.* *Pagina 111. A.*

Euſebius Cæſarienſis L. 10. Hiſt. c. 4. in Oratione panegyrica de ædificatione Eccleſiarum Paulino Tyriorum Epiſcopo dicta, exordium ducit ab *P. 371.* his verbis, *Amici & Sacerdotes Dei, qui ſacra tunica talari induti, & cœleſti gloriæ corona decorati, divinaque unctione delibuti &c.* Erat igitur tunc temporis, anno ſcilicet 313: in uſu ſacra tunica talaris, qua induebantur Sacerdotes, & ab aliis ad honorem & reverentiam diſcernebantur.

Concilia pariter illarum veſtium ſeu ornamentorum mentionem faciunt.

Carthaginenſe IV. Can. 41. prohibet ne Diaconi alba utantur, niſi in ſacro miniſterio. *Tom. 2. Conc. p. 1203.*

Braccarenſe IV. c. 4. ſtatuit, ut Sacerdos, qui aut ſacrificium oblaturus eſt, aut Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quàm Orario utroque humero circumſeptus, in ſignum firmitatis atque conſtantiæ in rebus adverſis non minùs quàm in proſperis. *Tom. 6. Conc. p. 564.*

Conc. Toletanum IV. cap. 40. mandat ut Levita in ſiniſtro humero Orarium portet, quia prædicat; dexteram autem partem habeat liberam, ut expeditus ſit ad miniſterium implendum. *Tom. 5. Conc. p. 1716.*

In Concilio Laodiceno cap. 22. & 23. cautum eſt ne Subdiaconi Orario utantur. Non ergo aut novus eſt aut ſuperſtitioſus ſacrarum veſtium in divinis Officiis tractandis uſus, ſicut garriunt Novatores, neque etiam, ut frigidè ait D. de Vert, ad hoc unum inſtitutus ut miniſtri nuditas tegatur, quaſi in hunc finem non ſufficerent communia & vulgaria veſtimenta, aut neceſſe foret ſpeciales illas ac ſingulares miniſtrorum veſtes ad illos tegendos ritu aliquo ſpeciali, ſigno crucis, & quibuſdam orationibus benedici, ſicut mos eſt apud Græcos & Latinos. *Tom. 1. Conc. p. 1511.* *Rituale Græc. p. 59.*

Sex verò numerantur hujuſmodi veſtes Sacerdotis, cùm ad ſacrificium perficiendum accedit: nimirum amictus, alba, cingulum, manipulus, ſtola ſeu orarium, caſula ſeu planeta. Leo IV. S. Pontifex verſus annum 850. hunc ipſum ferè veſtium ſuſcipiendarum ordinem præſcribit in Homilia de cura paſtorali: *Nullus*, inquit, *cantet* (Miſſam) *ſine lumine, ſine amictu, ſine alba, ſtola, fanone, & caſula. Veſtimenta nitida ſint, & ad nullos alios uſus ſint.* De illis ex profeſſo ſcripſerunt Albinus Flaccus, Alcuinus de Officiis divinis, circa annum 780. Hunc ſecuti ſunt Amalarius Fortunatus circa an. 810. L. 3. de eccleſiaſt. Officiis, Rabanus Maurus L. 1. de inſtit. Cleric. circa an. 815. Rupertus, Innocentius III. Guillelmus Durandi. De his vide & Ordinem Romanum. Nullus illorum Scriptorum præcisè tempus aſſignat inſtitutionis illarum veſtium, ſed inſtitutas & ſua ætate in uſu poſitas ſupponunt: myſticas verò illarum ſignifica- *Tom. 8. Conc. p. 34. A.*

tiones obſervant ferè omnes, quas etiam clarè indicant preces quæ in ſingulis induendis recitantur. De ſingulis breviter dicendum.

Amictus.

Amictus generatim quamlibet veſtem ſeu indumentum ſignificat, quo ſenſu ab Auctoribus prophanis uſurpatur. Ritu eccleſiaſtico, veſtis, ſæculo 8. ut putant, inducta, ad collum, quod tunc temporis nudum geſtabatur, obtegendum, unde in humeros diffluebat: minùs etenim decens ac decorum viſum fuit, ſi Epiſcopus vel Sacerdos Sacris operam daturus nudo ac detecto collo accederet ad altare. Huic ex decentia & decore rationi, acceſſit & altera, ſanitatis & commodi, ad conſervandam ſcilicet vocem divinis laudibus canendis ac celebrandis deſtinatam, ne fortè ex denudato collo raucedinem contraheret. Ita Amalarius L. 2. cap. 17. Mirum quantùm litteralis illa & phyſica interpretatio D. de Vert arrideat, quantùm in illa exultet; at ignorare non debuiſſet, huic litterali & phyſicæ rationi ſymbolicam ac myſticam ab Eccleſia ſignificationem additam fuiſſe: quapropter in Miſſa quam Illiricus vulgavit, cùm Sacerdos amictum induit, ſic orat, *Humeros meos ac pectus meum Spiritus ſancti gratia protege me, Domine.* Amictus igitur cui primùm originem dedit, vel neceſſitas, vel commoditas, ſubinde in ornamentum eccleſiaſticum uſurpatus eſt, ac deſtinatus ad ſignificandum. 1. depoſito pœnitentiæ ſacco, ſuccedere gaudium & lætitiam quæ ex miniſterio ſacro deguſtatur. Hinc in jam citata Miſſa Illirici, Sacerdos ordinarias veſtes deponens dicebat, *Conſcinde, Domine, ſaccum meum, & circunda me lætitia ſalutari*, juxta iſtud Pſalmi 29. *Convertiſti planctum meum in gaudium mihi; conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.* 2. Amictus velut ſpiritualis galea capiti impoſita ſpectatur ad propulſandos diabolicos incurſus. *Impone, Domine*, ait Sacerdos amictum induens, *capiti meo galeam ſalutis, ad expugnandos diabolicos incurſus*, idque appoſitè ad monitum Apoſtoli Epheſ. 6. v. 11. *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli.* Et v. 16. & 17. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, ut poſſitis omnia tela nequiſſimi extinguere; & galeam ſalutis aſſumite.* Figuratæ ſunt procul dubio apud Apoſtolum voces iſtæ, *armatura, ſcutum, galea*, quibus vim animi, robur ac firmitatem deſignat, ad propulſandos omnes dæmonis impetus neceſſariam: ut quid ergo tam moleſtè fert D. de Vert, Eccleſiam in ſacris miniſtrorum veſtimentis & ornamentis ſymbolicum aliquid, myſticum ac ſpiritale agnoſcere? 3. per amictum ſymbolicè ac myſticè admonentur ſacri miniſtri, ut ponant ori ſuo cuſtodiam, ac voce ſua potiſſimùm utantur ad ſacra myſteria tractanda, divinaſque laudes cantandas: quem finem apprimè exponit Oratio quæ in antiquo Miſſali Cameracenſi an. 1527. & 1542. refertur à Sacerdote recitanda his verbis, *Caſtiget & moderetur vocem meam cuſtodia tua, Deus; ut non delinquam in lingua mea, ſed loqui merear quæ tibi ſunt accepta.* In Miſſali quoque ſancti Martini Tornacenſis ſæculo 13. hæc Oratio legitur, *Pone, Domine, ori meo cuſtodiam.*

Circa illum amictum Miſſale Romanum, titulo, *Ritus celebrandi Miſſam*, hæc præſcribit: *Primùm accipiens Sacerdos amictum circa extremitates & chordulas*,

dulas, oſculatur in medio, ubi eſt crux, & ponit ſuper caput, & mox declinat ad collum, & eo veſtium collaria circumtegens, ducit chordulas ſub brachiis & circumducens per dorſum ante pectus reducit & ligat.

Ex his igitur intelliges amictum ab Eccleſia adhibitum fuiſſe, ut illum Epiſcopus aut Sacerdos celebraturus imponat primùm capiti, in eodem per aliquot morulas retineat, mox declinet, ut illo collaria tegat, & circa eadem coaptet. Obtinuit aliquando conſuetudo, ut ille amictus declinaretur tantùm, & ſtatim poſt indutam caſulam eidem velut faſcia circumponeretur: verùm quia ritus ille vel antiquus non erat, aut incommodus, aut minùs decens, illum non præſcripſit S. Pius V. S. P. non reſtituit, non imperavit, nec Eccleſia retinuit.

Quærunt Rubricarum periti, an licitum aliquando ſit Sacerdoti Miſſam celebrare cooperto capite, amictu ſcilicet ſupra caput poſito nec declinato, ſicut mos eſt in Eccleſia Pariſienſi hyberno tempore, de qua controverſia librum ſingularem edidit Joannes du Tour Doctor Pariſienſis Archidiaconus & Canonicus Sueſſionenſis, in quo demonſtrare nititur ex præcepto Apoſtoli 1. Cor. 11. nuſquam viris licitum eſſe cooperto capite orare in Eccleſia multò minùs Sacerdotibus offerre ſacrificium amictu in capite hærente.

Alba.

Alba veſtis eſt ſeu tunicæ ſpecies à candore ſic nuncupata. Singularis illius uſus erat apud nobiles Romanos; imò & ea indutos fuiſſe Laicos in Monaſteriis commorantes, teſtatur Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiſcopus Epiſtola 13. *Plerique*, inquit, *autumant manipulum eſſe commune ornamentum omnium, ſicut & albam & amictum: nam in cœnobiis Monachorum etiam Laici albis induuntur.* Frequens occurrit albæ mentio apud Auctores qui de divinis Officiis ſcripſerunt, Alcuinus, Amalarius, Rupertus, Ordo Romanus. Eccleſia ſcilicet veſtem illam candidam multis communem, ex uſu communi ac prophano ad ſacrum traduxit, voluitque miniſtros ſuos in ſacris miniſteriis obeundis ea ſpeciali veſte indutos eſſe, nec illa uti debere extra miniſterii tempus. Ita Concilium Carthaginenſe IV. cap. 41. *Diaconus*, inquit, *tempore oblationis tantùm vel lectionis, alba utatur.* Et Regino de vita & converſatione Presbyt. cap. 66. obſervat prohibitum fuiſſe Presbyteris, *in alba, qua in ſuo uſu utuntur, Miſſas cantare*. Unde intelligimus aliam fuiſſe Albam ad uſum communem, & aliam ad miniſterium; atque cum iſta tantùm licitum fuiſſe ſacra obire miniſteria. Quapropter albas ſacerdotales opere phrygio interdum ornatas fuiſſe colligimus ex Eckeardo de Caſibus S. Galli c. 10. *Inter quæ*, ait, *preter caſulas ſericas, cappas, & ſtolas, alba eſt illa philologiæ nuptiis inſignis*, quas ſcilicet deſcripſit Martianus Capella. S. Hieronymus L. 1. adverſus Pelagianos ſcribit, nihil eſſe niſi decens ac congruum honori divino, *ſi Epiſcopus, Presbyter, & reliquus Ordo eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum cum candida veſte proceſſerint*. Candidus ille color ſymbolum eſt ac ſignum candoris & puritatis conſcientiæ miniſtrorum, quem in finem Sacerdos dum albam induit ſupplex Deum ſic orat: *Dealba me, Domine, & munda cor meum, ut in ſanguine agni dealbatus gaudiis perfruar ſempiternis.*

P. 307. col. 2. D

Tom. 2. Conc. p. 1203.

T. 4. p. 2 p. 508.

Olim

Digitized by Google

Olim veſte candida induebantur recens baptiſati, in ſymbolum puritatis & innocentiæ quam profitebantur: imò per totam hebdomadam tenebantur veſtem illam geſtare. Ita ſtatuit Conc. Rothomagenſe anno 1050. Can.
Tom. 9. Conc. p. 1049. 19. *Ut baptiſati*, inquit, *in eadem Eccleſia in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiani exiſtunt; per octo dies in albis repræſententur cum cereis ardentibus*. Et Conradus Uſpergenſis anno 1124. *Infantes ſuos*, inquit, *in*
P. 284. *ſabbato ſancto Paſchæ & Pentecôſtes, cum candelis & cappa, quæ dicitur veſtis candida, & patrinis comitantibus ad Baptiſmum deferant, eoſque veſte innocentiæ indutos per ſingulos dies uſque in octavum diem ejuſdem ſabbati ad Eccleſiam deferant, & celebrationi divini Officii intereſſe ſatagant*.

Cingulum.

Cingulum inter veſtes eccleſiaſticas vulgò recenſetur. Stephanus Æduenſis Epiſcopus Lib. de Sacramento altaris cap. 10. *Cingulum eſt*, ait, *quo alba*
Bibliot. PP. T. 20. pa. 1375. *conſtringendo renibus coaptatur*. Qui olim longa & lata utebantur veſte, cingulo eam religabant, ne diffluceret ac inceſſum impediret. *Ne tunica ipſa diffluat*, ajunt Beda & Rabanus, *& greſſum impediat, cingulo religatur*. E quidem ſi phyſicus ac litteralis hujus cinguli uſus attendatur, nihil cum Eccleſiæ ritibus commune illum habere non illibenter cum D. de Vert concedimus: at ſi mens & conſilium Eccleſiæ in cingulo adhibendo inſpiciatur, myſtica ſignificatione non caret; nempè ut admoneantur miniſtri hoc cingulo circa renes adaptato, reſtringendos omnes cupiditatis motus ad continentiam & caſtitatem perpetuò ſervandam. Oratio quam ex uſu Eccleſiæ fundit Sacerdos cùm cingulo ſe adſtringit, hunc finem denotat. *Præcinge me, Domine*, ait, *cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiæ & caſtitatis*.

Manipulus.

Pagina 307. D. *Plerique autumant*, ait Lanfrancus Epiſtola 13. *manipulum eſſe commune ornamentum omnium, ſicut & albam & amictum: nam & in cœnobiis Monachorum etiam Laici cum albis induuntur, & antiqua Patrum inſtitutione ſolent ferre manipulum*.

Manipulus in prima ſua origine mappula dicebatur, ſeu ſudarium quo ſudor frontis, oculorum lachrymæ, ac narium ſordes extergebantur. Originem hanc ex neceſſitate ac munditie ortam, non diſſimulant noſtri Scri-
P. 1091. D. ptores. *Mappula*, inquit Alcuinus, *geſtatur in ſiniſtra parte, quo pituitam oculorum & narium detergimus*. Et Ivo Carnot. ſermone de ſignificatione indumentorum ſacerdotalium, *In ſiniſtra manu*, ait, *ponitur quædam mappu-*
Tom. 5. p. 268. col. 1. *la, quæ ſæpè fluentem oculorum pituitam tergat, & lippitudinem removeat*. Hugo denique à ſancto Victore de Offic. eccleſiaſt. L. 1. c. 51. *Ad extre-*
To. 3. p. 263. *mum*, inquit, *Sacerdos fanonem in ſiniſtro brachio ponit, quem & manipulum & ſudarium appellaverunt, per quem olim ſudor & narium ſordes extergebantur*. Hunc manipuli uſum, ac litteralem illius ſignificationem avidiùs arripit D. de Vert, quacunque rejecta illius ſymbolica ſignificatione: verùm aberrat ille, non ſatis varia tempora diſtinguens. Manipulus etenim

qui

qui diu ad neceſſitatem fuit, in ornamentum ſubinde tranſiit. *Manipulus*, ait Willelmus Brito in vocabulario, *eſt ornamentum manus*. Undecimo ſæculo tot ornamentis onuſtus erat ac decoratus ex auro & opere phrygio, ut priſtino uſui non amplius inſervire poſſet: quapropter Hugo à S. Victore duodecimo ſæculo ſcribit, *olim* per manipulum *ſudorem & narium ſordes extergebantur*. Si *olim*; ergo jam diu Hugonis ætate uſus ille manipuli deſierat, ac merum erat ornamentum miniſtrorum Eccleſiæ.

Et certè Paſchalis II. S. Pontifex in Concilio Pictavienſi vetat *ne quis Monachorum manipulis utatur, niſi ſit Subdiaconus*. Ergo jam tum manipulus honoris veſtis erat. Imò & annis ferè trecentis ante Paſchalem Rabanus Maurus dixerat L. 1. de inſtitut. Cleric. cap. 18. *Quartum Sacerdotis indumentum mappula ſive mantile eſt, quod vulgò fanonem vocant*. Et ducentis annis ante Rabanum, S. Gregorius Magnus in Epiſtola ad Archiepiſcopum Ravennæ Clericis hujus Eccleſiæ prohibuerat ne manipulis uterentur. En verba: *Illud autem quòd pro utendis à Clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris Clericis eſt fortiter obviatum, dicentibus nulli hoc unquam alii cuilibet Eccleſiæ conceſſum fuiſſe.... ſed nos primis Diaconibus veſtris in obſequio dumtaxat tuo mappulis uti permittimus: alio autem tempore, vel alias perſonas hoc agere vehementiſſimè prohibemus*.

Obiit an. 1117. To. 10. Conc. p. 725. c. 4. Tom. 6. p. 7. Tom.... p. 658.

Acceſſit ad hoc ornamentum & ſymbolica ſeu myſtica ſignificatio, doloris ſcilicet ac fletus qui hac in vita ſuſtinendus eſt, & manipulo quaſi detergendus: quo certè tendit oratio iſta, cùm manipulus à Sacerdote ſumitur, *Merear, Domine, portare manipulum fletus & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris*. Innocentium III. circa annum Chriſti 1195. rem ſic explicat myſteriorum Miſſæ Lib. 1. cap. 59. *In ſiniſtra manu*, inquit, *quædam ponitur mappula, quæ manipulus vel ſudarium appellatur, quo ſudorem mentis abſtergat, & ſoporem cordis excutiat, ut depulſo tædio vel torpore bonis operibus diligenter invigilet*. Ante Innocentium Stephanus Æduenſis Epiſcopus creatus anno 1113. L. de Sacramento altaris c. 10. *Mappula*, inquit, *qua ſolent ſiccari ſtillicidia oculorum, excitat nos ad vigilandum*. Utrumque uſum, & neceſſitatis & religionis, conjungit hic Stephanus.

Edit. Colon. 1575. p. 233. Bibliot. PP. T. 20. pa. 1875.

Obſervat eruditus P. le Brun Oratorianus, duodecimo ſæculo novum quemdam manipulum ſeu ſudarium ad neceſſitatem ac munditiam unicè introductum fuiſſe ab Epiſcopo Pariſienſi, in Statuto ſynodali anni 1254. ubi dicitur: *Diſtrictè præcipitur ut quilibet Sacerdos habeat in celebratione Miſſæ propter munditiam veſtimentorum ſervandam circa altare unum manutergium pendens circa Miſſale, ad tergendum os & nares, ſi fuerit neceſſe*.

Expl. litter. To. 1. p. 49.

Stola ſeu Orarium.

Stola interdum uſurpatur à Veteribus pro veſte oblonga & talari: aliquando pro epiſcopali pallio. Hic ſtola & orarium idem prorſus eſt. Orarium verò apud Latinos erat linteolum quoddam circa collum appoſitum ex utraque parte defluens, quo narium pituita excipi ſolebat. Narrat S. Ambroſius in funebri Oratione fratris ſui Satyri, eum ſæviente tempeſtate præcipitem ſe in mare dejeciſſe, incluſa priùs in orario Euchariſtia, quam geſtabat, & collo circumligata. *Ligari fecit*, ait S. Doctor Epiſtola 85. *in orario, &* To. 2. p. 1125. D.

orarium

orarium involvit in collo, & ita ſe dejecit in mare. Narrat idem S. Doctor jactata fuiſſe oraria ſuper recenter inventa corpora SS. Martyrum Gervaſii & Protaſii. Obſervat Thomaſſinus, orarium, ſtolam & manipulum prima origine ad eundem uſum pituitæ excipiendæ deſtinata fuiſſe: feciſſe autem ſummam erga ſacrificium reverentiam, ut tanta paulatim cura, tanta arte decorarentur, ut jam eſſent pretioſiſſima & honoratiſſima ornamenta, quorum in antiquiorem uſum linteola alia ſubſtitui oporteret. Ita cùm mutatus uſus orarii eſt, mappula pro orario fuit, ſeu manipulus pro linteolo, & cùm decorata deinde auro & opere phrygio mappula in ornamentum ſacrum evaſit, alia communia linteola ad abſtergendum frontem nareſque in uſu eſſe cœperunt. Hæc Thomaſſinus. S. Hieronymus quid ſuo tempore orarium foret, clarè aperit in Epiſtola ad Nepotianum, ubi de illis loquitur, qui laudi ac merito vertebant, quòd *orario* non uterentur. *Ridiculum & plenum dedecoris eſt*, ait S. Doctor, *referto marſupio, quod ſudarium orariumque non habeas, gloriari.*

De diſcipl. To. 1. p. 1. L. 2. c. 45. p. 368. — *T. 4. p. 2. p. 252.*

Orarium autem derivatur, vel ab *ore*, cui mundando tanquam ſudarium inſerviebat; vel ab *oratore*. *Orarium*, inquit Alcuinus L. de divinis Officiis, *id eſt ſtola, dicitur, eo quòd Oratoribus, id eſt Prædicatoribus concedatur.* Vel ab *ora*, ſeu extremitate veſtis; ſcilicet cùm veſtis in medio foret aperta, extremitates orarium ſeu ſtola dicebantur, unde ſtola noſtra hodierna, in modum inſtitæ ac faſciæ conſtruitur. Stola dignitatis ac juriſdictionis ſymbolum eſt: unde in Concilio Moguntino anno 813. cap. 28. & in Capitularibus Caroli Magni ſtatuitur, *ut Presbyteri ſine intermiſſione utantur orariis, propter differentiam ſacerdotii dignitatis.* Et Bruno Signienſis de veſtimentis epiſcopalibus. *Orarium*, inquit, *jugum ſimul & onus eſt: jugum Sacerdotibus, onus Diaconibus; unde fit ut Sacerdotibus circa collum, & Diaconibus ſuper humeros ponatur: ut enim collo portatur jugum, ſic & humeris onera feruntur.... Vocatur autem orarium, quia quamvis ſine aliis indumentis ſacerdotalibus, baptiſare & conſignare, & alia multa orando facere, ſine orario tamen, niſi magna neceſſitate cogente, nihil horum agere licet.*

Pagina 1091. A — *Tom. 7. Conc. p. 249.* — *Com. 2. a. 145. col. 1.*

Stola igitur veſtimentum eſt ac ornamentum Sacerdotum & Diaconorum. *Quintum veſtimentum*, ait Rabanus Maurus de inſtitutione Clericorum L. 1. cap. 19. *eſt quod orarium dicitur, licèt hoc quidam ſtolam vocent.* Et Honorius Auguſtodunenſis De antiquo ritu Miſſarum L. 1. cap. 204. *Deinde*, inquit, *circumdat collum ſuum ſtola, quæ orarium dicitur.* Quæ ſit ſpiritalis ac myſtica ſtolæ ſignificatio, aperit Stephanus Eduenſis Epiſcopus L. de Sacram. altar. c. 10. *Stola*, inquit, *collo circumdata, ad inferiora deſcendens, ſignificat obedientiam Filii Dei, & jugum ſervitutis, quod pro ſalute hominum portavit.* Senſum ſpiritualem ſtolæ indicat oratio Sacerdotis ſtolam induentis, *Redde mihi, Domine*, inquit, *ſtolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis.*

Tom. 6. p. 7. — *Bibliot. PP. To. 20. pa. 1073.* — *Ibid. p. 1875.*

Caſula ſeu Planeta.

Iſidorus L. 19. cap. 24. *Planeta*, inquit, *Græcè, & Latinè dicitur caſula quæ totum hominis corpus tegit. Veſtis* dicta, quòd oris (id eſt extremitatibus) errantibus evagetur: inde *planeta* dicta, quòd ſicut mobiles ſunt planetæ, ita

Pa. 65. col. 1.

ita & veſtis illa ſimplex nec ornamentis aſcititiis onuſta, facilè mobilis ac verſatilis erat.

Caſula ideò dicta, ait idem Scriptor ibidem, *Veſtis cucullata, quaſi minor caſa, eo quòd totum hominem tegat, unde cuculla, quaſi minor cella.* Rabanus Maurus L. de inſtitutione Clericorum c.21. *Caſula dicitur*, ait, *vulgò planeta Presbyteri, quia inſtar parvæ caſæ, totum tegit, & ſignat charitatem.* Idem, *Hæc ſupremum omnium indumentorum eſt, & cætera omnia interiùs per ſuum munimen tegit & ſervat.* *Ibid.* *To.6.p. pa.7.*

Cùm verò Scriptores illi dixerunt *caſulam* derivari à *caſa*, quòd totum hominem ut caſa tegit, oculos converterunt ad veterum caſularum formam, quæ totum revera Sacerdotem à collo ad pedes ambibat, atque adeo brachia ipſa & manus tegebat & obvolvebat; ita ut ſi iis ad Sacra facienda, aut ad alios uſus vellent uti, neceſſum haberent caſulam ad utrumque latus erigere, aut fibula cohibere: quod etiam obſervat Rupertus Lib.1. de divinis Officiis cap.22. *Eſt autem*, inquit, (caſula) *integra, undique clauſa, &c.* Quapropter cùm Sacerdos vel incenſum adhibebat, vel hoſtiam ſurſum elevabat, miniſtri caſulam ſublevabant: cujus quidem adhuc veſtigium quoddam apud nos permanet, ut honoris causâ ac reverentiæ ſublevetur caſula Sacerdotis, quo tempore Chriſti corpus populo oſtendit; ita ut quod olim ex neceſſitate factum eſt, mera jam ſit apud nos ceremonia. *To.2.p. 756.*

Obſervat Thomaſſinus loco paulò antè citato, *caſulam, planetam, dalmaticam, penulam*, in communi olim Laicorum uſu fuiſſe: unde colligit D. de Vert, caſulam antiquitus nihil fuiſſe aliud quàm ſimplex quoddam pallium rotundæ figuræ, quo totum corpus involvebatur, unicè deſtinatum ad declinandum pluviæ incommodum. Verùm eſto, iſta fuerit caſulæ origo prima, an propterea negari meritò poteſt eam inter veſtes ſacras, & ornamenta miniſtrorum numeratam fuiſſe, addita etiam ipſi myſtica ſignificatione? Nonne jam vel ipſo ſeptimo Eccleſiæ ſæculo in Concilio Toletano IV. an.633. caſula ſeu planeta inter ornamenta, quibus Presbyteri decorantur, memoratur? *Presbyter*, ait Concilium, *è gradu injuſtè dejectus.....gradus amiſſos accipiat coram altario..ſi Presbyter orarium & planetam...ſic reliqui in ſui reparationem recipiant, quæ cùm ordinarentur receperunt.* Et Concilium Germanicum approbatum à Synodo Liptinenſi, cap.7. *Presbyteri vel Diaconi*, ait, *non ſagis, Laicorum more, ſed caſulis utantur ritu ſervorum Dei.* Ergo *caſula ritu ſervorum Dei uſurpanda erat.* Symbolum autem eſt charitatis: *Caſula*, inquit Rabanus, *inſtar parvæ caſæ totum tegit, & ſignat charitatem.* Et Stephanus Æduenſis L. de Sacram. altaris c.10. *Caſula undique integra unitatem fidei deſignat.* Significationem illam exprimit Epiſcopus in Ordinatione Presbyteri. *Accipe*, inquit, *veſtem ſacerdotalem per quam charitas intelligitur.* Sacerdos ipſe caſulam induens, precatur his verbis: *Domine, qui dixiſti, jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve; fac, ut iſtud portare ſic valeam, quòd conſequar tuam gratiam.* *P. 369. col. 1.* *To.2.p. 309.* *Tom.5. Conc.p. 1714.* *cap.28. Tom.6. Conc.p. 1535.* *Biblior. PP. To. 10. pa. 1875.D*

De veſtibus Diaconorum, ſtola, dalmatica.

Præter albam & manipulum, ſtolam geſtant Diaconi. Stola verò illa, ut diximus, orarium dicta fuit; linteolum ſcilicet, quod in ſiniſtro humero poſitum

paulò

paulò diffluebat, & cùm aſtrictum non foret ſeu ligatum, hinc & inde movebatur: quod cùm incommodo eſſet, ſuperpoſita tunica ſeu dalmatica, fixum quodammodo fuit. Obſervat eruditus Pater le Brun, quòd, etſi Diaconi ſtolam in ſiniſtro humero vulgò geſtarent, in nonnllis tamen locis, in Gallia præſertim, circa collum adaptaretur, utraque extremitate, ſicut in Epiſcopis & Presbyteris, hinc & inde defluente. Concilium Toletanum IV. anno 633. cap. 39. prohibet Diaconis ne duplici orario utantur, eoque ornato. *Unum orarium*, ait Concilium, *oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero....Caveat ergo Levita gemino uti orario, ſed uno tantum & puro, nec ullis coloribus aut auro ornato.* Varius fuit Eccleſiarum uſus circa modum quo deberent Diaconi ſtolam ſeu orarium adaptare: aliquando ſupra tunicam, aliquando ſubtus collocabatur. Concilium Bracarenſe II. an. 563. cap. 9. vult ut ſuprà non infrà tunicam ponatur, quia ſic latet, nec ullum amplius apparet diſcrimen inter Diaconum & Subdiaconum. *Quia*, inquit Synodus, *in aliquantis hujus Provinciæ Eccleſiis Diacones infra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, de cætero ſuperpoſito ſcapulæ (ſicut decet) utantur orario.* Verùm cùm ſtola ſupra tunicam poſita, hinc & inde moveretur ac inſtabilis foret, uſus obtinuit ut infrà poneretur, utraque extremitate etiam ſimul alligata, ne amplius incommodo foret ad agendum, ſeu miniſtrandum.

To. 1. p. 55.

Tom. 5. Conc. p. 1716.

Ibid. p. 841.

Dalmatica ſic dicta, inquit Iſidorus L. 19. Origin. cap. 22. quòd in Dalmatia primùm reperta ſit. Alcuinus Lib. de divinis Officiis ait, *dalmaticam veſtimentum eſſe in modum crucis, habens in ſiniſtra parte fimbrias, dextera iis carente, & cum largis manicis.* His conſentit Gilbertus Lunicenſis Epiſcopus, de uſu eccleſiaſtico, ubi ait Diaconos *ſtolam etiam ſuper humerum ſiniſtrum ferre, & indui dalmatica in ſolemnibus, id eſt tunica amplis manicis.* Dalmaticam in modum crucis factam docet antiqua Miſſa quam vulgavit Matthias Illiricus. Bruno Signienſis de veſtimentis Epiſcoporum, *Dalmatica*, inquit, *magis ad ornatum, quàm ad ſignificationem pertinere videtur, quæ & poſt alia indumenta inventa eſſe probatur. Fimbriæ tamen quæ in dalmatica à ſiniſtro latere pendent, hujus vitæ impedimenta, ſuperfluitates & ſollicitudines ſignificare poſſunt, quæ quoniam in altera vita non ſunt, meritò neque fimbriæ in dextero latere ponuntur.* Alteram myſticam ſignificationem profert Robertus de Flamesbure Canonicus S. Victoris, in Pœnitentiali, *Dalmatica*, inquit, *qua utuntur Levitæ, latitudine ſui idem ſignificat quod caſula, charitatem; per duas lineas coccineas, quibus ipſa ante & retro à ſummo uſque ad deorſum decoratur, utriuſque Teſtamentum, prædicatio Dei, & proximi dilectio figuratur. Duodecim fimbriæ linearum utrimque duodecim ramos charitatis exprimunt, quos Apoſtolus numerat, dicens: Charitas patiens eſt, benigna eſt &c. Tertia linea quæ eſt inter duas, & tribus fimbriis ante & retro inſignitur, charitatem fide S. Trinitatis condecoratam demonſtrat. Per fimbrias in ſiniſtro latere, ſollicitudo activæ vitæ circa plurima intelligitur. Per dextrum latus, quod caret fimbriis, contemplatio cœleſtium ſine multitudine perturbationum ſignificatur.* Qui myſticos illos ſenſus amant & ſectantur, non habent hic quod amplius deſiderare poſſint. E contra D. de Vert totus ab illis alienus, vult tunicam, dalmaticam, & caſulam veſtes vulgares fuiſſe ad uſum communem Laicorum, quibus etiam & ipſi Eccleſiæ mini-

P. 263. col. 1. Pagina 1091. B

To. 2. p. 145.

miniſtri uſi ſunt. Non diffitemur: verùm Eccleſia uſu ſuo ac deſtinatione, è profanis ſacras effecit, ac conſtanter retinuit, iis ipſis etiam temporibus, quibus apud Laicos in deſuetudinem abierunt; & ita propriæ ac ſingulares miniſtris Eccleſiæ factæ ſunt, ut ab aliis uſurpari licitè non poſſint. Quapropter in Actis martyrii S. Cypriani legimus eum veſte vulgari qua indutus erat tortoribus relicta, dalmaticam Diaconis dediſſe. *Cùm ſe dalmatica expoliaſſet & diaconibus tradidiſſet, in linea ſtetit.* *P. le Brun, To. 1. p. 57.*

Et S. Iſidorus ſexto ſæculo dalmaticam velut ſacram veſtem memorat, *Quaſi*, inquit, *non hodie Diaconi dalmaticis induantur, ſicut Epiſcopi*. Remigius Altiſſiodorenſis hanc exhibet ut veſtem ſacram & candidam: *Dalmatica*, inquit, *candiditatem habet, & coccineas virgulas*. Iſidorus L. 19. c. 22. *Dalmatica*, inquit, *tunica ſacerdotalis candida cum clavis ex purpura*. Denique in Ordinatione Diaconi Epiſcopus ait: *Induat te Dominus indumento ſalutis & veſtimento lætitiæ*. Eſt igitur dalmatica ſpecialis ac ſacra veſtis, quæ gaudium & lætitiam adumbrat. In expoſitione Miſſæ. *P. 263. col. 1.*

Reges noſtri chriſtianiſſimi, qua die ſolemniter inaugurantur, dalmaticam geſtant. Feſciales, ſeu Caduceatores, cùm pacem vel bellum publicè denuntiant, quadam dalmaticæ ſpecie induuntur. Heros d'Armes.

Inter dalmaticam & tunicam hoc unum diſcrimen eſt, quòd tunica generatim omne veſtimentum ſignificet, dalmatica ſpeciale: tunica veſtis eſt ſtrictior cum manicis brevioribus ac ſtrictioribus, quæ infra dalmaticam geſtabatur; dalmatica verò cùm ſuperpoſita eſſet tunicæ; cùm amplioribus ac brevioribus manicis ad commodiùs & faciliùs agendum.

Subdiaconi, dum miniſtrant, albam, manipulum & tunicam geſtant: ſolo orario privantur, in notam diſcriminis & diſtinctionis eorum à Diaconis. Nonnullis in locis manipulum ipſis denegatum fuit, de quo conqueritur Lanfrancus in Epiſtola ad Joan. Archiepiſcopum Rothomag. *Porrò*, inquit, *quòd in dandis Ordinibus ſoli Subdiacono dari manipulum prohibuiſtis, ubi hoc acceperitis rogo me veſtris Litteris inſtruatis. A quibuſdam enim id fieri audio, ſed utrum id fieri ſacris auctoritatibus præcipiatur, meminiſſe non valeo.* *P. 307. col. 2. C. D.*

De Templis.

Templum locus eſt divino cultui ſpecialiter conſecratus. Quamquam enim in omni loco Deus in ſpiritu & veritate adorari poſſit & debeat, in ſolo nihilominus templo cum cæremoniarum pompa & apparatu ſacrificium offerre, ac cultu publico Deum adorare licitum eſt. In uno dumtaxat Templo Jeroſolymitano poterant Judæi Paſcha celebrare, offerre ſacrificium, & alia, quæ ad cultum publicum Religionis pertinebant, adimplere officia: ſua quoque templa habent Chriſtiani, quibus ſpeciali modo aſſiſtit ſupremi numinis majeſtas. *Domus mea*, inquit Chriſtus Matth. 21. *domus orationis vocabitur*. Et Joan. 2. *Auferte iſta hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis*. Cùm igitur in Scripturis non alia Deo ſedes aſcribitur quàm Cœlum, Matth. 5. *Cœlum Dei ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum ejus*. Et Act. 17. *Nec in manufactis templis habitat, aut manibus humanis colitur*. Cùm Iſaiæ 66. Deus pariter ait, *Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum; & quam domum ædificabitis mihi?* Cùm, inquam,

inquam, hæc dicit Scriptura, non omnia templa improbat in quibus verè adoretur Deus, ſed ea dumtaxat, quibus putetur includi, qua ratione idola, ideſt, falſa Gentilium numina, verè templis continebantur, nec inde poterant exire, niſi qui eà parietibus affixerant, inde movere & aliò aſportare vellent.

Quatuor ob fines eriguntur templa, unde etiam variè appellantur. 1. ad ſacrificandum Deo; & hinc dicuntur templa. 2. ad orandum; & hinc dicuntur oratoria. 3. ad reliquias Martyrum honorificè conſervandas; & hinc dicuntur Baſilicæ, ſeu Memoriæ, ſeu Martyria. 4. ad populum verbo Dei & Sacramentis paſcendum; & hinc dicuntur Eccleſiæ.

Ex his finibus ſolum quartum agnoſcunt Lutherani & Calviniſtæ, & quidem cohærenter ad errorem quo circa ſacrificium laborant. Ad quid enim templorum neceſſitas ut ſacrificium offeratur Deo, ſi nullum revera ſit, ut illi putant, ſacrificium? Anabaptiſtæ autem & Valdenſes, nequidem ad populum verbo Dei & Sacramentis paſcendum templa erigenda eſſe fabulantur.

I. Igitur eriguntur apud Chriſtianos templa ad ſacrificium Deo offerendum. Non poteſt ſcilicet ſacrificium offerri Deo, niſi in altari: altare autem in templo erigitur. Quid eſt enim templum, niſi locus altaris? Sicut ergo extitere ſemper in Eccleſia Chriſti & altaria, & ſacrificium Miſſæ incruentum, ita & templa. Subſumptum illud quod eſt de altaribus, mox probabitur. S. Augu-
To. 7. p. 217. ſtinus Lib. 8. de civitate Dei cap. ultimo. *Nec nos*, inquit, *Martyribus templa, ſacerdotia, ſacra & ſacrificia conſtituimus; quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus*. Et poſteà: ... *Non autem iſta eſſe ſacrificia Martyrum novit, qui*
Ibid. E. *novit unum quod Deo illic offertur ſacrificium Chriſtianorum*.

II. Eccleſiæ Chriſtianorum rectè ad orandum etiam privata oratione inſtituuntur. Lib. 3. Regum cap. 8. & 2. Paralipom. cap. 6. Salomon affirmat Templum factum eſſe, ut ſit locus orationis; & petit à Deo, ut quicunque ibi oraverit, exaudiatur. 3. Regum cap. 9. Deus apparens Salomoni pollicetur ita futurum, ut ille petierat. At ſi eſſet ſuperſtitio, ut putant Anabaptiſtæ & Valdenſes, orare in templo potius quàm alibi, neque Salomon ad hunc finem templum inſtituiſſet, neque Deus approbaſſet factum ejus. Præterea Iſaiæ 56. Deus ait: *Domus mea domus orationis vocabitur*. Confirmant exempla Scripturæ. L. 1. Reg. cap. 1. Anna precatura Dominum ad Tabernaculum accedit ubi erat Arca; ibique orans exaudita eſt. L. 2. Reg. cap. 7. David ſimiliter precaturus perrexit ad Tabernaculum, & coram Arca Domini orare cœpit. At certè niſi putaſſet ibi Dominum magis eſſe præſentem, & orationem facilius exaudiri, domi ſuæ orans remanſiſſet. Lucæ 2. Anna filia Phanuelis, *non diſcedebat à Templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens die ac nocte*. Lucæ 18. Publicanus in Templo orans juſtificatur. Act. 3. Petrus & Joannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam. Act. 8. Eunuchus Reginæ Æthiopiæ venerat adorare in Jeruſalem.

Nec obſtat quod ait Chriſtus Matth. 6. v. 6. *Cùm oraveris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum ibi in abſcondito*. Et Joan. 4. v. 21. *Venit hora quando neque in monte hoc neque in Jeroſolymis adorabitis Patrem*. Namque in primo loco non prohibet Chriſtus alio in loco privatim orare, quàm in ſecreto cubiculo: Apoſtolus enim ait, *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira, & diſceptatione*; ſed excludit dumta-

dumtaxat ac damnat vanam gloriam, tumorem ac faſtum Phariſæorum, qui in angulis platearum orabant, ut viderentur ab hominibus. Quando igitur ſic oramus Deum, ut non quæramus humanas laudes, ſemper in cubiculo oramus; quicunque locus ſit in quo oramus, ſive in Eccleſia, ſive in montibus, ſive etiam in foro; quando verò intramus cubiculum ad orandum, & cupimus videri, tunc ſanè extra cubiculum orare dicimur, ſicut appoſitè obſervat in hunc locum S.Chryſoſtomus. In ſecundo verò loco Chriſtus non loquitur de adoratione ratione loci, ſed ratione modi; id eſt tempore novæ Legis Deum non amplius adorandum eſſe in monte Garizim, hoc eſt ritu ſamaritano, erroribus pleno; nec adorandum in Jeruſalem, hoc eſt ritu judaico, merè carnali, externo & materiali, ſed adorandum *in ſpiritu & veritate*: in ſpiritu, excluſo ritu merè externo judaico; in veritate, excluſo errore ſamaritano. Quòd autem in nova Lege non prohibuerit Chriſtus orare in Jeruſalem, conſtat exemplo Petri & Joannis, qui etiam poſt acceptum Spiritum ſanctum aſcendebant in Templum ut orarent.

III. rectè ſacræ domus eriguntur in memoriam Sanctorum, eorumque reliquias honorificè conſervandas. Fuit hic ſemper Eccleſiæ uſus. Concilium *To.2.p.*
Gangrenſe in Epiſtola ad Epiſcopos Armeniæ, damnat Euſtathium tanquam *Conc.p.*
contemptorem Baſilicarum SS. Martyrum; Concilium Cabillonenſe circiter *415.A.*
ann. 650. Can. ultimo nominat Martyrum Baſilicas: Concilium Carthaginen- *Tom.6.*
ſe V. Can. 14. vetat, ne ædes ulli Martyri ædificentur, niſi ibi ſit aut corpus, *Conc.p. 391.*
aut aliquæ ejus reliquiæ, aut ibi Martyr habitaverit, aut certè in eo loco paſſus *Tom.2.*
ſit; aliquid enim horum requiritur, ut Memoria Martyris locus aliquis dici *Conc.p. 1218.*
poſſit. S. Joannes Chryſoſtomus Hom. 28. ad populum, *Ad veras*, inquit, *regias Eccleſias dico, & oratorias ædes, & Martyrum templa*. Et S. Auguſtinus *To.8.p.*
Lib. 20. contra Fauſtum c. 21. *Populus chriſtianus*, inquit, *memorias Martyrum* *347.B.*
religioſa ſolemnitate concelebrat.

IV. rectè certa inſtituuntur loca, in quibus verbum Dei & Sacramenta populo miniſtrantur. Patet 1. ex Scripturis, exemplo Chriſti & Apoſtolorum, qui etſi interdum data occaſione variis in locis verbum Dei diſſeminarent, ordinariè tamen in Templo, vel Synagogis, quæ erant hujus temporis Eccleſiæ, docebant. Matth. 26. Chriſtus ait: *Quotidie apud vos ſedebam docens in Templo, & non me tenuiſtis*. Et Joan. 18. *Ego palam loquutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in Templo, quò omnes Judæi conveniunt, & in occulto loquutus ſum nihil*. Item Act. 5. Angelus educens Apoſtolos de carcere dicit illis: *Ite, & ſtantes in Templo loquimini plebi omnia verba vitæ hujus. Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculo in Templum, & docebant*. Patet 2. exemplo primorum Chriſtianorum. Nam quòd illi primi Chriſtiani Eccleſias habuerint à privatis domibus diſtinctas, conſtat manifeſtè ex Epiſtola 1. ad Corinth. cap. 11. *Convenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos*. Quòd autem iſta Eccleſia non eſſet privata domus, quæ ſequuntur demonſtrant. *Numquid*, pergit Apoſtolus, *domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis*? Et rurſus: *Si quis eſurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis*.

Ex his facile eſt inferre, magnam templis deberi reverentiam, ac graviter peccare eos qui vel immodeſto habitu, vel loquacitate, vel obſcenis colloquiis, vel mentis diuturna & libera evagatione illam violant. Creſcit etenim

peccati gravitas ex loci ſacri, ubi peccatur, circumſtantia. Templum Dei domus eſt, domus orationis, in qua ſpeciali quadam ratione divina majeſtas reſidet ad beneficia ritè orantibus liberaliter largienda: caveat igitur vir chriſtianus ne ſua irreverentia, illa à ſe avertat.

De altaribus.

Altare ad ſacrificium ordinari ac referri, res eſt apud omnes explorata: quapropter Novatores, qui ſacrificium rejiciunt, altaria quoque reſpuunt, & locum in quo ſuam cœnam euchariſticam celebrant, menſam appellant, non altare. Atqui tamen Apoſtolus Hebr. 13. *Habemus*, ait, *altare de quo edere non habent poteſtatem, qui Tabernaculo deſerviunt.* Et 1. Cor. 10. *Non poteſtis menſæ Domini, & menſæ dæmoniorum participes eſſe*, ubi Apoſtolus opponit menſam Euchariſtiæ menſis idolothytorum; menſæ autem idolothytorum vera erant altaria. Nullus ferè eſt Veterum qui altaris, quod eſt in Eccleſia, non meminerit. Canon 3. eorum qui Apoſtolici dicuntur, Irenæus L. 4. c. 34. Athanaſius in vita S. Antonii, & in Apologia pro fuga
P. 136. ſua, Tertullianus Libro de Oratione, *Solemnior*, inquit, *erit ſtatio tua, ſi ad aram Dei ſteteris.* Cyprianus Epiſtola 66. jubet ut non offeratur ſacrificium pro quodam Chriſtiano defuncto, qui reliquerat Presbyterum rerum tem-
P. 109. poralium procuratorem; & cauſam reddit, *quia non meretur apud altare Dei nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & miniſtros voluit avocare.* Denique, ut infinitos alios ſileamus, Optatus Milevitanus L. 6. contra Parmenianum, *Quid eſt*, inquit, *tam ſacrilegum, quàm altaria Dei, in*
P. 91. *quibus aliquando & vos obtuliſtis, frangere?* Nonnullas ſuperiùs de altaribus quæſtiones propoſuimus & ſolvimus.

Novatores nos arguunt quòd tanto ceremoniarum apparatu apud nos templa dedicantur, & conſecrantur altaria. Verùm an ignorant quàm magnifica pompa Tabernaculum & altare dedicatum fuerit in veteri Lege, Numerorum 7. Nonne legimus ter, Deo non improbante, factam Templi dedicationem cum ingenti lætitia & celebritate, primò à Salomone, Libro 2. Paralipomenon cap. 7. ſecundò, ab Eſdra, Lib. 1. Eſdræ cap. 6. tertiò, à Machabæis, cùm poſt profanationem iterum eſſet renovatum & ſanctificatum, Lib. 1. Machab. cap. 4. ad quam ſolemnitatem, quæ annis ſingulis recurrebat, Chriſtum ipſum acceſſiſſe ſcribit S. Joan. cap. 10. An ignorant Hæretici, veteres Patriarchas altaria, quæ erexerant, conſecraſſe olei effuſione? Jacob Gen. 28. erexit lapidem in quo ſacrificium obtulit, eumque conſecravit fundens oleum deſuper, & inde eum locum appellavit Bethel, id eſt domum Dei. Et cap. 35. monitus à Deo ut altare faceret, rurſum ibidem erexit lapidem, eumque inungendo conſecravit, & libavit ſuper eum libamina. Subſequentibus verò temporibus nonne Moyſes oleo ſacro, aliiſque ceremoniis conſecravit Tabernaculum, altare & omnia ejus vaſa?

D. de Vert inunctum à Jacobo lapidem ait, non quidem ad conſecra-
To. 2. p. tionem, ſed in ſignum ſeu titulum & monumentum viſionis, qua donatus ibi
64. fuerat; nempe ut cùm in eundem locum rediret, lapidem illum hac olei delibutione recognoſceret. Verùm ridiculè omnino: quaſi poſt viginti annos unctio illa ſenſibilis adhuc eſſe potuerit, ardore ſolis non exſiccari, aut aeris inju-

Digitized by Google

injuria prorſus non deleri. Alia longè mens erat Auguſtini, qui L. 16. de civitate Dei cap. 38. ait: *Hoc quod Jacob fecit, ad prophetiam pertinet.* Alia Theodoreti, *Jacob*, inquit, *cùm erexiſſet titulum, perfudit eum oleo, quod etiam nunc fieri ſolet à permultis mulierculis.... nam conſueverunt in templis oleo ungere adytorum cancellos ad demonſtrandam pietatem.* To. 7. p. 449. G. To. 4. p. 61. C.

Denique myſticas illas templorum & altarium conſecrationes uſus & diſciplina Eccleſiæ ſemper probavit ac retinuit. Concilium Carthaginenſe V. Can. 6. ſic habet, *Similiter & de Eccleſiis, quoties ſuper earum conſecratione hæſitatur, agendum eſt, ut ſine ulla trepidatione conſecrentur.* Item Agathenſe cap. 14. *Placuit*, inquit, *altaria non ſolùm unctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.* Idem patet ex Concilio II. Bracarenſi Can. 6. ex Euſebio Lib. 4. de vita Conſtantini, Athanaſio in Apologia ad Conſtantium, Baſilio in Pſal. 114. Gregorio Nyſſeno L. de Baptiſmo, Ambroſio L. 1. Epiſtola 5. ad Felicem, Gaudentio in Tract. de dedicatione, Auguſtino Sem. 251. de tempore, Gelaſio I. Epiſtola 1. Felice IV. in Epiſtola decretali de Eccleſiarum & altarium conſecratione, qui Pontifex atavus S. Gregorii fuit, & non modò Eccleſias & altaria conſecrari debere confirmat, ſed etiam, quod eſt hujus loci proprium, teſtatur antiquis Canonibus prohibitum, ne ſacra Miſſarum ſolemnia alibi quàm in locis Deo ſacratis, magna neceſſitate excepta, ullus celebrare præſumat. To. 2. Conc. p. 1216. Tom. 4. Conc. p. 1385.

De vaſis ſacris.

Neceſſaria eſſe & antiqua vaſa ſacra ad licitam Euchariſtiæ celebrationem, omnes Catholici conſentiunt. Prudentius in Hymno de S. Laurentio meminit aureorum vaſorum, quæ in uſuerant S. Laurentii ætate, id eſt circa annum Domini 260. Tempore Sylveſtri S.P. circa annum 300. plurimos fuiſſe aureos & argenteos calices, patenas, candelabra, thuribula, teſtatur Damaſus S.P. ac pro certo habendum, Conſtantinum Imperatorem, qui deſtructis ac ſolo æquatis idolorum templis tanta pompa & magnificentia plurimas erexit Eccleſias, eas omnibus ad officium divinum vaſis & ornamentis exornaſſe. S. Athanaſius in Apolog. 2. contra Arianos multa ſcribit de myſtico poculo quod ab eo confractum apud Iſchyram tempore ſacrificii calumniabantur, cujus accuſationis falſitatem ex eo demonſtrat, quòd Iſchyras ille, cùm Presbyter non eſſet, non potuit apud ſe calicem ſacrum retinere: ex quo loco conſtat calices Euchariſtiæ ſacros fuiſſe, & nonniſi ab initiatis tangi, nec ſine ſacrilegio pollui poſſe. S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de ſe ipſo contra Arianos, ſcribit, ab illis direpta ſacra vaſa Laicis ad tangendum prohibita; ideoque illos comparat Naburzardano, & Balthaſari, quorum alter ſacra vaſa Templi Hieroſolymitani abſtulit, alter profanavit. To. 1. p. 134. To. 1. p. 433.

Quæres 1. an neceſſe ſit calicem & patenam ab Epiſcopo conſecrari.

Reſp. affirmativè: ſic enim præſcribunt Canones, ſic fert Eccleſiæ diſciplina. Cùm tamen illa conſecratio juris ſit eccleſiaſtici, poteſt ſummus Pontifex diſpenſare cum ſimplici Presbytero ut illa vaſa ſacra conſecret. Ferunt Abbates eo privilegio frui; at pro ſuis Eccleſiis, non pro alienis, niſi ſpecialiter iſtud conceſſum ipſis fuerit. Quomodo calix perdat ſuam conſecrationem, antea expoſuimus.

Digitized by Google

Quæres 2. ſi fortè Sacerdos celebraſſet, calice aut altari non conſecrato, an cenſetur per contactum corporis & ſanguinis Chriſti ſufficiens conſecratio?

Reſp. diſcordes hìc eſſe Theologos. Alii affirmant, propter ſanctitatem corporis & ſanguinis Chriſti; quorum contactus vaſa illa ſacra ſanctificat, ſeu conſecrat: negant alii, propter legem & conſuetudinem Eccleſiæ, quæ vult vaſa illa ſacra conſecrari ab Epiſcopis per chriſmatis unctionem, & quorumdam verborum formam, non autem per ſolum corporis & ſanguinis Chriſti T.2.caſu 79. contactum: alii cum Sanbovio diſtinguunt inter altare & calicem, contenduntque altare non manere conſecratum ex ſacrificio ſuper illud oblato, quia oppoſita opinio nullo jure, nullave auctoritate fulcitur; calicem verò conſecrari ex ſolo contactu ſanguinis Chriſti, quod quidem confirmant auctori- To.4.p.1162.n.6. tate S. Auguſtini in Pſalm. 115. ubi ſic loquitur, *Pleraque inſtrumenta & vaſa ex hujuſmodi materia vel metallo habemus in uſum celebrandorum Sacramentorum, quę ipſo miniſterio conſecrata, ſancta dicantur.*

Quæres 3. ex qua materia calix debeat eſſe conflatus.

Reſp. quæſtionem ſolvi Jure Canonico, Cap. *Vaſa*. *De conſecratione*. diſt. Decret. Grat. p. 2489. 1. cujus hæc verba ſunt. *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus..... Ne decus matris Eccleſiæ imminuatur, ſed magis cumuletur & amplificetur, ſtatuimus ut deinceps nullus Sacerdotum ſacrum myſterium corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti in ligneis vaſculis ullo modo conficere præſumat.* Et Cap. *Ut* Ibid. *calix*. *De conſecratione*. diſt. 1. *Ut calix Domini cum patena, ſi non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum calicem habeat. De ære, aut aurichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut vitreo calice præſumat Miſſam cantare.* Poſſet tamen fieri pes calicis ex cupro ſive ære; ſed cuppa debet eſſe argentea intus inaurata, ſimul cum patena.

De ſacris linteaminibus.

Sacra linteamina vocamus, corporale, pallam & purificatorium, quæ ſpeciali quodam modo ſacra ſunt. Neceſſe autem eſt in ſacrificio Miſſæ adhibere corporale & pallam, quæ linea ſint, & ab Epiſcopo, vel alio facultatem Ibid. p. 2491. habente benedicta. Can. *Conſulto*. *De conſecrat.* diſt. 1. Ex Rubrica, corporale ex lino tantùm eſſe debet, nec ſerico nec auro in medio intextum, ſed totum album ac præſertim mundum & nitidum. *Præcipimus*, ait Innoc. III. de cuſtodia Euchariſtiæ, *ut oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta munda & nitida conſerventur: nimis enim abſurdum eſt in ſacris ſordes quærere, quæ dedecorent etiam in profanis.*

Palla calici ſuper imponitur, ne quid fortè ſordium in eum decidat. Olim unita fuit, ſeu pars fuit corporalis quod ſupra calicem replicabatur; nunc verò ad majorem commoditatem à corporali ſejungitur. Debet eſſe linea, ſicut ipſum corporale, & ab Epiſcopo benedicta cum ipſo corporali, ut notat Rubrica: ratio eſt, quia palla eſt veluti pars corporalis. Nihil tamen vetat inter duplex linum inſeri chartam, vel etiam pannum pretioſum, ut ſic palla commodior fiat & firmior.

Neceſ.

Digitized by Google

Neceſſe quoque eſt adhibeatur purificatorium quo extergatur interior cuppa calicis: debet autem illud ex lino, vel ex tenui canabe confici, & ab Epiſcopo, vel alio facultatem habente benedici.

Præter hæc tria, requiruntur mappæ, ſeu tobaleæ quæ altare cooperiant. Can. *Altaris palla. De conſecratione*. diſt. I. Et Can. *Si per negligentiam. De conſecratione*. diſt. 2. Item ſic Rubrica loquitur: *Altare operiatur tribus mappis, ſeu tobaleis mundis, ab Epiſcopo vel alio facultatem habente benedictis, ſuperiori ſaltem oblonga, quæ uſque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata*. *Decret. Grat. p. 2487. Ibid. p. 2519.*

Neceſſe eſt præterea ut altare pallio ſit ornatum: neque enim ſine quadam irreverentia Sacrum celebraretur in altari denudato, niſi pars anterior, marmore, pictura, vel alio ſimili modo ornata foret. Crux etiam in medio altaris collocanda eſt, non nuda, ſed quæ gerat imaginem crucifixi, quæ non ſolum picta ſit, ſed ſculpta, & à quolibet alio corpore ſejuncta. Neceſſarium quoque lumen eſt dum perficitur ſacrificium, & quidem duplex ad majorem decentiam ex cereis candelis conſtans, non ex oleo, vel ſebo. In neceſſitate tamen unus cereus ſufficeret. Requiritur præterea Miſſale cum pulvinari: nullus, quantumcunque memoriæ ſuæ confidat, debet Miſſam celebrare ſine Libro ſeu Miſſali. Requiritur præterea velum & burſa, pro quibus nulla extat benedictio; unde ſequitur ea neceſſariò benedicenda non eſſe. Imò de velo nihil in jure præcipitur, nec apud antiquos Scriptores; ob iſtam fortè cauſam, quòd calix corporali tegeretur.

De cereis.

Cùm de ceremoniis Eccleſiæ generatim egimus in Tractatu de Sacramentis univerſim ſumptis, inter alia probatum à nobis fuit, illas in ſua prima origine ac inſtitutione ſymbolicum aliquid ac myſticum deſignaſſe; quamquam non eos improbemus, qui phyſicam, litteralem ac hiſtoricam illarum originem ducunt à neceſſitate, vel utilitate, vel locorum ac regionum in quibus Sacra perficiebantur, vario uſu. His profectò non repugnamus, modò viciſſim ſymbolicam & myſticam ceremoniarum noſtrarum ſignificationem agnoſcant & fateantur.

Quantùm verò ad uſum cereorum hìc attinet, D. de Vert non aliam eorum originem, nec alium finem agnoſcit, quàm ut depulſis tenebris oculos juvent ad videndum: cùm enim primi Chriſtiani metu perſecutionum in locis ſubterraneis & obſcuris latitantes Sacra facere cogerentur, neceſſe prorſus ipſis fuit ut cereis ac luminaribus ad fugandas tenebras uterentur. Quòd ſi dixeris Eccleſiam ſubinde cereorum uſum lucente etiam Sole retinuiſſe; reponet, uſum illum, cui neceſſitas primam originem dedit, conſuetudine quadam ſenſim invaluiſſe & obtinuiſſe, ſicut fieri ſolet in rebus hujuſcemodi: myſticas autem ac ſpirituales ſignificationes nonniſi nono Eccleſiæ ſæculo, cereis ac luminaribus aſſignatas fuiſſe. Quantùm ille à vero aberret, facilè demonſtratur ex veteribus monumentis, quibus accuratè expenſis Concilium Trid. Seſſ. 22. cap. 5. declarat Eccleſiam *ceremonias inſtituiſſe, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa, ex Apoſtolica diſciplina & traditione, quo & majeſtas tanti ſacrificii commenda-* *Tom. 22 p. 399. To. 14. Conc. p. 854.*

 tur, &

tur, & mentes fidelium per hec viſibilia religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem erigerentur. Ex Apoſtolica igitur diſciplina & Traditione originem trahit cereorum uſus in ſacris celebrandis myſteriis: haud dubiè non ad uſum merè prophanum & communem, de quo Eccleſia non curat, ſed divinum & ſacrum: *non ad* P. 160. E. F. *fugandas tenebras*, inquit S. Iſidorus Lib. 7. Origin. cap. 12. *ſed ad ſignum lætitiæ*; ut nempe ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur de qua in Evangelio dicitur, *Erat lux vera qua illuminat omnem hominem.* Non ergo nono dumtaxat Eccleſiæ ſæculo invectus fuit cereorum uſus ad myſticam & ſymbolicam ſignificationem, ut placet D. de Vert. Et verò Concilium Eliberitanum anno Chriſti 305. Can. 34. prohibet ne cerei in cæmeterio accendantur: *Cereos per diem placuit in cæmeterio non incendi: inquietandi enim* Tom. 1. Conc. p. 974. *ſpiritus Sanctorum non ſunt.* Cerei illi per diem proculdubio non accendebantur ad tenebras fugandas; ergo religionis cauſa in honorem SS. Martyrum, quorum reliquiæ in cæmeteriis conquieſcunt, Fideles per diem cereos accendebant, quod propter abuſus Concilium prohibet, non generatim, non ubique, ſed in cæmeteriis per diem; ergo in aliis locis ſacris in uſu erant, nec prohibebantur. Ratio prohibitionis qua utitur Concilium, *ut non inquietentur ſpiritus Sanctorum*, interpretes plurimùm fatigavit, ut exponeretur. Alii Sanctorum nomine ipſas Martyrum animas, quæ ſub altari ſtant, intelligunt: quoniam verò cereis ardentibus, ignis fumigationibus ſpiritus divexari exiſtimabant, idcirco cereos in cæmeteriis accendi prohibet Concilium, ne Martyrum ſpiritus inquietentur. Verùm explicatio hęc errorem ſapit. Alii, Fideles intelligunt, quorum ſpiritus, dum orationis cauſa ad Eccleſiam adveniunt, inquietantur frequentia & cura immodica cereorum ardentium.

Ibid. Canone 37. ejuſdem Concilii prohibetur ne ii, *qui ſpiritibus immundis vexantur, lucernas publicè accendant.* Quare? quia ſolis Eccleſiæ miniſtris ad honorem id permittebatur. Unde Concilium Carthaginenſe IV. ann. 398. Tom. 2. Conc. p. 1200. decernit Acolytum *ab Archidiacono accipere debere ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari.* Ita pariter S. Iſidorus loco P. 100. A. mox citato *Acolythi Græcè*, inquit, *Latinè Ceroferarii dicuntur, à deportandis cereis, quando Evangelium legendum eſt, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportantur, non ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ &c.*

Ignorat nemo, antiquitus inter manus recenter baptiſatorum cereum ardentem ſolitum reponi, tanquam ſignum ac ſymbolum fidei quam ſumma cura illæſam & integram ſervare tenentur. Vide S. Cyrill. Jeroſolymit. Catecheſi 1. circa annum 350.

Nemo pariter ignorat uſum qui à ſæculis duodecim invaluit, benedicendi ritu quodam ſingulari & accendendi cereum paſchalem, non ut per noctem Eccleſiam illuminaret, quæ tanta cereorum ac lampadum multitudine tunc illuſtrabatur, ut nox diei claritatem imitaretur ac ferè adæquaret; ſed Tom. 5. Conc. p. 1705. in ſymbolicam ſignificationem ſacræ Chriſti Reſurrectionis. *Lucerna & cereus*, ait Conc. Toletanum IV. Can. 9. *in pervigiliis Paſchæ apud quaſdam Eccleſias non benedicuntur, & cur à nobis benedicantur inquirunt. Propter glorioſum enim noctis iſtius ſacramentum ſolemniter hæc benedicimus, ut ſacræ reſurrectio-*

nis

nis Chriſti myſterium, quod tempore hujus votivæ noctis advenit, in benedictione ſanctificati luminis ſuſcipiamus.

Verùm inter cæteros audiendus eſt S. Hieronymus ſcribens adverſùs Vigilantium, qui cultum Martyrum, eorumque Reliquias inverecundè proſcindebat. *Cereos*, inquit, *non clara luce accendimus, ſicut fruſtra calumniaris; ſed ut noctis tenebras hoc ſolatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris.* T. 4. p. 2. p. 284. His verbis innuit ſanctus Doctor, nondum ubique tempore ſacrificii quod orto Sole celebrabatur, accenſos cereos fuiſſe. *Quòd ſi aliqui*, pergit ſanctus Doctor, *per imperitiam & ſimplicitatem ſecularium hominum, vel certè religioſarum feminarum..... hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? Cauſabantur quondam & Apoſtoli, quòd periret unguentum; ſed Domini voce correpti ſunt. Neque enim Chriſtus indigebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore Chriſti hoc fecit, devotioque ejus mentis recipitur. Et quicumque accendunt cereos ſecundùm fidem ſuam habent mercedem, dicente Apoſtolo;* Unuſquiſque in ſenſu ſuo abundet. Ro. 14. 5. Non improbat ſanctus Doctor pias illas mulieres, quæ in honore Martyrum cereos accendebant. Tùm objectionem Vigilantii diſſolvit. *Idololatras*, inquit alloquens Vigilantium, *appellas hujuſmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Chriſto credimus, de idololatriæ errore veniſſe. Non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne ſimili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco deteſtandum eſt: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum eſt. Nam & abſque Martyrum reliquiis per totas Orientis Eccleſias, quando legendum eſt Evangelium, accenduntur luminaria, jam ſole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Unde & virgines illæ Evangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas. Et ad Apoſtolos dicitur:* Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Mat. 25. Luc. 12. 35. *Et de Joanne Baptiſta,* Ille erat lucerna ardens & lucens; Joan. 5. 35. *ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur de qua in Pſalterio legimus,* Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen ſemitis meis. Ps. 118. 105. Hæc S. Hieronymus.

Multi è Veteribus cereorum uſum in ſacris officiis commemorant. Prudentius Hymno 2. in honorem paſſionis S. Laurentii; Paulinus Poemate 14. aliàs 18. S. Greg. Turonenſis Lib. 16. De gloria confeſſorum cap. 21. 69. 71. 79. In exequiis defunctorum ſolitos Chriſtianos cereos accendere, teſtantur S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. adverſùs Julianum; S. Hieronymus Epiſtola 86. aliàs 27. ad Euſtochium; S. Gregorius Nyſſenus in vita S. Macrini. Toto igitur cœlo aberrat D. de Vert exiſtimans ad ſolam viſus neceſſitatem & fugam tenebrarum inſtitutos fuiſſe: ſi ita foret, fruſtra & in vanum per diem Sole rutilante accenderentur; fruſtra obſervaſſent Eccleſiæ Scriptores, ſub ſymbolo luminis corporalis, Chriſtum, qui eſt lux vera illuminans omnem hominem, deſignari; fruſtra Gentiles ipſi coram ſuis idolis lucernas accendiſſent. Ad quid enim? Ut videant? quid abſonum magis? Ergo ad cultum, quamquam non minùs abſurdum. Id Gentilibus ipſis ridendo exprobrabat Baruch. cap. 6. v. 18. *Lucernas*, inquiebat, *accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt.* Fruſtra denique Judæi coram Libro Legis tota etiam nocte perpetuò ardentem lucernam collo-

cant: non quidem ad videndum, cùm nullus adſit præſens, cui ad hunc finem poſſit inſervire; ergo ad cultum & ceremoniam religionis.

Denique Ordo Romanus, Amalarius, Alcuinus, illorum cereorum in celebrando ſacrificio uſum ac neceſſitatem exponunt. Quapropter Micrologus ait: *Juxta Ordinem Romanum nunquam Miſſam abſque lumine celebramus: non utique ad depellendas tenebras, cum ſit clara dies; ſed potius in typum illius luminis, cujus Sacramentum ibi conficimus, ſine quo & in meridie palpabimus ut in nocte.*

Billiot. PP. T. 18 pag. 475. A.

De thure ſeu incenſo.

Quod de cereis, idem & de thure ſeu incenſo docet D. de Vert: non alium ſcilicet illius finem ac uſum primitùs fuiſſe, quàm ut purgaret tetrum ac fœtidum odorem, qui ex locis ſubterraneis, in quibus primi Chriſtiani metu perſecutionum Sacra faciebant, exhalabat. Quòd ſi opponas, Eccleſiam illum thuris & incenſi uſum etiam retinuiſſe, cùm ipſi libero cœlo frui datum eſt, ac in iis locis offerre ſacrificium, in quibus à fœtido exhalitu nihil erat timendum; reſpondebit hanc cauſam eſſe, tùm quòd Eccleſia ſuorum uſuum in Officiis publicis retinentiſſima ſit, ac cujuſcunque innovationis inimica; tùm quòd populi regionum in quibus publica Officia eccleſiaſtica celebrata primùm fuere, aromatibus & incenſo plurimùm delectarentur. An verò ignoravit auctor ille, thus & incenſum in officium religionis ac cultus à Paganis ipſis uſurpatum fuiſſe? An ignoravit Deum ipſum, Exodi 30. thuris compoſitionem præſcripſiſſe, facta expreſſa prohibitione, ne in alium quàm Tabernaculi cultum uſurparetur? *Talem compoſitionem*, ait Deus v. 37. *non facietis in uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino. Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.* An denique ignoravit Canonem tertium eorum qui Apoſtolici dicuntur, quo dicitur, *Ne liceat aliquid aliud ad altare offerre, quàm oleum ad luminare, & incenſum tempore ſanctæ oblationis.* Thurificationis uſum in Eccleſia perantiquum eſſe probat Menardus, ad Lib. Sacrament. S. Gregorii pag. 195. Suam habet ſymbolicam & myſticam ſignificationem. Deo thus adoletur, in ſignum ſupremi ejus in res omnes dominii, cui latriæ cultus debetur: thure fumant & odoribus altaria in honorem ſacrificii, quod ibi offertur: thuris honores exhibentur Crucis & Sanctorum imaginibus, qui honos præcipuè ad archetypa tendit ac refertur: exhibetur quoque ſacro Evangeliorum Libro, in ſignum venerationis qua verbum Dei proſequimur, & boni odoris quem diffundere ubique tenentur Chriſtiani omnes pietate ſua ac bonorum operum exemplo: oblationes quoque ſuffitu perfunduntur, ut conſecrentur, ac Deo gratæ fiant & acceptæ: ipſis denique Fidelibus, dum Sacris interſunt, offertur incenſum, ut moneantur orationes ſuas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quaſi thus acceptiſſimum, circumquaque ſpargere ac diffundere, juxta iſtud Pſalmi 140. v. 2. *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.*

To. 1. Conc. p. 26.

Abutitur manifeſtè D. de Vert auctoritate ſancti Thomæ 3. qu. 83. art. 5. ad 2. ubi thus adoleri ait, ut *ſi quid pravi odoris fuerit, depellatur.* Ita re vera, ſed ad reverentiam quæ Euchariſtiæ debetur, adeoque ad cultum religioſum iſtud refert Doctor Angelicus. Audiantur ejus verba, non truncata cum

Tom. 1. Præfatce p. 17. & T. 2. p. 513.

D. de

D. de Vert, ſed integra. *Dicendum quòd etiam thurificatione non utimur, quaſi ceremoniali præcepto legis, ſed ſicut Eccleſiæ ſtatuto. Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reverentiam hujus Sacramenti, ut ſcilicet per bonum odorem depellatur, ſi quid pravi odoris in loco fuerit quod poſſet provocare horrorem. Secundò pertinet ad repræſentandum effectum gratiæ, qua ſicut bono odore Chriſtus plenus fuit &c..... Et ideo undique thurificato altari per quod Chriſtus deſignatur, thurificantur omnes per ordinem.*

De ceremoniis quæ Miſſam comitantur & in actione conſiſtunt.

Generalem ceremoniarum Miſſæ diviſionem jam initio hujus Articuli expoſuimus.

Bellarminus L. 2. de Miſſa c. 15. eas ad quinque capita revocat. Ad eas quæ referuntur 1. ad Deum. 2. ad ſacrificium. 3. ad Sacerdotem celebrantem. 4. ad populum. 5. ad ea quæ leguntur in Miſſa. Præter iſtas aliæ multis rebus communes ſunt, ut ſignum crucis, thurificatio, oſculum.

Ceremoniæ quæ ad Deum referuntur, tres ſunt. Prima, elevatio manuum, cujus exemplum in divinis Litteris habemus. Exodi 17. Moyſes elevatis manibus orans impetravit. Item L. 3. Reg. c. 8. Salomon oraturus expandit manus in Cœlum. David Pſal. 141. ait, *Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Apoſtolus denique 1. ad Timoth. 2. *Volo*, ait, *viros orare in omni loco, levantes puras manus.*

Secunda, elevatio oculorum, quæ Chriſto familiaris fuit, Matt. 14. Mar. 6. P. 17. B. & 7. Lucæ 9. Joan. 6. 11. & 17. Tertullianus Apologet. cap. 30. obſervat Chriſtianos cœlum intuentes, manibus extenſis, nudo capite orare ſolitos.

Tertia eſt inclinatio corporis, aut genuum incurvatio quæ index eſt humilitatis. L. 2. Paralip. c. 6. Salomon flexis genibus orat; Lucæ 22. Chriſtus ipſe poſitis genibus orabat; S. Paulus Act. 21. etiam poſitis genibus oravit cum iis omnibus qui ſecum erant.

Ceremoniæ verò erga ſacrificium, ſunt 1. elevatio hoſtiæ conſecrandæ coram Domino, quæ fit in Offertorio: qua ratione Levitici 8. 9. & 10. Sacerdos elevat coram Deo id quod offertur. 2. eſt oſtenſio Sacramenti ad populum, quæ antiquiſſima eſt. 3. eſt fractio & commixtio; eſt pariter mixtio aquæ cum vino, de qua antea egimus.

Ceremoniæ quas Sacerdos celebrans circa ſeipſum adhibet, ſunt. 1. tunſio pectoris qua utitur in confeſſione, quæ fit ad initium Miſſæ; ad illa verba, *Nobis quoque peccatoribus*; ad illam precem, *Agnus Dei qui tollis peccata mundi &c.* & ad iſta verba, *Domine non ſum dignus.* Hæc autem ceremonia, inquit Bellarminus, pœnitentiam indicat, & naturalis eſt, atque in Evangelio exemplum habet in Publicano, qui Lucæ 18. orans percutiebat pectus ſuum dicens: *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Et Lucæ 22. *Revertebantur percutientes pectora ſua.* 2. lotio manuum, paulò ante conſecrationem, *Vidiſtis*, ait S. Cyrillus Catech. 5. myſtag. *Diaconum aquam lavandis manibus porrigentem Sacerdoti.* P. 139. C. Cujus quidem ceremoniæ cauſam & rationem reddit, aitque lotionem hanc non adhiberi ad ſordes corporis abluendas, cùm nemo in Eccleſiam ſordidis manibus accedere audeat; ſed ob ſymbolum puritatis animi, qua pollere debent, qui tantum peragunt ſacrificium.

Cere-

Ceremoniæ erga populum duæ ſunt: prima, ſalutatio, per hæc verba, *Dominus vobiſcum*, vel, *Pax vobis*. Secunda, eſt dimiſſio populi quæ his verbis fit. *Ite Miſſa eſt*.

Denique ceremoniæ quæ ſpectant ea quæ in Miſſa leguntur, ſunt cantus, organa, muſica inſtrumenta &c. in quibus neceſſe non videtur ut hìc immoremur.

Sunt & aliæ communes ceremoniæ v.g. aquæ benedictæ aſperſio, thurificatio, oſculum, ſignum crucis. Rubricæ lex eſt, ut diebus Dominicis ante initium ſolemnis Miſſæ Sacerdos aquam benedicat, ac deinde ſeipſum, tùm miniſtros, altare, ac populum aſpergat: quę aſperſio, ait hìc Bellarminus, quædam eſt expiatio & præparatio ad ſacrificium, qua ſignificatur puritas ac munditics tùm animi tum corporis in iis neceſſaria qui ſacrificio intereſſe volunt. Inde ſingulari ritu aqua immixto ſale, & factis exorcirmis benedicitur, ut Fideles lavet ſeu mundet, atque ab omni corruptione contra inſidias & fraudes dæmonis vi exorciſmorum defendat ac protegat. De thurifatione mox diximus. Oſculatur autem Sacerdos altare, Librum Evangeliorum, in ſignum reverentiæ; miniſtrum verò ſuum, & per eum univerſum Clerum, in ſignum charitatis & pacis. Denique ſignum crucis omnium ceremoniarum antiquiſſima eſt ac communiſſima; nihil enim fit quod ad Officium eccleſiaſticum pertineat, abſque ſigno crucis; ut ita Eccleſia declaret, quidquid boni fit, aut habemus, oriri ex virtute & efficacia crucis: qua etiam de cauſa, non tantùm ante conſecrationem oblata benedicimus, ſed etiam hoſtiam ipſam jam conſecratam ſigno crucis frequenter ſignamus; non quidem ad benedictionem, ſicut antea, ſed ut demonſtremus vim omnem ſacrificii Miſſæ è ſacrificio crucis derivari.

De iis quæ in Miſſa recitantur.

Miſſa in quatuor partes dividi ſolet. Prima eſt ab initio, uſque ad Offertorium, & dici ſolet Miſſa Catechumenorum, quòd huic parti ſacrificii liceret ipſis intereſſe: ſecunda ab Offertorio uſque ac conſecrationem: tertia à conſecratione uſque ad communionem: quarta à communione uſque ad finem.

De Pſalmo Judica me, *& confeſſione.*

Multò antiquiorem eſſe, quàm vulgò Eruditi exiſtiment hujus Pſalmi recitationem, oſtendit eruditus P. le Brun, qui conſuli debet. In ſolis Miſſis *To.1.p. 1101.C.* pro defunctis, & tempore Paſſionis Domini omittitur, ob iſta ſcilicet verba, *Quare triſtis es anima mea?* quæ cùm lætitiam ſignificent, qua Sacerdos affici debet, cùm ad altare accedit, non videntur Miſſis defunctorum & tempori Paſſionis Chriſti congruere. Quidquid ſit, hac Pſalmi recitatione Sacerdos Deum, *qui eſt fortitudo noſtra & refugium noſtrum*, ſupplex deprecatur, facta generatim delictorum ſuorum confeſſione, ut ad dignè celebrandum gratiam neceſſariam concedat. Hoc unum Novatores noſtros hìc offendit, quòd hæc confeſſio, non tantùm Deo fiat, ſed & Beatæ Virgini & aliis Sanctis. Verùm in hoc falluntur illi, quòd exiſtiment nos auxilia gra-

tiæ à Sanctis poſtulare & expectare: non ita eſt; eorum dumtaxat apud Deum præſidium & interceſſionem imploramus, ut quæ neceſſaria ſunt, Deo à nobis impetrent & obtineant.

De Introitu.

Introitus conſtat ex Antiphona & Pſalmo cum *Gloria Patri*. Introitus dicitur, vel quia Miſſæ initium eſt, vel quia canitur à Choro in introitu Sacerdotis ad altare, quod ipſum etiam Antiphonæ nomen importat. Eſt quippe Antiphona, cantus reciprocus & alternatim factus: certum enim eſt quarto Eccleſiæ ſæculo Pſalmos alternatim in Eccleſiis ſolitos fuiſſe decantari. Ex Pſalmo autem qui magis congruere videtur Sacerdoti ad altare introeunti, verſiculus iſte delectus fuit, *Introibo ad altare Dei*. Tùm ſequitur Pſalmus, *Judica me*, qui alternatim à Sacerdote & miniſtro recitatur. S. Ambroſius L. de iis qui initiantur, ſive de myſteriis c. 8. refert verba hæc, *Introibo ad altare Dei*, ab iis pronuntiata fuiſſe qui recentes à Baptiſmo ad Euchariſtiam participandam admittebantur. *His abluta plebs dives inſignibus*, inquit, *ad Chriſti contendit altaria, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam*. Et L. 4. de Sacramentis cap. 1. *Veniebas*, ait, *deſiderans ad altare, quo acciperes res Sacramentorum. Dicat anima tua: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Depoſuiſti peccatorum ſenectutem, ſumpſiſti gratiæ juventutem: hoc præſtiterunt tibi Sacramenta cæleſtia*. Inde forſan ad Sacerdotes ipſos fluxit mos ille dicta verba recitandi cùm accedunt ad altare. *Convenit ferè inter auctores*, ait hìc Bellarminus, *uſum Introitus introductum fuiſſe à Cæleſtino I. Pontifice: ſic enim ſcribit Walafridus c. 22. Micrologus c. 1. & alii paſſim. Sed non eſt hoc ita ſimpliciter accipiendum. Nam in primis non inſtituit ipſe uſum canendi unum verſiculum, ut nunc facimus; ſed ut Pſalmi Davidis 150. antiphonatim canerentur per ordinem ante ſacrificium; ut in ejus vita ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius. Sed poſtea vitandæ prolixitatis cauſa ſelecti ſunt verſiculi aliqui, qui ad excitandam devotionem viderentur aptiores, & Pſalmi integri relicti ſunt Horis canonicis. Deinde, Cæleſtinus non fuit abſolutè primus, qui Pſalmos ad ſacrificium adhibuit, ſed fortè primus fuit, qui Romæ id obſervari voluit. Nam alioqui Dionyſius Areopagita cap. 3. Eccleſiaſt. hierarc. meminit Pſalmorum qui ad initium Miſſæ canebantur; & S. Baſilius in ſua Liturgia circa initium, jubet tres aut quatuor verſiculos Pſalmi decantari. Sed etiamſi à Cæleſtino hæc inſtitutio ortum habuiſſet, reprehendi non poſſet; cùm Introitus ferè ſemper ex divina Scriptura ſumatur, & ab univerſa Eccleſia iſte uſus ab annis amplius mille retentus ſit*. Innocentius III. myſter. Miſſæ L. 2. cap. 13. de Introitu hæc habet. *Pontifex ad altare perveniens & ad ſeipſum revertens, antequam ordiatur ſacrum officium, de peccatis ſuis cum aſtantibus confitetur, Pſalmum illum præmittens, qui manifeſtè per totum ſibi ad hoc dignoſcitur pertinere & convenire*, Judica me Deus &c. *ut diſcretus à gente non ſancta & ab homine liberatus iniquo, ad altare Dei dignus introeat*.

To. 2. p. 336.

Ibid. p. 366. n. 6.

Lib. 2. de Miſſa c. 16. p. 353.

P. 340.

De

De Gloria Patri *&c.*

In fine cujuslibet Pſalmi, qui decantabatur, iſthæc addebatur clauſula ſeu doxologia, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*. Hujus clauſulæ primum parentem nonnulli putant Hieronymum fuiſſe, qui juſſu Damaſi S. Pontificis eam compoſuit. Legimus in vita Damaſi eum conſtituiſſe, ut, quod pluribus jam locis erat in uſu, Pſalmi per omnes Eccleſias die noctuque ab alternis canerentur, & in fine cujuſque Pſalmi diceretur, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*. Verùm uſus ille Damaſo & Hieronymo videtur antiquior: ſcribit enim Sozomenus L. 3. cap. 20. Antiochiæ temporibus Conſtantii
P. 533. C. Imperatoris anno 350. Catholicos in odium erroris Arianorum, dicta clauſula in fine cujuſque Pſalmi uſos fuiſſe; Arianos verò dixiſſe, *Gloria Patri per*
Ed. vet. To. 2. p. 214. *Filium, in Spiritu ſancto*, vel, *Gloria Patri in Filio & Spiritu ſancto*. S. Baſilius de hoc verſiculo *Gloria Patri &c.* diſputat in Lib. de Spiritu ſan-
Tom. 4. Conc. p. 1680. cto cap. 27. Teſtatur quoque Concilium Vaſenſe, quod ante annos centum ſupra mille celebratum fuit, Can. 5. non ſolùm Romæ, ſed etiam in toto Oriente, & per Africam, poſt, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, ſubjungi ſolitum, *Sicut erat in principio &c.* Porrò, addit Bellarminus, Epiſtolæ duæ quæ circumferuntur de hac re, Damaſi ad Hieronymum, & Hieronymi ad Damaſum, ſuppoſititiæ & ineptiſſimæ ſunt.

De Kyrie eleiſon.

Vocabula græca ſunt, quæ ſignificant, *Domine miſerere*, unde intelligimus orationem hanc apud Græcos uſurpatam primùm fuiſſe. Omnium antiquiſſima eſt, ac humanis prolapſionibus maximè conveniens; adeo quippe frequentes illæ ſunt, ut in certam ſalutis ruinam, niſi Deus noſtri misereretur, nos traherent. *Domine miſerere noſtri, te enim expectavimus*, ait Iſaias cap. 33. v. 2. & Baruch 3. v. 2. *Audi Domine, & miſerere*. Olim pro Catechumenis & pœnitentibus, imò & pro omnibus Fidelibus hæc oratio fundebatur: ab illa, cæteræ quæ in Miſſa fiunt ſupplicationes, initium ducunt. Conſilium Vaſenſe Can. 3. anno 529. ſtatuit, ut in Galliis, ubi nondum in-
Tom. 4. Conc. p. 1680. troducta fuerat, uſurparetur. *Et quia*, inquit, *tam in Sede apoſtolica, quàm etiam per totas orientales atque Italicas provincias dulcis & nimiùm ſalutaris conſuetudo eſt intromiſſa, ut* Kyrie eleiſon *frequentiùs cum grandi affectu & compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus Eccleſiis noſtris iſta tam ſancta conſuetudo & ad Matutinum, & ad Miſſas, & ad Veſperas Deo propitio intromittatur*. Decepti ergo fuere inter Criticos, qui exiſtimarunt dictam orationem à S. Gregorio Magno primùm in Eccleſiam Romanam inductam fuiſſe; ſiquidem annis ſexaginta & amplius antequam Romæ Pontifex ſederet S. Gregorius, Conc. Vaſenſe Can. 3. jam citato teſtatur dictam orationem non tantùm Apoſtolicam Sedem, ſed omnes etiam Orientales & Italicas Provincias pervaſiſſe. Quapropter ſanctus Pontifex
To. 1. p. 940. A. ſcribens ad Sicilienſes aſſerit, ſe à Græcis nec *Kyrie eleiſon*, nec ritus alios mutuatum fuiſſe. *In nullo*, inquit, *eorum aliam Eccleſiam ſecuti ſumus.....*
Ibid. C. Kyrie eleiſon *autem nos neque diximus, neque dicimus ut à Græcis dicitur: quia*

quia in Græcis ſimul omnes dicunt; apud nos autem à Clericis dicitur, & à populo reſpondetur, & totidem vicibus etiam Chriſte eleiſon *dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Miſſis aliqua quæ dici ſolent tacemus, tantummodo* Kyrie eleeiſon *&* Chriſte eleiſon *dicimus, ut in his deprecatoriis vocibus paulò diutius occupemur.*

De Gloria in excelſis.

Appellatur hymnus angelicus, eo quòd prima illius verba ab Angelis Chriſti nativitatem annuntiantibus dicta fuerint. Olim in publicis Fidelium precibus canebatur, etiam ante Miſſæ celebrationem. S. Hieronymus L. de virginitate versùs finem, refert ſanctas Virgines ſolitas fuiſſe hunc laudis canticum ſicut & Pſalmum *Deus, Deus meus, & Benedicite*, decantare. Hymnus ille à Græcis magna doxologia nuncupatur, ut diſtinguatur ab alia breviore, *Gloria Patri &c.* Videtur ille unus ex illis fuiſſe, qui à primis Chriſtianis in honorem Chriſti ac teſtificationem ejus divinæ naturæ decantabantur. Ita ſignificat Plinius ſcribens ad Trajanum Imperatorem. *Carmen quoque*, inquit, *Chriſto quaſi Deo dicunt ſecum invicem*. Et Euſebius L. 5. Hiſt. cap. 28. *Pſalmi quoque*, inquit, *& cantica fratrum jam pridem à Fidelibus conſcripta, Chriſtum Verbum Dei concelebrant, divinitatem ei tribuendo.* Multi ex noſtris aſſerunt S. Hilarium hujus Hymni auctorem ac inſtitutorem eſſe: verùm, ut mox vidimus, S. Hieronymus, à virginibus illum decantari ſolitum fuiſſe, obſervat. Bellarminus cum aliis benè multis arbitratur, morem recitandi in Miſſa Hymnum illum, à Teleſphoro S. Pontifice originem duxiſſe. *Hic fecit*, ait Pontificale quod ſub nomine Damaſi circumfertur, *ut in ingreſſu ſacrificii hymnus diceretur angelicus, Gloria in excelſis Deo.* Verùm incerta planè videtur prima hujus inſtitutionis origo. Patres Concilii IV. Toletani c. 13. ajunt, prima dicti cantici verba ab Angelis (unde dictus eſt Hymnus angelicus) pronuntiata fuiſſe: *reliqua verò quæ ibi ſequuntur, eccleſiaſticos Doctores compoſuiſſe.* Sed quicumque tandem auctor fuerit, ait hic Bellarminus nihil omnino offenſionis habet, unde etiam Luthero placuit, ut patet ex ejus libro de formula Miſſæ.

P. 169. A.

Tom. 5. Conc p. 1710. B.

De Dominus vobiſcum.

Sacerdos celebrans ſtans in medio altaris & converſus ad populum dicit, *Dominus vobiſcum*, ſi Epiſcopus fuerit, *Pax vobis*. His verbis populum ſalutat, & ipſi benè precatur. Itaque, ait Bellarminus, cæremonia hæc, quædam eſt religioſa excitatio, ſeu invitatio, qua populus ad orandum invitatur, vel ad audiendum, unde præmittimur ante *Oremus*. Hæc porrò ſalutatio, *Dominus vobiſcum*, ſumpta eſt ex ritu Hebræorum, qui ſalutantes dicebant, *Dominus tecum*; aut, *vobiſcum*, ut patet Judicum 6. Ruth. 2. Paralip. 2. & Lucæ 1. Antiquiſſimam verò eſſe ceremoniam in Miſſa, ut Sacerdos populum ſalutet, perſpicuum eſt; ait Bellarminus ex vetuſtiſſimis Liturgiis, Jacobi, Baſilii, Chryſoſtomi & aliorum, in quibus paſſim legimus, aut *Pax vobis*, aut, *Dominus vobiſcum*; & ad utrumque reſpondetur, *Et cum ſpiritu tuo*. Conc. Bracarenſe II. an. 563. Can. 3. hæc ſtatuit circa prædi-

De Miſſa E. 2. c. 16.

Tom. 5. Conc. p. 840. prædictam ceremoniam. *Placuit, ut non aliter Epiſcopi & aliter Presbyteri populum, ſed uno modo ſalutent, dicentes, Dominus ſit vobiſcum, ſicut in Libro Ruth legitur: & ut reſpondeatur à populo, Et cum ſpiritu tuo, ſicut & ab ipſis Apoſtolis traditum omnis retinet Oriens, & non ſicut Priſcilliana hæreſis permutavit.* Volebat ſcilicet Priſcillianus, Epiſcopum uti ſemper debere iſta formula, *Pax tecum*; & nunquam iſta, *Dominus vobiſcum*. Adversùs quem Concilium decernit ut non aliter Epiſcopi & aliter Presbyteri populum ſalutent; ſed omnes eadem iſta formula, *Dominus vobiſcum*. Nihilominus uſus contrarius prævaluit, ut diverſo modo Epiſcopi & Presbyteri populum ſalutarent.

Collecta.

Oratio quam Sacerdos poſt ſalutatum populum fundit, Collecta dicitur: ſive quia ſupra populum collectum ſeu congregatum funditur; ſive quia, interprete Walafrido Strabone c. 22. *Colligit vota populi.... & petitiones compendioſa brevitate colligimus.* Sive denique quia in Miſſa fit, quæ olim *Collecta* dicebatur, quia colligebatur, ſeu congregabatur populus ad ſacrificium. *Quomodo*, inquiebat Tertullianus L. de fuga in perſecutione c. 14. *colligemus, quomodo Dominica ſolemnia celebrabimus?* (Bib. PP. T. 15. p. 191. H. P. 543. B.)

Antiquiſſimus eſt Collectæ uſus in oblatione ſacrificii. Oratio etenim eſt finis, imò etiam principium, & medium totius illius actionis quæ dicebatur Collecta: neque enim ad aliud congregabantur olim Fideles, quàm ad orandum & ſacrificium offerendum, ut patet ex S. Juſtino Apol. 2. Tertulliano Apol. c. 39. Quantùm verò ad formam Collectæ attinet, Conc. Carthaginenſe III. c. 23. præſcribit ut oratio quæ in Miſſa dicitur dirigatur ad Patrem per Filium. Nec tamen inde ſequitur, ait hic Bellarminus, Filium & Spiritum ſanctum non eſſe invocandos, aut in Miſſa non invocari. Nam, ut rectè docet Tertullianus L. de oratione, propter eſſentiæ unitatem, ſemper in Patre intelliguntur Filius & Spiritus ſanctus. Idem videtur in oblatione ſacrificii, quę propriè ad Patrem dirigitur, ut patet ex initio Canonis, *Te igitur clementiſſime Pater per Jeſum Chriſtum*, & tamen ſacrificium toti Trinitati offertur. Imò ex concluſione Collectæ apertè colligitur, cum Patre ſimul invocari Filium & Spiritum ſanctum; dum enim dicimus Filium & Spiritum ſanctum cum Patre vivere & regnare per omnia ſæcula ſæculorum, ſimul indicamus nos cum Patre Filium & Spiritum ſanctum invocare. Cur autem, pergit Bellarminus, Collectę ordinariè dirigantur ad Patrem, non ad Trinitatem, duæ ſunt cauſæ, una quia Dominus ita nos docuit orare, Matth. 6. *Pater noſter qui es in cœlis*. Et Joan. 6. *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo*. Altera, quia debet ſemper oratio concludi per Chriſtum, cùm ſit ille advocatus noſter per quem omnia petimus; incommodum autem fuiſſet dirigere orationem ad Trinitatem, & concludere *Per Filium tuum*. Videremur enim eo modo facere Chriſtum Filium Trinitatis. Quòd ſi omiſſa voce *Filii*, diceremus, *Per Chriſtum Dominum noſtrum*, videremur dividere Chriſti perſonas, nam unam includeremus in Trinitate quam invocamus; alteram excluderemus, per quam invocamus: tolluntur autem omnia incommoda, cùm diriguntur ad unam perſonam; & quia perſona Patris eſt prima, & ab illa cæterę originem ducunt, viſum eſt optimum, ut quando ad unam perſonam dirigendæ erant, ad Patrem dirigerentur. (Tom. 2. Conc. p. 1170.)

Digitized by Google

De voce Amen.

Finita oratione populus reſpondet, *Amen*. Quæ vox hebræa eſt ac ſignificat, *verè*, ſeu, *verum eſt*; *ita ſit*; *conſentio*. Aliquando vox illa eſt aſſerentis, aliquando deſiderantis, aliquando conſentientis. 1. cùm *Amen* pronuntiatur poſt fidei dogma, v. g. poſt ſymbolum, *Credo*, ſimplex aſſertio eſt, qua ſignificatur rem ita eſſe. 2. cùm verò poſt orationem, qua divinum auxilium pro aliquo imploratur, ſimplex deſiderium eſt, quo ad aliquid faciendum non obſtringimur, ſed tantùm ad optandum ut oratio finem ſuum aſſequatur, v. g. cùm Sacerdos pro converſione alicujus peccatur: 3. cùm Sacerdotis oratione ad opus aliquod obſtringimur, *Amen* conſenſum noſtrum exprimit: v. g. cùm in laudem & gratiarum actionem Deo reddendam Sacerdos orat; pariter cùm in fine orationis Dominicæ dicimus, *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*; *Amen* ſignificat conſentire nos, ut dimittantur nobis offenſæ noſtræ in Deum, ſicut dimittimus iis à quibus offenſi ſumus. Antiquiſſimum verò uſum eſſe in Eccleſia reſpondendi *Amen*, oſtendunt iſta S. Pauli verba 1. Cor. 14. *Qui ſupplet locum idiotæ, quomodo reſpondebit, Amen?* Oſtendunt S. Juſtinus Apol. 2. Hieronymus in Prologo in 2. Epiſtolam ad Galatas, & S. Auguſtinus Epiſtola 107. nunc 217. ad Vitalem.

De Epiſtola.

Poſt collectam ſequitur Lectio ex Propheta, vel Apoſtolo. Judæi diebus ſabbati conventus ſuos auſpicabantur à lectione Librorum Moyſis & Prophetarum, ſicut manifeſtè patet ex cap. 12. & 15. Act. Apoſt. Idem diebus Dominicis à Chriſtianis obſervatum fuiſſe teſtantur S. Juſtinus Apolog. 2. Tertullianus Apologet c. 39. ubi ait, *Coimus ad Litterarum divinarum commemorationem*. Olim ad Lectorem pertinebat Epiſtolam legere, tùm Subdiaconis offi- P. 31. A.
cium iſtud injunctum fuit. Iſtud in Hiſpania obſervatum fuiſſe manifeſtè ſupponit Concilium Toletanum I. Can. 4. ubi Subdiaconus in pœnam delicti à lectione Epiſtolæ ſuſpenditur. *Habeatur*, ait Canon, *inter Oſtiarios vel Lecto-* Tom. 2.
res, ita ut Evangelium & Apoſtolum (Epiſtolam) *non legat*. Et in Con- Conc. p.
cilio Remenſi an. 812. Can. 4. dicitur, *Reſidentibus cunctis lectæ ſunt Epi-* 1244.
ſtolæ Pauli, qualiter Subdiaconi miniſterium eſt eundem Apoſtolum legere. Tom. 7. Conc. p.
Nihilominus nono ſæculo Amalarius L. 2. c. 11. mirabatur uſum illum tam 1255.
citò in ſua Eccleſia obtinuiſſe: *Miror*, inquiebat, *qua de re ſumptus uſus* Bib. PP.
in Eccleſia noſtra, ut Subdiaconus frequentiſſimè legat Lectionem ad Miſ- T. 14. p.
ſam, cùm hoc non reperiatur ex miniſterio ſibi dato in conſecratione commiſ- 972. D.
ſum, neque ex Litteris canonicis, neque ex nomine ſuo. Idem obſervat Micrologus undecimo ſæculo cap. 8. Durandus L. 1. cap. 8. Ration. anno 1286. Bib. PP.
anxius etiam quærit, quare Subdiaconus Epiſtolam legat. *Quare*, inquit, T. 18. p. 464.
diaconus legit Lectionem ad Miſſam, cùm non reperiatur hoc ſibi competere Edit.
vel ex nomine, vel ex miniſterio ſibi conceſſo? Verùm ſubinde ut Subdiaco- Lugd.
nus ex officio & auctoritate Epiſtolam legat, Epiſcopus eum ordinans 1605. p.
dicit, *Accipe librum Epiſtolarum, & habe poteſtatem legendi eas in Ec-* 56. n. 4.

cleſia ſancta Dei. His in locis in quibus Sacerdos ſeu Paſtor ſolus eſt, ipſe & Epiſtolam & Evangelium legit; vel ab aliquo etiam Laico ſuperpelliceo induto Epiſtolam legendam curat.

De Graduali, Tractu & Proſa.

Poſt lectam Epiſtolam, nonnulli ex Scriptura verſiculi ſumuntur, quorum alii dicuntur, Reſponſorium ſeu Graduale; alii Tractus; alii Sequentia ſeu Proſa; alii Alleluja.

Reſponſorium dicitur, interprete Rabano L. 2. de inſtitutione Cleric. c. 51. quia uno incipiente, alii reſpondent. Reſponſorium illud nonnulli Graduale vocant, eo quòd juxta gradus pulpiti cantatur, ait idem Scriptor. B. Rhenanus in annotationibus ad Librum Tertulliani de corona militis, ait *Graduale* appellari, quia canebatur dum Diaconus gradus aſcenderet ad Evangelium decantandum. Ex quo intelligi poteſt, ait Bellarminus, cur hujuſmodi verſiculi decantentur, nimirum ne otioſè tranſigeretur tempus illud, quod neceſſariò interponendum erat inter Epiſtolam & Evangelium, dum ſe Diaconus ad illud cantandum præparabat. Fuiſſe autem morem Eccleſiæ, ut Evangelium ex loco altiore caneretur, perſpicuum eſt ex illis verbis Ordinis Romani, *Aſcendit* (Diaconus) *in ambonem ſuperiorem gradum &c.* Et ex S. Cypriano L. 2. Epiſtola 5. ubi de Aurelio confeſſore, quem ad legendum in Eccleſia Evangelium ordinaverat, dicit eum ad pulpitum poſt cataſtam venire. Denique in antiquis Eccleſiis inveniuntur lapidea pulpita in uſum Evangelii legendi inſtituta, quæ à Micrologo cap. 9. & ab aliis dicuntur *Ambones*, à verbo græco quod ſignificat *aſcendo*.

To. 6. p. 29. — Bib. PP. T. 13. p. 638. — P. 47.

Tractus dicitur, quia verſiculi Scripturæ ex quibus componitur, graviter & tractim cani debent in ſignum triſtitiæ; diebus enim jejuniorum loco *alleluja* canitur Tractus. *Dicitur autem Tractus*, ait Durandus L. 4. cap. 21. *à trahendo, quia tractim & cum aſperitate vocum & prolixitate verborum canitur.*

P. 123. n. 1.

Denique in feſtis ſolemnioribus, ut in Paſchate, & Pentecoſte addi ſolet *Sequentia*, ſeu *Proſa*, qui ſunt verſus quidam rythmici.

Alleluja hebraica vox eſt quæ ſignificat *Laudate Dominum*. Eſt autem cantus lætitiæ, & meritò intermittitur in diebus pœnitentiæ & luctus. Tobiæ 13. ubi deſcribitur gloria cęleſtis Hieruſalem, inter alia legimus, *Et per vicos ejus alleluia cantabitur*. Et Apocal. 19. deſcribitur lætitia Sanctorum quæ erit in Cęlo poſt diem Judicii. *Et audivi*, inquit, *quaſi vocem turbæ magnę, & ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vocem tonitruorum magnorum dicentium, Alleluja, gaudeamus & exultemus.*

De lectione Evangelii.

Poſt Epiſtolam & Tractum ex antiquiſſimo Eccleſiæ uſu, Evangelium legitur. Nulla Liturgia eſt, in qua lectio hæc non præſcribatur. Quid enim antiquius & acceptum magis eſſe debet viro Chriſtiano, quàm ut pronis auribus verba & geſta Chriſti excipiat? Primum Concilium Arauſicanum an. 444.

Can. 18.

Digitized by Google

Can. 18. & Valentinum in Hiſpania cap. 1. ſtatuerunt ut Evangelium legeretur poſt Epiſtolam, & ante oblationem, ut non tantùm Fideles, ſed & Catechumeni verba Chriſti, eorumque expoſitionem ab Epiſcopis audire poſſent. Tom.3. Conc.p. 450. *Ut ſacroſancta Evangelia*, ait Canon Valentinus, ***ante munerum illationem in Miſſa Catechumenorum in ordine lectionum poſt Apoſtolum legantur***. Tom 4. Conc.p. 1617.D Ejuſdem lectionis Evangelii mentionem habemus in Concilio Laodiceno cap. 16. Carthaginenſi IV. Can. 48. Item in ſanctis Patribus, Chryſoſtomo Hom. 6. de pœnitentia, & Hom. 3. in poſteriorem ad Theſſalonicenſes; T.2.p.2. p.816. Auguſtino, Præfatione in Epiſtolam Joannis, ubi meminit certarum lectionum ex Evangelio, quæ pro varietate feſtorum dierum legebantur; T.4.p.2. p.284. Hieronymo L. adversùs Vigilantium, qui teſtatur per omnes Orientis Eccleſias luminaria ſeu cereos accendi ſolitos ubi Evangelium in Miſſa legitur. Conſuetudo eſt ut ob reverentiam Domini loquentis, omnes ſtent erecti, & quaſi parati ad defendendam evangelicam veritatem.

Antequam Diaconus Evangelium decantet benedictionem à Sacerdote poſtulat ad dignè annuntiandum Evangelium, atque populum excitat per iſta verba, *Sequentia ſancti Evangelii ſecundùm &c.* populus verò reſpondet, *Gloria tibi, Domine*, quæ ceremonia legitur in Miſſa S. Joan. Chryſoſtomi, & apud Amalarium L. de Officio Miſſæ cap. 18. & Alcuinum in Libro de divinis Officiis.

De Symbolo.

Symbolum hic ſignum quoddam eſt ejuſdem profeſſionis fidei. ***Symbolum rectè poſt Evangelium pronuntiatur***, ait Bellarminus, ***quia fides ex auditu verbi Dei ſequitur***.

Quadruplex vulgò Symbolum diſtinguitur. Apoſtolicum, quod ab Apoſtolis, Nicænum, quod à Concilio Nicæno generali primo anno 325. Conſtantinopolitanum, quod à Concilio generali Conſtantinopolitano I. an. 381. Athanaſianum, quod à S. Athanaſio conditum eſt. Nicænum majoris expoſitionis cauſa, occaſione erroris Ariani, nonnihil Apoſtolico Symbolo addidit, ſicut Conſtantinopolitanum Nicæno, propter errorem Macedonii negantis Spiritum ſanctum verum Deum eſſe.

Quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis Symbolum inter Miſſarum ſolemnia decantatum non legimus: cùm verò ſerperet Macedonii error, Timotheus Epiſcopus Conſtantinopolitanus anno 510. juſſit in omnibus Fidelium congregationibus Symbolum, quod appellat trecentorum & octodecim Patrum, id eſt Nicænum, recitare. Et Concilium Toletanum III. cap. 2. an. 589. vult, ***ut per omnes Eccleſias Hiſpaniæ, vel Gallaciæ, ſecundùm formam Orientalium Eccleſiarum, Concilii Conſtantinopolitani, hoc eſt centum & quinquaginta Epiſcoporum, ſymbolum fidei recitetur***, Tom.5. Conc.p. 1009. qui mos ad alias Germaniæ & Galliæ Eccleſias ſubinde promanavit, potiſſimùm tempore Caroli Magni, occaſione Felicis Urgelitani Epiſcopi & Elipandi, qui Chriſtum Filium Dei adoptivum duntaxat eſſe docebant.

De Offertorio.

Quæcunque in celebratione Miſſæ præcedunt Offertorium & oblationem, primam veluti partem Miſſæ conſtituunt, ac Miſſa Catechumenorum dicebatur, eo quòd Catechumenis ad eorum informationem ac inſtructionem ipſi

Tom.4. Conc p. 1617. ipſi præſentes adeſſe liceret. *Decernimus*, ait Concilium Valentinum anno 374. cap. 1. *ut ſacroſancta Evangelia ante munerum illationem in Miſſa Catechumenorum in ordine lectionum perlegantur*. Tenebantur autem illi recedere tempore oblationis, ac ſoli remanebant Fideles.

Offertorium verſibus quibuſdam Scripturæ conſtat, & inde nomen accepit, quòd caneretur dum populus pro more offerebat quæ ad ſacrificii materiam erant neceſſaria, ut tradit Walafridus cap. 22. & Micrologus cap. 10. Illa autem oblatio in ſilentio & ſine cantu facta eſt uſque ad quartum Eccleſiæ ſæculum: ætate verò S. Auguſtini in Eccleſia Carthaginenſi mos inductus eſt hymnos aliquos ex Pſalmis extractos cantandi; quem uſum adversùs Hilarum quemdam maledicum obtrectatorem, ſtrenuè vindicavit S. Auguſtinus Lib. 2. Retract. c. 11. *Hilarus*, inquit, *morem qui tunc eſſe apud Carthaginem cœperat, ut hymni ad al-*
To. 1. p. 45. *tare dicerentur de Pſalmorum Libro, ſive ante oblationem, ſive cùm diſtribueretur populo quod fuiſſet oblatum, maledica reprehenſione ubicumque poterat, lacerabat, aſſerens fieri non oportere*. Mos ille verſiculos ex Pſalmis cantandi, quo tempore Sacerdos panem & vinum offert, inductus videtur ad imitationem filiorum Aaron, de quibus Eccli. 50. v. 16. & ſequentibus dicitur: *Porrexit* (Aaron) *manum ſuam in libatione, & libavit de ſanguine uvæ. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelſo principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus ſonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus ſimul properaverunt.... & amplificaverunt pſallentes vocibus ſuis &c.* In more autem poſitum fuiſſe vel primis Eccleſiæ temporibus, ut populus deferret ad altare panem & vinum unde conſecraretur Euchariſtia, teſtantur SS. Juſtinus Apol. 2. Irenæus L. 4. c. 34. Cyprianus de opere & eleemoſyna. Unde S. Auguſtinus in Pſalm. 129. n. 7. *Accipit Sacerdos à te*, inquit, *quod pro te offerat*,
To. 4 p. 1458. D *quando vis placare Deum pro peccatis tuis*. Quapropter à Concilio Matiſconenſi II. an. 585. capite 4. reprehenduntur, qui panem & vinum non offerunt. *Cognovimus*, ajunt hujus Concilii Patres, *quoſdam Chriſtianos... ita ut nullus eorum le-*
Tom. 5. Conc. p. 981. *gitimo obſecundationis parere velit officio deitatis, dum ſacris altaribus nullam admovent hoſtiam. Propterea decernimus ut omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quàm vini*. Oblatio hæc uſque ad nonum Eccleſiæ ſæculum eo ordine peracta fuit, qui deſcribitur ab Ordine Romano: poſt annum verò milleſimum paulò immutari cœpit ordo ille duplici de cauſa. 1. quia Sacerdotes ad majorem munditiem panes præparabant, quos offerrent. 2. quia cùm liberalitate Principum & populorum dotarentur ac ditarentur Eccleſiæ, earum Rectoribus relicta cura fuit ſuppeditandi quæcumque ad ſacrificium perficiendum neceſſaria erant.

Supereſt adhuc apud nos hujuſce primæ oblationis à Fidelibus factæ veſtigium, in pane benedicto ſeu Eulogia, qui in ſignum mutuæ charitatis & communionis diſtribuitur inter præſentes, imò & ad abſentes in eundem finem deferebatur. Ad illas haud dubiè Eulogias alludebat S. Auguſtinus Epiſtola 31. aliàs 34. ad Paulinum, cùm ſcribebat, *Panis quem miſimus uberior benedictio fiet dile-*
To. 2. p. 58. C. *ctione accipientis veſtræ benignitatis*. Vice verſa S. Paulinus panem ad Auguſtinum tranſmiſit, *Panem unum*, inquit Epiſtola ad Auguſtinum inter Auguſtinianas 25. aliàs 31. *quem unanimitatis indicio miſimus charitati tuæ, rogamus accipiendo benedicas*. Idem ſanctus Paulinus ſcribens ad Alipium Tagaſt. Epiſcopum, inter Auguſtinianas 24. aliàs 35. *Panem unum*, inquit, *ſanctitati tuæ unitatis*

tatis gratia miſimus.... hunc panem Eulogiam eſſe tu facies dignatione ſumendi. Imò, non tantùm Eulogias ſeu panes benedictos ad ſeſe mutuò in ſignum communionis Epiſcopi mittebant, ſed etiam aliquando Euchariſtiam ipſam, quæ præſtantiſſimum eſt unionis & charitatis ſignum. Id habemus ex fragmento Epiſtolæ S. Irenæi ad S. Pontificem Victorem, apud Euſebium Lib. 5. Hiſt. cap. 24. & ex Concilio Laodiceno quarto ſæculo Can. 14. quo prohibet, ne in feſto Paſchatis ſancta Sanctorum, id eſt Euchariſtia, Eulogiarum loco ad abſentes mittatur. Bellarminus Lib. 2. de Miſſa cap. 17. obſervat quinque illas orationes, *Suſcipe ſancte Pater*. *Offerimus tibi Domine*. *Veni ſanctificator*. *In ſpiritu humilitatis*, &, *Suſcipe ſancta Trinitas*, neque antiquas admodum eſſe, neque in Romana Eccleſia ante quingentos annos legi. Scribit enim Micrologus c. 11. illas preces, *Veni ſanctificator*, &, *Suſcipe ſancta Trinitas*, juxta Ordinem Gallicanum recitari, ſed in Ordine Romano nullas orationes eſſe inſtitutas inter Offertorium, & Secretas; unde etiam Walafridus, Amalarius, Rupertus, Alcuinus, imò etiam Innoc. III. & alii Veteres, non meminerunt illarum Orationum, ſed tranſeunt ab Offertorio ad Secretas: quia tamen, addit Bellarminus, nihil continent, quod offendat, paulatim ab omnibus receptæ ſunt. Deinde nonnullas refert leviores objectiones quas Georgius major adversùs nonnulla illarum orationum verba opponit.

Pagina 193. C. Tom. 1. Conc. p. 1499.

Biblior. PP. To. 18. pag. 474.

De Præfatione.

Offertorio finito, & materia ſacrificii præparata, lotiſque manibus, & oblatione Deo commendata per Secretas collectas, dicitur Præfatio, quaſi præludium, quo præparatur & excitatur populus, ut animum ſurſum erigat ad illam miram, quæ mox futura eſt, conſecrationem corporis & ſanguinis Chriſti. Canon Sacramentarii Gelaſii S. Pontificis ſic incipit, *Incipit Canon actionis*. Surſum corda. Habemus ad Dominum. Eſt igitur Præfatio præparatio & excitatio populi ad Canonem, qui per excellentiam oratio dicitur, & ad illam actionem in qua propriè ſacrificium conſiſtit. Ac primùm illa verba, *Per omnia ſæcula ſæculorum*, pertinent, ait Bellarminus, ad ſuperiores orationes ſilentio recitatas, ſed alta voce concluſio illa dicitur, ut populus reſpondere poſſit, *Amen*, & ea voce confirmet ſuperiores. Ita ſcribit Micrologus cap. 7. Deinde incipit Præfatio, per illud, *Dominus vobiſcum*, & uſque ad iſta verba, *Verè dignum & juſtum eſt*, habetur in antiquiſſimis Auctoribus Græcis & Latinis. S. Joannes Chryſoſtomus Hom. de Euchariſtia, *Quid facis*, exclamat, *ò homo? Non promiſiſti Sacerdoti, qui dixit, Surſum mentem & corda; & dixiſti, Habemus ad Dominum?*

Bibliot. PP. To. 18. pag. 473. Ed. Antuerp. 1614.

S. Cyprianus de Oratione Dominica egregiè rem totam exponit his verbis. *Quando autem ſtamus ad orationem, fratres dilectiſſimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & ſæcularis abſcedat; nec quidquam tunc animus, quàm id ſolum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem Præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes dicendo:* Surſum corda; *ut dum reſpondet plebs*, Habemus ad Dominum, *admoneatur nihil aliud quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra adverſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem tempore orationis adire patiatur.*

To. 3. p. 382. col. 1. C. P. 195.

Græci unicam dumtaxat habent Præfationem: apud nos verò plures ſunt.

Tom.5. Conc. p. 953. Decret. Grat. p. 463.

Namque Pelagius II. S. P. ante annos mille interrogatus ab Epiſcopis Germaniæ & Galliæ, quænam eſſent, & quot authenticæ Præfationes, reſpondit eſſe novem: primam, de natali Domini; ſecundam, de Epiphania; tertiam, de Quadrageſima; quartam, de cruce; quintam, de Paſcha; ſextam, de Aſcenſione; ſeptimam, de Pentecoſte; nonam, de Apoſtolis; decimam Præfationem, quæ eſt de ſancta Maria, addidit Urbanus II. in Concilio Placentino circa an. Domini 1080. teſte Gratiano, Can. *Sanctorum* diſt. 70.

Tom.4. Conc. p. 1680.

Finita Præfatione dicitur canticum, *Sanctus, Sanctus &c.* quod quidem deſumitur, partim ex hymno Angelorum, quem Iſaias cap. 6. audiviſſe ſe narrat; partim ex cantico Hebræorum quod Chriſto cecinerunt, cùm in die Palmarum intraret in Hieruſalem, Matth. 21. & habetur in antiquis Liturgiis, Jacobi, Baſilii, & Chryſoſtomi, & de eo extat peculiaris Canon in Concilio Vaſenſi Can. 3. anno 529. Hæc Bellarminus.

De Canone Miſſæ.

Tam inverecundè Lutherus in Libro *De abominatione Canonis* debacchatur, ut vix ſuſtinere poſſint aures chriſtianæ: ait enim *homines audito nomine Canonis ſignare ſe cruce debere, & fugere, ac ſi illis diabolus occurriſſet.*

Circa Miſſæ Canonem expendemus 1. nomen. 2. auctorem & antiquitatem. 3. an in eo aliquid culpandum ac reprehendendum occurrat.

Kemnitius 2. parte Examinis quatuor præcipuè reprehendit. 1. quòd ritum illum celebrandæ Miſſæ Canonem eſſe velimus, id eſt, regulam fixam & ſtabilem: velle tenim ille liberum unicuique eſſe, quibus vellet precibus uti. 2. quòd auctorem Canonis Tridentinum Concilium faciat partim Chriſtum, partim Apoſtolos, partim antiquos Romanos Pontifices. 3. quòd antiquum eſſe affirmemus. *Fumi*, inquit, *& nugæ ſunt, quod de antiquitate Canonis fabulantur.* 4. quòd nullum errorem in toto Canone inveniri pronuntiemus, cùm ipſe ſeptemdecim enumeret.

Nomen Canonis.

Ta. 2. p. 940. D. 2o. 2. p. 509. C. Tom. 5. Conc. p. 313. C.

Canon idem eſt ac regula, ſed ordo & ritus in celebratione Miſſæ obſervandus. Propriè Canon incipit ab his verbis, *Te igitur*, uſque ad orationem Dominicam, qua incipit præparatio ad ſanctam communionem. *Orationem Dominicam*, inquit S. Gregorius Magnus Epiſt. L. 9. Ind. 2. Epiſt. 12. aliàs L. 7. Epiſt. 64. *mox poſt precem dicimus.* Sic ubique ferè claudebatur Canon ætate S. Auguſtini. *Totam*, inquit Epiſtola 149. aliàs 39. *petitionem ferè omnis Eccleſia Dominica oratione concludit.*

P. 195. Tom. 2. Conc. p. 1246. n. 2. P. 584. col. 2. Biblioт. PP. To. 15. pag. 193. A.

Apud Veteres nonnullos nomine Canonis, *Canonicæ preces* intelligebantur. Ita Vigilius S. Pontifex Epiſtola ad Eutherium. *Ipſius*, inquit, *Canonicæ precis textum direximus.* *Præfatione præmiſſa ante orationem*, ait S. Cyprianus Tractatu de oratione Dominica; & Innocentius I. Epiſt. ad Decentium, *De nominibus recitandis antequam preces Sacerdos faciat.* Iſidorus L. 1. de Officiis divinis cap. 15. vocat *ordinem precum*, quo oblata Deo ſacrificia conſecrantur. Canon antonomaſticè *oratio* dicitur, per quam ſcilicet omnium donorum excellentiſſimum, Chriſtum nempè, à Deo ſuppliciter efflagitamus. Walafridus Strabo, Lib. de rebus eccleſiaſticis cap. 22. vocat tùm Actionem, tùm *Canonem*; quibus duabus vocibus omnes poſteriores utuntur, à quibus

bus Canon appellatur *actio*, *myſterium ſanctiſſimæ actionis*, *actio ſacri myſterii*: *quia nempè in eo Sacramenta conficiuntur Dominica*; id eſt celebratur actio ſacrificii. Optatus Milevitanus L.2.contra Parmen. Canonem ſimpliciter vocat *legitimum*. *Quis dubitat*, inquit, *vos illud legitimum in Sacramentorum myſterio præterire non poſſe? Offerre vos Deo dicitis pro Eccleſia, quæ una eſt.* Ibi *legitimum* vocat Optatus ſtatum & certum ordinem, quibus in conſecranda Euchariſtia utimur, in cujus ordinis initio offerre nos dicimus pro Eccleſia. Iſta porrò nomina, *Canon*, *regula*, *legitimum*, *ordo*, apertè ſatis indicant, ait Bellarminus L. 2. de Miſſa cap.18. apud Veteres ordinem celebrandi Miſſam, arbitrarium non fuiſſe, ut vult Kemnitius, ſed ab Eccleſia præſcriptum, qui ſecus facerent, rei haberentur violatæ legis eccleſiaſticæ. *Pag. 35. n. 12.*

Duo hìc opponit Kemnitius: unum ex Concilio Africano Can. 70. & Milevitano Can. 12. ubi præſcribitur, ut in Miſſa non dicantur preces, niſi quæ prius cum prudentioribus viris ſint collatæ, aut à Synodo approbatæ, ne fortè aliquid contra fidem contineant; ex quo colligit Kemnitius, non fuiſſe antiquo more præſcriptum certum canonem orationum, qui omnes obligaret, ſed permiſſum fuiſſe, ut quiſque ad arbitrium preces componeret, modò cum dogmate fidei conſentirent. Alterum argumentum petit Kemnitius ex diverſitate Liturgiarum, Baſilii, Chryſoſtomi, Ambroſii, Gregorii, Iſidori.

Reſpondet Bellarminus ad primum. Laudatos Conciliorum Canones non loqui de Canone Miſſæ, ſed de Collectis, quæ ſemper & variæ & multiplices fuerunt: de Canone quippè Miſſæ jam audivimus Optatum dicentem, *legitimum eſſe, & prætermitti non poſſe.*

Ad ſecundum reſpondet idem Bellarminus, Catholicos non negare diverſa fuiſſe, & etiam hodie eſſe apud Græcos, & apud quaſdam Latinorum Eccleſias verba Canonis: neque cogit Eccleſia Romana, ut mentitur Kemnitius, ut omnes Canonem Miſſæ Romanæ, tanquam neceſſarium omninò ad conſecrandam Euchariſtiam ſervent, cùm & in ipſa Urbe Roma, & alibi per Italiam, Romanus Pontifex conſentiat à Græcis teneri Liturgiam Baſilii, vel Chryſoſtomi; & Mediolani, Ambroſianam, & Toleti in Hiſpania eam quam dicunt Moſarabam: ſed hæc duo contendunt Orthodoxi. 1. ordinem ſacrificii celebrandi rectiſſimè Canonem appellari, quòd debeat eſſe certus, & ab iis præſcriptus, qui legitimè in Eccleſia præſunt, non verò uniuſcujuſque arbitrio permiſſus. 2. in ritu, ſeu Canone Græcorum, & aliarum Eccleſiarum à noſtro diverſo, nullum errorem, nihil indecens & inordinatum contineri.

Auctor Canonis.

Concilium Tridentinum Seſſ.22.cap.4. de Canone Miſſæ hæc habet: *Cùm ſancta ſanctè adminiſtrari conveniat, ſitque hoc omnium ſanctiſſimum ſacrificium, Eccleſia Catholica, ut dignè reverenterque offerretur, ac perciperetur, ſacrum Canonem multis antè ſæculis inſtituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè ſanctitatem ac pietatem quamdam redoleat, menteſque offerentium in Deum erigat. Is enim conſtat tùm ex ipſis Domini verbis, tùm ex Apoſtolorum traditionibus, ac ſanctorum quoque Pontificum piis inſtitutionibus.* *To. 14. Conc. p. 854.*

Quis verò omnium primus formam aliquam ſacrificii celebrandi, collectis in unum illis Domini verbis, Apoſtolicis traditionibus, ac ſanctorum Pontificum piis inſtitutionibus, invexerit, facile non eſt definire. Sanctum

Petrum primùm celebrandi ſacrificii formam aliquam dediſſe, adjunctis nimirum ad verba Domini certis precibus & ritibus, putat Iſidorus Lib.1. de Officiis cap.15. ſubinde tamen diverſi Pontifices preces diverſas addiderunt, uſque ad Gregorium I. qui fuit ultimus eorum, qui ad Canonem aliquid addiderunt, ut ex Walafrido colligi poteſt, Libro De obſervationibus eccleſiaſticis cap.22.

P. 584. col 2. Bibliot. PP.To. 15.pag. 193.

Neque iſtud Canoni Miſſæ vitio vertere debent Novatores, quòd à multis auctoribus compoſitus fuerit. Nonne Symbolum Apoſtolicum una eſt ac ſimplex fidei confeſſio? attamen à duodecim Apoſtolis, ſingulis ſententiam ſuam dicentibus compoſitum fuiſſe S. Leo ſcribit in Epiſtola 13. ad Pulcheriam, & ante Leonem Ruffinus in explicatione Symboli, & S. Auguſtinus Serm.115. de tempore; quod Symbolum auctum deinde fuit, ſeu evolutiùs explicatum in Conciliis Nicæno & Conſtantinopolitano, unde tandem prodiit Symbolum illud plenius, quod Conſtantinopolitanum vocatur. Pariter nonne Liber Pſalmorum, ſi Hieronymo credimus in Epiſtola ad Sophronium, multos habet auctores, & tamen unicus Liber cenſetur? Id autem mirum videri debet, ac commendandum, quòd etſi Canon Miſſæ ſit multorum auctorum, ita tamen aptè partes omnes inter ſe jungantur & cohæreant, ut unius auctoris eſſe videatur.

Ubi iſtud cum Bellarmino eſt obſervandum, quòd etſi quędam Liturgia dicatur Baſilii, alia Ambroſii, Gelaſii, ſeu Gregorii, noſtra videlicet Romana, non tamen iſti auctores Liturgiam de integro compoſuerunt, ſed tantùm eam, quæ ſuo tempore erat in uſu, ad meliorem formam redegerunt, vel detrahendo, ſi quid irrepſerat minùs conveniens; vel addendo aliquid pro temporum varietate; vel denique, ob tædium vitandum, aliquid inde ſubtrahendo, ſic tamen, ut ſubſtantiales partes Liturgiæ ab Apoſtolis inſtitutæ integræ permanerent. Namque ſanctus Gregorius Gelaſianum codicem coarctavit, ut ſcribit Joannes Diaconus in Lib.2. vitæ S.Gregorii cap.17. Et ipſemet Gregorius Lib.7. Epiſtola 73. aſſerit, ſe reſtituiſſe in Miſſa antiquas conſuetudines, & ſuſtuliſſe quædam, quæ poſteà irrepſerant: itaque auctor fuit non inſtitutionis, ſed reformationis Liturgiæ. Gregorius item ſeptimus, iterum emendavit Officium eccleſiaſticum, ſed, (ut ipſe teſtatur, Canone, *In die. De conſecratione*. diſt.5.) non novum inſtituit. Quod poſteà fecit etiam S.Pius V. tùm in Breviario, tùm in Miſſali reſtituendo, unde dicitur Miſſale S.Pii V. ſeu Miſſale novum, quod tamen abſolutè novum non eſt, ſed antiqui emendatio ac reſtitutio.

To.2.p. 940.

Dices S.Gregorius L.7. Epiſtola 64. nunc Lib.9. Epiſt.12. duo aſſerit, his quæ modò dicta ſunt, planè contraria. Primum, Apoſtolos in conſecranda Euchariſtia ſolam adhibuiſſe Dominicam orationem; ergo auctor Canonis non fuit S.Petrus. Alterum eſt. Canonem à *Scholaſtico* quodam compoſitum fuiſſe: Scholaſticum autem eſſe nomen proprium alicujus hominis, probant ex eodem Gregorio L.2. Epiſtola 54. & L.9. Epiſtola 14. Quòd ſi Scholaſticus auctor Canonis fuit, non ergo verum eſt, quod nos cum Synodo Tridentina diximus, Canonem partim à Chriſto & Apoſtolis, partim à ſanctis Pontificibus compoſitum fuiſſe; nullus enim Apoſtolus aut Pontifex fuit, qui proprio nomine Scholaſticus diceretur.

Reſp. ad primum, non immeritò dici poſſe, Apoſtolos initio ſolam Dominicam orationem in myſterio Euchariſtiæ ad verba conſecrationis addidiſ-

ſe;

ſe; ſubinde verò cùm Eccleſiaſtici ritus formam aliquam habere cœperunt, multa alia eos adjunxiſſe.

Reſp. ad ſecundum, longè veriſimilius eſſe S. Gregorium, *Scholaſtici* nomine, non aliquem hujus nominis hominem indigitaſſe, ſed virum doctum & litterarum: quo ſenſu S. Hieronymus Libro de Scriptoribus eccleſiaſticis ſcribit, Serapionem virum doctiſſimum, ob ingenii elegantiam *ſcholaſtici* cognomen adeptum fuiſſe; & Gennadius in Catalogo Scriptorum, vocat Proſperum ſermone *ſcholaſticum*, id eſt eloquentia & eruditione præſtantem; Honorius pariter in Catalogo Scriptorum appellat Alcuinum officio *ſcholaſticum*; imò & ipſe S. Gregorius Lib. 10. Epiſtola 2. vocat Matthæum *ſcholaſticum* virum clariſſimum. Eodem ſenſu nomen ſcholaſtici uſurpat S. Auguſtinus in Pſal. 44. Tales erant Preſbyteri quidam doctiſſimi, qui præficiebantur olim Scholæ chriſtianæ ad erudiendos, qui ex Judæis aut Gentilibus ad Eccleſiam veniebant; quales fuerunt Pantenus, Clemens Alexandrinus, Origenes &c. Denique & etiamnum in quibuſdam Eccleſiis & nomen & dignitas *Scholaſtici* perſeverat, licet ipſa functio communiter ad Præbendam Theologalem pertineat.

Quòd ſi S. Gregorius nomine *Scholaſtici* intelligit certum aliquem hominem, qui ætate ipſius vixerit, reſpondendum eſt, S. Gregorium non loqui de Canone Miſſæ, aut ſaltem non de toto Canone, cùm dicit, *precem Scholaſtici recitari ſuper oblationem*; ſed de aliqua alia oratione extraordinaria, quales ſunt tres illæ quæ dicuntur ante communionem, poſt *Agnus Dei*, quæ, ut ſcribit Micrologus cap. 18. non ſunt de Canone, neque ex ordinario præſcribuntur, ſed ex conſuetudine religioſorum recitantur. Quæ explicatio à verbis S. Gregorii non abhorret; ſiquidem ſcribit S. Pontifex accuſatum ſe fuiſſe, quòd juſſiſſet orationem Dominicam recitari poſt Canonem; ac reſpondet id ſe feciſſe, quia indignum exiſtimabat à *Scholaſtico compoſitam ſuper oblationem dici, & ipſam Chriſti orationem ſuper corpus ejus non dici*, quibus verbis indicat Gregorius, ſe non agere de Canone, ſed de orationibus quæ dicebantur poſt Canonem. Et quidem ante ipſius tempora poſt Canonem ante communionem, videtur in uſu fuiſſe, ut diceretur aliqua oratio à *Scholaſtico* compoſita; oratio autem Dominica vel diceretur poſt communionem oblatione conſumpta, vel non diceretur: ſed Gregorius hunc ordinem mutavit, & voluit ut oratio Dominica diceretur mox poſt Canonem, corpore Chriſti adhuc in altari præſente; oratio autem *Scholaſtici* ſequeretur. Ex his duabus ſententiis eliget Lector quam maluerit, neutra ſententiæ noſtræ adverſatur. Hæc Bellarminus.

Antiquitas Canonis.

Concilium Tridentinum Seſſ. 22. cap. 4. jam citato ait, *Eccleſiam Catholicam ſacrum Canonem multis ante ſeculis inſtituiſſe.*

Certum eſt 1. Canonem, qua forma apud nos extat, integrum ſtatim ab ipſo Eccleſiæ initio non extitiſſe, cui identidem SS. Pontifices ſucceſſivè nonnihil addidere. S. Leo addidiſſe refertur verba iſta, *Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.* Ita obſervant Strabo cap. 22. auctor Libri Pontificalis, & alii qui de Miſſa ſcripſerunt. S. Gregorius Magnus hæc verba addidit, *dieſque noſtros in tua pace diſponas &c.*

Certum eſt 2. Canonem integrum, qualem illum jam habemus in Miſſalibus, in uſu fuiſſe ante octingenteſimum Chriſti annum, ſiquidem extat

in Ordine Romano, non procul ab initio; quem Ordinem laudant Alcuinus & Amalarius, qui tempore Caroli Magni floruerunt. Deinde Alcuinus ipſe in Lib. de Officiis eccleſiaſticis cap. *De celebratione Miſſæ*: totum Canonem verbatim exponit; ac deinceps ab aliis poſterioribus idem omninò Canon exponitur, ut ab Amalario, Hugone, Ruperto, Innocentio III. Porrò Ordo Romanus non inſtituit Canonem, ſed eum refert, tanquam rem uſitatam & celebrem in Eccleſia: quare neceſſe eſt fateri, Canonem illum antiquiorem eſſe Ordine Romano.

Et verò apud S. Ambroſium L. 4. de Sacramentis cap. 5. & 6. legitur verbis parum immutatis iſta pars Canonis: *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæſumus, benedictam, adſcriptam, ratam &c.* & iſta: *Qui pridie quàm pateretur &c.* pariter iſta: *Unde & memores &c.* & iſta denique, *Supra quæ propitio ac ſereno &c.* quæ ſunt partes quatuor potiſſimæ Canonis totius; duæ enim proximè præcedunt, & aliæ duæ ſequuntur conſecrationem. Quia verò non omnium primus S. Ambroſius partes illas Canonis inſtituit, ſed eas ex antiquo ritu refert, ad confirmandum id quod eo loco tractabat, nempè verum eſſe in Euchariſtia Chriſti corpus & ſanguinem, neceſſe eſt illarum inſtitutionem Ambroſio antiquiorem eſſe. Idem ſanctus Doctor L. 4. de Sacramentis cap. 4. apertè meminit primæ orationis Canonis, ubi oratur pro Eccleſia, & pro Rege, licèt ipſa verba non exprimat. Ejuſdem etiam meminit Optatus Lib. 2. contra Parmen. ubi dicit, *legitimum eſſe, ut offeratur* (Sacrificium) *pro Eccleſia Catholica.*

To. 2. p. 371. & ſeq.

P. 2. 35. n. 12.

Orationis verò illius, ubi oratur pro defunctis, meminit etiam S. Auguſtinus Tract. 84. in Joan. Porrò ſi orationes illæ ab aliquo è Summis Pontificibus, aut homine privato inſtitutæ fuiſſent, vix credi poteſt iſtud ab aliquo Scriptore obſervatum non fuiſſe, ſicut obſervata ſunt ea quæ à Leone, vel Gregorio addita fuerunt; ergo antiquiſſimus eſt Canon Miſſæ, non recens, nec ab homine privato, qui *Scholaſticus* diceretur, inſtitutus.

To. 3. p. 2. pag. 709. D.

Conjectura iſtud confirmat Bellarminus, nempè in toto Canone nullam fieri mentionem Confeſſorum, aut Virginum non Martyrum, ſed Martyrum tantùm, ſeu virorum, ſeu feminarum, quod etiam notavit Auguſtinus Lib. de ſancta Virginitate cap. 45. Hujus autem rei cauſa nulla eſt alia, niſi quam reddit Innocentius III. L. 3. c. 10. de myſteriis Miſſæ; quia videlicet eo tempore Canon compoſitus eſt, quo nondum cœperant publicè coli in Eccleſia ſancti Confeſſores: ſiquidem certum eſt, Martyres cœpiſſe puplicè invocari, & eorum nominibus dies feſtos coli, & Baſilicas erigi ab initio planè Eccleſiæ; Confeſſores autem multò ſeriùs hunc honorem in Eccleſia obtinuiſſe. Conſtat autem ex Concilio Moguntino ſub Carolo Magno celebrato Can. 36. feſta Confeſſorum jam in uſu fuiſſe anno 800. ſiquidem in Catalogo feſtorum dierum ponuntur dies feſti S. Martini & S. Remigii; igitur ante annum 800. Canonem compoſitum fuiſſe neceſſe eſt.

To. 6. p. 364.

Tom. 7. Conc. p. 1250.

Veritas Canonis: an ſit ab omni errore purus.

Negant Novatores: affirmat Concilium Tridentinum Seſſ. 22. cap. 4. *Eccleſia Catholica*, inquit, *ſacrum Canonem multis antè ſeculis inſtituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè ſanctitatem ac pietatem quamdam redoleat, menteſque offerentium in Deum erigat.*

To. 14. Conc. p. 854.

erigat. Et Can. 6. ejuſdem Seſſ. *Si quis dixerit, Canonem Miſſæ errores continere, ideoque abrogandum eſſe, anathema ſit.*

Canon Miſſæ contiret orationes duplicis ordinis, aliæ præcedunt conſecrationem, aliæ verò ſequuntur: aliæ deprecatoriæ ſunt ad divina beneficia impetranda: aliæ ad gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. *Omnes ergo*, ait S. Auguſtinus, *antiquiores ſunt omni memoria, excepta una vel altera. Nam quod dicimus, Imprimis quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta & Catholica &c.* Optatus L. 2. contra Parmen. indicat vel hanc, vel ſimilem recitatam fuiſſe ante ſua tempora.

Sex omninò ſunt orationes in Canone, quas Novatores inverecundè ac inſcitè omninò, velut erroneas aut ſaltem abſurdas, ſugillant & carpunt. *Tanquam in tabella*, inquit Kemnitius, *ſpectandum proponemus, quos errores, & quæ vitia contineat Canon Pontificius.*

Prima Oratio.

Incipit ab his verbis, *Te igitur clementiſſime Pater &c.* & extenditur uſque ad hæc verba, *Communicantes & memoriam celebrantes*, adversùs quam hæc objiciunt apud Bellarminum. I. Oratio.

I. Superfluam verboſitatem. Ad quid enim, inquiunt, iſthæc ſynonima verba, *hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata?* Pariter & iſta, *omnis Orthodoxis atque Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus?*

II. Ante conſecrationem panis & vinum vocantur *ſacrificia ſancta & illibata*, quod quidem videtur abſurdum: ſi enim ſancta ſunt, cur in eadem oratione à Deo poſtulatur, ut illa benedicat? Si ſacrificia ſunt, ergo panem & vinum Deo ſacrificamus.

III. Objiciunt verba iſta Canonis, *Quæ tibi offerimus, imprimis pro Eccleſia tua.* At illa ſacrificia conſtant ex mero pane & vino; ergo panem & vinum Deo pro Eccleſia offerimus. Neque reſponderi poteſt, inquiunt, illud, *offerimus*, accipi pro futuro; ac referendum eſſe ad hoſtiam conſecratam, ut ſenſus ſit, *mox offeremus*. Nam repugnat huic ſolutioni demonſtrativa particula, *hæc dona, hæc munera*: dicimus enim nos offerre illa dona, quæ ad ſenſum tunc oſtenduntur.

IV. In eadem oratione dicitur, *Quæ tibi offerimus, vel quæ tibi offerunt pro redemptionem animarum ſuarum.* Rurſus, *quorum tibi fides cognita eſt & nota devotio.* Si ergo, ajunt, iſti Fideles & devoti ſunt, certè redempti ſunt: ſi redempti, quorſum offerunt *pro redemptione animarum ſuarum?*

V. Verba iſta, *Communicantes & memoriam venerantes &c.* ſignificat etiam mortuos communicantes eſſe, cùm tamen Chriſtus Cœnam inſtituerit, ut eſſet vivorum communio.

VI. Reprehendunt ordinem verborum iſtorum, *ut accepta habeas & benedicas hec dona &c.* Priùs quippè, inquiunt, debent eſſe benedicta, quàm à Deo acceptentur.

VII. Verba iſta, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, Deo videntur injurioſa, quaſi oblivioſus eſſe poſſet.

VIII. Iſta, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*, apertè demonſtrant Canonem loqui de eleemoſynis, quas populus ſolebat offerre ad altare pro

Digitized by Google

pauperibus: proinde non rectè nunc iſta detorquetur ad ſacrificium Euchariſtiæ.

IX. Ponderant iſta, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis*. Ergo, concludunt, ſacrificium noſtrum tantùm laudis eſt ac merè ſpirituale; non propitiatorium, nec impetratorium.

X. Antiquus Eccleſiæ uſus fuit, ut juxta illa verba Pſal. 116. *Vota mea Domino reddam*, gratiæ Deo agerentur pro acceptis beneficiis: nunc verò ſublato illo antiquo ritu, Canon Miſſæ verba illa refert ad Miſſas votivas, quæ data pecunia celebrantur.

XI. Canon Miſſæ Martyrum memoriam renovat, *& memoriam venerantes*; antiquitus autem Eccleſia non cantùm Martyrum memor erat, ſed eorum præclarè geſta ac ſuſcepta pro fide certamina prædicabat.

XII. In Canone Sancti invocantur, quod non licet.

Reſp. hæc omnia, quæ opponunt Novatores, partim ſophiſtica eſſe, ex ignoratione elenchi, ut vocant; partim falſa, ex erroneo Novatorum præjudicio; partim frivola & nugatoria.

Ad primum, quomodo ignorant Adverſarii, rei ejuſdem frequentem repetitionem valere plurimùm ad effectum explicandum & inculcandum? Cantica & Pſalmi vix aliquid ſemel pronuntiant, quod non iterum aliis verbis repetant. Pſalm. 92. *Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt*. Pſalm. 115. *Ego ſervus tuus, ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ*. Imò Pſal. 118. qui omnium prolixior eſt, idem ferè omnibus verſibus repetit: & S. Lucas cap. 18. cùm narraſſet Dominum prædixiſſe Apoſtolis mortem ſuam proximam eſſe, ſubjungit, *Et ipſi nihil eorum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis: & non intelligebant quæ dicebantur*. An verba hæc velut otioſam & anilem repetitionem ſugillare audebunt Novatores?

Ad ſecundum, quis neſciat panem & vinum appellari ſacrificia, & quidem ſancta & illibata, quia ſunt materia ſacrificii ſancti & illibati, ad quod deſtinantur ac præviis orationibus præparantur? In veteri Lege oves adhuc viventes paſſim ſacrificia dicebantur, cùm ſcilicet deſtinabantur, & adducebantur ut immolarentur.

Ad tertium eadem recurrit ſolutio. Panis rectè dicitur offerri pro Eccleſia, non quòd iſta oblatio ſit propriè ſacrificium propitiatorium, ſed quòd iſta eſt dedicatio rei, ex qua faciendum eſt ſacrificium propitiatorium. Cùm igitur dicimus nos Deo panem offerre pro Eccleſia, ſenſus eſt, nos offerre Deo panem conſecrandum, ex quo, accedente conſecratione, verum ſacrificium Deo immolandum eſt pro Eccleſia. Sophiſma in eo eſt, quòd per panem, Novatores intelligant, tùm ante, tùm poſt conſecrationem, panem ordinarium, nulla ſuppoſita illius in corpus Chriſti tranſmutatione.

Ad quartum, duplex potiſſimùm hic diſtinguenda redemptio: una ſolutionis pretii noſtræ redemptionis, quæ in cruce facta eſt, & in Miſſa repræſentatur; altera applicationis pretii in cruce ſoluti, quæ juſtificatio dicitur Rom. 3. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu*. De iſta poſteriori intelligenda ſunt verba orationis ſupradictæ.

Ad quintum, illud, *communicantes*, inquit Bellarminus, dupliciter exponitur à Veteribus. Quidam, ut Alcuinus, Amalarius & alii, referunt illud

ad

ad communionem cum ſanctis, ut ſenſus ſit: Offerimus hoc ſacrificium communicantes memoriis Sanctorum, & eoſdem Sanctos venerantes; ubi non fit mentio communionis per manducationem Euchariſtiæ, quæ non convenit mortuis; ſed communionis per ſocietatem & conjunctionem in corpore Chriſti myſtico. Alii, inter quos eſt Micrologus c.12. & Hugo Victorinus L.2. de Officiis c.29. volunt illud *communicantes*, referri ad offerentes inter ſe, non cum Sanctis; ut ſenſus ſit: Offerimus communicantes, id eſt inter nos uniti & conjuncti, ut decet membra ejuſdem corporis, & præterea memoriam Sanctorum venerantes. Id probat Micrologus optima ratione: nam in Natali, Epiphania, Paſcha, Aſcenſione & Pentecoſte, poſt illud *communicantes*, additur, *& diem ſacratiſſimum celebrantes &c.* & paulò poſt, *ſed & memoriam venerantes &c.* ubi apertè videmus, illud, *communicantes*, non conjungi cum memoria Sanctorum, ſed ad ſolos offerentes referri debere.

Ad ſextum, facilis eſt ſolutio. Nam ut eſt oblatio duplex, una rei conſecrandæ, altera rei conſecratæ, ita eſt duplex acceptatio: benedictio autem & ſanctificatio unam earum oblationum & acceptationum ſequitur, alteram verò præcedit; unde ſicut hoc loco, ubi agitur de prima acceptatione, poſtponitur benedictio; ita paulò poſt in illa oratione, *Quam oblationem tu, Deus, in omnibus benedictam, adſcriptam, ratam, acceptabilem facere digneris*; ubi agitur de poſteriori acceptatione, præponitur benedictio.

Ad ſeptimum: nihil in Scripturis occurrit frequentiùs quàm iſtæ loquendi formulæ, *Memento*, vel, *Recordare Domine*. Vide Exodi 32. v.13. Deut.9. v.27. Lib.4. Regum c.20. v.3. Lucæ 23. v.42. Non ſolùm in Scripturis paſſim legimus, *Memento Domine*, ſed vel, *Ne obliviſcaris*: vel, *Quare obliviſceris?* ut Pſalm.9. v.32. Pſalm.12. v.2. & Pſalm.41. v.50. Qui verba hujuſcemodi Deo injurioſa eſſe dicunt, eorum profectò ſenſum non aſſequuntur. Metaphorici ſunt illi modi loquendi: dicitur enim Deus per metaphoram *obliviſci*, quando non juvat; e contrà *recordari*, quando juvare incipit.

Ad octavum, falsò prorsùs id ſupponunt Novatores. Nulla hìc eleemoſynarum mentio, ſed eorum dumtaxat, qui offerunt, vel pro quibus offertur ſacrificium: alii quippè abſentes ſunt, qui non offerunt, ſed pro quibus offertur; alii verò præſentes qui offerunt ſacrificium mente ac ſpiritu, ſeſe uniendo Sacerdoti ſacrificanti.

Ad nonum: Miſſa jure meritò ſacrificium laudis dicitur, ſicut & ſacrificium euchariſticum, quia ad Dei laudes, & gratiarum actiones ipſi pro acceptis beneficiis referendas ordinatur: at ita ſacrificium laudis dicitur, ut etiam ſit reale, verum, propitiatorium; imò ex eo potiſſimùm ſacrificium laudis ac gratiarum actionis eſt, quòd verum ſit propitiatorium & impetratorium.

Ad decimum, iſthæc omnia calumniæ ac mendacia ſunt: non enim Canon per vota intelligit Miſſas votivas, ſed pia deſideria, & oblationem aſtantis populi; hæc enim verba dicuntur in omnibus Miſſis, etiam non votivis, & ab iis qui pecuniam nunquam accipiunt, vel acceperunt pro Miſſæ celebratione.

Ad undecimum, falſum eſt quod ſupponit Objectio: Veteres etenim non in Liturgia, ſed in concionibus ad populum, tùm in Lectionibus quæ recitantur in Horis canonicis, Martyrum præclarè ac fortiter geſta memorabant. Et verò in nulla Liturgia, ſive Baſilii, ſive Chryſoſtomi, aut alia qualibet Martyrum

tyrum præclarè geſta leguntur, ſed eorum dumtaxat nomina recitantur & apud Deum gratiam & protectionem imploramus.

Ad duodecimum, nihil novi hæc Objectio continet id versùs cultum & invocationem Sanctorum, de quo argumento alibi diſputavimus.

Secunda Canonis Oratio.

His verbis concepta eſt: *Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ, quæſumus Domine, ut placatus accipias, dieſque noſtros in tua pace diſponas; atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* In hac oratione quatuor à Deo petuntur. 1. ut oblationem noſtram placatus accipiat. 2. ut dies noſtros in ſua pace diſponat. 3. ut ab æterna damnatione nos eruat. 4. ut in electorum grege nos numeret.

Adversùs illam Orationem opponit

I. Lutherus, nos panem & vinum offerre ut Fideles liberentur ab æterna damnatione. *Tantam*, inquit, *efficaciam pani & vino tribuunt. Nam ad hanc redemptionem nullius eſt momenti mors & paſſio Filii Dei.*

II. Kemnitius opponit veterem Eccleſiam obtuliſſe Deo in celebratione Euchariſtæ, preces pro impetrandis per Chriſtum beneficiis temporalibus & æternis. *Ad hoc ſacrificium precum*, inquit, *referri potuerunt hæc verba*, hanc oblationem placatus accipias &c. *Pontificius verò Canon hæc transfert ad mimicam ſacrificuli repræſentationem panis nondum conſecrati; & orat, ut Deus illam ita accipiat, ut propter illam dies noſtros in ſua pace diſponat, & à damnatione nos eripiat.*

Reſp. cum Bellarmino, hæc duo totidem calumnias eſſe, non argumenta.

Ad primum, non orat Sacerdos, ut per oblationem panis & vini liberemur ab æterna damnatione, ſed orat Deum ut ipſam panis & vini oblationem accipiat tanquam materiam ſacrificii futuri, eamque benedicat & ſanctificet, benedictione quadam & ſanctificatione præparatoria ad conſecrationem. Deinde adjungit alias tres petitiones ſuprà enumeratas: at non precatur eas impleri per oblationem panis & vini, ſed per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Poſt conſecrationem verò, non amplius panem & vinum, ſed ipſum Chriſti corpus & ſanguinem offert in redemptionem peccatorum noſtrorum.

Ad ſecundum, falsò ait Kemnitius, hanc oblationem referri poſſe ad preces quibus vetus Eccleſia pro beneficiis impetrandis utebatur. Namque de eadem oblatione agitur in prima, ſecunda, & tertia oratione Canonis: in tertia verò clarum eſt, per oblationem intelligi debere oblationem panis & vini conſecrandi, quia expreſsè dicitur, *ut fiat nobis corpus & ſanguis &c.* non igitur ad eleemoſynam, nec ad orationem, ſed ad Euchariſtię ſacrificium referendum eſt, quidquid dicitur in his orationibus.

Tertia Oratio.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæſumus, benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus & ſanguis fiat dilectiſſimi Filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti, & continuatur uſque ad finem conſecrationis. Huic Orationi hæc opponit Lutherus.

I. Quòd

I. Quòd hic oremus pro Chriſto, quaſi mediatores ſimus inter Chriſtum & Patrem, Deumque rogemus, ut benedicat, & ſanctificet corpus & ſanguinem Chriſti.

II. Ad hæc verba, *benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris. Portenta illa verborum*, ait Lutherus urbanè ſatis ac honeſtè, *neque ego intelligo, nec ſtolidus ille qui ſcripſit.*

III. Kemnitius contendit nomen *oblationis* in iſta oratione, *Quam oblationem &c. à Pontificiis detorqueri ad actionem ſacrificuli* deſignandam.

IV. Licèt fateatur idem Kemnitius, verba citata tertiæ Orationis legi apud S.Ambroſium L.4. de Sacram. c.5. & apud S. Auguſtinum, referente Gratiano, Cap. *Utrum. De conſecr.* diſt. 2. attamen contendit longè alium ſenſum illius eſſe apud illos Patres, & apud nos: apud illos enim referuntur ad ſumptionem Sacramenti, apud nos verò ad repræſentationem.

Reſp. ad primum, objectionem Lutheri eſſe de falſo ſupponente. Non enim oramus pro Euchariſtia conſecrata, ſed pro pane & vino conſecrando; neque petimus, ut Deus benedicat & ſanctificet corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ut benedicat & ſanctificet panem & vinum, ut per benedictionem & ſanctificationem præparetur, & fiat corpus & ſanguis Chriſti. Cùm igitur etiam poſt conſecrationem frequenter ſupra corpus & ſanguinem Chriſti fit ſignum crucis per modum benedictionis, hoc unum ritus ille ſignificat, omnem ſcilicet vim & efficaciam ſacrificii Miſſæ, eſſe à cruce, paſſione & morte Chriſti, cujus commemoratio & repræſentatio eſt.

Ad ſecundum, quæ Luthero verborum portenta videntur, hæc, fatente ipſomet Kemnitio, leguntur apud SS. Ambroſium & Auguſtinum, quibus non *portenta*, ſed myſteria viſa ſunt. Quamquam fallitur ille dum Auguſtinum hìc appellat: non enim extant apud illum citata verba, ſed apud Ambroſium, & apud Paſchaſium in L. de corpore Chriſti cap.4. Falsò etiam ſupponit Kemnitius, aliter à nobis, & aliter à S. Ambroſio citata verba intelligi; namque non de ſumptione, ſed de conſecratione, utrobique intelligenda ſunt. Litteralis autem illorum verborum expoſitio, ut ex Alcuino & Hugone, atque Innocentio colligimus, hæc eſſe videtur: petimus à Deo, ut ipſe oblationem noſtram conſecrando, benedictam & ſanctam ex communi & profana efficiat; eandemque approbando, faciat adſcriptam, id eſt adſcribat & numeret inter dona quæ ipſi probantur: confirmando ratam efficiat, id eſt ſtabilem & firmam, ut fructum certum & perpetuum ad nos referat: rationabilem quoque faciat, ut non ſolùm bona, ſed etiam benè, rationabiliter, & prudenter offeramus, ac ſit rationabile obſequium noſtrum, juxta Apoſtolum, Rom. 12. Denique acceptabilem faciat, id eſt, ita undique benè ſe habentem, non ſolùm ex parte doni, ſed etiam ex parte miniſtri offerentis, ut digna ſit, quæ à Deo acceptetur.

Ad tertium, fallitur Kemnitius. Verba etenim iſta: *Quam oblationem tu Deus &c.* non ad actionem ſacrificantis, ut imponit Kemnitius, ſed ad panem & vinum referuntur, nullus enim unquam tam abſurdus fuit, vel ſtupidus, ut non videret nomen oblationis hoc loco ad panem & vinum, non ad actionem referri poſſe; ſiquidem à Deo petimus, ut hanc oblationem ita benedicat, ut ea fiat nobis corpus & ſanguis Chriſti.

Ad quartum, patet reſponſio ex dictis in reſponſione ad ſecundum.

Quar-

Digitized by Google

Quarta Oratio.

Ab his verbis incipit, *Unde & memores, Domine, nos ſervi tui, ſed & plebs tua ſancta, eiuſdem Chriſti Filii tui Domini noſtri &c.* & extenditur uſque ad illud, *Memento etiam, Dominè &c.* namque ante *Memento*, ponitur concluſio, *Per Chriſtum Dominum noſtrum.*

Opponit Lutherus

I. Verboſitatem ſeu inutilem repetitionem.

II. His verbis, *ſupra quæ propitio & ſereno vultu reſpicere digneris*; ajunt nos orare pro Chriſto,& reconciliare velle Filium Patri,quod eſt perabſurdum.

III. Per hæc verba, *ſicut accepta habere dignatus es munera pueri tui juſti Abel, & ſacrificium Patriarchæ noſtri Abrahæ*, videmur non plùs tribuere hoc loco efficaciæ ipſi Chriſto pro nobis immolato, quàm irrationali pecori.

IV. Objicit & iſta verba, *& quod tibi obtulit ſummus Sacerdos tuus Melchiſedech*. Porrò, inquit Lutherus, Melchiſedech nunquam panem & vinum ſacrificavit.

V. Sacerdos, ait, *Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum.* Porrò abſurdum videtur ut Sacerdos petat deferri in cœlum, quod ipſe paulò poſt conſumpturus eſt; nec minùs abſurdum eſt, ut altare aliquod eſſe cogitetur in cœlo.

VI. Abſurdum quoque Luthero videtur Sacerdotem dicere, *ut quotquot ex hac altaris participatione ſumpſerimus*, quaſi multi forent communicantes, cùm ſolus ipſe ſit communicaturus.

VII. Reprehendunt iſtud, *panem ſanctum vitæ æternæ, & calicem ſalutis perpetuæ*. Quæ verba ſuſpicantur adjecta ab aliquo indocto & ſuperſtitioſo, qui ſibi perſuaſerat, Chriſtum in Miſſa Deo Patri offerri. Id verò probant, quia cùm paulò ante in eadem prece dicatur, *Offerimus de tuis donis ac datis*; quæ ſine dubio ad eleemoſynas, quæ à populo offeruntur, referenda ſunt, non potuit niſi indoctus aliquis, ſermonem de eleemoſyna inſtitutum, continuò transferre ad Chriſtum.

VIII. Kemnitius obſervat, *antiquitùs de oblatis à populo donis & datis ſumebatur quod ſanctificabatur verbo Chriſti, ut fieret Euchariſtia corporis & ſanguinis Domini, & hæc ſumptio & ſanctificatio dicebatur oblatio: nunc cùm mos ille non ſervetur, verba transferuntur ad repreſentationem ſacrificuli.*

IX. Reprehendit idem Kemnitius iſta verba, *ſuprà quę propitio ac ſereno vultu &c.* ubi horrendam comparationem fieri dicit inter Chriſtum & bruta animantia, quæ ab Antiquis immolabantur; & addit hanc orationem apud Baſilium extare ante conſecrationem, ubi comparatio fit ſacrificii Abelis, Noe, Abraham, & aliorum Veterum, cum oblationibus panis & vini, quæ à populo afferuntur; ſed imperitia auctoris Canonis, poſitam eſſe poſt conſecrationem, & inde factum eſſe, ut intolerabilem errorem contineat.

X. Denique objicit idem Kemnitius verba iſta, *jube hęc perferri*. Namque abſurdiſſimum eſſe ait, quòd petamus Chriſti corpus nunc primùm in cęlum ab Angelis deferri, cùm Apoſtolus Hebr. 9 dicat, Chriſtum jamdudum in cœlum ingreſſum eſſe. Deinde affirmat hæc verba legenda eſſe ante conſecrationem, & ad preces & eleemoſynas eſſe referendas. Id verò probat

ex

ex Irenæo, qui L. 4. c. 34. dicit orationes & eleemoſynas deferri ad altare, quod eſt in cœlo: tùm ex Auguſtino Cap. *Utrum. De conſecratione*, diſt. 2. tùm ex cap. 12. Tobiæ, & cap. 5. Apocal. ubi preces dicuntur ab Angelis in cœlum deferri.

Reſp. ad primum, ſimilia prorsùs verba legi apud S. Ambroſium L. 4. de Sacramentis cap. 6. atque eodem planè ſpiritu Apoſtolus Rom. 12. ſcripſit, *hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium*. Ad prætenſam quam Lutherus opponit verboſitatem, patet reſponſio ex iis quæ dicta ſunt ad primam orationem.

Ad ſecundum. 1. verba citata extant apud S. Ambroſium poſt conſecrationem L. 4. de Sacramentis cap. 6. Omnes item græcæ Liturgiæ poſt verba conſecrationis ponunt orationem pro donis pretioſis & ſanctificatis; quare novus non eſt, ſed antiquiſſimus ritus orandi pro oblatione jam conſecrata. 2. illud orare non eſt pro reconciliatione Chriſti apud Patrem, ſed pro noſtra potius infirmitate; eſt enim oblatio conſecrata ex parte rei quæ offertur, & ex parte Chriſti principalis offerentis, quæ ſemper Deo placet: verùm ex parte miniſtri vel populi aſtantis, qui ſimul etiam offerunt, poteſt non placere. Id igitur eſt quod petimus, ut Deus benignè reſpiciat hoc munus ut à nobis offertur.

Ad tertium, ea pariter verba extant apud S. Ambroſium loco citato. Neque verò comparatio fit inter ſacrificium noſtrum, & ſacrificium Abelis & Abrahæ abſolutè, ſed tantùm ratione fidei & devotionis offerentium: id ſcilicet optamus, ut Deus nobis det tanta fide & devotione ſacrificium offerre, quanta Abel & Abraham obtulerunt; & proinde ut ex parte miniſtri non minùs placeat Deo ſacrificium noſtrum, quàm illorum placuit: fieri autem comparationem inter ſacrificium illorum & noſtrum, ratione fidei & devotionis, non autem abſolutè, apertè indicare videtur Apoſtolus Hebr. 11. *Fide*, inquit, *plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain obtulit*. Et Gen. 4. *Reſpexit*, inquit auctor ſacer, *Deus ad Abel, & ad munera ejus*.

Ad quartum, ex dictis antea, cùm de veritate ſacrificii agebamus, manifeſtum eſt Melchiſedechum obtuliſſe panem & vinum, ideoque Chriſtum ab Apoſtolo Hebr. 5. vocari Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech.

Ad quintum, non tam craſsè hæc intelligenda ſunt, quaſi quoddam ſit in cœlo altare corporale ac ſenſibile, & ad illud reipſa & corporaliter Sacramentum corporis Domini manibus Angelorum deferatur; ſpiritali ergo ſenſu altaris nomen hìc uſurpandum: quo ſenſu in Apocalypſi dicitur eſſe in cœlo tabernaculum, thronus, incenſum, thus &c. Porrò altare illud, vel Chriſtus ipſe eſt, per quem ad Deum orationes & oblationes noſtræ aſcendunt; vel certè altare dicitur eſſe in cœlo, quia in Cœlo recipiuntur ſacrificia quæ Deo vero immolantur in terris: deferri autem ſacrificia noſtra ad Deum per manus Angelorum, nihil eſt aliud, niſi Angelorum interceſſione juvari, & Deo commendari noſtrum obſequium & cultum, quàm illi immolando exhibere deſideramus. Neque diſſimile eſt, quod legimus Tobiæ 12. & Apocal. 8. orationes noſtras ab Angelis deferri ad Deum: neque enim Angeli voces & verba noſtra corporalia ſurſum deferunt, ſed vota & deſideria noſtra interceſſione ſua Deo commendant.

Ad ſextum, abſolutè non loquitur Sacerdos ſive de multis, ſive de uno; ſed orat,

orat, ut quotquot ſumpſerint, ſive unus, ſive multi ſint, utiliter ſumant. Vide quæ ſuperiùs diximus de Miſſis privatis.

Ad ſeptimum, verba, inquit Bellarminus, quæ ab aliquo indocto adjecta ſuſpicatur Georgius Major, habentur etiam apud S. Ambroſium L. 4. de Sacr. cap. 6. tanquam uſitata & recepta in tota Eccleſia; & quædam ſimilia habentur in Liturgiis græcis, Jacobi, Baſilii, & Chryſoſtomi: neque malè cohærent iſta cum illis, *de tuis donis ac datis*. Namque iſta poſſunt referri ad panem & vinum, ex quibus fit Euchariſtia, ut ſenſus ſit, Offerimus tibi hoſtiam puram, panem ſanctum & calicem ſalutis, quem ex creaturis tuis à te datis & donatis, ex pane ſcilicet & vino per conſecrationem habemus. Sic exponit Innocentius L. 5. cap. 3. de myſteriis Miſſæ. Poſſunt etiam referri omnia ad ipſam Euchariſtiam, ſive ad Chriſtum ut in Euchariſtia præſentem: rectiſſimè enim dicitur Chriſtum, Dei donum, datum. Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Et ipſummet Sacramentum & ſacrificium, nonne veriſſimum eſt Dei donum & datum?

Ad octavum, apertum eſt Kemnitii mendacium, quòd Catholici verba transferant ad repræſentationem ſacrificuli: omnes enim Catholici verba illa, *offerimus præclaræ majeſtati tuæ*, de quibus adverſarius loquitur, referunt ad ipſam hoſtiam puram & ſanctam confectam per conſecrationem ex Dei donis ac datis, ut verba ipſa Canonis ſonant, non ad aliquam repræſentationem. Impertinens autem eſt, utrum panis & vinum, unde fit Euchariſtia, ſint à populo data, an à Sacerdote oblata; undecumque enim venerint, Dei dona & data rectiſſimè nominantur, & Euchariſtiæ materia eſſe poſſunt.

Ad nonum: Quod attinet ad comparationem, ait Bellarm. jam ſolutum eſt in reſponſione ad tertium Lutheri argumentum, quod verò ad tranſpoſitionem pertinet, falſum eſt hanc orationem tranſpoſitam fuiſſe; conſtat enim ex S. Ambroſio Lib. 4. de Sacramentis cap. 6. eam fuiſſe poſt conſecrationem, etiam tempore Baſilii; Ambroſius enim, qui eam legit poſt conſecrationem, æqualis Baſilii fuit. Neque obſtat, quòd apud Baſilium alia quædam ſimilis oratio habeatur ante conſecrationem, nam in utroque loco ea oratio rectè inſeri poteſt: unde in noſtro Miſſali habetur quædam ſimilis oratio ante conſecrationem, ut idem Kemnitius annotavit, in Collecta ſecreta Dominicæ ſeptimæ poſt Pentecoſten; & tamen rurſus habetur poſt conſecrationem.

Ad decimum, fatendum eſt abſurdiſſimè dici Chriſti corpus nunc primùm in cœlum ab Angelis deferri corporaliter: ſed quis inter Catholicos tam abſurdus eſt qui hoc dicat? Hoc unum docemus, ut jam dictum eſt, oblationem corporis Chriſti ab Angelis in cœlum deferri, quatenus Angeli ſuis precibus noſtrum obſequium Deo commendant; quod idem Kemnitius de precibus & eleemoſynis dicere cogitur, quas ab Angelis in cœlum deferri, ex Tobia & Joanne non ignorabat. Neque enim haud dubiè cenſuit eas reipſa & corporaliter deferri, ſed modo dumtaxat ſpirituali, quo etiam modo Euchariſtiæ ſacrificium in cœlum ab Angelis defertur. Quod attinet ad alteram partem objectionis, falſum eſt hæc verba fuiſſe olim poſita in Canone ante conſecrationem: nam & Ambroſius ea legit poſt conſecrationem, & ita etiam habent Liturgiæ Jacobi, Clementis, Chryſoſtomi.

Quin-

Digitized by Google

Quinta Oratio.

Iſta eſt. *Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis. Ipſis, Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus, locum refrigerii, lucis & pacis, ut indulgeas deprecamur, per Chriſtum Dominum noſtrum.*

Objicit 1. Lutherus hanc orationem ſecum ipſam pugnare. Namque hìc oramus pro iis qui dormiunt in ſomno pacis, & qui in Chriſto requieſcunt; & tamen eis apprecamur locum refrigerii, lucis & pacis. Si dormiunt ac requieſcunt, quid illis refrigerium petimus? ſi pacem habent, cur pacem illis optamus?

Objicit 2. Kemnitius, olim ſolam memoriam defunctorum fieri ſolitam ad imitationem ſcilicet, & in teſtimonium, quòd mortui apud Deum vivant: poſteà ad illam memoriam acceſſiſſe etiam preces pro defunctis: poſtremò ſacrificium ipſum pro defunctis offerri cæptum; ita nimirum paulatim Veterum inſtituta in ſuperſtitiones degeneraſſe.

Reſp. ad primum, manifeſtum eſſe eos, quos hæc oratio ſpectat, in Purgatorio detineri, qui pacem quidem aliquam habent, quia certi ſunt ac ſecuri de præmio æternæ fælicitatis, & liberi à bello tentationum & concupiſcentiæ, & ab omni opere malo; ſed nondum pacem & plenam quietem poſſident, ob quaſdam peccatorum reliquias, quæ ipſis expiandæ ſuperſunt. Nec poterat oratio hæc ita componi, ut ſolis conveniret qui in Purgatorio degunt: nam qui ſunt in gehenna, ii nullam pacem & quietem habent; qui verò ſunt in regno, omnem pacem & quietem poſſident: ſoli, qui in Purgatorio exercentur, ita in ſomno pacis requieſcunt, ut adhuc refrigerio & pace indigeant.

Ad ſecundum, patet ſolutio ex iis quæ ſuprà diximus de conſtanti uſu offerendi ſacrificium pro defunctis. Unum hìc profero teſtimonium Dionyſii (ſi tamen genuinum eſt opus quod ipſi tribuitur) L. de Eccleſiaſt. Hierarch. c. 7. parte 3. ubi ſic loquitur, *Accedens Antiſtes precem ſacram ſuper defuncto peragit: qua finita, ipſemet Antiſtes eum ſalutat, ordineque deinceps ſuo omnes qui adſunt. Rogat itaque precatione illa divinam bonitatem, ut defuncto peccata omnia dimittat, quæ per humanam infirmitatem contracta ſunt, eumque in lucem ſanctam ac vivorum regionem transferat &c.* To. 1. p. 411.

Sexta oratio Canonis.

Incipit illa oratio ab his verbis, *Nobis quoque peccatoribus*, & extenditur uſque ad *Per omnia ſæcula ſæculorum*, ante Dominicam orationem; concluditur enim totus Canon alta voce his verbis, *Per omnia ſæcula ſæculorum*, ut populus totum confirmet, reſpondendo *Amen*. Quapropter feria ſexta majoris hebdomadæ, quia totus Canon qui pertinet ad conſecrationem, omittitur, nulla harum ſex orationum legitur, nec dicitur *Per omnia ſæcula ſæculorum*: ſed immediatè poſt lotionem manuum, fit tranſitus ad orationem Dominicam. In hac oratione Sacerdos pro ſe ipſo Deum orat, ac ſuis meritis diffiſus, precatur ſibi ex divina miſericordia, partem & ſocietatem cum ſanctis Apoſtolis & Martyribus.

Adver-

Adverſùs hanc orationem Lutherus

Objicit 1. culpandum eſſe Sacerdotem quòd hoc loco non precetur ſe admitti ad conſortium Chriſti, quaſi eo non indigeat; ſed tantùm ad conſortium Sanctorum: & rurſus, quòd ſolùm petat partem cum Sanctis, cùm Chriſtus non partem, ſed totum theſaurum ſuum dare paratus ſit.

Objicit 2. adverſùs iſta verba, *per quem hæc omnia ſemper bona creas*, quaſi exiſtimemus per nos Chriſtum creari. Addit Kemnitius, hæc olim ante conſecrationem dici conſuevìſſe, ad eleemoſynas populi commendandas.

Reſp. ad primum, nugæ illæ ſunt ac calumniæ Lutheri. Ignorat ille conſortium Sanctorum eſſe ipſum Chriſti conſortium; id enim petimus, ut in regno Chriſti conſortium Sanctorum habeamus. Quod attinet ad vocem, *partem*, ignorat etiam Lutherus eam ex ſacris Litteris deſumptam eſſe, quæ per partem cum Sanctis, deſcribunt omne bonum & felicitatem. Coloſſ. 1. *Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum*. Et Joan. 13. Dominus ad Petrum, *Si non lavero te, non habebis partem mecum*. Adde, inquit Bellarminus, quòd hanc partem orationis, quam Lutherus ita reprehendit ac ridet, è contrario Kemnitius vehementer laudat. *In altera*, inquit, *commemoratione Sanctorum*, *verba ſunt pulcherrima, Nobis quoque peccatoribus famulis tuis. Hæc abſque dubio fuit formula veteris commemorationis Sanctorum*.

Ad ſecundum, hæc verba nuſquam inveniuntur in Liturgiis vel apud Expoſitores, ante conſecrationem poſita: inveniuntur autem poſt conſecrationem, apud Alcuinum & Amalarium L. 3. de Officiis eccleſ. cap. 26. Nihil autem abſurdi hæc verba continent, ſed potius aptiſſimè conveniunt in Canonis concluſionem: commemorant enim breviſſimè omnia beneficia divina circa hoc Sacramentum, inchoando à prima productione materiæ, unde illud conficitur. Dicimus itaque 1. hoc Sacramentum à Deo per Chriſtum ratione materiæ primò creari. 2. ſanctificari, cùm dedicatur per primam oblationem ad Sacramentum conficiendum. 3. vivificari, cùm efficitur myſterium vitæ, & in verum corpus Domini, & in ipſum Chriſtum, qui eſt vita noſtra, convertitur per conſecrationem. 4. benedici, cùm omnis benedictionis effectum recipit, ut ſcilicet ſacramentali efficacia caput cum membris uniat. 5. denique, nobis præſtari, cùm ad ſumendum, ut ex eo vitam hauriamus, datur. Ita Alcuinus totum hunc locum exponit, & poſt eum Hugo L. 2. de Officiis divinis cap. 36. Hactenus Bellarminus.

De Oratione Dominica, & ſequentibus orationibus.

Omnium præſtantiſſima oratio eſt, cujus ipſemet Chriſtus formam & præceptum nobis dedit.

Pagina 130. A. Tertullianus Lib. de Oratione eam appellat *Breviarium totius Evangelii*. Revera etenim compendioſè continet quæcumque petere à Deo tenemur, quæ noſtri officii ſunt, ſive erga Deum, ſive erga proximum, ſive erga nos ipſos.

Oratio illa Dominica recitatur vel canitur tempore quod interjacet inter conſecrationem & communionem. Ita quoque apud Græcos collocatur, cum hoc uno diſcrimine, quòd apud illos à toto aſtante populo canitur, apud nos à ſolo celebrante Epiſcopo vel Sacerdote. Quadam veluti præfatiuncula diſponitur ad eam pronuntiandam, his verbis, *Præceptis ſalutaribus moniti, & divina inſtitutione formati, audemus dicere. Pater noſter &c.* Antiquiſſi-

quiſſima verò eſt illa præfatio, cujus mentionem habet S. Hieronymus L. 3. contra Pelagianos. *Sic*, inquit, *docuit Apoſtolos ſuos* (Chriſtus) *ut quotidie corporis illius ſacrificio credentes audeant loqui. Pater noſter &c.* Integra ferè reperitur apud S. Cyprianum Lib. de Oratione. Porrò Dominica illa oratio in omnibus extat Liturgiis, atque illam in Miſſa legendam eſſe, perſpicuum eſt ex S. Cyrillo Catecheſi 5. Myſtag. ex S. Ambroſio Lib. de Sacramentis 5. cap. 4. ex S. Hieronymo loco mox relato, & ex S. Auguſtino Epiſtola 149. aliàs 59. ad Paulinum &c. To. 4. p. 2. pag. 543.

Poſt orationem Dominicam ſequitur oratio quædam quæ ab his verbis incipit, *Libera nos, quæſumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præſentibus & futuris &c.*

Sequitur deinde alia oratio dum hoſtia frangitur, & commiſcetur corpus Domini cum ſanguine, *Pax Domini &c.* &, *Hæc commixtio & conſecratio corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Amen.*

Luthero diſplicet hæc oratio his de cauſis. 1. quia videtur prorſus abſonum ut commiſceatur corpus cum ſanguine, cùm unus ſit Chriſtus & indiviſus. 2. non minùs abſurdum ipſi videtur, ut iſta mixtione fiat conſecratio, quæ jam facta ſupponitur. 3. denique perperam omninò huic commixtioni vis tribuitur conferendæ vitæ æternæ: cùm enim mixtio hæc opus noſtrum ſit, ſi eam vim habet ſalutis conferendæ, certè opere noſtro ſalutem conſequemur.

Verùm nullo negotio hæc diluuntur.

Ad primum rectè Bellarminus reponit, nunquam Catholicorum mentem hanc fuiſſe, corpus & ſanguinem in propria ſpecie commiſceri: norunt etenim id fieri non poſſe; ſed in ſpecie panis & vini: ſicut enim ratione ſpecierum dicitur videri, tangi & frangi, ita etiam dici poteſt commiſceri.

Dubitant nonnulli utrum illa oratio inſtituta fuerit ad commiſcendam partem hoſtiæ conſecratæ cum vino conſecrato, vel tantùm ad commiſcendam partem hoſtiæ, vel aliquot ſanguinis guttas cum vino non conſecrato. At nulla ſolida videtur eſſe dubitandi ratio. In Miſſali quippè Ambroſiano legitur, *Commixtio conſecrati corporis & ſanguinis*. E contra D. de Vert opinatur non alium in finem inſtitutam dictam orationem, quàm ut ad populi communionem aliquot ſanguinis conſecrati guttæ cum vino conſecrato miſcerentur. Uſum hunc aliquando in nonnullis Eccleſiis obtinuiſſe teſtatur Ordo Romanus; teſtatur & Durandus decimo tertio ſæculo Lib. 4. c. 41. n. 1. *In quibuſdam locis*, inquit, *poſt ſumptionem corporis & ſanguinis Chriſti aliquid de ipſo ſanguine reſervatur in calice, & ſuper infunditur vinum purum, ut ipſi communicantes inde ſumant. Non enim eſſet decens tantum ſanguinem conficere, nec calix capax inveniretur.* Porrò, quod obſervandum, in hujuſmodi mixtione nulla pronuntiabantur verba: non dicebatur oratio *Hæc commixtio & conſecratio*; ſicut non dicitur feria ſexta majoris hebdomadæ in Miſſa præſanctificatorum: ſolum quippè vinum eſt in calice cui particula hoſtiæ conſecratæ admiſcetur. *Hac die*, ait Ordo Romanus, *quando particula hoſtiæ in calicem mittitur, non dicuntur verba illa, fiat commixtio quia ibi de ſanguine mentio fit, ſed in calice ſanguis non eſt, nec hoſtia conſecratur*. In Miſſis autem quæ quotidie celebrantur, dicta oratio, *Commixtio & conſecratio &c.* pronuntiatur, non ad denotandam mixtionem vini conſecrati cum vino non conſecrato, ut placet D. de Vert, ſed mixtionem corporis

P. le Brun, To. 1. p. 581.

poris & ſanguinis Chriſti. Si verò poſtulaveris myſticam hujuſce mixtionis rationem & cauſam, facilè reſpondetur, iſtam eſſe, ut poſtquam per ſeparationem utriuſque ſpeciei mors Chriſti adumbrata fuit, per commix-
Bibliot. tionem corporis & ſanguinis ſignificetur Chriſtum toto reſumpto ſangui-
PP.To. ne vivum à mortuis ſurrexiſſe, non amplius moriturum. *In iſto officio*,
14. pa. ait Amalarius L. 3. de eccleſ. Off. c. 31. *monſtratur ſanguinem fuſum pro no-*
997. *ſtra anima, & carnem mortuam pro noſtro corpore, redire ad propriam ſubſtantiam, atque ſpiritu vivificante vegetari hominem novum, ut ultrà non moriatur, qui pro nobis mortuus fuit & reſurrexit.*

Ad ſecundum, conſecratio ibi ſumitur pro re ipſa conſecrata, nempè corpore & ſanguine Chriſti: quo ſenſu S. Laurentius Sixto Summo Pontifici
To. 1. p. dicebat apud S. Ambroſium L. 1. de Officiis c. 41. *Experire utrum idoneum mini-*
55. A. *ſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis conſecrationem*; hoc eſt ſanguinem conſecratum, ut populo diſtribueretur: neque enim Diaconis datum unquam fuit ut Euchariſtiam conſecrarent. Vox illa, *conſecratio*, ait hic Bellarminus L. 2. de Miſſa c. 17. ſi benè intelligatur, nihil habet incommodi. Non enim petimus ut nunc fiat conſecratio, ſed ut conſecratio antea facta, ſit nobis ad vitam æternam ſalutaris. Addit, forſan commodè reſponderi poſſe, aliquo ſenſu novam quamdam fieri conſecrationem ſeu ſignificationem ſacramentalem, nempè reſurrectionis Chriſti, per illam corporis & ſanguinis commixtionem.

Ad tertium, patet ſolutio ex mox dictis: non enim ex commixtione ipſa, ſed ex corpore & ſanguine Chriſti commixtis æterna ſalus noſtra dependet ac ſperanda eſt.

At, inquies cum Kemnitio, Julius S. Pontifex apud Gratianum, Can. *Cùm omne. Dè conſecr.* diſt. 2. prohibet illam mixtionem in Miſſa fieri.

Reſp. Julium non prohibere mixtionem quæ fit in Miſſa, ſed eam quam nonnulli faciebant, cùm populo Euchariſtiam porrigebant. Priorem mixtionem ſemper uſurpavit Eccleſia, quam expreſsè commendat ac præcipit Con-
Tom. 3. cilium Arauſicanum I. an. 441. Can. 17. *Cum capſa*, inquit, *& calix offerendus*
Conc. p. *eſt, & admixtione Euchariſtiæ conſecrandus.* Unde Micrologus cap. 18. deſcri-
1450. bit commixtionem, quæ fit in Miſſa, ut antiquiſſimam & legitimam: de-
Bibliot. inde cap. 19. damnat commixtionem illam, quam Julius reprehendit.
PP.To.
18. pag. Poſt commixtionem ſequitur *Agnus Dei*. Tùm ſequuntur tres orationes
477. ante communionem: tùm iſta, *Quod ore ſumpſimus &c.* & illa, *Corpus tuum, Domine, quod ſumpſi &c.* tùm denique Miſſa clauditur dimiſſione populi, per iſta verba, *Ite Miſſa eſt*, in quibus exponendis cùm nulla ſpecialis occurrat difficultas, diutius hic non immorabimur. Legatur eam in rem egregium Opus eruditi Patris le Brun, de quo mentionem ſæpius fecimus.

Atque hæc dicta ſint de auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, & de ſacrificio, in quibus exponendis, ſi quid nobis incautis minùs ſanum & rectum excidiſſe deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

FINIS.

Digitized by Google

natis
perle
trans-
tungm
igino,
prom-
m, ſed-
ra au

tempè
ontinui
u trans-
langue-
us da-
to, at
abetra-
conle-
iorſan
conle-
is Chri-

ivtion:
, noſtra

, Can.
ſeri.
amnoo-
mixtio-
it Con-
ferendu
3.deſcri-
m : de
lit.
ratiom
us tam,
populi,
alis or-
em egre-
imus,
& deſe-
n & re-
mus.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google